
3 1761 07747972 3

Baggesen og Oehlenschläger.

Literaturhistorisk Studie

af

Kr. Arentzen.

Kjøbenhavn.
Otto B. Wroblewskys Forlag.
G. S. Wibes Bogtrykkeri.
1872.

LIBRARY
1974
OF TORONTO

III.

1807—1813.

»Nærværende Digte ville, efter hint Platons Udtryk, leve efter Ideer og tage følgelig af sig selv deres Plads, bidragende ikke blot til Mængden, men ogsaa til Mangfoldigheden i Fædrelandets skjønne Literatur.«

(Schack Staffeldt i Fortalen til »Nye Digte, 1808«.)

»En Maler kan ikke altid fuldbringe store Historiemalerier; han maler ogsaa til Afvexling, mens Aanden hviler til større Værker, mindre Genrestykker.«

(Oehlenschläger i »Erindringer«.)

»Vilde den store Digter dog ihukomme sin første Kjærlighed, og hvorfra han er falden, vende om og gjøre sine forrige Gjerninger!«

(N. F. S. Grundtvig om Oehlenschläger i »Verdens-Krønike, 1812«.)

»Døgnets Throne er eng, paa den kan ei Tvende forliges;
Evigheden er stor, den kroner hver stræbende Kraft.«

(B. S. Ingemann i »Digte, anden Del, 1812«.)

»Min Beundring kan Intet røve ham, og jeg læser bestandig med Fortryllelse, hvad han har skrevet godt. Jeg for min Part ønsker intet heller end Fred og Venskab, jeg er uendeligen langt fra at være uforsonlig.«

(Baggesen om Oehlenschläger i et Brev, 1812.)

Mine yngre Venner

tilegnes

denne Skildring af aandelig Virken i mørke Dage

med Hengivenhed og Taknemmelighed.

Forord.

»Det er visselig en Kunst at tie og lade de Hensovne selv tale og færdes livlig.«
(N. F. S. Grundtvig: »Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng«, 1812, Fortale.)

Fra 1807 til 1810 er Oehlenschläger afgjort i Forgrunden; Staffeldt udgiver vel 1808 sin fortræffelige anden Digtsamling, men staaer aldeles i Skygge; Baggesen er ligeledes eklipseret og desuden borte fra Hjemmet. Efter 1810 daler Oehlenschläger, medens N. F. S. Grundtvig gjør sig mer og mer gjældende, ikke blot som Poet, men ogsaa som Mytholog, Theolog og Historiker, eller snarere som en gjærende Blanding i supranaturalistisk Aand, i hvilken Aandsretning han sekunderes af den blødere Ingemann. Baggesen vender saa tilbage og begynder den navnkundige Kamp, som næste Afdeling af dette Værk skal forsøge at skildre.

Medens Aarhundredets Morgengry var saa uendelig forfriskende, dække mørkere og mørkere Skyer Horizonten i det her behandlede Tidsrum; og Forfattervirksomheden er naturligvis præget deraf. Indtrykket af denne Periode maa derfor ogsaa blive et helt andet end af den forrige. Søren Kierkegaard fødes 1813, og Gabrielis skriver Nytaarsmorgen 1814: »Jeg stod engang paa et høit Bjerg og skuede ind i et herligt Land, ind i en rig, frodig Egn, fuld af Skove og Høie og Søer og Marker, og fjernere henne himmelstræbende Masser og det uendelige Hav. Og den uendelige Velsignelse og den uendelige Kjærlighed greb

og opfyldte mig i mægtig Nærværelse; og Alt, hvad der i det vide Fjerne havde henrykket Synet, kom mig nær og trængte sig op til mig; og i en usigelig himmelsk Omfavnelse nød jeg den uendelige Fylde og havde den og holdt den fast. Og jeg følte mig saa usigelig vel. — — — Aar ere siden den Tid henrundne. O, at jeg kunde glemme dem, disse mørke, skumle, sorte Aar, i hvilke Livet tilsidst blev mig til et snevert Fængsel og Naturen til en slud- og taagefuld Novemberdag, som vandkoldt gyste ned i Fængselet til mig! Ofte greb mig i disse Aar en inderlig Længsel efter igjen at stige op paa hint høie Bjerg og at skue ud i hin uendelige Verden. Stundom lykkedes det mig at stige derop og at kaste det frie Blik ud i den frie Egn. Men forgjæves ventede jeg paa Guddommens Aande og paa den usigelige Nærhed. Og klagende steg jeg ned fra Høiden, bitterlig klagende, at min Ungdom er svunden.« (»Efterladte Breve af Gabrielis, samlede og udgivne af F. C. Sibbern«, 1826, Side 144 og 145.)

1.

Da Baggesen i Slutningen af Juli 1807 ankom til Fanny i Marly, stod Erindringen om Oehlenschlägers Søster mellem Ægtefolkene og fremkaldte nye Kollisioner. Baggesen havde (efter den før omtalte, til Optegnelser benyttede Almanak paa det kongelige Bibliothek) paa Reisen stadigt skrevet til »Lilia«, blandt Andet paa hendes Fødselsdag, den 16de Juli, ved hvilken Leilighed han sendte hende det smukke Dedikationsdigt foran »Heideblumen« *). I Almanakken tales der efter Hjemkomsten om »Fannys Udbrud af Fortvivlelse over mit Væsens totale Forandring«. Det hedder: »Fanny raadede mig for bestandig at forlade hende«; hun har »Følelse af at have tabt mit Hjerte, som hun paastod tilhørte nu en Anden«. Der siges: »Alle mine Fortællinger om Lilia bestyrkede hende i den Overbevisning, at der ingen Redning var for hende uden Skilsmisse. Hun viste sig forresten stor, ædel, billig og fra en Side, hvorfra jeg ellers før aldrig havde set hende: sværmerisk elskende. Jeg nægtede Intet. Jeg tilstod hende, at Lilia var min dyrebareste, min evige Veninde, at hun, næst hende selv, opveiede mig den hele Verden.« Der noteres en »Forklaring efter at have læst hende Lilias sidste Brev fra 4de August, som bestyrkede alle hendes Formodninger«. Det ender dog med »Forsoning

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 353.

og nyt Forbund i Liv og Død, mit Venskab for Lilia og min Digterkjærlighed til hende ubeskadiget«. Baggesen kalder Tiden for disse huslige Scener »den mest forviklede, farligste, i alle Henseender gyseligste Epoke i mit Liv«.

Tirsdagen den 4de August hedder det i Kalenderen: »Erfarede, at Adam var her. Glæde. Strax til ham, fandt ham, græd ved hans Hals. Du og Du.« Oehlenschläger havde (som han selv fortæller) foresat sig at være kold imod Baggesen; men der blev Intet af. Da »Noureddin« traadte ind i Stuen til »Aladdin«, modtog denne ham med et »Goddag, Hr. Professor Baggesen!« Men Baggesen raabte grædende: »Ikke saaledes! Du! Du!« trykkede Digterbroderen i sine Arme og vædede hans Ansigt med sine Taarer, idet han gjentagne Gange kyssede ham. Den letbevægelige Oehlenschläger var vunden. Han besøgte Baggesen i Marly, og denne kom ofte til sin unge Ven i Paris. Jeg har intet Menneske kjendt — siger Oehlenschläger — der saaledes som denne »Improvisator« ved Følelse, Vittighed og Veltalenhed kunde erobre Folk. »Det var næsten ikke muligt at blive kold imod ham, naar han lagde ret an paa at vinde et Menneske, saa elskværdig og interessant kunde han være. Hvo saae ikke gjerne gjennem Fingre med mange Smaasvagheder for at have en saadan Selskabsbroder?« En karakteristisk Scene fra dette Samliv er bevaret. En Aften silde var Baggesen hos Oehlenschläger og blev ved at fortælle, indtil Klokken var saamange, at han nødvendigvis maatte blive. De to Poeter stuvede sig da sammen i Oehlenschlägers kun til En beregnede Seng og laa den halve Nat og talede paa Rim med hinanden, indtil de, dødstrætte, slumrede hen. Da Oehlenschläger vaagnede tidlig om Morgenen, forundrede han sig (for at bruge hans egne Ord) over »det store, gustne, koparrede, men dog høist interessante Ansigt«, der laa ved hans Side med et ikke meget rent

Lommetørklæde bundet om Hovedet. Da Baggesen vaagnede, var han ligesaa munter igjen. De to Rivaler drak Kaffe sammen og talede lystigt og venligt med hinanden. »Mange behagelige Timer har jeg tilbragt med denne høist mærkværdige Mand«, hedder det i Oehlenschlägers »Levnet«.

De to Digtere vexlede Rimbreve med hinanden. Et af Baggesens mest glimrende, aandrige og formfuldendte Digte er et saadant, »Væddeløbet i det Lave«, fra Marly til Digteren Oehlenschläger i Paris *). Det har til Motto:

»Tel brille au second rang, qui s'ecclipse au premier —
det gjælder omvendt tidt, naar den, som græder, ler.«

Der gjøres Løier med, at Forfatteren af »Palnatoke« nedlader sig fra

»— — — — — — den Top,
hvorpaa Du sidder dog gemenlig
høit over mig og næsten enlig,
da saare Faa til den steg op,
— — — — — til en Stil,
der egentlig kun mig er egen,
og som din Musa, halv forlegen,
har vist ledsaget med et Smil,
om ikke med lidt huslig Skjænden,
fordi Du hendes Høihed tvang,
trods lange Slæb og tunge Krone
samt høie Hæle under Sko'ne,
midt i sin stadselige Gang
til en Slags Gadetøite-Renden
med en af disse Duller smaa,
der løber om med Tøfler paa
og ofte blot paa Hosesokker,
tyndklædte, let tilfods som Pokker,

*) »Poetiske Epistler, 1814«.

og stjæle Pølser eller Taft
i Poesiens Vimmelskaft —
jeg mener, som Du vel kan tænke:
min Dulle, salig Vessels Enke«.

Det hedder:

»— Jeg vil tjene Dig, min Broder —
man være kan et stort Geni
med alle Nykker, alle Noder
i Tiecks og alskens Poesi,
en sand Original-Kopi
af Goethe, Fanden og hans Moder
og sove sig til Dreier i
Naturens plastisk-drastisk-drægtige
og pittoresk-groteske, prægtige
naive Pottemageri
(hvis Skjørhed sig kun sjelden blotter
i Fastelavnske Mandags-Potter) —
man sove kan hos alle Ni
Nat ud og ind og blive Fader
til ni Kuld Kvæder og Ballader
og til den hele Skue-Slægt
fra Ridderen af Elefanten
med Alexandernavn i Kanten
til Spillets komiske Klør-Knægt —
ja, jeg vil tjene Dig, monfrère!
man af Naturen født kan være
til Guds og Fandens Tidsfordriv
og være klædt paa alle Moder
i Gadeviser og i Oder
før Fødslen selv, i Moders Liv —
— — — — —
ja, jeg vil Dig end mere lade
man digte kan en Iliade
trods den almægtige Homers
(hvis Almagt var dog vel som Flers) —

man kan endog maaske det tvinge
med dybe Fjær af et Par Læs
betydningsfulde Mortensgæs
sig tragisk op at kunne svinge
høit over en Euripides
og Æschylos i Dramurgien
og alregere panisk i'en
(Tak ske ny tydske Pansofien!)
som en fuldendt Pansofokles —
ja, hvis, som sagt, kun rigtig rykkes
bemeldte Fjærevingers Skud
af Alnaturens Vildgaas ud,
og Aabningen af Aaren lykkes,
hvormed sig kjækt forskrev fra Gud
den salig Doktor Faust til Fanden,
man uden mindste Hovedbrud
kan gaae saa drastisk fra Forstanden,
at alt det Smør, der gjøres i
Naturens Melkeveies Kjerne
(saa kalder jeg en Digters Hjerne),
bli'er lutter ævret Smør-Geni,
pur, pære plastisk Fantasi —
man siden kan med denne smøre
ny Verdner sammen af og til,
trods dem i Shakspears Tryllespil,
og Konger, Kæmper, om man vil,
og alskens Kalibaner gjøre
deri, hvem veed? — og dog, Bro'erlil!
og dog just ikke løbe til
at gjøre Rimbrev-Arieller,
smaabitte Luneglutter eller
Jens Baggesenske Bagateller
i lette Vers, saasnart man vil«.

Det kostelige Rimbrev, der forresten bør læses i sin Helhed, ender:

»Jeg derfor giver Dig, min Bro'er!
det Raad, jeg gav Dig alt ifjor:
Bliv stor, bliv ved at være stor,
hvor Melpomenes Lamper tindre;
men, altfor nær ved Jorden, gys
for hendes Søsters Gøglelys
og vov Dig sjelden til det Mindre!«

Oehlenschläger kom naturligvis galt afsted, naar han vilde vove sig ind paa Baggesens poetiske Territorium og prøve sin Lykke hos

»— — den lille Skjemt-Kanaille«,

der, som Rimbrev-Mesteren siger,

»— sidder med sin smækkre Taille,
skjøndt Enke, dog som nylig fød,
saa kjælen, væver, hvid og rød
her paa mit muntre Lunes Skjød
i Kjeldren, hvor jeg boer hos hende,
ved Musevimmelskaftets Ende«.

I »Rimbrevpennen eller den Korsørske Svane« til Adam Oehlenschläger spøger Baggesen »versepistolarisk« med sit »lunefulde Sort paa Hvidt, som versepistolarisk Pen«, der hjemsøger den store Landsmand og hans »Madonne, som kun er vant til høie Skridt« — og med sin »Korsørske Svane, det lille, letbevingte Krik«, som Rimbrevenes Forfatter fik til Fart gjennem Luften

»paa den af Føbus og Merkur
i Fællesskab anlagte Bane,
der løber jordnær, i det Graa,
dybt under din, der blandt Kometer
høit over alle ni Planeter
sig himmelhvælver i det Blaa«.*)

*) »Poetiske Epistler, 1814«.

2.

Medens Baggesen gjestede Oehlenschläger paa hans »høie Lidskjalf« (for at bruge et Baggesensk Udtryk i et Rimbrev til den unge Tragiker) i syvende Stokværk i Hotellet ligeoverfor Tuilerierne, og medens Oehlenschläger tog ud til Landstedet i Marly — efter Brøndsteds Skildring*), »allerkjæreste, nysseligt som et Dukkeskab« — hvor man fra en Altan nød en fortræffelig Udsigt over det frugtbare Land, og hvor Rimbrevenes Forfatter havde »et velsignet Værelse« til Arbeidsstue med et Prospekt af Øresund over Skrivebordet — styrede en engelsk Flaade ad Sundets Bølger mod Sjælland. I hemmelige Tillægsartikler til Tilsiterfreden i Juli 1807 mellem Frankrigs og Ruslands Keiser var det blevet vedtaget at opfordre Danmark til at erklære England, som Napoleon vilde isolere, Krig, hvis det ikke opgav sin Modstand mod Revolutionens Søn og Betvinger. Englænderne ilede med at komme Franskmændene i Forkjøbet, og en Eskadre sendtes, uden foregaaende Krigserklæring, til Sjælland, for at kræve den danske Sømagt udleveret. Da dette Forlangende afsloges, landede Englænderne midt i August ved Vedbek. Kjøbenhavn indesluttedes, og fra den anden til den femte September bombarderedes Byen. Enhver kan tænke sig vore Danskes Stemning i Paris. »Jeg gik til Oehlenschläger« — skriver Brøndsted i sin Dagbog**) den 22nde August, efterat den danske Krigserklæring havde staaet i Moniteuren — »hvor jeg traf Baggesen, som troede Alting forloren og var rent ude af sig selv«. I Begyndelsen af September sang Oehlenschläger:

---

*) »Uddrag af P. O. Brøndsteds Reise-Dagbøger«, S. 59.
**) Sammesteds, S. 55.

»O, stod jeg paa den faste Borg
ved mine Brødres Side!
Det er min Smerte kun, min Sorg,
at jeg kan med ei stride.« *)

Den 18de September sad Brøndsted hos Oehlenschläger; da lød Rædselsbudskabet: Kjøbenhavn er taget — Flaaden er i Englændernes Hænder — efter et Bombardement i tre Nætter og Dage! »Hvilket Tordenslag!« udbryder Brøndsted i sin Dagbog**). »Vi vare som forstenede.« Efter en Skrivelse, dateret den 31te Oktober, fra Oehlenschlägers Fader til Baggesen, overskreven: »Gode Søn« og underskreven: »Din kjære Fader«, (mellem Digterens Papirer paa det kongelige Bibliothek) indtraf Dagen efter Landgangen 4000 Mand til Frederiksberg og marscherede ind i Søndermarken. Den gamle Slotsforvalterfuldmægtig maatte indlogere en 60 Officerer med 3 Generaler. Sofia var Dagen iforveien tagen til Byen med sin Mand. Inderlig syg, saae den gamle Oehlenschläger det engelske Artilleri kjøre op og en Hagel af Bomber og Raketter Nat og Dag regne ned over Hovedstaden. Den tredie Nat brændte Frue Kirke. Englændernes Jubelraab løde; men Taarer vædede dog ogsaa nogle Officerers Kinder, da de saae den tolvte Del af Byen i Brand. Den ulykkelige Slotsforvalterfuldmægtig stod paa Bakken med en Kikkert, gik ind, gik ud igjen, bad og græd. »Den første Nat, da Kjøbenhavn blev bombarderet« — skriver Sofia Ørsted fra Kristianshavn den 12te September til Baggesen — »tilbragte vi paa Vestergade i vore Værelser i den største Livsfare; der regnede Bomber, og rundtomkring sloge de ned; der brændte adskillige Gaarde i Nærheden af vor Bopæl; men den gode Gud bevarede os. Dagen efter forlode

*) I Digtet »Trøst« (Rahbeks »Ny danske Tilskuer«, 1808).
**) Uddraget, Side 61, jfr. Oehlenschlägers »Erindringer«, II, 132.

vi Huset og flyttede her ud paa Kristianshavn. Den paafølgende Nat var Angrebet endnu stærkere og varede til anden Dags Middag. Der sloge da ogsaa Bomber ned i vort Logi paa Vestergade; og i det Værelse, hvori vi havde opholdt os, og som vi havde søgt at sikkre ved at lade lægge paa Loftet en Alen høit Hestegjødning, blev Loftet knust, og Vinduerne slagne ud; vare vi blevne, vare vi blevne lemlæstede eller dræbte. Tredie Nat var Bombardementet uendelig meget stærkere; og da brændte Frue Kirke, Tømmerpladsen og en stor Del af Byen. Nu blev der sagt, at man ei længer var sikker paa Kristianshavn; og vi flygtede da, som vi stode, ud paa Amager; thi nu vilde Fjenden sigte efter Kristianshavns Kirker og Laboratoriet. Paa Amager tilbragte vi en gyselig Nat og ventede paa den kommende Morgen med angstfuld Forventning — den kom og med den den fortvivlede Fred. O, Du gode Gud! hvad det er og bliver for en evig Jammer! — — — Hils min elskede Broder! Jeg vilde have skrevet ham til; men da Professor Ørsted idag skriver ham til, var det overflødigt; men hils ham tusinde Gange! Min Glæde over, at Du og han ere enige, kan jeg ikke beskrive. Gud velsigne og bevare Eder!« En Bombe sprang i Stuen hos Baggesens Broder og traf dennes gamle Svigermoder og Kone, men skaanede Sofie Hallers unge Søn. I et Brev fra Baggesen til Reinhold fra Midten af November 1807 (blandt Baggesens Papirer paa det kongelige Bibliothek) forekommer følgende hidtil utrykte Meddelelse: »Min Angst for min Søn har kun været altfor grundet; ved et sandt Under er han bleven reddet, da Bomben sprang mellem ham, min Broder, min Svigerinde og hendes Moder, Huset styrtede ind over dem, og alt deres Eie fortæredes af Flammerne. Jeg har kun havt en eneste Efterretning om dem, og den lyder saaledes fra min Broder: Vi have mistet Alt undtagen det elendige Liv, ere

uden Tag over Hovedet, uden Penge, uden Næring og uden Udsigt til Redning. Min Svigermoder, der fik tre Huller i Hovedet, blev liggende i Gruset, svømmende i sit Blod. Vi glemte hende i Begyndelsen i den skrækkelige Bedøvelse. Kan Du ikke sende os Penge, maa vi og din Søn sulte ihjel. Alle dine Venner ere enten borte, eller de, som ere blevne tilbage, have ondt ved at hjælpe sig selv. Alle dine Værker hos Brummer (med Undtagelse af 15 Exemplarer), alle dine Manuskripter ere brændte.« Oehlenschlägers tilkommende Svigerfaders store, skjønne Gaard paa Nørregade gik op i Luer med den øvrige Gade. Et Brev fra Adam Oehlenschläger til hans Forlovede fra den 25nde Oktober giver et levende Billede af Digterens Situation i Seinestaden under denne forfærdelige Krisis. »Jeg arbeidede paa »Palnatoke« — hedder det deri — »levede et fredeligt, lykkeligt Hverdagsliv, den ene Dag som den anden; de Ideer, der reiste sig i min Sjæl, udtrykte jeg i mit Digt . . . Vistnok har jeg ikke været i Kjøbenhavn og delt Faren og Skrækken med Eder, men min Kval og Ulyksalighed har ikke været mindre. I langsomme, bedske Skaaler har jeg drukket, hvad I pludselig have slugt . . . . Skjebnens sorte Skyer begyndte for vore Øine at trække op over vort arme Fædreland, medens man her i Paris celebrerede idelige Fredsfester. Tænk Dig den raffinerede Pine at sidde i et Theater, se muntre Glædesstykker opføres, et lykkeligt, seirende Folk juble, Luxus og Overflødighed rundtomkring, og nu med Sjælens Øie at stirre ud gjennem Theatervæggen i den dunkle Horizont i Nord, se den engelske Flaade paa Bølgerne, den franske Armee paa Landjorden. — — Og Eders græsselige Ro! Just paa Fredsfesten her i Paris, som jeg havde været i Notre Dame, hørt Te Deum, set den hele franske Pragt og Magt, Napoleon for første Gang i mit Liv i Ridderdragt under en Thronhimmel, Senatet og alle

Raaderne i deres Stadsuniformer, en vrimlende Mængde af det Pariser Publikum, hørt Bravoraab og Glædesskrig, tryllet min poetiske Aand i Karl den stores Dage — derfra gjort et Spring til Norden, det gamle Norden og dets forsvundne Magt — kom jeg, træt og vemodig, hjem og fandt der det sidste Brev fra Rahbek, Karen Margrethe og Job*). Lutter Glæde! Landreiser! Spøg og Skjerts! Rahbek kalder mig i dette Brev en lykkelig Digter. Ja, sikkerlig en lykkelig Digter! Lykkelig som den arme Camoëns, der havde sin Lusiade færdig, just som hans Fædreland gik tilgrunde**). — — At jeg skulde just skrive Palnatoke! Netop vælge den nordiske, politiske Vælde til Stof for mit Digt faa Minuter før dette Øieblik! Gjorde Skjebnen det af Haan? Eller var det for at trøste mig ved at lade mig kaste Øiet paa, hvad ogsaa vi vare, og for at bringe mig i frisk Minde: hver Blomst har sin Tid, men i Kunsten florerer en evig Vaar? O, hvor Nornerne spille Bold med det stakkels Menneskehjerte! Snart synker, snart stiger det.«

I et Rimbrev meddelte Baggesen Malte Conrad Bruun — Frihedsmartyren, der, ligesom P. A. Heiberg, trivedes under Napoleons høist souveræne Regimente — den »første Efterretning om Kjøbenhavns Bombardering«, fuld af Smerte,

»som jeg med Sang mig dæmpe maa,
for ei fra min Forstand at gaae«.***)

---

*) Job ɔ: Jakob Peter Mynster.

**) Portugals største Digter skrev sit berømte Hovedværk, »Os Lusiadas« (ɔ: Lusitanerne, Portugiserne) i Vidunderlandet Indien, der havde været Scenen for hans Landsmænds Storbedrift, som han forherligede, i den sidste Halvdel af det 16de Aarhundrede, kort før Sebastian bukkede under i Afrika, og Filip den anden af Spanien bemægtigede sig Portugal.

***) »Første Efterretning om Kjøbenhavns Bombardering«. (I »Poetiske Epistler, 1814«).

I et andet Rimbrev til Adam Oehlenschläger i det »høie, himmelske Logis« versificerer han det ovenomtalte Brev fra Frederiksberg og erklærer, at han længes

»— — — — – inderlig,
min Broder Bragur! efter Dig,
og, trods den Virak, Dig omhyller,
og som man for at holde ud
som Du maa være halv en Gud,
den Tanke stedse mig fortryller
deroppe, hvor Du boer, at staae«.*)

Tre vordende danske Digtere havde været midt i Rædslerne med Vaaben i Haand. Jyden Sten Stensen Blicher stod, som theologisk Student, paa Volden; og hans Bolig i lille Kannikestræde gik op i Luer tilligemed hans Eiendele og poetiske Forsøg, deriblandt en Tragødie, »Fostbrødrene«. Falstringen B. S. Ingemann stod der ligeledes, som Rus; og hans Bolig paa Hjørnet af Fiolstræde og Nørretorv samt hans Poesier, blandt Andet nogle Tragødier, delte Skjebne med Blichers. Den i Norge fødte J. C. Hauch dimitteredes vel først næste Aar fra den lærde Skole, men han var desuagtet traadt ind iblandt Livjægerne, efter forgjæves at have søgt at faae Adgang til Studenterkorpset, og deltog i Udfaldene i Clasens Have.

3.

Kort før Baggesen i Slutningen af November modtog Brevet om Kjøbenhavns Bombardement fra den gamle Oehlenschläger, havde han skrevet til denne, »min gode Fader!« som Overskriften lyder. »At jeg ikke nogen Dag (jeg troer, jeg

*) »Vor Frues Fald. Anden Efterretning om Kjøbenhavns Bombardering.« (I »Poetiske Epistler, 1814«).

turde sige: Time) ophører at tænke paa Frederiksberg« — hedder det blandt Andet i denne Skrivelse, der findes blandt Baggesens Papirer paa det kongelige Bibliothek — »behøve I ingen Breve fra mig for at vide. Har I ikke ved personlig Omgang lært mit Hjerte udenad fra denne Side, vide I ikke ved Hjælp af Eders egne Følelser, at jeg elsker Eder som mig selv og snarere glemmer alt Andet i Verden end Eder, saa vilde mine Breve endnu lettere kunne miskjendes. De fremstille mig kun som tænkende og følende, min Omgang viste Eder mig tillige som et i Overensstemmelse med sine Tanker og Følelser handlende Væsen. I saae, at jeg kastede hele Verdens Kobbermynt og Regnepenge bort for Eders fundne kostelige Perle*). Nu kaster jeg det altsammen bort for dens blotte Erindring. Din Adams Hjerte troer jeg at være kommet nærmere, end han maaske selv drømmer om. Vi have levet meget og meget inderligt, fortroligt og barnligt sammen. Sofie spaaede rigtigt — og det var nærved, at vi for bestandig vare blevne adskilte; men just en saadan blodig Krisis var nødvendig — og Adam bemærkede rigtigt, at intet Venskab paa Jorden kan modnes til Fuldkommenhed uden foregaaende Misforstaaelse i høieste Grad, voldsom Rystelse af begge for hinanden hemmeligen, men endnu ikke lydeligen stemte Hjerter. Adam har været, siden jeg kom her tilbage, min eneste Omgang. Jeg lever forresten aldeles ene med min Fanny og min Paul og, forsaavidt jeg er Dansk, Tydsk, Sværmer og Digter, aldeles ene. Jeg har ikke været i noget Selskab i Paris uden i to, hvor Adam var, aldrig i noget Skuespil eller ved nogen offentlig Forlystelse, selv i Museum har jeg kun været en

---

*) Hentydning til Himmeriges-Lignelsen hos Matthæus (13de Kapitel): En Kjøbmand, der søgte ægte Perler, solgte, da han traf en kostbar Perle, alt, hvad han havde, og kjøbte den.

eneste Gang — med Adam. Indbudet har jeg og min Kone Ingen i Verden uden ham og den brave Brøndsted, som jeg holder inderlig meget af. Sig Sofie, at Freden er sluttet mellem hendes Goethe og hendes Baggesen; og, hvad der sikkert vil fornøie hende, at, hvis jeg var den Første, der offenlig rakte ham min Haand, han var den Første, der privat rakte mig sin ved at lade mig hjertelig hilse og takke for Parthenais, som han havde læst i Karlsbad. Vi ere aldeles enige over den nye Skoles Værd og Uværd, Art og Vanart. — — Gud velsigne Dig, min gode Fader! Omfavn din Datter fra mig og hendes Broder, tryk Anders Haanden og hils hjertelig Hans Kristian. Eders tro Baggesen.« Samme Dag, som Baggesen skrev dette Brev, aabner han sit Hjerte for sin gamle Ven Filosofen Reinhold i Kiel i den ovenfor omtalte Skrivelse, idet han erklærer, at, hvis han ikke var bunden som Ægtemand og Fader, vendte han hellere end gjerne tilbage til Fødelandet. »Jeg staaer ingen Morgen op« (siger han) »og gaaer ingen Aften til Sengs uden Længsel efter Danmark«. Han hævder endvidere — som saa tidt tidligere — den alvorlige Baggrund i sin Natur. »Fordi min Mine (skriver han) næsten altid er smilende, fordi mine Yttringer ofte ere spøgende og mit hele ydre Væsen er lunefuldt, synes Du at troe, at der slet ingen egenlig Alvor er i mig, at jeg leger ikke blot med Muserne, men ogsaa med Menneskene, og at jeg er mere skabt til Spøg end til Alvor som Menneske og som Digter. Du tager feil, kjære Reinhold! Min dybe Alvor vilde være Dig og alle Dødelige utaalelig, hvis jeg ikke indsvøbte den i denne Narrekappe. Jeg tvivler om, at Naturen har givet mig denne Kappe, da jeg som Barn, og indtil jeg lærte Livets hele Jammer at kjende, var aldeles alvorlig i mit hele Væsen, aldrig legede og yderst sjelden lo.« Baggesens Situation i Paris var ogsaa alt andet end lystelig. Det franske Politi holdt Øie

med ham, og hans Brevvexling var en Tidlang underkastet Embargo, Remisserne fra Forlæggeren af »Heideblumen«, der udkom 1808 i Amsterdam, kunde ikke erholdes; den danske Forlægger, Brummer, hvis Forlagsartikler for en stor Del vare brændte, saae sig ikke istand til at opfylde de Forpligtelser, han havde indgaaet; og Krigsforholdene forhindrede Udbetalingen af, hvad Regeringen i Hjemmet havde tilstaaet den expatrierede Digter. Dertil kom, at baade han selv og Hustruen var sygelig. Det ovenfor benyttede Brev til Reinhold begynder: »Dersom jeg virkelig, min dyrebareste Reinhold! har en poetisk Genius, saa er det idetmindste ingen god, men en ond Dæmon. — — — Fanden tage en Spiritus familiaris, der bereder En et saadant Gudeliv! Er det en Engel, saa er det en sand Satansengel, der mere ligner en Pæl i Kjødet end en Laurbærgren.« Paa denne mørke Baggrund spillede imidlertid den poetiske brogede Regnbue med vidunderligt Skjær. »Himlen med alle sine Stjerner« — siger Baggesen i et tydsk Brev fra November 1807 — »straaler netop klarest i Vinternætterne«. Et stort Rimbrev »Den vakte Knud eller Bombardementets mulige Følger« *) er et Svar paa Skrivelsen fra Oehlenschlägers Fader om den forfærdelige Katastrofe. Det hedder deri:

»Er Du ei den, som, mens de Lærde
mig lode, lig en gammel Pen,
i Snavs paa Gulvet slænge hen
imellem Stumper, Intet værde,
da sidst jeg hjemme gik igjen,
mig smukt tog op, et Lys lod hente
og endte mig derved og vendte
saa længe, til Du grant erkjendte,
jeg var den gamle Baggesen.

---

*) »Poetiske Epistler, 1814«.

— — — — — —

Var Du ei den, der gav mig atter,
hvad jeg, fortydskt, forfranskt, forstemt,
i Livet næsten havde glemt:
den gode, gamle danske Latter?
Og var det ikke just din Datter,
der lærte mig til Tid og Sted
langt bedre end de græske Muser,
hvis Navne jeg ei længer huser,
de Taarer, den bør saltes med,
hvis den skal holde sig herneden
og ikke tabe næste Dag
sin Duft, sin Pirren og sin Smag
for hende, mig og Evigheden?

— — — —

Er Du desuden ikke min,
ja selv endogsaa, som det lader,
en meget større Digters Fader?
Er ei, naar jeg igjennemblader
min Himmel og dens Perlerader,
mit Hjertes Aftenstjerne din?

— — — —

— Tak Tre, Fire, Tak din Datter!
saalænge disse, hun især
min Muses blandte Graad og Latter
end have nogenlunde kjær,
mit sidste Suk i Sangens Pine
skal rime paa dens ny Seline,
min sidste lydelige Tak
skal rime paa din Snustobak,
mit sidste Muk i Musens Hikke
skal rime paa din Datter Fikke,
mit sidste Vers-Halleluja
skal rime paa Fru Lilia.«

Man ser, Polonius' Replik om Hamlet: »Still harping on my daughter!« *) stadigt kan finde Anvendelse. Baggesen troer, at Ulykken, som har rammet Danmark, er en

»— Vækken af den gamle Knud
i Bombers og Kanoners Skud«,

og at den

»har skjænket, skjænker og vil skjænke
vort Land den Jernets Kraft igjen,
som, bunden af den gyldne Lænke,
lidt efter lidt i Fred sov hen«.

I Anledning af sin »vilde Latter« og kaade Spøg, fremkaldt ved »vor Frues Fald«, bemærker han træffende:

»Mit Lune, jeg ei nægte vil,
gjør Kattespaser af og til;
det lystrer ingen Verdens Tugter,
det bryder sig om ingen Tvang,
i tusind underlige Bugter
det gaaer sin egen skjæve Gang —
hvad gaaer? det gaaer aldeles ikke,
det smutter ind, det smutter ud,
snart der hvor Maanens Jomfrublikke
tør stirre, snart hvor Solens Gud
sig blot tillader lidt at kikke;
det smutter ud, det smutter ind
igjennem Vinduer og Dørre,
let som den unge Piges Sind,
og paa det Vaade, paa det Tørre,
saa flygtigt som en Vestenvind,

*) »Altid er min Datter den Streng, han slaaer paa!« (Shakspeare: Hamlet, Act II, Scene 2).

med Overgang fra Graad til Smile,
fra Høit til Lavt, fra Mol til Dur,
fra Krigens Spyd til Elskovs Pile,
som den sig bølgende Natur;
det gaaer ei Skridt med gamle Koner
i Sprog af Brochmans Huspostil,
men hopper, springer, balleroner
med Versets Ord-Kamæleoner
i et bestandigt Vexelspil
igjennem alle Livets Toner,
som Metret eller Rimet vil —
men, naar man hører rigtig til,
trods al min Gøglen i Diskanten,
er streng i Bassen Dominanten,
ja selv lidt tragisk, om man vil.«

At den gamle Frederiksberg-Slotsforvalterfuldmægtig og Organist blev staaende, medens vor Frue faldt, foranlediger den aandfulde Slutningsvending:

»Naar med Alarm og med Rabalder
paa denne vexelrige Jord
Konveniensens Frue falder,
og Kunstens Orgelværk forgaaer,
naar Vinterstormen ned i Smalder
hvad høit der op mod Skyen naaer,
hver Sommerfugl og Spir nedslaaer —
trods lave Ben og snehvid Alder
Naturens gamle Fuldmagt staaer
som Organist og Atterdanner
af nye Hunner, nye Hanner,
der spire frem i næste Vaar,
naar Kvistene paany sig knoppe,
og naar i aftenrøde Toppe
Fredsnattergalen atter slaaer«.

Af de Baggesenske Digte, der bleve til paa denne Tid, skal her endnu fremhæves Sangen »Knud Sjællandsfar paa Landet og paa Vandet, Kahytsvise«: Boer jeg paa den tamme Bred« *), det store »Flaskebrev fra Knud Vidfadme, hin Sjællandsfar, til sine Landsmænd«, — hvori »Knud Vidfadm' synker med sin Skude« og døer »som en dansk Matros«, slængende Flasken med sine sidste Ord overbord — **) samt »Knud Vidfadmes Svanesang, digtet i hans Skibbrud 1807« ***) og »Knud Vidfadmes Hjemve, en Klagesang, digtet i Paris 1807« †). Ingen Literatur besidder Digte skjønnere i sin Art end disse, som ville leve, saalænge der er et dansk Folk og et dansk Sprog til. De afgive det mest slaaende Bevis paa, hvilken rig Skala af Stemninger og hvilken høi poetisk Kunst Baggesen i sine mest inspirerede Øieblikke havde at raade over. Ikke mindst maa, ligeoverfor gængs Misforstaaelse, det dybtbevægede Digtersind og den rene lyriske Sangbund i disse Produktioner fremhæves. Ved ingen anden Digter er en grundig Rehabilitation en saa uafviselig, paatrængende Retfærdighedshandling som ved den paa mange Maader høist utaknemmelig miskjendte

*) Denne Sang tryktes første Gang i »Prøve af nye Sange for danske Sømænd af J. Baggesen, sendt fra Paris i Januar 1808, trykt i Marts i Kjøbenhavn«. Det næstsidste Vers i »Knud Sjællandsfar paa Landet og paa Vandet« ender:

»Der min Sang er uden Tvang
som den kunstige vilde Natur«.

Men dette maa vistnok være en Trykfeil istedetfor »som den kunstløse, vilde Natur«. Forfatteren var jo ogsaa i Paris, medens Bogen tryktes i Kjøbenhavn. Som denne Linie første Gang tryktes, er den imidlertid bleven staaende i begge Udgaverne af Digterens Værker.

**) »Flaskebrev« udkom første Gang særskilt i Kjøbenhavn 1811.

***) »Lille Søndagaften« af Baggesen, 1814, 5te Marts.

†) »Skuddagen« af Baggesen, 1814, 20nde Marts.

Baggesen*). Om Sømandssangene siger J. L. Heiberg træffende: »Baggesen, hvis Digteraand var saa særdeles bøielig, har mellem sine utallige forskjellige og endog modsatte Stemninger ogsaa havt enkelte Øieblikke, hvori en lignende Aand som den Bellmanske flygtigt besøgte ham. Herom vidner blandt Andet hans berømte klassiske Sang »Boer jeg paa den tamme Bred«, som i Kjækhed og Jovialitet har Meget tilfælles med Bellmans Sånger, og det uden al synlig Efterligning, der her saa meget mindre kan ventes, som Baggesen neppe kjendte Bellman synderlig mere end af Navn. Naar den Bellmanske Aand hvilede over Baggesen, da var den primitiv hos ham. Dette viser sig, naar vi betragte Anledningen til, at denne Aand meldte sig hos ham. Det var ved den sørgelige Epoke, da vi

---

*) Endnu i Herrens Aar 1871 har Normanden Hartvig Lassen i det af Rasmus Nielsen & Comp. redigerede Tidsskrift »For Idee og Virkelighed« ikke undset sig ved at karakterisere Baggesen som »Skummet — sporløst forsvindende«. J. L. Heiberg, der erklærer ham for »den største Mester« i lyrisk Digtekunst, skrev med Rette »til Hr. Filister«: »De kan ikke lade være at hade Baggesen, og dertil har De en gyldig Grund, nemlig Deres Identitet med Dem selv, eller med andre Ord: den Omstændighed, at De er Hr. Filister. — — — De bliver nødt, gode Hr. Filister! til at lade Baggesen staae, hvor han staaer. Det vil ikke lykkes Dem at faae ham, »som et skadeligt Ukrud, med Roden oprykket af den danske Literatur«. Han har slaaet altfor faste Rødder i den.« (»Dagen«, 1826. »Flyvende Post«, 1827. J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, 1861, III, 143 o. s. v.). Selv Oehlenschläger erklærede umiddelbart efter Baggesens Død: »Jeg har altid i Baggesen erkjendt en Digter af Geni. Han har erhvervet sig et udmærket Navn i den danske Literatur«. (»Dagen«, 1826). Ved Siden af den norske Trumf fortjener det knap at nævnes, at Hr. Chr. Flor i sin »Haandbog i den danske Literatur« tillader sig at mene, at Baggesen »ikke af Naturen var kaldet til alvorlig lyrisk Digter«, og at »man næsten altid savner den sande Følelse i hans alvorlige lyriske Digte«, at »han af Naturen ingen Sands havde for det Folkelige«, o. s. v.

mistede vor Krigsflaade. Da vaagnede hos Baggesen den danske Nationalfølelse i den for os nationaleste Form. Den danske Mand er Sømand; ikke blot de Enkelte, som gjøre Profession deraf, nei, vi Alle føle os hendragne mod det sortladne Hav, de Danskes Vei til Roes og Magt; Havet er for os, hvad Bjergene ere for Schweizerne. Dette viste sig ret ved hin sørgelige Katastrofe, der af Alle betragtedes som et Nationaltab. Den Danskes Kjærlighed til Havet, hans medfødte Sømandsnatur blev ham dobbelt kraftigt bevidst, da han mistede sit stolte Herredømme over Elementet. Baggesen med sin levende Fantasi gik saa aldeles op i denne Følelse, at han drømte sig at være Skibskapitain og Matros; og jo mere han overlod sig til denne Stemning, desto mere fandt han i sig selv den kjække, besindige og joviale Tone, som karakteriserer den danske Sømand; og man vil saaledes indse, hvorledes han i sine Sømandssange, i sit Flaskebrev og i den omtalte bekjendte Vise let kunde komme til at anslaae lignende halvt burleske, halvt rørende Akkorder som Bellman og udtale, skjøndt oprindeligt og paa første Haand, lignende Inspirationer.« *)

4.

Det første af ovennævnte Digte er almenbekjendt, og det andet er altfor stort til at finde Plads her. De to sidstnævnte hidsættes.

Knud Vidfadmes Hjemve.

(Digtet i Paris 1807.)

Hvo veed, hvor nær mig er min Ende?
Hvad jeg har skrevet, alt forgaaer.
Hvor let og snart kan altsaa hænde,
jeg selv herfra at vandre faaer!

*) »Bellman som komisk Dithyrambiker« (»Intelligensblade«, 1844. J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, V, 1861, Side 48 & 49).

Hvo veed, om hvad i Dag jeg skrev
er ei mit allersidste Brev?

Jeg ligger her paa fremmed Leie,
fjern fra mit Hjertes Opholdssted;
i Kjøbenhavn er brændt mit Eie —
maaske mit Navn og Minde med.
Hvad her jeg har, er Himmerig,
men uden Nydelse for mig.

Jeg har en huld og ædel Kone,
forstandig, dydig, from og skjøn,
værd at tilbedes paa en Throne
og værd at elskes huldt i Løn,
hver Viv og Moder ufortalt,
et Mønster for sit Kjøn i Alt.

Jeg har én Søn, en venlig Engel,
rask, vittig, munter, rund og rød,
livsalig — paa sin spæde Stengel
er ingen Rose mere sød,
hver tre Aars Engel ufortalt,
et Mønster for et Barn i Alt.

Men denne hulde Kone lider,
og denne hulde Søn er spæd;
og naar jeg mine Hænder vrider,
bespændt af Angest og Fortræd,
saa trøste begge mig paa Fransk —
og jeg er i mit Hjerte dansk.

Og naar min indre Harpe bæver
af Vemods underfulde Lyst,
og naar til Sang sig Smerten hæver
paa Andagts Vinger i mit Bryst —
gaae begge tause deres Vei,
thi Englene forstaae mig ei.

Og naar mod Skjebnens fjendske Pile
min lille Jocus væbner mig
med lunefulde, skjelmske Smile,
naar jeg er selv en Engel lig —
med Studsen begge paa mig se
og blive bange for at le.

Saaledes ligger jeg paa Stene,
skjøndt fængslet her af Rosenbaand;
saaledes er jeg evig ene,
skjøndt med en Engel ved hver Haand;
og i mit Himmerig paa Fransk
er jeg ulykkelig som Dansk.

Jeg føler dybt, at mig blev givet
en lille Trylle-Amulet
til ikke blot at taale Livet,
men selv til at forskjønne det;
jeg føler, at jeg ei blev fød
til Glemsels Lod i Stilheds Skjød.

Og dog det blev min Lod at tabe
paa Jorden hver en Støvets Skat,
selv Evnen til i Sang at skabe
en kunstig Dag i Livets Nat —
dog nei! trods Tidens Vold og Gru,
den er ei ganske tabt endnu.

Thi skjøndt jeg Øiet sjelden væder,
skjøndt sjelden jeg er glad i Hu,
i Sang jeg ler, i Sang jeg græder,
som om jeg var et Barn endnu.
Uskyldighed! det skyldes Dig,
thi huld din Aand omsvæver mig —

din Aand, mit Fødeland! som smiler,
trods Fjenders Vold og Venners Svig,
omlynt af Skjebnens Tordenkiler,
en venlig Fredens Engel lig,
og trykker med Erindrings Lyst
hver Haabets Spire til sit Bryst —

den Aand, der, blid som Frelsens Moder,
med Sværdet i den hvide Barm,
sit Dans og Nors og Anguls Poder
høit hæver i Marias Arm*) —
den Aand, som, hendes Ynde lig,
i Danmarks Sprog udtaler sig.

Selv syg jeg føler, at den rører,
usynlig, Harpen i mit Bryst;
den aner, fatter, ser og hører
min skjulte Kval og skjulte Lyst;
den skjænker Trøst og Taal og Mod —
og gjør min Afskedstime god.

Knud Vidfadmes Svanesang.

(Digtet i hans Skibbrud 1807.)

Jeg synker paa mit knuste Vrag
med sammenfoldte Hænder.
for Jutta**), Fredrik, Danmarks Flag
og alle danske Frænder.

*) Kronprinds Frederiks Hustru.

**) »Jutta« er (hvad der synes at fremgaae af »Flaskebrev«, hvori Navnet ligeledes forekommer) vistnok Oehlenschlägers Søster — »kjært Barn har mange Navne«.

Modtag, o moderlige Hav!
mit Støv, og dys min Kummer
i mine Fædres gamle Grav
dybt i en evig Slummer!

Men Du, som i din Baldurs Borg
høit over Hertha throner
og Lokes Fryd og Odins Sorg
i Nordlyssusen toner,

som stiger ned med Lysets Klang
blandt Skygger af de Døde,
o Bragur! hør min Afskedssang
i Livets Aftenrøde!

Til Dig opgiver jeg min Aand,
til Dig, som gav mig Aande,
mens Harpen glider af min Haand
i Hjertets sidste Vaande.

Tag huld tilbage, hvad Du gav!
Din Havn Du den oplukke!
Lad ei paa Verdens vilde Hav
forgaae dens sidste Sukke!

O, tryk den til din høie Barm,
hvis og paa Jorden, hildet
af nogen Dig uværdig Harm,
den tidt sig har forvildet!

Du veed: til Himlen stod dens Hu,
hvor dine Lamper tindre,
med barnlig Lyst. Du veed det, Du,
som skuede dens Indre!

O, tag den i din Faderfavn!
Erkjend din Søn, Du Hulde!
Viis ham Iduna! Nævn hans Navn
for Odin og for Skulde!

O, stød ham ei fra Bifrost ned,
fordi ham Knæet bæver,
fordi hans Fod med matte Fjed
sig til din Hvælving hæver!

Høit brænder dog i kjælne Bryst
den rene Livets Flamme,
der skjænkte Kraft til Odins Lyst
hvert Skud af Bragurs Stamme.

O, lad den skinne for mit Folk,
naar den er slukt herneden,
som mit miskjendte Hjertes Tolk,
i Sang for Evigheden!

Und Gnisten, jeg af Lyset fik,
naar brustet er mit Øie,
at glimte ned fra Breidablik
som Straale fra det Høie!

Ræk, Fader! ogsaa mig en Krands —
Du aabner alt din Himmel!
Jeg blændes i den store Glands
af dine Sønners Vrimmel!

Som naar i Stuen, mørk og sort,
mens Barnets Higen gyser,
en Moder trækker Tæppet bort
og Julens Pragt oplyser:

Du viser mig i Mulmet brat
dit Tempels hele Glæde,
din Aften, Morgen, Dag og Nat —
men, Fader! intet Sæde.

Idunas Æbler gløde rundt
imøde mine Blikke;
men, Fader! blev mig et forundt?
Mit Æble ser jeg ikke!

Hvorhen jeg stirrer, alt et Navn
jeg brænde ser derinde.
Dit Tempel alt er uden Savn
og sluttet for mit Minde.

De tvende store Lys er tændt,
som hvert et Skin fordunkle;
paa dit udstrakte Firmament
i fulde Glands de funkle.

Din Evald gjennem Sølverskyer
med Brudetrin fremiler
og lysmildt, indtil Dagen gryer,
som Nattens Maane smiler.

Din Oehlenschläger stiger op
med Brudgomsskridt og Bue,
og Dalens Skjød og Klippens Top
er tændt af Solens Lue.

Rundtom, naar begge skjule sig,
talløse Smaalys tindre.
Hvor er en Plads endnu for mig,
endogsaa blandt de mindre?

O, sæt mig, har Du end en Stol
hos ham, der sang om Gerner*),
nær mine Brødres elskte Pol
imellem Freias Stjerner!

Der vil jeg smile stille ned,
af Mængden uopdaget,
til skjulte Dyders Opholdssted —
og dem, som døe paa Vraget.

I »Det skandinaviske Literaturselskabs Skrifter«, 1812, findes (foruden »En ny-gammel Vise om den engelske Tyvs Indbrud paa Holmen, da Jomfru Dannebrog laa og sov, hvorledes han stak Ild i Sengen og løb bort med hendes Skrin, forfattet af sal. Holmens faste Stok-Poet Knud Sjællandsfar, 1807«) »Magister Anders Paarses trøstelige Sørgetanker over Knud Vidfadme hin Sjællandsfars høistbedrøvelige, men dog salige Endeligt, da han, ene ombord, efter at have mistet alt sit Mandskab, sank med Top og Tavl i Sydsøen, 1810«, hvilket store, interessante Digt slutter sig til »Flaskebrev fra Knud Vidfadme, hin Sjællandsfar, til sine Landsmænd«**).

---

*) H. C. Sneedorf, Broder til Historikeren Frederik Sneedorf, dengang Kommandørkapitain i Søetaten, digtede i Slutningen af forrige Aarhundrede den i sin Tid saa bekjendte Vise om Fabrikmesteren ved Holmen, »vor Arkimedes«, Henrik Gerner (»Hr. Henrik han sidder saa tankefuld«).

**) »Magister Anders Paarses trøstelige Sørgetanker« er under Titel »Knud Vidfadmes Endeligt«, gjengivet defekt, efter Manuskript, i »Jens Baggesens danske Værker« af Sønnen, der aabenbart ikke har vidst, at det var trykt ovenanførte Sted.

5.

Kort efter Kjøbenhavns Bombardement udkom i November 1807 »Nordiske Digte« af Oehlenschläger, tilegnede Mæcenerne Grev og Grevinde Schimmelmann. »Digte, 1803« og »Poetiske Skrifter, 1805« fik med dette nye Bind en glimrende Fortsættelse. Den mærkelige Bog begynder med »Thors Reise til Jothunheim, et episk Digt i 5 Sange«, der skildrer, hvorledes den Troskyldige overlistes — som Danmark af England, har vist mangen samtidig Læser bemærket. Det var den alt 1804 forfattede Fremstilling af Thors Eventyr hos Udgaardsloke*), der her fremtraadte som et selvstændigt Digt. Efter dette episke Værk — et af den danske Literaturs mest klassiske Arbeider — følger det i Weimar og Dresden i Sommeren 1806 digtede herlige mythologiske Sørgespil i antik Stil »Baldur hin Gode«**). Korets gribende Slutningsstrofer:

»Sjunken i Grus er
Midgards Stad!«

maa netop i det Øieblik, »Nordiske Digte« udkom, have været af en særlig rystende Virkning. Bogen ender med

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 123 & 186.

**) Se anden Afdeling, S. 182.

det i Halle hos Steffens i Slutningen af 1805 forfattede Sørgespil »Hakon Jarl« *). Denne storartede Skildring af

»— — det sidste Glimt, den sidste Gnist
af gammel nordisk Kraft og Helteliv«

var unægtelig en mægtig Sørgesang paa den danske Hovedstads Ruiner.

»Nordiske Digte« indlededes med en stor, i Paris Juni 1807 skreven fortræffelig orienterende Fortale, hvori Digteren udvikler de Grundsætninger, hvorefter han i disse tre Arbeider er gaaet tilværks, og hvorefter han i sine følgende Arbeider agter at gaae frem — »trende Pandserplader« (for at bruge hans egne Ord), som han har smeddet sine »trende Helte«.

»Det er et usselt Øieblik for mine »Nordiske Digte«, skriver Oehlenschläger i et utrykt Brev fra Paris til Fru Rahbek (i Familien Abrahams' Eie). »Dog kanske findes der flere Gemytter, som jeg, der søge deres Asyl i Kunsten, naar det Udvortes gaaer ad undas.«

I »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1808« recenseredes dette tredie Hovedværk af Oehlenschläger af den 63aarige Abrahamson. Denne Recension af en Mand, som tilhørte den ældre Generation og ingenlunde havde Øiet tilstrækkelig opladt for den nye Herlighed, fremkaldte en i mange Henseender høist interessant større æsthetisk Afhandling af Oehlenschläger som Svar til vor »Veteran paa det danske Parnas, den ærværdige Fader Gleim i vor danske Literatur« **). Digteren karakteriserer heri aandfuldt og træffende Anmeldelsen som »en lunken Solstraale i den sene Høst«. I Anledning af, at Abrahamson syntes, det havde været mere raadeligt til Thors Eventyr at

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, S. 169.

**) »Svar paa Hr. Capt. Abrahamsons Recension over mine nordiske Digte, en æsthetisk Afhandling af Oehlenschläger, 1808«.

vælge den spøgende Tone og »frit henløbende Vers« à la Wieland, bemærker Oehlenschläger blandt Andet: »Der gives Mennesker, som med lunefuld Egenhed vide at tale om Alt; det er ikke, hvad de fortælle, men Maaden, de fortælle paa, som behager. Æmnet er dem blot et Middel til at udvikle deres Pudserligheder, Vittigheder, Satire-Indfald. Blandt denne Slags Digtere staaer udentvivl den udødelige Vessel fremmest i Spidsen paa det danske Parnas. Der gives Poeter, som staar mellem den blotte Subjektivitet og den rene Objektivitet, saaledes som Baritonostemmen imellem Tenor og Bas. For at blive ved vor egen Literatur, vil jeg nævne Baggesen som det formodentlig smukkeste Exempel af dette Slags. Denne Digter har, hvad Versearten angaaer, i adskillige af sine bedste Digte (f. Ex. »Poesiens Oprindelse«) tildels fulgt Wieland og med Rette, da denne Maade at fortælle paa unegtelig er den bekvemmeste og bedste for et vittigt og sindrigt Spøg. De Wielandske Vers ere aldrig fuldkommen muntre eller fuldkommen alvorlige, men (som Tidsalderen) en Blanding af begge. At ogsaa denne Blanding ofte kan være smuk, ja genialsk, har jeg allerede tilstaaet; men at det bør være en alvorlig Bestræbelse for enhver Natur, der føler nogen Dygtighed, i vore Dage at bringe een Tone, een Holdning, et organisk positivt Værk frem, istedetfor, selv bestandig vaklende, at spøge og spøges med af Øieblikket, troer jeg«. I Anledning af, at Abrahamson polemiserer mod, at Oehlenschläger underlægger den nordiske Mythologi filosofiske Ideer, udbryder Digteren: »Hvad ere de fleste nordiske Myther Andet end Forsøg paa at udtale Naturens Hemmeligheder og at vide Aarsagen til Tingene? Denne Gransken efter Aarsagerne er den nordiske Aands eiendommeligste Særkjende, saaledes som den græske mere dvælede ved at forskjonne Virkningerne. Næsten overalt i den nordiske My-

thologi stikker denne Stræben igjennem efter af symbolisere, hvilket er et af de vigtigste Beviser for dens asiatiske Herkomst. At give mine Landsmænd med Tiden en ræsoneret nordisk Mythologi er en af mine kjæreste Tanker og fasteste Beslutninger.« Abrahamsons ikke ganske ugrundede Yttring, at man paa Sproget mærker, at Forfatteren har opholdt sig i Tydskland, medens han digtede, foranlediger Oehlenschläger til at bemærke: »Jeg veed, at en Digter, der bryder sig en ny Bane og taler i en anden Tone end den sædvanlige, ofte kan finde Vanskeligheder, der bringe ham til at søge Hjælp hos en Nabo-Literatur, naar han i Øieblikket Intet finder forhaanden i sin egen; men det veed jeg ogsaa, at jeg med alvorligt Studium og sand Kjærlighed flere Aar har fordybet mig længer ind i vort literære Ægypten, for at finde Kilden til Sprogets Nilflod, end det af Konsorter længe har været brugeligt, og jeg troer heller ingen Billig, som veed, hvad der var gjort for mig, og hvad jeg har gjort, vil kunne sige, at jeg er kommen tilbage uden Udbytte. Naar den lunefulde Baggesen i et Skolemesterlune med flere underlige Ting bebreider mig for meget Saxisk i mit Sprog*), da er dette en Underlighed, der bør tilgives den humoristiske Digter, hvis Humør drev ham til med Bjelker i sit eget at se Skjever i sine Brødres Øine. Men at Veteranen Abrahamson, der saa grundigt kjender vor gamle Literatur og dens Tunge, skulde have mærket, at mit Sprog i det Hele taget smagte af Kilden og af Kjærnen — det havde jeg haabet. Det danske og det tydske Sprog ere begge Søstre af een Moder og have uddannet sig efter een Analogi. Skulde vi bortkaste Alt, hvad vi i de senere Tider have taget af det Tydske, da

---

*) I »Gjengangeren og han selv« (se dette Værks anden Afdeling, Side 310).

maatte vi bortkaste to Trediedele af det nyere Sprog, det vil sige alle urbane og videnskabelige Udtryk. Meget mere sømmer det sig os at glæde os over, at vi have begge Sprogene i vor Magt; thi det ene støtter sig til det andet og forstaaes først fuldelig i sit Forhold til det andet.« Abrahamson var aabenbart ligesaa lidt som Pavels, Rahbek, Sander o. s. v. kompetent til at gaae i Rette med en Digter som Oehlenschläger, hvis poetiske Fylde og Sprogform — hvad der end stundom kan indvendes mod Enkeltheder — staaer saa himmelhøit over Alt, hvad den ældre Skoles Mænd formaaede at præstere, og skabte en hel ny digterisk Verden af uforgængelig Skjønhed.

N. F. S. Grundtvig havde fra Egelykke paa Langeland, hvor han var Huslærer — »et literært Tomis« som han kalder det*) — aabnet sin Forfattervirksomhed i Rahbeks Maanedsskrift »Ny Minerva« for September 1806 med »Lidet om Sangene i Edda«. Denne Debutantens Afhandling har et Motto af Oehlenschlägers Digt »Island« i »Poetiske Skrifter, 1805,« **) og begynder: »Ingen tvivler vel længere paa, at jo de ærværdige Sagn, Saga optegnede i sit Tempel paa den af Nordens store Skjald værdig besjungne Ø, tyde, i Samklang med Eddas høie Kvad, hen paa en episk Old, der, lig Grækenlands, ligger bag vor Historie. En ligesaa skjøn som priselig Id er det for Bragas yngre Sønner at fremtrylle for vort Øie Billedet af det betydningsfulde Liv, der, skjult under Mythernes dunkle Slør, end mere tilhylles af det forældede Sprogs dækkende Klædemon«. Han siger, med Hentydning til Oehlenschlägers 1804 udstedte Sub-

*) Ovid blev 9 Aar efter Kristi Fødsel af August forvist til Tomis i Møsien, det nuværende Tomisvar i Bulgarien ved det sorte Havs Kyst.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 144.

skriptions-Indbydelse paa Samlinger af den nordiske Middelalders skjønne Literatur*): »Ingen kan med mere Længsel end jeg hige efter Opfyldelsen af vor Oehlenschlägers Løfte om en Oversættelse af Islands Sagaer«. Han erklærer, at han ikke troer, at Baggesen i sit Digt om Odins Reise til Dovre i »Komiske Fortællinger« har »truffet den Synspunkt, hvorfra Mythen om Poesiens Oprindelse komisk burde ses«, skjøndt han derfor ingenlunde nægter det »meget spillende Vid og enkelte sande komiske Træk« og vedbliver saa: »Det var at ønske, at Oehlenschläger med sit dybe Kjendskab til Oldtiden og den komiske Styrke, der undertiden trænger sig frem, vilde skjænke os Noget i dette Fag«. Idet han derpaa taler om »at udfylde den gamle Skyggeridsning i Edda til et Heelt«, udbryder han: »Stolte kunne vi være af, at vor Literatur ei længere mangler et Mønster af dette Slags. Vi eie det i Vaulundurs Saga«. Sine Bemærkninger slutter han med at tale om »en Anvendelse, jeg længe troede med Held kunde gjøres af vor hele Gudelære; men, da selv en tydelig Fremstilling af det styrende Princip fordrede et dybere Studium af Oldtiden end Omstændighederne — desværre! — tillode mig, vil jeg oppebie Fremtrædelsen af Edda, Oehlenschlägers Digt**); thi maaske blev det denne Bragas Udkaarne forbeholdet at udføre den store Idee, jeg kun halv dunkelt aner«. Efter en ny Afhandling sammesteds, Marts 1807, »Om Videnskabelighed« (hvori Grundtvig erklærer, at »aldrig kan ægte Fædrelandskjærlighed byde Mennesket at forstørre sin Indskrænkning ved at binde sig til et Lands Grændsepæle«) optoges i Mai 1807 »Om Asalæren«, som Grundtvig kalder »en Verden, hvis Herlighed

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 121.

**) Epopeen »Edda«, hvoraf første Sang tryktes i Rahbeks »Charis for 1804« (se dette Værks anden Afdeling, Side 79).

ene hjælper mig at bære Livets Byrde«. Den tungsindigt begeistrede 23aarige theologiske Kandidat udbryder: »Oehlenschlägers gamle Harpe klang, og Nogle gribes dog vel af de dybe Toner. I Mænd, som bygge paa Norges Fjelde og Danmarks Sletter! I ere da vel ikke end saa vanslægtede fra Eders Fædre, at I ville nægte den af Eders Landsmænd al Deltagelse, der i Alderens Foraar frembærer sit Liv som et Offer til Norden. Jeg ønskede, at I vilde anse mig som staaende paa Gravbredden, mærket med Spydsodden«. Efter et Par andre Afhandlinger sammesteds næste Maaned (deriblandt »Om Schiller og Bruden fra Messina« med en Prøve paa en Oversættelse af dette »Sørgespil med Kor«) anmeldte Grundtvig i December 1807 Oehlenschlägers Maaneden iforveien udkomne »Baldur hin gode«. Anmeldelsen begynder: »Kun med Jubel og Stolthed nævner Nordboen den første ægte nordiske Digter i næsten et Aartusinde, hine Navnløses Frænde, fra hvis Læber Eddas hellige Kvad udstrømmede, Skjalden Oehlenschläger. Hans Nordiske Digte i Samklang med Vaulundurs Saga ere det, som hævde ham dette Hædersnavn og skal omværne det gjennem Sekler«. Grundtvig skrider derpaa »frimodig med Edda i Haand« til Betragtningen af det mythologiske Sørgespil i antik Stil, idet han hævder, at »Anskuelse og Fremstilling kunne være sand poetiske, ja at Digteren endog som Kunstner kan have lydt sin egen Lov og dog have høieste Uret; thi han kan have overskredet eller ikke udfyldt de gamle Omrids, han kan have feilet i Figurernes Ordning, og han kan endelig have forfalsket det Heles eller enkelte Partiers Kolorit ved at indblande fremmede Farver« — og det mener Grundtvig at Oehlenschläger paa mange Maader har gjort*).

---

*) 1808 udkom »Edda eller Skandinavernes hedenske Gudelære, oversat ved Nyerup« (en med Rask's Hjælp forfattet Gjengivelse af de

I Januar 1808 opførtes endelig paa det Kongelige Theater »Hakon Jarl« (der alt var blevet antaget 1806) med en Epilog, ved Kongens Fødselsfest. Det var et ligesaa epokegjørende Øieblik for Scenen, som da Holbergs »Den politiske Kandestøber« 1722 skabte den danske Komoedie: Melpomene thronede nu stolt ved Thalias Side paa Brædderne. Theatret magtede dog dengang endnu ikke det kolossale tragiske Værk. Den af Oehlenschläger høit beundrede, herlige Rosing, Hakon Jarls Landsmand, der »levede med sine Fantasier i Sagaernes Tid«, paa hvem Digteren havde tænkt ved Skildringen af Hladejarlen, og for hvem denne mægtige Rolle var bestemt, fængsledes af haarde Gigtsmerter til sin Lænestol og tog et Par Uger efter Afsked fra Publikum. Frydendahl maatte træde i hans Sted; han løste ikke Opgaven, men ydede dog ikke Lidet, langt mere end man havde ventet af den berømte Komiker, »Thalias udkaarne Yndling«. Olaf Trygvesen spilledes af Digterens Ven Foersom, der Aaret iforveien havde begyndt Udgivelsen af sin i mange Henseender fortræffelige Oversættelse af Shakespeare's tragiske Værker; trods sin rige Fantasi og varme Følelse formaaede han ikke at udfylde Rollen. De to Eneste, der vare Opgaven voxne, vare Oehlenschlägers Ungdomsinklination, der 1797 havde ægtet en af Brødrene til Digterens Forlovede*), som Thora, og hendes Mand, Steffen Heger, som Einar Tambeskjælver. Uagtet

---

mythiske Partier i den yngre Edda). I en Skrivelse foran den lille Bog til Skuespiller S. Heger fortælles der, at denne havde ønsket, at Publikum maatte vorde sat istand til at kunne bedømme Vennen Oehlenschlägers Nordiske Digte ved Hjælp af Edda, og derfor havde foreslaaet Nyerup at virke derfor. Heger bedes saa sende et Exemplar af Bogen til Oehlenschläger i Paris, for »at tolke min, som alle Daners, Tak til vort Nordens Sanger«.

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 188.

den herlige Digtning ikke skete Fyldest ved Opførelsen, var Fremstillingen dog saaledes, at Publikum reves med og lønnede Værket med jublende Bifald*).

6.

Medens »Hakon Jarl« bragtes paa Scenen i Kjøbenhavn — »det var«, som Digteren med Rette siger i sine »Erindringer« **), »den første poetiske Skildring af den hedenske Oldtids Helteliv, grundet paa Historien, som fremstilledes paa den danske Skueplads,« — havde Oehlenschläger, efter Danmarks Ydmygelse, vendt sig fra det Heroiske og skrevet »Axel og Valborg«, som Overskou med Føie kalder »den første danske Elskovstragedie« ***). I det foregaaende Sørgespil »Palnatoke« havde der slet ingen Kvinder været, i »Axel og Valborg« var Kjærligheden Et og Alt. Omgangen med en elskværdig norsk Familie, der var kommen til Paris, bidrog til at give det paa Grundlag af den herlige, store Folkevise fra Middelalderen digtede tragiske Drama den friske nordiske Kolorit. »Jeg glemmer aldrig disse kjære Mennesker«, hedder det i »Erindringer«; især skal »den hulde, yndige Benedicte« have virket stærkt paa Digterhjertet. I et Digt fra Sommeren 1808†) siger han:

---

*) Se Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 132. — »Nordiske Digte« aabnede »en ganske ny, fortryllende Verden« for Overskou, da de faldt i Hænderne paa den omtrent en halv Snes Aar gamle, opvakte Dreng, der var Søn af en fattig Mestersvend paa et Sukkerraffinaderi og gik i en Almueskole. (»Af mit Liv og min Tid«, Side 108.) Selv til Bagstuen trængte Oehlenschlägers Helteverden frem.

**) III, 17.

***) »Den danske Skueplads«, IV, 184.

†) »Til Madame Johannsen, født Knudtzon«. Dette Digt til »den brave« Johannsens »trofaste« Sara er første Gang trykt i »Oehlenschlägers poetiske Skrifter«, udgivne af F. L. Liebenberg, XXIII, 272.

»Vidt fjernet fra mit Fædreland,
omgivet af en fremmed Vrimmel,
der kjender til den sølvblaa Strand
saa lidt som til den sølvblaa Himmel;
der bygger om en grumset Flod
hvori de vaske sig og drikke,
i Hjertet intet Uskyldsblod,
i Øiet ingen Frihedsblikke;
et Folk saa langt fra norsk og dansk,
som nogen Modersjæl kan være,
for Resten Tidens største Ære,
et Folk, om ikke frankt, dog fransk —
omgivet af en saadan Flok,
hvad Andet for en Skjald fra Norden
end paa en vældig Klippeblok
at tænke stundom sig fra Jorden;
end i en Drøm at virke frem
den Fryd, som var ham ganske negtet;
end skabe sig et digtet Hjem
med Alt, hvad der var ham beslægtet.

Saa gjorde jeg. Og Musen lod
mit Øie kjære Syner skue,
og Throndhjems gamle Kirke stod
for mig i Morgenrødens Lue,
og Valhals Vælde traadte ned,
og djærve Helte saae jeg virke,
og ægte nordisk Kjærlighed
fremblomstred i den gamle Kirke.«

Hvad skildrer Skjaldens Lyst? hedder det videre;

»thi nordisk Ynde, nordisk Dyd,
og Alt, hvád Frankrigs Flitter hader,
og Sprogets elskte Moderlyd —
det traf han paa de franske Gader;

og midt i Rue de mail han saae
et lille Throndhjem til sin Glæde,
midt i den franske Pøl en Vraa,
hvor Nordens Aand og Liv tog Sæde« *).

Et tydsk Digt »Sehnsucht in Paris«, ligeledes fra 1808, begynder:

»Ach, wie erquickend ist es doch mitunter
ein schönes, edles Weib zu schaun;
das Auge flammt, das Herz wird munter;
Nichts in der Welt belebt doch wie die Frau'n«.

Der indvendes:

»Bist in Paris und — welches seltne Träumen! —
sehnst Dich nach Frauen? Das musz ich gestehn —
Du kannst wohl nicht den Wald vor lauter Bäumen,
vor lauter Lilien und Rosen sehn?«

Digteren udbryder saa:

»Ach, Lieber! zarte Lilien seh' ich viele,
selbst manche rothe Rose winkt;
die Lilien aber — sind nicht mehr am Stiele,
die Rosen sind — geschminkt.

Und schlanke Bäume seh' ich auch sich heben,
heisz aber drein die Mittagssonne bricht,
es mangelt das bescheidne Schattenleben,
das heilig grüne Dämmerlicht.

---

*) Paa denne Tid skrev Oehlenschläger ogsaa en smuk »Normands-Sang« — Krigen mod Sverrig, der udstrakte Haanden efter Norge, var i Gang — som tryktes i Slutningen af samme Aar i »Ny dansk Tilskuer«, hvor Rahbek i en Efterskrift siger, at Sangen uden Tvivl er »skreven til en norsk Familie, med hvem Digteren levede i venskabelig Omgang i Paris«, og at den er »fra Norge nedkommen hid«. Den ender:

»Skaal for alle norske Piger!«

Ich mag nicht mehr bei diesen Heiden weilen,
die abergläubisch ehren nur den Witz.
Ich kann es nicht. Ich will nach Norden eilen;
da hat noch Ehrfurcht, Liebe, Tugend Sitz.« *)

I »Erindringer« siger Oehlenschläger træffende i Anledning af »Axel og Valborg«, denne Apotheose af Kjærlighedens Troskab: „Med den sandselig glødende sydlige Elskov i »Romeo og Julie« vilde jeg ikke kappes; men den milde Septembermaane i en nordisk Bøgeskov kan ogsaa gjøre Virkning, skjøndt den er meget forskjellig fra den italienske Sommernat«. Der kan upaatvivlelig med Føie gjøres endel Indvendinger mod Enkeltheder i dette tragiske Drama. Bedraget med St. Olafs Gjenfærd i fjerde Akt er saaledes unegtelig misligt; og Klokkeslaget og Hanegalet sammesteds bringer ikke uden Grund den gamle Kæmpe Bjørn til at udbryde:

»— — — Hvad er dette for et Væsen?
Man kan ei høre sine egne Ord
for lutter Klokkeslag og Hanegal!«

Men alt Sligt er dog forsvindende ligeoverfor Poesien i dette Arbeide (især i de tre første Akter), der indtager en saa høi Rang blandt de Oehlenschlägerske Digterværker og er »en af vore skjønneste Tragedier« — for at bruge J. L. Heibergs Ord**). Betegnende for Tiden og særligt for Oehlenschläger er det, at den elskende Nordbos Ven er en Tydsker; Axel siger (karakteristisk endende med en Germanisme):

---

*) Dette i »Gedichte, 1817,« optagne Poem, gjengaves paa Dansk af Forfatteren i »Samlede Digte, 1823« (en Oversættelse fra en anden Haand havde alt staaet i Molbechs »Athene«, 1814).

**) »Flyvende Post«, 1827 (»Prosaiske Skrifter«, 1861, III, 165).

»Da Odins Skare delte sig i tvende
mægtige Broderarme, blev dog Roden
af Sproget og vort Sindelags Natur
udelt; og derfor bør det sig bestandig,
at Gothen og Germanen elske sig«.

Vi ville senere — i Anledning af en vidtløftig Kritik af Baggesen — komme til at dvæle ved denne Tragedie og skulle derfor ikke her opholde os længere ved den.

Af de enkelte andre Poesier, Oehlenschläger hjemsendte fra Paris, maa særligt fremhæves de i Rahbeks »Ny danske Tilskuer« 1807 og 8 trykte fortræffelige Digte »Ægirs Gave« og »De tvende Kirketaarne«. Det første, en frit komponeret nordisk Mythe — ligesom en Modsætning til Paris' Dom — ædel og klangfuld, forherliger Ydun som »Valhals bedste Dis» og ender:

»Oldtids dunkle Taager flye,
Valhal straaler smukt,
Guder lever op paany
ved Ydunas Frugt«.

Det andet priser, paa Grundlag af et gammelt Sagn, i en uovertræffelig skjøn Folkeviseform

»— — — hver Kæmpe, som seierrig,
hjem drager med stolten Skare
og finder i Vuggen Tvillinger to
som Axel og Esbern Snare«.

I »Nyeste blandede Digte, 1808« havde Baggesen beriget Literaturen med den store, stemningsfulde Ballade »Agnete fra Holmegaard« *); paa samme Tidspunkt behandlede Oehlenschläger i Paris det samme gamle Middelaldersstof i »Agnete«. Oehlenschlägers Digt er mere naivt episk, hvorimod

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 329.

Baggesens har en større lyrisk Inderlighed og rigere musikalsk Klang, som øver en vidunderlig betagende Virkning. Oehlenschläger skrev sin »Agnete« (efter hvad Nyerup siger i en Anmærkning til Digtet i sin Nytaarsgave for 1812, »Idunna«, hvori det tryktes) »som Efterligning af den gamle Folkesang, Forfatteren for en Del Aar siden havde hørt synge, og hvoraf der endnu vare Reminiscenser i hans Hukommelse«.

7.

I Marts 1808 — samme Maaned som Frederik den sjette besteg Thronen i det ulykkelige Danmark, der, berøvet sin Flaade, var indviklet i Krig baade med Ransmanden England og Naboen Sverrig, der benyttede Leiligheden til, rovbegjerlig, at udstrække Haanden efter Norge — skrev Oehlenschläger et hidtil utrykt lille Rimbrev til den kjære Søster i Kjøbenhavn (i F. L. Liebenbergs Eie), som begynder:

»Min søde Søster, lille Mo'er!
da mine tvende Prosabreve
til Dato ubesvarte bleve,
saa maa vel troe din arme Bro'er,
at Du til slige Breve tier
og svarer kun paa Rimerier —
at Rimerier bli'er besvart,
har Baggesen mig aabenbart.
Jeg griber altsaa, skjøndt ei gjerne —
thi jeg forstaaer ei denne Gren
af Poesi (hvis det er en) —
til Øieblikkets Miskmask-Kjærne
og kjærner Dig af Smør en Klump.
Vil Du ei heller den besvare,
da staaer Du ved min Hjemkomst Fare,
da faaer Du dygtig paa din Rump'.«

Man ser, Oehlenschläger ikke er fri for at være jaloux paa Baggesen ligeoverfor Søsteren; og man ser endvidere, at han indrømmer sin Uformuenhed til »Væddeløbet i det Lave« med Rimbrev-Virtuosen *).

Poemet fortsættes:

»Hvad har at gjøre da Madamen?
Broderer hun en Blomst i Rammen?
Filerer hun en bred Manskjet
til Asa-Barnet, som han bruger,
imens han Middagsmaden sluger,
som Andre bruger en Serviet?
Syer hun maaske en Hat sig ny
saa smuk som ingen i vor By?
Tilskærer hun en Sirtses Kjole?
Betrækker nyt hun sine Stole,
for at faae atter noget væk
af Svogerens Assessorblæk?
Syer hun sin Mand en ny Mondur,
fordi den sidste, som ham gaves,
i Rakkerkulen maa begraves,
fordi den er ei længer pur?
Hvad gjør hun? Hvorfor kan hun ikke
besvare hendes Broders Brev?
Hun rører selv ei Grydens Slev,
kan dog ei heller altid strikke.
Hun skjenker The — men Thevand drikke
kan man dog heller altid ei.
Gaae henad gamle Kongevei
gjør man ei heller stedse, prikke

---

*) Et Par af de sidste Linier minde om Baggesens Ord i det ovennævnte Rimbrev,

»at alt det Smør, der kjernes i
Naturens Melkeveies Kjerne
(saa kalder jeg en Digters Hjerne)
bli'er lutter ævret Smør-Geni«.

med Naalen, mens hun hører Digte
af Goethe, Novalis og Fichte,
kan hun ei heller altid. Ha,
hvad, Død og Pine! gjør hun da?«

Hvor føres man ikke ved disse Linier levende ind i Datidens, specielt Sofia Ørsteds daglige Liv! Man ligesom lever sammen med Assessorens sjeldne Madame, der er saa flink til kvindelig Gjerning og sysler med Brodeerrammen, Fileernaalen og Strikkestrømpen, selv syer sine Hatte og tilskærer sine tarvelige Sirtseskjoler, betrækker Stolene, som ere makulerede af det lærde Blæk, og laver Manden en ny Slobrok — thi det menes der vel med den »Mondur«, hvorom der tales — men ogsaa lever i Aandens Verden med Digter og Filosof, med Goethe, Novalis og Fichte.

Rimbrevet vedbliver:

»Hvormed har jeg mig saa forsyndet,
at intet Ord mig bli'er forkyndet
af mine Venner hjemmefra —
ei Brev fra Fader eller Svoger,
ei Brev fra Søster eller Bro'er!
Ifald nu Blodet i mig koger,
hvis er saa Skylden? Din, min Mo'er!
Din Skylden er og alle Dine.
Bortreist er nu dog Albertine *)
at glæde i sin Ægtestand
sin Sorenskriver og sin Mand.
Med hende kan Du ikke sladdre
om Danmarks mistede Eskadre
og andre slige Dagens Ting,
som dreier Tanken rundt omkring.

---

*) Ørstedernes Søster, der var bleven gift med Normanden Bull. — Ved »Bro'er« ovenfor menes vel Svogerens Broder, H. C. Ørsted.

Nu maa Du altsaa have Tid,
naar Du har vasket Huden hvid
og hurtig gjort dit Toilette
og dine Tænder nok saa nette,
at sætte Dig smukt ved dit Bord
og skrive Broderen et Ord
til Glæde og til Hjerteletten,
mens Assebarnet er i Retten.
Hvad volder ham da sligt Forlis?
Den Arme sidder i Paris
langtfra sit kjære Fredriksberre
og fra sin Vestergade kjær,
forladt, forladt — det veed vor Herre!
og ønsker sig forgjæves der«.

Brevet minder saa om Barndoms-Samlivet:

»Dys din Erindring ei i Slummer!
Hvo delte med Dig hine Kaar
i vore dunkle Barndomsaar?
Hvo delte med Dig Fryd og Kummer?
Hvo gik med Dig i Søndermarken,
hvo gled med Dig saa tidt paa Parken?« o. s. v.

De lidt vemodige Slutningslinier lyde:

»Glem ei det gamle Barndomsspil,
glem ei din Broder, som Dig kjender
vel allerbedst paa denne Jord,
hvis varme Hjerte stedse brænder
for Dig, som for sin Fa'er og Mo'er.
O, skriv! Hvor længe kan Du tie?
O, skriv mig til, min lille Fie!

Din

Adam.«

Medens Oehlenschläger i dette Rimbrev — der i poetisk Henseende staaer saa dybt under Baggesens — med sine

Tanker dvælede ved Hjemmets søde Ihukommelse, vinkede Skjebnen ham længer bort. Efter over halvandet Aars Ophold i den larmende Verdensby, Centret for den moderne store Cæsars vældige Magt, brød den danske Digter i Sommeren 1808 op for at drage til det stille Rom, »den evige Stad«, det kolossale Mausoleum, Mindernes vidunderlige Hjem, Oldtidens og Middelalderens Verdensby.

8.

Veien gik først over Strasburg, hvis Münstertaarn besteges, til Stuttgart og Tübingen, hvor Oehlenschlägers tydske Manuskripter skulde skaffe Penge til Romafarten fra Boghandler Cotta. Her traf den danske Digter sammen med et Par Ynglinger paa en Snes Aar, hvis Navne snart fløi videnom, Musikeren Karl Maria von Weber og Digteren Uhland. Den Sidste, der fordybede sig i den tydske Middelalderspoesi som Oehlenschläger i den nordiske, skrev sin smukke Romance »Des Knaben Berglied« i den store danske Romancedigters Stambog.

I September betraadte Oehlenschläger Schweiz. Med et af Shakespeares Lystspil gjestede han Vandfaldet ved Schaffhausen, glædende sig over »Et og det Samme i forskjellige Former«, den store Digter og den store Natur. Rigi besteges med et Par tydske Kjøbmandsfamilier, med hvem Poeten reiste frit, barnligt fornøiet over, at Guldbørsen derved en Tidlang skaanedes. Ved den minderige Vierwaldstätter-Sø forekom det ham, som om han saae Schillers Aand med en Harpe i Armen svæve hen over det mægtige Bjerglandskab. I Bern var han et Par Dage i Selskab med »den elskværdige Fru Haller«. I Lausanne skiltes han fra sit gjestfrie Reiseselskab og tog til Baronesse Staël-Holstein i Coppet. Paa Slottet hos Neckers 42aarige berømte Datter

— »jeg har intet Fruentimmer kjendt med saameget Geni«, hedder det i »Erindringer« — hvor Alt var elegant og muntert, var Oehlenschläger sammen med Benjamin Constant, »l'ami et l'intime confident de Mme de Staël«, ligesom hun, af Bonoparte forvist fra Frankrig, og ligesom hun, repræsenterende »la transition paisible d'un siècle à l'autre et l'union féconde de la France avec l'Allemagne« *), endvidere med A. W. Schlegel, der gik »Palnatoke«, som ogsaa var bleven oversat paa Tydsk, igjennem med Forfatteren og hjalp ham at rette mange Sprogfeil, Zacharias Werner, der ydede Bistand ved den tydske Gjengivelse af »Axel og Valborg«, som foretoges om Vinteren, Sismondi, der sagde om den under de franske Bordsamtaler — i diametral Modsætning til Baggesen ved lignende Leiligheder — meget tause danske Digter: »C'est un arbre, sur lequel il croît des tragédies!« o. s. v. Madame de Staël skrev just dengang paa sit store Værk »De l'Allemagne« — »elle osa pénétrer la première dans cette forêt hercynienne«, siger en fransk Literaturhistoriker derom **) — hvori hun ogsaa omtaler sin danske Gjest. »Un Danois, Oehlenschläger« — hedder det — »a traduit lui-même ses pièces en allemand. L'analogie des deux langues permet d'écrire également bien dans toutes les deux, et déjà Baggesen, aussi Danois, avoit donné l'exemple d'un grand talent de versification dans un idiome étranger. On trouve dans les tragédies d'Oehlenschläger une belle imagination dramatique. On dit, qu'elles ont eu beaucoup de succès sur le théâtre de Copenhague; à la lecture, elles excitent l'intérêt sous deux rapports principaux, d'abord parce que l'auteur a su quelquefois réunir la régu-

---

*) Demogeot: Histoire de la littérature française, cinquième édition, 1862, Side 614.

**) Demogeot: Hist. de la littér: française, Side 567.

larité française à la diversité de situations, qui plaît aux Allemands, et secondement parce qu'il a représenté d'une manière à la fois poétique et vraie l'histoire et les fables des pays, habités jadis par les Scandinaves. Oehlenschläger s'est créé une carrière toute nouvelle, en prenant pour sujet de ses pièces les traditions heroïques de sa patrie; et si l'on suit cet exemple, la littérature du Nord pourra devenir un jour aussi célèbre que celle de l'Allemagne*)«. Da Vinteren, hvis strengeste Tid var bleven tilbragt i Genf, tog Afsked, brød Oehlenschläger ligeledes, efter næsten et halvt Aars Samliv med den franske Kalypso, op, for at drage over Alperne.

Madame de Staël skrev i hans Stambog: J'introduis pour la première fois le français dans ce livre; mais bien que Goethe l'ait appellé une langue perfide, j'espère, mon cher Oehlenschläger, que vous croirez à mon amitié pour vous et à ma vive estime pour l'auteur d'Axel et Valburg«. A. W. Schlegel skrev:

»Fremdling, doch altverbrüdert, tritt herein!
Willkommen gern im deutschen Dichterhain!
Sing nord'sche Sagen uns auf deutsche Weisen,
und unser Wälder Nachhall soll Dich preisen«.

Zacharias Werner skrev:

Wir Söhne von dem fernen Norden
sind hoher Lust gewürdigt worden,
zu schaffen vor der Menschen Schaar
was lebend, dauernd, schön und wahr« o. s. v.

Oehlenschläger havde alt dengang sin »Correggio« i Hovedet; han havde jo i Dresden set den berømte »Nat« og andre herlige Billeder af den store italienske Maler fra den epokegjørende Reformationstidsalder.

---

*) »De l'Allemagne«, chapitre XXV.

En tydsk Dagbog, betitlet: »Wallfahrt nach Rom von Genf« (i Familiens Eie), skildrer vor store Digters Reise til »den evige Stad«. Det er betegnende, at ikke blot Baggesen, men ogsaa Oehlenschläger skrev Sligt paa Tydsk. Den har til Motto Mignon's berømte Ord:

»Kennst Du das Land, wo die Citronen blühn,
im dunkeln Laub die Gold-Orangen glühn,
ein sanfter Wind vom blauen Himmel weht,
die Myrte still und hoch der Lorbeer steht?
Kennst Du es wohl?
Dahin, dahin
geht unser Weg. — — — — — —«

En Bearbeidelse af Dagbogens Begyndelse tryktes i »Morgenblatt für gebildete Stände« 1810 og indledede med en »Zueignung« til Madame de Staël, der begynder:

»Weiter musz der Pilger eilen,
kann nicht länger bey Dir weilen,
holde Wirthin Du!
Auf des Stromes schnelle Weise
treibt ihn wieder fort die Reise
ohne Rast und Ruh« —

og ender:

»— — Diese kleine Reise,
die er so auf seine Weise
fragmentarisch schrieb,
reicht er aller Musen Minne,
liebenswürdige Corinne —
nimm damit vorlieb!«

Veien gik i Marts 1809 fra Genf, som alt havde havt skjønne Foraarsdage, midt i Vinter-Is og Sne over Mont Cenis. »Intet af Alt, hvad jeg har set paa mine Reiser,« siger Oehlenschläger i »Erindringer«, »gjorde et saa dybt

Indtryk paa mig som Alperne. Disse Skaberens Granit-Fantasier bragte mig til at gyse i hellig Ærefrygt. Den herlige, bekvemme Vei, der forbinder Italien med Frankrig, slyngede sig hen ad Klipperne, snart opført som Terrasse ved Afgrunden, snart banet som Hule gjennem Fjeldet — Napoleons mærkværdigste Mindesmærke. Mine Forfædre, Cimbrerne, Teutonerne, Langbarderne, Gotherne mindedes jeg, ogsaa den tappre Hannibal: alle klavrede de over disse Alper«. Medens det Lyriske næsten udelukkende er fremherskende i Baggesens Naturbetragtning, spiller det Episke, som man ser, ret betegnende, en væsenlig Rolle for Oehlenschläger. Det gik snart jublende nedad (som det hedder i Digtet »Da jeg reiste til Italien«) mod

— — — — — Sydens muntre Glæder,
did over Alpesneen gaaer min Vei,
og i de skjønne, blonde Lombardinder
omfavner jeg kun mine Landsmandinder« *).

I Mailand fornøiede det Digteren mest at se den store Marmor-Domkirke, »et kraftigt Mindesmærke om tydsk Indvirkning her i Middelalderen«. I Parma, der fornemmelig skylder Correggio sin kunsthistoriske Berømmelse, saae han Kirkehvælvings-Freskomalerier af hin vidunderlige Maler og bad: »Gode Gud! bevar mit Hjerte aabent og rent til at erkjende din Storhed, Godhed og Skjønhed i Natur og Menneskeværk! Beskyt mit Fædreland, min Konge, min Elskede, mine Venner! Lad mig ikke døe i fremmed Land, men vende lykkelig tilbage til mit Hjem! Giv mig Munterhed og Mod til at vandre min Bane paa din skjønne Jord uden sygeligt og bittert at hade min Fjende, uden slavisk og feigt at underkaste mig Verdens Fordomme! Lad

*) Oehlenschlägers »samlede Digte«, II. 1823. Paa Tydsk fandtes det alt i »Gedichte, 1817«.

mig blive en god Digter, gode Gud! Du har skabt min Aand for Kunst, og denne er det stærkeste Seerør, hvorigjennem jeg kan skue din Herlighed. Lad mig leve efter min Død i mine Værker som denne gode Correggio, saa at, naar jeg er Støv, endnu mangt et ungdommeligt Bryst kan vorde begeistret af mine Sange!« *) Hvor er denne barnlig skjønne Bøn — som er saa vidt fjernet fra Baggesensk overspændt Exstase — ikke bleven herlig opfyldt! Hvor mangt ungdommeligt Bryst vil ikke til de seneste Slægter begeistres ved hans ungdomsfriske Poesi, der, medens Skjalden selv er bleven Støv, lever et evigt Liv! — Tanken om at behandle den store italienske Malers Liv dramatisk, der alt var opstaaet hos Digteren i Paris og havde beskjæftiget ham i Coppet, vandt mere og mere Styrke. I Modena rodfæstedes Beslutningen foran et lille Freskomaleri over Kaminen i det hertugelige Palads: den lille Jesus spiser paa sin Moders Skjød Kirsebær af en Skaal, som en Engel, ved hvis Fødder et Par Kaniner lege, byder det himmelske Barn; Josef holder et Legetøi i Haanden — en Stad (formodentlig Jerusalem); ungt Myrteløv voxer i Baggrunden.

I Florents, hvor Saameget minder om gamle Dage, levede Oehlenschläger, som om det kunde været i det 15de og 16de Aarhundrede. Romancen »Rosentræerne« **) foregaaer »i Skyggen under Myrtens Hang ved Arnoflodens Bølgegang« og i Domkirken af »sorte, hvide Marmorfliser« i Guelfernes og Ghibellinernes Kamptid; og Scenen i de smaa Fortællinger »Lykkeridderne« og »Munkebrødrene«

*) Denne Bøn, som her er gjengivet efter Oehlenschlägers »Levnet«, findes i en lidt anden Form i Digterens ovenfor omtalte tydske Dagbog, der imidlertid paa dette Punkt, som i det Hele taget, ikke kan deciffreres med Sikkerhed. I »Erindringer« er der atter foretaget en lille Forandring med Bønnen.

**) »Digtninger«, I, 1811.

— der, ligesom »Rosentræerne«, stamme fra de første Aar efter Hjemkomsten —*) er ogsaa for en stor Del henlagt til Mediceernes berømte By. Ligeoverfor »Neros flæskede, lumpne Ansigt og Kalligulas uforskammede, spidsnæsede Ulvehoved« i Galleriet kogte »det heftige Digterblod« saaledes, at han spyttede disse Keiserbyster i Ansigtet, da han fandt sig ene ligeoverfor dem. Han spadserede tidt i den smukke Lund udenfor Staden og hørte, sødtbevæget, Nattergalen slaae — det var den første, han havde hørt, siden han forlod sin kjære Frederiksberg Have.

»Der er Kuppelen af San Pietro!« raabte Veturinen endelig. En Aprilaften drog den nordiske Pilegrim ind ad Porta del popolo i »den evige Stad«.

9.

»Stedet selv, Ruinerne og Statuerne fra den antike Tid, Paladserne og Malerierne fra Middelalderen, den sydlige Natur, Folket, den Mængde fremmede Kunstnere og Reisende, de blomstrende Kvinder, Alt forener sig for at gjøre Rom interessant«, hedder det med Grund i »Erindringer«, og Digteren udbryder: »Hvo opholdt sig ikke gjerne i en slig forhexet Stad som Rom!«

Digtet »Island« i Oehlenschlägers umiddelbart før Reisen udgivne »Poetiske Skrifter« endte:

»Helten af bristende Marmor staaer atter op fra de Døde,
Thor fra Island i Rom vækker Kronion til Liv«.

Digteren ilede naturligvis strax til sin berømte Landsmand, der samtidigt med ham, 1803, havde begyndt sin stolte Seiersbane. Han kjendte intet af den store Billed-

---

*) »Digtninger«, II, 1813.

huggers Arbeider og havde aldrig set ham. Oehlenschläger stod i Studiet, hvorhen han var bleven ført af Koës, der alt havde været næsten et halvt Aar i Rom og for Øieblikket var beskjæftiget med at ordne Zoëgas efterladte Papirer — denne navnkundige danske Oldtidsforsker af oprindelig italiensk Familie, som havde taget Bolig i Rom, hvor han gik over til den katholske Religion, ligesom sin store Forgænger Winckelmann, var nemlig død i Februar. Hvor forbausedes den danske Digter ikke ved at se Islændersønnens Jason med det gyldne Skind og alle de andre plastiske Mesterværker! Som han stod, fordybet i Beskuelsen af de herlige Arbeider, opdagede han en temmelig slet klædt Mand med et regelmæssigt, aandfuldt Ansigt og smukke, blaa Øine ved sin Side med lerbestænkede Støvler. »Thorvaldsen!« raabte Digteren, »Oehlenschläger!« udbrød Billedhuggeren. De omfavnede og kyssede hinanden, Broderskabet var sluttet. De to geniale Kunstnere omgikkes daglig, ja tingede sig endog i Kost sammen hos et Par tydske talentfulde Maler-Brødre, Riepenhausen, der tegnede den danske Digter meget ligt med Sortkridt (efter dette Billede blev dér gjort et smukt Kobberstik til Nyerups »Idunna, en Nytaarsgave for 1812»). »Med Thorvaldsen«, siger Oehlenschläger, »stemmede jeg fortræffeligt overens; han kunde ligesaa lidt lide de nyere Overdrivelser som jeg«. De vare fødte i samme Maaned, Digteren ni Aar efter Billedhuggeren; begge havde fra ringe Kaar ved deres Geni svunget sig iveiret og stode nu ved Begyndelsen af deres Manddoms glimrende Bane. Thorvaldsen havde alt dengang været tolv Aar i Rom, hvor den nordiske Sne (for at bruge hans egne Ord) smeltede i hans Øine, og han til Gjengjæld for de Mesterværker, hans nordiske Forfædre havde ødelagt, skabte nye i de gamles Aand. De græske Guder og Helte gjenfødtes af ham, som de nordiske af Oehlenschläger, der i barnlig

naiv Umiddelbarhed og rig, plastisk Skaberevne, ligesaavel som i Livsskjebne, havde saamegen Lighed med sin verdensberømte Landsmand.

»Nei, Rom, Du est ei mer det gamle Rom!
Før raste Gothen her, men se hans Anger:
Nu offrer han sit Værk din Helligdom —
og nu besynger Dig en gothisk Sanger.«

Saaledes hedder det i det umiddelbart efter Hjemkomsten skrevne »Tilbageblik paa Rom« *).

»Jeg havde«, siger Digteren, »ingen synderlig Lyst til at løbe omkring i Middagsheden efter alle Seværdigheder«. Han dannede, som alt tidligere fremhævet, ogsaa i denne Henseende en slaaende Modsætning til den hvileløse Baggesen. Thorvaldsen lignede atter paa dette Punkt Oehlenschläger.

Paa den spanske Plads hørte den danske Digter en Junidag en fransk Officer i en Kreds af Soldater oplæse, at fra nu af var Kirkestaten en fransk Provinds. Romerne, hvis verdensberømte Stad i Februar var bleven besat af Franskmændene, stode og hørte derpaa, saa blege som Lig, med Ildøine. »Ah, il scelerato! Ah, il maledetto!« lød det om Napoleon. En Julinat — Slaget ved Vagram begyndte just samme Morgen — bortførte Franskmændene den gamle Pave, Pius den syvende, der for faa Aar siden havde salvet Napoleon i Paris, fra Kvirinalet; Oehlenschläger fik ham ikke at se.

Poeten tilbragte mange skjønne Aftener i den dansktydske Kreds, hvor Thorvaldsen præsiderede, naar man selv havde hentet sin Spegeskinke, Orvieto-Vin o. s. v. eller gjorde sig tilgode for nogle faa Bajocchi i et Osteri.

---

*) »Digtninger«, I, 1811.

»Hvor glade sad vi mangen kølig Aften
og vexled mangt alvorligt, skjemtsomt Ord
ved tarvelige Nadver, Druesaften!«

hedder det i »Tilbageblik paa Rom«. I brillante Aftenselskaber kom han ogsaa imellem og hørte deilig Musik og saae skjønne Damer; han var saaledes, med Digterinden Frederikke Brun, der dengang opholdt sig i Rom, en Aften hos Prinds Colonna i hans Villa. Frederikke Brun (der i »Briefe aus Rom, geschrieben in den Jahren 1808, 1809, 1810,« skildrer Pave Pius den syvendes Forfølgelse, Fangenskab og Bortførelse) taler i sit Værk »Römisches Leben« *) om Samlivet med sin geniale Landsmand. »Jeg havde«, siger hun, »set ham i Danmark som et i fuld Blomstring staaende ungt Træ, og nu fremtraadte han i rig Frugtfylde. Han fremtraadte som skandinavisk Tragøde, et ganske nyt og i Sandhed originalt Fænomen.« Hun fortæller saa, at Rom ikke ret behagede ham, da Klimaet i den varmere Tid ikke passer for stærke, sunde, fuldblodige Ultramontaner. Han opholdt sig en Ugestid hos Fru Brun i Albano; men, beretter hans gjestfrie Værtinde, »selv de pragtfulde Skove, Bjerge og Søer kunde ikke yde ham Erstatning for hans Fædrelands Bøgeskov og Strand, og han udtalte stærkt sin »Antihesperisme«. Oehlenschläger siger om den for den klassiske Verden sværmende Frederikke Brun, at det var ham særdeles kjært gjennem hendes veltalende Mund at faae Meget at vide paa en let og magelig Maade, ligesom han ved at kjøre ud med hende fik Endel at se, som han ellers var gaaet glip af, men han var hende ikke varm nok i sin Kjærlighed til Sydens Skatte, »og derfor drillede min Veninde mig godlidende imellem, og jeg hende igjen, naar hun forekom mig altfor begeistret«.

*) II, 295.

I den hedeste Aarstid flyttede Digteren med Koës, Riepenhausenerne og et Par Andre ud til Grotta ferrata i Albanerbjergene i et stort, forfaldent Hus, en fordums Villa.

I Paris havde Oehlenschläger (som ovenfor sagt) efter Kjøbenhavns Bombardement vendt sig fra det Heroiske til Kjærligheden; omgiven af Kunstens herligste Skatte, i dagligt Samliv med sin Tids største Kunstner, vendte han sig nu til »den skjønne Bro, Regnbuen, som forbinder Jorden med den hvalte Himmel« *): i Rom og i Grotta ferrata digtedes »Correggio«. Den blev skrevet paa Tydsk — saavidt var det altsaa kommet med ham i Retning af Germanisme. »Da Correggio er et Æmne, som ikke er dansk men europæisk« — skriver Digteren til H. C. Ørsted — »vil jeg vise Tydskland, hvad jeg kan gjøre med det tydske Sprog, naar jeg er ubunden, da jeg dog nu engang er i Aande med at skrive germanisk« **). Han fremstillede et Kunstnerliv med dets jordiske Trængsel og himmelske Glæde, et Æmne, som alt Goethe havde skizzeret i »Künstlers Erdewallen« og »Künstlers Apotheose« (Oehlenschläger havde oversat disse dramatiske Scener i Poulsens Nytaarsgave for 1804). I en »Zueignung« foran den tydske »Correggio« (der udkom i Stuttgart og Tübingen hos Cotta 1816) hedder det:

»Die Blüten sind vergangen,
die Quellen sind versiegt,
die alten Tafeln hangen,
die Kraft im Grabe liegt.

Wann kommt der Maienregen,
der Alles neu belebt,
dasz frisch auf allen Wegen
der Keim vom Grunde strebt?

---

*) Eremiten Silvestro's Ord om Kunsten, i Begyndelsen af »Correggio«.
**) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 288.

Es steigt die Morgenröthe
aus einer dunkeln Nacht,
es klingt der Dichter Flöte,
sie hat den Muth gebracht.

Wohlauf, Ihr Musensöhne!
die Sonne sich enthüllt;
das Treffliche, das Schöne
hat neu das Herz erfüllt.

Der Jason*) wieder streitet,
ein Held, voll Herrlichkeit;
er hat aufs Neu erbeutet
das Vliesz der goldnen Zeit.

Und auf der Tafel Fläche
zeigt sich schon helle Kraft.
Die Mattigkeit und Schwäche
weicht vor der Meisterschaft.

Wohlauf, wohlauf, Ihr Helden!
nur munter und bergan!
Es wird das Lied Euch melden,
wie Einer es gethan.«

Digterens Personlighed aabenbarer sig vel altid igjennem hans Værk; men det er naturligt, at et Kunstnerdrama i mer end almindelig Grad maa kunne aabne et Indblik i den kunstneriske Natur, som frembragte det. »Correggio« fører i Virkeligheden ogsaa Digteren levende frem for os paa ikke faa Steder, af hvilke her blot skulle fremhæves

*) Thorvaldsens Jason in Rom.

nogle af de prægnanteste, efter den danske Oversættelse*) (der forresten ikke overalt slutter sig lige nøie til den tydske Original, paa sine Steder er den saaledes bleven udvidet noget). Hvor finde f. Ex. Guilio Romano's Ord om Correggio i Begyndelsen af Dramaet ikke Anvendelse paa Digteren:

»Stort bygges Skoler i de store Stæder,
af Fyrster understøttes Flid og Stræben,
Ungdommen dannes efter gode Mønstre,
fra spæde Barndom øver Haanden sig:
saa viser sig en sjelden Leilighed
at øve ud den rigtig lærte Kunst —
og hvad, hvad vorde saa vi Lærlinge?
Kun Lærlinge! selv gode, sjeldne stundom.
Men skal Geniet atter vise sig —
det groer ei i et Drivhus, kunstig Varme
udklækker ei den underskjønne Frugt.
Det maa derude voxe vildt i Skoven,
tilfældig af en Hændelse saaet hen,
tilfældig siden modnet ved et Under;
og inden vi det veed, og medens vi
forstenes i Betragtning af vort Mønster
og mener, at det Ende har med det —
staaer atter herlig frem en Genius.
Og vi? Vi skue og forundres atter.
O sælsomt, at et Nazareth saa ofte
det Himmelske frembringer, at saa ofte
den skjønne Aand, som huldt begaver Verden,
sin Vugge finder i en ussel Krybbe!«

Ikke mindre gjælder det om Oehlenschläger, hvad Guilio Romano siger til Correggio kort efter:

---

*) »Correggio, Tragedie, 1811«.

»— — — — — I har Godhed for
det blidt Afrundede, og deraf er det,
at I undgaaer det Strengtbestemte, Lige.«

Hvor karakteristiske ere ikke ligeledes Silvestro's Ord i Dramaets Begyndelse:

»En Kunstner elsker Jorden; thi han elsker,
som et elskværdigt Barn, det Sandselige.
Han stræber ofte vel, saa kjæk som Ørnen,
at stige over Fjeld og Sky til Himlen,
men ei dog ud af denne varme Luft,
Solstraalens Bad, den lette Sylfes Næring.

— — —

Han er, som alle Kunstnere, lidt heftig;
den Ild, som varmer, brænder undertiden.
Dog griber aldrig ham hans Lidenskab
med et Uhyres skarpe Ørnekløer;
den ruller let, et Blus igjennem Luften,
og slukkes af sig selv. — — — —«

Af dette geniale Digterværk har Tieck skrevet en vidtløftig Bedømmelse, der polemiserer mod Kunstnerdramaer, hævder, at den store moderne Maler hverken hvad Liv eller Kunst angaaer er bleven rettelig fremstillet af Oehlenschläger, og desuden paaanker forskjellige andre Ting i vort Drama, deriblandt Anakronismer, f. Ex. Anticipation af den hollandske Malerskole*). Hvorvel man maa give Tieck Ret i flere af hans Bemærkninger, er Bedømmelsen i sin Helhed dog høist ensidig og ubillig. Om end Allegri's Liv (hvilket man forresten, ligesom hans Samtidige, Shakespeares, kun kjender yderst lidt til) har været anderledes, om end hans

*) »Kritische Schriften«, IV, 270—313.

Værker bære Præg af »Fantasiens glade Tummel«, o. s. v., er Oehlenschlägers Drama dog ingenlunde dermed slaaet til Jorden, ligesaa lidt som hans nordiske Tragedier, fordi de ikke give fuldtro Billeder af vor Fortid. »Correggio« (især de tre første Akter) er, hvad Mangler det end har, uimodsigelig et af Oehlenschlägers fortræffeligste Værker, der ikke kan Andet end dybt bevæge enhver poetisk Natur ligesaa vel som, om end paa anden Maade end, Goethes udødelige »Tasso«, der sandelig heller ikke gjengiver sit Stof med historisk Troskab.

10.

Man spurgte bestandig Oehlenschläger i Rom, om han ikke vilde ned til Neapel og Vesuv; men han var alt paa femte Aar hjemmefra og længtes tilbage til Fædrelandet. Her var om Foraaret »Palnatoke« gaaet over Scenen, desværre endnu mindre tilfredsstillende end »Hakon Jarl«. Schwarz havde spillet Titelrollen uden at kunne udfylde den, og kun Frydendahl som Harald Blaatand og Kruse som Popo vare, hvad de skulde være. Tragedien gjorde desuagtet Virkning og modtoges med Bifald*). »Axel og Valborg« skulde nu opføres, og Digteren vilde gjerne bivaane den første Forestilling. Han besøgte da, ene og vemodig, til Afsked Forum Romanum, Vatikanet, Villa Borghese o. s. v.; og en Morgen i Dagbrækningen ledsagede Thorvaldsen og hans øvrige romerske Venner ham og Koës, der reiste med, ud af Rom.

Paa Hjemreisen gjestede Oehlenschläger i Slutningen

*) Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 150 & 155. — Samme Foraar opførtes »Sovedrikken« med Weyses fortræffelige Musik og vandt stort Bifald (se »Den danske Skueplads«, IV, 157).

af September*) Florents, hans »Yndlingsopholdssted paa hin Side Alperne«, hvor han uformodentlig traf Brøndsted paany, og Livorno: da Digteren her saae Havet igjen, brast han i Graad. Alene drog Oehlenschläger derpaa til Mailand, hvor han mødte en ham personlig ubekjendt, velhavende Landsmand, der overtog alle Udgifterne til Kjøbenhavn. Veien gik over Simplon. I et Digt, som denne Alpeovergang fremkaldte**), skildrer Oehlenschläger, hvorledes han nu aander lettere og rørt ser mod Norden. »Mit nordiske Hjerte« — siger han i »Erindringer«, — »længtes efter Hjemmet«, idet han karakteristisk tilføier: »hvortil jeg ogsaa regner Germanien«.

I det skjønne Heidelberg besøgte han den gamle Vosz, for hvem han læste »Correggio«; det fornøiede den brave Forfatter af »Luise« i Oehlenschläger at finde en ung Digter, som ikke var nogen Ultra-Romantiker. Derfra ilede Oehlenschläger til Weimar, for at se Goethe endnu engang. Han ventede »en faderlig Modtagelse som Lærlingen af sin Mester«. Men Goethe var kølig. Den utaalmodige Oehlenschläger søgte at neddæmpe sin Sorg derover og underrettede Digterkongen gjennem hans Sekretær, Riemer, om, at han havde skrevet en ny Tragedie, som han ønskede at forelæse. Goethe lod imidlertid bede om Manuskriptet, han vilde læse den selv. Oehlenschläger svarede, at dette ikke var muligt: han havde kun en slet skreven Kladde, fuld af Udstregninger og Forandringer. Riemer fik imidlertid dog Manuscriptet, men bragte det tilbage med de Ord: Goethe formaaede rigtignok ikke at læse det, men Oehlenschläger skulde kun lade det trykke, saa vilde han læse det. Man kan

---

*) Efter Brøndsteds Reise-Dagbøger i Manuskript.

**) »Auf den Simplon (als ich von Italien zurück kam)« i »Gedichte, 1817«. »Simplon. (paa Tilbagereisen)« i »Samlede Digte, 1823«.

tænke sig den lidenskabelige danske Digters Stemning! Goethe indbød ham et Par Gange tilbords hos sig; men den krænkede Forfatter viste sig »kjæk og satirisk, fordi han ikke kunde være sønlig og hjertelig«. Afskeden blev da ogsaa kold. »Dette var mig imod i mit inderste Hjerte« — hedder det i »Erindringer« — »thi ingen Mand i Verden agtede og elskede jeg mer end Goethe; og nu skulde jeg maaske aldrig se ham tiere i mit Liv«. Posthestene vare bestilte til Klokken 5 næste Morgen, den var bleven 11 om Aftenen, den danske Digter sad i sin Stue i Gjestgivergaarden med Hovedet støttet til sin Haand og Taarer i Øinene. En ubeskrivelig Længsel efter at trykke Digterkongen for sidste Gang til sit Bryst greb ham, og han ilede til Goethes Hus. Der var endnu Lys. Oehlenschläger gik til Riemer og spurgte, om han ikke kunde faae Goethe et Øieblik i Tale, for at sige ham et alvorligt Farvel. Riemer, der blev den danske Digters stærke Sindsbevægelse vaer, sagde: »Jeg skal se, om han endnu ikke er i Seng«. Han kom derpaa tilbage og bad Oehlenschläger træde ind. Goethe stod i Nattrøie og trak sit Uhr op, ifærd med at forføie sig til Ro. »Nu, min Bedste, De kommer jo som Nikodemus!« sagde han venligt. »Tillad mig at sige Digteren Goethe for evig Levvel!« udbrød Oehlenschläger, idet han omfavnede Olympieren. »Nu lev ret vel, mit kjære Barn!« lød det hjertelige Svar. »Intet mer, intet mer!« raabte den dybtgrebne danske Digter og ilede bort.*) Oehlenschläger gjensaae aldrig sin store Mester. — Kort efter sin 30aarige Fødselsdag var

*) Riemer har i sine »Mittheilungen über Goethe« (I, 416) omtalt Oehlenschlägers Afskedsbesøg i Weimar paa en alt andet end velvillig Maade.

den danske Digter, efter næsten halvfemte Aars Fraværelse, atter i sin Hjemstavn. I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« for Tirsdagen den 28nde November 1809 hedder det under »Indenlandske Efterretninger«: »Fædrelandet nyder den Glæde igjen at modtage sin Digter, Hr. Adam Oehlenschläger. Han kom til Hovedstaden i Løverdags Aftes.«

Hvor forskjellig var ikke Oehlenschlägers og Baggesens første Udenlandsreise! Forfatteren af »Komiske Fortællinger« drog første Gang ud i den vide Verden i den nyere Histories mest epokegjørende Aar, da den store franske Revolution begyndte sin forfærdelige Opgjørelse med Fortiden. Forfatteren af »Aladdin« drog afsted, da vort Aarhundredes kolossale Heros havde betvunget Revolutionen og svunget sig op paa Keiserthronen: Korsikaneren ilede, seirrig, fra Val til Val, for at lære den gamle Tids lynslagne Magter Mores. Ligesaa forskjellige som Tidspunkterne vare ogsaa de to reisende Digter-Ungersvende. Oehlenschläger var en legemlig og aandelig sund, fremherskende umiddelbar poetisk Genius med et høist ufuldkomment Dannelses-Grundlag. Baggesen var et paa mange Maader baade legemlig og aandelig sygeligt Barn af den uroligt gjærende Tid; han var i Besiddelse af solidere Kundskaber og større Betingelser for flersidig Perfektibilitet, men, tildels netop derfor, ogsaa udsat for at sprede sig i forskjellige Retninger. Medens Baggesen søger uroligt om i Udlandet — selv en Brud henter han derfra — fordyber Oehlenschläger sig næsten udelukkende i det gamle Nordens nye poetiske Verden, hvis Kolumbus han var bleven, uden i nogen væsenlig Grad at paavirkes af de nye Omgivelser.

11.

Medens Oehlenschläger færdedes i Udlandet, var Schack Staffeldt fremtraadt med »Nye Digte«, der udkom 1808 i Kiel, hvor Digteren — efter en kortvarig Ansættelse som Hofkavaler hos den sindssvage Hertug af Oldenborg i Pløen — paa denne Tid var bleven Kammerjunker hos Frederik den sjettes Gemalinde. Samlingen indeholdt næsten kun hidtil utrykte Digte og dediceredes til Kronprindsen. I en Fortale værger Staffeldt sig, »da man ved flere Domme over disse nye Digtes ældre Søskende har taget en Synspunkt udenfor Kunstens Sfære og tillagt dem Tendens til Katholicisme«, idet han siger: »Det er aabenbart, hvorlunde Katholicismen, selv ikke sjelden tvertimod Forstandslovene, fortrinligen er anlagt paa Virkninger i Fantasi og Hjerte«, og hævder, at den hellige Antonius og Madonna med Kristusbarnet blot ere »Kunstformer og Symbolik«. Er det ikke ene og alene (udbryder han) Katholicismens mod Himlen vendte Side, »den rene religiøse Aand i barnlig Tro og haabfuld Resignation, der leger med Helgenbilleder og blader i Legender«, som fremstilles? ikke ene og alene »denne Alreligionens Aand«, som udtales i »katholsk Billedsprog«? Han vedbliver derpaa: »Skal den ikonologiske Kunst forstumme om det Hellige, fordi den ikonoklastiske Forstand har gjort Begrebet til en Gud? Sandelig, religiøse saavelsom politiske Revolutioner

gaae i denne Tidsalder ikke ud fra Kunsten, men fra Ideens uforsonlige Fjende, Forstanden, hvis haardnakkede Antagonisme protesterer saa længe mod Stat, Kirke og Kunst, indtil blot det gestaltløse Begreb og det sjælløse Ord bliver tilovers.« Det er den samme Tendens til Katholicisme, der med mer eller mindre Grund vakte Forargelse hos de for Middelalderen sværmende tydske Romantikere, som vor Digter — der hos os i en ganske anden Grad end Oehlenschläger repræsenterer Romantiken — er bleven beskyldt for af »Ideens uforsonlige Fjende«, den nøgterne, ikonoklastiske Forstandighed. Staffeldt bemærker saa: »Hvad en anden, med hin noget beslægtet Anke angaaer, at nemlig flere Digte ere mystiske, da maa Digteren bekjende, at han er forsvarslos. Han kan ikke udtale det Uudtalelige, ikke maale det Umaalelige, ikke begribe det Ubegribelige; han skuer, føler, aner og stammer, ikke findende nogen anden Form til Anskuelse og Tilegnelse af det Hellige end Mysticisme.« Fortalen ender: »Nærværende Digte og deres æsthetiske Værd angaaende, da ønskes samme at være uafhængig af al forgængelig Overenskommelse saavel i Ti- som i Trediveaars Smag. De kunne staae uden den og falde med den. De ville, efter hint Platons Udtryk, leve efter Ideer og tage følgelig af sig selv deres Plads, bidragende ikke blot til Mængden, men ogsaa til Mangfoldigheden i Fædrelandets skjønne Literatur.«

Man kan maaske paa et Par Steder i denne Digtsamling blive mindet en Smule om Oehlenschläger. Linierne:

»Skjønhed sig i lette Bølger
om hans Heroslemmer snoer,
Ynde blidt med Lilier dølger
Kraftens senefulde Spor«

i »Nattergalen og Natviolen« erindre saaledes lidt om Scenen

i »Aladdin«, hvor »Styrke« og »Skjønhed« komme til Lykkens Yndling i Badet, og »Styrke« siger:

»Hvor min tørre Svamp Dig river, svulme dine Muskler frem« —

hvorpaa »Skjønhed« fortsætter:

»Denne Hyacinth uddanner, runder og forbinder dem«.

Linien:

»Kun af denne Verden er dit Rige«

i »Til Helbredelsen« minder muligvis om

»Ei af denne Verden er vort Rige«

i »Wiedevelt«. Men dette er enestaaende, medens Staffeldts første Digtsamling i en ganske anden Grad røbede Paavirkning af »Skaldernes Adam« *). Det var med fuld Ret, Forfatteren af »Digterløfte« havde gjort gjældende:

»Ei fra en fremmed Rod spirer min Blomst og min Frugt« **).

En Række eiendommelige og i sin Art fortræffelige Poesier give »Nye Digte« det ubestrideligste Værd. Som saadanne kunne særlig fremhæves »Roserne« (en Legende), »Til den natlige Sangerinde«, »Forvandlingerne«, »Lina« (en meget omfangsrig erotisk Digtcyclus), »Nattergalen og Natviolen«, »Aftenrøden«, »Camoens« (dramatiske Scener), »Lilien og Dugdraaben«, »Den unge Digters Klage«, »Trækfuglen«, »Sonetkrands« (erotisk), »Hymne til Vandet«, »Elskovsbaalet«, »Til de Døde«, »Den Døende«, »Vahls Død« ***). Af de her nævnte Digte kaste et Par mer end almindeligt stærkt Lys over Staffeldts poetiske Personlighed. »Trækfuglen«, som er dateret Digterens Fødselsdag i Slutningen af Marts

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 110—116.

**) Sammesteds, Side 140.

***) »Vahls Død« er alt omtalt i dette Værks anden Afdeling, Side 139.

1805, giver saaledes et ypperligt Billede af hans Situation som den nye Romantiks Apostel i Danmark:

Lokkede ved Solens Smil
komme Fugleskarer.
Een forud med Længsels Il
hen i Vinden farer.
Tøv, Du liden Trækfugl, tøv!
Intet Græs og intet Løv
sig om Sjølund slynger.

Sødtberust af Lysets Gud,
den paa Grenen gynger
og med spæde Lyd forud
Vaar og Elskov synger.
Ved den underfulde Sang
brat en Martsviol udsprang,
saae sin Ven og døde.

Men da Blomst og Gjensvar ei
rundt dens Toner møde,
og den korte Middags Mai
hastigt vil udgløde,
syg, med Vingen hænger den,
og mod lunkne Syden hen
lyder, ak! dens Klage:

»Over Slette, Bjerg og Sø
fløi min Længsel fage,
derfor maa jeg ensom døe
uden Ven og Mage.
Ak, hvi hasted jeg forud
at bebude Blomsters Gud
og de feire Dage!«

»Den unge Digters Klage« begynder:

»Lig en Drøm, min Foraarsblomst er svunden;
Frugten, ak! for Tiden falder af;
dybt i Afmagts kvalme Afgrund bunden,
gaaer jeg levende ned i min Grav;
Døden paa mit Liv sin Skygge kaster,
til Forgængelse mit Væsen haster.«

Naturen apostroferes:

»Bort fra Verdens Glimmer jeg mig vendte
og mod Meningen jeg Oprør bød;
kun for Dig mit unge Hjerte brændte,
kun fra Dig mit bedre Liv udflød;
henrykt skued jeg fra dine Høie
alle Kunsters Rige for mit Øie.

Hvad mig dengang Musen aabenbared,
meldte jeg i mangen uvant Sang;
dog min Barm det Herligste bevared,
Talen var min Genius for trang.
Kunde jeg med Solens Straaler male,
i Naturens Symfonier tale!

At jeg ikke fuldendt kan udtrykke,
hvad en himmelsk Røst i Barmen sang,
at selv ei mit elskte Mesterstykke
sig til Idealets Høide svang,
at min Skabelse fra mig vanslægter,
denne Kval jeg ei at tolke mægter!«

Det hedder derpaa:

»Sandhed kommer, Tryllesløret falder,
længer Drømmen ei beruser mig;
myndig Manddoms hjerteløse Alder
kold modstaaer, hvad Verden kalder Svig;

og med Tiden mine Ungdomsdrømme,
Vrag af mit opløste Liv, hensvømme.

»Digterkrandsen skal Du engang finde
hist i Længslers idealske Land;
Borgerkrandsen skal Du ogsaa vinde,
Himlens Genius og Jordens Mand;
Kunsten skal din lave Færd forskjønne,
og det Skjønne skal det Gode lønne.«

Sang ei saa den smigrende Sirene,
Haabet, i troskyldig Ungdomstid?
Salig alt jeg drømte at forene
det, som kun omfavner sig i Strid.
Livets Ender jeg at knytte prøved
og min Kraft i Seierskampe øved.

— —

Men for vidt og bristende udspændte
sig mit Livs for kunstigt spundne Traad;
lig en Alterild, min Aand udbrændte,
og min Marv opløste sig i Graad.
Vid og glem det aldrig, Dødelige!
Ingen saae ustraffet Skjønheds Rige.«

»Camoens« er ogsaa et gribende Klageskrig over (som det hedder i en Anmærkning til Digtet) »den uforsonlige Konflikt mellem Genialitet og Verdenspraxis«, som Staffeldt led saa dybt under. Camoens, »denne ligesaa ynk- som beundringsværdige Digter«, udbryder:

»Forbandelse ved Digterkrandsen klæber;
den farlig er, lig Offerdyrets Pryd;
ei nogen Dødelig ustraffet stræber
fra Jordens Barm at løfte Liv og Fryd;

lig Verdens Frelser, han hernede slæber
sit eget Kors; og skjøndt i henrykt Lyd
han Lysets Land afmaler og bebuder,
tilfalder han som Offer Mørkets Guder.«

Baggesen har udtalt det Samme, stærkest vel i sit Brev til Gjerlew 1806, hvori det hedder: »Den sande Digters Lod overalt og i enhver Tidsalder, den barbariske undtagen, er offentlig Foragt. Det gaaer denne Guds Søn som alle Guds Sønner, der nedstige fra Faderens høire Haand og paa Jorden tage en Tjeners Skikkelse paa, for at forsone Guddommen med Menneskeheden — o. s. v.« *) Samme Aar som »Camoens« tryktes i »Nye Digte« var Oehlenschläger sysselsat med Correggio, der ligeledes klager:

»Ja, jeg vil taale Haanen, som det Godes
Forbilled her i Verden taalte den;
thi hvo, som her paa denne dunkle Jord
vil virke for det Høieste, det Bedste,
maa som en Martyr taale Spot i Nøden,
hans sande Liv begynder efter Døden.« **)

»Forvandlingerne«, hvori Staffeldt pantheistisk hæver sig fra Stenverdenen gjennem Plante- og Dyrelivet til Mennesket med dets høie Idealer, er en karakteristisk Repræsentant for den hos vor Digter saa fremherskende, af Naturfilosofien stærkt paavirkede Produktionsart. Af ikke ovenfor nævnte Digte skulle vi kun dvæle ved enkelte, der frembyde særlig biografisk Interesse. »Til en ung Digter« begynder:

»Hvi sørger Du, at ikkun Faa
med hellig-henrykt Taushed lytte,

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 246.
**) »Correggio«, fjerde Handling.

naar ædle Skjalde Strengen slaae
og — mens i Billed og i Mythe
de længes, mindes, haabe, spaae —
det lave Liv i Jordens Hytte
med Stjerneborgens Pragt ombytte.

— — — —

Hvi sørger Du, at Samtid nægter
at kjende Dig, forskudte Søn!
og at, samtidig kun med fjerne Fremtids Slægter.
hos dem Du finder en for sildig Løn?
Forglemmer Du da selv, Ulykkelige!
at denne Verden ikke er dit Rige,
og at Du Æolsharpen er, hvorpaa
sig Verdensaanden fuldt udtoner,
at derfor Du til Lidelser skal gaae,
Du Tidens haanede Forsoner!«

Digtet ender med stolt Selvfølelse:

»Kjendt eller ukjendt, Verden mig forglemme —
min Poesi er evig som jeg selv.
I andre Verdner den oprinder
og er et Stjerneglimt i Tidens bølgende Elv:
det glimter end, naar Elv og Bølge svinder!«

I »Det høiere Liv« hedder det betegnende:

»Dybt i dit bundløse Selvs til Tempel indviede Dybde
risler det evige Liv klart og oprindeligt frem;
der er den høieste Fryd, der Gudernes salige Arne,
der det forjættede Land — ikke bag Stjernerne hist!«

»Det Ene« forherliger Ideen, Havet, hvori alt Enkelt kun er en Draabe:

»— Hvis Ideen udfylder dit dybe, betydende Levnet,
da er udødelig Du, Gud er i Dig, Du i Gud.«

»Tiderne« priser Hellas og den romantiske Middelalder, om hvilken Sidste det hedder:

»Dit stjernefulde, billedrige Mørke,
da Vemods søde Graaddug turde rinde —
hvor skjønt mod Eftertidens klare Tørke!«

»Jomfruen og Guden« er en Ballade i samme Versemaal og lignende Aand som Goethes udødelige Mesterværk »Die Braut von Corinth«*). Neoplatonisme gjør sig stærkt gjældende strax i Bogens første Digt, »Aanden og Sjælen«. I »Til min Søster« udbryder Digteren:

»Kun tvende Gange Skjebnen smiled,
kun tvende Gange takkede jeg den:
da jeg til Leinens Bredder iled,
og da jeg henrykt saae Hesperien!**)

Mit Held var kun i fjerne Egne —
o, aldrig, aldrig jeg dem glemme kan!
Jeg lykkelig var allevegne,
kun ikke i mit elskte Fødeland.

— —

O, gid den Lod, som jeg forgjæves
og længe efterstræbte, vorde din:
En Barm, som af Tilfredshed hæves,
og varigt Havblik i det jævne Sind!«

Digtsamlingen ender med et halvt Hundrede Sonetter, der (som det hedder i en Anmærkning) for største Delen skylde Reisetiden deres Tilblivelse. De ere som oftest unegtelig baade tanke- og fantasirige, men kæmpe kun altfor tidt, endnu mere end den øvrige Staffeldtske Poesi, haardt baade

*) »Fossen« er i samme urimede, frie Versemaal som »Mahomets Gesang« af Goethe og minder ogsaa ellers lidt om dette Digt.

**) 1791 drog Staffeldt til Universitetet i Göttingen og faa Aar efter til Italien (se dette Værks anden Afdeling Side 93 og 97).

med Stof og Form. I den sidste af dem, »Springvandet«, hedder det betegnende i denne Henseende:

> »Længe saa i tvungen Leg fremspilled
> af Sonettens trange Rør min Sang
> og som Neg og Blomst forkunstlet sprang.»

Hvad Sprogformen angaaer, tænkte Staffeldt vel med Goethe: »Der geistreiche Mensch knetet seinen Wortstoff ohne sich zu bekümmern aus was für Elementen er bestehe; der geistlose hat gut rein sprechen, da er Nichts zu sagen hat«. Først 1811 recenseredes i »Dansk Literatur-Tidende« denne Staffeldts anden — og sidste Digtsamling, som det var at vente, uden dybere Forstaaelse af en Poesi, der (for at bruge Evalds Ord i Oden »Til Sjælen«) opsvinger sig,

> »— — — — — vild, utrættet,
> høit, som en springende Hval mod Solen«.

Staffeldt — hvis uforlignelige Lyrik vistnok overgaaer enhver tydsk Romantikers — slutter sig paa mange Maader baade i Aandsretning og Livsskjebne til Aarhundredets ikke faa poetiske Martyrer, Shelley, Keats, Hölderlin, Stagnelius, Vitalis o. s. v. Hvad har han ikke stridt og lidt! Ingen dansk Digter kan maale sig med ham i Kamp og Kval, ikke engang Evald.

J. L. Heiberg har 1843 i »Intelligensblade« skrevet en interessant Afhandling om »lyrisk Poesi«, hvori der findes flere aandfulde Bemærkninger om vor Digter. »Staffeldt« — hedder det deri — »er Evalds egenlige Efterfølger og Fortsætter, thi det Universelle i hans Lyrik er ligeledes opfyldt med en eneste væsenlig Substans, men som har en langt større Rigdom og Fylde end den Evaldske. Hans Idee kan derfor ikke bestemmes som Religion, men som Noget, der idetmindste i poetisk og lyrisk Henseende er mer end Religion, medens det tillige indbefatter denne. Man kan

sige, at vor lyriske Poesi, som hos Evald aabenbarede sig i sin første, umiddelbare Absoluthed, fordi den hos ham var absolut Begyndelse, men som derpaa hos Baggesen gjennemgik Reflexionens og Skepticismens Skærsild, vendte hos Staffeldt igjen tilbage til sit absolute Udspring, men beriget med de Resultater, som den havde vundet paa sin Gjennemgang. Staffeldt var den første danske Digter, som var saa lykkelig at kunne besidde en Filosofi, naturligvis i den Betydning, man kan forlange det af en Digter. Den Schellingske Naturfilosofi tjente ham, ligesom den begyndende Oehlenschläger, til at klare hans Bevidsthed og forsyne den med nyt Stof; og hvor alvorlig han mente det dermed, ses deraf, at han ikke, som Oehlenschläger, opgav Filosofien paa sin følgende Bane, men lige til sin sidste Tid tilegnede sig den i stedse inderligere Forening. — — — Ubetinget maa man erklære Staffeldt for Danmarks største Lyriker; ja selv udenfor Danmark, hvo vil gjøre ham Rangen stridig?«*)

---

*) »Prosaiske Skrifter«, 1861, IV, 436. — Ligeoverfor denne sande Vurdering af en af vore herligste Digtere gjør det et overvældende komisk Indtryk, at Hr. Flor i sin »Haandbog i den danske Literatur«, der har oplevet ikke faa Oplag, stadigt exkluderer Staffeldt — som i den Henseende deler Skjebne med Poul Møller og Carl Bagger —, medens Ploug repræsenteres af sex Digte, ja Frederik Barfod figurerer blandt vore »literære Anførere«.

12.

Medens Staffeldts Stjerne, næsten ubemærket, dalede, fordunklet af mørke Skyer, havde en ny med et forunderligt Straaleskjær hævet sig paa vor Himmel: N. F. S. Grundtvig. Som Huslærer paa Langeland var hin mærkelige theologiske Kandidat alt optraadt i Literaturen med betydningsfulde Produktioner. Vi skulle her dvæle noget ved et af disse første Arbeider, upaatvivlelig det betydningsfuldeste, den store Afhandling »Om Religion og Liturgi«, der tryktes Februar 1807 i »Theologisk Maanedsskrift« — det er jo af Interesse at forfølge den mægtige Flod op til dens Kilde. Afhandlingen har til Motto Schillers Ord: »Unter der Hülle aller Religionen liegt die Religion selbst«, og søger, idet den fremhæver »den store Revolution, Menneskenes Begreber ere undergangne i de sidste ti Aar«, først »at føre Livet og dets Problem frem for Beskuelsen». Det hedder poetisk, mindende om Fætteren Steffens' fantasifulde Udtryksmaade: »Vi leve i en Dal, begrændset af et uoverskueligt bølgende Hav. Vakte ved Traditionen og drevne af en uforklarlig Tvang, ane vi dunkelt, at paa hin Side Havet maa være et Land med skjønnere Væxter og renere Luft — vort oprindelige Hjem. Uvilkaarlig stirre vi did, uvilkaarlig stræbe vi i vore Aandedrag at opfange Luften, der synes at strømme ud fra hint Ubekjendte. Herved blive de staaende,

som, berusede af Dalens Druer eller lænkede til denne Jord, ei kunne skue dens Ophør. Herved bleve vi maaske alle staaende, dersom Havets Bølger ei efterhaanden opslugte os; men nu kunne vi ei længere være tilfredse med den ubestemte Anen. Vi forlange Vished. Selv tør vi ikke vove os bort, da vi maa gaae under ved Forsøget og dog ei vide, om det er os tilladt at forlade Dalen; men tvende Sendebud have vi, Poesien og Filosofien, og paa dem bygge vi vort Haab. Poesien svinger sig ud over Havet og taber sig mellem Skyerne. Kun stundom skimte vi den i det Fjerne, og, vor Stirren uagtet, ville vi dog aldrig opdage Andet, end at den er omgivet af en forbifarende Glands, som vi ane at være Virkning af den skjønnere Sols Straaler, vi sætte i det Ubekjendte. Filosofiens Vei er en anden. Først gjennemsøger den Dalen nøie og følger den i alle dens Bugter, for, om muligt, der at finde Stedet, hvorfra hin Anelse udstrømmede, men drives efter spildt Møie af Nødvendigheden til at slutte, den dog maa være kommet over Havet. Med største Omhyggelighed udruster den sit Skib til Fart over Dybet, men kommer neppe et Stenkast fra Landet, før den standses af de skyhøie, rullende Bølger. Enten maa den hæve sig over dem og blive Poesi eller ankre, udsat for de stormende Vinde, eller den, træt af forgjæves Kamp, maa vende tilbage, byde os betragte Dalen som vort Hjem og nøies med at give Regler for den bekvemmeste Gang paa den bugtende Vei, der fører til Havet. Enten maa vi nu atter tye tilbage til hin Anelse, Filosofien i det Høieste kun gjorde bestemtere, eller erkjende vor Trang til Belærelse fra hin Side Havet.« Man ser, at Grundtvig ikke, som Oehlenschläger, kan slaae sig til Ro med Poesiens skjønne Skin og ikke heller, som Baggesen, venter Noget af de Vises Sten, men søger Frelsen i det Hinsidige. »Poesien«, siger han, »veed vel at konstruere

en høiere Tilværelse af de mest glandsfulde Træk, hvori Mennesket øieblikkelig bevæger sig med berusende Vellyst, men den kan ikke skjænke noget varigt Liv i samme og ei tillægge Existensen en egen Værdi, som indesluttende Betingelsen for en høiere Væren. Er nu dens Tendens at udrive Mennesket af Tilværelsen, kan den ei heller løse dennes Gaader, der tvertimod træde stærkere frem, jo nærmere den kommer sit Maal. Filosofien kan lede Mennesket til Bevidsthed om Tilværelsens Strid og saaledes med Bestemthed fremsætte det høieste Problem. Den kan motivere sin Paastand, at dets Løsning enten maa være umulig eller føre ud over Tilværelsen; men selv at løse det formaaer den ikke. Enhver vil finde, at baade Fichtes og Schillers og Schellings Forsøg, ved deres umiskjendelige Præg af overordenligt Geni, ere mislykkede; og herfra er kun et lidet Skridt til at indse, hvorfor, og at de nødvendigen maatte mislykkes. Schelling er uden Tvivl den blandt de nyere Filosofer, der værdigst karakteriserede det Evige og mest konsekvent udledte Existensens Strid derfra som blot tilsyneladende; men hvad hjælper den strengeste Konsekvens, naar det første Led svæver i Luften, saa vi ei uden Poesi kunne nærme os det. Under Schellings Haand fremstod en herlig ny Skabelse, men just derfor manglede Sluttelsen til den nærværende. Antagelse af det Evige fristes vi, forledte af vor Trang, let til at frakjende Navnet Hypothes; men den bliver det ikke mindre, fordi den vises os som nødvendig, naar Filosofien skal kunne udsige noget Oplysende om Gaaden. Kunne vi ikke knytte Tilværelsens høieste Led til det Evige, da maa Kundskaben om deres gjensidige Forhold nødvendig komme ovenfra, eller vi maa undvære den. Det Sidste kunne vi ikke, naar vi hævede os over Dyriskheden og føle hin Trang, der gaaer ud over det Endelige, og vi maa da inderligen hige efter det Første.«

Efter saaledes at have besvaret Spørgsmaalet: »Trænge vi til Religion?« gaaer han over til at spørge: »Hvad er Religion?« »Svaret«, mener han, »maa søges i Historien, der afslører under sin rolige Gang det Høieste og Dybeste«; og det lyder: »Det Endeliges Samfund med det Evige«. Det hedder saa: »De gamle Religioner vare alle Poesi«; og der siges: »Ville vi finde livfulde Spor af Poesien som Stræben mod Religion, maa vi vende Øiet høit imod Nord og kaste et indtrængende Blik paa Asalærens dybere Grund. Her finde vi, hvad vi i de andre Nationers Gudelære — Jødernes kun for en Del undtagen — forgjæves søge, Erkjendelse af Poesiens Afmagt til i Livet at gjengive Tilværelsen sit tabte Samfund med det Evige. Grækerne troede at kunne ved Poesi tilbagevinde Religionen i Livet og maatte derfor anse Døden som Ende paa Samfundet med det Evige. Derfor bevæge sig kun kraftløse Skygger i det mørke Erebos, Døden er kun et mat Efterskin af Livet. Nordboen ansaae Livet for en Skilsmisse fra det Evige, der kun burde benyttes til at berede sig Plads paa Valhals Bænke. Tilstanden efter Døden er da ikke Livets Efterskin, men dets Potensering. Derfor træde Einherierne kraftfulde frem; men endnu ere de ikke forenede med det Evige, de have ikke tilintetgjort Døden, skjøndt de have overvundet den. Dog Maalet maa naaes; og derfor ere Valhals Kampe kun Forbilleder paa den store i Ragnaroke, da Guderne selv skulle falde og give Plads for det identisk Evige. Først da skulde en skjønnere og herligere Sol beskinne den gjenfødte Jord, og Heltene leve i uadskilleligt Samfund med Alfaudr i Gimle.« Der vedblives: »Dog, hvor ugjerne vi end skilles fra gamle Nordens hellige Myther, der i sig selv skjule det herlige Lys, der berettiger dem til Navnet: Religionens Morgenrøde, maa vi vende Øiet hen paa den gyldne Sol, der alt frembryder i Østen, og hvis Straaler ogsaa engang skulle

opvarme det kolde Norden«. Jesu Religion er »det Endeliges Forsoning med det Evige«. Det hedder saa: »For at fortjene dette Navn maa den løse Tilværelsens Gaade; og den gjør det ved at vise, hvad hidtil Ingen kunde, at Poesiens og Filosofiens Identitet kan, knyttet til det Evige, være Religionens Repræsentant i det Endelige«. Senere siges der: »Da Jesu Lære forkynder sig som Poesiens og Filosofiens givne Identitet, maa den nødvendig være et Mysterium; og alle de, der, forledede af dens Bestanddele, ei antage den derfor, maa fare vild. En Følge deraf var, at man troede at kunne reducere den snart til Poesi, snart til Filosofi. Med Poesien forvexledes den saaledes i Katholicismens betydningsfuldere Periode. En lignende Forvexling synes Tidernes Tegn atter at bebude; men med alt sit Glimrende er den langt fra at være ønskværdig. For Poeten har Tilværelsen tabt sin Interesse og derved sin Vigtighed. Med Inderlighed slutter han sig til Religionens poetiske Del, men taber sig just derved saa let i uvirksom Beskuelse; og naar han tvinges til at tage Del i Tilværelsen, synes han ukjendt med Morallovens Skranker. Denne Tro, der ikke er væsenlig forskjellig fra Grækernes, støtter sig paa en aabenbar Illusion; men Intet uden denne Tro kan skabe Digteren. Vores Pligt er det derimod ei at lade os forlede af ham til at bortbytte vores til det Evige ved Jesum fast knyttede Tilværelse med den vel mere glandsfulde, men bedragende og hastig bortilende, han tilbyder. Øieblikkelig kunne vi følge ham og nyde en Forsmag paa Himmelens Salighed; men ved i Livet at ville holde den fast gjøre vi os uværdige til den. Saare træffende karakteriserede Goethe Menneskets Bestræbelse: ved Poesi at hæve sig til det Evige, da han kvad:

»Hebt er sich aufwärts
und berührt

mit dem Scheitel die Sterne,
nirgends haften dann
die unsichern Sohlen,
und mit ihm spielen
Wolken und Winde.«*)

I de sidst forløbne Tider søgte man at reducere Jesu Religion til Filosofi; men, uagtet vi heller ikke paa nogen Maade ville miskjende Hensigten heraf, kunne vi dog ingenlunde bifalde disse Forsøg eller ønske dem fortsatte.« Det hedder: »Ogsaa vi stræbte engang at dele Menneskets glimrende Triumf, vi berusedes af Haabet: at kunne staae som frit Fornuftvæsen paa den faste Jord og kun sparsomt tildele vore svagere Brødre Himmelens Trøst, indtil deres Øie blev klart som vores. Men snart gyste vi for den nøgne Benrad, der stod for os uden Kraft og Marv. Liv og Varme forlod os, og hurtig maatte vi flygte til Poesiens Straalebarm, for der atter at opglødes, saa vi med det indre Øie kunde skue Jesu Læres høie Sands.«**)

— — —

I November 1807 skriver Grundtvig fra Langeland i et utrykt Brev til Nyerup (i dennes Brevsamling paa Universitetsbiblioteket): »Efter mer end tvende Maaneders Uvirksomhed under den ulykkelige Krig vender jeg nu tilbage til mine kjære Sysler. — — — Jeg havde kun Valget mellem at opgive Haabet om et nøiere Kjendskab til Nordens Oldtid

---

*) »Gränzen der Menschheit« (oversat af Oehlenschläger i Poulsens Nytaarsgave for 1804).

**) Den diametral modsatte Livsanskuelse fremsættes af Vischer (»Aesthetik«, I, 21—31), der i en interessant Udvikling søger at vise, at Religionen er det første, mest umiddelbare Trin, »Aandens stofagtige Urform«, medens Mennesket hæver sig til større Frihed gjennem det Skjønne og Kunsten og naaer sit Høieste i Filosofiens Tankeverden.

og at rive mig løs fra min nuværende Stilling. Drevet af en indvortes Tvang, har jeg valgt det Sidste, og ved Vinterens Ende kommer jeg til Hovedstaden. Er det mig muligt at subsistere der, agter jeg i nogle Aar at nyde den Lyksalighed, som følger den stigende Indsigt.« Og i Begyndelsen af Januar 1808 skriver han sammestedsfra til den Samme i et ligeledes utrykt Brev: »I Baldur hin Gode, Kulminationspunktet for Oehlenschlägers Asakløgt, findes skjønne Blik i det Enkelte, men den samme totale Forvirring i det Hele, den samme Blanding af Gammelt og Nyt, der hidtil var de nordiske Mythologers Særkjende. — — — Selv sidder jeg midt i Grublingen og har nylig optaget den under Krigsbulderet tabte Traad. Meget er endnu aldeles mørkt for mig.« Han angiver derpaa vidtløftigt den Vei, som han troer at maatte vandre i Asalærens Labyrinth.

I Begyndelsen af 1808 udgav den unge theologiske Kandidat »Maskeradeballet i Dannemark 1808, et Syn«. Dette mærkelige lille Arbeide fra Grundtvigs gjærende Vaartid, hvori den oldnordiske Livsanskuelse gik Haand i Haand med den kristelige, foranledigedes ved Rygtet om Hovedstadens Forlystelser umiddelbart efter Bombardementet og ved en Maskerade paa Langeland, hvor Grundtvig dengang opholdt sig*), og er »hver ægte Nordbo, hver Dannekvinde broderlig tilegnet«. Det har til Motto nogle Linier af Havamaal og skildrer, hvorledes »Skarer af alle Stænder samledes i Dannemarks Sørgetid, i dets Lykkes Vinter, for i overgiven Spøg at præge deres Glæde. Enkelte traadte frem, med Billedet af den lidende, den blødende Dana i Haand, og stillede det for de Jublendes Øie. Enkelte Stemmer løde: Skammer Eder dog, Sønner af Nord, skammer Eder dog ved at dandse og gøgle paa Bredden af Dannemarks Grav!

*) Se Grundtvigs »Kvædlinger eller Smaakvad«, 1815, Side 2.

Dog — blind og døv var Skaren for Synet og Stemmen. Strengelegen tonede høit, og med den blandede sig i rædsom lystige Akkorder: »Fryd Dig ved Livet!« Gulvet dundrede under de Dandsende. Men se! Lysenes Lue flød over i blaalige Flammer, raslende aabnedes Døren, og ind traadte en bleg, skjælvende Olding. Et Spyd var hans Stav, haardt havde han lænet sig til det paa sin tunge Gang, og farvet var det af hans Blod. Faa, men Trofaste fulgte ham, med løftet Sværd i den stærke Haand. Fremmest var Danmarks Kongesøn blandt dem. Tæt vandrede han ved Oldingens Side og bød ham hvile sig paa den kraftige Arm. Forvirret samledes Skaren trindt Gubben, paa hvis Bryst stod Dannemarks Navn med halv udslettet Skrift.« Den Gamle reiser sig, kæmpehøi, og skildrer, hvorledes han stod

»— — — gjennem Seklers Aar
i Manddoms fulde Styrke,
Kraft var min Søn, Blufærdighed
min fagre, rene Datter.
Naar Bølgen slog i Syd og Vest
mod fjerne Landes Kyster,
mit Navn den bar, og Feighed skjalv
i stolte Marmorsale.
Hovmodig paa sin brede Bænk,
som Havets Dronning, throner
nu Bretland; men i Jernet spændt
hun ved min Fod har hvilet.«

Han fortæller derpaa, hvorledes han ældedes, klager over, at det er hans Børn,

»som se mig syg og springe dog
med Lyst i Gøglerhammen,« —

og udbryder:

»O, reis Dig dog, nedsjunkne, faldne Slægt,
mod Himlen op fra Blødheds fule Leie!«

Et Øieblik stod Skaren som grublende, men den vilde Fryd vendte snart fordoblet tilbage. »End ravede Gubben en Stund, støttet af sin ædle Ledsager og hans mandige Følge; men — Dødninguhret slog sit tolvte Slag, og livløs nedsank den Gamle med sine tro Sønner blødende trindt sig. Stort var Faldet. Salen rystede som Blad i Storm, og Skræk udpustede Livsaanden af de Dandsende. Gispende fore de til Hel. Lysskinnet blaanede end mere, Jorden gungrede som under Kæmpefod, og ind traadte tvende Skarer af Nordens gamle Helte. Hedningene havde sorte, men de Kristne hvide, med Kors udsmykkede Brynier.« I forskjellige Kvad vække disse saa Mindet om de Danske i England i svundne Dage. »Baalet tændtes midt i Salen og viedes med Korsets og Hammerens Tegn under Korets Kvad:

Høie Odin, hvide Krist!
slettet ud er Eders Tvist —
begge Sønner af Alfader.
Med vort Kors og med vort Sværd
vies Eder Baalet her —
Begge elskte I vor Fader.

Tre Gange bares den Døde paa Skjolde rundt om Baalet, og Koret kvad:

Os Guderne sende
at hædre dit Lig.
Til Aske vi brænde,
o Elskede! Dig.
En Høi vi skal reise
paa smuldrede Ben,
og paa den skal kneise
en varslende Sten

— — — —

af Dødninge-Ben,
af Hormænds Ben,

af Horkvinde-Ben,
af Niddinge-Ben.

— — — —

Liget lagdes paa Baal. Flammen omsnoede hele Følget, og Alt forsvandt.«

I den ulige Kamp med det mægtige England var den fyenske, endnu ikke 25aarige Premierlieutenant Peder Villemoes, der alt havde udmærket sig paa Kongedybet Skærtorsdag 1801 i Dysten mod Helten fra Abukir, falden mod engelsk Overmagt ombord paa vort sidste Linieskib ved Sjællands Odde i Marts 1808 — og Grundtvig besang ham i Rahbeks »Ny danske Tilskuer« for Mai 1808 i et Mindedigt, der begynder:

»Ved Midnat jeg sad i min enlige Vraa,
og Nutiden veg fra mit sorgfulde Øie.
Ved Stjernernes Glimt paa det hvælvede Blaa
da Oldtiden steg fra de fædrene Høie.
Jeg holdt mig saa fast ved dens kraftige Arm,
jeg slynged mig tæt til dens brændende Barm,
og pludselig standsed den rindende Taare.

Med inderlig Tillid til Asernes Magt
jeg bad, at jeg Hærfaders Sal maatte skue;
og aaben stod Valhal i herlige Pragt,
bestraalet af Rinmalmens*) skinnende Lue.
Som naglet til Jord var min skjælvende Fod;
beruset, henrykket i Salen jeg stod
og fæsted mit Blik paa de salige Helte.

Dog — ikke for Støv er Einheriers Fryd,
til bittreste Sorg blev min sværmende Glæde.
Det gjalded. Jeg hørte en tordnende Lyd
fra Odins det fjerne, ophøiede Sæde.

———

*) Rinmalm er et af Guldets gamle Navne i Nord.

Odin bød —
høit det lød:
»Gøndul*), spænd dit Sværd ved Belte!
Led fra Val
til min Sal
en af Nordens djærve Helte!«
Høit da klang
Gønduls Sang:
»Hid fra Nordhavs røde Bølge
Ungersvend,
Kampens Ven
brat skal Herjans Norne**) følge!«

Et Hynde var bredt mellem Nordby og Skram.
Paa Hjertet da faldt det saa tungt: det er ham,
som Kongedyb vied til Bølgernes Herre« o. s. v.

Det er jo ganske, som Snorro fortæller om Hakon den gode: »De talede saaledes over hans Grav, som hedenske Mænds Skik var, og viste ham til Valhal. Eivind Skaldaspilder digtede et Kvæde om Hakons Fald og om, hvorledes han blev favnet i Valhal:

Gandul og Skagul
sendte Gautatyr***)
at kaare blandt Konger,
hvo Yngves Ætling
skulde med Odin fare
og i Valhal være o. s. v.« †)

Medens Krigen med England fremkaldte Mindedigtet om Villemoes, foranledigede den samtidige Kamp med

*) En af Valkyrierne
**) Valkyrierne kaldtes Herjans, det er Odins, Norner, fordi de udførte hans Villie.
***) Odin.
†) Norges Konge-Sagaer, oversatte af P. A Munch, 1859, I., 76.

Sverrig en »Krigssang for Normænd« af Grundtvig, der tryktes i »Ny dansk Tilskuer« Juli 1808.

I Slutningen af 1808 udgav Grundtvig, der var vendt tilbage fra Langeland til Kjøbenhavn og (ligesom St. St. Blicher) bleven Alumnus paa Valkendorfs Kollegium*), »Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren«. Bogen begynder med et Tilegnelsesdigt til Pram, som Baggesen jo ogsaa havde hyldet:

»Naar Solen er sjunken fra hvælvede Bue
med ildige, straalende, blændende Glands;
naar Skinnet afløser den mægtige Lue —
da aabnes for henfarne Tider min Sands.
Naar Drauger**) omride de jævnede Høie,
da aabnes, da skuer, da funkler mit Øie —
jeg vandrer blandt Guder, blandt Helte i Nord.

Jeg skuer, jeg grubler, jeg stræber at tyde
de Syner, jeg ser ved det natlige Skin,
at tolke de underlig gribende Lyde,
der tone saa høit i den susende Vind.
I Nutiden bundne, med Øiet paa Jorden,
de Høilærde fandt, at hver Tone fra Norden
var raa og barbarisk og sværmerisk vild.

— —

Jeg offrer mit Liv og min Kraft til at reise
paa Hedenolds Gravhøi en talende Sten,
med Runer ombeltet, saa høit den skal kneise
paa Valhals Ruiner, paa Heltenes Ben,

*) Et Digt, trykt i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« i Slutningen af 1808 ender:

»Axelstad, maatte jeg da
leve i Dig til min Død,
knyttet til Oldtidens Liv,
fremmed for Nutidens Død!«

**) Drauger ɔ: Gjenfærd.

om Nornerne unde mig Livet at friste,
om Odin mig lærer de Stave at riste,
saa dybt dem at grave med Sands og med Kraft.«

— —

I en Fortale dvæler han saa ved »Asalæren, der i fem store Akter udfolder det herligste Seirsdrama, som avledes og kunde avles hos en dødelig Digter«. Der siges: »Evald digtede sin Balder, og en dunkel Anelse af Nordens Herlighed udtaler sig gjennem Digtet; men Skjalden stod selv udenfor den Verden, han vilde fremstille«. Prams »Stærkodder« omtales; og en heftig Polemik rettes mod »de Øvrige, som høre til den Periode, da Alle, som kunde skrive et rimet eller rimfrit Vers og til Nød en syngelig Vise, hilste sig selv og hinanden som Digtere«, hvoraf Nogle »forsynede sig med større eller mindre Levninger af Gudenavne og Fabelord«, som de »udstrøede i Blinde«. Om Baggesen hedder det: »Baggesen, som, trods alle de Hundeglam, der senest forfulgte ham, fordi han endelig hævede sig til en ham værdig Punkt, og trods de lumpne Epigrammer, hvori usle Rimsmede, som hans retfærdige Svøbe ramte, søgte at trække ham ned til sig*), som, trods alt Saadant, stod og staaer som en Kæmpe mellem Dvergene, var for meget Digter til at ligne Hine, der af Eddas Ord sammenkludrede sig Skamler, paa det Folk skulde troe, de vare store. Og dog (med Bedrøvelse erkjender jeg det) maa hans Brøde mod Nordens Guder næsten agtes større end Hines, thi han kunde fornærme og gjorde det ved at behandle Guderne som sin Eiendom, behænge dem med Narrekappen og stille

*) I en Anmærkning hedder det: »Offentlig bør det siges til Skjændsel for den Nedrige, som det rammer, at rimede Grovheder i epigrammatisk Form snige sig om i Mørket og søge at klæbe sig paa Baggesens, vor herlige Digters Navn«.

dem frem til Latter for Hoben*).« Der vedblives: »Saaledes stode vore Fædres Guder vanærede og spottede, med affaldne Kroner og brækkede Sceptre, indtil Skjalden Adam Oehlenschläger vovede at oplede dem der, hvor de stande i en Glands, ingen Skygge kan fordunkle og intet Slør bedække for Digterens Øie. Vel søgte han dem stundom der, hvor kun deres Gjenfærd vare; vel iførte han dem stundom et Purpur, sprængt med Sydens Guld, som hans egen kunstige Haand virkede, fordi han, ilende, ei saae deres eget — men hvad han ikke hidtil saae, vil han sikkert engang se, thi han kan; og skete det end ikke, vilde dog den Pris evig tilhøre ham: at have været den Første, der atter begeistrede Norden for sine gamle Guder og iførte dem en Dragt, der forkyndte deres Høihed. Enhver, som fik Øie for det stærke, underfulde Spil i Vaulunds Kvad, som fulgte Thor til Jotunheim, som gjennemskuede Hakon i Kraftens Øieblikke og lyttede til Audens dybe Toner, som vovede at se Spydet hærdes til Hødur og at høre Mørkalfers knusende Kor — han saae Glimt og hørte Lyde, som han aldrig glemmer.« Det hedder videre: »Virkelig frembrød ogsaa, da Oehlenschlägers Harpe klang, i de mere Udvikledes Barm en inderlig Længsel efter at kjende Nordens Guder, og Vaabengnyet kunde ikke dæmpe, men fordoblede den snarere, som en udvortes Gjenlyd fra de svundne Tider, som Stridsskøguls høie Stemme, der kalder Helte til Valhal«. Om sig selv siger han: »Det er kun bogstavelig Sandhed, at jeg fra min Barndoms Dage ei erindrer nogen mere levende Smerte end den, jeg følte ved at læse hos Hvitfeld, at vi Intet vidste om de gamle Guder. Det var, som om jeg paa een Gang gjennemrystedes af Anelsen om deres Herlighed og af Spaadommen: at deres Liv

---

*) Hentydning til den komiske Fortælling »Poesiens Oprindelse«.

skulde i sin Tid vorde Betingelsen for mit. Aarene henrunde; men mellem de mest fremmede Sysler, i Skolestøvet og de akademiske Ledebaand kunde jeg dog aldrig glemme de underlige Toner, der gjennem Thors og Odins Navne havde saa tidlig fæstet sig i Sjælens Øre. Hisset hørte jeg med inderlig Glæde Suhm fortælle de mange Sagn om Nordens Guder, og her greb mig en Vennehaand, som ledte mig hen til de vise Oldinge Snorro og Saxo, i hvis Spor jeg da henvandrede mod Eddas mystiske Skov. Paa underlige Stier førte Nornerne mig ind i den; og i de senest svundne Aar var gamle Nord med sine Guder og Helte den Verden, hvori jeg næsten udelukkende bevægede mig. At fremstille, hvad jeg saae, som jeg saae det, skal være mit Livs Syssel; at oplade den mythiske Verden for mine Landsmænd og vidne om, hvad jeg har set, er denne Gang mit Øiemed.« Den lille Bog har et Motto af Grundtvigs Afhandling »om Asalæren« fra det foregaaende Aar, hvori det hedder: »Gjerne rækker Nordboen Prisen til Grækeren, naar der spørges om Figurernes Bestemthed og det udvortes Smykke; men er Talen om indvortes Kraft og høieste Betydning, da peger Nordboen rolig paa Ragnaroke, og Grækeren maa tie«. — Trods alle Misgreb i dette første større mythologiske Arbeide af vor navnkundige Forfatter, bærer dennes poetisk-filosofiske Anskuelse af Nordens Gudelære dog heltigjennem Præget af ualmindelig Genialitet i Forening med begeistret Fordybelse i den gamle Tro, der karakteriseres som »den herligste Form, hvorunder noget Menneske har fremstillet det Evige og dets Modifikation i Tiden«. Ikke mindst fortjener Opmærksomheden at henledes paa de Digte, hvori Grundtvig søger at gjengive forskjellige Myther; især er den større Komposition »Freis Kjærlighed« paa sine Steder af ikke ringe poetisk Skjønhed.

I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn" havde Grundtvig

1808 ladet flere mindre Arbeider trykke, deriblandt et Digt »Gunderslev Skov«, som fremkaldtes ved en Vandring, Forfatteren, medens han arbeidede paa sin »Nordens Mytologi«, en Sommerdag gjorde med sin daværende, jævnaldrende Ven C. Molbech fra dennes Fødeby Sorø til Stensætningen i nysnævnte Skov*). Dette Digt ender betegnende:

»Jeg iler, jeg iler med vingede Fjed
for Asernes Alter at kaste mig ned
og prise de hensovne Guder«.

I et Digt til C. Molbech sammesteds hedder det i denne Anledning:

»Kan Nogen skue høie Strid,
som føres mellem Lys og Mørke,
og Lyset fra den svundne Tid —
og Nordens Aser ikke dyrke?
O, saae Du Lysets Herlighed,
Du ved min Side knæled ned!«

Ogsaa næste Aargang af »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« indeholder flere Arbeider af Grundtvig, deriblandt Romancen »Knud Lavard« og Digtet »Freias Pris«. Romancen foranledigede følgende Bemærkninger, da den atter tryktes i »Kvædlinger, 1815«: »Hvad mit Vers angaaer, da er det vel her, som i Tiden, at efter Saga kommer Kæmpevisen, og Rimet har adskillige Spor af, at jeg virkelig var paa Vei til at gaae over fra Island til Sjølund, at Asarusen var hartad bortdampet, og at Hjertet begyndte at komme til Orde; men det er tillige aabenbart, at jeg endnu stod mellem Sne som en Vintergjæk og Sommernar, at jeg nok vilde være en duftende Blomst, men vilde groe paa

*) Vandringen er beskrevet af C. Molbech i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« i September 1808.

Isbjerget og indbildte mig, at jeg der var nærmere ved Himlen end i den lave Eng, fordi jeg ingen Lyst havde til at fornedres, ingen Forstand paa den ydmyge Høihed. Hvad jeg gjorde Knud til, var jeg selv: en Søn af Hedenolds kolde Kæmper, som vel stundom maatte græde, naar jeg lyttede til Hjertets bevægede Toner, men bluedes hartad ved Taaren og sagde:

Hel fager er den gamle Sang,
men altfor kvindelig den klang!«
Saa hug jeg Sporen i min Hest
og red alt som jeg kunde bedst
mit Dødningridt til Norden*).«

Om »Freias Pris« hedder det i »Kvædlinger«: »Asarusen synes helt udsovet; Freia er kun et Navn paa Skjønheden; de milde, venlige Toner minde om, at Hjertet fører Ordet . . . . Det synes, som om Hjertet nu endelig havde lært at skatte den barnlige Høihed og smile ad Isbjergenes storagtige Reisning.« — Den 14de November 1809, Oehlenschlägers 30aarige Fødselsdag, feiredes af Grundtvig i Skilderiet med et Digt, hvori Danmark, det »sydlige Nord«, i sidste Vers tiltales:

»Dannemark, Fædreneland,
iklæd Dig dit herligste Smykke,

---

*) I »Knud Lavard« hedder det, da Saxlands Sanger advarer Hertugen med et Kvad:

»Hel fager er den gamle Sang« —
saa mælte Knud med Blide —
»men altfor ynkelig den klang
dog her ved Nattetide!«
Saa hug han Sporen dybt i Hest
og red, alt som han kunde bedst,
sit Dødningridt til Skoven.

gak til den bølgende Strand
paa Dagen, som fødte din Lykke,
send over Havet din Elskedes Navn,
kald ham tilbage i moderlig Favn!«

Samme Dag skrev Grundtvig Fortalen til »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord«, der tilegnedes Adam Oehlenschläger med et Digt, hvori det hedder:

»At tolke det, som nu mig lyst er vorden,
mig bød en Røst, som Røsten fra en Gud.
Enddog Du kvad, o store Skjald, om Norden,
ei maa jeg tie, glemme strenge Bud.
Ei vil jeg mig forvoven med Dig maale:
det blege Lys i Natten har sit Hjem,
men aldrig dog i Strid det traadte frem
om Varme og om Glands med Solens Straale.

Som Trygvason Du est i Norden baaren,
men vendte aarle Dig, som han, mod Syd;
og hvor Du gik, der smiled liflig Vaaren,
og hvert dit Kvad var ligt en Guddoms Lyd.
Som Olaf Du igjen mod Nord Dig vendte
og skued Kraften med din dybe Sands;
Du vakte den, men klædt i Sydens Glands,
og stundom ei sig selv i sig den kjendte.

Thi griber jeg, o Skjald! de stærke Strenge,
og Mange ræddes for den hule Lyd;
men Lyde, som fra Nordens Gravhøi trænge,
ei smelte kan, som Tonerne fra Syd;
og vovede jeg Strengen at nedstemme,
og dæmpede jeg Røstens hule Klang,
betydningsløs da blev mit Liv, min Sang,
thi ikkun dybt i Norden jeg har hjemme.

— —

Det stærke Bulder vil jeg her gjenføde,
som det paa Danmarks Sletter lød engang,
til det i fjerne, sagte Drøn hendøde
og dæmpedes af Sydens Takkesang.
Ei veed jeg, om mig Nornen dette under,
og Faa i Norden eie Dommerkald;
thi vender jeg mig til dets største Skjald,
til Dig, som kvad om Hakon og Vaulunder.«

I Fortalen siges der: »Omstyrtelsen af Asers Templer i Dannemark og Kristendommens seirende Indtog med det vaiende, blodige Korsbanner er, hvad jeg stræber at fremstille«. Det er altsaa Oehlenschlägers Territorium, Grundtvig her — ligesom alt i sine Digtninger i »Nordens Mytologi« — vover sig ind paa; ja, han optræder endog direkte i Væddekamp med »Skaldernes Adam«, idet Optrinenes Hovedbestanddel er en, af »Gorm hin Gamle« indledet, »Palnatoke«*), og Hakon Jarl optræder i Bogens tredie og sidste Parti, »Vagn Aagesen eller Jomsborgs Undergang«. Uagtet det Formløse i disse »Samtaler«, hvis Versemaal f. Ex. er en tidt hoist forunderlig Blanding af forskjelligfoddede, ikke meget vellykkede Jamber, og uagtet Forfatterens religionsfilosofiske Tendenser af og til brede sig utilbørligt, er dog ikke Lidet i disse Optrin af stor Virkning paa Grund af den dybe, alvorlige Natur og den inderlige, begeistrede Fordybelse i Stoffet, som gjør sig saa stærkt gjældende i dette mærkelige Arbeide.

Ligesom med Staffeldt, saaledes var altsaa nu med Grundtvig en ny Kraft rykket i Marken. »Jeg læste

*) Da Grundtvig skrev »dette Kraftens Krampetræk i Dødsstriden«, som han kalder sin »Palnatoke«, kjendte han dog endnu ikke Oehlenschlägers, der udkom i Marts 1809 (se »Indbydelse til gamle Nordens Venner«, 1808, Side 10).

Grundtvigs Kæmpeoptrin« — siger Oehlenschläger — »og skjøndt det kun er Samtaler, som han selv kalder dem, uden dramatisk Handling og Kunst, saa forbausedes jeg dog over den Ild og Kraft i Sproget, den Fortrolighed med de gamle Sagn, der havde beriget ham med Ord og Udtryk og med mange karakteristiske Træk i Skildringerne, der gjorde denne Bog til et mærkværdigt Produkt i den danske Literatur. Han var i en vis Retning seilet Historien adskillige Streger paa det poetiske Kompas nærmere end jeg.«

I Anledning af »de af Hyperpatrioterne saa forgudede, tidt svulstige, tidt ganske taagede Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« fortæller Peder Hjort en ret karakteristisk Scene: »Jeg stod i et Selskab i en Vinduesfordybning og talte med en ung Lærd om Grundtvig; Oehlenschläger traadte til, sagde et satirisk Ord om Grundtvigs »Palnatoke« og gik videre. Da hviskede hin efter ham: »Ti Du stille, min gode Mand, der er saagu anderledes Kraft i hans Palnatoke end i din!« Hjort tilføier: »Kraft var i de Aar Løsenet og »Bulder«, som Grundtvig sagde, Endemaalet.«*)

*) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, kirkelig-ethisk Afdeling, første Hefte, Side 9.

13.

Ved Oehlenschlägers Hjemkomst i Slutningen af 1809 kappedes Byen med Hoffet om at feire ham, og han fik strax Titel af Professor. »Jeg havde været halvfemte Aar borte» — siger han — »og ikke saaret nogen Forfængelighed med min Tilstedeværelse; man havde blot læst mine hjemsendte Skrifter, som man læser en død Mands efterladte Værker«. Og hvilke Poesier havde han ikke præsteret siden »Poetiske Skrifter, 1805«! »Thors Reise til Jothunheim« (der dog i alt Væsentligt var blevet til tidligere), »Baldur hin gode«, »Hakon Jarl«, »Palnatoke«, »Axel og Valborg«, »Correggio« — for ikke at tale om de mindre Poesier — vare jo Frugter fra vor Digters Udenlandsrejse. »Hakon Jarl« og »Palnatoke« vare alt gaaede over Scenen, nu skulde »Axel og Valborg« opføres. »Skjøndt Stykket ikke var trykt endnu« — hedder det i »Erindringer« — »var det allevegne bekjendt; man havde vidst at skaffe sig Afskrifter deraf, disse bleve solgte i dyre Domme, og man havde saaledes den Fornøielse at sætte sig hen i Munketiden før Bogtrykkerkunstens Opfindelse, hvor et smukt afskrevet Exemplar forhøiede Nydelsen, fordi den var sjeldnere, og fordi man nød Noget, som Andre ikke kunde nyde«*). H. C. Ørsted skriver i Februar 1809 til Digteren: »Over hele Byen spurgte man allerede efter Axel og Valborg, før

*) At noget Lignende havde fundet Sted med »Hakon Jarl«, fremgaaer af H. C. Ørsteds Ord: »I Vinteren 1806 og 1807 vare vel hundrede Afskrifter af »Hakon Jarl« i Omløb«. (»Imod den store Anklager«, 1814, Side 37).

den kom; og nu, da den er kommen, tales mere om den end om de fleste trykte Bøger. Næsten alle skikkelige Folk have læst den. Din Digterroes har i din Fraværelse udviklet sig endnu mere end Axel i sin Fraværelse fra Valborg« *). I Aftenselskaber hos Mæcenen Grev Schimmelmann, hvor hele den fornemme Verden var samlet, maatte Digteren forelæse »Axel og Valborg« og »Correggio«; ja, selv for Kongen og Dronningen maatte han læse »Correggio«**). I Januar 1810 opførtes »Axel og Valborg« første Gang paa det kongelige Theater, med en Epilog, ved Kongens Fødselsfest. Madam Heger som Valborg var imidlertid den Eneste, der ganske udfyldte sin Rolle; nærmest hende stod hendes Mand som den trofaste Tydsker; ogsaa Erkebiskoppen udførtes vel. Men den øvrige Udførelse var ingenlunde tilfredsstillende; Foersom spillede vel Axel med Fantasi og Følelse, men hans Personlighed lagde ham altfor store Hindringer i Veien, til at han kunde magte Opgaven. Stykket var desuden sat slet i Scene; ja ved den første Forestilling havde en Korist, hvem den naive Oehlenschläger lod gale som en Hane i Coulissen, nær ødelagt Alt***).

Samme Vinter skrev Digteren, paa Vennen Weyses Anmodning, Syngespillet »Faruk« efter et Eventyr i »Tusinde og en Fjerdedeels Time«. I »Erindringer« hedder det: »I den sikkre Tillid til min poetiske Anseelse og det Bifald,

---

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 276.

**) Ved sin Hjemkomst gjorde Oehlenschläger strax »den gode, for alt det Nyttige landsfaderlige Konge«, hos hvem »Poesien ikke stod i synderlig Yndest«, sin Opvartning. Det ydmygede Digteren lidt, da Frederik den sjette, der naturligvis kjendte sin Slotsforvalterfuldmægtig bedre end Poeten, efter at have hørt hans Navn, sagde: »Naa, det er Oehlenschlägers Søn!« Men da Talen strax kom paa »Axel og Valborg«, og Kongen sagde: »Den kan ikke være bedre!« følte Forfatteren sig trøstet.

***) Se Overskou's »Den danske Skueplads« IV, 184.

jeg ubetinget nød, skyndte jeg mig, midt i Sværmen af Besøg og Afbrydelser, at henkaste en Skizze, »Faruk«, der vel ikke var uden Poesi, men dog ikke kunde udholde nogen streng Kritik«.

Syngestykket endte:

«Hil vor Faruk med sin Brud!«

En Maidag 1810 viedes Digteren i Gjentofte til sin mangeaarige Forlovede og kjørte saa med hende til Christianholm ved Sølyst, som Grev Schimmelmann havde overladt de Nygifte til Sommerbolig. »Komodier og Romaner« — siger Oehlenschläger — »ende med Heltens Bryllup, de fleste Levnetsløb burde gjøre det Samme. Det Eventyrlige og Tilfældige, et Menneskes psykologiske Udvikling, der gjør Fortællingen morsom, ophører fordetmeste da, thi kun Stræben, ikke Tilstand egner sig for slig Meddelelse«*). Denne Bemærkning er hoist karakteristisk og finder i alt Væsenligt speciel Anvendelse paa vor Digter. Hans Liv er fra nu af langt mere Tilstand end Stræben; hans psykologiske Udvikling er, idetmindste i det Hele og Store taget, endt; han blev, aandelig taget, aldrig synderlig ældre.

Dette, med alle sine Fortrin og Mangler, var ikke mindst en Følge af hans Genialitets fremherskende umiddelbare Natur. I denne Henseende, som i saamange andre, danner han en afgjort Modsætning til mere reflekterede og derfor mere perfektible Aander, f. Ex. Baggesen, hvis Liv næsten udelukkende var Stræben og saagodtsom aldrig Tilstand, hvad der naturligvis ogsaa har baade gode og mindre gode Sider.

I Efteraaret 1810 blev Digteren udnævnt til Professor i Æsthetik ved Kjobenhavns Universitet, fra hvilken Post

*) »Oehlenschlägers Levnet, fortalt af ham selv«, II, 275.

Rahbek i Slutningen af forrige Aarhundrede havde taget sin Afsked paa Grund af en Irettesættelse fra Kancelliet i Anledning af nogle Yttringer i »Minerva«. I sine »Erindringer« siger Oehlenschläger: »Var dette ikke sket, var jeg formodentlig aldrig bleven Professor; og Gud veed, hvad jeg da var bleven«. Betegnende tilføier han: »Maaske var jeg gaaet tilbage til Tydskland og var lidt efter lidt bleven en Tydsker, ligesom Steffens«.

I den trygge, fredelige og for stedse afsluttede Tilværelse, som Digteren fra nu af førte, kunde det — som P. L. Møller bemærker i sit tidligere nævnte »Erindringsblad« — ikke undgaaes, at den ideale Lykke, der hidtil havde indvævet hans Liv med Stjerner og Diamanter som et Eventyr, jo paa forskjellig Maade blev ham utro. »Det var ingen Lykke fra et Ophold i det ideebevægede Udlands Brændpunkter at henflyttes i den trykkende Atmosfære af Venners og Slægtninges ensformige Beundring. Denne idelige Røgelse og Familieforgudelse har selv for den største Aand noget Enerverende. Det var ingen Lykke at hensættes blandt et Folk, som aabenbart ikke var modent til at forstaae ham, blandt et uintelligent og kritikløst Publikum, hvis tvivlsomme Smag dog maaske efterhaanden kunde yttre nogen Indflydelse paa Digteren og umærkelig fjerne ham fra de Retninger, hvori hans Aand havde fundet sit høieste Udtryk. Der existerede neppe blandt Datidens Kritikere Nogen, som kunde indgyde ham Agtelse og udøve en besjælende og styrkende Indflydelse. Det var endelig ingen Lykke, at man gjorde ham til Professor i Æsthetik. Kun den Filisteraand, der herskede i Regeringskollegierne og derfra uddelte Embeder og Æresbevisninger, kunde falde paa at gjøre ham til Docent. Den kritiske Analyse, den theoretiske Indsigt og Oversigt, der fordredes til dette Embede, var ham fremmed og stod i Strid med hans

skabende og umiddelbare Aand*). Disse monotone og bekvemme Livsforhold vilde neppe være blevne uden Indflydelse selv paa en stærkere Karakteer end Oehlenschlägers. Lykken som havde skjænket ham næsten Alt, Geni, Skjønhed, materielt Velvære, fysisk Kraft og Sundhed, havde negtet ham den moralske Styrke, som man kalder Karakter. Opvoxet i en fortrykt Tid, hvor det sociale Liv hensygnede i Respekt for nedarvede Sætninger og frygtsomme Fordomme, havde han maaske behøvet lidt Modgang, nogle Vanskeligheder at beseire, for at uddanne sig til en fast og selvstændig Karakter; men disse Betingelser havde han manglet. Der indtraadte en Periode, hvor hans Værker stundom røbede en vis Mathed. Istedetfor den kraftige Koncentration, der tidligere havde ledsaget alle de øvrige Fortrin og bevaret de poetiske Elementers Ligevægt, medførte hans stedse tiltagende Gemytsblødhed en overdreven Tilbøielighed til at virke især ved det Rørende. Hans Fantasi og Begeistring kom endnu ligesaa let i Bevægelse som nogensinde; han producerede maaske med endnu mindre Anstrengelse, næsten uden at ville det, thi det var for ham en Lykke og Glæde, ja en Nødvendighed at producere. Men netop denne umaadelige Lethed forledte ham maaske til at troe sin Dannelse afsluttet, og at han nu Intet havde at gjøre uden at producere. Han havde havt Ret i at

*) »Om Evald og Schiller, Forelæsninger, holdte ved Kjøbenhavns Universitet i Aarene 1810 og 1811,« udgaves efter Forfatterens Død af hans ældste Søn. Disse første Forelæsninger holdtes for fuldt Hus paa det samme Kollegium, Ehlers', hvorfra Steffens' veltalende Røst havde lydt. — Oehlenschläger »tilstod,« siger F. Schmidt i sin Dagbog paa en Kjøbenhavnsreise 1811, »at han ikke følte sig stærk nok i Digtekunstens Theori til at holde Forelæsninger, og at dette var ham et Aag« (»F. Schmidts Dagbøger, udgivne i Uddrag af N. Hancke,« Side 96).

fjerne sig itide fra den romantiske Skole, da den begyndte at udarte til Sygelighed, Ret i at søge en naturligere Originalitet i det sunde Menneskelige, men Uret i at stole blot paa sin Natur. Kunsten lever kun ved uafbrudt Tilegnelse, den er en Anstrengelse og et Arbeide.« Denne Karakteristik af Oehlenschläger efter 1810 er unegtelig i det Hele og Store træffende, om end adskillige, ikke uvigtige Momenter savnes; de ulykkelige, politiske og sociale Forhold, det ødelagte Pengevæsen o. s. v. i Tiden umiddelbart efter Hjemkomsten spille saaledes en ikke ringe Rolle; Baggesens Angreb er ogsaa af stor Betydning; og et Arbeide som »Helge« (fra 1814) hører til Oehlenschlägers allerbedste.

13.

I Januar 1811 udgav Oehlenschläger sit første nye Arbeide efter Hjemkomsten, et Bind »Digtninger«. De fleste af disse Digte ere (som det hedder i Forerindringen) »sjællandske Markblomster fra Sommeren 1810, udklækkede i Herthas moderlige Bøgeskygge«, medens nogle — deriblandt de ovenfor omtalte fortræffelige »De tvende Kirketaarne« og »Ægirs Gave« — vare blevne hjemsendte fra Udlandet og trykte i Rahbeks periodiske Skrifter. Bogen aabnes med det større fortællende Digt »Sigrid«, efter et Sagn i Saxo. Det begynder:

»Mit gamle Fædreland! jeg ser Dig atter,
hver Gjenstand, som var spæde Barndom kjær;
din lysegrønne Mai mig taust omfatter,
mig frisk omkrandse dine Bøgetræer.
Saa stig da venlig ned, Du Valhals Datter!
Ydunna, kom og bliv din Sanger nær!
Du ser ham hen den velske Cither hænge,
han griber i din Harpes gyldne Strenge.

Og fro jeg vil i Aftenrødens Lue
ved Hyttens Dør og under Harpens Klang
i den forsvundne Tid tilbageskue:
et gammelt Sagn besjæle mig til Sang!
Ei toner det om Kamp, om Sværd, om Bue —
i Syd som Nord lød ofte Skjoldets Klang,
og Herkules og Mars ej giver efter
for en Stærkodder, for en Thor i Kræfter.

Men hvad sig min Opmærksomhed tiltrækker
er, hvad i Syd ei Pilegrimen fandt:
en Blomst, som voxer ei bag Romas Hækker,
hvis Hauge kun er Nord, der den oprandt;
af Sneens Lag den liliehvid sig strækker,
ei Nattens Kuld, ei Storm den overvandt;
Blyfærdighed den kaldes, paa sin Stængel
den lysner, stjernet, som en Jordens Engel.

Haarfagre Kongemø! din Strengheds Ynde
tildrog sig Skjaldens Blik, ham standsed Du.
Af Saxos gamle Bog vil han forkynde
din hulde Egensind, din Skjebne nu.
Og skulde Letsind spottende begynde
at dadle din for overdrevne Blu,
saa trøst dig ved den milde Pigeklynge,
som gjerne hører mig din Roes at synge.

Og har maaske en sydlig Sanggudinde
her Stemmen dannet ud og Harpen stemt,
saa tro dog ei, at Oldtids eget Minde
er nu af Skjaldens Fantasi forglemt.
Ydunna maa det Herlige forbinde,
af ingen Tid og ingen Tone hemt;
og giver Norden bedste Stof til Toner,
saa tones atter bedst bag Laurens Kroner.

Fra Østen kom de høie Valhals Helte,
og det var dem, som Bjergets Jætter bandt;
fra Norges Klipper og det danske Belte
drog Kæmpen, som Italien overvandt.
Da lærte Østen Nordens Is at smelte,
og Gothens Kraft fordrev den velske Tant.
Tillad da Skjalden venligt her at slynge
om Nordens Gravhøi Sydens Blomsterklynge.«

Dette Digt med noget sydlig Kolorit og sydligt Versemaal — hvori Oehlenschläger, vistnok lidt polemisk mod Grundtvig, stiller Mars og Herkules ved Siden af Thor og Stærkodder — efterfølges af »Harald Hildetand« i kraftigere Tone og Form, baade med Rim og Rimbogstaver. Poemet begynder:

»Hildetand med sølvgraa Haar
Hu til Valhal vendte,
hundredfemti Hædersaar
Heltens Isse kjendte.«

Og det ender:

»Ser I hist paa Sletten Høien stander ene?
Mosbevoxne Bautastene!
Der bevares Heltens Bene.

Vidt end viser Runen vældigt Kæmper alle,
hvor Kong Harald paa Braavalla
som en Helt gik til Valhalla.

Ligesom disse to Digte vise Oehlenschlägers Stilling til Norden og Syden, saaledes aabenbarer »Tidens Perspektiv« hans forandrede Position ligeoverfor det romantiske Sværmeri for den svundne Tid. 'Man kommer uvilkaarligt ved den heri skildrede Yngling til at tænke paa den nylig fremtraadte N. F. S. Grundtvig.

»Ynglingen var from og klog,
vel belæst i mangen Bog,
leved med sin Fantasi
i den Tid, som var forbi,
kjendte vel af gamle Skrift
hver en Helt og hans Bedrift,
ønskte sig paa Livets Vei
Heltene, men fandt dem ei,
derfor kasted han Foragt
paa sin Tid, som uden Magt.«

En kraftig Olding gaaer ind paa Tankegangen hos den utilfredse Yngling, der nylig er kommen til Staden og staaer ved Aftenstid i Enden af den lange Gade med »Hjertet fuldt af Harm og Had«. Den Gamle siger:

»Naar for Krøniken man staaer,
skuer paa de svundne Aar,
paa sit eget Øieblik —
hvilken bitter Malurtdrik!

Hvilken Forskjel! Hist en Krands
af Bedrifters Stjerneglands.
Alt som Tiden kommer nær,
taber sig det hulde Skjær;
vidt adskilt, i taaget Nat
staaer en enkelt Stjerne mat,
røgindblandet, kummerlig,
magtløs at begeistre mig —
fuldelig som naar vi se
her i Gadens Lys-Allee«.

Oldingen gaaer saa med Ynglingen ned ad Gaden.

»Og da endelig de vandt
langsomt mod den anden Kant,

tog den Gamle, mild i Aand,
unge Sværmer ved sin Haand,
vendte ham og sagde: »Nu
staaer i Stjernekrandsen Du!«

Og den Unge: »Nei, o nei!
Krandsen er der længer ei.
Vidtadspredt, i taaget Nat
brænder enkelt Lygte mat.
Hist, hvor jeg udgød mit Had,
funkler nu den lyse Rad.«

— — — —

I sin »Indbydelse til gamle Nordens Venner, 1808«, polemiserer Grundtvig mod denne Anskuelse. Han taler om »de store Tidsaldere«, der skulle forsone os med »Tiden, hvor betydningsløs eller ussel end den Form er, under hvilken den viser sig for os«, og han tager ikke i Betænkning »at anvende dette paa gamle Norden og paa den Tidsalder, hvori vi leve«, idet han siger: »Meget vel veed jeg, hvad man sædvanlig indvender herimod, at nemlig de svundne Tiders Glands er borget af Fjernheden«, o. s. v.

I »Digterens Hjem« hævder Oehlenschläger, ligesom i Begyndelsen af »Sigrid«, at »hans Fødeland er mellem Syd og Nord», og at han tilhører »hver en Tid«. Og i »Til min Læser« hedder det ogsaa om Digteren:

»Som Evighedens Præst og Verdens Borger
han tolker Seklers Lyst og Seklers Sorger«.

I »Den hemmelige Røst« og »Augustinus« kæmper Oehlenschläger pro aris et focis ved at soutenere Umiddelbarheden ligeoverfor »det hele Sønderlemmelsesvæsen ved den nyere tydske spekulative Filosofi«, der i Paris 1807 forekom

Digteren og Brøndsted som »en grusom Anatomi« *). I det første Digt gaaer skjøn Inger om alene og hører »en Stemme sød«, der kommer fra »et Barn saa lille«.

»Den synger om Naturens Eden,
om Venlighed, om Kjærligheden,
fortæller mangt et Eventyr.
Den elsker Rolighed og Freden,
ved mindste Lyd den hurtig flyer.«

Psyche vil se Amor — Barnet ligger dræbt, den hemmelige Røst lyder aldrig mer, og Ingerlil »visned som en Blomst i Enge«. I »Augustinus« sukker den Fromme: »Hvad Tanken aner, lad den se!« Han bliver saa en Dreng vaer, der sidder ved en Aa, som strømmer ud i Havet, og med en Ske øser Vand deraf. Den Vise spørger ham, hvad han gjør; og Svaret lyder:

»Jeg tømmer, som Du vel kan se,
her Oceanet med min Ske;
jeg øser Havet ud tilbunde«.

Augustinus udbryder:

»Umuligt, Barn! hvad vover Du?«

og ydmyges ved Ordene:

»Det Samme, Fader! som din Hu,
der Evigheden vil udgrunde«.

Den Vise knæler derpaa,

---

*) Se »Uddrag af Brøndsteds Reise-Dagbøger, samlet og udgivet af N. V. Dorph«, Side 49. Ordene: »ved den nyere tydske spekulative Filosofi«, som findes i Manuskriptet, ere udeladte af Dorph med Urette, da de ere meget betegnende.

» — — — let og vel til Mode.
O — raabte han med salig Ro —
tilgiv mig, Fader! jeg vil troe,
og jeg vil virke til det Gode!«

I »Mine Mestre« forherliger Oehlenschläger Evald:

»Den unge Fantasi blev først udklækket
af mangt enfoldigt, eventyrligt Skrift;
dog kjendte den ei Kæmpen, hjelmbedækket,
Du viste mig først Heltenes Bedrift.
Da fandt jeg Prosabogen vingestækket;
mig smilte Maanen gjennem Skyens Rift,
og skjøn paa Bjergets Sne i Storm og Vinde
mig vinkte, høi, den danske Sanggudinde«.

Derpaa følger Shakespeare;

»Hun hæved mig, den Blege, langt fra Jorden;
men Fantasien ei sin Vrimmel fandt,
der var saa kraftigt, men saa koldt i Norden,
Opfindelsen ei Alting huldt forbandt.
Da hørte jeg en frugtbar Sommertorden,
det lynte rødt i Himlens vestre Kant;
og hver en Knop, som Fantasien kjendte,
stod nu som Blomst, hvorhen sig Øiet vendte«.

Cervantes, Homer, Sofokles og Schiller komme saa. Afslutningen danner Goethe:

»Dig, uforglemmelige, store Mester,
for Intet ei tilsidst jeg gjemte Dig.
Du staaer igjen som Ridderborgens Rester,
Du lever end, som tidlig ledte mig.
Som Tiden Du det store Øie fæster
paa Alt, hvad lever og udvikler sig.
I hver en enkelt Kraft Du stander efter
de Andre, men Du samler Deres Kræfter.

Jeg hører Evald i din Lyra klinge,
i Götz jeg kan den store Shakespeare se,
din Vilhelm kan mig til Cervantes bringe,
Homer fortæller i din Dorothee,
Sofokles gav Ifigeneia Vinge,
den hulde Schiller smeltede din Sne.
Staa mig et Maal, hvorefter jeg kan bygge;
led med dit Lys — og vaer mig med din Skygge!«

Ligesom »Digte, 1803« sluttede med »Hovedstykket« »Sankt Hansaften-Spil« og »Poetiske Skrifter, 1805« med »Aladdin«, saaledes ender »Digtninger, 1811« med »Aly og Gulhyndy, et Eventyr«, der, ligesom de fleste af de lyriske Digte i Samlingen, var blevet til i det foregaaende Aars Sommer, da han boede ved Dyrehaven og sagde om »Harpens Søn« (i Digtet »Christiansholm«):

»Lunt beskjærme Bøgens Kroner,
nu kan han i Skoven gaae
og til Sangens høie Toner
for sit Danmark Harpen slaae«.

I Forerindringen yttrer Digteren: »Ogsaa »Aly og Gulhyndy« er, sit østerlandske Udseende uagtet, aldeles sjællandsk; det skylder saa lidt Orienten sin Opfindelse som sin Behandling« Og Indledningsdigtet til Eventyret ender:

»Kaldt fra Østens Strande,
mon Aladdin lande,
ført herhid ved Digterskibets Gang.
Musen smilte yndig —
Aly og Gulhyndy,
egne Børn, af Skjaldens Hjerne sprang«,

Alt i Anledning af »Aladdin« bemærker J. L. Heiberg, at »den moralske Idee maaske fremtræder i et altfor reflekteret

Lys« *). Dette gjælder i endnu langt høiere Grad om »Aly og Gulhyndy«. P. L. Møller siger med Føie i det ovennævnte »Erindringsblad«: »Oehlenschlägers Livsfilosofi syntes mere og mere at gaa op i Beundring for det Gode. Vistnok er det Gode en meget respektabel Idee, men den har den Indskrænkning at fængsle Tanken til Menneskenaturens Følelseselement, og vi ønske at se dette som Led af en høiere Tankerække«. Det var ikke for Intet, at den geniale, humoristiske tydske Livlæge hos Dronningen, Brandis, sagde til Digteren: »Mein Herr, wenn ich von Tugenden und Moralien hören will, gehe ich in die Kirche«**). »Aly og Gulhyndy« kan unegtelig langtfra maale sig med »Sankt Hansaften-Spil« og »Aladdin«, og det Samme gjælder om »Digtninger« i det Hele taget ligeoverfor »Digte« og »Poetiske Skrifter«.

I en Anmeldelse af Prof. theol. Jens Møller i »Dansk Literatur-Tidende« samme Aar lovprises »Digtninger« desuagtet ligeoverfor Oehlenschlägers »første, vistnok genialske, men tillige kunstløse, ja fast raa Arbeider«. Den officielle selvtilfredse aandløse Middelmaadighed, som hos os ikke mindst er bleven repræsenteret af Professorer, har til alle Tider fældet sin egen Dom ved saadanne Domme.

*) »Svar paa Oehlenschlägers Skrift om Kritiken over Væringerne i Miklagard« i »Flyvende Post«, 1828 (J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, 1861, III, 236).

**) Oehlenschlägers »Erindringer«, III, 38.

14.

Medens Oehlenschlägers Toner endnu lode med en freidig Klang fra Aarhundredets af Kanontordenen fra Kongedybet indskudte straalende Morgengry — om end ikke ganske med den tidligere romantiske Fylde, der uimodstaaelig maatte henrive ethvert poetisk Sind — gav Grundtvig Ulykkestiden, som var bleven aabnet med de engelske Bomber og Granater, der tændte vor Hovedstad i Brand, et gribende Udtryk, mørkt som de mørke Dage.

Den 26aarige theologiske Kandidat, hos hvem det religiose Element mere og mere var traadt i Forgrunden, holdt i Foraaret 1810 i Regenskirken sin Dimisprædiken: »Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?« Fortalen til denne trykte Prædiken erklærer: »Jeg tog den Beslutning at udsige, hvad jeg i ensomme Timer, naar jeg grundede paa Slægtens Trang og Ordets Forkyndelse, talte med mig selv«; og den ender: »Vor Tidsalder staaer paa en Vendepunkt, maaske en af de største, Historien kjender. Det Gamle er forsvundet, det Nye vakler ustadigt. Hvor skulle vi da vel finde Hvile for Sjælene uden i det Ord, som skal bestaae, naar Himmel og Jord blande sig, og Verdener sammenrulles som et Klædebon!« Midtpunktet i den mærkelige Dimisprædiken er følgende Anklage: »Og nu vore Kirker, jeg siger vore, thi Kristi ere de ei længer,

hvad høres vel der? Hel ofte forfængelig Snak om alskens Smaating paa Jord, og kommer det høit, da brammende Ord og kløgtige Taler, men idel Lærdomme, som kun ere Menneskens Bud. Herrens Ord er forsvundet af hans Hus; thi naar det og lyder, er det ikke det, som udlægges og indskærpes, det maa lade sig forvende og bruge til hos den Enfoldige at styrke Menneskers Mening.« Opsigten, som denne Filippika, der strax udgaves i Trykken og i tydsk Oversættelse hilsedes med hjertelig Glæde af Jung Stilling, gjorde i Hovedstaden, var naturligvis stor, især blandt de Geistlige, og sex af disse, deriblandt Sognepræsten ved Frue Kirke, Baggesens Ungdomsven Plum, og dennes Kapellan, H. N. Clausens Fader, fandt sig beføiede til at føre Anke over den dristige Taler. Følgen heraf blev, at han i Januar næste Aar indkaldtes for Konsistorium og fik en Irettesættelse. Denne Begivenhed blev af afgjørende Betydning for Grundtvigs følgende Liv. »Nu, nu,« — siger han senere i en af Censor 1827 undertrykt Slutning paa en Afhandling »om Religionsfrihed« i »Theologisk Maanedsskrift, udgivet af Rudelbach,« — »da det skulde stemples til en borgerlig Brøde at beklage den gamle Kristendoms Forfald, ja nu maatte Blodet dog vel engang koge hos en fribaaren poetisk Natur. Hvad Under, at han, der en liden Stund var dreven med Strømmen fra Barndoms Tro og Kæmpe-Drømme, men var, da Alvorstimen slog i Livets Skole, vendt tilbage, havde i Historien skuet den gamle Kristendoms Triumf gjennem Tiderne, havde i hine Danmarks Dødskamps tunge Dage dybt følt, hvad ham fattedes, men nu hartad glemt det over nordiske Kæmpe-Drømme — hvad Under, at han pludselig vaagnede i Gru, i Forfærdelse, i glødende Harme!«*)

*) Se »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn«, Juni 1810 og Januar 1811; »Dagen« 1811, 25nde Januar; »Nyt theologisk Bibliothek«, udgivet

Fædrelandets Skjebne fremkaldte i Aaret 1810 ligeledes et Par Smaaskrifter af Grundtvig. Den af Svenskerne til Thronfølger valgte Prinds Christian August af Augustenborgs pludselige Død under en Mønstring ved Helsingborg i Mai foranledigede et »Sørgekvad«, med et Motto, hvori der siges, at »høie Aser« lærte Nordens Skjald hans Kunst, for at han kunde synge »om dem og deres Æt«. Digtet er »helliget Augustenborgs ædle Hertug, Videnskabs ophøiede Talsmand, den faldne Kæmpes Broder«. Karakteristisk hedder det i Mindedigtet om Augustenborgeren, som tidligere om Villemoes: »Du gik til Valhal«.

Haabet om nu at se den svenske Thronfølge overdragen til vor Konge fremkaldte flere Skrifter, deriblandt et pseudonymt af Baggesens Ven Gjerlew (der, ligesom Pram og Staffeldt, var bleven ansat under Commercekollegiet). Ved samme Leilighed udgav Grundtvig »Er Nordens Forening ønskelig? Et Ord til det svenske Folk« med et Motto af Schiller. »Folkefærd, som have Sprog og Tro tilfælles« — hedder det i Grundtvigs Brochure — »ere af Naturen bestemte til at vorde eet; først ved en saadan Forening kunne de naae den Grad af Udvikling og Styrke, som giver dem fuld Rang mellem Nationerne. — — — I Skrift vil enten Norsk og Dansk og Svensk sammensmelte i Eet, eller den Mundart vil seire, hvori det Herligste frembringes.«*)

---

af Jens Møller, 1829, Side 261—281; »Den danske Kirkes Historie efter Reformationen«, ved L Helveg, 1855, II, 393-407. — Den ovenomtalte supprimerede Slutning paa Grundtvigs Afhandling fik Universitetsbiblioteket 1862 udleveret fra Kjøbenhavns Politikammer.

*) »Eet Skriftsprog er Maalet, hvortil der maa stræbes«, siger N. M. Petersen i sin læseværdige Afhandling om »Sprogkundskab i Norden« (»Annaler for nordisk Oldkyndighed«, 1840—41. »Samlede Afhandlinger«, II, 276).

I Slutningen af 1810 udgav Grundtvig »Idunna, en Nytaarsgave for 1811«. »Sværdet Tyrfing« er en Bearbeidelse af den fortræffelige islandske Saga, der handler om dette Ulykkesvaaben; Stoffet tager — her som næsten altid — Grundtvig saaledes fangen, at han ikke, som Oehlenschläger, naaer til fri poetisk Behandling deraf. »Sagakvad« (»Odin og Saga«, »Pilegrimene, »Peter Eremit«, »Korstogene«, »Jørgen Sorterup» og to Digte om Villemoes 1801 og 1807) ere ikke uden poetisk Skjønhed. I Kvadet om Sorterup hedder det betegnende:

»Lirespil om Paarses Færd,
det blev Danmarks Heltekvæde;
Daaden blev og Sangen værd —
Danmarks Flaade vi begræde«.

Man mindes herved uvilkaarlig om den unge, romantisk sværmende Oehlenschlägers delvise Miskjendelse af vor udødelige Komiker*). »Villemoes« er Spiren til det bekjendte senere fortræffelige Mindedigt om den unge Søhelt. Nogle »Skjemtevers« (»Idunnas Æbler«, o. s. v.) ere saa uheldige som vel muligt; og Vignetterne om Aarets tolv Maaneder til de Nytaarsgaven ledsagende Kobbere have som oftest en uhyggelig bitter Bismag. I Anledning af Skjemteversene siger Grundtvig karakteristisk i Fortalen, at han vilde ønske, de vare de eneste fra hans Haand. »Ogsaa jeg har nogle Gange ladet mig forlede til at prøve mit Vid eller Uvid paa bestemte Folk, men angrer det virkelig. Jeg kan ikke kalde det Uret, naar Nogen af ren Harme over, hvad han anser for stympermæssigt og anmassende, bruger Braadden, der sikkert ogsaa har sin Nytte, ei heller kan jeg beskylde mig for egenlig Uret;

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 132.

men jeg maa bekjende, at en vis letsindig og forfængelig Kløe ogsaa har havt Del i min Adfærd, og uden den vilde jeg have fornærmet mindre, om jeg end havde gjort det Samme i Grunden.« Baade Sander og mere underordnede Størrelser havde i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« været Gjenstand for Grundtvigs »Vid eller Uvid«.

I Begyndelsen af 1811 — altsaa samtidigt med Oehlenschlägers »Digtninger« — udkom Grundtvigs »Nytaarsnat eller Blik paa Kristendom og Historie« med et Motto af Pauli første Brev til Korintherne: »Dersom Nogen iblandt Eder mener sig at være viis i denne Verden, han vorde en Daare, at han kan vorde viis«. Den lille Bog indledes med et Digt »Til min Fader paa hans Jubelfest», som ender:

»Laurbærkrandsen har jeg beilet til,
men ei mer jeg tragter den at vinde.
Hvad er vel et broget Farvespil,
hvad en Krands, som Mennesker kan binde,
hvad er Kløgt, og hvad er Alt paa Jord
mod det rene, klare Guddomsord!
Derfor skal min Sang nu ene tone
til hans Pris, som steg fra Himlen ned,
som os vilde med vor Gud forsone,
skjænke os en salig Evighed.«

I Fortalen — hvorom der siges, at den, i Forening med de efterfølgende Smaadigte, udgjør »Fortalen til mit efterfølgende Liv« — hedder det: »Med Smerte og Skam maa jeg bekjende, at jeg har været delagtig i Forstandens Hovmod, ja, at min Brøde vel endog var større end mange Andres. — — — Ved Guds Naade har jeg nu bøiet min Forstands Hovmod.« Det første Digt, »Livets Æbler«, dvæler ved Mythen i den yngre Edda om Iduns Ran og

prædiker, at Kristus har bragt et Æble af Livets Træ til Jorden. Derpaa følger »Sorø Kirke« i en, som saa ofte hos Grundtvig, høist uformelig Form (Alexandrinere ere f. Ex. sans façon, aabenbart aldeles ubevidst, blandede mellem femføddede Jamber). Den minderige gamle Kirke gjennemvandres, ved hvilken Leilighed der ogsaa — i samme Aand som i Digtet om Sorterup i »Idunna« — dvæles ved

»— — — — — Paarses store Digter,
som nødte os til Kæmper at belee«.

Den om et stærkt bevæget, men uharmonisk gjærende Sind vidnende lille Bog udklinger saa i en »Julesang«. Først i det Religiøse finder vor Forfatter Afslutning og Hvile, og først der kommer ogsaa Formen til sin Ret. »Julesang« overgaaes dog langt af det i Rahbeks Ugeskrift »Sandsigeren eller den danske Husven« i April optagne fortræffelige Digt »De hellige tre Konger (en Barnesang)«, det almenbekjendte »Deilig er den Himmel blaa«.

I »Kirke-Speil« fortæller Grundtvig, at han en Aften i Efteraaret 1810 sad alene paa Valkendorfs Kollegium og læste, i en historisk Bog, om »det visne Kors«. Han vedbliver: »Derved løb det mig koldt ned ad Ryggen, saa at jeg ikke blot smed Bogen fra mig, men sprang op som grebet af en mægtig Aand, der kaldte mig til Reformator«. Det er Pendant til J. P. Mynsters Opvækkelse i den sjællandske Landsbypræstegaard under Læsningen af F. H. Jacobi Sommeraftenen 1803*). Det hedder videre: »Derpaa fulgte et Par Maaneder af stolt, men stille Sværmeri, hvori jeg første Gang siden min Barndom for Alvor læste Bibelen, især Profeterne, Luthers og Kingos Psalmer, bad og

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 86.

grublede over, hvordan en Reformation, især med Pen og Blæk, i vore Dage lod sig udføre. »Nytaarsnat« er i Læseverdenen det eneste Spor af dette Sværmer-Liv.«*)

I Præsten og Poeten Frederik Schmidts Dagbøger føres Grundtvig levende frem for Læseren i Begyndelsen af 1811. Schmidt traf sammen med den mærkelige theologiske Kandidat hos Normændene N. Treschow, Professor i Filosofi, og G. Sverdrup, Professor i Græsk**). Samtalen dreiede sig fornemmelig om Theologi, Filosofi og Poesi. »At Grundtvigs Tro paa Kristus er varm, inderlig og uskrømtet« — siger Schmidt — »er umiskjendeligt. Den er hos ham Resultatet af forgjæves Grublen og Stræben for at komme til Maalet ad anden Vei, og han føler sig lykkelig ved denne Tro. I hans mørke Øie og blege Ansigts levende Træk er der noget Sværmerisk, men tillige noget Blidt. Grundtvigs Læge, Ole Mynster, har tilraadet ham at afholde sig fra alt literært Arbeide, som fordrer Anstrengelse, men derimod at beskjæftige sig med saadant, som, uden at fordre megen Selvtænkning, dog sysselsatte Sjælekræfterne, f. Ex. at oversætte; og han var næsten bestemt paa at ville oversætte Werners »Weihe der Kraft«. Schiller gjør han meget

*) »Kirke-Speil«, 1871, Side 370.

**) Peder Hjort, der blev Student 1811, siger: »Niels Treschow og Georg Sverdrup vare de to kjøbenhavnske Professorer, som de yngre Studerende bare mest Respekt for. Sverdrup var i Ry for Genialitet og Sands for de nye Meninger om Poesi, Filosofi og Theologi. At Filosofien var det Vigtigste af Alt og Identitets-Systemet det eneste holdbare, det var Treschow Mand for at faae os til at begribe og sværge paa.« (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, kirkelig-ethisk Afdeling, 1ste Hefte, 1856, Side VI). — I Breve fra 1811 og 1812 fra Sverdrup til F. C. Sibbern omtales Grundtvig med megen Anerkjendelse (se »Breve til og fra F. C. Sibbern«, I, 11, 12 & 17).

af, især hans »Braut von Messina«*). Om Oehlenschläger mente Grundtvig, at han var ved Overgangen til et nyt System, da en stor Digter stedse arbeidede slettest, naar han var ved et saadant Vendepunkt, og han derfor af Oehlenschlägers seneste Digtninger vil uddrage den Slutning, at han var ved en saadan Vending. Grundtvig havde blot hørt den første Del af Oehlenschlägers Forelæsninger, hvor han lagde Grundstenen for sit æsthetiske System, som Grundtvig fandt lagt for løs.« Da Talen engang faldt paa Frihed og Nødvendighed, vilde Grundtvig og Treschow have Friheden ombyttet med indvortes Nødvendighed. Grundtvig river (ligesom Baggesen) ned paa Napoleon — »ce glorieux despote« (for at bruge Thiers' Ord), der var bleven »esclave, esclave de ses propres fautes: la situation, quil s'était créée par son ambition exorbitante, le tyrannisait plus qu'il ne tyrannisait l'Europe«**). Vor geniale Theolog yder ogsaa sin Skjærv, naar der fortælles Anekdoter og lystige Indfald***). — Det er ret betegnende, at, medens Oehlenschläger har vendt sig fra den tydske Romantiks uklare Gjæring, fordyber Grundtvig sig i den, ja tænker endog paa at oversætte den excentrisk sværmende Zacharias Werners »Martin Luther oder die Weihe der Kraft«, i hvilket store dramatiske Værk, der i sin Tid spillede en betydelig Rolle paa de tydske Scener, Genialiteten paa saamange Punkter gaaer under i Fantasteri og Forskruethed. Romantikeren Fr. Schlegel følte sig paa samme Tid hendraget til Grundtvig. Paa en Reise i Sverrig 1812 besøgte C.

*) En af Grundtvigs første Afhandlinger handlede jo ogsaa »om Schiller og Bruden fra Messina« med en vedføiet Prøve paa en Oversættelse af dette Sørgespil (se »Ny Minerva« for Juni 1807).

**) Histoire de l'empire, livre XXII.

***) »Fr. Schmidts Dagbøger, udgivne i Uddrag af N. Hancke,« 1868, Side 123, 125, 131 og 132.

Molbech A. W. Schlegel, der, tilligemed Madame de Staël, gjæstede Stokholm; og i et Brev til Nyerup (i dennes Brevsamling paa Universitetsbibliotheket) fortæller C. Molbech: »Blandt hans Collectanea viste han mig et Citat af Grundtvigs Mythologi, som han havde faaet af sin Broder i Wien, som han sagde gjør meget af denne Bog. Aug. Schlegel forstaaer ikke Dansk, men hans Broder havde oversat Stedet for ham.«

15.

I Slutningen af Januar 1811 opførtes »Correggio« ved Kongens Fødselsfest. »Igaar blev Correggio givet første Gang« — skriver C. Heger til J. P. Mynster 30. Januar 1811 — »og af alle Oehlenschlägers Stykker anstændigst og bedst. Jeg troer vist, skjøndt ingen Haand rørte sig« — det var jo en Festforestilling — »at det har gjort Indtryk.«*) Foersom var Correggio, Madame Heger Maria, Heger Guilio Romano, Frydendahl Mikkel Angelo, Lindgren Battista og Kruse Silvestro**) En Prolog foran Bogen, der udkom samtidigt med Opførelsen af Dramaet, begynder, med Hentydning til Digterens foregaaende Arbeider for Scenen, »Hakon Jarl«, »Palnatoke« og »Axel og Valborg«:

»Et Skuespil fremstilles Eder her,
ei nordisk, ingen Daad af Kæmpelivet,
hvor Krigerkraft og sjeldent Heltemod
fremspirer under Lur- og Skjoldeklang,
ei stolten Kjærlighed til Fædrelandet,
som synker, høi, og jubler i sin Død,
ei Elskovs søde, sværmeriske Brand
i Kamp mod andre Forhold, andre Pligter —

*) »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 56.
**) Se Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 205.

en stille Fredens Blomst udvikler sig:
from Kjærlighed til Kunst, Religion,
skjøn Menneskelighed og sjelden Evne.
Tillader Kunstneren, at han engang
fremstiller Eder Træk af Kunstnerlivet!«

Digteren beder om Tilgivelse, fordi

»— — — — — — et Øieblik
han lod sig lokke til det skjønne Syden;
thi som den stærke Dyds, den dybe Visdoms
saftgrønne Sundhedsurter voxe bedst
om Mimers Brønd i Nordens Middagssol,
saa bygger atter Kunstens hulde Musa
sit Tempel helst i Laurbærtræets Skygge
og klækker Blomster frem, der evig funkle
som Stjerner paa Udødeligheds Himmel».

Fædrelandets Kunstnere føres frem for Erindringen, tilsidst »hint Europas Under, Danmarks Stolthed, Thorvaldsen«; de skulle begeistre

»til høit at føle for en Musers Yndling,
hvis stille Virken blev Nationens Ære«.

Og der siges:

»Correggio var selv en Longobard«.

Dramaet anmeldtes samme Aar i »Dansk Literatur-Tidende« uden Navn af Dr. philos. Meisling, Adjunkt ved den daværende lærde Skole i Helsingør. Det hedder om Digterens nordiske Dramaer, »at han kun i Stoffet er nordisk, i Behandlingen derimod sydlig« (»Hakon Jarl« undtages dog); og der siges: »Denne Mangel bliver saameget mere mærkelig, som en anden, med nordisk Aand fortrolig Forfatter i stærke Greb lod en ægte nordisk Harpe klinge«. Man ser, at Grundtvig, til hvis »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« her naturligvis sigtes, alt har fundet Anklang.

Der bemærkes, at »Correggio« vel er rørende, men ikke tragisk; og Digterværket angribes »som organisk Heelt«, medens det anerkjendes »som et Produkt med beundringsværdig skjønne Partier«. Imod denne Anmeldelse tog Filosofen F. C. Sibbern, Oehlenschlägers trofaste Beundrer (der tidligere i »Kjøbenhavns lærde Efterretninger« anonymt havde anmeldt »Axel og Valborg« med Varme), skarpt til Gjenmæle i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn«. Sibbern, der som Alumnus paa Valkendorfs Kollegium havde levet i venskabelig Omgang med Grundtvig, indrømmer forresten, at »der er noget Sandt i den Paastand, at vor Digter ikke er ret nordisk, fordi det Nordiske hos ham altid spiller over i det alment Menneskelige.« I Anledning af Baggesens Anmeldelse af »Correggio« 1814 komme vi atter tilbage til dette Drama.

Næste Aar opførtes, ligeledes ved Kongens Fødselsfest, »Faruk« med en Epilog, uden at gjøre synderlig Lykke*).

I Februar 1812 udkom Tragedien »Stærkodder«, som var bleven forfattet den foregaaende Sommer. Grundtvig var ikke forgjæves fremtraadt; selv Oehlenschlägers blødere, lysere, livsgladere Natur kunde ikke undgaae at paavirkes af den nylig fremtraadte unge, geniale Theologs kraftige, mørke, tungsindige Røst. Stærkodder, som i den gamle nordiske Krafts Navn vender sig mod Ingilds Blødagtighed og endnu mere Ideen om Anger og Bod hos Helten fører uvilkaarlig Tanken hen til den nye religiøse, historiske og poetiske Faktor, der havde begyndt sin mærkelige Bane. Hvilket Spring fra »Aladdin« til »Stærkodder«! Sofia Ørsted skriver endog i April 1812 til F. C. Sibbern om dette Drama: »Jeg vilde neppe have gjættet paa min Broders Navn som Forfatter, naar man havde læst det for mig uden at sige,

---

*) Se Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 247.

hvem der havde skrevet det«*). Grundtvigs Stilling til Oehlenschläger ses af et Brev, som Forfatteren til »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« paa denne Tid skrev til Digteren af »Stærkodder«. Det hedder deri: »Vil De engang i Mindet gjenføde den Stemning hos Dem, under hvilken De digtede Deres »Poetiske Skrifter«, og tænke Dem denne Stemning som en fast, rolig Overbevisning, hvorfra Alt er adskilt, som ei har Rod i Kristendommen, og, bedre end Ord kan udtrykke det, vil De da føle, hvorledes jeg maa bedømme Deres nye Digterbane; thi at De, efter at have endt Hakon Jarls Mindesmærke, begyndte en ny, er Dem sikkerlig bevidst. At jeg ikke er blind for Deres senere Digtes Skjønhed eller den langt større Runding og Proportion, disse besidde, vil De vel troe paa mit Ord; men at det inderlig maa bedrøve mig, at den religiøse Alvor er flygtet mere og mere fra Deres Digte, og at den i Deres seneste Digte fortrænges af en vis Leg med det Aandelige, samt at jeg maa kalde disse Digte i Grunden langt mindre poetiske (begeistrede), følger af sig selv. Mest smerter det mig, fordi en saadan Omskiftning maa have sin Grund i Digterens inderste Væsen, maa følge deraf, at han forsager den alvorlige Eftertanke over sit eget aandelige Forhold til Gud som hans Tjener paa Jorden, at han lægger mere Vægt paa at glimre, vinde Ære og Bifald end at opløfte sine Brødre til Guds Tilbedelse i Aand og Sandhed. Jeg veed, at De og mange Andre anse mig for en Sværmer, en Fanatiker; men De kan troe mig, jeg er

---

*) »Breve til og fra F. C. Sibbern«, I, 27. — I Anledning af Koloriten i »Stærkodder«, hvor det Interessante alt begynder at spille en betydelig Rolle ved Siden af det Pathetiske, siger den aandfulde Søster, der ingenlunde var blind for Digterbroderens poetiske Svagheder, om Dramaet: »Mig synes, det forholder sig til »Axel og Valborg« og »Correggio« som Coquelicot til Carmoisin«.

det ikke. Jeg er vis i min Sag. Give Gud, De var det Samme. En renere og stadigere Glæde skulde da opfylde Deres Hjerte, en høiere Aand besjæle Deres Sang, og De, ved Deres sjeldne Evner, vorde et skinnende Lys for Tusinder af Deres Brødre, som sove i Dødens Skygge og vanke ustadige paa de vilde Veie.« Oehlenschlägers »nye Digterbane«, som Grundtvig, trods dens Fortrin, ser paa med Bedrøvelse, dateres altsaa fra Brudet med Romantiken efter Fuldførelsen af »Hakon Jarl« hos Steffens i Halle. Oehlenschläger kunde naturligvis ikke gaae ind paa denne Tankegang, og han svarede: »Hvormed har jeg i mine senere Værker vist en Afvigelse fra mit høiere Maal? Sandelig, jeg vilde være meget bedrøvet, dersom jeg ikke følte, at min Sjæl havde udviklet og forædlet sig. Jeg holder for, at min »Palnatoke«, »Axel og Valborg«, »Correggio« og »Stærkodder« give Bevis herpaa. Ideerne om Forsoningen, Kjærligheden, de elskværdige Dyders uforskyldte Lidelser og det evige Haab fremstilles i Handlingen af disse Stykker og maa overbevise Enhver, der ikke forsætlig lukker sine Øine, at det ikke er jordisk Forfængelighed, der har begeistret deres Forfatter.« I sine »Erindringer« siger Digteren, efter at have dvælet ved denne Brevvexling: »Jeg følte, hvor umuligt det vilde vorde mig at komme i Sympathi med denne Mand, hvis Ild, Begeistring, Veltalenhed jeg beundrede, og hvis gode Villie jeg var overbevist om, men hvis Følelser og Livsanskuelser stode i saa stærk Modsætning til mine«. Det er værd at sammenholde Tonen, hvori Oehlenschläger besvarer Grundtvigs Angreb, uagtet det gaaer lige løs paa Centrum, med den, hvori han tidligere havde besvaret Baggesens dog saa varmt anerkjendende Rimbrev*); ligeoverfor det nye Aarhundredes nye Kraft føler han sig aabenbart langtfra saa sikker som

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 276.

ligeoverfor det foregaaende Aarhundredes sidste store Digter. I Fortalen til »Stærkodder« hedder det, sikkert med Henblik til Grundtvig: »Hvad Lessing kalder at forstærke Karaktererne og sætte dem i deres rette Lys, er at idealisere dem, at beholde de ædle, store, poetiske Træk, der findes i Historien, skabte for Evigheden, at afsondre det Tilfældige og Uskjønne og at udfylde det Manglende med veludfundne Selvopfindelser. Skjønheden er den nødvendige Betingelse for Digterens Værk, og han vil ikke vise og bør ikke vise nogen Sandhed, uden forsaavidt den er skjøn.« Og medens i Fortalen til »Nordiske Digte« det Nationale stærkt fremhæves, siges der her: »Alle gode, fuldendte Digtere i enhver Tidsalder søgte ikke det Skjønne, fordi det var nationalt, men det Nationale, fordi det var skjønt; thi deres Kald var ikke at smigre Egenkjærligheden, men at danne Smagen for det Fortræffelige i Almindelighed. Hovedsagen i ethvert saadant Værk er Fremstillingen af det sjeldne Menneskelige, der bestandigt udvikler sig, kun i forskjellige Forhold, overalt, men sjeldent, aldrig saa fuldkomment i Livet som i Kunstens sande Værk. Det historiske Kostyme kommer da kun med som Baggrund, som Attribut, ei som Forgrund eller Hovedsag. Beundreren af det Modsatte foretrækker øiensynlig den nederlandske Efterligning af Natur-Enkeltheder for den store italienske Mester, der skaber selv som Naturen og overgaaer den, fordi hans Sandhed er idealsk. Det Ideale er intet uden lutter Træk af det Virkelige, kun samlet, valgt og brugt til et fornuftigt Øiemed.« Fortalen ender med en stærk polemisk Vending mod Grundtvig, idet der drages tilfelts mod »den Slags Mennesker, der kalde det Ideale i Kunsten Urigtighed, og som i Poesien kun ønske at se Hieroglyfer for enkelte fixe Ideer og Fordomme«. — I April 1812 skriver Sverdrup til F. C.

Sibbern: »Det lader, som det æsthetiske Publikum deler sig imellem Oehlenschläger og Grundtvig«*).

»Stærkodder« opførtes paa det kongelige Theater i Oktober 1812. Udførelsen stod endog under de foregaaende Tragediers. Knudsen spillede Titelrollen, der laa aldeles udenfor hans Fag, Foersom Angantyr, Jomfru Astrup Svarteham. Selv Madame Heger, der ellers var som skabt for Oehlenschlägers Heltinder, kunde ikke magte Helga, der, kjæk, iler med i Kampen som en Skjoldmø. Heger var, som Ingild, den Eneste, der var tilfredsstillende.**)

Denne Theatersaison var forresten af ikke ringe Betydning. Baade Shakespeares geniale danske Oversætter, Foersom, og Oehlenschläger havde virket ivrigt for den store engelske Dramatikers Indførelse paa vor Scene; og »Hamlet« kom endelig paa Bræderne. Foersom spillede Hovedrollen fortræffeligt, men kun Heger som Horatio og Haak som Aanden stode værdigt ved hans Side. Og samtidigt med at dette kolossale Digterværk opførtes, var en Kunstner fremtraadt, der skulde øve en epokegjørende Virkning, ikke mindst for den Oehlenschlägerske Tragedies Vedkommende — Lægen Ryge. Hans to første Debutroller som »Palnatoke« og »Hakon Jarl« imponerede Publikum og bleve af Kunstforstandige betragtede »ei alene som, i og for sig, saa teknisk udmærkede og poetisk storartede, at der aldrig paa den danske Scene var set Mage til dem, men som Forbud om en Kunstperiode, hvori Tragedien, til hvilken en frugtbar og genial Digter allerede havde grundlagt et glimrende National-Repertoire, vilde komme til en hidtil ukjendt herlig Fremstilling«***).

*) »Breve til og fra F. C. Sibbern«, I, 17.

**) Se Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 270.

***) Se Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 311 o. s. v., hvor der

1812 udkom det første betydeligere Bidrag til en Vurdering af Oehlenschlägers Poesi, nemlig »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker« af den unge Meklenborger F. C. Dahlmann, den bekjendte Politiker og Historieskriver (hvis betydeligste historiske Værk er »Geschichte Dänemarks«), der i nogen Tid havde studeret ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han 1811 holdt filologiske Forelæsninger over Aristofanes paa Latin — et Par Aar efter blev han Professor i Kiel. Slutningen af dette lille, læseværdige Arbeide er — som ogsaa Sverdrup (der hentyder til, at Forfatteren lever »i den fortroligste Omgang« med Oehlenschläger) bemærker i et Brev til F. C. Sibbern fra April 1812 — et Udfald mod Grundtvig*).

---

findes en levende (om end neppe paa alle Punkter tilstrækkelig uhildet) Skildring af den kunstneriske Kolos Ryges usædvanlige Liv og Karakter.

*) »Breve til og fra F. C. Sibbern«, I, 17.

16.

Medens Oehlenschläger sad som Professor og Ægtemand i Bredgaden og paa Christiansholm ved Dyrehaven og saae Hustruen vugge sin Førstefødte, Datteren Charlotte (der var opkaldt efter Grevinde Schimmelmann, som havde holdt hende over Daaben), var Grundtvig, hvis Sjæl og Legeme rystedes i de inderste Fuger af den stærke Gjæring, i Begyndelsen af 1811, tyet ud til Landsbypræstegaarden hos den gamle Fader, der alt for flere Aar siden havde fyldt »Støvets Aar«. Hos denne blev han saa samme Foraar med Nød og neppe ved Hjælp af Biskop Balle, Faderens Svoger — N. F. S. Grundtvig var opkaldt efter ham og hans første Kone — personel Kapellan*).

---

*) I »Kirke-Speil« (Side 371) fortæller Grundtvig, at hans i Efteraaret 1810 begyndte religiøse »Sværmer-Liv endtes pludselig, da jeg med Eet blev sønderknust ved de Spørgsmaal: Er Du selv en Kristen, og har Du dine Synders Forladelse? — Samvittigheds-Spørgsmaal, der faldt mig som Stene, ja som Klipper paa Hjertet. Da lukkede jeg alle Bøgerne, lod alle stolte Planer fare og skyndte mig hjem til min gamle Fader.« I en Efterskrift til et Digt i »Kvædlinger« (Side 248) taler Grundtvig om sin »svare Sindssygdom« 1811; og Peder Hjort siger: »Dét er bekjendt, at han under Opholdet i Udby endog var sindssvag over et halvt Aar« (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, kirkelig-ethisk Afdeling, første Hefte, Side 10).

Samme Efteraar udkom »Optrin af Norners og Asers Kamp«, der alt havde ligget næsten ganske færdig til Trykken forrige Aars Sommer*). Værket har til Motto Ordene af Peters første Brev: »Alt Kjød er som Græs og al Menneskets Herlighed som Græssets Blomst; Græsset visnede, og Blomsten faldt af — men Herrens Ord bliver evindelig«. Et indledende Digt begynder:

»Ei vemodsfuldt paa Nordens Kæmpegrav
henstirrer længer det opladte Øie;
thi der de vilde Nordenvinde tav,
den gyldne Sol fremstraaled i det Høie.
Derfor og Ham, som styrede min Sang
om Kæmpelivets stærke Undergang
til Jesu Pris, uskrømtet Tak jeg yder.

Hvad er vel Styrke, naar til Mord og Vold,
til blodig Hevn den Manden fræk misbruger?
En giftig Spire til en Kæmpeold,
hvori et Kuld sig Belial udruger,
ligt hint, der rased i den unge Tid,
ligt Jætteflokken, der ved Djævle-Id
nedkaldte Syndflods Vande over Jorden.

Men naar jeg ser den rædde Nidingæt,
udmarvet, sig omslæbe nu paa Jorden,
da gjerne vil jeg den forfærde ret
med Tordenrøsten fra det gamle Norden.
Til Kristnes Skam, om Hedningfolkets Mod
til kjækt i Kamp at vove Liv og Blod
skal dønne hult min Sang i Døgnets Øre.«

Efterat Grundtvig derpaa har erklæret:

»De ei forstaae, at Korsets ene Trin

---

*) Se Grundtvigs »Idunna, en Nytaarsgave for 1811«, Side VII.

oploefter høiere fra Jord vort Sind
end alle Kunsternes udhugne Trapper,«

siger han:

»Fra Island jeg en Bautasten har bragt,
som reistes over store Helteslægter;
og Runerne med Flid jeg har udlagt —
men Korset løfter jeg saa høit, jeg mægter.
Det kneise skal i Nordens vilde Egn,
som Jesu Kristi store Seierstegn.
Han vandt i Nord, og han hos mig har vundet.«

I Fortalen til denne Bearbeidelse af Kæmpedigtene om Vølsungerne og Niflungerne i den ældre Edda hedder det: »Engang var jeg hartad tilsinds at brænde det hele Eventyr, da den afgudiske Snak tyktes mig forargelig og alt verdsligt Skjaldskab en Sjæls Overdaad, der, ligesom dens legemlige Frænde, svækker og sløver, idet den kildrer og gotter. I Hovedsagen er jeg endnu ei langt fra samme Tanke; thi Kristus er det sande Vintræ, og hver Drue, som ei voxer derpaa, kan kun beruse, men aldrig styrke og opløfte. At jeg alligevel afveg fra mit Forsæt, dertil sammenvirkede mange Grunde. Saasandt som Poesien er, hvad Evald og hver kristelig Digter har fornummet, den sande Levning af det forlorne Gudsbillede, maa vi have Ærbødighed for alle de Oldtidskvad, der løfte sig mod det Himmelske foroven og prise det Guddommeliges Spor herneden; alle disse Ting virkede kraftelig den ene og samme Aand. Den samme Aand, som talte gjennem Jødernes Profeter, har da ogsaa ladet Nordens Skjalde høre sin Røst; vel lød denne kun svagt for dem, som fra det Fjerne, og onde Aander forvirrede Tonerne i Luften; men for et Øre, der har lyttet til Guds klare Stemme i de hellige Skrifter, er den himmelbaarne Klang mærkeligere, end den var for hine

gamle Skjalde selv. Ved nu at fæste Øiet paa de Kvad især, hvoraf disse Optrin ere laante, blev jeg vaer, hvad hidtil havde dulgt sig for mig, at disse Optrin ere den troeste Afbildning af Livsforhærdelsen i Norden. Det er Iskæmper, som vandre; og naar de smelte, er det som Skybrud. Hvorledes Torst efter Guld, Blod og Pris vare de Stykker, som udgjorde det nordiske Mod, og hvis ulige Blanding ene gjorde Skilsmisse mellem Kæmpe og Jætte, Helt og Niding, hvor ukvindelige Kvinderne vare, og i hvilket blodrødt Klædebon selv deres Kjærlighed var svøbt, lader sig i Sigurd og Fafner, Gunnar og Hogne, Gudrun og Brynhild klarligen tilsyne. Alt er her saa vildt og grueligt, at ingen Digter, der ei selv er ligesaa forhærdet, kan eftermale Billedet uden hist og her at omblande Farverne og lade et andensteds borget Lys gjennemglimte den natlige Sky, under hvilken Skikkelserne røre sig som Trolde. For hvem, som kjender de gamle Kvad, vil en saadan Formildelse være synlig næsten overalt. Det er saameget mere min Skyldighed at gjøre opmærksom herpaa, som jeg, omendskjøndt min Hjemgang til Kristendommen og Indgang i det gamle Norden skete omtrent jævnsides, dog tidt udtrykte mig saa daarlig og letsindig om de gamle Afguder og Kæmper, at det kun anstod et kristent Menneske hel ilde. Takket være den Aand, som baade nødte mig til at lovsynge Kæmpelivets Undergang, og, da jeg vilde kvæde om et Optrin af Kæmpelivet, styrede mit Øie hen paa det blodige, forfærdende Billede af Volsungers Liv og Daad! Dobbelt takket være Han, fordi han læmpede det saa, at Kvadet kunde tabe sig i en Jesu Kristi Lovsang!« Om de gamle Kvad siger Grundtvig: »Disse ere ligesaa mærkelige som de homeriske, med hvilke de ogsaa ere saa nær i Slægt som Syden og Norden. Deres historiske Vigtighed bestaaer ei ene i det Vidnesbyrd, de afgive om Aandslivet

i Norden, men ogsaa i den følgerige Sammenligning mellem vort Norden og Tydskland, som de gjøre mulig. Uvist er det vel, om Tydskerne have havt en saadan Kvadflok om Volsunger og Niflunger, men rimeligt er det, ei alene med Hensyn paa Nibelungen-Lied og Eventyret i Heldenbuch vom Rosengarten zu Worms, men vel især ved at betragte Niflungasaga, thi den er selv hel og holden et uforkasteligt Vidnesbyrd om, at Forfatteren ikke lyver, naar han siger, at Sagaen er sammensat efter tydske Sange.« — Grundtvig omblander altsaa, ligesaavel som Oehlenschläger, Farverne og lader et andetsteds borget Lys gjennemglimte den natlige Sky. Forskjellen bestaaer, hvad denne »Formildelse« angaaer, i, at Oehlenschläger lægger »Noget af sin Tids Dannelse« (som det hedder i »Erindringer» desangaaende) over i »den gamle Heltetids altfor vilde Kraft», medens det Grundtvigske Lys, der gjennemglimter den natlige Sky, er borget fra det exklusivere Kristelige. Grundtvig tilsatte endogsaa direkte »kristelige Slutninger«, hvilke han ingenlunde vil forsvare »som Noget, Stoffet fordrede«. I Fortalen hedder det ligefrem derom: »Nei, de ere tilsatte, fordi jeg ikke kan udholde noget Arbeide, hvor jeg skulde glemme min Frelsers Pris«. Over et Ark i Digtningen fyldes af et Udtog af Bibelhistorien og de første Aarhundreders Kirkehistorie. Hvad den kunstneriske Form angaaer i disse mærkelige dramatiske Scener, hvilke dog i poetisk Storhed paa ingen Maade kunne maale sig med de gigantiske Eddadigte, der ligge til Grund for dem, da er den, som saa ofte hos Grundtvig, alt Andet end vellykket; forskjelligføddede, tidt meget slette Jamber blandes saaledes ogsaa her paa den mest vilkaarlige Maade mellem hinanden.

Som Nytaarsgave for 1812 udgav Grundtvig »Saga« med Motto af Profeten Ezechiel: »Og Du skal være for dem som hendes Kjærligheds Sang, der kan vel lege; derfor

skal de høre dine Ord, men dog ikke gjøre efter dem«. I et Indledningsdigt »til Saga« hedder det:

»Allerførst Du dog maa gange ind
Nytaarsmorgen til min kjære Pige«.

Nytaarsgaven er

»Skjænk for Hjertet, som Du skjænked mig«.

Digteren byder ikke sin Fæstemø Ringe af det røde Guld eller Sligt, thi

»Intet Guld opveie kan min Lykke«.

Han taler om

»Hjertet, som igjennem mange Aar
har dit Billed i sin Løndom baaret«.

Og med Hentydning til Bogens Hovedbestanddel, Fordanskningen af den fortræffelige islandske Kjærligheds-Saga om Gunlaug Ormetunge hedder det:

»Ogsaa jeg min Helga tidlig fandt,
alt som Gunlaug, udi Vennesale;
som for Skjemt jeg hende til mig bandt,
udi Tanke, om end ei i Tale«.

Fortalen af den 28aarige Kapellan i Landsbypræstegaarden ender: »Kjærligt er mit Hjerte i min Ensomhed udbredt mod Alle; gid det maatte mærkes paa min Tale, selv da naar den tykkes haard!« Foruden den frie Oversættelse af »Gunlaugs og Rafns Saga« (der alt tidligere var fordansket af Abrahamson) med stærkt theologisk farvede Indledningsord, bestaaer Nytaarsgaven af forskjellige Digte, blandt hvilke flere frembyde ikke liden biografisk Interesse, Minder fra 1807 og de følgende Aar. Digtene »Morten Borup«, »Julefesten« — der begynder:

»Høit udi Gudernes hvælvede Sal
Stjernerne tindre saa vilde« —

og »Klagesang« (efter en af Davids Psalmer) fortjene særligt at fremhæves i poetisk Henseende.

Tidlig i 1812 skrev Grundtvig et ret betegnende Digt »Skjaldelivet«, der dog først tryktes tre Aar efter i »Kvædlinger«. Det begynder:

»Hvad er en Skjald, og hvi færdes han saa
som en Udlænding hernede?
hvi mon sig selv han saa lidet forstaae?
hvorefter monne han lede?
Alt som han ældes, hans Længsel forgaaer.
Har han sig selv da udgrundet?
har han sit Fædreland fundet?
har han, forstandig ved Aar,
mærket, trods glimrende Skygge,
som ham i Ungdom var kjær:
hvad som paa Jord monne bygge,
haver sit Fædreland her.

Ikke dog klinger hans Stemme saa sød,
naar han sin Længsel har jordet;
Glimmeren vorder saa kold og saa død,
Aanden er veget fra Ordet.
Nemme nu ere hans Kvad at forstaae,
intet Forborgent de gjemme,
alle paa Jord de har hjemme.
Var det da Skyggen af Intet han saae?
ere de Egne da tomme,
hvorfra den Tone saa sød,
Tone saa dyb kunde komme —
gaaer ikke Liv foran Død?«

Naar man mindes Grundtvigs Stilling til Oehlenschläger paa denne Tid, saaledes som den f. Ex. kundgjør sig i det ovenfor omtalte Brev, kan man ikke undlade at sætte dette Digt i Relation hertil. Ikke blot for Baggesen, ogsaa for

Grundtvig var naturligvis vor Digterkonge en Skikkelse, der ofte lagde Beslag paa Tankerne.

Ved Juletid 1812 — samme Aar som J. P. Mynster begyndte sin betydningsfulde præstelige Virksomhed i Hovedstaden — udkom »Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng«, med Mottoet: »Riget og Magten og Æren er Guds i Evighed«. Denne mærkelige Bog, »skrevet langt fra Bogsamlinger og med maadelige Hjælpemidler«, men af en Forfatter, der — som han selv andetsteds erklærer*) — »som Barn, Dreng og Mand har læst fra Morgen til Aften eller omvendt over i tyve Aar, og mest Historie«, er nærmest kun »en Udsigt over det lutherske Tidsrum med en kort Indledning om de forrige Aldre«. Tiden før Luther udgjør ikke en tredie Del af den. »Dens bestemte Modsætning til alle Tidens Yndlingstanker« fremhæves med Føie i Fortalen, hvor der endvidere siges: »Jeg har om de nærværende som om de forbigangne Mænd og Tider udsagt Bibelens Dom«. Om Naturfilosofiens nye Evangelium hedder det i Bogen: »Af Fichtes Skole er udgaaet en Flok med Schelling i Spidsen, hvis Tal daglig voxer, og hvis Grundsætninger ere de fordærveligste af alle. — — — Den var en skjæv, men stærk Modvirkning af det Poetiske i Mennesket mod den Alt opløsende Forstandsbrug, der stræbte at udslette alle det Guddommeliges Spor; den har, skjøndt i uren Hensigt, aabenbaret Tomheden af den herskende Moralpræk og det underlige Væv om Tro og Poesi af Folk, som ingen Anelse havde om disse Ords Mening. — — Ligesom Goethe paa en Maade var Naturfilosofiens rette Fader, saaledes maatte vel alle tydske opvoxende Digtere vorde dens Børn eller vare idetmindste nødvendig dens Frænder.« I Slutningen af Værket siges der: »En aandelig Fønix maa

*) »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn«, 1813, 21nde August.

opleve af sin Aske, dersom Folket skal gjenfødes til ædelt Sindelag og mandig Idræt, og Kristendom er Underfuglens Navn«; og det hedder: »Mærkeligt er det, at i det nittende Aarhundrede, midt under Vidnesbyrdene om vor Afmagt, bleve de gamle Kæmper høirøstede, ja det lod hartad, som det gamle Nordens Afguder med deres Skyggehær vilde indtage Landet, der laa øde for kristne Kæmper«. Oehlenschlägers »nye Digterbane« bringer Grundtvig til — i Overensstemmelse med det ovenfor omtalte Brev — at udbryde: »Vilde den store Digter dog ihukomme sin første Kjærlighed, og hvorfra han er falden, vende om og gjøre sine forrige Gjerninger!« Om Baggesen hedder det: »Han var et opvakt Hoved med spillende Vittighed, let Nemme, løs Følelse og et sjeldent Herredømme over Tungemaalet. Han begyndte med at efterligne Vessels overgivne Spas og blev Alles Yndling; men øiensynligt var det, at han gjorde Vold paa sit halve Selv, og lidt mere kræsne Ganer vilde fundet hans fleste Retter vandede og flaue. Saaledes fandt han dem uden Tvivl selv; og Noget i ham higede mod den Tid, da han var lille, da hans Engel saae Faderens Ansigt i Himlene, og Kjærlighed herskede i Hjertet. Dog, Bifald og Yndest vilde han vinde, hvad det saa end skulde koste; han fik og de dyrekjøbte Sæbebobler, da han, med mere Hensyn paa sine Anlæg og sin Tænkemaade, kaarede Wieland til Mønster. Sin egen aandelige Skikkelse har han i »Labyrinten« eftermalet med blændende Farver; i »Kallundborgs Krønike« er hans Latter ægte og i visse Maader priselig; i »Rimbrevene« har Normannen atter beleiret Paris og erobret et Normandi; og hartad mageløs er i »Gjengangeren« hans bittre Spot over sig selv og alle sine Stalbrødre. Uden Rørelse kan intet Hjerte følge Skjalden paa hans underlige Bodsvandring; han mindedes visselig af sin gode Aand om, hvad han burde være, men hans Bedrøvelse

var mest den efter Verden, og det lod, som han vilde afsone sin Brøde ved at hudstryge alle sine gamle Venner, der dog vare mere at undskylde end han. Han kundgjorde her aabenbar Kjærlighedens Forlis, hvis rene Ild alt i Sangen om »Emma« kun ulmede svagt, og i »Parthenais« neppe er at skimte; her, som hartad altid naar han vilde synge om Gud og det Guddommelige i Mennesket, hyllede han sig i en Dunstkreds af høitravende Ord og kolde Billeder. Bløde maa Hjertet ved at beskue denne Skjald; til en herlig Fugl blev han skabt; og vilde han have svunget sig kjæk mod sit Fædreneland, da skulde det have tonet saa liflig i Danmarks Skove til Vederkvægelse for Aander og Hjerter, mens Seklerne skride; men han vilde heller med farvede Vinger flagre i Kreds om Jordens Blomster.« Grundtvigs polemiske Stilling til den hele nyere Poesi fremgaaer af hans Spørgsmaal: »Hvorledes synges der i Tydskland, ja selv i Danmark?« og af Yttringen: »Sligt høitravende Billedsprog, som vi have givet Navnet Poesi«. — Det var naturligt, at en Bog, der fra et saa exklusivt supranaturalistisk Standpunkt og med en saadan Hensynsløshed fældede Dom, selv over Samtidige, maatte falde ned som en Bombe. »Ikke i lang Tid har noget dansk Skrift vakt saa almindelig Opmærksomhed«, begynder den vidtløftige og stærkt dadlende Anmeldelse (af Prof. theol. Jens Møller) i »Dansk Literatur-Tidende« for 1813. Grundtvigs Ungdomsven C. Molbech drog ligeledes tilfelts imod denne forunderlige »Krønike« og foranledigede »Krønikens Gjenmæle« af Grundtvig (1813). I dette karakteristiske og betydningsfulde Gjenmæle hedder det: »Skal en Kristen skrive Historie, maa han skrive den bibelsk, kalde al Lærdom, som strider imod Bibelen, ligefrem uden videre Bevis Løgn og Vildfarelse, lade Bibelen dømme Mænd og Tider, thi ene den har Ret dertil, den er Kristi Statholder paa

Jorden. — — — Jeg veed meget vel, at det hartad rent er gaaet af Brug, selv mellem Kristne, at bruge Bibelen til Provesten for alt Aandeligt, til Dommer over Sandhed og Vildfarelse, Godt og Ondt; men jeg veed ogsaa, at Enhver, som i Hjertet troer, at Profeternes og Apostlenes Ord ere guddommelig, aldeles usvigelig Sandhed, maa indse, at Intet i aandelige Ting er upaatvivlelig vist, uden det har sin Hjemmel der, men at Alt derimod, som har det, er ligefrem upaatvivlelig vist. En nødvendig Følge af denne Indsigt er, at man i al sin Skrift har Bibelen for Øine og, daglig mere undervist om sin Hang til Vildfarelse, aldrig troer sig selv, men kun Bibelen. Saaledes arbeider jeg, enten jeg skriver Prædikener eller Digte eller Historie; og det nytter da slet ikke at tale til mig om min Skrift uden med Bibelen i Haand, thi andre Beviser kan jeg ikke bryde mig om.« Mod Naturfilosofiens nye Evangelium gjør Grundtvig her, ligesom i Krøniken, afgjort Front: »Schellings Lærebygning er Løgnens Værk«.

Sluttende sig til Verdens-Krøniken, udkom inden Udgangen af 1812 Grundtvigs Prædiken: »Hvorfor kaldes vi Lutheraner?«, der, som det hedder i Fortalen, hævder »den bedrøvelige Sandhed, at vi ikke længere ere Lutheraner«, altsaa heller ikke Kristne. Den tungsindige, varme Prædiken indledes med et kraftigt Digt, der begynder med en Forherligelse af Luther:

»I Wittenberg, i Sachsenland,
der er en Grav tilskue;
der hviler sig en from Guds Mand
alt under Kirkebue.«

I tydsk Oversættelse hilsedes denne Prædiken, ligesom Dimisprædikenen, med varme Ord af Jung Stilling.

Næste Aar (1813) udgav Grundtvig en i Kjøbenhavn holdt Prædiken med Motto af Johannes' første Brev: »Gud

haver givet os det evige Liv, og dette Liv er i hans Søn; hvo som haver Sønnen, haver Livet; hvo som ikke haver Sønnen, haver ikke Livet« — samt den lille Bog: »Til Fædrenelandet om dets Tarv og Fare« med Motto af Apostlenes Gjerninger: »Sølv og Guld haver jeg ikke; men det, som jeg haver, det giver jeg Dig: i Jesu Kristi Nazaræi Navn stat op!« Det sidste Skrift fra det mindeværdige Aar, da Napoleon, efter den forfærdelige Ulykke i Rusland, kæmpede sin vældige Kamp — »sans égale jusqu'ici dans l'histoire des siècles«*) —, der kostede Danmark Norge, begynder: »Med Kugler og Mandehoveder lege de mægtige Folkefærd Tærning og Skaktavl om Verdens Forfængelighed, om Roes og om Vælde«. Det hedder: »Gud haver gjort, at al Menneskens Slægt boer paa Jordens Kreds af eet Blod; og det kan da ei være Andet, end at hvo som haver Samfund med Gud, maa kjærlig udbrede sit Hjerte mod alle de Folkefærd, som med alskens Tungemaal bygge mod Verdens fire Hjørner«. Og der siges videre: »Gud har ved Tungemaal og Bopæl afsondret Folkene i visse Stammer, og disse ere da paa det Stærkeste opfordrede ved Slægtskabets aabenbare Kjendemærker og nærmere Samkvem til at huse og vise indbyrdes Kjærlighed«. Grundtvig vil derfor ikke oppuste eller billige »det ulyksalige Had, der gjennem Aarhundreder, ja vel et Par Aartusinder gik i Arv mellem Nordens Folkefærd«; men »midt under Freden at lade sig love et Naborige, det er nederdrægtigt: Sverrig er i dette Stykke Løgnens og Ondskabens Tjener«. Forresten er den lille Bog nærmest en Bodsprædiken, der, som sædvanligt, maler Tilstanden hos os med de sorteste Farver og henviser til Kristendommen som den eneste Redning i Ulykken.

*) Thiers: »Histoire de l'empire«, livre XXXII.

Samme Aar drog Grundtvig efter Faderens Død tilbage til Kjøbenhavn, hvor han, da geistligt Embede ikke var til at opnaae, førte et Slags Eremitliv mellem Bøgerne og nogle faa gode Venner, deriblandt B. S. Ingemann, der for et Par Aar siden havde debuteret som Digter og var ligesom det kvindelige Pendant til sin mandigere Aandsbeslægtede — under Tidens Trængsel og Pinagtighed efter Bombardementet havde disse Dioskurer vendt sig fra denne Verden til det Hinsidige, medens den efter det ved Slaget paa Rheden bevirkede nationale Opsving fremtraadte Oehlenschläger (for at bruge Madame Staëls Ord om Goethe i Modsætning til Klopstock) »ne perd jamais terre«.

17.

B. S. Ingemann fødtes den 28nde Mai 1789, altsaa næsten 6 Aar efter N. F. S. Grundtvig, ligesom denne, i en Landsbypræstegaard, nemlig Torkildstrup paa Falster, hvor den ved den tilkommende Digters Fødsel alt 54aarige Fader, en Kjøbmandssøn fra Stege, var Sognepræst. I den idylliske Præstegaard mellem frugtbare Kornmarker og grønne Bøgeskove med Havet i et Par Miles Afstand, i den gammeldags gudfrygtige, kjærlige, livlige, store Familiekreds modtog Drengen sine første Indtryk; Revolutionstidens Larm naaede kun derhen i dæmpede Toner. 1799 døde den høie, ærværdige Fader, for hvem den bløde og bøielige Søn — det yngste Barn af otte Søskende —, der dengang gik i sit ellevte Aar, havde en Ærbødighed som for en af de hellige Patriarker, og som Efterfølger kaldtes en Broder til N. F. S. Grundtvig. Den blide Moder, 16 Aar yngre end Manden, Datter af en Chinafarer, Skibskapitain i det ostindiske Kompagnies Tjeneste, flyttede nu til Slagelse, i hvis lærde Skole (hvor Baggesen jo havde gaaet) Drengen sattes i Efteraaret 1800. Her gik den næsten fem Aar ældre Forpagtersøn C. H. Bredahl, den senere mærkelige Forfatter af »Dramatiske Scener«, i Mesterlektien, hvorfra han Aaret efter dimitteredes til Universitetet. Landsbyidyllen afløstes nu af Skolefarcen, hvilken Ingemann som Olding har

beskrevet saa livligt i sin »Levnetsbog« — dette efter Forfatterens Død udgivne vakkre Arbeide ender desværre paa samme Punkt. Den senere saa berømte Komiker, Bogbindersønnen C. N. Rosenkilde, der var noget over tre Aar ældre end Ingemann, spillede Hovedrollen i den udisciplinerede Skoles viltre Spilopper. I Ingemanns sidste Skoleaar havde han den theologiske Kandidat Jens Møller, der konkurrerede med Oehlenschläger ved Besvarelsen af det 1800 fremsatte æsthetiske Prisspørgsmaal om den nordiske Mythologi og besang den unge Aladdin efter Udgivelsen af »Poetiske Skrifter« 1805, til Lærer i Dansk. Slaget paa Rheden virkede stærkt paa den lille Skoledreng som paa hele Landet. 1806 dimitteredes han til Universitetet. Under anden Examen afbrødes hans Studier ved Kjøbenhavns Bombardement. Den lille, spinkle Rus stod den første Bombardementsnat paa Volden med Kammeraterne, deriblandt den over sex Aar ældre St. St. Blicher. Ingemann havde alt, ligesom Blicher, forsøgt sig som Poet og blandt Andet skrevet nogle Tragedier; disse Begynderarbeider gik op i Luer tilligemed Forfatterens Bolig — Blicher delte jo i saa Henseende Skjebne med ham. Efter Beleiringens Ophævelse reiste Ingemann hjem til Slagelse til sin Moder, der alt døde 1809. Den unge Poet var saa et Par Aar Huslærer i Kjøbenhavn og blev derpaa (1811) Alumnus paa Valkendorfs Kollegium. Han skulde, ligesom Oehlenschläger, studere Jus; men det gik ham som vor Digterkonge: Musen bortdrog ham fra Fru Justitia. I et Digt »Bruden« skildrer han sin Kollision. Det begynder:

»I Lunden bag Hækken en Pige jeg saae,
de Lokker var lyse, de Øine var blaa.«

Det var Pieriden. Men en Ven faaer fat i ham, »Fornuften, vor gamle Papa», og har valgt en anden Brud til ham.

»Og fremtren af Busken en gammel Moerlil
med tusinde Rynker og tør som en —*)«

Poemet er et Pendant til Oehlenschlägers »Til Apol«, det sidste Digt, denne lod trykke før Steffens' Ankomst 1802, som ender:

»— — — — Bliv lav, bliv stor,
naar hvad Du er kun ei Du bliver.
Du trives ei paa denne Jord,
hvis Harpen Du ei sønderriver.«

Elegiske Stemninger, der endog hidførte Selvmordsfantasier, vare fremherskende hos den lidenskabelig urolige Yngling; han drømte en Tid baade Nat og Dag om Ossians store, tungsindige Taageverden — Blichers Oversættelse udkom 1807-1809 —, medens Homer, der begeistrede Oehlenschläger, kjedede ham; og han var ikke fri for Ansats til Lungetæring, som havde bortrykket hans Moder og tre af hans Brødre (Blicher var tidligere endog bleven opgiven af Lægerne som uhelbredelig svindsottig). Han var i det Hele taget i en lidende Tilstand, ligesom N. F. S. Grundtvig paa samme Tid. Saaledes var den 22aarige unge Students aaadelige og legemlige Habitus, da han fremtraadte som Digter. Tiden og dens nye Bannerførere vare ikke sunde.

1811 og 1812 udkom hans to første Bind »Digte« (paa eget Forlag). Første Del begynder med et Indledningsdigt »Til Danerfolket«:

»Danerfolk! for første Gang
Haanden mig paa Strengen bæver,

*) Jens Møller, Ingemanns Panegyriker, paataler i sin Anmeldelse paa det juridiske Fakultets Vegne »den krænkede Videnskabeligheds Hæder«, men bemærker imidlertid: »Digteren havde dog saa megen Ærbødighed for Fru Justitia, at han ei turde nedskrive Ordet: Sild!«

mens til Dig min Røst sig hæver,
hilser Dig ved Harpeklang.«

Sanggud-Alteret staaer endnu som før i Egens Skygger.

»Herligt brænder Altrets Lue;
udi Træets Løvsal boer
mangen kjælen Turteldue,
selv en Nattergal der slaaer.«

Maa Ynglingen da ikke med Frygt nærme sig Alteret?

»Og naar Svalen sig vil hæve
fra sin lave, skjulte Vraa
og blidt kviddrende omsvæve
høien Træ med Vinger smaa —

kan den haabe, kan den vente,
at dens stille Sang fortjente
at fornemmes, lyttes til?
Mon til Turtelduens Sukke,
mon til Filomeles Klukke
Procnes Kviddren høres vil?«

Han trøster sig dog med:

»— Naar stundom Fuglen tier
med de elskte Harmonier,
naar en dunkel, skyfuld Dag
Danen sidder i sin Hytte,
kviddre Svalen under Tag,
og paa den han monne lytte,
gjerne høre han dens Røst!
Sød er Filomeles Trille,
dog har Procne, blid og stille,
ogsaa Stemme i sit Bryst.«

Digtet ender:

»Tag det Offer, jeg kan bringe,

hør en Ynglings første Sang!
Høiere da engang klinge
Mandens bedre Harpeklang!«

Oehlenschläger er naturligvis Nattergalen; naar »de elskte Harmonier« stundom tie, tør Svalen paa den dunkle, skyfulde Dag, blid og stille, kviddre. Det næste, allegoriserende Reflexions-Poem, »Gratierne paa Bjerget«, er i Grunden ogsaa et Indledningsdigt til Ingemanns poetiske Virksomhed.

»Paa Bjergets Aas høit over Jordens Dale,
men dybt dog under Azurhvælvingen
sad Himlens Mø og hørte Almagt tale
i Ormens Gang — i Klodevandringen.«

Det er Religionen.

»Blid nærmed sig en anden Huldgudinde,
hun sank i den Helliges aabne Arm;
som to forklarte Sjæle sig gjenfinde,
saa sammenflød de Hulde Barm mod Barm.«

Det er Poesien. Den tredie Gratie er Urania, Kjærligheden.

I »Menneskealdrene« skildrer Digteren, hvorledes Fader Fornuft sidder rolig paa sit høie Dommersæde, skuer vemodig paa sine vanslægtede Sønner og ryster betænkelig det snehvide Hoved. Ingen nærmer sig mere hans ærværdige Domstol; Mængden iler hen til en kjærere Dommer,

»— — — — — — — Følelse hed han,
og for den passive Tidsslægt var han en Afgud«.

Det reflekterende, allegoriserende Element gjør sig, som man alt ser af Ovenstaaende, ikke lidet gjældende; og Formen er ofte, ligesom hos Grundtvig, høist utilbørlig. En Ballade, »Korsridderen«, ender endog ligefrem parodisk:

»Saa rædsom en Historie
jeg ikke har oplevet.

Jeg fandt den i en Krønike,
ved Siden stod der skrevet:
»I Fyrsten se — Tyrannerne,
Vasallerne er Sandserne,
og kan den hvide Herre
Samvittigheden være.«

Ved at læse Sligt er man nærved ikke at troe sine egne Øine og Ører. Ere slige Vers fra det 19de Aarhundrede? — Ligesom det ovenstaaende Citat af »Menneskealdrene« rammer Forfatteren selv, saaledes er ogsaa »Støtten« betegnende, der gjengiver en kostelig Historie fra Digterens Barndom om en Mindestøtte, han troede at have set ved Landeveien*).

»For kolde Frænde yttrede jeg Daare
med Varme hine høie Følelser;
dog, hvor Viislingen møder hede Taare,
han ser kun daarligt Sværmeri — og ler.

Da jeg med Fryd hint Marmor ham afmaled,
som hævede saa høit min rørte Sjæl,
han lo og indsigtsfuldt mig saa tiltaled:
»Din Mindestøtte er — en Milepæl!«

Det bedste Digt i Samlingen er uden Tvivl »de trende Børn«, som virkelig spaaer om »Mandens bedre Harpeklang«, hvorfor det hidsættes:

»I Kammerset støier den liden Smaadreng
og banker saa saare paa Døre;
det hele Hus sysler og ganger i Seng,
monne ei den liden Dreng høre.

Han banker ved Dag, og han banker ved Nat,
haver aldrig Rast eller Hvile;
en skrøbelig Sk'odde for Døren er sat,
den sprænge saa gjerne han vilde.

---

*) Se Ingemanns »Levnetsbog«, II, 50.

Paa Høienloft sidde to Piger smaa,
saa livlige og saa blide;
taalmodige, stille de sidde maa
og se gjennem Ruden saa vide.

Naar liden Smaadreng i sit Kammer er fro,
de Smaapiger smile saa saare;
men naar han banker saa ængstelig paa,
da fælde de mangen en Taare.

Og Pigerne græde ved Nat og ved Dag,
naar liden Smaadreng monne sukke;
han banker og bløder ved hvert et Slag,
men Ingen vil hannem oplukke.

Og dette vil jeg sige forsand:
han længe kan sukke og bløde;
men naar han paa Døren ei banke kan,
da haver han blødt sig tildøde.

Og dette vil jeg sige forsand:
de Smaapiger længe kan sidde
og smile og græde, saalænge de kan,
og se gjennem Ruden saa vide.

Men liden Smaadreng de have saa kjær —
thi Søskende monne de være —
og naar han i Kammerset lever ei mer,
ei heller de Søstre er mere.

Og dette kan jeg end sige forsand:
naar livløs de trende er vorden,
da styrter det hele Hus sammen paa Stand
og synker saa dybt under Jorden.

O, veedst Du ikke den liden Drengs Navn
og hvad de to Smaapiger hedde —
saa føled Du aldrig Sorg eller Savn,
og aldrig monne Du græde.«

Første Del af »Digte« sluttes med »Parizade, et østerlandsk Digt i fem Sange« paa Grundlag af en Fortælling i »Tusind og een Nat«. Ingemann tyede ved sin Fremtræden, ligesom Oehlenschläger, til det fantasirige Orient. I »Aladdin« vinder imidlertid »Naturens muntre Søn« Skatten, »den forunderlige Lampe«, Symbolet paa »den hemmelige Urkraft, Lyset«. Hos Ingemann er det derimod en Kvinde, Kongedatteren Parizade, som tiljubles:

»Velkommen, hulde Frelserinde!
Velkommen, blege Himmelbrud!
Velkommen, fromme Pilgriminde!
Triumf! Du holdt din Prøve ud.
Med hellig Stav i rene Hænder,
Bodsgjorde om de spæde Lænder,
Du flyede Jorderiges Larm.
Med Gravens Lilie ved din Barm
Du steg paa Gangeren, den hvide
og svæved høit mod Østerlide.
Jeg saae din Flugt og vented Dig.
Med Tillid til den Evighøie
Du lukkede det ydre Øie,
i Fromhed hyllet viselig;
og Mørkets Aander maatte vige,
paa Bjerget steg den djærve Pige.
Jeg saae din Gang og vented Dig.
Forgjæves hvisled Edens Slange,
dens egen List den monne fange.
Een Kvinde faldt — een hæved sig.«

Hun vinder Fuglen, Træet og Kilden, hvorom det i en »Epilog« hedder, at Digteren

»— anede et Paradis hernede,
selv tryllet frem ved menneskelig Aand,

da en Treenighed huld skulde lede
de Dødelige frem med Faderhaand;
en Visdom, som det Høiere selv fatted;
men, hvor den svimmel og begrændset stod,
en Fantasi, som Mangelen erstatted
og dunkelt toned, hvad ei hin forstod;
en Tro, som greb den Traad, de begge tabte,
og gjennem Labyrinthen leded os
og hævede til Skaberen det Skabte«.

Ingemanns første Digtsamling staaer i en afgjort Modsætning til og uendelig dybt under Oehlenschlägers. Maaske netop derfor behagede den desto bedre »den passive Tidslægt«, hvorimod Oehlenschlägers »Digte, 1803« (for at bruge Grundtvigs Ord) »kun ændsedes af Faa og yndedes af Færre«. Og medens disses Hovedrecensent, Hr. Pastor Pavels, havde alvorlige Betænkeligheder, siger Hr. Prof. theol. Jens Møller i Anmeldelsen af sin forhenværende Discipels Poesier i »Dansk Literatur-Tidende» for 1811: »Recensenten veed ikke at nævne nogen dansk Digter, som siden Baggesen har ved sin Debut opvakt saa behagelige Forventninger«, og han erklærer om disse alt Andet end vellykkede Digte, at der »findes aldeles intet Middelgods; ethvert Stykke er i sit Slags saa vakkert, at Recensenten har ondt ved at udmærke noget«. Kritiken skulde sandelig ikke veilede i vort Aarhundredes Begyndelse. Ingemanns evige Allegoriseren frygter dog selv hans Panegyriker skal i Længden blive altfor trættende og ensformig, medens han derimod, for ikke at tale om Andet, ikke har Øie for den — i »Parizade« som i Digtene — ikke sjelden jammerlige Form, hvilken endog — man skulde ikke troe det muligt — roses. I »Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837« siger Ingemann selv om sin første Digtning: »Der var en uafladelig Higen i min Sjæl efter at gribe og fastholde Ideelivet og paa hvilkensomhelst

Maade udtale, hvad jeg dog ingen kunstbestemt Form vidste til; at mine Digte fra hin Periode ikke ere blevne meget mere ukorrekte og formløse, end de bleve, er mig næsten ubegribeligt. Enhver Form, der først tilbød sig, greb jeg iblinde; om dens Fuldendthed bekymrede jeg mig ikke stort; kun Ideen, det poetiske Indhold i al Poesi, var mig af Vigtighed, men med Rhythmer, Rim og alle ydre Betingelser for Formens Fuldendthed tog jeg mig det meget let og tillod mig den største Frihed.« Det var intet Under, at den Ingemannske Poesi saa ofte svandt ind til blege Taagebilleder uden Livets friske Farve — ligesom Forfatteren selv paa samme Tid. Det Skjønne og dets høieste Udtryksform, Kunsten, kræver jo netop, at Ideen skal fremtræde konkret, sandseligt og individuelt. »Das Geistige in seiner abstracten Isolirung von der Natur, in seiner gegen das Sinnliche negativen Innerlichkeit ist kein ästhetisches Objekt« — siger Karl Rosenkranz med Føie*).

Anden Del af »Digte« aabnes med en Prolog:

»Med Fryd jeg atter Luthen stemmer,
thi sød er Hjertets stærke Trang;
hvad det saa varmt, saa inderligt fornemmer,
det lydt udaande maa i Sang.
Alt bæver Haanden mindre, naar den glider
henover Strengens Guld;
thi, hvor den unge Sanger let fremskrider,
en ædel Kreds staaer, lyttende og huld.
Du, hvem min Luths de første Melodier
ei svævede uhørt forbi,
Du, som har fulgt de spæde Fantasier
paa deres tidt ujævne Sti,
Dig helliger jeg med et takfuldt Hjerte
min nye Strengeleg,

*) »Aesthetik des Häszlichen«, Side 165.

hver Tone, som mig Sanggudinden lærte
ved Stjerners Blink, naar mine Længsler steg.

— — — — — — — —

Dog kan kun dunkelt Skjalden stamme,
hvad dunkelt kun han ane, drømme kan;
og brænder Evighedens lyse Flamme
som blege Nordlys kun i Tidens Taageland —
saa hører dog de svage Toner,
som hviske tyst om Kjærlighed,
og øin hvert Skimt fra fjerne, høie Zoner,
som gjennem Taagen glimter ned!

— — — —

Det var ikke uden Grund, Ingemann skrev:

»Alt bæver Haanden mindre, naar den glider
henover Strengens Guld«;

thi anden Del røber betydeligt Fremskridt. Ikke blot Digterlykke, idet,

»— hvor den unge Sanger let fremskrider,
en ædel Kreds staaer, lyttende og huld,«

men ogsaa Kjærlighedslykke har givet ham et øiensynligt Opsving. »De spæde Fantasier paa deres tidt ujævne Sti« overgaaes langt af den »nye Strengeleg«, ogsaa for Formens Vedkommende, skjøndt Digteren endnu tidt kun meget dunkelt stammer, hvad han kun meget dunkelt aner. Bogen bestaaer af tre Hoveddele, en lyrisk, en episk og en dramatisk. Den første indeholder ikke faa, tildels ret smukke, erotiske Digte, f. Ex. »Ønskerne, »Vandreren«, ogsaa ret vakkre Romancer, som »Torquato Tasso«, »Marsk Stigs Døttre« (efter Folkevisen) og »Havfruen«. I »Digterløn« hedder det betegnende:

»Elskende Piger, huldsalige Kvinder,
kaarer mig til Eders yndede Skjald!«

Reflexionen er trængt noget mere tilbage og fremtræder

af og til med større Virkning, f. Ex. i Digtet »til Tiden«. Ingemanns Religiøsitet er i denne Bog ingenlunde ganske orthodox. »Kundskabstræet« begynder:

»Hellig staaer Du gjennem Seklerne,
og uvisnelige Løv Dig klæder;
andagtsfuld, jeg i din Skygge træder,
store, underfulde Træ!«

Og det hedder senere:

»Bedre saa i Skyggerne at vanke
ene med den stille Tanke,
som i mandig Flugt vil Lyset naae,
end som Børn i Paradiset gaae.

Bedre vovsom at oplede
Visdoms hemmelige Præg hernede,
bedre med ubunden Haand
mellem Godt og Ondt at skille,
bedre fri sig at forvilde
end gaae, tryg, i evigt Ledebaand.«

Et for Ingemann karakteristisk og i sin Art ret vellykket Digt er »Tryllelandet«, som derfor hidsættes helt:

»Jeg kjender et fortryllet Land,
men veed ei, hvor det findes.
Det kun iblinde søges kan,
og Ingen Veien mindes.

Thi underfuld ved Midnatstid
en Aand gaaer om hernede
og leder, hvem han elsker, did
til overjordisk Glæde.

Og Aandens Ven staaer henrykt der
og ser sig om saa vide
og skuer tusind Billeder,
saa venlige, saa blide.

Hans Hjerte føler intet Savn,
nu bløder det ei mere;
thi Venner synke i hans Favn,
som længst bortvandret ere.

Og Pigen, som han sukked for,
huld smiler ham imøde;
og Tidens Strøm tilbage gaaer
med gjenfødt Morgenrøde.

Og hvad han saae, og hvad han nød,
han atter skuer, nyder;
ja, Haab, som laa i Fremtids Skjød,
opfyldte, der ham fryder.

Der er det Dag ved Midienat
og Vaar ved Vintertide;
men Timer i det Land saa brat
som Øieblik bortglide.

Halvdunkle Syner uden Tal
der vexle blandt hverandre;
men flux ved Gry og Hanegal
den Fremmede maa vandre.

Thi en usynlig Haand ham fort
af Landet maa bortdrage.
Han veed ei, hvo ham førte bort,
ei, hvor han kom tilbage.«

»Rangstrid« ender, aabenbart med Hentydning til vor Digterkonge:

»Døgnets Throne er eng, paa den kan ei Tvende forliges;
Evigheden er stor, den kroner hver stræbende Kraft«.

I »Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837« siger Ingemann: »Jeg fremstod som Digter et Decennium efter Oehlenschläger, og min Poesi er i sin

Hovedretning saa langt fra at slutte sig til hans, at den snarere vender sig til en aldeles modsat Region i det poetiske Livs Sfære. Modsætningerne ere næsten ligesaa mange som Strengene i vore Sjæle. Med Oehlenschläger har jeg aldrig personlig staaet paa nogen fortrolig Fod; vore forskjellige Livsanskuelser have ikke villet forene sig. Jeg har altid med Glæde erkjendt hans poetiske Verdens Rigdom; men i hans Fylde savnede jeg ofte, hvad der var mig vigtigst. De aandelige Verdener ere mangfoldige som Universets Solsystemer; jeg følte ikke Kald til at være en uselvstændig vandrende Planet om min geniale Forgængers Sol; jeg følte selv Noget i mig af en aandelig Fixstjernes Ild, og vore Veie adskiltes.« Medens hos Oehlenschläger Fantasien var fremherskende, havde Følelsen Overvægten hos Grundtvig og Ingemann, i en mandigere og kraftigere Form hos den Første, i en kvindeligere og blødere hos den Sidste. Fantasien er nu imidlertid Kunstens subjektive Basis og Udgangspunkt, og dens langt større Fylde hos Oehlenschläger gjorde ham derfor ogsaa til den langt større Kunstner. — Efter Digtene følger »Gangergriffen, et persisk Eventyr i fire Dele«, der, ligesom »Parizade«, er grundet paa Motiver af »Tusind og een Nat«.

»Den Digter staaer paa dunkle Strand
og ser sig om saa vide
og øiner et forklaret Land
mod fjerne Østerlide.
En Genius ham vinker did
og hvisker ham, saa venlig, blid:
Se, hist mod Morgenrøde,
der dine Roser gløde!«

Den underfulde Gangergrif fører ham saa »paa hvide Serafvinger« i den Elskedes Arme. Ligesom anden Dels mindre Digte overgaae første Dels, saaledes staaer uimodsigelig dette

Eventyr-Digt over »Parizade«. — Digtsamlingen ender med »Mithridat, et dramatisk Digt i fem Handlinger«. Frederik den sjettes Tidsalder i vort lille Fædreland var aabenbart ikke skikket til at fostre en i dybere Forstand tragisk Digter. Hvorledes skulde vi vel uden alt historisk Liv af større Betydning, fjernt fra de Frygt og Medlidenhed vækkende og derigjennem Sjælene rystende Brydninger i Verdens Centrum, i Shakespeares Aand kunne mægte at fremmane

»— — — — — — — das grosze, gigantische Schicksal, welches den Menschen erhebt, wenn es den Menschen zermalmt«!*)

Den græske Tragedie hænger jo sammen med Hellenernes verdenshistoriske Kamp med Perserkolossen, den engelske med Protestantismens ikke mindre betydningsfulde Dyst med Katholicismens store Armada. Oehlenschläger var ogsaa aabenbart for lidet Mand, savnede for meget Karakterstyrke til fuldtud at løse en Tragediedigters høieste Opgave, hvad ikke engang Tydsklands ulige kraftigere Schiller, i hvis Fodspor vor Digterkonge traadte som Dramatiker, havde formaaet. Forholder det sig nu saaledes, hvor maa man da ikke forbauses ved at se en Ingemannsk Natur vove sig ind paa den tragiske Bane! I Epilogen til »Mithridat« siger han:

»Din Kæmpeæt, daadrige Nord,
er skjøn og stor,
og mangen Helt gjenkjendte Du og hylded,
som Hakons Skjald tilbagetrylled.
Men Bragas yngste, uberømte Søn
tør end paa nordisk Vis ei Strengen spænde;
og længe dog han ønsked det i Løn,
thi længe alt han følte Luen brænde.«

---

*) Schiller: »Shakespeares Schatten«.

Hakons Skjald frister ham, og denne spores ogsaa flere Steder i »Mithridat«. Ponterkongens sidste Timer minde saaledes, endog i en utilbørlig Grad, om Hakon Jarls. Ingemanns tragiske Drama, som, trods sine iøinefaldende Svagheder, ingenlunde er blottet for poetisk Skjønhed, havde været indsendt til det kongelige Theater, men var bleven forkastet.

Samme Aar som »Digte, anden Del« udkom (1812) vandt deres Forfatter Universitetets Guldmedaille for en Afhandling til Besvarelse af den i det foregaaende Aar fremsatte æsthetiske Prisopgave: »I hvad Forhold staae Digte- og Talekunsten til hinanden?« — Oehlenschläger var naturligvis, som Professor i Æsthetik, Dommeren ex officio i Forening med et Par ældre Universitetskolleger. Ingemann havde i sin Poesi ingenlunde holdt det Forstandsmæssige, Reflekterende og Rhetoriske tilstrækkeligt ude; og det er derfor ret interessant at se ham beskjæftiget med at klare dette Spørgsmaal, som ikke var uden Betydning for ham selv. Maaske har endog Oehlenschläger, der jo upaatvivlelig har opgivet Spørgsmaalet, netop tænkt paa den nylig fremtraadte unge Digters Reflexionspoesi derved.

Paa samme Tid vandt (som det hedder i »Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837«) den i hans Digte udtalte Kjærlighedslængsel ham det Hjerte, der sluttede sig til ham uden Hensyn paa hans »udtærede Skikkelse og snart formodede Død« — for ikke at tale om hans udsigtsløse Stilling, da han havde opgivet Juraen efter »en svær Kamp« med sine nærmeste Frænder: en Datter af den som Kameralist bekjendte Kommitterede i Rentekammeret Jakob Mandix blev hans Forlovede. »Hun var ligesaa graciøs og svævende, som han var gjennemsigtig

bleg og fin«, siger Præsten J. Galskjøt, hvis Moder var Moster til Digterens Forlovede*).

I Indledningsdigtet til sin første Samling havde Ingemann karakteriseret sig som Svalen, Procne, ligeoverfor Nattergalen, Filomele. Hans næste Poesisamling (1813) bærer nu Navnet: »Procne«. Prologen til den begynder:

»Hver Sommer der flyver en Fugl over Ø
og kviddrer med klynkende Stemme;
den elskende Yngling, den elskende Mø
vil gjerne dens Røst fornemme«.

Og det hedder i Slutningen:

»O, Du, som laaner min Procne Tag,
o, hør, hvad hun til Dig vil sige:
»Jeg engang var, før min Fødselsdag,
en lille, ulykkelig Pige.
Nu er jeg en Fugl, mer sort end hvid,
og flyver kun her en stakket Tid.
Gud veed, hvor mangen Skærsommer
jeg saa til din Hytte kommer.

Modtag mig da, som en venlig Gjæst,
naar i Stuen vemodig Du sidder;
og lad mig nynne, som jeg kan bedst,
mens Regnskyen over Dig glider!
Naar Solen skinner og Lærken slaaer,
og naar ved Kvæld Du i Lunden gaaer
og hører de Nattergale,
da tier den lyttende Svale.«

Det er betegnende, at Digteren selv udhæver det Kvindelige i sin Natur og skildrer sig som en »klynkende« Trækfugl,

*) Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837, et autobiografisk Udkast af B. S. Ingemann, udgivet og ledsaget med en Efterskrift af J Galskjøt, 1863, Side 90.

»mer sort end hvid«, der vil nøies med at »nynne« under »Regnskyen« og kun venter at færdes her »en stakket Tid«. Af de »blandede Digte«, hvormed Bogen begynder, er »Karl den femtes Sang i Ligkisten« vistnok det bedste. Det begynder:

»Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!
Lad mig under Bøn og Sang
sove Søvnen dyb og lang
paa de Bolstre bløde!
Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!
Jeg en Konning var engang,
Riger mig adløde.
Mig en Verden var for trang,
nu er Kisten mig for lang.
Ding, dang, Klokkeklang!
Før mig til de Døde!«

Bogens Hovedbestanddel er en Slags, fremherskende lyrisk, Kjærlighedsroman i Brevform, »Varners poetiske Vandringer, et romantisk Digt«. Det begynder med en Gjengivelse af et lille Poem af Tieck:

»Op! Solens Straaler vinke Dig
ud i Guds frie Hal!
Gaa gjennem Landet lystelig,
stig over Bjerg og Dal!« o. s. v.

I en ikke meget betydende Prosa-Ramme ere en Mængde Digte indfattede, der lade Læseren gjøre et Indblik i den sværmeriske Digters nyfødte Kjærlighedsliv. Et af de mest karakteristiske er Frierbrevet:

»Du, som, svøbt i Skjønheds Rosenklæde,
gaaer, i jordisk Dragt, en himmelsk Aand;

Du, hvis Øie straaler hellig Glæde —
Pige, se, mit Liv er i din Haand!
Som en enlig Lampe svagt det brænder,
viftende i Nattens Mulm og Slud.
O, beskjærm den huld med dine Hænder,
eller — sluk den ganske ud!

Kan Du elske dette dunkle Øie?
Det har stundom smilet, ofte grædt.
Længe har det stirret mod det Høie
og om en fortrolig Stjerne ledt.
Mange Stjerner saae det koldt nedblinke,
ingen, som det kunde tale til;
ingen saae det sympathetisk vinke —
derfor dæmped Graad dets Ild.

Kan Du elske disse blege Kinder?
Glædens Rose blomstrer ei paa dem.
Kun hos Dig jeg Glædens Blomst gjenfinder
eller hisset i et bedre Hjem;
thi jeg tabte den i Livets Bølge,
da jeg vaagned af min Morgendrøm —
derfor maa den blege Yngling følge
Blomsten i den vilde Strøm.

Kan Du elske dette hede Hjerte,
denne mørke Tale i mit Bryst,
dette Barn, som luller i sin Smerte,
dette Barn, som græder i sin Lyst?
Kan Du elske, hvad jeg ei begriber,
denne dybe Attraa i min Sjæl,
som i det Uendelige griber
uden Maal og Grændseskjel!

O, saa slyng da dine Rosenkjeder
om min Harpe, om mit Digterliv!

Væk min Aand til bedre Væsners Glæder
ved et mægtigt, sympathetisk Bliv!
Lampen grib, imens endnu den brænder —
se, den vifter saa i Mulm og Slud!
o, beskjærm den huld med dine Hænder,
eller — sluk den ganske ud!«

Endnu mere betegnende for den overspændte, sygelige, idealistiske, supranaturalistike Digter er Skildringen af de Nygifte i et af de sidste Breve: »Et helligt, uopløseligt Baand har forenet os: Herrens Tjener har lyst Velsignelsen over os; men vort Forhold er det samme som før, ingen nøiere Forening har vi søgt ved denne Pagt«. Det sidste Brev begynder: »Det er forbi. Min Maria er syg, farlig syg, og jeg tvivler paa, at hun lever; men jeg er rolig, thi jeg føler det, Gud vil ikke adskille os — og jeg overlever hende ikke. Det aner mig, Ven! dette er det sidste Brev, Du læser, fra min Haand; det bringe Dig da mit sidste Levvel og Tak for dette Liv! Det er nu fjerde Nat, jeg sidder ved den Elskedes Leie. Bevidstheden havde forladt hende; men Gud gav hende den igjen et Øieblik, for at hun kunde se og kjende mig endnu engang i denne Verden og sige mig det sidste Kjærlighedsord her. Nu er hun indslumret — Gud veed, om hun vaagner igjen! Hendes Sygdom er smitsom — jeg har drukket Døden af hendes Læber; jeg føler den allerede i mit Inderste og takker Gud, fordi den er mig saa nær. Nu griber jeg Harpen for sidste Gang og indlinller os begge i Evigheden.« Svanesangen ender:

»Paa Jorden Salighed er Brøde;
og Ingen elsket har, som ikke døde.
Hos Gud alene Kjærligheden boer,
den er for himmelsk for den faldne Jord.«

Det er ligesom en Modsætning til »Die Leiden des jungen Werthers«, med hvilket herlige Værk vor danske Digters iøvrigt ikke taaler den fjerneste Sammenligning. Goethes Elsker døer, fordi han ikke kan faae sin Kjærligheds Gjenstand, Ingemanns, fordi han faaer hende, fristes man næsten til at sige. Medens Oehlenschläger »agtede og elskede ingen Mand i Verden mer end Goethe«, siger Ingemann (i sit »Tilbageblik«) om denne store Digterheros: »Hans Personlighed, forsaavidt den aabenbarer sig i hans Skrifter, har jeg aldrig elsket; og med den fuldeste Erkjendelse af hans Geni har jeg altid baaret et Slags Had til den Livsanskuelse, jeg har fundet i hans Værker«. — Den anden Hovedbestanddel af »Procne« er »Turnus, Tragedie i fem Akter«, hvis Stof er hentet fra Virgils Æneide. Dette paa romersk Religiositet, Spøgeri, Spaadomme og Varsler byggede, ikke sjeldent parodiske Drama forherliger atter den platoniske Kjærlighed. Den døende Turnus, der maa offre sin Brud til »pius Æneas«, fordi hendes Fader besjæles af en Gudsfrygt, som Moderen »maa agte, selv hvor den omstyrter Menneskelighedens Love«, udbryder i sin Dødsstund begeistret, efter egenhændig at have lagt sin Elskedes Arme om Trojanerens Hals (Forfatterens egne Ord):

»O, nu staaer først min Kjærlighed forklaret
og uden jordisk Svaghed for min Sjæl;
thi jeg har set Dig i en Andens Arme
og følte dog, at Du var evig min!«

Og Æneas elsker ovenikjøbet ikke sit kvindelige Slagtoffer. Til en saadan Modbydelighed var den supranaturalistiske Reaktion naaet hos dens unge danske Bannerfører.

Ingemann havde — ligesom Grundtvig og Staffeldt — Blikket overveiende henvendt paa Ideen, det fælles Centrum saavel for det Gode og det Sande som for det Skjønne.

Den anden, ligesaa væsenlige Side, det Sandselige og Individuelle med Tilfældighedens rige, brogede Spil respekteredes ikke nok. Selv Oehlenschläger gjorde det ikke altid tilstrækkeligt. Om Baggesen gjælder tildels det Samme, naar han bevæger sig i de høiere Regioner; medens han i de lavere omvendt af og til fortaber sig vel meget i det Individuelle og Tilfældige. Af denne Bortvenden fra Realiteten fødes en abstrakt Idealisme, der gjør Kunsten karakter- og farveløs. Naar nu ovenikjøbet Idealerne, som f. Ex. i det nys fremhævede Tilfælde, ere fantastisk-usande og usunde, hvad de, ganske løsrevne fra Virkeligheden, uundgaaelig maa blive, krænkes ikke blot det Skjønne, men selv det Gode og det Sande, som dog var Vedkommendes Alfa og Omega, hos hvem Musen ikke sjeldent, mod Kunstens Natur og Hensigt, maatte forrette Tjenestepige-Gjerning, under strengt Herskab af Religion, Moral og Reflexion — som saa hyppigt i vore Dage af Politik. «Usædelige«, siger J. L. Heiberg med Føie, »ere de Stykker, hvori den moralske Idee er fremstilt af saadanne Digtere, som ei ere istand til at opfatte den«*).

*) J. L. Heibergs prosaiske Skrifter, 1861, V, 144.

18.

N. F. S. Grundtvig udgav (som ovenfor sagt) 1813 »Til Fædrelandet om dets Tarv og Fare«, nærmest en Bodsprædiken, der viser hen til Kristendommen som eneste Redning i den indbrydende Ulykke. Et Slags Pendant dertil danner »Til mit Fædreland« af Oehlenschläger, et Digt, som slutter »Frigge, poetisk Nytaarsgave for 1813 ved Nyerup«. Det hedder deri:

»Mit Fædreland, gid stedse Dig besjæle
den gamle Kraft, den Munterhed, den Styrke
paa Sjæl og Krop, som livned dine Fædre!
Det vil den, naar, som de, Du tro vil dyrke
de Guder, som et varigt Eftermæle
kan reise Dig, som kan Dig Livet hædre.
Jeg kjender her paa Jorden ingen bedre
end Kløvret i din Saga,
end Baldur, Thor og Braga,
end Godheds, Tapperheds og Kløgtens Fædre.
Hvor dette Treblad voxer, hvor det trives,
der visner Smaaligheden,
og til et Eden Ørken selv oplives.«

Ved at sammenligne disse Arbeider føler man levende, hvor forskjellig den Aand var, der lagde deres Forfattere Ordene paa Læben.

Medens Grundtvig buldrede, og Ingemann klynkede, havde Oehlenschläger — hvem Hustruen i Februar 1813 fødte den efter Goethe opkaldte ældste Søn, Johannes Wolfgang — givet sig til at spøge for at forslaae Grillerne i Ulykkestiden. I Marts 1813 opførtes paa det kongelige Theater »Kanarifuglen«, et Lystspil i tre Akter i rimede Alexandrinere. En af de holbergske Masker, der figurerer i denne lille Spøg, siger:

»Vi spiller ikke her paa Græsk et Sørgespil,
som et forsamlet Folk paa Torvet skuer til.
Et lille Puds, som snildt fik Daarligheden rettet,
bli'er høit en Skizze, kun bestemt for Kabinettet.«

Og i »Erindringer« hedder det: »En Maler kan ikke altid fuldbringe store Historiemalerier; han maler ogsaa til Afvexling, medens Aanden hviler til større Værker, mindre Genrestykker. Jeg havde Lyst til at prøve den lette franske Konversationstone i rimede Vers og skrev »Kanarifuglen«, et Plaisanteri med en godlidende, gammelagtig Mand, der er jaloux paa sin vakkre, unge Kone og straffes derfor af sin egen Broder med en lille Skræk«. Man ligesom aander lettere, idet man daler fra den Grundtvig-Ingemannske Himmel med dens tunge Regnskyer og igjen føler fast Jord under sine Fødder. Den franske Konversationstone laa imidlertid desværre ikke ret for vor Digter, der ogsaa tog sig det vel let med de rimede Vers. Hvad der ved Opførelsen gjorde Ondt værre, var, at Lindgreen, der spillede Hovedrollen, den skinsyge Møller, og de andre Skuespillere ikke kunde komme tilrette med Versfremsigelsen; »Kanarifuglen« gjorde ikke Lykke*).

Samme Aften som »Kanarifuglen« opførtes umiddelbart efter dette Lystspil Idyllen »Ærlighed varer længst« (efter

*) Se Overskou's »Den danske Skueplads«, IV, 274.

et Folkesagn fra Harzen) i to Akter. Det er en lille fordringsløs, naiv dramatiseret Skildring for største Delen i Prosa, der ikke savner poetisk Liv.

»Bag Purpret skjuler Synden sig saa ofte —
lad bag en Bondekofte
idag et Hjerte funkle,
hvis stille Dyd kan Heltene fordunkle!«

Den lille Idyl havde en endnu daarligere Skjebne paa Scenen end Lystspillet. »Verden er bleven saa mørk og hypokonder som en Novembernat«, klager Stykkets lystige Person. Naar denne et andet Sted siger: »For Fanden, jeg bærer mig jo ad som en maadelig Poet, der snakker om Naturen uden at kjende den og troer, det er betydningsfuldt!« fristes man til den Formodning, at Replikken specielt kunde være myntet paa Ingemann.

Medens den spiritualistiske, nylig forlovede Ingemann forherligede den kjønsløse Kjærlighed i sin »ueberschwängliche« Poesi, digtede den kraftig sandselige unge Ægtemand Oehlenschläger Tragedien »Hugo von Rheinberg« med Ægteskabsbrud som Midtpunkt. Dramaets Helt udbryder:

»Mig ække disse Rim, den Blomstersnak
om Kjærlighed, som hver dunhaget Dreng
troer sig forpligtet til at sammensætte —
et fadt, et væmmeligt Spilfægteri,
naar Hjertet søger Alvor, ægte Kummer.
Som om det Søde kunde læske Tørst!«

Og han udbryder til sin Elskede, der foreholder ham Udødelighedstanken:

»Har ogsaa Tidens Syge smittet Dig?
Besøger Du din Hugo, for med ham,
i Skyggen af de kjøle Rosenhækker,
at sluges af Spidsfindigheders Dyb?«

Oehlenschläger viser sig imidlertid i dette Arbeide selv endel paavirket af »Tidens Syge«. Han havde vel heller ikke i sine tidligere Dramaer, navnlig »Axel og Valborg«, holdt sig aldeles fri for usund Mystik og Romantik; men den Grundtvig-Ingemannske supranaturalistiske Reaktion gjør sig dog langt stærkere gjældende i Oehlenschlägers nye Tragedie end i nogen tidligere af ham, om end »Hugo von Rheinberg« naturligvis, trods sine Varsler og lignende Ingredienser, har en uendelig friskere Kolorit end den samtidige Ingemannske »Turnus« i »Procne«. Oehlenschläger kunde sige som den gamle Jæger Treugott ved Astrologen Zoroasters Komme:

»— — Jeg troer, at Luften smitter mig.
Hvor langsom sort han skrider frem! Saa daler
mod Regn den sortblaa Svale paa sin Vinge«.

Det lader sig overhovedet ikke negte, at ligesom »Stærkodder« staaer langt tilbage for »Hakon Jarl«, saaledes er »Hugo von Rheinberg«, trods ikke faa poetiske Skjønheder, et dybt Fald fra »Axel og Valborg«. Stræben efter det Interessante gjør sig mere og mere gjældende paa det Pathetiskes Bekostning. »Alting var anlagt paa Effekt«, siger Oehlenschläger selv i »Erindringer« om dette Drama. Endog Sproget, hvori Oehlenschläger kunde være saa stor en Mester, lader her, som oftere i Arbeider fra denne Tid, ikke lidet tilbage at ønske. I et Tilegnelsesdigt foran Tragedien (der udkom i September 1813) hedder det om dens fremmede Sceneri:

»Det Skjønnes Fædreland paa Jorden
er overalt.

— , — — —

Normannen ei sit Norden svigter,
fordi han streifer udenlandsk;
og selv ved Rhinen danske Digter
er stedse dansk.«

I Anledning af Baggesens vidtløftige Kritik over »Hugo von Rheinberg« 1814 vende vi senere tilbage til dette Drama.

I Oktober- og November-Hefterne 1813 af det samme Aars Sommer begyndte Maanedsskrift »Athene« lod Oehlenschläger trykke et Fragment: »Om Evalds Liv og Værker« samt »Evalds Levnet«. Begyndelsen af Fragmentet viser alt klart, hvor lidet skikket den store Digter var til et Professorat i Æsthetik. Det hedder: »Det Skjønne kunne vi ikke fatte med Forstand, ei engang med Fornuft. Vi kunne aldeles ikke fatte det, men vel forestille os det; vi kunne ikke tydeligt opløse dets Væsen i Begreb eller Ideer.« Det er rene Ord for Pengene: der kan ingen æsthetisk Videnskab gives. »Jo mindre Mennesket gjør sikkre Slutninger, jo mere maa han overlade sig til det høiere aandelige Instinkt, som vi kalde Geni,« tilføier han. I dette Tilfælde befandt han sig netop selv. Og hans Geni, hans poetiske Intuition kunde naturligvis paa mange Maader, om end ikke erstatte hans filosofiske Mangler, saa dog yde ikke ringe Udbytte. Det historiske Tilbageblik indeholder strax flere gode Bemærkninger, som endnu den Dag i Dag fortjene Opmærksomhed. »Denne forstenede, afsondrede Stivhed, denne smaalige Nationalforfængelighed« — hedder det saaledes —, »der opvækker Nationalhad mod, hvad der ikke hører Landet selv til, finde vi ikke hos de gamle Skandinaver. — — — Vi se jo tydelig, at Forsynet ved Beliggenheden af de nordiske Øer og Strande har gjort os den sydlige Tilgængelighed let, saa at det varme Blod fra Fastlandets Hjerte med hurtige Pulseslag kan drives ud i de fjerneste Yderdele, inden det taber sin Varme. — — — Man kan derfor ikke Andet end undre sig, naar man hører, at der gjøres en ivrig og streng Forskjel paa, hvad der hører os til, og hvad der ikke hører os til. Som om ikke

alt Skjønt og Fortræffeligt paa Jorden hørte alle Mennesker til, naar de paa en god Maade vide at tilegne sig det; og som om der i den originale Tilegnelse ikke ofte laa ligesaa meget Karakteristisk som i Selvopfindelserne.« Man ser, at en moderne sneverhjertet, exklusiv Nationalitet var ikke vor store, ædle Digters Sag, ligesaa lidt som vore Forfædres. I »Evalds Levnet« udbryder han i samme Aand: »At fatte Had til en Nation paa 25 Millioner, der boe i Kjærnen af Europa, der mer end alle andre Nationer deler vor Tænkemaade og vort Sprog — det kan den Fornuftige kun anse for den største Urimelighed«. Og han hævder, at Selvstændigheden ikke fremmes »ved ærgerlig Avind«, men »ved selv at virke noget Dygtigt og Udmærket i sit Land«, idet han tilføier: »Saaledes elskede Evald den tydske Literatur i det Øieblik han kraftigst stræbte efter at hæve sin egen. At foragte den tydske Genius, som de Franske gjorde, fordi den var Franskmanden fremmed, og fordi han ikke forstod et Ord af Sproget — det var dog en daarlig Efterligning af det danske Folk, hvis Sæder efter Folkestammens Slægtskab maatte have meget Lignende med Germanernes; og hvis Sprog ligesom hines kun er en forskjellig Dialekt af et fælles Grundsprog. Borgerlige Stridigheder vedkomme ikke Literaturen.« I samme Aand skrev E. Caro efter den tydsk-franske Krig: »Kant et Schelling ne doivent porter en aucun cas la responsabilité de nos malheurs; et celui de nous, qui pour de pareils motifs goûterait moins Schiller ou Goethe, celui-là prouverait, qu'il est un excellent patriote et un médiocre esprit«.*)

I November 1813 udgav Oehlenschläger anden Del af »Digtninger«. I Tilegnelsesdigtet »til Prinds Kristian Frederik, Statholder i Norge,« hedder det:

---

*) »Revue des deux mondes«, 1871, 1. Novbr.

»Min Musa, Kristian! smeltede dit Hjerte,
naar før ved Harpen Melpomene sang.
Men ikke nu skal Lidenskaben smerte
dit Bryst blandt virkelige Skjoldeklang.
Fem Sølverbække suse for dit Øre,
fra Hulens Indre gjennem Dalen bragt.
Det er ei Tonefaldets Katarakt,
det er kun sagte Prosa Du skal høre.«

Bogen indeholder fem større og mindre Fortællinger (Reichmuth von Adocht, Maleriet, Lykkeridderne, Munkebrødrene og Eremiten). I »Lykkeridderne«, der foregaaer i Italien, polemiseres der mod »adskillige unge Ultramontanere, hos hvem det var bleven Mode at opløse enhver naiv Følelse i et overfladisk Begreb og med Kjækhed at anvende tretten, fjorten filosofiske Talemaader paa Alt, hvad der forekom«. Disses »metafysisk-poetiske Sprog« parodieres, idet Italieneren Alberto, der har gjort deres Bekjendtskab, staaer henrykt i Beskuelsen (Ordet er udhævet af Oehlenschläger) af Kunstværkerne og udbryder til sin jævne Ledsager: »Gud, hvad Du dog er berøvet al Følelse for det Høiere! Du udtrykker din Tidsalder. Du elsker det Platte og har aldeles ingen Sands for det Betydningsfulde, der udtaler sig af disse Evighedens Mindesmærker. — — — Sætter Du Dig ikke aldeles hen i den evige Længsel ved at se de bestandige Vandstraaler springe frem af de unge Najaders svulmende Bryst?« Adressen til Schellings intellektuelle Anskuelse, til Steffens o. s. v., er tydelig nok. »Denne Jargon« — hedder det — »faldt det ikke Alberto vanskelig at efterabe; og den kom ham som kaldet, thi, naar han oversatte sine Trivialiteter i den, klang det, som det var Noget, og gav ham en indbildt Ret til at hæve sig over Andre«. Ved en anden Leilighed fortælles der: »Han gav sig til at reflektere over Gjenstanden og fandt endelig ud,

at det var en ganske net Forbindelse af det Sandselige med en Idee, som udtalte Indifferensen af det Timelige og det Evige«. Og han fantaserer: »Min Gudinde, mit Ideal, min evige Idee«. Det Absolute bestemtes jo i Schellings tidligere Periode som Indifferensen af det Ideale og Reale. Oehlenschläger stiller sig her Side om Side med Sander, der i det uheldige Lystspil »Hospitalet« 1805 sendte Haansord efter den bortdragne Steffens og af den Grund i et Brev tituleredes »en Æsel« af Forfatteren til »Aladdin«*). At Elskeren digter trehundrede Sonetter til sin Elskede, er naturligviis myntet paa den romantiske Skole, hvis Sonetraseri ogsaa Baggesen havde persifleret i sin »Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach, ein Taschenbuch für vollendete Romantiker und angehende Mystiker auf das Jahr der Gnade 1810«. Ligeoverfor »de egoistiske Smaasjæles kolde Kløgt« forherliges »et ufordærvet Hjertes hellige Enfoldighed« i denne Fortællings Slutning. I »Munkebrødrene« spiller Rafaels berømte Madonna i Dresden, som Oehlenschläger saa skjønt besang paa sin Udenlandsreise**), en Rolle; og den store Maler optræder deri og siger: »De fleste Mennesker kunne ikke begribe, at det Skjønne og Gode altid ligger lige for Haanden, naar vi ville se det, og at Alting i denne Verden maa have en naturlig Aarsag. Jeg selv hører ikke med til det Slags Folk og har ofte hemmelig maattet smile, naar jeg har set, hvorledes mine sunde, affektationsløse Arbeider have gydet ny Olie i Sværmeriets Ild. I kan ikke troe, hvad de alt have fundet for Betydninger i mine Billeder, og hvad jeg alt kunde have lært af dem, hvis jeg havde været saa klog at høre rigtig efter, hvad de sagde«. Man kommer herved uvilkaarlig til at

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 73 og 74.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 180.

tænke paa Steffens' Extase ligeoverfor Rafaels Madonna i Dresden og hans Brev derom til A. W. Schlegels Hustru 1799, hvori det blandt Andet hedder: »Saaledes virkede endnu aldrig et Billede paa mig. De saae paa mig, de se endnu paa mig, de store, klare, blaa Øine, der afspeile en Uendelighed. Alt, hvad jeg nogensinde havde følt og anet, alle de ubestemte Billeder, som, indhyllede i en dunkel Taage, foresvævede min Sjæl, mit indre Livs hele brogede Vrimmel straalede mig forherliget imode fra disse Øine. Hvad jeg følte, kalder jeg Andagt, sand religiøs Andagt, Tilbedelse, fordi jeg intet andet Navn har dertil.«*) Til nærmere Oplysning af sit Datids-Standpunkt vedbliver Oehlenschläger smukt: »Saaledes blev den aabne, elskværdige Rafael ved at fortælle baade hvad han mente og hvad han ikke mente. Det ligger i Geniets Væsen at sætte sig kjæk til Forsvar paa den modsatte Side, naar indknebet, hjerteløs Fordom angriber uden Skarpsindighed. Hvo, der havde hørt Rafael tale her, skulde troet, han var altfor letsindig og sandselig, saa aldeles talte han Realismens Sag. Men det var ikke Andet end en Modgift mod et vist sygeligt Sværmeri, der begyndte at gaae i Svang, og som gav sig en fornem Mine. Sad han mellem Indviede, saa brændte hans Kind af en hellig Ild, da talte han som en Skjønhedens og Kjærlighedens Apostel, og det var ikke muligt at høre ham uden at elske ham.«

Medens Oehlenschläger saaledes vendte sig bort fra Romantikens Excentriciteter, var den nye Skole trængt ind i Sverrig. Den fik her Navnet »den fosforistiske«, efter det af den unge Atterbom og Palmblad fra 1810 til 1813 udgivne Tidsskrift »Fosforus«. Oehlenschlägers geniale Poesi gjorde sig samtidigt mere og mere gjældende hinsides Sundet.**)

---

*) Se dette Værks anden Afdeling Side 11 og 12.

**) C. Molbech har i et Tillæg til sine »Breve fra Sverrig i Aaret

Den sidste og største af Fortællingerne, »Eremiten« — hvori den smukke Gravsang: »Lær mig, o Skov, at visne glad!« findes — frembyder ikke liden Interesse, da den aabenbart indeholder ikke faa frie Fantasier over Digterens Liv. Oehlenschlägers Barndom ude paa Frederiksberg gjenkjendes saaledes lettelig i Skildringen af Frandses første Livsperiode. Det lykkelige Udgangspunkt: idyllisk Naturliv i Forbindelse med Stadens Kulturliv karakteriseres træffende: »I Byen ere Mennesker uden Natur, paa Landet Natur uden Mennesker. Men i den skjønne, kultiverte Egn mellem Stad og Land vorder Naturen Kunst og Kunsten Natur; der blander sig Borgeren med Bonden; der er Blomster og Bekvemmeligheder, ensomme Skygger og selskabelig Omgang, Bøger og Bøge, blussende Piger og kølige Kilder. Det er denne Rand, som blomstrer mig skjønnest, ligesom Bækkens Bred, hvor Græs og Bølge møde hinanden.«*) Frandses Kjærlighed til og Forbindelse med Adelheid, hvis Fader »saavel i Stand som i Embede« var over hans, gjengiver ligeledes Digterens Situation ligeoverfor Kristiane

---

1812« (1814—1817) under Titel »Kort Udsigt over Epokerne i den svenske Nationalliteraturs Historie« givet et Omrids af Hovedpunkterne i den da begyndte nye Bevægelse i vort Nabolands Literatur.

*) H. V. Kaalund har i et smukt lille Digt dvælet ved Barndomshjemmet »paa Grændsen mellem Stad og Land«:

»Derinde Livets travle Hast
i trange Gaders tunge Luft,
og her — i fredelig Kontrast —
de landligstille Havers Duft!

Og Byens Larm og Landets Ro,
hvor greb de mig og trængte ind
og prægede sig begge to
i Dybet af mit Barnesind!«

(»Nytaarsgave«, udgiven af Foreningen »Fremtiden«, 1866, Side 153—155.)

Heger. Skildringen af Frandses anden Livsperiode fører baade Steffens og Baggesen frem paa Scenen i poetisk Forklædning. Den Første optræder under Navnet Blumau. Denne er sex Aar ældre end Frands, der siger om ham: »Aldrig har jeg følt for nogen Mand, hvad jeg følte for Blumau; og jeg regner de Dage, jeg tilbragte med ham, for at være nogle af de lykkeligste i mit Liv« — i »Erindringer« hedder det næsten med samme Ord: »Ingen Mand har jeg elsket mere end Steffens. Herlige Dage levede jeg med min Ven.«*) — og de ere blandt Andet sammen »i en lille Stad i Sachsen«. Blumau læser i Shakespeare og lovpriser ham for Frands, der ikke engang kjender den store Digter af Navn. Man mindes herved om N. F. S. Grundtvigs Fortælling i »Kirke-Speil«, at Steffens erklærede, »at, naar man vilde vide, hvad Poesi var, skulde man læse Shakespeare og Goethe, hvem jeg aldrig havde hørt nævne«**) — hvor betegnende er ikke dette sidste Træk af den theologiske Kandidats Aandsliv for den danske Kultur i Aarhundredets Begyndelse! Baggesen fremstilles som »en Harlekin« Schwalbe. Det hedder: »Havde jeg behandlet min brogede Kunstbroder med lidt mere Agtelse, saa havde jeg maaske gjort ham til min Ven, istedetfor at han nu blev min Fjende«. I »Erindringer« siges der næsten det Samme om Baggesen: »Havde jeg været noget mere taalmodig og overbærende med ham, var han vel ikke gaaet saa vidt«***). Det hedder endvidere i Novellen: »Uagtet al hans Munterhed og vilde Lystighed paa Scenen, var han udenfor mørk og bitter, hvilket det Slags Folk ofte blive af Træthed, Kjede og Mangel paa Agtelse og Udkomme«.

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 75 og 78.

**) »Kirke-Speil«, 1871, Side 364.

***) »Erindringer«, IV, 51.

Frands er tilsidst kommet i Havn. Han fortæller: »Jeg ægtede min Adelheid. Efter et Aars Forløb var jeg Fader til en lille Datter. Hvor var jeg lykkelig i Kredsen af alle mine Barndomsminder! Den samme Have, samme Skov, samme Spadseregange, en elskværdig Kone, et nyfødt Barn, agtet og elsket, et rigeligt Udkomme, Sundhed, gode Naboer. Saaledes svandt tre Aar, og min Kone var igjen høi frugtsommelig. Jeg ønskte mig en Søn — det eneste Ønske, som endnu manglede Opfyldelse for at gjøre mig fuldkommen lykkelig.« Det er fuldstændig Digterens Situation i Begyndelsen af 1813. Da støder Frands atter sammen med Schwalbe, der kommer dragende som »en Bajas«. Dette Slutningsparti af Novellen skal senere omtales.

Endnu før Udbruddet af Baggesens Feide mod Oehlenschläger saae Syngespillet »Ludlams Hule« Lyset i December 1813. Oehlenschläger skrev det for Komponisten af »Sovedrikken«, Weyse, der atter havde ønsket sig et Syngestykke af vor Digter; »i Weyses Musik« — siger Forfatteren i sit »Levnet« — »havde altid en vis dyb, anende Fantasi henrykket mig med sine hulde Drømmerier«. Det var to tydske Folkesagn, Oehlenschläger sammendrog til eet og lagde til Grund for sit Værk. En anonym Kritik (af Peder Hjort) over dette i Molbechs Maanedsskrift »Athene«, 1816, bemærker i den Anledning ikke uden Grund: »At Digteren har sammensmeltet to Eventyr, det om den hvide Kone og det om Moder Ludlam, der ere to ganske forskjellige overnaturlige Væsener, i een Fabel, frembringer ingen heldig Virkning. Den hvide Kone er et Gjenfærd, men Moder Ludlam er et af de Væsener, Overtroen saa mange Steder satte til Naturens underordnede Beherskere.« Ideen om Forsoningen danner atter her, ligesom i »Stærkodder«, Grundtonen. Danmarks Trængselstid, da Vennen J. P. Mynsters Alvorsrøst lød i Frue Kirke, medens Grundtvig samtidigt endnu

stærkere betonede Frelsen i Kristo, var aabenbart ikke uden Indflydelse paa den let bevægelige Digternatur — neppe til Fordel for hans Poesi, hvis Hovedstyrke laa andetsteds. Uagtet sine Mangler i dramatisk og andre Henseender, f. Ex i Sprogbehandlingen, er »Ludlams Hule« langtfra uden poetisk Liv og Skjønhed, ikke mindst fortjene flere af Romancerne og Balladerne i det at fremhæves. I Anledning af Baggesens vidtløftige Kritik over dette Syngestykke 1816 komme vi senere tilbage til det.

Naar vi nu til Slutning overskue Oehlenschlägers digteriske Virksomhed efter Hjemkomsten under Et, lader det sig ikke negte, at han var dalet. Den ulykkelige Tid, de smaa, filistrøse Forhold og ensformige, trykkende Livsvilkaar kunde umuligt Andet end virke slappende paa en Natur som Oehlenschlägers. Man tænke sig ret Situationen i Danmark fra 1810 til 1814. Kampen med Sverrig var netop endt, Krigen med England fortsattes, fuldstændig Ødelæggelse af Handel og Finantser var Følgen. Tilsidst stod Danmark ved Frankrigs Side indviklet i Kamp med største Delen af Europa. Efter Napoleons forfærdelige Ulykke i Rusland og skrækkelige Nederlag ved Leipzig væltede 80,000 Mand Russere, Preussere, Tydske og Svenske under Anførsel af den svenske Thronfølger, Bernadotte, Prinds af Ponte-Corvo, hvem Norge var blevet lovet af Ruslands Keiser, Alexander, til Løn for hans Apostasi, ind over vort ulykkelige Fædreland, der naturligvis ikke formaaede at modstaae en saadan Masse krigsvante Tropper. I Spidsen for os stod den brave Frederik den sjette, den landsfaderlige Konge, der med god Villie og efter bedste Evne søgte at fremme det Nyttige, men hos hvem »Poesien ikke stod i synderlig Yndest«. Under det patriarkalske Regimente trivedes selvfølgelig Spidsborgerligheden frodigt; og Oehlenschlägers Genialitet vurderedes kun rettelig i en meget

snever Kreds — hvis ofte altfor ublandede Beundring ikke var uden Fare —, ligesom Theatret heller ingenlunde formaaede at lade hans Dramaer komme til deres Ret. Den officielle Middelmaadighed, i hvis Sfære Digteren maatte færdes, specielt Flertallet af Kollegaerne ved Universitetet — Oehlenschläger Professor! — var sandelig ogsaa alt Andet end fremmende, tilmed for en ikke stærkere Karakter end vor Digter. »Den Mangel hos os paa filosofisk Aand og Dannelse, der indtil de seneste Tider har yttret sine skadelige Følger« — hedder det med Føie i den ovenomtalte Anmeldelse i »Athene« — »forhindrede saa godt som al sand æsthetisk Kritik, da denne dog i det Væsenlige er grundet paa videnskabelige Principer og filosofisk Anskuelse. Deraf fulgte ei alene, at det Slette ikke revsedes tilbørligen, men tillige, hvad der var ligesaa slemt, at det Godes og Fortræffeliges Værd ikke fremstilledes i sin nye, eiendommelige Betydning eller med Fynd og Klarhed udtaltes i abstrakte, almindelige Betragtninger. Ifald en sand Vurdering af Oehlenschlägers udødelige Fortjenester af hans Fædreland og dets Literatur igjennem en ægte Kritik saa at sige havde lært Folket at forstaae ham og at fastholde de nye og herlige Ideer, han vakte, saa havde sikkerlig ikke denne kraftige, livfulde Aand ogsaa bukket under i Trængselens Tid.«

Vi vende os nu til Baggesen, der forsøgte at løse den Opgave, de Andre havde ladet uløst, ved at underkaste Oehlenschläger en gjennemgribende Kritik.

19.

Naar man betænker Oehlenschlägers Situation i Danmark, vil man mindre forundre sig over, at Baggesen, hvis Natur og Livsskjebne ovenikjøbet særlig prædestinerede ham til Hjemløshed, ikke kunde fæste Rod i Fødelandet.

Vi forlode den expatrierede Digter sidst i Paris, hvor han var sammen med Oehlenschläger under dennes Ophold i Verdensbyen til Sommeren 1808.

Endnu inden Forfatteren af »Palnatoke« og »Axel og Valborg« reiste fra Paris, var Baggesens »Heideblumen« udkommet i Amsterdam. Bogen indledes med Digtet »An Lilia«*). Derpaa følger »An die Kronprinzessin von Dänemark«, hvori det hedder:

»Blumen streu' ich Dir mit blödem Zittern,
Blumen — ach! entkeimt dem düstern Schoosz
einer langen Nacht in Ungewittern —
kein', ach! keine wurde schön und grosz.

— —

O, dein Blick hat nie die Heid' erleuchtet,
wo sie keimten in dem wilden Moor
und, von meinen Thränen nur gefeuchtet,
sproszten aus dem dürren Sand hervor!«

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 353.

Nu komme nogle erotiske Digte, »Des Liebenden Erdewallen«, »Die vier Geisterwohnungen«, »Nina«, »Allgegenwart der Geliebten«. Det Sidste begynder:

»Wie bist Du meinem Geiste, meinem Herzen,
Geliebte, nah!
Du bist in Freuden, und Du bist in Schmerzen
mir ewig da.«

Det er i samme Versemaal som Goethes lille, smukke »Nähe des Geliebten«, om hvilket det ogsaa ellers minder. Man fristes uvilkaarligt til at sætte disse Digtes varme Kjærlighedsstemning i Relation til »Lilia«, der jo ogsaa lærte Baggesen »at kjende Goethe bedre og til Beundring«*) — i et Epigram i »Heideblumen«, »Der Meister«, kaldes han »der Dichtung strahlender Gottmensch«. Oehlenschlägers Søster har maaske paa Frederiksberg en Maidag 1807 i Aftenrøden sunget for den reisefærdige Poet Slutningen af den store Digterkonges Kvad:

»Ich bin bei Dir, Du seyst auch noch so ferne,
Du bist mir nah!
Die Sonne sinkt, bald leuchten mir die Sterne —
o wärst Du da!«

Ogsaa et andet erotisk Digt, der findes længere henne i Bogen, »Aus der Ferne«, minder ved Linien: »Ach, es brennt voll Quaal mein Eingeweide« om Goethe, hvis Mignon jo ligeledes synger: »Es brennt mein Eingeweide«, og fører Tanken hen til »Lilia«. Direkte Hilsen til Frederiksberg sendes i »An einen Deutschen, der nach Copenhagen an Bord gieng«:

»Auszer der Absalonsſtadt gen Westen raget ein Hügel,
drauf ein lustiger Wald und an dem Wäldchen ein Schlosz.

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 266.

D'rin wohnt Daniens König, und d'ran blüht Nordias Pindus,
nah ist der lieblichste Hain, bergend ein freundliches Haus.
Glücklicher Freund, dort eile Du hin, sobald Dir vom Seegang
nicht mehr wackelt der Fusz, länger nicht schwindelt der Kopf!
Grüsze die Bäume, den Bach und die zween drin schwimmende
Schwäne!
Siehst Du die Göttin des Quells, nenn' ihr den dritten, der stirbt!«

Den af Oehlenschläger i »Erindringer« omtalte Baggesenske Ode til Ære for »denne genialske Tankeløshed, som man paastaaer især skal bemægtige sig Kunstnere og Lærde,« følger saa under Titel »An die Zerstreuung«. Den ender:

»Umzingelt mich rings, Ihr zerstörenden Heere,
ermordet und plündert und raubt!
Brüllt, Stürme, rollt, Donner, und rauschet, Ihr Meere!
Schlagt, Acherons Fluten und Phlegethons Flammen,
wild über mich, knoténgewirbelt, zusammen!
Stürzt, Felsen, herab auf mein Haupt!
Vergehe, was irdisch nur lebet, vergehe!
Ich ruh' unerschüttert; kaum höre, kaum sehe,
kaum fühl' ich, ein Blättchen verweht,
wenn alles Erschaff'ne vergeht.
Hinauf, wo, der Göttin Beschützter, ich stehe,
reicht keine der Flammen,
reicht keine der Wogen,
reicht keine der Schwingen der stürmenden Zeit.
Sie schlagen zusammen;
doch ich bin entflogen
weit von den zerstörenden, weit
von jedem Bezirk des vergänglichen Lebens
im leichenerfülleten Raum.
Des dortigen Hausens und Treibens und Webens
erinn'r ich mich kaum

hier oben im heiligen, lichten Gewimmel
ätherischer Wonnen, im Himmel der Himmel,
erwacht aus dem nichtigen Traum.«

Den lille Jord, paa hvilken

»die Felsenferse
des düstren Riesen
des Schicksals tretet«,

forsvinder for Digteren som en »intetsigende Drøm«, fra hvilken han vaagner i »Himlenes Himmel«. Han søger, ligesom Oehlenschläger, paa sin Vis at slaae »Tilværelsens Grundakkorder«*), medens Napoleon som »ein geharnischter Riese« (for at bruge Ordene af Tilegnelsesdigtet til Lilia) iler fra Val til Val, hadet af vor Landsmand, der, fra Centrum for hans kolossale Magt, i »Heideblumen« slynger sine filippiske Taler mod ham, naar Vaabenlarmen ublidt vækker Musernes Yndling af det poetiske Drømmeries »Zerstreuung«. Rækken af de mindre Digte, hvoraf flere stamme fra Tiden umiddelbart efter Sofia Hallers Død — f. Ex. »Am Gestade« og »Eccho«**) —, slutter med »An die Heideblumen«:

»Flattert, geflügelte Blumen, nunmehr hinaus in die Weite!
Nordwärts richtet den Flug! Grüszet die Wiesen mir dort!
Kömmt Euch auf einer der grünsten am Sund ein rosiges Mägdlein
jagend entgegen, so fliegt all' in den fangenden Hut!«

I Indledningsdigtet til Lilia, hvormed disse Linier aabenbart korrespondere, flyve Blomsterne ligeledes afsted, »darbringend dem holden Erlöser die Düfte«. Bogen ender med

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 187.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 141 og 142, hvor en Strofe af hvert af disse Digte er gjengiven. Sammesteds findes Side 149 en Strofe af »Schweitzerlied«, og i anden Afdeling, Side 262, 265 og 275, »Arcanum«, »Palinodie« og »Trost«, hvilke Digte staae i »Heideblumen«.

Prøver af de første fem Sange af »Oceania«, dette »Heltedigt uden Krig« om Verdensomseileren Cook, hvormed den danske Digter sysselsatte sig i Frankrigs Hovedstad under Napoleon, der paa en ganske anden Maade drog Jorden rundt*). For at Læseren kan faae en Forestilling om denne mærkelige Komposition, hidsættes Begyndelsen af tredie Sang. Digteren har iforveien dvælet blandt »Afgrundens Magter«, som deres Fyrste, Ahriman opbyder mod Udbrederen af Oromasdes' Rige, den nye Jason. Opposita juxta se posita magis illucescunt. Som en ung, blomstrende Skjønhed undertiden af den ældre Malerkunst sættes ved Siden af en hæslig Mohr, saaledes følger umiddelbart ovenpaa Skildringen af Mørkets Verden en i den mest straalende Lysglands svømmende Scene.

»Oben auf Erden indesz war ringsumfeirender Sabbath,
Eintracht, Fried' und Wonnegenusz des gereinigten Daseyns.
Während einiger Blick' erscholl kein wimmernder Ausruf,
flosz kein Blut, und rann vor Schmerz, noch selber vor Wehmuth
keine Thrän' im gesammten Bezirk des menschlichen Elends.
Nirgend brauste verheerend die Luft, und nirgend erhub sich
sengend die Gluth, noch schwemmend der Strom, noch trümmernd der Felsgrund.
Rings vom Pole zum Pol und vom Abend umher bis zum Aufgang
schlummerte sanft wer krank im Flaumbett oder auf Streu lag,
starb kein Vater im Arme des Sohns, kein Kind an der Mutter
säugenden Brust, kein Jüngling der Braut, kein Bruder dem Bruder.
Nirgend entflaumelte blutend dem Zweig, von grausamer Jagdlust
nahe dem Neste geschmettert, ein Vögelchen; selber die Kriegswuth
rastete, Feind' umarmten sich; ach! und während des Stillstands
überall auf der Fest' und im Meer, voll seliger Unschuld,
waltete Lieb'; und die Geister des Lichts, vom Thron' Oromasdes'
steigend hinab, vollendeten ganz die Verwandlung des Erdballs,

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 241 og 242.

welcher, ein Himmel nun selbst, auflacht' in des Himmels Umarmung.
Jen' am Bord empfanden, obgleich im einsamen Weltmeer,
ganz die Bezaubrung, entzückt von dem Glanz des entglutheten Äthers
und von der Stille der spiegelnden Fluth. Es ruht' in des Himmels
Wiege das Schiff, sanft gleitend dahin auf der Fläche Krystallflur,
gleichsam als schöbe den Kiel der spielenden Fische Gewimmel.
Nirgend erscholl ein Getös', kein Wind bewegte die Wimpel.
Sämmtliche Führer umher still saszen sie, stumm vor Entzückung;
und auch die Rohsten der sonst, wenn gefeyert wird, lärmenden Mannschaft
sprachen nur leise, sich hold anredend, erstaunend dem Ausdruck
inniger Lieb' in jedem Gesicht, wenn Einer den Andern
froh anblickt', und dem sanften Getön der erwiedernden Stimme;
aber bewundernd noch mehr des sonst stets ernsten Gebieters
fröhlichen Blick und von lächelnder Wonn' erheitertes Antlitz.
Also sprach zu dem Schiffer, dem ältesten, leise der Bootsmann:

»Alter Vater, der zwanzig und mehr der Reisen gemacht hat
gegen die Wend' und weiter und viel im Meer und am Himmel
Wunderbares geschaut, ist, sage, selbst in der Südsee
jenseits Indien dir Windstille wie diese wohl jemals
vorgekommen? Ich habe doch selbst auch Manches erfahren,
aber von weitem noch nichts so Seltsames. Scheinet mir doch als
sänke herab auf das schlummernde Meer, voll Engeln, der Äther,
und mir ist, als säsz ich in Sankt Pauls Kirche, voll Andacht,
neben der Braut, ihr drückend die Hand nach festlicher Trauung.
Damals war es mir so, und es ist mir jetzo wie damals.
Auch Du scheinst mir verjüngt, und ich weisz nicht, träum' ich, wach' ich?
aber den Schaffner sogar möcht' ich umarmen vor Wohlseyn.
Siehe den Hauptmann dort! Er blickt ganz munter und sorglos,
gleichsam als hätt er erreicht das Ziel, als wollt' er nun ausruhn.
Niemals sah ich ihn so; denn immer weiter ja denkt er
als wir übrigen all' und lebt nie leicht in den Tag hin,
stets mit der Hälfte des Blicks in der Nacht der miszlichen Zukunft.
Schaue den Jüngling nur an dort oben im glänzenden Mastkorb,

wie ihm die Sonn' um das lockigte Haupt, erleuchtend sein Antlitz,
einen Heiligenschein rings bildet. Ein himmlischer Engel
scheint er mir ganz — was scheint! er scheint nicht nur,
denn er ist es!«

Sprach's und drückte dem Alten die Hand. Es erwiederte dieser
herzlich den Druck und nickt' und lächelte, leis' antwortend:
»Mir auch faltet die Hand sich von selbst, und ganz in Betrachtung
möcht ich vergehn, wie ein Kind in der Weihnachtlaube Geflimmer
steht vor dem Baum des heiligen Christs voll goldener Äpfel,
engelverklärt, denn es öffnet sich rings den Augen der Himmel.
Nicht Windstille, mein Sohn, ist dieses; Stille der Welt ist's,
feirende Still', Andacht der Natur und Ruhe der Menschheit,
weil Gott wieder die Erde besucht, von der er sein Antlitz
lange gewandt. Mir däucht, ich empfind' und sehe das Schweben
über die Wasser, von welchem uns spricht die Geschichte der
Schöpfung,
welch' ich nimmer gefaszt und begriffen wie jetzo. Der Geist ruht
über der Tiefe, der gute, der segnende; sämmtliche Bösen
sind ihm geflohn. Fast glaub ich, die Zeit ist da, wenn von neuem
Erd' und Himmel entstehn. Ist solches, wahrlich! im Traum dann
sind wir gestorben vorher, und die alte Natur ist vergangen.
Wunder, wenn's also wäre! wenn schon im künftigen Leben
jetzt wir glitten auf Wogen des gotterhellten Krystalmeers
näher und näher der Stadt und dem Hafen des ewigen Friedens!«

Also redeten Jen' im leisen Gespräch mit einander,
nicht sie allein, auf dem stillen Verdeck rings ruhten die Männer
paarweis', andre mit andern umher, in geselliger Eintracht
durch Mittheilung erhöhend die Seeligkeit, preisend den Himmel.«

I Slutningen af femte Sang, hvormed Bogen ender, prædiker Sangeren Ariel Broderskab mellem Folkene, Englændere, Danske, Tydske o. s. v., som Jordborgere, og Cook yder ham Bifald.

I Mai 1808 anmeldtes »Heideblumen« i den i Halle og Leipzig udkommende »Allgemeine Literatur-Zeitung«. Baggesen kaldes »den fortræffelige Digter, som den tydske Literatur, ligesaavel som den danske, hvem han egenlig tilhører, med Stolthed kan regne blandt Sine«. Det hedder, at »den energiske, ogsaa til Udtrykket sig meddelende, Følelsesfylde, den dermed forenede filosofiske Aand, den kjække, om end ikke altid maaske tilstrækkelig tøilede, springende, i sælsomme Kontraster sig behagende Fantasi« kundgjør sig her, som i den aandfulde Forfatters andre Produktioner. »Dreven af urolig Længsel« — siges der — „stræber han med rastløs Il mod det Høie, Sande og Skjønne; og da han ofte søger det i Nutiden uden at finde det, se vi ham fuld af Uvillie over Skuffelsen. Mange af hans Digte ere saadanne Expektorationer af et dybt saaret Sind«. Som Exempel herpaa anføres Digtene om den franske Revolution i Klopstocksk Aand og Form. »Skjøndt en alvorlig, ofte altfor lidenskabelig Karakter er fremherskende« — vedbliver Recensenten — »ere dog hverken Kjærlighedens bløde Akkorder eller Lunets spøgende fremmede for ham». Om Sproget hedder det, at han i det Hele taget har det tydske Sprog mer i sin Magt end mange Tydskere, selv betydelige Digtere, at det er »kraftigt, men ofte noget kunstlet«; og der tilføies, at han især har uddannet sit Tydsk ved Hjælp af Klopstock og Vosz. Dog »kunde man tvistes med ham om Enkeltheder i Udtryksformen«; han har saaledes »aabenbart underlagt Ordet »Zerstreuung« et urigtigt Begreb, idetmindste et Begreb, der ganske staaer i Modstrid med det gængse«. En anden Anmeldelse i »Jenaische allgemeine Literatur-Zeitung« for 1811 bemærker, jævnsides med megen Anerkjendelse, ikke uden Grund: »To Ting skade ofte Digteren og hæmme ham i hans høie Bestræbelser efter at naae det foresatte Maal. For det Første

bevarer han ikke nok den guddommelige Fred og en uforanderlig Harmoni i Kræfter og Sindelag. For det Andet har han ikke tilstrækkelig udvidet sin Anskuelse om Verden og Tingenes Natur til at omfatte det Hele, hvad der tildels hænger sammen med det Første og tildels som en Mangel i hans naturlige Anlæg hindrer ham i virkelig at være saa stor, som han, efter de ophøiede Ord at dømme, gjerne vilde være. Netop fordi den fuldstændige himmelske Klarhed og ægte, kraftfulde Ro fattes ham, ynder han i det Pathetiske altfor meget det rige Foldekast, saa Dragten bliver fremherskende paa Aandens og Fysiognomiets Bekostning.« Om Prøverne paa »Oceania« hedder det her, ligeledes ikke uden Føie: »Saavidt man kan dømme, maa det komme til at tabe sig for meget i Masse og til at savne et Kunstværks snevre Begrændsning. Stoffet er alt af den Art, at vanskelig Andet end en Reisebeskrivelse vil kunne opstaae deraf«. Værket forblev ogsaa Fragment.

20.

Kort efter Oehlenschlägers Bortreise fra Paris satte den hvileløse Baggesen sig igjen i Bevægelse. Han begav sig nemlig, »plaget af hjerteskærende Sorger«, paa Veien til Danmark for om muligt at sikkre sig og Familie Ophold der. Med det Samme vilde han konferere med sin Forlægger, Brockhaus, og i det Hele taget varetage sine literære Interesser i Tydskland; han var alt rykket godt frem i sit store satiriske Drama »Der vollendete Faust«, hvori Germaniens politiske og literære Forhold persifleres*). I

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 243. — Naar N. M. Petersen i sine »Bidrag til den danske Literaturs Historie« (V, 2, 1861, Side 524) henfører Baggesens Kalender-Optegnelse fra September 1808: »ganz versunken in Faust« til Goethes berømte Værk, beroer dette aabenbart paa en Misforstaaelse.

Begyndelsen af Oktober 1808 ankom han til Goethes Fødeby — Digterkongen stod paa denne Tid ligeoverfor Napoleon (der i Erfurt allierede sig med Czaren) ved hvilken Leilighed den franske Keiser sagde til Goethe: »Vous êtes un homme!«*) I Frankfurt traf Baggesen sammen med Jung Stilling. Derfra drog han til Heidelberg og gjæstede Vosz. En udbrydende Sygdom bragte ham til at vende tilbage til Frankfurt, hvor en Galdefeber hjemsøgte ham haardt, medens Pengemangel samtidigt trykkede ham. I Midten af December reiste han saa paany til Heidelberg, hvor han i Forening med Vosz og Andre i Sonetter ironiserede over den nyere tydske Romantik og Mystik. Umiddelbart forinden sin Afreise fra Neckarstaden indtog han paa Postgaarden en Frokost i Selskab med den unge Vosz og den unge Goethe. Til Rhinskvinpokalernes Klang lød Baggesens lille, smukke Yndlingsvise »Dichterlied« (»Der Dichter liebt den guten Wein«), der havde staaet i den gamle Vosz'es »Musenalmanach für das Jahr 1797«**) samt Goethes »Der Rattenfänger« (»Ich bin der wohlbekannte Sänger«) og Schillers »An die Freude« (»Freude, schöner Götterfunken«). I den unge Goethes Stambog skrev Baggesen:

»Tiefe Bewunderung griechischer Kunst in Goethischer Bildung
lehrt', als Dichter, mich längst manches unsterbliche Werk
deines zwischen Homer und Shakespeare, neben den gröszten
Bildnern jegliches Volks ragenden Vaters, o Sohn!
Feurige Liebe des Jünglinges, ach! zum liebenden Manne
gönnte die Ferne mir nicht, die mir den Menschen verbarg.
Immer den Schöpfer nur ehrt' ich in ihm und bebte dem Richter;
durch Dich lernte mein Herz, dasz er der Vater auch sey,

---

*) Goethe: »Annalen oder Tag- und Jahres-Hefte«.
**) Se dette Værks første Afdeling, Side 117.

durch Dich hat sich gewandelt in gläubige Liebe die Ehrfurcht — sey mir als Mittler gegrüszt, Goethe's mich liebender Sohn!«*)

Reisen gik til Stuttgart. Ved Digterens Ankomst opførtes netop Nytaarsdag 1809 hans Oratorium »Das Halleluja der Schöpfung«, til Kunzens Musik, ved Hoffet, hvor han introduceredes af Kongens Broder, Hertugen af Würtemberg, som kjendte vor Digter fra Kjøbenhavn, hvis Kommandant Hertugen tidligere havde været. Det ansete »Morgenblatt für gebildete Stände«, der udkom paa den store Boghandler Cottas Forlag, aabnede sin nye Aargang med et Digt af vor Landsmand, »An das neue Jahr 1809« — »année, qui ne devait pas être moins féconde en scènes sanglantes, que les années les plus meurtrières du siècle«**). Det ender:

»Den Schatz, den uns die hohen Götter gaben,
raubt uns kein Drachenhaupt der Wechselzeit;
hoch liegt er auf dem Kulm des Musenbergs erhaben
im Schlangenring der Ewigkeit«.

Boghandler Cotta kom ham i det Hele taget imøde med megen Varme — Baggesen havde brudt med sin tidligere Forlægger, Brockhaus — og hævede Digterens pekuniære Forlegenhed. Fra Sygdom og Nød saae vor Odysseus sig pludselig hensat i den syvende Himmel; og han skriver til Fanny, for hvem han havde fortiet »les contretemps, les désappointements et les échecs«, i Begyndelsen af Januar: »Si jamais une année a commencé pour un mortel sous d'heureux auspices, c'est celle-ci pour moi«; om hans Færden paa Samfundets Høidepunkter hedder det: »Je me sentis dans mon élément, c'est à dire, dans la société la plus exquise fine et élégante, que j'avois déja

*) »Morgenblatt für gebildete Stände«, 1809, 22nde Februar.
**) Thiers: »Histoire de l'empire«, livre XV.

appris à aimer à la cour de Copenhague d'autrefois. J'ai un tendre pour les princesses, tout républicain que je suis.« I Midten af Januar reiste han til Tübingen, hvor han tilbragte omtrent en Maaned hos Cotta, til hvis Hustru han skrev Sonetten »Lob der Frauen« (med opgivne Rim):

»Wenn oft begraben unter Unglücks-Lauen,
zerschmettert von des Schicksals Donner-Hieben,
vom Vaterland und Mutterhaus getrieben,
sich thürmten rings um mich des Todes Grauen:

schien immer mich im Blumenkreis der Frauen —
der schönen, zarten, süszen, frommen, lieben,
bescheid'nen, sanften — hold ein Strahlen-Sieben,
gleich Iris' Himmelsbogen, anzuschauen.

Und lächelnd sprach's: »Es giebt noch was im Leben,
das deine Hoffnung nimmer wird betrügen,
daran dein treues Herz sich kann erlaben.

Was Glück versagte, wollen wir Dir geben;
was Schicksal trennte, wollen wir Dir fügen;
bei uns, wenn Alles fehlt, ist Trost zu haben.«*)

I Universitetsstaden hørte den perfektible danske Poet naturvidenskabelige Forelæsninger hos Fysikeren Kielmeyer og skriver i den Anledning til Fanny: »Jeg har stedse søgt at læse de bedste nyere Værker i Videnskabens forskjellige Retninger og at høre de bedste Foredrag i disse, for at holde nogenlunde Skridt med Oplysningen og nære min Aand, der, som enhver anden Lampe, stedse har Trang til Olie for ikke at slukkes«. Han danner (som alt tidligere fremhævet) ogsaa i denne Henseende en stærk Modsætning

*) »Der Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach«, Side 69 (i hvilket satiriske Værk denne vakkre Sonet er meget malplaceret).

til Oehlenschläger, der var tilbøielig til vel bogstaveligt at efterleve Lessings Ord: »Dem Genie ist es erlaubt tausend Dinge nicht zu wissen, die jeder Schulknabe weisz«, til at anse sin Dannelse for afsluttet og til at hengive sig i »Tilstand« istedetfor at udvikle sig videre ved »Stræben«, saa han ved Begyndelsen at Manddomsalderen siger: »Træet staaer nu voxent der; vi se ikke Gartneren mere hege Planten imod Storm og Insekter, vi se ham ikke pode det unge Træ og bortskære de skadelige Grene«*) — Forfatteren af »Aladdin« stolede formeget paa, at hans »forunderlige Lampe« ikke behøvede Olie som enhver anden. I Midten af Februar vendte Baggesen tilbage til Stuttgart. En Rose, som Digteren strax efter Tilbagekomsten, Aftenen før sin 45aarige Fødselsdag, havde faaet af Hertuginde Vilhelmine, og som han fandt visnet om Morgenen, fremkaldte en »Nänie«, hvori det hedder:

»Zeigst den Glanz von Paradies nicht länger,
füllst nicht mehr die dumpfbeklomm'ne Luft
deinem armen, ausgestosznen Sänger
mit dem Rest von seines Edens Duft!

Strahlst ihm länger nicht das Bild im Kleinen
seiner letzten Lebenssonne hier —
ach, verwelkte Rose, lasz mich weinen!
Alles welkt auf Erden mir.

Die mir die Unsterblichen gegeben,
viele Blumen, ähnlich Dir an Duft,
ach! begrub ich Armer schon im Leben —
neben jedem Beet war eine Gruft.

Weil so Kind nach ihnen ich verlange,
meine Minn' ihr Lächeln oft erwirbt;

*) »Oehlenschlägers Levnet, fortalt af ham selv«, II, 275.

aber, ach! sie blühen mir nicht lange —
was ich lieb' und was mich liebte, stirbt.

Selbst der Morgen, der mich einst geboren,
der das Leben mir zum Lieben gab,
zeigt mir in dem Trauertanz der Horen
einer kaum gefundnen Rose Grab.«*)

Man mindes herved uvilkaarligt Staffeldts Klagesang paa hans Fødselsdag faa Aar iforveien, der ender:

»Foraarsdag, o sig, hvi vel Du hænger
for Dit Aasyn dette Taageflor,
og en dødlig Riseskygge slænger
hen paa den forventningsfulde Jord.

Vil Du alt en Sørgehimmel hvælve
over mig og min Forgangenhed?
Jeg er til — dog alle Kræfter skjælve.
Du har Ret: mit bedre Selv gik ned!«**)

Tonerne fra dette Tidspunkt hos Baggesen, Staffeldt, Grundtvig, Ingemann o. s. v. ere alt Andet end freidige; de ere betegnende for de ulykkesvangre Aar — i talende Modsætning til Oehlenschlägers ungdommelig jublende Poesi efter 1801.

Alt i Midten af Marts skrev Baggesen til Fanny: »Den politiske Himmel er mørkere end nogensinde, og Klogskab byder mig at afvente Uveirets Udbrud paa et Sted, hvorfra jeg i ethvert Tilfælde kan tage Veien tilbage igjen til Dig«. I Slutningen af samme Maaned drog han saa fra Stuttgart — af Hertugen og Hertuginden forsynet med Anbefalingsbreve til forskjellige Hoffer og af Cotta med Reisepenge — over Heidelberg til Frankfurt, hvor han blev omtrent en Maaned.

---

*) »Taschenbuch für Liebende auf's Jahr 1810«.

**) Dette forhen utrykte Digt findes i F. L. Liebenbergs Udgave af »Staffeldts samlede Digte«, II, 147.

Krigen var imidlertid i den første Halvdel af April udbrudt mellem Frankrig og Østerrig — »l'une des plus grandes guerres des temps modernes«*). Paa denne Tid skrev Digteren et stort Rimbrev, »Hunde-Komedien eller den portative Himmel«, til Hertuginde Vilhelmine af Würtemberg (paa en Reisepult — »den portative Himmel« —, som han havde faaet til Foræring af sin høie Velynderinde) med Fortællingen om en komisk Scene i Hoftheatret i Homburg ved en Hundekomedie under et Besøg hos den gamle Landgreve — efter Hertugindens Ønske paa Dansk; hun havde (ifølge et Brev fra Baggesen til Fanny) sagt til Poeten: »J'ai appris en Dannemarc à aimer les Danois par préférence aux autres nations; être Danois et Mr. Baggesen en même temps, c'est avoir pour moi le plus brillant titre dans le monde imaginable«. I Rimbrevet, hvor han tiltaler Pulten, ved hvilken han skriver:

»Du mig i Sorgens Nat og mørke Skyggers Vrimmel
forærte lyse, bærebare Himmel!«

siger han, at han hverken vil bruge prosaisk eller poetisk Stil.

»Derfor, o Pult! besjæl mig til en tredie,
der, ei for lav og ei for høi —
paa Sokker ei, som Blæst i en Komedie,
paa Stylter ei, som Storm i en Tragedie —
fuldkommen lige langt fra Hvisken og fra Støi,
fra Stilen i de franske Mode-Blade
og Stilen i den tydske Messiade —
mens hist den ene krøb og her den anden fløi —
paa zefirlette Fødder kunde løbe
til Maalet: Vilhelmines Smil
og, kort og tyndklædt, noget i sin Il
af Atalantas Ynde røbe.«

*) Thiers: »Histoire de l'empire«, livre XVII.

Om Heidelberg, der paa den Tid spillede en betydelig Rolle i det tydske Aandsliv, og hvor, som det hedder i en Anmærkning til Digtet (i »Skuddagen« 1814), »Literatur-Sansculotterne paa det tydske Parnas« dengang havde deres »poetiske Jakobinerklub«, siger Digteren:

»Her jog imidlertid en Lugt
af »den fuldendte Faust«, jeg bar i Lommen,
strax ved min Kommen
den hele Hær af Faustlinger paa Flugt —
jeg mener nemlig Arniminerne*),
som havde deres Reder i Ruinerne,
men pludseligen, lig en Trop
af Flagermus og Ugler og Harpyer,
saasnart jeg nærmte mig, fløi op
og tabte sig tildels i Skyer,
tildels i andre tydske Byer,
især i Landshut, hvor en Mængde sagde Stop
og (som jeg hører) nu den underfulde Krop
ved Hjælp af nye Jægerhorn fornyer,
ad hele Verden blæsende i Løn.
Den Eneste, som blev tilbage
af disse Niflinger i vore Dage
(hvad dem i Reden hist vil ikke lidet plage),
var netop Goethes egen Søn,
en Yngling, livfuld, aaben, mandig-skjøn
og elskelig, kort, som en Faders Hjerte
sin Søn, og som en Datters stille Bøn
sin Elsker nogentid begjærte —
som og jeg ofte, med en Faders Lyst,

*) En Anmærkning refererer dette til »Baron v. Arnim, bekjendt især af en Samling gamle tydske Viser under Navn af »Drengens Underhorn« (Des Knaben Wunderhorn)«. Achim v. Arnim udgav denne Samling af tydske Folkeviser i Forening med Clemens Brentano i Heidelberg 1806—8.

paa Heidelbergs ruinbestrøede Toppe,
hvor jeg hveranden Dag med ham var oppe,
foryngel, trykte til mit Bryst.«

I Slutningen af April skriver Digteren til Fanny: »Voici l'état des choses! Depuis le Nord de la Norvège jusqu' à la pointe méridionale de l'Espagne, depuis la Russie jusqu'aux bords de la mer une guerre générale a recommencé. Tout est en combustion. Les deux plus terribles puissances de l'Europe s'entrechoquent dans ce moment au milieu de l'Allemagne.« Reisen til Danmark blev opgivet, og fra det i Fugerne rystede Tydskland, hvor der havde været Tale om at søge en Ansættelse for Trækfuglen, ankom Baggesen i Midten af Mai — samtidigt med at Napoleon rykkede ind i Østerrigs Hovedstad — igjen til Marly. Før han forlod Germanien havde han ladet trykke et Digt, »Adler-Ruhe«, som ender:

»Der Sohn des Gipfels, der über die Wolken ragt,
dem Erdboden nicht Heimat ist,
schaut von oben die Mitternacht unten
ruhig und trinkt im hohen Mittag,
unerreicht, sein gewohntes Licht«.*)

21.

Baggesens Ophold i Tydskland i Vinteren 1808—1809 fremkaldte »Taschenbuch für Liebende auf's Jahr 1810« og »Der Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach, ein Taschenbuch für vollendete Romantiker und angehende Mystiker auf das Jahr der Gnade 1810«, som begge udkom i Tübingen hos Cotta.

»Taschenbuch für Liebende« indeholder Bidrag fra Flere, deriblandt Jung Stilling og Fernow, hvilken Sidste (der døde

*) »Morgenblatt für gebildete Stände«, 1809, 1 Mai.

i Slutningen af 1808 i Weimar som Bibliothekar hos Enkehertuginden) Baggesen i sin Tid havde hjulpet paa Vei til Kunstens forjættede Land*); men det baade i Kvantitet og Kvalitet Betydeligste er dog af Baggesen selv, tildels under det pseudonyme Mærke »Danwaller«. I »Sängers Reisen« synger vor poetiske Trækfugl:

»Ich fand in Süden,
ich fand in Norden,
ich fand in Osten,
ich fand in Westen,
auch da, wo sonst mir
kein Strahl der Sonne,
begeisternd, glühte,
selbst da, wo nirgends
ein' andre Wonne
des Lebens blühte,
in jedem Städtchen,
auf allen Fluren
herzvolle Mädchen,
vom Geist des Krieges,
dem Busenenger,
noch unbezwungen
und, rein wie Gold,
dem ewig jungen,
warmherz'gen Sänger
von Herzen hold.«

»Ritter Hagen und schön Siri, eine nordische Romanze« er grundet paa en gammel dansk Folkevise, der gjengaves i tydsk Oversættelse i W. Grimms — Achim v. Arnim og Clemens Brentano tilegnede — »Altdänische Heldenlieder, Balladen und Mährchen«, Heidelberg, 1811 (efter den danske Text i »Bragur, ein literarisches Magazin der deutschen und

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 108.

nordischen Vorzeit, herausgegeben von Häszlein und Gräter, dritter Band,« 1794, som havde den fra Rahbeks »Den danske Tilskuer«, 1793). Naar det i »Jens Baggesens Biografi ved August Baggesen« (IV, 18 og 19) hedder, at Digteren sandsynligvis har skrevet denne Kæmpevise for at persiflere den tydske sentimental-mystiske Poesi — den er ikke optagen i »Baggesens poetische Werke in deutscher Sprache« —, saa er dette aabenbart en Feiltagelse. Bearbeidelser af tidligere danske Arbeider af ham ere »Meine Göttin« (»Lydia« i »Samling af Poesier for Aaret 1785, Odense, hos Iversen«, og »Ungdomsarbeider, 1791«; »Idealia« i »Samtlige Værker, første Bind, 1801«), »Ritter Dann und Ritter Gleich, eine Ballade« (»Ridder Ro og Ridder Rap«, som ender »Gjengangeren og han selv«) og »Ja und Nein oder der kurz angebundene Freyer, eine scherzhafte Erzählung« (»Ja og Nei eller den hurtige Frier« i »Minerva«, 1786, og »Ungdomsarbeider«, 1791). Den komiske Fortælling er en fri Gjengivelse med en ny Indledning, som ikke er uden Interesse, da den viser Baggesens Stilling til den nyere tydske Poesi. Det hedder saaledes i denne:

»Ja, hier sogar in Jauer*), wo 'ne Art von Noth,
genannt die Pest, so weit gegangen,
dasz, was nicht schon gerädert und gehangen,
in Krieg ermordet und im Krieg gefangen
und längst verhungert, liegt mit blassen Wangen
auf Straszen und in Betten mausetodt —
ertönt in allen leichenvollen Grüften,
in öden Trümmern und in leeren Lüften

*) I »Der vollendete Faust oder Romanien in Jauer« er Scenen henlagt til »Jauer« (se dette Værks anden Afdeling, Side 243). Der existerer forresten en By af dette Navn i Schlesien, som spiller en Rolle i Krigen 1813 mellem Napoleon og Koalitionen.

rings um mich, oben, unten, überall
Sonanzen- und Sonettenschall.

— — — — — — —

Denn, ach! was hab' ich nicht schon längst besungen,
und was besingt ein andrer Deutscher nicht?
Was hat nicht alles schon blosz im Sonett geklungen,
geschweig' im ungebundneren Gedicht?
Hat Tieck allein nicht völlig umgepflanzet
den ganzen alten deutschen Dichterhain
bis auf die kleinsten Moos' an jeden Stein,
und gab er mit des Waldes Vögelein
uns auch nicht ihre Kröten obendrein?
Hat der und der nicht zehnfach umgestanzet,
was beyd' Hesperien gestanzt?
Welch Kraut und Unkraut aller wilden Arten
hat man nicht schon gesäet im Dichtergarten*)?
Welch gift'ges Blümchen hat man nicht verpflanzt?

— — — —

War irgend etwas Klassisches auf Erden,
das, trotz dem Sträuben des gemeinen Sprachgebrauchs
und trotz dem Pfeifen manches losen Gauchs,
uns nicht durch Vosz Volksspeise muszte werden?
Ist je was Plattes irgendwo gedacht,
kann irgend etwas Läppisches beginnen,
läszt irgend etwas Tolles sich ersinnen,
das nicht in Klingel-Verse schon gebracht
Romantiker und Romantikerinnen?
Ist alles Jämmerliche nicht gesetzt,
was eigne Dummheit kann erschaffen,
von Schlegels und Novalis' Affen?
Und liegen nicht zum Uebersetzen gar
von dem, was flacher noch Hispanien gebar,

*) Allusion til »Dichtergarten« af Rostorf — ɔ: v. Hardenberg, en Broder til Novalis — der var udkommen et Par Aar iforveien (den er ogsaa Gjenstand for en Sonet i »Der Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach«).

in unsren neuen Hippocrenen Böte?
Kurz: ist was Schlechtes in der Poesie,
das nicht schon längst erschöpft ein mystisches Genie?«

Man ser, Baggesen slaaer til Hoire og til Venstre, til Vosz som til Tieck, til det moderne Klassiske som til det moderne Romantiske. »Vater Göthe« forherliges dog, og om ham hedder det:

»Gott lohn' in langem Leben ihn allmählich
und nach dem Leben hab' ihn vollends selig
für Alles, was er kurz und gut gesagt!«

Den danske Digter spørger:

»— Steht nicht alles Gute, was und wie,
in Klopstock, Wieland, Bürger, Hölty (die
man kaum mehr nennt) und, überspringt man sie,
in Hebel, Schiller, Vosz und — schon im einz'gen Göthe?«

Af de øvrige Baggesenske Digte i »Taschenbuch für Liebende« er »Nänie« alt omtalt ved Skildringen af Digterens Ophold i Stuttgart, der fremkaldte dette Poem saavel som flere andre i den lille Bog.

»Der Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach« har til Motto Goethe's:

»Schlossenregen
ströme dieser Brut entgegen!«

Fortalen begynder: »Ved mit sidste Ophold i Tydskland lærte jeg at kjende en besynderlig ung Mand ved Navn Danwaller, som jeg i Begyndelsen holdt for en romantisk Bursch, senere en Tidlang ansaae for en klassisk Filister, og som jeg tilsidst ikke kunde finde Rede i, da jeg saae mig tvungen til at anerkjende ham for et ganske ordenligt Menneske.« Danwaller, som skriver Vers, erklærer engang,

at han besidder »Karfunkelen*), de Vises — ɔ: de Sang-Vises — Sten, Sonet-Arkanumet, den eneste mulige og eneste virkelige ægte poetiske Poesis hele Hemmelighed«, der sætter ham istand til mekanisk at producere Sonetter i den største Hurtighed dusinvis. Han har alt anlagt en Fabrik, hvori der i 7 Aftener — hver regnet til 3 Timer — af 7, fordetmeste ganske uøvede Hænder er bleven lavet 700 Sonetter; og han fremviser nogle af dem, der ere saa romantiske, mystiske, forvirrede og i enhver Henseende »gottvoll«, at Baggesen taber Næse og Mund og udbryder: »Er det muligt! have simple, nøgterne Mennesker gjort disse Sonetter? uden at kunne Jakob Bøhm udenad, uden Opium eller anden romantisk Begeistring, uden at have afsvoret den protestantiske Tro, uden at have forskrevet sig til Fanden?« Det er disse tydske poetiske Manufakturvarer, Baggesen udgiver i sin Almanak. I Heidelberg, hvor »Literatur-Sansculotterne paa det tydske Parnas« dengang havde deres »poetiske Jakobinerklub«, havde Baggesen jo (som ovenfor fortalt) i Slutningen af 1808, i Forening med Vosz og Andre, i Sonetter ironiseret over den nyere tydske Romantik og Mystik. Derpaa følger »Karfunkelhistorie om en nyoprettet Sonetfabrik eller Fremstilling af den allernyeste genialske, romantiske og mystiske Udvikling af et ikke ubetydeligt Universum i tre klingende Epoker, tilligemed Produkter af hin Udvikling«, forfattet af Danwaller, ligeledes med Motto af Goethe:

»Nicht die Leyer nur hat Saiten
Saiten hat der Bogen auch«.

---

*) I Zacharias Werner's »Martin Luther oder die Weihe der Kraft«, der var udkommen et Par Aar iforveien, spiller »Karfunkelen« en stor Rolle; og »Klingklingel« er der nok af hos denne Forfatter som hos de andre Hyperromantikere.

Den første Periode er den »genialske«. Skildringen af den begynder: »Det er hele Verden tilstrækkelig bekjendt, at Heidelbergs romantiske Beliggenhed i den nyeste Tid tilførte Byen en tal- og navn-løs Mængde yderst sjeldne, originale, ægte poetiske unge Digtere fra alle Hjørner og Kanter af Germanien, der opsloge deres Bolig i og omkring det gamle Slots Ruiner. Deres Øiemed var at hæve den romantisk-mystiske Poesi, som vi alle nu holde for den eneste sande, til det høieste Trin af Fuldendelse i den almindelig anerkjendte, paa een Gang for det tydske Sprog mest fremmede og mest passende Form: Sonetten, og fra dette Midtpunkt af at udbrede den over al Verden.« Der fortælles saa, at »en vis underlig, pudserlig Fremmed« kom til Heidelberg. »Hans besynderlige Paaklædning, hans vilde, pjuskede Haar, en ualmindelig Forvirring i hans hele Væsen, et umiskjendeligt Anstrøg af Noget, som Filistrene i Regelen kalde Vanvid, og en idetmindste tilsyneladende Ryggesløshed, men især hans Navn: Faust« tildrog ham Geniernes Opmærksomhed, der ellers næsten udelukkende var helliget dem selv. Den Fremmede er Danwaller. Hos hine Genier saae og hørte han Ting, hvorved ikke, som han havde formodet, Haarene reiste sig paa hans Hoved, men hvorved han blev tilmode, som maatte han igjen give Alt fra sig, hvad han havde taget til sig. Denne Følelse yttrede han maaske noget for ufordulgt; og Følgen deraf var, at han blev udfordret — paa Sonetter. I Heidelberg vare ogsaa Andre, som ikke hørte til Genikredsen, og med hvem Danwaller var i venskabelig Forbindelse; for dem havde han læst sit Drama »Der vollendete Faust oder Germanien im Tollhause«, i hvilket Romantikerne og Mystikerne fremstilles ad vivum romantisk og mystisk; »hans muntre, godmodig-satiriske Lune, hvori han ofte improviserede Vers, som mangen Romantiker efter en Opiumsrus

ikke vilde have skammet sig ved«, havde ligeledes bidraget til at vinde ham disses Velvillie. Dem opfordrer han nu til at gjøre Sonetter, Romantikerne tiltrods. Og Katten slaaes derpaa lystigt af Tønden. Faust den yngre drager saa til Schwaben. Den »romantiske Periode« udvikler nu videre, hvad den »genialske« har begyndt; og det Hele kulminerer saa i den sidste, »mystiske« Periodes uovergaaelige »Andagt, Kjærlighed, Tro, Salighed«, der med Forkjærlighed vender sig til Indien, og hvis Erotik i en Sonet fremtræder saa Ingemannsk, at Baggesen udbryder: »Hvilken Kjærlighed! renere, uskyldigere, mere overjordisk lader sig neppe den fuldkomneste Ligegyldighed tænke!«

Baade »Taschenbuch für Liebende« og »Der Karfunkel- und Klingklingel-Almanach« anmeldtes i »Allgemeine Literatur-Zeitung«, Halle und Leipzig, 1810, Marts. Anmeldelsen af det sidste Værk begynder: »Hvad Xenie-Almanaken for et Decennium siden havde foresat sig at virke i en videre Kreds med Hensyn til sin Tids i en borneret Kritik for største Delen hildede skjønne Literatur, skal sandsynligvis denne Almanak virke i en snevrere Kreds med Hensyn til et indtraadt andet Extrem. At bekæmpe det hos os opstaaede Sonetuvæsen og romantiske Uvæsen eller Pseudo-Romantiken — thi hvem vil ikke troe paa en sand romantisk Poesi? — med Spottens, fornemmelig Ironiens og Parodiens Vaaben har Udgiveren tilligemed sine Venner sat sig som Maal. Publikum kjender forlængst denne aandfulde Danskers humoristiske Talent. Ogsaa denne Almanak beviser tilstrækkelig dette Talent. Alle Stykker ere dog ikke af ham selv, en stor Del skyldes hans Venner i Heidelberg og Schwaben.«

22.

I Eremitagen i Marly var Baggesens Liv alt Andet end lykkeligt. Napoleons aarvaagne Politi iagttog den danske

Digter. I en Skildring af Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest, som tryktes 1814 i Baggesens Ugeblad »Søndagen« — oprindelig en Beretning, skreven i Paris et Par Dage efter Høitiden i Foraaret 1810 paa Fransk i et Brev til Hertuginden af Würtemberg — fortæller Digteren, at han »ikke blot var anskreven hos Politipræfekten og Politiministeren, men angivet for Keiseren selv og signaliseret Gesandtskabet i Kjøbenhavn«*). Et Brev fra Politiminister Fouché (i Familien Abrahams' Eie) henvender Opmærksomheden paa »le Sr. Jens Baggesen, litterateur danois,« og gjør gjældende, »que la conduite du S. Baggesen doit être surveillée avec soin«**). Stadig pekuniær Forlegenhed, i høi Grad forøget ved de politiske Forhold, hjemsøgte ham. Hustruen, der hverken forstod Dansk eller Tydsk og altsaa ikke kunde følge Digterens Virksomhed paa hans Hovedgebeter; hvis besindigere, køligere Natur desuden ikke formaaede at

---

*) Sammesteds beretter Baggesen, at han levede i »aabenbar Fortrolighed« med sin »gamle Ven fra Revolutionens Begyndelse, den i hele Europa noksom bekjendte Grev Slabrendorff« — at Sieyes var hans Nabo i Marly's »lille Pathmos« — at Manzoni »i en smuk Ode« havde forkyndt ham, at han vilde oversætte »Parthenais« paa Italiensk og var kommet fra Mailand med sin unge, elskværdige Kone til Paris, hvor vor Digter var sammen med ham — at Noureddin forelæste Aladdins »Axel og Valborg« for General Waltersdorff »med sand Fortryllelse« Om Napoleon dømte han i Anledning af Formælingen: »Det maa nødvendigen gaae ned ad Bakke fra den svimmelhøie Top, hvortil han ikke saa meget er selv stegen som bleven skudt af Revolutionens, Europa rystende, Jordskjælvs Stød og Modstød bestandig opad — fra den Dag af, Du her gik med ham under Armen, og han, som nylig i Comité de Salut public afvist Lieutenant, med sin lille Korporalskjep aftegnede Dig en Plan til Tuilleriernes Beleiring i Sandet«.

**) »Danske Samlinger«, udgivne af Bruun, Nielsen og Petersen, tredie Bind, 1867—68, Side 287.

sympathisere med den excentriske, urolige, ikke sjelden høist uberegnelige Poet; og hvis tidligere Livsstilling stod i stærk Modsætning til den nuværende, som ovenikjøbet forværredes ved Sygelighed — skulde heller ikke bidrage til at lette Livet for den Haardtprøvede, der baade legemlig og aandelig havde en tung Kamp at bestaae.

Saaledes isoleret og forpint i et fremmed Land,

»wo man das Göttliche nach Regeln tödtet,
wo jede Kraft ein eitles Streben lähmt« —

som han siger i et Digt »An eine junge deutsche Künstlerin in Paris«*) — søgte den danske Digter, som tidligere, i Tankens Verden Trøst for Livets Skuffelser. »Geschichte der Idee einer allgemeinen Symbolik« (der først tryktes i »J. Baggesens philosophischer Nachlasz, herausgegeben von Carl Baggesen,« I, 1858) begynder: »Da det her i Marly mod Enden af forrige Aar (1809) for Kummer og Kval var mig umuligt at fortsætte noget digterisk Arbeide, indesluttede jeg mig syv Uger i min Stue med min Kone og lille Søn, om Dagen udforskende mig selv, om Aftenen læsende Montaigne. Jeg besluttede at opgive Poesien, dels af religiøse Grunde, dels af Pligtfølelse mod Kone og Børn, fordi jeg indsaae, at mit poetiske Liv til Syvende og Sidst var Aarsagen til den Nød, hvori jeg er og altid har været, da et saadant Liv gjør Erhvervelse og Vedligeholdelse af Formue umulig. Skulde Du da ikke due til nogetsomhelst Andet? sagde jeg til mig selv og besluttede at sætte min Tænkeevne paa Prøve. Jeg indesluttede mig uden andre Bøger end min Montaigne, der ligesom ex opposito gav mig Stof til Eftertanke, idet han mere fantaserer end tænker, og, naar han har en Mening, denne næsten altid strider mod min.« Naar Baggesen beslutter at opgive Poesien, dels af religiøse

*) »Taschenbuch für Liebende auf's Jahr 1810«.

Grunde, dels af Pligtfølelse, ligger det nær at gjøre gjældende, at en saadan Stemning vel maatte kunne bemægtige sig en Natur som hans, der ikke blot ofte havde behandlet Kunsten som en flygtig Leg uden dybere Betydning, men — hvad der var endnu ulige værre — ikke sjeldent i selve den reale Existens havde ladet et Fantasi-Liv med dets følsomme Rørelser træde istedetfor den strenge religiøse og ethiske Praxis, en Afvei, som Poul Møller træffende har karakteriseret i sin lille Studie om »Kvindelighed«. Nogle Breve til Reinhold (mellem Baggesens Papirer paa det kongelige Bibliothek) ere talende Vidnesbyrd fra den Tid. I Slutningen af 1809 begyndte han en Skrivelse til denne gamle Ven saaledes: »Du vil, min dyrebareste gamle Lærer og Ven, efter min Aands og mit Hjertes tilsyneladende Fraværelse i en saa lang Tid, forundre Dig over at faae et Brev fra mig, omtrent som Sokrates vilde have forundret sig, hvis han paa een Gang var bleven overrasket i sit Fængsel af den letsindige Aristippus. Jeg haaber paa min herværende Ø Ægina, at Du hverken er i Fængsel eller er bleven dømt til at tømme Skarntyde-Drikken; men desuagtet og tiltrods for alt mit Aristipske Letsind skriver jeg Dig til, da jeg ikke kan begive mig til Dig personlig. Egenlig befinder Discipelen sig i Mesterens og Mesteren i Discipelens Stilling. Jeg er virkelig i Fængsel og dømt til at tømme en Drik, der i Sandhed er bittrere end Skarntyde og ligesaa vist dræbende, om end langsommere. Du derimod er i den æginetiske Havn Kiel, efter lang, fortrolig Omgang med det sicilianske Hof — hvem veed, om Du ikke endog nu er i Syracusa (Kjøbenhavn)! Men alt dette er Biting. Min Sjæl skriver dette Brev til din, og ikke dens Larve til din. — — — Hvad der hændte Dig i din første Ungdom, og hvad der har været Tilfældet med saa mange Sandhedsvenner, at de forlode Alt, for at hellige sig

til Filosofien, er hændt mig i mit 45nde Aar.« Først Sommeren efter fortsattes dette Brev saaledes: »Jeg finder idag, efter et halvt Aars Forløb, dette Brev i min Pult. I den Stemning og Stilling, hvori jeg befinder mig, som i Intet væsenligt er forskjellig fra den, hvori jeg var i Slutningen af forrige Aar, indser jeg ei, hvorfor jeg ikke skulde fortsætte det, som om jeg havde begyndt det igaar.« Han fortæller derpaa, at alle hans »Tankers og Følelsers Transportskibe«, Brevene, »i Løbet af tre Aar have været under Embargo«, som nu er bleven hævet, og at han lever ensomt med en syg Kone og et sygt Barn paa Landet, trykket af Næringssorger, læsende dels Reinholds Skrifter og dem, til hvilke disse henvise, dels paany sine egne filosofiske Afhandlinger. Det hedder videre: »Siden 1808 har Ingen i Danmark modtaget noget Brev fra mig. Allerede dengang havde jeg paa 30 Breve intet Svar. Efterhaanden hørte jeg aldeles op med at skrive; thi de enkelte Breve, som jeg, under min mislykkede Tilbagereise, skrev fra Tydskland, regner jeg for saa godt som ingen. Fra min Søn i Kjøbenhavn havde jeg i to Aar slet ingen Efterretning og fra min Søn i Bern yderst sjelden. Da jeg ikke fik Breve fra Nogen, fik jeg endnu mindre Penge. Du vil kunne tænke Dig min Stilling, naar jeg siger Dig, at jeg ikke modtog det mig af vor Konge lovede Laan, at min Pension ikke blev mig udbetalt, at Honoraret for mine danske Skrifter gik tabt, at jeg, betynget af Gjæld og uden al Indtægt, i to Aar har maattet leve af Laan hos Aagerkarle til 15 Procent og ofte endnu mere, og at jeg har maattet lade al min Eiendom pantsætte. Føi hertil, at min Fanny er bleven bestandig mere sygelig, at jeg selv ikke kunde bedømme, i hvad Grad min Person var i Fare. Jeg har været saa ulykkelig og lidende, som et Menneske kan være, og er det endnu, og jeg glæder mig ikke mere til Noget i

Verden, fordi jeg ikke haaber paa Noget undtagen paa den, Gud være lovet! om kort eller lang Tid kommende Befrier. Desuagtet er denne mit Livs for Mennesket, Ægtemanden, Faderen, Borgeren, Vennen og Digteren Baggesen kvalfuldeste Periode i mange Henseender den mest dyrebare for mig som aandeligt Væsen; thi den har fort mig fra mig selv til Gud, fra Kant og Fichte til Dig og Jacobi, fra Fantasi til Fornuft, fra Poesi til Filosofi.« Han skildrer saa, hvorledes det i Slutningen af forrige Aar, ikke blot i hans Kvals hidsige, men selv i dens kolde Momenter, var kommet saa vidt med ham, at han foretrak Ikke-Væren for en Væren, som den han førte. »Paa en ensom Spadseregang« — hedder det videre —, »da mit Hjerte blødte, da min Sjæl var fuld af Fortvivlelse, og Verdens Færd kun indgød mig Had, blev jeg vaer, at jeg dog endnu hang ved Noget, og det inderligere end nogensinde — Gud. Denne Opdagelse af en i mit Inderste uudslettelig Religion satte mig i én usigelig vemodig, men tillige usigelig salig Tilstand. Jeg faldt paa mine Knæ, bad høit og længe, fandt den gamle Verden om mig forsvunden, saae en ny Himmel og en ny Jord gjennem strømmende Taarer og svor paany Skaberen evig Troskab. Jeg var imidlertid endnu saa Tanke-sur af den gamle Kant'ske Surdeig, at jeg strax derpaa bad Gud om Forladelse for min ydre Andagt og lydelige Bøn (hvori jeg dog ikke havde bedet om Andet end moralsk Styrke). Hvad der var foregaaet i mig tilintetgjorde imidlertid ganske en anden gammel Kant'sk Grille, som jeg havde tilegnet mig, nemlig Grillen om min absolute Frihed. Jeg følte dybt, at jeg vel ubetinget vilde, men tillige med den inderligste Overbevisning, at jeg ikke selv frembragte min Villen. Hvorledes det saa kunde og maatte tilregnes mig; hvorledes det gik til, at jeg kunde blive bedre efter en Selvbestemmelse,

der ikke var min egen, Gud behageligere ikke derved, at jeg var gaaet til ham, men draget til ham; hvorledes det hang sammen med, at jeg fra Grunden af følte mig omvendt uden dog at have omvendt mig selv; hvorledes en Naades-Akt kunde berolige min grændseløs strenge Samvittighed — blev mig en Opgave, hvis Løsning, næst fortsat Vandring paa religiøs Dydsvei, syntes mig det Vigtigste. I hele Maaneder havde jeg Intet skrevet, saa jeg havde glemt Stilens Kunst, i hele Aar kun henkastet Digte, saa jeg næsten havde glemt methodisk Tænken, som jeg desuden kun sjelden havde givet mig af med; Bøger havde jeg ikke, fordi jeg for længe siden har maattet sælge næsten alle for Brød. Saaledes satte jeg mig hen med det faste Forsæt: at opfinde en Videnskab, og det en Grundvidenskab. Lykkes det Dig ikke — sagde jeg til mig selv — er Du ikke født til Filosof; lykkes det Dig, er Du. Jeg valgte den Videnskab, der var mig mest fremmed, hvis Elementer jeg aldeles havde glemt, den Videnskab, jeg egenlig heller aldrig havde lært: Mathematik*). Jeg bestod Prøven over al Forventning. Det viste sig, at hvad jeg, efter nogle Ugers vedholdende Meditation over blotte Tal og Linier, fik ud, ikke var Euklid (som jeg bagefter laante) uværdigt. Under min Mediteren var jeg imidlertid faldet paa meget Andet, f. Ex. paa Ideen om en, Arithmetik og Geometri begrundende Videnskab, paa Ideen om en, Mathematik og Logik begrundende Videnskab. Ideen om og Udkastet til denne sidste bestemte mig — paa Grund af den umiddelbare Tilfredsstillelse, den ydede min Forstand, paa Grund af det ganske nye Lys, den udbredte over Videnskab overhovedet, paa Grund af den Uendelighed af

*) Alt i sin Ungdom havde han forresten paa sin indenlandske Reise 1787 og 1788 givet sig noget af med Mathematik (se dette Værks første Afdeling, Side 44).

Anskuelser om Universet, som den paa een Gang klart viste mig, paa Grund af den Løsning af allehaande mig hidtil uløselige Problemer, som den præsterede — til fra nu af for bestandig at lade Poesien fare og vie mine Aandskræfter til Filosofien. Mine Udarbeidelser ere nu svulmede op til tre Bind, hvorom jeg veed, at de indeholde Noget, med samme Overbevisning, hvormed jeg veed, at alle mine øvrige Skrifter Intet indeholdt, i det Høieste med Undtagelse af min »Faust«, — der i tre Aar har ventet paa Udgivelse — som idetmindste indeholder en hensigtsmæssig Tugtelse af det moderne Vanvid i den nyeste Poesi og Filosofi«. Han erklærer derpaa, at han anser Reinholds Skrifter tilligemed Jacobi's, efter temmelig udførlig Prøvelse af de øvrige Forsøg siden Leibnitz, for de eneste ikke sofistiske. »En dybere Sands kan jeg ikke tænke mig end Jacobi's eller en klarere Forstand og renere Bestræbelse end Reinholds.« Han hævder saa, at »Logiken ikke blot er en Realvidenskab, men den eneste reale Videnskab; den indeholder ogsaa, efter min Mening, ikke blot mer end Forestilling, men mer end Tænken, ikke blot et Prius κατ' ἐξοχήν, men et Posterius κατ' ἐξοχήν og lader sig derfor ikke opløse i blotte Formler. Logos, der fra Begyndelsen var hos Gud og var Gud, er bleven Kjød og boer iblandt os; min Logik ikke blot anskuer, men vil, er ikke blot theoretisk, men praktisk tillige — som min Fornuft og Fornuften overhovedet.« Det hedder: »Midtpunktet kan kun være i Gud. I ham alene kan principium cognoscendi falde sammen med principium essendi. Aldrig, i Evighed aldrig ville vi kunne indse, begribe og demonstrere: hvorledes det Endelige opstaaer af hans Uendelighed. Kun ved et Spring (som jeg dog hellere vilde kalde et salto vitale end et salto mortale) komme vi til os selv som begrændsede og indskrænkede, men derfor ogsaa ydmyge Væsener, der

troe og tilbede og i andagtsfuld Ydmyghed og ydmyg Andagt give Afkald paa at vide, hvad han alene veed: hvorledes Tilværelse er mulig. I den fuldkomne Uvished herom, fordi det ikke er et Cogitatum, men et Factum, antage vi troende, at han har skabt Verden. Hermed er Dualismen given.« Ligesom Baggesen vender sig fra den filosofiske Abstraktion, fra »Spekulation om Tænkningen som Bærer af det subjektive og objektive Universum« til det konkretere Religiøse — hvad han jo før havde gjort under lignende, Modet knækkende Omstændigheder —, saaledes polemiserer han ogsaa mod de abstrakte Filosofers abstrakte Sprog og mener, at Sandheden maa udtrykke sig mere levende i Ord end i Linier og Tal. »Hvad ere disse Ord, naar de slet intet Billedligt have? Slette Tegn, fordi de ikke ere adækvate med det rene Begreb. De maa som Ord ved det levende Billede, der fattes Tallene, supplere, hvad der mangler dem i figurlig Umiskjendelighed; de maa ved Billedets Liv, Farvens Livlighed og Tiltalen af Gemyttet (der fattes Geometriens rigtige, men døde Figurer) erstatte, hvad der mangler dem i Bestemthed; med eet Ord: de maa ikke blot kunne tænkes, men føles.« Man ser, at Digterens Filosoferen eller, maaske rettere sagt: filosofiske Fantaseren, baade hvad Indhold og Form angaaer, ender med at lede Filosofien over i Religion og Poesi. »Tænken som Tænken« — siger han — »kan i al Evighed ikke strække til for mig, med blot Logik kommer jeg i al Evighed hverken til Logos eller til Alogon. Mig tykkes, Gud har givet mig Logiken til Noget, der ikke er blot Logik. Væren er jo ikke nok, der maa jo ogsaa være Noget. Derfor blev eller meget mere er (thi »var« og »bliver« er hos den Evige »er«) Gud Gud ɔ: Skaber. Med Skaberen er Skabningen givet, altsaa evig oprindelig Dualisme. Hvorledes man ved blot Logik kommer til en Ting, ved blot Aand til Kjød, begriber jeg

ikke.« Han spørger: »Gives der intet Tredie mellem Troen som Tro, der kun befordrer Dyden, og Viden som Viden, der kun befordrer Kundskab — ingen, Dyd og Kundskab ligelig befordrende Visdom? Er Filosofien kun enten, efter Jacobi, blot praktisk eller, efter Dig, blot theoretisk? Eller skulde den ikke meget mere være en Stræben efter religiøs, praktisk Erkjendelse? — — — Du vil Viden; det er Dig ikke nok i Troen kraftigt og klart at iagttage Guds Tilværelse. O, min Reinhold! Videns Gud er ingen Gud, er kun Guds Skygge, som Videns Triangel Krystallens Skygge. Jeg vil ogsaa Viden, men kun i og for Videnskaberne, ikke i og for Filosofien. Denne i Spidsen for alle Videnskaber er ingen Videnskab, kan og skal ingen være — blev den det, vilde jeg igjen spørge efter en Filosofi, der begrundede den. Derfor gjør jeg imidlertid ikke strax den blinde Troes Jacobi'ske salto mortale, men den seende Troes salto vitale. »Hvilket?« spørger Du. Det individuelle Spring i individuel Spekulation, der kun kan være tilfredsstillende som min Sandheds System; og jeg forlanger ikke, at enhver anden Metafysiker skal slaae sig til Ro i denne til mig selv opførte Bolig, ligesaa lidt som Sneglen forlanger, at enhver anden Snegl skal logere i dens Hus, eller Solen, at enhver Fixstjerne skal indordne sig i dens System. Ogsaa jeg vil maaske engang udgive en Mikrokosmologi. Den vil imidlertid hverken være almindelig Videnskabslære eller nogensomhelst anden almindelig Lære, men individuelt Fornuftsystem eller Beskrivelse af det selvopførte Tankehus, hvori min Aand boer, og paa Døren skal der staae skrevet med store Bogstaver: Est hic, est Ulubris, animus si non deficit aequus*).« Den Baggesenske Spekulation ender altsaa

*) Horatii epistolarum liber primus, XI, som slutter:
»— — — — — — — — — — Quod petis, hic est,
est Ulubris, animus si te non deficit aequus.«

i en blot individuel »seende Tro« — tænke sig den, hvo kan! —, der ikke gjør nogensomhelst Fordring paa Almengyldighed. Det næste Brev begynder ogsaa spøgende: »Tilgiv mig, min dyrebareste Reinhold, at jeg, efter mit sidste filosofiske Bombardement (der vel kom Dig ligesaa uventet som det engelske i sin Tid Kjøbenhavn), saa snart igjen viser mig i din aandelige Kielerhavn. Om Du end forlængst er kommen Dig efter hin voldsomme Overraskelse, forsaavidt som Du snart vil have opdaget, at min symbolske Logiks saa frygtelig truende Linieskibe og Fregatter fordetmeste kun ere Nøddeskaller med Master af Tandstikkere og Seil af hvide Rosenblade (af den Art, som jeg alt i min Barndom byggede og lod seile afsted i Rendestene), nogle endog hule og trækkende Vand — saa er dette mig dog ikke tilstrækkeligt; jeg maa skyndsomst sige Dig, at jeg selv ikke har nogen bedre Mening om hin Flaade, skjøndt Expeditionen (der imidlertid skete for flygtig) virkelig først blev besluttet efter forudgaaende store og alvorlige Tilberedelser.« Reinhold svarer paa disse Breve: »Det filosofiske Bombardement har fornøiet mig meget som et interessant Fyrværkeri og som Prøve paa din bestandig vedvarende, ja stærkere end nogensinde før sig igjen indfindende Interesse for Filosofi«. I sit næste Brev vender Baggesen tilbage til Skildringen af sine filosofiske Bestræbelser. Det hedder: »Ved Platos, Jacobis og dine Skrifter i de to sidste Aar af mit indtil da filosofisk-vegeterende, i det Høieste metafysisk-animalske Liv vækket til logisk Selvbevidsthed og drevet til religiøst-aandeligt Liv, begyndte jeg i min Ensomhed paa min Vis, med de mig forlenede Midler, paa den mig mulige Vei at søge det for den endelige Aand ene Fornødne. Foruden de empirisk- og spekulativ-videnskabelige Forkundskaber, som jeg alt havde i min uopryddede Hukommelses Pulterkammer, samlede jeg endnu i de nyeste

Kemikeres Skrifter, i Experimentalfysiken og i Naturhistorien nogle nye — da jeg blev vaer, at jeg alt havde mer end Materialier nok til Filosoferen, og at ikke deres Forøgelse, men deres Ordning var paatrængende nødvendig. For virkelig at ordne dem i mit Hoved og samtidigt komme paa det Rene med, om mit filosofiske Talent ikke var en Indbildning, begyndte jeg ikke saameget at studere — thi jeg besad ikke en eneste mathematisk Bog — som at udtænke Mathematik; og da dette lykkedes mig langt over min Forventning, skred jeg modig til forfra at fornye alle mine filosofiske Kundskaber. Jacobi, Plato, Baco, Descartes, Spinoza, Locke, Condillac, Malebranche, Hume, Hemsterhuis, Kant bleve gjennemstuderede, indtil jeg fuldkommen forstod dem ɔ: klart indsaae deres stærke og svage Sider (Kant tre Gange fra Begyndelsen til Enden — den paa een Gang haardeste og huleste filosofiske Nød!), ligeledes Bardili. Resultatet var Ikke-Tilfredsstillelse i det Hele uden Undtagelse, men Tilfredsstillelse i det Enkelte i meget forskjellig Grad: hos Plato, Bardili saavel som hos Jacobi, Dig, Hemsterhuis og hvad jeg kjender af Leibnitz i relativ høieste Grad; hos Condillac, Hume og især Kant i relativ mindste Grad.« Han drager derpaa heftigt tilfelts mod den af ham »saa længe grændseløst skattede og elskede Aand, som jeg i min uvidende Uskyldighed holdt for en anden Messias, bedaaret af den tilsyneladende grændseløse Strenghed af hans (som jeg nu indser) fransk-republikanske ɔ: letsindig-grusomme Dydslære« — Immanuel Kant, hvis Fornavn den begeistrede Poet jo endog i sin Henrevethed havde antaget. Slutningen af Brevet fremstiller Baggesen og Jacobi »knælende for Alteret«, og Skrivelsen ender: »Hvad vi vide er Intet i Sammenligning med hvad vi troe.« *) I en Ex-

*) Aftrykket af dette sidste Brev i Baggesens Biografi og i »Philoso-

pektoration, som slutter sig umiddelbart hertil, fornyer han sin Polemik mod Tænken som Tænken og dvæler længere ved sin alt tidligere fremsatte Fordring: et billedrigere Sprog i Filosofien. »Skulle Ordene, saaledes som vi til Logiken tage dem af det alt forhaandenværende babyloniske Sprog og søge at bestemme dem, vælges blandt de ganske billedlige eller ganske ubilledlige — med Blandingerne har jeg Intet at gjøre?« Saaledes spørger han og vedbliver: »Du vil studse eller rettere sagt: ikke studse (fordi Du let vil tiltroe den fantastiske Digter, som Du altid har været vant til at anse mig for, et saa bizart qui pro quo) ved, at jeg netop fortrinsvis vil vælge, frede og holde i Ære de mest sandselige, billedlige, grovt empiriske, der længst fjerne sig fra de algebraiske. Saa grovt digterisk drømt (thi Digteren kan jo ikke Andet) dette nu ogsaa i Begyndelsen kan synes, saa tiltroer jeg mig dog at kunne gjøre denne Fremfærd indlysende, som idetmindste klog, for alle vaagne Tænkere og fremfor Alt for Dig; thi her befinder jeg mig paa et Territorium, som jeg troer at kjende, blandt Andet ogsaa, fordi jeg i mit sprogdannende Liv ikke blot har betraadt det, men oftere ogsaa har betragtet det i Flugten fra Oven ned à vue d'oiseau.« Han mener, at den tydske Filosofi ved Dannelsen af et logisk Sprog maa have Øiet fæstet paa »den tydske Bibels, den tydske Bondes og den tydske Digters Ord«. I Slutningen af Skrivelsen hedder det: »Hvorfor sætter jeg mig hen, uagtet mine halv blinde Øine, under Reconvalescens efter en skrækkelig Sygdom, for at opbyde Alt, hvad min Tænkning eller Tænkningen gjennem mig formaaer, i det Øiemed at gjøre Dig opmærksom paa, hvad jeg anser for Skuffelse, naar jeg ikke uudsigelig ærede Dig som

---

phischer Nachlasz« er efter en Afskrift af Digteren selv, der ikke overalt ganske stemmer med Originalen, som her er benyttet.

filosofisk Skribent, fremfor Alt som hjerteren, fuldkommen redelig Tænker. Jeg vil have, at Du skal bidrage til sand Filosofi, til Gjenfødelse af den indre Kristendom, til Udbredelse af en alene saliggjørende Religion og ikke levere Bidrag til intetsigende Skolesystemer, der alle ere Affødninger af Aristoteles' Formalisme. — — — Kast alle filosofiske Skrifter fra Kant af, med Undtagelse af Jacobi's, bort; glem om muligt alle deres Kunstord; læs Baco, Plato og Evangeliet og sæt Dig saa hen og skriv!«

I et Brev fra Slutningen af Mai 1810 til Sønnen i Kjøbenhavn, der havde valgt den militære Bane, skriver Baggesen: »Min Skjæbne har været bitter, mit Liv surt, mit Hjerte saaret og min Sjæl mat. Blot Religion reddede mig fra Fortvivlelse.«

I Sommeren 1810 henvendte den ulykkelige, expatrierede danske Digter sig i en Skrivelse til sin Konge. Denne saavel som Dronningen havde ofte spurgt Reinhold om, hvorledes det gik Baggesen, og derved sat Filosofen i pinlig Forlegenhed, da han ikke vidste Mere derom end enhver Anden. Den brave Reinhold var ikke lidet bekymret paa Vennens Vegne, baade formedelst dennes Opførsel mod Kongen, som han fandt »dels ubegribelig, dels virkelig ikke til at undskylde«, og formedelst Hadet mod Digteren hos Landsmændene, »der udmærke sig meget, NB. i Had«, som Reinhold skriver til Vennen. Kongen havde engang sagt: »Baggesen behøver næsten en Formynder. Jeg har selv villet være det; men han slaaer for og bag ud.« Reinhold besvor ham ikke at opgive den Ulykkelige og forklarede, at dennes Omflakken (som Kongen kaldte det) skyldtes ikke mindre Skjebnen end den poetiske Fantasi, der jo desuden hørte med til Digterens Skjebne, og som man dog ogsaa havde at takke for saa meget Fortræffeligt. »Han har ved et dansk Digt skaffet sig mange Fjender« — vedblev

Frederik den sjette —, »hans Vittighed har fornærmet Mange«. — »Desto mere« — lød Reinholds Svar — »behøver han Deres Majestæts Beskyttelse, og desto indstændigere beder jeg om den for ham«. Kongen erklærede, at han gjerne vilde gjøre Noget for Baggesen, naar denne blot vilde være medgjørlig. »Af Alt, hvad han sagde,« — saaledes beretter Reinhold Baggesen Sagen i et af de ovenanførte Breve fra Sommeren 1810 — »fremgik, at han mente det godt med Dig«.

Samme Sommer kaldtes Baggesen saa af Frederik den sjette tilbage til Fødelandet. I Slutningen af August skrev Digteren — som oftere, ikke uden Ydmygelse — i et Brev til sin gamle Mæcen, Grev Schimmelmann (Kladden findes mellem Digterens Papirer paa det kongelige Bibliothek): »Hvilken himmelsk klar Glands har Deres Excellence paa een Gang ladet falde i min herværende Tilværelses snevre, mørke Fængsel! Tør jeg troe denne paany oplivende Haabets Straale? Er det muligt, at den efter saa lang, bedøvende Græmmelse endnu smiler Trøst og Livslyst ind i mit syge Hjerte? Dog, det er jo ingen sydlig Lygtemand, dens Glands er Nordlysets friske, rene Klarhed. Jeg vil fæste Lid til dette Budskab om min Konges Naade, thi min ældste og kjæreste Velgjører, Ernst Schimmelmann, sender mig det. Vel har Deres Excellence endnu ikke værdiget mig ved nogensomhelst naadig Linie at bekræfte denne Gunst, der alene kan redde mig af min sørgelige Stilling; men mine Haar ere blevne graa, mit Hoved roligt ved alvorlige Studier og mit Hjerte ydmygt. Hvorledes kunde desuden Deres Excellence vide, i hvilken Grad jeg fortjener Deres personlige Velvillie mer end nogensinde? Jeg har, efter Deres Excellences Befaling, nøie opgivet min Gjæld til min ædle herværende Ven, den fortræffelige Generalkonsul Classen, der oftere har hjulpet mig i trykkende

Omstændigheder. Vel kan og maa jeg, ifølge den af Deres Excellence alt forkyndte kongelige Naade, reise til Danmark og kaste mig for Kongens Fødder; men med Kone og Barn kan jeg ikke uden betydelig Hjælp vende for stedse tilbage, saa usigelig gjerne jeg end vilde, saa vist jeg end i flere Aar ikke har havt noget inderligere Ønske end at leve og døe i mit Fædreland med Alt, der hører mig til. Imidlertid gjør jeg alt Muligt, for, paa det første Vink fra Deres Excellence, at være færdig til Afreise med Alt. Tiltrods for sin Sarthed og Nervesvaghed har min Kone, inderlig rørt over den kongelige Naade, besluttet sig til at følge mig. Jeg er — Hjertet undtagen, der altid kun var fuldt af Kjærlighed til det Gode og Skjønne, og hvis barnlige Uskyldighed jeg tro har bevaret — blevet et ganske andet Menneske. Den letsindige, sværmeriske, upaalidelige Digter i mig har jeg dræbt, og ved stadige alvorlige Studier har jeg givet min Aand en hel anden Retning. Digteren Baggesen, for hvem Mennesket i saamange Aar paa det Skrækkeligste blev opoffret, vil neppe komme mere tilsyne uden i de alt færdige Arbeider — Danmark har desuden nu en langt bedre, hvis guddommelige Genius jeg beundrer af mit ganske Hjerte. Men Tænkeren Baggesen haaber (hvis ikke vor Tids største Tænkere have smigret ham for meget) endnu at sætte sig et Mindesmærke som Resultat af sine Studier, sin Verdenserfaring og sin Menneskekundskab, der engang vil overtyde Efterverdenen om, at den naadigste Konge og høimodigste Minister ikke for Intet have elsket og reddet ham. Jeg har i de sidste Par Aar næsten fuldendt et stort filosofisk Værk — — —.« I Slutningen af næste Maaned tilskrev Grev Schimmelmann Baggesen: »Fra den Tid af, da jeg ikke har havt den Lykke at se Dem og skrive Dem til, har Alt forandret sig rundt om os nær og fjern. Det forhenværende blomstrende

Danmark existerer ikke mere. Men midt blandt Ruiner staae vi endnu opreist. De stille Lunde, Muserne finde Behag i, ere nu forvandlede til Samlingspladser for Krigere; men dog forlade Gudinderne ikke deres Elskede, og de have, haaber jeg, besluttet at føre Dem igjen til os, hvis De kan og vil. Jeg har idag, efter Kongens Befaling, skrevet til Generalkonsul Classen i Anledning af Deres Tilbagereise og de Foranstaltninger, som af ham ved den Leilighed maa træffes, samt i Anledning af de Summer, han maa forstrække Dem med. Jeg ønsker, at Deres Ønske: at vende tilbage til det længe forladte Hjem for at opholde Dem der tilligemed Deres Familie derved kan realiseres. Naar De tiltræder Deres Tilbagereise, er det Kongens Villie, at De, saasnart De er kommen til Holsten, underretter Hans Majestæt derom og oppebier videre Befaling.« Schimmelmanns Brev ender: »Om mig selv taler jeg ikke. Mit Liv er en Kamp med bestandig fornyede Vanskeligheder. Dog vilde det være altfor skrækkeligt, dersom ikke Erindring og Haab kunde opretholde Nutiden, og dersom Mindet om dem, der have oplivet og forskjønnet længst svundne Timer, kunde gaae under i min Sjæl.«

I Midten af November forlod Baggesen saa endelig med sin Kone og sin yngste, sexaarige Søn, Adam Paul, Seinestaden. Desværre havde Digteren ikke opgivet hele sin Gjæld, hvilket senere havde sørgelige Følger for ham.

22.

Veien gik over Straszburg, Heidelberg, Frankfurt og Hamborg til Kiel. I et Brev til sin ældste, næsten attenaarige Søn Karl i Bern yttrer Baggesen om denne Reise, at han da var halv blind og meget syg, og at den uheldigvis blev foretagen i den mest uheldige Aarstid. »Din Moder, som lider under hvert Vindstød, var utilfreds med Alt og Alle,

menneskesky, tildels som en Følge af den Ensomhed, hvori hun havde levet saa længe. Jeg var underveis den mest plagede Mand paa Jorden. Mine Øine bleve dertil stedse svagere og svagere; og, efter usigelige Møisommeligheder, plaget af Sne, Regn og Frost, ankom jeg, aldeles afkræftet, til Kiel.«

Ved Ankomsten til Kiel i den første Halvdel af Januar 1811 modtog »Os elskelige Professor Baggesen« et kongeligt Reskript, der udtalte, at Frederik den sjette »med allerhøieste Deltagelse og Tilfredshed« havde modtaget Baggesens Indberetning om Tilbagekomsten til Danmark, og meddelte, at Hensigten var at ansætte ham som Professor i det danske Sprog og den danske Literatur ved Universitetet i Kiel i den Forvisning, at Fædrelandet vilde høste »rigelig Nytte« af hans »Kundskaber og Talenter« i denne Stilling. Senere modtog Digteren en Skrivelse fra Finantskollegiet, hvori han underrettedes om, at der var bleven bevilget ham en aarlig Gage af 1200 Rd. som Professor.

I Begyndelsen af Sommeren 1811 skrev Baggesen til Sønnen i Bern: »Fra min Ankomst hertil har mit Liv været et sandt Hospitalsliv. Mine Øine bleve slettere og slettere, vi bleve Alle syge, vi led desuden under allehaande Mangler. Jeg faldt dybere og dybere i legemlig og aandelig Sygdom. I omtrent fem Maaneder holdt jeg Sengen eller Værelset og begyndte endeligen for kort Tid siden at krybe omkring ved en Stok, saa aldeles en Skygge af mig selv, at mine gamle Bekjendte neppe gjenkjendte mig. — Men dette er nu, Gud være lovet! forbi. Ogsaa denne Gang, som for tre Aar siden i Frankfurt, er jeg staaet op igjen, efter at have været død i Lægernes og begravet i Naboernes Tanker. Min aandelige Kraft er kommen tilbage, og den legemlige Styrke tiltager daglig mer og mer. Og nu, efterat denne skrækkelige Periode er

overstaaet, takker jeg min Gud for samme, thi jeg er under denne ligesom passeret gjennem en Skærsild til det klarere Lys. Jeg sporer i min Sjæl en saa høi Grad af Tankeklarhed som tidligere kun sjelden og en saa aandrig Friskhed som nogensinde.»

Han forberedede sig nu med megen Iver paa de Forelæsninger, han skulde holde.

I Midten af November tiltraadte han en Reise til Kjøbenhavn tillands, da en engelsk Fregat blokerede Kieler-Havnen. I Odense var han sammen med Biskoppen, Plum, Ungdomsvennen fra Studenteraarene, og i Korsør med sin 75 Aar gamle Moder.

Ved sin Ankomst udenfor Frederiksberg Slot sprang Digteren af Vognen og ilede ind til den gamle, brave »Fader« Oehlenschläger, i hvis Hus Sofie Hallers lidt over sexten Aar gamle Søn August var fra Foraaret 1810; men Slotsforvalterfuldmægtigen var i Byen hos Datteren.

Den Hjemvendte ilede til A. S. Ørsteds. I Baggesens oftere omtalte, til Optegnelser benyttede Almanak paa det kongelige Bibliothek hedder det Løverdagen den 23de November paa Tydsk (Optegnelserne ere snart paa dette Sprog, snart paa Fransk og snart paa Dansk): »Jeg gik til Assessor Ørsted. Jeg traadte ind i hans Værelse og omarmede ham. — — — Sofie kom, bleg, seende ned for sig, kold, som om hun neppe kjendte mig. Jeg blev som truffen af Lynet og led uudsigelig. Heldigvis var den gamle Fader Oehlenschläger der, med hvem jeg især underholdt mig. Jeg nød en Kop The og gik med ham for at opsøge August.« I et Brev til Fanny skriver han: »Enfin Madame Ørsted entra, bien changée, maigre, assez pâle et rétrograde à ma vue. Je voulois l'embrasser aussi, mais sa mine glacée m'en empêcha. Je la saluai d'une manière froide. Comme elle paroissoit peu me reconnaître,

je m'y conformai, prenant seulement un ton excessivement gai avec le père et son mari. Je pris une tasse de thé, et, montrant mon impatience de voir Auguste, le vieux Oehlenschläger s'offrit à le chercher avec moi, et nous partîmes. Depuis je n'ai pas revu Madame Ørsted et ne sais pas, si je la reverrai.« Baggesen saae hende senere kun enkelte Gange, og tilsidst kom han ikke mere i A. S. Ørsteds Hus, der havde spillet saa stor en Rolle for ham under hans forrige Ophold i Kjøbenhavn for fem Aar siden*). Sofia Ørsted skriver en af de sidste Dage i 1811 til F. C. Sibbern, som dengang var udenlands: »Professor Baggesen opholder sig for nærværende Tid her. Han og min Broder komme meget godt ud af det med hinanden; vi se ham kun sjelden hos os, hvilket, ifølge den Overbevisning, jeg har om ham, er det, jeg mest ønsker.«**) Baggesens Søn August, der erklærer, at »i hans Drengeaar har intet kvindeligt Væsen været hans Hjerte saa dyrebart som Sofie Ørsted, denne elskelige Dannekvinde«, siger, at Bruddet mellem Baggesen og hende »føltes smerteligt af alle Vedkommende, ikke mindst af ham«***). Poetens Indiskretion har vel ikke mindst været Skyld i Bruddet.

Kongen modtog Digteren hjerteligt og gik ind paa hans Forslag om Ansættelse af en Lektor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, der kunde varetage den egenlige Sprogundervisning og skaffe Baggesen Otium. Dronningen og »den unge, elskværdige« Prinds Kristian modtoge ligeledes den Hjemvendte naadigt. I de høiere Kredse var han en gjerne set Gjæst. Især følte han sig som hjemme i det Brun'ske Hus: »det behageligste store Hus i Kjøbenhavn paa den Tid« — hedder det i Oehlen-

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 251 o. s. v.

**) Breve til og fra F. C. Sibbern, I, 26.

***) »Jens Baggesens Biografi« ved August Baggesen, IV, 59.

schlägers »Erindringer«*) —, »her var et Samlingssted for Hoffet, for beau monde, for Kunstnere. Den yndige Ida sang fortræffeligt, og Musiken var den Genius, som her forbandt og sammensmeltede det Hele.« Et Par Digte af Baggesen til Husets unge, skjønne, talentfulde Datter Ida stamme fra denne Tid. Det ene, »Den gamle Anakreon til den unge Psycharion«, begynder:

»De Toner i din Sang og Spil,
Du hented himmelfra,
som fra sit Tempel lytted til
selv Roms Cæcilia;
det Edens Spirers Trylleri,
Du røbed alt som Noer,
og dets nu modne Harmoni,
hvorpaa Du selv ei troer;

hvad hvert et Blomst og Smigerblad,
som strøes i dine Fjed,
Dig daglig lærer udenad,
og som Du dog ei veed;
den Hellas' Kunst, som hæved sig
til Idealers Rang,
og som er dansk Natur hos Dig —
fortier Harpens Klang.

Det Liv, dit hele Væsen fik
i Mine, Væxt og Gang,
den Aand, som lyser i dit Blik —
fortier og min Sang.
Hvis let og frit i Kunstens Baand
og den bevæger sig,
hvis den har mindste Liv og Aand,
saa har den det af Dig.

*) III, 15.

Hvis, bølget om af Melodi,
svøbt i en Tankes Lin,
en Guddom bader sig deri,
saa er det ene din.
Ei, Psyche! hvad min indre Sands
fortryller, Dig saa nær,
men blot dit Legems ydre Glands
afskygger jeg Dig her.«

I det andet Digt til Ida Brun hedder det:

»Tilgiv den gamle Sanger, hvis hans Hjerte,
paa hvilket Livets Hammer tidt faldt tungt,
i Hvirvlen, dine Toners Flugt det lærte,
og Flammen, som dit Smil uskyldig nærte,
af Glæde over Dig blev altfor ungt.

De Blomster visne snart, hans Sang Dig strøede,
din ydre Glands vil visne selv engang;
men, Psyche! selv bag Livets Aftenrøde
vil skinne, lue, flamme, blusse, gløde
det Indre, Dig fortaug hans Harpes Klang.« *)

Man ser, at den hjemvendte Digter endnu bevæger sig »let og frit i Kunstens Baand« i Modersmaalet. Svend Dyring siger ikke uden Grund til Tage Bolt i Henrik Hertz's berømte Tragødie:

»Der er mer Forslag i den ærlige Danske.
En Dannemand lader sig ikke gaae paa,
fordi han æder engang med de Franske.« **)

I December holdt Baggesen i Kongehusets Nærværelse

*) Med disse to Digte slutter »Poetisk Lommebog for 1813, samlet og udgivet ved P. Foersom, kongelig Skuespiller«, med Baggesens Portræt foran (det samme, der findes foran »Digtervandringer, 1807«).

**) »Svend Dyrings Hus«, første Akt.

en Tale i Anledning af det norske Universitets Stiftelse ved en Fest, som den kjøbenhavnske Afdeling af »det kongelige Selskab for Norrigs Vel« feirede. Universitetet i Kiel havde nemlig overdraget ham at føre Ordet i dets Navn ved denne Leilighed. I denne Oration talte Digteren, »der« — som det hedder i et Brev fra Begyndelsen af næste Aar til Pram — »nu i to Aar næsten intet Andet har studeret end vort gamle nordiske Sprog og dets Historie«, blandt Andet, om »Edda med den Nordens hellige Stamtavle, som det øvrige Europas langt yngre Sprogadel misunder vor Literatur, Edda, hvis Harpes underfulde Toner endnu fortrylle Danmark i hendes alleryngste Søns med de gamle Strenge fortrolige Haand«. *).

Forholdet til Oehlenschläger — hvem der naturligvis sigtes til i de nysanførte Ord — kølnedes forresten under dette Kjøbenhavnske Ophold, ja, der kom endog igjen Splid imellem dem. »Du og Oehlenschläger« (hedder det i det ovennævnte Brev til Pram, som er et vidtløftigt Svar paa en »hjertelig« Tilskrift fra den »ædle, gamle Ven« — »efter et halvt Menneskelivs gjensidige Taushed«) »vare de eneste af mine Ligemænd, som intet Gjenbesøg gjorde mig. Heller ikke fik jeg af Dig nogen Indbydelse. Oehlenschläger indbød mig idetmindste og, som det i Begyndelsen lod, meget hjerteligen. Desuden var han hverken Etatsraad eller Ridder**), jeg fordrede altsaa ingen Høflighed af ham.« Senere hedder det i samme Skrivelse: »Jeg forelskede mig i Ordets egenligste Forstand, efter at have tabt Muligheden til al enkelt Forelskelse, i Kjøbenhavn og kjøbenhavnsk Omgang. Den ubeskriveligen milde, blide, venlige Kontrast, det danske og norske Væsen, den skandinaviske Tone og den hulde

*) Se »Forhandlinger ved Festen i Kjøbenhavn den 11. December 1811«, Kbhvn, 1812.

**) Pram var 1810 bleven Etatsraad og Ridder af Danebroge.

Modersprogets Meddelelse der dannede med det raa, vilde, grove Plattydsk, jeg dumdøves af her i Kiel, fortryllede mig ubeskriveligen; og i denne saa længe savnede Familie-Musik for min Fantasi og mit Hjerte skurrede kun en eneste Misklang, saalænge jeg var der, den halvtydske Oehlenschlägers uendelige Grovhed nemlig. Skade, at dette næsten mageløse poetiske Naturgeni i Alt, hvad der ligger udenfor det Poetisk-Plastiske og Fantastisk-Anskuelige skal være saa rent ravruskende gal, at ikke engang jeg, hans Genialitets ældste og hjerteligste Beundrer, kan holde det ud med ham! Min Adfærd mod denne danske Tieck misbilliger Du, »min Adfærd imod ham, da han syntes at eklipsere mig«? Hvorledes skal jeg forstaae denne Yttring, kjæreste Pram? Hvilken Adfærd af mig mod Oehlenschläger fortjener Dadel? En altfor hyldende, altfor udbasunende, altfor forgudende vilde jeg troe Du havde i Sigte, hvis Du ikke tilføiede Tidsbestemmelsen: »da han syntes at eklipsere mig«. »Syntes« er naturligvis her en venskabelig Artighed; baade Du og jeg maatte være enten blinde eller gale, hvis vi ikke mærkede, at han virkeligen eklipserer os. Men hvilken uvenskabelig Adfærd af mig, end sige mere, kjender Du siden Aaret 1804 mod Oehlenschläger? Dengang nemlig gav jeg ham et lille Snert for hans overgivne Drengestreger i et yderst overgivent Rimbrev, og selv i dette Snert var Hyldest*). Læs derimod hans foregaaende Angreb mod mig i hans »Korsør«**)! Men det være med denne Adfærd, quem petimus damusque vicissim, som det vil: eklipserede Oehlenschläger mig allerede i denne Periode? Hvis saa er efter din Dom, kan Du umuligen mene det Mindste af Alt,

---

*) »Romerering«, trykt i »Skjemtsomme Rimbreve, 1807« (se dette Værks anden Afdeling, Side 237)

**) I »Poetiske Skrifter, 1805« (se dette Værks anden Afdeling, Side 133).

hvad Du yttrer om min Smule Digterværd. Din Misbilligelse gjælder altsaa min Adfærd i en senere Tid. Men i hele den senere Tid har jo Oehlenschläger og jeg i Adfærd, idetmindste fra min Side, været Venner. Var det min Adfærd eller hans, der bragte Splid imellem os igjen kort før min Afreise? Er Du virkeligen underrettet om denne Tildragelse nøie nok til at fælde en endelig Dom? Veed Du, hvor vidt Oehlenschläger har drevet sin Grovhed imod mig, inden jeg — opgav ham? Veed Du, hvorvidt han har tvunget mig dertil? O, Gud, hvilken Engel var jeg, hvis min Adfærd mod Alle havde været saa skyldfri som imod Oehlenschläger!«

Brevet indeholder forresten interessante Bidrag til Prams og Baggesens Karakteristik. »Jeg havde, da jeg besøgte Dig,« (hedder det deri) »aldeles glemt alle gamle Lidenskabeligheder; Du lod til ikke at have glemt dem, paastod, at Du egenligen burde prygle mig, o. s. v.« Der siges: »Forandret, min gamle Ven! har jeg ikke fundet Dig, tværtimod — for at yttre mig med den fuldeste Oprigtighed og gjengjælde, hvad der egenligen gjør mig dit Brev kjært: dine retskafne Bebreidelser — altfor uforandret den Samme, som jeg fandt Dig for 30 Aar siden: det frommeste, velvilligste, bedste Hjerte, der nogensinde har slaaet i en næsten altid kogende, altid ved mindste Leilighed vildt brusende Barm — det lyseste bedste Hoved, næsten uophørlig omskygget af denne vilde Barms opstigende Taager og Dampe — med eet Ord: det bedste Menneske maaske i Guds, det sletteste i Fandens Øine — i Fandens (siger jeg), der nu engang Intet respekterer uden Fornuft og Forstand i en vis Grad, i den nemlig, som holder ham Stangen.« *)

*) Oehlenschlägers Skildring af Pram i »Erindringer« (I, 177 & 178) stemmer fuldkommen med Baggesens. Han kalder ham »en fyrig Normand, fuld af Aand og Hjerte,« og siger: »Jeg har intet

Det hedder saa videre: »Var jeg nu ogsaa aldeles bleven den Samme, vilde vi naturligvis ved mit sidste Ophold være blevne uadskillelige. Men jeg har i det Hele usigeligen forandret mig. Herre over mine Indbildninger og Fantasier er jeg rigtignok ikke bleven, bliver det maaske aldrig; men Herskab over mine Lidenskaber er det lykkedes mig at erobre. Hvad mit Hjerte angaaer, da har det neppe nogensinde været saa egenlig godt, saa uegoistisk, saa letelskende, saa almindeligen medlidende, saa barnlig fromt som dit, hvorfor jeg og sikkert staaer lavere i den høieste Dommers Øine. Men mit Hoved, hvis det og ikke af Naturen er lysere, fordunkles idetmindste ikke saameget af lidenskabelige Dunster. Paa en lavere Trappe staaer jeg altsaa fastere end Du og imponerer af denne Aarsag Djævelen, vor gamle Fjende, noget mere. Denne Fasthed er maaske saameget desto mere værd, da den er tilkæmpet og ingenlunde tilfældig. Ve mig imidlertid, hvis jeg indbildte mig aldeles at skylde den mig selv! Ingen Dødelig er moralsk beskednere end jeg i sidste Instans — jeg troer hidindtil aldeles intet utvetydigt aandeligt Værd, som jeg turde kalde mit, at besidde. Men Eet er Dom om vor Personlighed i det Hele og et Andet Dom om vore enkelte Handlinger. Vel veed jeg ikke, om Nogen i Guds Øine er svagere og slettere end jeg; men det veed jeg, at alle mine Tanker og Idrætter ikke ere svage og slette, og at ingen

Menneske kjendt, der forbandt en saa høi Grad af Godmodighed og Velvillie med en saa opbrusende Hidsighed. Men han mente intet Ondt dermed; og hvo der kjendte ham, betragtede hans Larmen som en Mølles Klappren, medens det nærende Korn males deri. Rigtignok kunde den, der stod de susende Vinger for nær, stundom gjøre Regning paa et dygtig aandeligt Ørefigen. Ingen Ven havde han, som han ikke havde vist Døren eller truet med Prygl; og han havde dog mange Venner og var hjertelig elsket af Enhver, som kjendte ham.«

anden Samvittighed end min egen kan afgjøre, hvilken af mine udvortes Handlinger er skyldig eller uskyldig. Nu træffer det sig desværre, min gamle Ven! at Du med en altfor mild Dom over mit Væsen i det Hele, med en altfor glimrende Forestilling om min aandelige Natur, med et altfor fordelagtigt Begreb om mine Anlæg til det Gode og det Skjønne fælder en altfor uretfærdig Dom over mine enkelte Handlinger. Min Adfærd imod Rahbek og overhovedet min hele Gjengangerfærd er ikke blot Noget af det Uskyldigste i mit Liv, men ofte tilhvisker mig endog min Samvittighed: det Eneste, hvorfor min Skaber og Dommer engang vil tilgive mig de Synder, hvormed jeg erhvervede mig Elskere og Beundrere. Sandeligen! tilhørte alle Bitterheder i Gjengangeren og mine sidste Rimbreve aldeles mig selv, var jeg ikke bleven hjulpen i denne Afkasten af Forfængelighedens Aag, havde ikke idetmindste eet Hjerte dengang erkjendt Selvfornegtelsen i mine voldsomme Udbrud mod alle mine Smigrere*), kunde Satan endnu friste mig til at være stolt af den Triumf over mig selv, der lykkedes mig ved mit næstsidste Ophold i mit Fædreland. Skulde Du troe det, Pram? mit Hjerte hænger endnu ved Rahbek og selv ved Sander i visse vemodige Øieblikke. — — — Din Dom om mig som Skribent er mig intet mindre end ligegyldig; din Dom om mig som Digter derimod i besynderlig Forstand smigrer mig ikke, saalidt som Wielands nogensinde smigrede eller Voltaires nogensinde vilde have smigret mig. Da Du, med Voltaire og Wieland, har om Poesi et aldeles andet Begreb end jeg, det franske nemlig, rødmer jeg endog en Smule ved en Roes, jeg maa dele med

*) Upaatvivlelig Hentydning til Oehlenschlägers Søster, hos hvem Baggesen 1806 og 1807 — for at bruge hendes Broders Ord i »Erindringer« — »fandt sig i, ofte ganske barnligt, at gaae i Skole« (se dette Værks anden Afdeling, Side 265).

den hele Lafontaineske, Ifflandske og Kotzebueske = Rahbek-Sanderske Familie. Men hvad der er mig vigtigt, ædle Pram! er din Dom om mig som Menneske. Alt det Andet desuden er, i Sammenligning med dette væsenlige Værd eller Uværd, Legetoi, som det blot kan skikke sig for Børn at slaaes om og kives over. Hvad nu Mennesket Baggesen angaaer, da troer jeg ikke saameget, at Du miskjender mig, som at Du ikke kjender mig. Jeg har flere og større Feil og Mangler, end Du tiltroer mig, men ikke dem, idetmindste ikke alle dem, Du tiltroer mig — værre maaske, men andre. Saaledes er for Exempel Cour til de Store, de Rige og Fornemmere, hvorpaa Du bestandig slaaer*), intet mindre end min Skjødesynd, hvorfor jeg og hverken er bleven Ridder eller noget Andet i denne Verden, hvilket neppe vilde være Tilfældet for en Mand nær de 50, der allerede for 27 Aar siden var Potte og Pande hos en Grevinde, Lektor hos en Kronprindsesse og Du og Du med en Hertug**), hvis han havde dyrket og elsket det Fornemme. Nei, min Pram! jeg har paa min Samvittighed, i mit hele Liv at have været altfor studs, altfor bitter mod de Store, altfor fornærmende mod de Fornemme og ofte uretfærdig mod de Rige. Hvor de Store ikke søge mig, søger jeg aldrig dem; uagtet jeg ikke negter, at jeg har fra Barnsben havt den Svaghed at elske en vis Finhed og Pænhed hos Fruentimmer og derfor ofte af Amor er bleven lokket og fastholdt i de Kredse, hvor jeg fandt de mindste Fødder, de hvideste Hænder og de netteste Fagter. Hvorledes vilde og den Forfængelighed, Du beskylder mig for, lade sig

*) Alt i Baggesens Studenteraar havde Pram polemiseret mod Vennens aristokratiske Omgang (se dette Værks første Afdeling, Side 47).

**) Hentydning til Grevinde Schimmelmann, Frederik den sjettes Søster Lovisa Augusta og hendes Gemal Hertugen af Augustenborg.

rime med min Unddragelse fra netop alle fornemme og rige Kredse i de halvandet Aar, jeg kukkelurede i Kjøbenhavn som Gjenganger? Nei, kjæreste Pram! Lyst til pæn og fin Fruentimmeromgang i al Høviskhed, men i lette, spillende, næsten aandeligt elektriske Berørelser, ægte gammelt ridderligt Galanteri har fra min Barndom været min Skjødesynd — og fandt jeg denne Tilbøielighed tilfredsstillet i en Hytte, brød jeg mig intet om Paladserne. Glem ikke, at jeg i næsten syv Aar fandt Alt, hvad min Forfængelighed ønskede, inden dine fire Vægge!« Om sit sidste Ophold i Kjøbenhavn siger Digteren, at det hørte til »en ny Periode i hans Liv«, og erklærer derpaa: »Min Levemaade der og min Omgang bestemtes af ren økonomisk Politik. Vel negter jeg ikke, at de Moltkeske, Møstingske og Fru Brunske Kredse vare mig inderligen behagelige; men hvad der drev mig i dem, var Omsorg for min Tarv med Hensyn paa min tilkommende Skjebne. For første Gang i mit Liv lagde jeg an paa et Slags Klogskab og gik til Værks endog i mine tilsyneladende Forlystelser med Overlæg. Jeg gjorde med alt det Ingen min Cour undtagen Kongen — og den, imellem os sagt, slet nok. Iøvrigt søgte jeg blot ikke at støde. Men lidt efter lidt blev, hvad jeg kunstigen havde anlagt af ren Egennytte, det er at sige: af rent Hensyn paa min Kones Livsforskjønnelse engang i Kjøbenhavn, mig til Natur — og jeg forelskede mig i Kjøbenhavn og kjøbenhavnsk Omgang.«

Efter at have lykønsket Kongen paa dennes Fødselsdag den 28nde Januar 1812 — ved hvilken Leilighed Digteren, der nogle Dage iforveien havde faaet et personligt Tillæg til sin Professorgage af 200 Rd., udnævntes til Justitsraad — forlod han Kjøbenhavn igjen og ankom i Begyndelsen af Februar atter til Kiel.

23.

Alt paa Tilbageveien var Baggesen igjen bleven syg. I Rimbrevet til Oehlenschläger i »Nye blandede Digte« 1807 havde han karakteriseret Aladdin som »for frisk« og sig selv som »for syg«*) — det Sidste var desværre kun for sandt. Og ved Hjemkomsten forefandt den Haardtplagede Hustruen — der følte sig som i en Ørken i den lille fremmede Universitets- og Handelsstad — og Sønnen sengeliggende. Det var ikke lykkelige Auspicier for Professoratet i Kiel. I Begyndelsen af Brevet til Pram, som er skrevet en halvanden Maaneds Tid efter Hjemkomsten, siger Baggesen: »Din hjertelige Tilskrift har inderligen rørt mig. Var jeg ikke een Gang for alle, her i Kiel idetmindste, død for alle behagelige Indtryk, vilde det maaske endog have glædet mig at se mig leve endnu som et i Grunden godt og agteligt Væsen i et andet Hjerte paa hin Side Beltet end i Fru Bruns og min Søns — de eneste To, om hvilke jeg troer at vide med Vished, at de ere mine Venner i den Betydning, hvori jeg tager dette maaske, naar Alt kommer til Alt, imellem dannede Mennesker aldeles betydningsløse Ord. Men Glæde er desværre bleven mig ligesaa fremmed og ubegribelig som Sorg. Til begge hører en Illusion over Verden, det menneskelige Liv herneden og sig selv, som min Grublen, min Erfaring og min Griben i min egen Barm har tilintetgjort.« Og i Slutningen af Brevet hedder det: »Jeg lever blot af Gjæld og døer formodenligen og deraf. Min største Synd er i økonomisk Henseende altid at have levet som en Nar.« En Efterskrift lyder: »En Sygdom har afbrudt, forkvaklet og opholdt dette Brev — det første og eneste, jeg har skrevet, siden jeg forlod Kjøbenhavn. Jeg har været uophørligen syg siden min Til-

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 293.

bagekomst til Kiel, halv blind og ude af Stand til at tænke eller føle, end sige til at skrive. Min Tilstand har været yderst beklagelig. Det gaaer nu paany lidt bedre. Men skrive har jeg næsten glemt.« Et aandfuldt Rimbrev fra samme Tid til den omtrent jævnaldrende Forfatter af Lystspillet »Gulddaasen«, Agronomen Professor Olufsen — om hvem han i Brevet til Pram siger: »Olufsen og hans Kone ere blevne mig inderligen kjære« — viser endnu bedre Baggesens utilfredsstillende Situation i Kiel, alt ved Titelen: »Den danske Naso i det tydske Tomi«.

»Sex Uger — naar jeg ser tilbage
paa hvad jeg i den Tid har gjort,
sex grønlandsk-korte Vinterdage;
og naar jeg mig erindrer Smaat og Stort
af Kieler-Tidsfordriv, sex lange — Evigheder,
saa lange, at i gabende Kopi
af samme, Carstens' strenge Theori
om Eufoni*)
et Gab imellem E-erne tilsteder,«

sex Uger ser Digteren »antegnede med store Blyants-Nuller« i sin danske Skrive-Kalender.

»Een Dag i Kjøbenhavn var mere værd,
een Time blot end alle disses Færd.
Den ene gik saa længe paa den anden
i Sorg og Sygdom og Fortred,
at jeg omsider, rent af Kede ked,
gik ikke mer, som fordum, fra Forstanden
(Gud give, jeg end kunde det, min Ven!
Hvor lykkelig er den, som gaaer fra den!),
jeg gik ei selv, som ellers før, igjen;

---

*) Evalds Beskytter A. G. Carstens skrev i sin Tid en Afhandling om Vokalers Sammenstød i danske Vers.

nei, men jeg gik, som gaaer i Graven hver en Anden,
i Skuddermudder og tilsidst i Staa;
ei blot min Tankes og mit Hjertes Klokke,
men Sprogets selv holdt op at slaae;
jeg lytted til mig selv, om hist og her jeg ikke
dog skulde mærke Noget pikke,
hvis ei som Liv, saa dog som Tegn derpaa —
omsonst! jeg hørte knap paa Hosesokke
et lille Gjenfærd af et Ønske gaae.«

Det hedder senere i Rimbrevet:

»Du ser og føler, hvor jeg piner mig,
sørgmodig-lattermild og vranten-overgiven,
for, i vidtsøgte Rim, at more Dig
med tvungen Lethed, med en lystig Hiven
og med en kort og vever Flugt paany
ved Hjælp af lange Vinger, støbt af Bly.

Saa hist Metamorfosernes Forfatter,
hvis Synd i Rom for megen Lethed var,
man saae (ham selv til Graad og Romerne til Latter)
elegisk tungt at gjøre sig til Nar
og tvinge sig til muntre Klagebreve,
der flæbe mer end le og skrante mer end leve.*)

— — —

Hvi blev jeg ei Sprogmester i det Danske
hver anden Steds end netop her,
hvor jeg fra Jensehjemmet længer er
end fra Thrudvanger Thor i Jættens Handske!
Hvad gav jeg ikke for at kunne flye
til Æbeltoft, til Grenaa**), selv til Thy

*) P. Ovidius Naso skrev under sin Landsforvisning til Tomis en Samling Elegier, »Tristia«.

**) Olufsen var født i Viborg, hans Fader var Raadmand der samt Eier af en Gaard ved Grenaa og Fyrforvalter.

fra denne kaudervelske Kræmmer-Kule,
hvor der er Intet af det gamle Thule
og Intet af det nye Kjøbenhavn
undtagen mit utrøstelige Savn!
Hvor lykkelig var Naso mellem Geter
mod mig blandt disse stive Mod-Poeter,
Bank-Troubadourer og Omslags-Profeter,
hvis Aand er evig Damp af Røgtobak,
hvis Liv er Spil, hvis Lyst er Pengesnak,
hvis Dyd er til det Skjønne hollandsk Lede,
og hvis Lyksalighed er holstensk Kede!
O, gjerne bytted jeg med hans mit Savn;
thi hvad var Tomis Bugt i Gru mod Kieler-Fjorden,
og — naar man nemlig dog er født i Norden
og vant til skandinavisk Ynde vorden —
hvad var i Skjønhed Rom mod Kjøbenhavn!

»Men er det da saa slemt i Kiel?« udbryder
din Studsen. «Gives der da lutter Lyder?
Er denne Lillehimmel af en By
bag høie Düsternbrookerklinten,
hvoraf Du gjorde selv i Labyrinten,
ifald jeg husker ret, saa meget Ry,
da bleven virkelig til Punkt og Prikke
saa skrækkeligt et Hul, at den i Alt,
hvad Du om Kuld og Kede har fortalt,
endog vort kjære Kjøbenhavn kan stikke?
Har man i Kiel da flere brodne Kar
(jeg mener forholdsvis), end her vi har?«

Nei, langtfra, kjære Ven! aldeles ikke;
jeg turde næsten sige: tvertimod!
I Kiel er Alting godt, og Hver for sig er god.
Hvis jeg en lille By, som Ideal af Byer,
mig i en Omkreds af tre, fire tusind Mil

vil forestille værd at løftes op til Skyer
af en fornuftig Mand (Triester eller Thyer),
jeg tænker mig en By som Kiel
med et Dorfgarten, Eden opad Dage,
og med en Søndermark mod Norden uden Mage,
med et Erindringsslot og et Akademi
— som, med Respekt, jeg selv er Doktor i*) —
hvor Aand og Hjerte sig forædler og beriger
i Omgang med en Nestor af en Kriger**),
med Newtoniden Pfaff***) og med en Sokrates
som Reinhold, der i Visdom Ingen viger,
og endelig (for rent at læsse af mit Læs
af skyldig Roes til dette Trylle-Næs)
hvor der er, troer jeg, færre fede Gæs
end smukke Koner, Frøkener og Piger.
Kiel er i Grunden en elskværdig Stad
og i sig selv saa god som nogen anden,
hvor jeg til evig Tid og gjerne leve gad,
hvis hun var ogsaa han og Konen og var Manden,
hvis Alting var deri forresten, som det er,
i Et og Alt, til Punkt og Prikke —
og bare jeg kun var der ikke.«

I Anledning af sin Kielske Død siger Digteren:

»Ret levende jeg har desuden aldrig været,
naar rigtig jeg mig tænker om.
Mit Liv var allerede halv fortæret,
da jeg den første Gang til Verden kom.

---

*) I Sommeren 1811 var Baggesen bleven kreeret til Doctor philosophiæ af Kieler Universitetet.

**) General Ewald, Bedstefader til Romanforfatteren.

***) Fysikeren, Professor Pfaff (der næsten var den Eneste, med hvem den fransktalende Fanny Baggesen kunde føre en Samtale i Kiel).

Det næsten alt var ude med mig Stakkel,
da jeg begyndte; jeg blev døbt til Nød,
fik siden meget Vand og lidet Brød
og endelig, som ved et Slags Mirakel,
et Navn, hvorved jeg tidt bli'er bleg og rød,
fordi jeg gode Venner ser forlegne
med det og mig paa Poesiens Vegne.
Jeg meget Lidt af Livets Goder nød,
endskjøndt min Nøisomhed var disse værdig.
Formodenlig — da Skjebnen er retfærdig —
jeg levet har for høit, før jeg blev fød.

Hvis det er Faldet, takker jeg vor Herre,
at jeg har ganske glemt mit Forlivs Herlighed:
slemt gaaer det; men det gik dog endnu værre,
hvis jeg erindred mine Himmelfjed.
Skjøndt Klopstocks arme Djævel opad Dage
jeg ligner i Melankoli,
han mere dog end jeg var at beklage,
thi Mindet af hans Englemaskepi
forsvinte ham i det Uendelige
hans Gergesenersvineri*).
Det kan jeg arme Djævel ikke sige.
Vel slog jeg nyssens paa et Sted
og paa en Tid, da jeg var, saa at sige,
lyksalig mellem andre mine Lige;
men, Gud ske Tak! der var dog Maade med.
Vel kom jeg her og der i Maskepi med Engle,
saa godt som hin og andre Helvedbengle;
men altid maatte jeg paa Nippet bort,
og Maskepiet varede kun kort —

*) Hentydning til Fortællingen i det nye Testamente om Dæmonernes Indfaren i Svinene hos Gergesenerne (Matthæus, 8, jfr. Markus, 5, og Lukas, 8).

saa kort, at, hvis fra Tid til Tid en Strimmel
af Salighed fortryllede mit Syn,
jeg den ei mer erindrer som en Himmel,
men som et Lyn.
Den Forskjel er paa mig og nysbemeldte Fanden,
hvis ellers der er ingen anden.«

Det hedder derpaa træffende:

»Men apropos om Fanden og om mig!
Det Træk, hvori jeg mest er arme Djævlen lig
(et Træk, som faaer mig selv i Graven til at skjælve),
mig synes det, som her jeg viser Dig:
jeg snakker nemlig altfor meget om mig selve.
Det mener noget nær og siger vel iblandt
Enhver, der skuer ei blot egne Dyder,
men Andres Lyder
lidt grant.
Og det er udentvivl og sandt.
Jeg har i hvad jeg tænker, taler, skriver
og selv i hvad man hidtil trykt har set
af min poetiske Meddelings-Iver,
for megen Subjektivitet.
Det Musiske, det Føbos-Apollonlige,
det Ideale, som i hvert et Himmeltræk
bør ligne Rummets Bjerg og Tidens Bæk,
hos mig ser ud som bare Pen og Blæk
paa Skrivebordet af det blot Personlige.
Istedenfor at tabe mig i Alt
ved at omslaae mig Kappen af det Hele
jeg trækker det til mig, som dog er kun en Pjalt,
en Traad, et Fnug blandt Verdens andre Dele.
Istedenfor at groe paa Kæmpelivets Rod,
udbredende min Top blandt Underlivets Ege,*)

*) Aabenbart Hentydning til »Optrin af Kæmpelivets Undergang i

jeg dandser paa min egen lille Fod
i overgivne Børnelege,
hvorved naturligvis min Snak og Sang,
naar jeg vil gode Venner gotte,
bli'er mindre lig Allivets Orgelklang*)
end Snurrelyden af en Rumlepotte.
Jeg er (især i Brev-Rim), det er vist,
vel meget Jens, om ei just Egoist
(thi jeg og Jens er dog, som Speil og Ramme,
vel sammenhængende, men ei det Samme).
Som sagt, jeg ligner Satanas heri
og er for Selvhed ikke ganske fri,
desværre!
Dog da min subjektive Snaksomhed
ei nogen anden Djævel gjør Fortred,
men kun mig selv ret lystig river ned —
jeg aldrig gjør mig tyk, det veed vor Herre!
saa haaber jeg, at baade han og Du
tilgiver mig et Apropos endnu.

— —

Det lyder nemlig saa: Min Aands luslidte Frak
(jeg mener den nærværende, trekløvrige:
min Krop, min Sjæl og alt det Øvrige)
er her i Kiel ei værd en Pris Tobak.
Hvis jeg min Skjebne kunde paa Gebærden
aldeles troe**), naar den mig sagde: »Ven,

Nord« af den nye Stjerne paa vort literære Firmament, N. F. S. Grundtvig, hvilket mærkelige Værk netop var bleven afsluttet det foregaaende Aar.

*) Oehlenschläger havde i Fortalen til »Nordiske Digte, 1807,« sagt, at hans Musa i »Baldur hin gode« »slaaer Tilværelsens Grund-Akkorder« (se dette Værks anden Afdeling, Side 185).

**) Hentydning til Vessels »Kjærlighed uden Strømper«, hvor Mads siger (i tredie Optogs første Optrin):

»— — — — — — Det lære skal Enhver,
at han maa aldrig troe sin Skjebne paa Gebærden«.

giv mig den hele Herlighed igjen!«
jeg svarte med et Smil: »Høibaarneste, der er den!«
Jeg agter den saa lidt som hele Verden —
man veed, hvor lidt jeg agter den!«

Om dette Rimbrev fra den »for-kielede Knud Sjællandsfar« siger Digteren:

»— Jeg vil her i disse Vers,
hvormed mit Lune bryder overtværs,
for et Par Øieblik min Kummer lidt at dysse,
satirisk hverken bide eller kysse,
langt mindre (som en gammel Formand i
den brevelige Poesi)
pathetisk klage mig og flæbe.
Naar man i Sammenskrift et cetera,
som jeg, igjen begynde maa forfra,
er Elegien ei, hvad man bør efterstræbe —
jeg mer end nok desuden klaget har
til Tid og Sted, da jeg lyksalig var.«

Og han taler om

»— — — — dette Rimforsøg,
alvorligen at pine mig til Spøg,
som man saa tidt i gamle Dage
mig saae ret løierlig til Sorg mig plage«.

Der er bleven dvælet saa længe ved dette Rimbrev (der findes i »Poetiske Epistler, 1814«), ikke blot fordi det levende skildrer Baggesens Situation i Kiel, men tillige fordi det klart viser, at Digteren, tiltrods for al sin Færden i Udlandet Aar ud og Aar ind, ikke, hverken hvad Aand eller Sprog angaaer, havde tilsat sin Nationalitet. »Den gode, gamle danske Latter« lød stadig, selv igjennem Taarer — og netop i dette Vexelspil med en egen, tiltrækkende Klang — fra »den gamle Baggesen«, hvor »fortydskt, forfranskt, forstemt« han saa end var.

»— — — — At faae mit Kielske Mudder
bragt paa Papiret i en skriftlig Sludder
saa jydsk, om ikke sjællandsk, som Du ser —
— — —
»at bringe det til Stil, som kunde vorde taalet
i Modersmaalet« —

det var Øiemedet med Rimbrevet til Forfatteren af »Gulddaasen«; og det lykkedes i Sandhed den mærkelige Sprogkunstner, som med berettiget Selvfølelse kalder sig »Formand i brevelig Poesi«. Baggesen var visselig paa sin Maade og paa sit Gebet ligesaa dansk som Oehlenschläger, der ingenlunde altid, især i flere af sine Værker efter Hjemkomsten, holdt tilstrækkelig Hævd over Modersmaalet.

Paa samme Tid skrev Baggesen til Sønnen August, der havde meddelt ham, at Oehlenschlägers Syngespil »Faruk« ikke havde gjort synderlig Lykke: »At »Faruk«, trods Musikens Skjønhed, maatte paa en eller anden Maade faae Løn som forskyldt, tvivlede jeg ikke paa. Var jeg Oehlenschlägers Fjende, maatte jeg ønske hans »Faruk« al mulig og umulig Lykke. Var jeg, som jeg engang var, hans Ven, vilde jeg ønske, at den maatte times al Ulykke — for at bringe ham derved paa bedre Vei. Men han har destoværre bragt mig i en Stemning, hvori jeg hverken ønsker det Ene eller det Andet. Forandrer han sig imidlertid til det Bedre, overvinder han engang sin Stoltheds Djævel og faaer for hans Øine noget Andet Værd end hans Eget, skal mit broderlige Venskab igjen staae til hans Tjeneste. Min Beundring kan Intet røve ham, og jeg læser bestandig med Fortryllelse, hvad han har skrevet godt. Jeg ønsker intet heller end Fred og Venskab, jeg er uendelig langt fra at være uforsonlig. Man kan fornærme mig 7 Gange og 70 Gange 7, og hvis man den 477nde

Gang yttrer Lyst til at holde op dermed, er jeg saa god igjen, som om man aldrig havde saaret mig.« Man ser, at Baggesen, ligesom Grundtvig, har skarpt Blik for Oehlenschlägers Dalen. »Med Faruk« — siger Oehlenschläger i sine »Erindringer« — »begyndte Dadelens Skyer lidt efter lidt at trække op imod mig«.

24.

I Sommeren 1812 holdt Baggesen Forelæsninger i Kiel, der handlede om Sprog overhovedet og de nordiske især deleshed.

Den første Forelæsning begyndte med en Forherligelse af det Sproglige, i hvilket Baggesen var en saa stor Mester. Det græske Sprog prises derpaa fremfor andre; og det tydske fremhæves saa som »det eneste, der i de væsenligste Betingelser for Udtrykket af det høiere Menneskelige kan maale sig med det hidtil i det Hele taget uopnaaede græske«. Om det danske siges der, at, »om end det tydske Sprogs langt rigere, især filosofiske, Uddannelse er ligesaa ubestridelig som det større Antal af dets Dyrkere og Participanter, saa tilkommer der dog det danske med Hensyn til Alder, oprindelig Dannelse og alle væsenlige Anlæg idetmindste fuldkommen jævnbyrdig Rang med det tydske«. Det Danske giver han en saadan Udstrækning, at han hiddrager ikke blot det egenlig Danske, det Norske, det Svenske og det Islandske, men ogsaa det Plattydske, »i hvis Besiddelse den fælles Moders nordligere Datter har ligesaa megen Lod som den sydligere«. I den Anledning hedder det: »Naar Toppen af det hyperboræiske Træ af mig kaldes dansk, sker dette ikke af ussel Nationalforfængelighed, som jeg finder latterlig og foragtelig, men af ren Sandhedskjærlighed, dels fordi den fælles skandinaviske Sprogkraft i den danske skjønne Literatur (selv efter Svenskernes Tilstaaelse) idetmidste hidtil har

baaret mangfoldigere og mere fuldendte Blomster, dels fordi Hovedrødderne af den fælles Stamme og Asernes gamle, hellige Urskrift er forhaanden paa dansk Gebet, dels fordi det danske Navn afgjort er ældre end det svenske, og dels endelig og fornemmelig fordi den Fremmede, der lærer Dansk grundigt, derved er saa godt som færdig med Svensk — ikke omvendt, idetmindste langtfra i lige Grad, da det danske Sprog er meget rigere.« Baggesen vil søge at give »en klar Ide om den skandinaviske Aand, om nordisk Literatur, Mythologi, Grammatik og Sproghistorie«. Dette maa, efter hans Mening, ogsaa kunne udbrede et nyt Lys over den tydske Literatur og det tydske Sprog, hvad der tildels hidrører fra en Omstændighed, som i mangen anden Henseende er til Skade for »os nordligere Germaner«, vor »større Verdensensomhed og Solfjernhed«, der har bevirket, at »Skandinaverne ere de eneste af alle Europas Folk, som i mer end totusind Aar ere blevne i deres oprindelige Hjem, ikke erobrede af andre Magter, ikke blandede med andre Folkeslag, uforstyrrede af Fremmede i større Masser — som altsaa længst have bevaret deres oprindelige Sæder, gamle Sprog og eiendommelige Karakter«; det skandinaviske Sprog er ogsaa »det eneste blandt alle siden det græske blomstrende Sprog, som kan opvise et sammenhængende Mythe-System, en symbolsk Naturfilosofi, en Aartusindegammel Sagnrække og egne Skrifttegn«. Han paastaaer, at »det specielt Fortræffelige, Frugtbare og Herlige i det tydske Sprog skyldes det Nordiske deri«, og ender Forelæsningen med den Erklæring, at »den Tydske, der lærer Dansk, ligesom den Danske, der lærer Tydsk, derved grundigere udforsker sit Sprog«. Denne Slutningsbemærkning stemmer overens med Oehlenschlägers Tankegang i Svaret paa Abrahamsons Recension over »Nordiske Digte«, hvor det hed om det danske og det tydske Sprog, at de ere Søstre af een

Moder og have uddannet sig efter een Analogi, at det ene støtter sig til det andet og først fuldelig forstaaes i sit Forhold til det andet.

Der er her ikke Anledning til at dvæle længere ved disse Forelæsninger, som selvfølgelig indeholde mange aandfulde Bemærkninger, men dels gaae i en Detail, der ikke vil kunne interessere den større Læseverden, dels ikke ere Æmnet voxne: Digterens Kundskab slog langtfra ikke til ligeoverfor Opgaven, og Sprogvidenskaben har desuden siden hin Tid gjort betydelige Fremskridt; »i det Hele er Samlingen nu uden Værd for Videnskaben«, lyder N. M. Petersens Dom*). Den, der ønsker at stifte nøiere Bekjendtskab med disse Forelæsninger, maa henvises til Digterens Manuskripter paa det kongelige Bibliothek, blandt hvilke Forelæsningerne findes, eller til »Fragmente von J. Baggesen, herausgegeben von A. Baggesen, 1855«, hvor det Væsenligste af dem er aftrykt Side 1—230.

Den første Oktober 1812 skrev Baggesen til Sønnen i Bern: »I dette Sommerhalvaar har jeg holdt offentlige Forelæsninger over de nordiske Sprog. Ikke blot Studenter, men ogsaa flere Professorer besøgte dem«. Under en af Forelæsningerne faldt Baggesen (som han selv fortæller i Breve til Sønnerne) pludselig om og maatte føres hjem af to af sine Kollegaer, som vare nærværende. De »mange« Tilhørere, der (som det hedder i den femte Forelæsning) lyttede til den begyndende Docent, bleve ham ikke tro; i den 24nde og sidste Forelæsning (der forresten, efter en Kollegas nedenfor anførte Udsagn, ikke blev holdt, da den sjette eller syvende, hvori han faldt om, skal have været den sidste) taler han om »de Faa«, der have beæret ham med deres Nærværelse.

---

*) »Bidrag til den danske Literaturs Historie«, V, 2 (1861), Side 555.

Den sidste Forelæsning slutter med at sige, at det næste Kursus vil behandle den danske Literaturs Historie, fornemmelig Poesiens.

25.

Det ovennævnte Brev af første Oktober 1812 til Sønnen i Bern (der havde valgt Theologi til sit Studium og opholdt sig paa et Slot ved den smukke Thunersø — paa hvis Bred Baggesen første Gang traf Moderen, Sofie Haller — hvor han underviste den unge Borgherre, hvis Familie var en af de ældste og mest ansete i Schweiz) er meget vidtløftigt og yder interessante Bidrag til Baggesens Karakteristik. Han siger til sig selv i Anledning af Sønnen: »I ham vil jeg gjentage mit Liv roligere og besindigere; hvad der fattedes mig, vil vorde ham til Del. Han vil udfylde Hullet i mine jordiske Glæders Historie, fordi han mindre vil stræbe efter overjordiske Forestillinger og Fremstillinger, og fordi han aldrig vil vove Alt paa eet Kort. Det forkastelige, for den begavede Yngling saa Tiltrækkende aut Cæsar aut nihil, som skaffer Verden hundrede Uhyrer eller saakaldte Helte for een Frelser, vil aldrig, som maskeret Djævel, føre ham enten op paa St. Gotthards Top eller paa Templets — Straszburger-Münsters — Tinde eller i Spidsen for Frihedens og Menneskerettighedernes Martyrer eller for nationale Kunstnere, ikke heller paa et Hofs Glatis, i sværmerisk Kjærligheds Flammer, i bundløs Spekulations Afgrund. Han vil altid have for Øie, at Maadehold er Betingelse for al menneskelig Storhed, og at selv Dyden gaaer tabt i det Overvættes. Min Carl vil ikke søge at være den Første i Alt — denne Søgen stammer fra Fristeren; men i alt Skjønt og Godt vil han bestræbe sig for at blive mer end han var og er. Han vil skride fremad paa Menneskeværdighedens Bane, han vil ikke ville flyve og i

Flugten sikkert tabe Rolighedens og Lyksalighedens Fodfæste uden dog med Sikkerhed at erhverve sig Noget, som er det store Offer værd.« Baggesen vedbliver derpaa: »Lad mig med andre Ord sige Dig, min Carl! hvad der har gjort min Faderglæde over Dig fuldkommen; det er Overbevisningen om, at Du ikke er Digter, og at Du alt derfor vil være og blive lykkeligere i dit Liv end din Fader, og ikke blot lykkeligere, men bedre i den egenlig for Gud gjældende Betydning af det Gode. Jeg troer af dine Yttringer at kunne slutte mig til et ikke sædvanligt filosofisk Hoved og et vist Hang til Eftertanke; og dette glæder mig ubetinget. Thi Filosoferen, vel ledet, under al Filosofis Sol: Religion, med et rent Hjerte og med Gud uophørlig for Øie, yder evige, ikke forbigaaende, frugtbare Udødelighedsglæder, hvorimod Digtningens yppigste og mest glimrende Blomster ere blotte Farver i Sammenligning med Lyset.« Baggesen polemiserer derpaa mod den nyeste Filosofi, som han kalder »det Sletteste, den fordærvede Menneskehed hidtil har udtænkt«. For Religionens Vedkommende erklærer han, at der ikke for ham gives nogen anden end Kristi Lære — Evangeliet. »En filosofisk Religion er en Uting og en Selvmodsigelse. En sand Filosof maa være religiøs. Gud er alle Sandheders Sandhed, der paa een Gang er aabenbaret i vor Samvittighed, i Stjernehimlens Glands og i det nye Testamente, tre lige hellige Kilder. Enhver ved blot menneskelig Spekulation tilveiebragt Filosofi er falsk og kun Sofistik. Det hidtilværende non plus ultra af al Filosofi er indeholdt i Genesis og Evangeliet. Noget Væsenligt har til Dato ingen Filosof føiet til denne sande Visdoms-Skat. Religiøs Filosofi har været din Faders Yndlingsstudium, især i de ti sidste Aar. Det Værk, hvorved jeg troer at yde Noget for Efterverdenen, er netop en Evangeliets Filosofi. Den hidtilværende Theologi er ikke ynkeligere end den

hidtilværende Filosofi; tværtimod, trods alle Pedanterier, dog taaleligere end den sidste Tids uophørlige Blasfemier under Oplysningens Navn. Thi den har dog idetmindste holdt sig noget nærmere til Kilden end den forfængelige Spekulation af de ved Kant aldeles gale blevne Metafysikere. En dum Præst i Schweiz, der ikke har studeret Andet end sin Theologi, vilde, naar kun Evangeliet er ham helligt, være en Sokrates og en Plato kjærere som Discipel end en Fichte, Schleiermacher eller Schelling, som Sokrates og Plato vilde holde for Daarekistelemmer. Af den dumme Præst vilde de endog lære Noget. Selv den krasse Katholicisme er mere værd end den i Mode komne Filosofi. Slaven er endnu ikke fri, fordi han har filet Lænkerne over. Spørgsmaalet er, om han bar dem uden Skyld. Den Uskyldige er ogsaa fri i Lænker, Forbryderen er selv paa fri Fod lænkebunden. Den farligste af alle Bevægelser er den aldeles frie Selvbevægelse, thi vort Selv duer ikke det mindste. Intet Menneske tør være uden Baand, ja ikke uden talløse Baand. Dersom ikke Samvittighedens, den positive Religions, Landslovenes, den virkelige Naturs, den sande Kunsts, de selskabelige Forholds, den fineste Hensyntagens, Sømmelighedens, endog Modens Baand binde ham — er han Slave, Slave af sit Jeg, sin Eiendommelighed, sin Dyriskhed. Langtfra at sprænge mine Lænker, vilde jeg smede mig nye, for endnu i min Alderdom stedse mere at øve mig i den sande Frihed: at være lydig mod Gud og at bære Lænker taalmodig og med Lethed. »Herre, din Villie ske, ikke min!« Dette er Kjernen og, som jeg haaber, engang Frugten af min Filosofi. At forstærke Følelsen af min Intethed i samme Grad, hvori jeg udvider Gudstanken i min Aand, uophørlig at have for Øie det Eneste, hvorved Alt har Værd, min almægtige Skaber, algode Fader og hellige Dommer — dette er min filosofiske Be-

stræbelse. Hertil, som til det Evig-Sande, aldeles Visse og slet og ret Nødvendige knytter jeg alle mine deraf afhængige Tanker — mer eller mindre tvivlende om Alt, hvad der ikke er bleven aabenbaret os af Samvittigheden og Evangeliet, og ikke Tilhænger af nogen menneskelig Filosofi. Jeg elsker vel Plato og ærer ham høit fremfor Alle, der have filosoferet; men selv hans Filosofi fattes, hvad Kristus alene har skjænket den Sandhed elskende Menneskehed, Axiomet over alle Axiomer: »Salige ere de Rene af Hjertet, thi de skulle se Gud!« Plato antyder det vel meget skjønt; men han beviser det ikke i Et og Alt med Lære, Liv, Lidelse og Død, som vor Frelser. Jeg sætter den kristelige Theologi uendelig høit over al egenlig saakaldet Filosofi. Jeg forstaaer ved kristelig Theologi hverken mer eller mindre end den Overbevisning, som et rent Hjerte henter fra Kristi Lære og Liv — Intet af alt det, som Kleresiet har blandet i dette rene Guld. Kun Jesu Kristi egne Ord og dette Mønsters Karakter have Autoritet for mig. Her alene sværger jeg in verba magistri. Ved Fødderne af dette Sendebud sidder jeg og eftertænker, idet jeg betragter Stjernehimlen og raadslaaer med min Aand, Alt, naar Talen er om Videnskab, hvoraf denne ophøiede Lærer kun har skjenket os de første, uforanderlige Principer. Religion er mig det Første, Moral, der stammer umiddelbart derfra (den fra enhver anden Kilde afledte er uren), det Andet — og Videnskab eller egenlig Filosofi det Tredie. Naar denne Sidste ikke stammer fra Moral og Religion, er den for mig forfængeligt Drømmeri. Thi det Guddommelige, det Gode og det Sande er af en og samme Natur; og alt Godt kommer ovenfra. Vort Jeg frembringer intet Godt. Gud har givet os et saadant, for at vi skulle bekæmpe og beseire det. Med denne min Anskuelse af Theologi og Filosofi kan Studiet af alle Filosofemer meget godt forenes, og jeg har

heller ikke ladet noget uprøvet. Jeg veed, hvad Inderne, Perserne, Pythagoras, Plato og Aristoteles tilligemed de øvrige græske Filosofer, hvad Kirkefædrene og hvad siden Cartesius, Baco, Leibnitz, Spinoza, Hume, Berkeley, Kant og hans Disciple have lært; men jeg har derover ikke glemt, hvad han, hvis Skoremme Ingen af dem var værdig at løse, har lært; og naar jeg sammenligner Videnskabens hele Udbytte med hans Lære, forekommer det mig altid som Jordens Herligheder i Sammenligning med Himlens. Det Horatsiske »Vos exemplaria græca nocturna versate manu, versate diurna!«*) holder jeg i høi Ære, men det staaer dog kun skreven med Sølvbogstaver under den store, gyldne Indskrift paa mit inderste Museums Væg: Vos Evangelia sancta nocturno versate corde, versate diurno! Blandt vor Tids Filosofer er F. H. Jacobi mig den dyrebareste. Naturfilosofiens saakaldte nyere Skole med Schelling i Spidsen er mig en Gru.« Senere hedder det: »Intet tilsmiler mig mere herneden uden det Haab: idetmindste at døe i Schweiz, naar det nægtes mig at leve der. Jeg begriber ikke, hvorledes det skulde være muligt at være ganske ulykkelig i Schweiz. En Hytte paa Alperne vilde, naar jeg var ugift, være mig en Himmel. Intet beder jeg Gud saa meget om som at være den Samme, jeg har været i de sidste 30 Aar, og med den Erfaring og den særegne Natur, som er bleven mig til Del, der, ovenikjøbet hos Dig, at realisere min Indbildningskrafts høieste Forestilling om jordisk Salighed. Hvem veed? Maaske lykkes det Dig engang at berede din Fader et Tilflugtssted der.« Om Tidsforholdene hedder det: »I Rusland føres den mest rasende Krig, som den nyere Historie ikke kan opvise Magen til. Russerne have antændt Moskau. Hele Tydskland er mer eller mindre

*) Epistolarum liber secundus, 3 (Ars poetica), v 268 & 269.

ruineret. Boghandelen er ødelagt; Alt er Krig, Elendighed, Sorg. Denne Prøvelsestid for den lidende Menneskehed er en Straf over Fyrster og Folk, især for den om sig gribende Irreligion i de Kristnes Verdensdel. For den Enkelte er gudhengiven Taalmodighed den eneste Redning«. Om Hustruen siges der, at hun kun en eneste Gang i Løbet af næsten et helt Aar er kommet ud af sit Værelse, skjøndt fuldkommen rask og temmelig munter. »Siden vi have forladt Frankrig, er al ydre Virksomhed ophørt for hendes Vedkommende. Hun har bestandig Hjemve efter det stille, blide, landlige Marly. Det er umuligt at ligne og paa samme Tid ikke ligne hinanden mer end din her levende og hist salige Moder. Begge vare hinanden lige i kvindelig Monsterværdighed; men min elskede Sofie var bestandig vant til Klipper og tydsk Bravhed, min elskede Fanny kun til Kulturens Blomster og fransk Finhed. Hin havde en Hyrdindes Opdragelse, denne en Grevindes. Min Stilling, Historie, endog Karakter er nu bedre skikket til at gjøre en Hyrdinde lykkelig end en Grevinde. Med Fanny sympathiserer jeg vel i alt væsenligt Indre, men uheldigvis sympathiserer hun ikke med mig i det Ydre, hvori jeg altfor meget tager tiltakke med Alt, medens hun altid behøver det Allerædleste, Fineste og Sirligste. Din Moder kan ikke være lykkelig i Norden. Din Fader kan, desværre! kun have sit Udkomme i Norden. Hun ønsker at vende tilbage, ikke for at forlade mig, men for at forlade Norden, hvor hun gaaer tilgrunde, ogsaa for mig, og umulig kan gjøre mig lykkelig, netop fordi hun her ikke er lykkelig. Saaledes har jeg, min Søn! ogsaa fjernet Dig fra mig, ikke for at fjerne Dig fra mig — Gud give, vi stedse kunde leve sammen! — men for at befordre din Lykke, der ikke kunde befordres hos mig i de Omstændigheder, hvori jeg er.«

Det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes Reaktionen her, som overalt i Europa, er i fuld Gang — Restaurationen stod for Døren. Baggesens Skrivelse fra 1812 korresponderer ikke ilde med Grundtvigs samme Aar udkomne »Verdens Krønike«, Ingemanns supranaturalistiske Poesi og J. P. Mynsters netop 1812 begyndte Præstevirksomhed i Danmarks Hovedstad. Hvor minde ikke Baggesens Yttringer angaaende Poesien, Filosofien og Religionen om lignende af Grundtvig i hans store, ovenfor omtalte Afhandling »om Religion og Liturgi«! Det 18de Sekulums Søn, der havde prist dette »herlige Aarhundrede«, Voltaire og Rousseau, Revolutionen og Kant, hvis Navn, Immanuel, han endog havde antaget, vender sig fra dettes »Oplysning« og sin forrige Messias, Kant, og raaber paa »Lænker«, den positive Religions, Landslovenes, o. s. v., jo flere, jo bedre. Han havde — ligesom Tidsalderen i det Hele — efter altfor meget at have emanciperet sig, følt Trang til noget Tvingende; Alter og Throne ere den nærmeste Fremtids Stikord. Revolutionstidsalderens Barn med den »überschwängliche« Stræben fremstilles fortræffeligt paa Toppen af St. Gotthard, paa Straszburger Münsters Tinde, i Spidsen for Frihedens Forkæmpere og for Kunstens Sønner, paa Hoffets Glatis, i sværmerisk Kjærligheds Flammer og i bundløs Spekulations Afgrund. Indbildningskraften, Poesien stilles nu i Skygge for den religiøse Filosofi, der forherliges som det, der alene kan yde sand Fred, hvorefter Vandreren higer i sin Skjebnes Nat, idet han sukker med Goethe:

»Der Du von dem Himmel bist,
alles Leid und Schmerzen stillest,
den, der doppelt elend ist,
doppelt mit Erquickung füllest,
ach, ich bin des Treibens müde!

Was soll all der Schmerz und Lust?
Süszer Friede,
komm, ach, komm in meine Brust!«*)

Medens Kontinentet ryster under Hestehovene, og Ruslands gamle, mærkelige Hovedstad flammer som et memento mori for Tidsalderens kolossale Heros, søger den »forkielede Knud Sjællandsfar», syg og forpint, med en fremmed, vidtforskjellig Hustru, der ikke kan sympathisere med den irregulære Ægtemand, berøvet den elskede Sofie Hallers Sønner, sin eneste Redning i gudhengiven Taalmodighed.

26.

I »Lebenserinnerungen« af Baggesens ovenfor nævnte Kollega ved Universitetet i Kiel, Fysikeren Pfaff, (1854) skildres vor Digter. »En vigtig Begivenhed for mig i Aaret 1811« — hedder det — »var en meget nøie, venskabelig, vedholdende Forbindelse med den berømte Digter Baggesen, i hvilken jeg paa en denne eiendommelige Mand ganske karakteriserende Maade ligesom mod min Villie blev revet ind. I de første Aar af mit Ophold i Kiel**) traf jeg nogle Gange sammen med ham i Selskaber, navnlig hos Reinhold, og havde Leilighed til at beundre og fornøie mig over hans store Talent til at underholde ved vellykket Foredrag af enkelte af hans Digte, navnlig hans bekjendte Skærsliber-Sang. Han forekom mig som en Rhapsodist. Imidlertid traadte jeg ikke i nærmere Forhold til ham. Nogle Aar senere kom han atter gjennem Kiel, gjorde gjentagne Gange sin Opvartning ved Hoffet og i Hovedkvarteret; jeg kom dog endnu bestandig ikke i nærmere Berøring med ham.

*) Goethe: »Wandrers Nachtlied«.
**) Pfaff blev Professor i Kiel i Slutningen af forrige Aarhundrede.

Da fik vi i Aaret 1810 Efterretning om, at Baggesen var bleven udnævnt til Professor i dansk Literatur og Sprog ved Kiels Universitet. Jeg havde foresat mig af alle Kræfter at opponere mod Baggesens Bestræbelser og at holde mig fjernt fra ham. Fuld af denne Stemning, blev jeg overrasket ved et Besøg af ham, og med det Udtryk, der var eiendommeligt for ham i hans Extase, sagde han, idet han strax omarmede mig: »Jeg kommer fra Tübingen, fra vor fælles Lærer og Ven, Kielmeyer — Du, hans Bedste og Dyrebareste! — vi maa fra nu af være Venner, vi maa fra nu af være Brødre!« Jeg kunde ikke afvise den saaledes tilbudte Broderhaand, og den derved grundlagte venskabelige Forbindelse har ofte været mig en Kilde til Opmuntring. Baggesen var ved levende Sympathi knyttet til Tydskland som til Danmark og begge Sprog mægtig, hvorfor han ogsaa i det ham af det filosofiske Fakultet meddelte Æresdiplom blev kaldet »bilinguis«; nogle af hans Værker, f. Ex. »Parthenais«, vare skrevne paa Tydsk; hans bedste Venner, som Professor Cramer, Grev Adam Moltke og Reinhold, vare Tydskere. Han var opfyldt af den største Enthusiasme for Schiller; i Kjøbenhavn var han indviklet i de bittreste Feider med de Toneangivende i den danske Literatur; og jeg kunde fristes til i en vis Henseende at karakterisere ham som mere Verdensborger end Patriot, hvorom hans længere Ophold i Tydskland, Schweiz og Frankrig, Valget af hans Hustruer og hans Alt omfattende, frie, for enhver ensidig Fordom fremmede Aand afgiver Vidnesbyrd. Hvad hans Ydre angaaer, saa havde han ikke hint fulde, runde, blomstrende, blaaøiede Ansigt med det venlige, imødekommende Blik; han hørte til en mere mørk Race, var mager, hans Øine havde i rolig Tilstand noget Grundende, Indadvendt, men antoge, naar den satiriske Aand kom over ham, et tilsvarende Udtryk; det satiriske Træk var

overhovedet fremherskende i hans Fysiognomi og steg undertiden til Haan og Sarkasme. Med hans ubestridelig meget ildfulde Aand, der, som en Vulkan, momentant kunde skaffe sig Luft, dannede hans Gang og øvrige Bevægelser samt hans sædvanlige Underholdning en paafaldende Kontrast. Baggesen var fremherskende Digter; men Koncentration laa ikke i hans Natur, Sandhedens og Videnskabens hele Gebet tiltrak ham, ogsaa Filosofiens Dybder vilde han udgrunde, heller ikke for Naturvidenskaberne var han fremmed, i Studiet af de germaniske Sprog og deres Slægtskab med nogle orientalske var hans Aand rig paa Kombinationer, og de skulde tjene til Forberedelse for hans med Spænding imødesete Forelæsninger. Disse begyndte i Sommeren 1811 for et meget talrigt, af Professorer, Studenter og Andre bestaaende Auditorium, der fyldte den lille akademiske Høresal aldeles, ja endog stod udenfor. Som man kunde vente, var det frie Foredrag med Baggesens gode Organ meget tiltrækkende — maaske noget for poetisk. Han bevægede sig først kun i almindelige Betragtninger over Sprog og deres Hovedforskjelligheder, hvorved det nordiske Sprog fremhævedes fremfor andre. Desværre blev Baggesen alt i den femte eller sjette Time det hidtil bevarede Maadehold utro og hævede sig pludselig til en næsten dithyrambisk Begeistring, i hvilken han anbefalede sine Tilhørere Bibelen og Reinholds Synonymik som de høieste Kilder for religiøs og filosofisk Erkjendelse. Dette i Sandhed poetiske Udbrud gjorde synlig et ubehageligt Indtryk paa Tilhørerne. Baggesen blev ofte staaende ved almindelige Sætninger, Tilhørerne toge mere og mere af. Da Baggesen havde begyndt sin sjette eller syvende Forelæsning, sank han om, Reinhold og jeg ilede til, vi grebe ham under Armene og bragte ham til hans i Nærheden værende Hjem. Han blev umiddelbart derpaa hjemsøgt af

en haard Sygdom, af hvilken han kun langsomt kom sig. Hin Time var ogsaa den sidste af hans Forelæsninger, og hans Virksomhed ved det herværende Universitet var dermed endt. Forøvrigt kunde det ikke undgaae Nogen, der kjendte Baggesens Individualitet nøiere, at han just ikke var den, der mest egnede sig til akademisk Lærervirksomhed. Med hans Excentricitet og momentane Opbrusen vilde det ikke have været muligt for ham at fastholde den rolige, ensformige, afmaalte Gang, som det akademiske Foredrag kræver for at være nyttigt og af vedvarende Tiltrækningskraft. Tilhørerne vilde rigtignok ofte være blevne overraskede, men ikke oplyste, mere kun blændede ved det i brogede Farver spillende Fyrværkeri, medens ethvert godt akademisk Kollegium fordrer en saavidt mulig ens, rolig Belysning. Hine Stepper og endnu ujævnede, ofte dygtig knuddrede Veie, der forekomme i Løbet af alt videnskabeligt Foredrag, og som med Taalmodighed og Anstrengelse maa gjennemvandres, vilde Baggesens rask fremad stræbende Aand hurtigt have oversprunget. Heller ikke troer jeg, at han, efter sin hele Udvikling og sin Omgang, der mere førte ham sammen med de høiere Stænder og høitdannede Aander, vilde have været skikket til at nedlade sig til de Studerende og udholdende gribe ind i deres Studier ved Belæring og privat Omgang. Hans altid gjærende Genius var mere skabt til at producere og aabne sig bestandig nye Videns-Gebeter. Det var derfor vel gjort af ham, at han i Efteraaret 1812 igjen fjernede sig fra Kiels Universitet og drog til Kjøbenhavn. Han lod først sin Hustru her tilbage, hvis nærmere Bekjendtskab, der fremkaldtes ved min Færdighed i Fransk, hører til mine behagelige Erindringer. Hun var fint dannet, sart, fremmed for al Excentricitet, meget fornuftig og forstod bedre at varetage de økonomiske Anliggender end han selv, der var et Barn i den Henseende.

Hun spillede smukt Harpe. Hun dannede en stor Modsætning til Manden, dog behandlede han hende altid med megen Opmærksomhed. Frugten af dette Ægteskab var en eneste Søn, der fik en fuldstændig fransk Uddannelse.«

Hvor minder ikke, i denne paa mange Punkter træffende Skildring af Baggesen, Scenen, da han vinder den modstræbende Kollega, om den lignende med Oehlenschläger ved Tilbagekomsten til Paris i Sommeren 1807! Ligesom Baggesens daværende aandelige Habitus ikke var uden Lighed med Grundtvigs — med Hensyn til det Religiøses, specielt Bibelens, Forherligelse, Kjærligheden til Schiller, Oppositionen mod Oehlenschläger, Uvillien mod Napoleon, det lunefulde Element — saaledes erindrer ogsaa Kollegaens Skildring af hans Ydre paa hin Tid lidt om Præsten Schmidts ovenfor gjengivne Skildring af den ligeledes sygelige Grundtvig med det mørke Øie og det blege Ansigts levende Træk, hvori der var noget Sværmerisk. Begge stode, baade hvad det Indre og Ydre angaaer, i stærk Modsætning til den ungdommelig blomstrende, livsfriske Oehlenschläger.

27.

I Slutningen af November 1812 drog Baggesen atter til Kjøbenhavn, for at skaffe sig Penge til at opfylde Hustruens Ønske: at vende tilbage til Marly. Efter i Begyndelsen af December igjen at have hilst paa sin 77aarige Moder i Fødebyen og, ifølge Indbydelse, tilbragt et Par Dage hos en rig Ven, Generalkrigskommissær v. Astrup, paa Antvorskov ved Slagelse, hvis Søn 1807 var opkaldt Jens efter Digteren*), ankom vor Digter den 10ende til Hovedstaden.

---

*) Se Rimbrevet »Jens Napoleon eller Fadder-Herlighed og Navn-Værdi« til v. Astrup. En fattig Skrædder i Baggesens Fødeby lod nemlig sin Søn opkalde efter vor Poet og den franske Keiser: Jens Napoleon (»Poetiske Epistler, 1814«).

Kongen modtog ham naadigt, og hans mange Velyndere og Venner viste ham hjertelig Velvillie. Det varede dog ikke længe, før hans Situation blev alt Andet end god. Under Krigen vare vore Finantser blevne ødelagte, og i Begyndelsen af 1813 maatte derfor Pengenes Værdi nedsættes betydeligt. Følgen deraf var, at Baggesen nødtes til at opgive Haabet om at kunne lade Fanny drage til Marly igjen. Da hun alt havde beredt sig til Bortreise, solgt Møbler o. s. v., og Baggesen mente bedre at kunne forsørge Hustru og Barn i Kjøbenhavn end i Kiel, besluttede han at bringe dem til Hovedstaden.

Baggesens Forbittrelse mod Napoleon voldte ham ogsaa Ulempe, da vor Regering var fransksindet. Baggesen lod paa denne Tid trykke to tydske Digte: »An Alexander (bei der Eröffnung des Napoleonischen Feldzuges 1812)« og »Neues Alexandersfest, Auferstehungshymne, 1813«. I det sidste hedder det blandt Andet:

»Es schwang sich Ormuzd auf in Moskaus Flammen,
dem Held auf Oeta gleich;
und unter seinem Schwunge sank zusammen
in Asch' Ahriman's Reich.

— — — —

Willkommen im rettenden Glanz!
Empfange, von Fürsten in Tanz
mit Völkern, den Kranz!
Willkommen, o Czar! Im segnenden Glanz
willkommen!
Dir bringt mit Gesang und mit Tanz
Europa den Kranz.«

I et Brev til General Waltersdorff, hvori han siger, at han har faaet »næsten ligesaa mange Fjender, som der er slette Skribenter og slette Skuespillere paa og udenfor Theatret i Kjøbenhavn«, hedder det: »Blandt de slette Skuespillere

udenfor Theatret regner jeg de politiske, der herhjemme, efter Bernstorffs Død, virkelig have spillet deres Rolle, som om Stykket, der opførtes her i Norden, var en snurrig Farce og ikke en høist alvorlig Tragedie. Allerede dengang Napoleon raabte: Va banque! under Tilberedelserne til Krigen mod Rusland paa en Tid, da han ikke engang havde Ryggen fri i Spanien, vovede jeg næsten Alt, hvad et i sin borgelige Stilling let knuseligt Menneske kan vove, for, af ren Begeistring for den gode Sag og af sand Kjærlighed til mit Fædreland og Kongehuset, at bidrage Mit til at bringe Stemningen itide over paa den Side, jeg forudsaae, man dog omsider vilde blive tvungen til, og yttrede mig overalt, indtil paa de høieste Steder, med den Kjækhed og Frimodighed, der kunde bestaae med virkelig Klogskab, det er at sige med den, der vel sætter os selv, men ikke vor Sag i Fare. Neppe bragte Aviserne Efterretningen om, at Napoleon tog Veien til Moskau, istedetfor til Petersborg, før jeg væddede mit Liv paa hans Undergang, profetiserede den i Breve og vedblev i Løbet af den hele rasende Krig at forkynde den, sikker i min Sag og rolig. Men hvad formaaede min ene Stemme imod lutter Hoboer, Trompeter og Trommer fra den Nederste til den Øverste i vort politiske og civile Charivari!« Han fortæller derpaa, at det endelig kom saavidt, at Ingen hørte ham, undtagen den franske Minister, der, tilligemed Napoleons »private Spion«, ordenlig »gjorde Cour« til ham. Den russiske Gesandt, som Baggesen havde stiftet flygtigt Bekjendtskab med i Paris, »en bon vivant af megen naturlig Vittighed og endnu mere Sands for saadan, hvor han finder den«, erkyndigede sig om ham som en bekjendt Modstander af Napoleon; og den danske Digter og den russiske Diplomat bleve snart »næsten uadskillelige«. I et Brev til Fanny fra April 1813 siger Digteren, at han elsker og agter mange Individer iblandt

det franske Folk, og at han i Grunden ogsaa elsker Frankrig, men at han afskyer dets nuværende Regjering som »le plus infâme, qui ait jamais existé«.

En stor Del af Vinteren 1813 tilbragte Baggesen hos den rige v. Astrup paa Antvorskov i Nærheden af den By, i hvis lærde Skole Digteren havde gaaet som fattig Dreng — han var i Grunden ikke bleven rigere. Herfra skrev han paa sin 49aarige Fødselsdag »Fortsættelsen af da jeg var lille« til Notarius publicus, Etatsraad G. H. Olsen, Medlem af Direktionen for de kongelige Skuespil:

»Der var en Tid, da jeg var meget lille,
da jeg i Sløikjol paa en Kaalstok red,
mens ofte løbsk foran mig løb en Trille
til Skræk for Kjøkkenhavens Ærtebed —
da Taarnborgs Bredde*) var mig fjerne Kyster
og Halskovs Lygte**) var mig Jordens Pol,
og jeg »Kom fremmed« legte med min Søster
i samme Værelse fra Stol til Stol —
da vi gik samme Vei paa Gaasestien
bag efter Gæslingerne Par og Par
og tog os vel i Agt for Ælling-Lien***)
og Randen af det sænkte Bryggerkar —
da jeg til heldig Fangst var tidt paa Nippen
med Faldehat paa Sommerfuglejagt
og ofte fik en Smule Salt paa Tippen
af mangen deilig Spurv og Svale lagt —
da mig min fromme Moder lærte stave
Guds Ord med en beundret Pegepind
og, trods min Andagt, jeg blev rent af Lave,
naar i det Samme Kringlemoer kom ind —

*) Hinsides Korsørs Noér.
**) Fyret paa Pynten udenfor Korsør.
***) »Handelen dengang paa Norge har udentvivl bragt denne Benævnelse paa den Del af Fæstningsgravene, Ællingerne pladskede i, til min Fødeby« — hedder det i en Anmærkning.

da mig i Verden Intet syntes være
saa skjønt og lysteligt at skue til
som paa sin Kvist en gylden Sommerpære
og Snittets Guld paa Brochmands Huspostil —
da Synden vel og Døden noget kyste
mig i min Uskylds ellers trygge Ro;
men Djævelen, for hvis Gevalt jeg gyste,
forstyrrede den mer end begge to.
Der var en Tid — jeg mig i Dag den minder —
jeg var blandt Blomsterne paa Livets Eng,
naar jeg mig husker om og ret besinder,
en meget ung og meget lille Dreng.

»Naar« — spørger Du, min Olsen! der kun kjender
(skjøndt maaske mer end mangen gammel Ven),
imens jeg surr fra Hus til Hove render,
Gjengangeren af salig Baggesen —
der, skjøndt af ingen Baand Du ser mig broget
og kun mit eget Kors mig bære ser,
som Mand og Ridder selv af Dannersproget
mig hilser fremfor mangen Povl og Per —
Du, som kun et Par Gange hos de Store,
hos Dig lidt mer og aldrig hos de Smaa,
med Miner, som vel neppe kunde more,
mit høie Livs velbaarne Gjenfærd saae
Justitsraad-sat og taus, Professor-stille,
med Doktorsko og Provstestrømper paa
og med et taaget Blik, skjøndt uden Brille,
sortklædt og sørgelig fra Top til Taa —
»Naar var den Tid, da jeg var glad og lille?«
(thi Du vil sikkert ikke spørge: »Hvor?«
Du veed, hvor min parnassiske Pernille,
Rimbrevenes og Emmas Moder, boer.)
»Naar var den Tid, da Baggesen var liden?»
Den var, saavidt jeg husker, veed og troer,

Aar Syttenhundred og Halvfjerds — og siden;
den var Aar Attenhundred — og ifjor;
den var igaar — den er — og, paa min Ære!
særdeles mellem Engle ved dit Bord,
den være kan endnu, naar det skal være,
thi jeg er aldrig bleven meget stor.
Jeg er, min Ven! bestandig meget lille,
jeg er bestandig Barn og meget ung;
og, hvis og stundom mine Taarer trille,
naar Livets Byrde falder mig for tung,
de falde dog, som Skyens Draabepile
blandt Solens, under Øiets Bue ned
og vexle Kummerens og Glædens Smile,
som Barnets Graad, med en Slags Munterhed.

Jeg leger end »Kom fremmed« her paa Jorden
med hver en lille paradisisk Lyst —
jeg trykker end hver Engel i vort Norden,
som om det var min Søster, til mit Bryst —
jeg gaaer endnu med lette Sving af Hatten
i mangen Eng paa Sommerfuglejagt
og lurer ofte paa en Spurv, som Katten
paa Musen, med lidt Salt og megen Agt —
jeg venter uophørlig end paa Dratten
af Sommerpæren og paa Svalens Fangst
og er endnu, som før, især om Natten,
naar det er mørkt, for Spøgelser lidt angst:
kun med den Forskjel, at de søde Glutter
mig ere nu, hvad Sommerfugle var —
og at mig nu er blevne store Putter,
hvad paa min Gaasesti gik Par og Par —
at nu er knibske Muser og Kariter
for Saltet i min Stræben, i min Aands,
hvad dengang var paa Plankeværk og Gitter
ustandselige Stjerte for min Haands —
at nu er lutter Sole, hvad deroppe

jeg kun som lyse Prikker tindre saae —
og nu en vild og uregerlig Hoppe
den grønne Kaalstok, der gik tidt istaa —
at nu mig er et Levebrød med Ære
her i mit Hjem, i Fredens trygge Læ,
hvad da mig var den gule Sommerpære,
der hang mig altfor høit i Livets Træ —
at nu mig er en let, uskyldig Vævlen
for Evigheden, for engang at faae
Parnassets Poge til at holde Kævlen
og mig, som lille Barn, at lade staae,
hvad dengang var mig en uskyldig Spillen
med Spindekonens Æbles vævre Snur,
med Toppens Springedands og Tridsens Trillen
og Rumlepottens løierlige Knur —
at nu, hvad dengang var mig Julekage,
er det: at være glad og veltilfreds,
som Du, ved Siden af en elsket Mage,
min Olsen! i en hjemlig Englekreds.
Paa denne Forskjel nær — som fast er ingen,
naar man begynder Livet at forstaae
og ser en Smule mere dybt i Tingen —
er jeg det samme lille Barn som saa.
Ris faaer jeg og endnu; og Bussemanden
er: Frygt for Ormen i mit Kikajon*);
og hvad mig dengang Synden, Døden, Fanden —
Gjæld, Kieler-Omslag og Apollyon.«

»Apollyon«, som der staaer i Digtet, saaledes som det tryktes i det første Hefte af Maanedsskriftet »Athene«, Juli 1813, er »Afgrundens Engel« i Johannes' Aabenbarings 9ende Kapitel. Istedetfor »Apollyon« tryktes i »Poetiske Epistler«, der udkom i Efteraaret 1814 (hvori Rimbrevet

*) Et Græskar, i hvis Skygge Profeten Jonas unddrog sig Dagens Hede.

optoges med et Par Smaaforandringer og nogle flere Slutningslinier), den Slemmes rette Navn: Napoleon, der da, efter sit Fald i Begyndelsen af Aaret, ikke længer var et noli me tangere.

Paa Antvorskov (»Elleskov«, som Poeten kalder det) fandt den

»— — — — — stakkels Digter,
der Intet eier paa vor Jord
og, hvis ham Grundtvigs Forbøn svigter,
tør selv ei gaae til Herrens Bord« —

som han umiddelbart før sin Bortreise skriver derfra til Kammerjunker Jakob v. Benzon i Odense i et Rimbrev: »Forfatterens egenlige Genialitet« *) — en fortryllende Oase i sin Livsørk, der begeistrede ham til flere i »Poetiske Epistler, 1814« optagne Poesier, der især besynge v. Astrups unge Datter af første Ægteskab (som dengang var forlovet og kortefter blev gift med Jægermester, Kammerherre v. Warnstedt) under Navnet Ellina.

»Datteren især var, maa De vide,
ret en Lilievand i Skjønheds Vaar,
slank i Væxt, med lysebrune Haar,
Hals og Skuldre liliehvide,
næsten ganske som Adelaide« —

skriver han til Fru Konferentsraadinde Brun, idet han sender hende denne Cyklus af Rimbreve med en poetisk Epistel: »Elleskovs Mysterier eller de ni Ellebreve«**).

»Ingen Roser, som i Sangens Vaar
Danmarks Piger fletted om hans Lokker,
ak! men Vinterliliernes Flokker
krandse hyppig alt hans brune Haar« —

---

*) »Skuddagen« af Baggesen, 3 April 1814. »Poetiske Epistler, 1814«.
**) »Athene«, 1813, Juli. »Poetiske Epistler, 1814«.

klager han i Epistelen til Fru Brun. Den forunderlig bevægelige, evig unge Digter lægger dog bestandig endnu sin Tribut ned for Skjønheden i Sang. Hvor meget han end fordyber sig i de høieste Problemer som en grublende Noureddin, ja

»trods vor Verdens Stemning nuomstunder,
trods den Cours, jeg selv og sukker under,«

sværmer han stadigt for

»— — de bekjendte Rettigheder,
Gratiers og Musers Ægteskab
Elskeren i Vers tilsteder,
uden allermindste Tab
for den blot prosaiske Tilbeder,
disse hver reel Gemal som saa,
hver Forpagter af de store, raa
Giftermaalets Brutto-Herligheder
næsten altfor fine, lette, smaa,
fri, fortryllende Fortroligheder —
ak, som selv blandt Digterne kun faa
vide ret at skjønne paa!
sande Smuler af de Saligheder,
der fra Kjærlighedens Himmelbord
falde ned paa dette Gulv af Jord,
og som Elskovs Engel der nedspreder,
kaldende paa mig og paa mit Kjøns
Kyklihaner blandt vor Herres Høns —
Nipperne til Fryd, mens Andre rutte:
Putte! Putte! Putte! Putte! Putte!«

En utrykt lille, spøgende Billet (blandt Baggesens Papirer paa det kongelige Bibliothek) fra hans »Veninde«, som hun kalder sig, Grethe Astrup, der deler sit Hjerte mellem sin »Junker« og Digteren, har til Overskrift: »Slet Prosa for gode Vers« og er stilet »Til min elskede Husbond, Justits-

raadinde Baggesens Mand« — der vel sagtens oftere har set den slanke, skjønne Ungmø med de lysebrune Haar og Halsens og Skuldrenes Liliehvidhed sprede Korn for Hønsene ude paa Herregaarden og derfra taget Motivet til de sidst anførte Verslinier.

28.

I 1813 tog Baggesen Del i den literære Jødefeide, som dengang rasede herhjemme. Den 64aarige Digter Thomas Thaarup havde nemlig i dette Aar med en anbefalende Forerindring oversat et tydsk Skrift »Moses og Jesus eller om Jødernes og de Kristnes intellektuelle og moralske Forhold, en historisk-politisk Afhandling«, som paa den uhyggeligste Maade drog tilfelts mod Jøderne. Etatsraad I. H. Bärens, Justitiarius i Kjøbenhavns Fattigvæsens Politiret og Assessor i den kongelige Landsoverret samt Hof- og Stadsret, rykkede i Marken mod dette Skrift og dets Oversætter, som ikke spiller nogen videre smuk Rolle i dette Drama, skjøndt Oehlenschläger i det tidligere anførte, hidtil utrykte Brev til Fru Rahbek fra 1807 kalder ham »en Mand« og siger: »Han har uskrømtet, sand Følelse og en ædel, sanddru Natur; han taler i Sandhed, og hans Aand er Sandhed«. Baggesen, hvem Oehlenschläger i samme Brev stiller langt under Thaarup, da, som det hedder, »hans Aand er Løgn og Affektation«*), viste i sin Optræden ved denne Leilighed — ligesom Ossians Oversætter, den theologiske Kandidat St. St. Blicher, der ogsaa deltog i Striden — en ædlere Natur og talte mere »i Sandhed« end Oversætteren af »Moses og Jesus«. Baggesens Brochure »Om Jøderne« har et Motto af Horats og begynder med »Maleri af Jødegaden i Frankfurt am Main 1789 med dengang anstillede Betragt-

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 285.

ninger over Jødernes borgerlige Tilstand«, der fandtes i den for tyve Aar siden udgivne anden Del af »Labyrinten«, hvilken Del »for mange Aar siden«, som Baggesen siger, var ude af Boghandelen — af den nye Udgave af »Labyrinten«, der 1807 begyndtes under Navnet »Digtervandringer«, udkom jo kun første Del*). Efter dette begeistrede Indlæg for det mærkelige Folk følger en »Anmeldelse« af et Værk af Baggesen, hvis Titel vil blive: »Forsøg til en Filosofi over det israelitiske Folks Historie med en Beretning om Jødernes ved Regeringen foranstaltede Indlemmelse i det borgerlige Samfund i Danmark». Det hedder: »Det Indtryk, dette forhaante Folks Elendighed havde gjort paa hans unge Sjæl i Jødegaden i Frankfurt, var ligesaa uudsletteligt af hans Hjerte, som Indtrykket, dette samme Folks ældgamle Digteres Hymner og den mosaiske, af ingen sildigere Fremstilling naaede, end sige overtrufne Fortælling om Skabelsen langt tidligere havde gjort paa hans barnlige Fantasi, var uudsletteligt af hans Hoved«. Baggesen karakteriserer »Moses og Jesus« som et »høist uhistorisk og høist ukristeligt — om ikke høist umoralsk — sig selv forresten noksom gjendrivende Skamskrift«. Han siger: »I mine tydske Forelæsninger over det danske Sprog i Kiel greb jeg, ved Berørelse af Sprogenes Oprindelse og Literaturens ældste Mindesagn, med Varme Leiligheden til at erindre paany, hvad Kristenheden skylder Jødedommen og den hele Jords filosofiske, religiøse og moralske Oplysning en af sine helligste Kilder«. Det hedder videre: »Jeg elskede og beundrede de enkelte Jøder, der gjorde mig begribeligt, at Menneskehedens ypperste Velgjører havde kunnet nedstamme fra Juda«. Baggesen er overbevist om, »at en fuldkommen Indlemmelse af dette besynderlige Folk

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 330.

(hvis politiske nationale Rolle for længe siden er udspilt) i det borgerlige Samfund er ligesaa mulig som ønskelig ved aldeles uvoldsomme, milde, den sande Kristendom alene værdige Midler, dem mit Fædrelands Regering, besjælet af den samme Aand, som lettede Bøndernes Aag, løste Stavnsbaandet, ophævede Negerhandelen og formildede disse vore sorte Brødres Trældom, alt for endel Aar siden har begyndt at anvende«. Om »den nu pludseligen indtraadte Syndflod af Dagskrifter og Flyveblade for og imod Jøderne« hedder det, at de, »naar man tager Hensyn til den gemene Tone, det gemene Sprog og yderst partiske, tildels personlige Pøbelanskuelse, som hersker i næsten alt det hidindtil Udkomne, truer med at gjøre den Sag, jeg havde holdt for et af Filosofiens og den høiere Politiks værdigste Æmner, til en Pøbelsag eller og bestemtere: til et Middel for ukyndige Døgnskriblere til at beskatte endnu ukyndigere Døgnbladlæsere. Det Indtryk, disse Dagens Stridsskrifter gjorde paa mig (uagtet det bestyrkede min Mening om Nytten af et det danske Publikum virkelig oplysende Skrift over denne nu mere end nogen Tid før, formedelst Jødevæsenets upaatvivlelige Beslægtning med Pengevæsenet, pirrende Materie), stødte mig tilbage, da jeg, som Skribent, Intet mere hader end Deltagen i overfarende Døgnfeider, og min Aand, vant til Anskuelser af det Virkelige i store jordborgerlige Masser, ikke gjerne beskjæftiger sig med Tilfældigheder, der gjøre al filosofisk og æsthetisk Behandling, al Idealisering i Fremstillingen umulig.« I Anledning af en Tale, Professor Treschow i Januar samme Aar havde holdt ved en Examen i den jødiske Friskole, erklærer Baggesen, at han er af en aldeles modsat Overbevisning. »Kultur forbinder ikke Nationer, men smelter dem sammen. Den lærde og sindrige Forfatter henholder sig, ved at paastaae det Modsatte, til den almindelige Naturlov for Harmoni i Rummet, der,

ensidigen betragtet, ikke kan Andet end forføre til den Anskuelse, at en Nations Opløsning umulig kan synes noget Ønskeligt, og at Vedligeholdelsen af det nationale Særegne bør befordres i det Uendelige; men han glemmer den ikke mindre gjældende Naturlov for Melodi i Tiden, hvis Betragtning og Behjertigelse*) vilde have givet hans Grandskninger over denne ligesaa historiske som geografiske Jordborger-Musik et ganske andet Resultat og overbevist ham om, at Idealet til Menneskesamfund er og bliver: een Hjord og een Hyrde.« Efter denne »Anmeldelse« følge »Anmærkninger over de hidtil udkomne Stridsskrifter i nærværende Jødefeide«. De begynde: »Jeg kalder denne nye Gjæring iblandt Skribenterne, forsaavidt den har bruset hidindtil, en Jødefeide, ikke saa meget fordi den gaaer ud paa Jøder og tillige synes at gaae ud fra Jøder i Ordets populære Betydning, som fordi de stridende Parter lade til at være blevne enige om fortrinligen at betjene sig af Jødesproget i deres Sagen mindre opklarende end forplumrende Døgnblade. Det første meget Paafaldende i denne nye Pennekrig er et ualmindelig slet Sprog, en næsten pøbelagtig Skrivemaade, en Vrimmel af gemene Udtryk og en ofte til Uforstaaelighed dreven udansk Stil. Enten det nu reiser sig af et almindeligt Forfald i Literaturen og Smagen herhjemme fra den Tid af, det blev Mode at efterabe tydske geniale Sudlere og, fuld af dybe Længsler, med betydningsfulde Ansigter og djærve Anskuelser af Underlivet og Kæmpeverdenen at skrive frisk væk uden at bekymre sig om mindste Logik eller Grammatik — eller af den tilfældige Omstændighed, at de optrædende Skribenter fordybe sig og forstudere sig**) i Daraussens Skrifter fra næstforrige Aarhundrede, paa

*) Germanisme (»Beherzigung«) ɔ: Læggen paa Hjerte.

**) Germanisme (»verstudiren«) ɔ: studere sig Forstanden bort.

samme Tid som de ved levende Omgang studere Jøderne paa Amagertorv*), paa Børsen, i Klubber o. s. v. — eller, hvad der er rimeligst, af begge Aarsager tilsammen: saa er det vist, at de fleste af disse Stridsskrifter klinge som umaadelig slette, paa Kjøb gjorte Oversættelser af det Tydske.« Man ser, at Baggesen er paa Nakken af den nye tydsk-danske Genialitet, der skriver »friskvæk, fuld af dybe Længsler, med betydningsfulde Ansigter og djærve Anskuelser af Underlivet og Kæmpeverdenen uden at bekymre sig om mindste Logik eller Grammatik«. Replikken er tydelig nok ikke mindst myntet paa Grundtvig, hvis »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« her atter, ligesom i Rimbrevet til Olufsen fra Kiel forrige Aar, maa holde for — det mærkelige nye Grundtvigske Fænomen har aabenbart vakt Baggesens Opmærksomhed. I et af de Rimbreve, som Opholdet paa Antvorskov fremkaldte (»Den mistænkelige Tandpine«, til v. Astrups anden, unge, smukke Kone), tales der om

»— — de Muse-Gæslinger og Ællinger,
der staae de ganske ny Poeter bi«;

og der siges, at det er

»— — — — lutter gamle Kjællinger,
skeløiede, rødnæsede, Geni-

*) I »Aftvunget Svar til Hr. Etatsraad Bärens« ved Thomas Thaarup, Side 12, hedder det om de kjøbenhavnske Jøder: »Drengen har knap fuldendt sin arithmetiske Opdragelse, førend han indfinder sig paa Amagertorv, for at fuldende sine Handels-Tirocinier» (ɔ: Rekrutøvelser) «og lægge for Dagen, hvorledes han har til praktisk Udøvelse fattet den mere erfarne Faders Handelsraad. Dette Torv kan anses som det første Trin til Rigdom og Anseelse, endskjøndt, efter det Selskab at dømme, som der driver Haandtering, man ikke kan gjøre sig det mindste Begreb om, at denne Plads skulde være en Høiskole for Kultur og Moralitet.«

fordrukne, blinde, skjæve, lamme,
som deres Oldemoder, Maren Amme«.*)

Baggesen erklærer i sine »Anmærkninger«, at han »ikke mindre hader Anonymitet end elsker Skrivefrihed«, og at han aldrig har tilladt sig nogen nok saa ubetydelig satirisk Skjemt uden at sætte sit Navn derunder. »Det almindelige Misnøie (hedder det), hvis Genealogi Forfatteren af Nordlysets første Nummer meget rigtigen har angivet**), synes at have filtreret sig gjennem Thaarups Pen til et ganske klart Had mod Jøderne.« Disse »Anmærkninger« ende smukt: »Partiet for Jødernes menneskelige Behandling fægter ridderligere, bedre og med anstændigere Vaaben end Partiet imod samme. Aarsagen er, at Jødernes Sag, velforstaaet, ikke blot er den gode, men den har for det menneskelige Hjerte i Almindelighed som for den ægte danske Følelse i Besynderlighed noget Rørende og enhver fordomsfri Tænker ualmindelig Begeistrende. Jøderne ere, hvor det gaaer, det svagere Parti; det er det eneste Menneskesamfund paa Jorden, som enhver Regering, hvor det findes, naar den vil, med et eneste Slag kan knuse. Det er ikke muligt at læse dette besynderlige Folks Historie fra dets gamle Hovedstads Forstyrrelse af til vore Dage uden Skræk og Medlidenhed. Hvor skjønt, hvor hædrende det danske Navn, hvis engang den filosofiske Historieskriver maa bemærke, at Patriarkernes Afkom, dette fra sin Fødsel af ligesom udsatte, forvildede, gjennem Aartusinde af Faderens Hus udelukte Barn, dette paa Jorden landflygtige, af det borger-

*) »Poetiske Epistler, 1814«.

**) »Forstyrret Skibsfart standsede Handelen, og Statsudgifterne bleve forøgede. Denne Forbindelse avlede en slet Cours, den slette Cours avlede Spekulanter, Spekulanterne avlede Dyrhed, og Dyrhed avler Misnøie.«

lige Samfund overalt udstødte, i alle tre Verdensdele mer eller mindre forhaante, af næsten alle Europas Regeringer Tid efter anden mishandlede og landsforviste Folk for første Gang sank fuldeligen tilbage i Menneskehedens Favn og den evige Faders Arme i det fredsomme, gjæstfri, for intet Jordborgerligt fremmede, intet Menneskeligt udelukkende Danmark!« En »Slutningsanmærkning« begynder træffende: »Strid er en nødvendig Naturbetingelse for hvilkensomhelst Aandsudvikling og i Grunden intet Andet end Livet selv i Endelighedens Skranker. Den maa ikke forvexles med Splidagtighed, Tvedragt eller egenlig Fjendtlighed, der blot ere sygelige Krampetræk af en slappet Natur, da virkelig Strid derimod er en sund og kraftig Yttring af den stærke. Stridsskrifter ere derfor, langtfra at være et Onde, trods alle medløbende Smaajammerligheder, et virkeligt Gode. Naar Gjenstanden ikke er aldeles personlig og individuel, det eneste sikkre Kjendetegn paa aandelig Skranten, er enhver offentlig Strid en aandelig Bevægelse, der, langtfra at være Statssundheden skadelig, er den høist gavnlig og forebygger adskillige virkelige Sygdomme. Men i en almindelig og nogen Tid varende Pennefeide, f. Ex. den nærværende, er det umuligt, at det Personlige og Individuelle kan blive Hovedgjenstanden, thi dette kan aldrig udbrede sin lille Interesse udenfor den trange Kreds, det spiller i. En Gjæring mellem Skribenter har ikke det Mindste at bestille med en egenlig Folke-Gjæring, som Politiet i en velindrettet Stat bør vaage over, søge at forebygge og kvæle, hvis den er begyndt, i dens Udbrud; tværtimod, den er det aldeles Modsatte og har i sin Natur det sikkreste Antidot mod borgerlig Splid og Tvedragt ved at forvandle de uordenlige, oprørte og sammenløbne Folkefølelser til regulære Tanke-Tropper, gjøre Papiret til Kampplads, med eet Ord: spille enhver lidenskabelig Krig over i Aandernes Rige. Jo

friere dette Spil lades Folkets aandelige Liv, jo sikkrere er Landets Rolighed; kun naar det voldsomt undertrykkes og tilbagekues i de tause Gemytter, kan det (lig Krudtet, der, løst, ikke blot ingen Skade gjør, men endog renser Luften; bundet og sammenpresset derimod, ved mindste Gnist, volder Ødelæggelse) blive farligt.« Det hedder videre ligesaa slaaende: »Lidenskaberne selv maa spændes for Vognen, der skal indbringe Sandhedens almindelige Udbytte i Regeringens besynderlige Skatkammer; den bliver ellers staaende med Læsset paa den magelige Slendrians gamle Kongevei. Det Styr, der maa holdes paa disses ofte vilde Hingste, for at Læsset ikke skal væltes underveis, istedenfor hurtigen at indbringes, vil ene og alene kunne blive holdt af Kudskene selv, thi ethvert andet vilde standse Farten istedenfor at styre den. Pennefeider af og til maa derfor i alle Henseender være en viis og tillige virksom Regering et behageligt Særsyn; thi, ikke at tale om, at de forraade et vist Liv i Samfundet og befordre, saa at sige, det aandelige Blods Omløb i Statens Aarer, faaer den selv, ligesom gratis, derved tillige oprettet et aandeligt, dens sande Interesse meget fordelagtigt Tanke-Toldvæsen — og den offentlige Mening (der dog aldrig aldeles kan underkues) et kraftigt Politi, der af sig selv noksom vil vaage over og sørge for, at ingen Misbrug af Pennen bliver ustraffet.« I en »Efterskrift« hedder det: »Det er kommet mig for Øre, at idetmindste endel af mine Landsmænd og Medborgere, paa Grund af min temmelig lange offentlige Taushed, troe mig saagodtsom tabt for Fædrelandets Literatur og beære mig i den Henseende med en Slags Misfornøielse, der, saa bitter den og turde være, ikke kan Andet end smigre mig. Jeg benytter denne Leilighed til at erindre, at Aarsagen, hvorfor man i de sidste Tider intet egenligt Arbeide har

set af mig paa Prent, aldeles ikke ligger i Mangel paa literarisk Virksomhed fra min Side, men i ganske tilfældige Omstændigheder, der have hindret mig fra at udgive, hvad jeg for længe siden har udarbeidet. Mine utrykte Skrifter ere, idetmindste i Omfang, langt betydeligere end mine hidtil trykte, især de prosaiske, som jeg næsten alle, dels af filosofiske, dels af politiske Grunde især, har underkastet det Horatsiske: nonum prematur in annum*). Saaledes henligge alle mine Udarbeidelser i det Fag, jeg egenlig har studeret, Filosofien, og Fortsættelsen af Labyrinten eller mine Digtervandringer. Det lader imidlertid nu til, som om Skjæbnen endelig vilde tilsmile mig et Haab om for bestandig blivende Ophold

»— — — — i den afsides Have,
som Fredrik vogter, Fredens Engel lig —
paa denne Plet, hvor første Gang mit Øie
fra Vemods Favn opstirred til det Høie
og i et Smil og Skyens Purpurbrudd,
fortryllet, saae det første Glimt af Gud —
hvor i et Krat, omsnært af Brombærranken,
jeg favnede, som Barn, min første Brud —
og hvor jeg efter Maanen greb, og Tanken,
den første Tanke, tabte sig i Gud —
hvor mit af fremmed Lyst beruste Hjerte
omsider fandt igjen, i Hjemmets Skjød,
den hele Fryd, det længselfuldt begjærte,
den Ro, som langt derfra det aldrig nød**).

Skuffer mig ikke dette Smil, vil, foruden det i disse Blade anmeldte Værk af mig, endnu i Aar udkomme følgende

*) Ars poetica, v 388.

**) Lidt forandrede Linier af »Gjensyn og Tilbageblik« i »Charis for 1797«, »Til mit Fædreneland« i »Samtlige Værker, første Bind, 1801« og i »Nyeste blandede Digte, 1808«.

aldeles nye, til Trykken dels aldeles færdige, dels paa lidet nær fuldendte Bind:

1) Asa-Maal eller filosofiske Forelæsninger over det danske Sprog —
2) Indenlands-Reiser i Tankeverdenen, en Samling af smaa filosofiske Afhandlinger —
3) Ny Samling af Rimbreve — og
4) Syndefaldet, et fortællende Digt i ti Sange.«

Det var aabenbart en betydelig baade poetisk og reflekterende Kraft, Fædrelandet var i Færd med at vinde tilbage, et i mange Henseender høist fornødent Supplement og Korrektiv. Desværre skulde dog Baggesen heller ikke i Fremtiden, ligesaa lidt som tidligere, dels paa Grund af sin Natur og dels paa Grund af Forholdene, naae Alt, hvad hans rastløse, dristige og perfektible Aand forespeilede ham som Resultatet af hans uendelige Stræben. Af de ovenfor nævnte fire Arbeider udkom saaledes kun den nye Samling af Rimbreve næste Aar, Resten saae først Lyset (og ikke engang aldeles fuldstændigt) efter Forfatterens Død.

29.

N. T. Bruun, Oversætter ved det kongelige Theater, havde udgivet »En splinterny Leilighedsvise i Anledning af Bogen: Moses og Jesus«. I Baggesens »Om Jøderne« angrebes Visen og ved samme Leilighed taltes der om N. T. Bruuns »ikke mindre end blufærdige Fader«. Følgen heraf var, at denne, T. C. Bruun, Professor i det engelske Sprog ved Universitetet, Forfatter af »Mine Fritimer eller Fortællinger efter Bocaccio og Fontaine« (1783) o. s. v., rykkede i Marken med Brochuren »Ikke om Jøderne, men deres Gjenløser, Justitsraaden«. Det hedder strax i Begyndelsen af denne: »Endskjøndt Hr. Justitsraad Baggesen, Dr. philos., Professor i det danske Sprog, fordums Theaterdirektør o. s. v., Digter

Digtervandrer, Gjenganger, Bestiger af Straszborgs Kirketaarn, Beskuer af Jomfruens uudsigelige Hemmeligheder, Israeliternes Gjenløser m. m., upaatvivleligen er en vældig Ridder, skal han neppe slaae sig til nogen paa mig«. Senere siges der: »Hvor yderst følsomt Hr. Justitsraadens Hjerte er, veed Enhver, der blot har læst en halvtredsindstyvende Del af de smeltende Ting, han har sagt om og til den hellige Maane samt den uforlignelige Jomfru Seline. Høistbemeldte Dames Navn ligner endog saa meget Selene, den græske Benævnelse af denne Planet, at jeg helder til at troe, hun blot har været en Skjønhed i Luften, og at alle hine i Justitsraadens yngre Arbeider saa hyppigen forekommende vemodige og hjertebrækkende Veklager eller Lovprisninger have ene været henvendte til samme velfornemme Maane, der engang gjennemskinnede saa rørende de fleste Digte og virkede ved sin bekjendte Indflydelse saa kraftigt paa saa mange Digtere.« Braaden her træffer unegtelig. Det Elegiske havde virkelig spillet en utilbørlig stor Rolle hos Baggesen, der kunde gjøre Pavels' Ord til sine: »Jeg var Intet mindre end lykkelig; men jeg vil heller ikke nægte, at de unge Digteres almindelige Syge havde smittet mig, og at jeg fandt, det lod kjønt at klage«*) — Schack Staffeldt kalder Baggesen 1789 »vor søde elegiske Digter«**). I Rimbrevet til Olufsen fra Kiel Aaret iforveien siger Baggesen jo ogsaa selv:

„Jeg mer end nok desuden klaget har
til Tid og Sted, da jeg lyksalig var.

— — —

Som man saa tidt i gamle Dage
mig saae ret løierlig til Sorg mig plage.«

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 49.

**) Se »Om den Ting, kaldet Ausrufungen o. s. v.,« Side 16.

At der var meget Fantasteri i hans Erotik er ligeledes klart nok, hvad der slaaende fremtræder i »Lydia« (i »Samling af Poesier for Aaret 1785«, Odense, hos Iversen), som ender:

»Men een Feil har dog min Pige,
som det Alt fordunkle vil:
denne Uforlignelige
er desværre ikke til.«

Der tales endvidere i T. C. Bruuns Brochure om, at »der vil findes et qvantum sufficit af Hyperboler i Jens Baggesens Værker« — hvad der heller ingenlunde kan negtes. »Vil De vide, Hr. Justitsraad«, — apostroferes Baggesen — »hvad jeg som Yngling, som Mand og som Olding stedse har bluedes ved, saa erfar, at det var og fremdeles er: at være Snyltegjæst, det være sig i Borgerens Hus eller Grevens; ved uforskammet Paatrængenhed at afnøde eller tilprakke mig Laan, som jeg ikke kunde betale, eller Understøttelser, som jeg ikke fortjente; ved et herreagtigt Geni-Væsen, der ser ned med overbærende Medynk paa de arme Mennesker, hvis Kald det ikke blev at faae »Lyst« og »Bryst«, »Hjerte og Smerte« til at hænge sammen; at slentre omkring paa Statens Bekostning og med Ordet: Fødeland stedse paa Læberne omdøbe sig endogsaa til Fremmed*) for ikke at vedkjende sig udstammet af det stakkels Danmark. Alt Saadant og Lignende blues, ja oprøres jeg ved. Muligt Andre, langtfra at rødme engang derover, finde det deres naturlige Vandel, deres Livs Syssel. Smag og Behag ere forskjellige.« Her er aabenbart Sandheden i den Grad forvrænget, at man med Modbydelighed maa vende sig bort fra den raa Expektoration. I samme Aand fortsættes der. Det hedder blandt Andet: De,

*) Rimeligvis Hentydning til Baggesens Adoption af Kants Fornavn, Immanuel.

som har tilbragt saa stor en Del af Deres Liv i Forgemakkerne og Gemakkerne, De, som saa kort Tid har tjent og saa mange Aar nydt Naadepenge, De har den Malmpande o. s. v. — — Pænheder, der have gjort ham til Pigernes Jens, skjøndt, siges der, noget mindre til Konernes.« Til Slutning spottes der med Anmeldelsen af de nye Værker; og der bemærkes, ikke ganske uden Grund: »Hr. Justitsraaden har stundom ladet Publikum og Enkelte vente noget længe paa Holdelsen af sine Løfter; ja Boghandlere siges at sukke efter Opfyldelsen af Gjengjældelsens Ret«. Det hedder: »Lader os alle bede, at det Haabets Smil, der tilsmidsker ham Formodning om et blivende Ophold i Frederiks Have og hans eget Brombærkrat, det er udlagt i Prosa: et Professorat ved Kjøbenhavns Universitet, ikke maa vorde en flygtig Skyes Purpurbrudd. Foruden Savnet eller idetmindste Sinkningen af Nydelsen af alle disse Bebudelser, hvad Tab vilde en saadan Skuffelse ikke volde Hr. Etatsraad Treschows forrige talrige Tilhørere*), som nu alene kjende den almindelige Naturlov for Harmonien i Rummet, men ere ganske uvidende om en langt sublimere Ting, nemlig Melodien i Tiden eller den historiske og geografiske Jordborger-Musik, opdaget af Hr. Justitsraaden.« Med Føie siger T. C. Bruun tilsidst: »Hr. Justitsraaden vil maaske studse og med foldede Arme spørge sig selv, hvorledes Nogen formaster sig at tiltale ham i saadan en Tone«. Der var visselig god Grund til dette Spørgsmaal; den »ikke

---

*) Treschow blev (tilligemed Sverdrup) 1813 Professor ved det nystiftede norske Universitet og fulgtes som Professor i Filosofi ved Kjøbenhavns Universitet af F. C. Sibbern. T. C. Bruun insinuerer, at Baggesen gjør sig Haab om et Professorat ved Kjøbenhavns Universitet, og synes at tænke paa Treschows: Baggesen havde jo ogsaa i sit Indlæg »Om Jøderne« erklæret, at Filosofien var det Fag, han egenlig havde studeret.

mindre end blufærdige« Forfatters Brochure var unægtelig ikke mindre end blufærdig. Først i Foraaret 1814 tog Baggesen til Gjenmæle, og vi komme saa atter tilbage til denne Strid.

I August 1813 bragte Baggesen Kone og Søn fra Kiel til Kjøbenhavn. Kongen havde tilladt ham at leve med sin Familie i Kjøbenhavn, saa længe Krigen varede. I den foregaaende Maaned havde han skrevet: »Under Sagernes nuværende Stilling bekymrer jeg mig aldeles ikke om Politiken; jeg læser ikke engang Aviserne, thi jeg veed, at alle Beretninger gaae ud paa at skuffe. Jeg beholder imidlertid min Overbevisning, som Napoleon med hele sin Magt hverken i Realiteten eller paa Papiret formaaer at rokke, nemlig den, at der gives en Menneskeværdighed, og at den menneskelige Natur fordrer Haandhævelsen af en Folkeret. Men jeg beholder min Mening for mig selv og veed meget vel, at den ikke kan udtale sig imod Kanoner.« Digteren ventede rolig paa »la ruine d'un système, qui avait contre lui l'intérêt autant que le bon sens des nations civilisées, et que le génie le plus vaste ne suffisait pas plus à soutenir contre la force des choses«*). Opfyldelsen af Baggesens Forventning lod ikke længe vente paa sig. Tredages-Slaget ved Leipzig midt i Oktober samme Aar styrtede Napoleons utaalelige Militærherredømme. Steffens, der var forflyttet fra Halle til Breslau som Professor, havde begeistret sluttet sig til den mod Undertrykkeren tappert kæmpende preussiske Hær, der nu fik Opreisning for sine tidligere ydmygende Nederlag.

30.

Fra »det stille, svindsyge, melankolske« Kiel havde Baggesen tilskrevet en Ven i Kjøbenhavn Rimbrevet »Min

*) Thiers: »Histoire de l'empire«, livre XXXIII.

Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv« (trykt i »Poetiske Epistler, 1814«), hvori Digteren gjør Rede for sin Gjengangerfærd under det foregaaende Ophold i Danmark, »der opbragte alle Parnassets Hokere, Bryggere og Brændevinsmænd imod ham«, og stiller en lignende Feide i Udsigt. Han siger i denne Epistel, at han, naar han tirres, slaaer til

»— i Særdeleshed for at faae Smagen stemt
en Smule mod den altfor grove
vestpreussiske Literatur-Moral,
der længe var lidt fuld og lidt fatal,
men efter Schlegelernes Perial
blev bindegal,
brød alle Velanstændighedens Love
og — tak den genialske Fløsefi,
Naturpossi
samt andet Pudsenmakkeri! —
blev paa Katheder, i Alkove,
paa hvert Studerekammer, selv til Hove
et Udtryks-Sansculotteri,
hvis Toilesløshed hver en Dreng med lidt Geni,
der gjerne vil sig til en Laurbærkrone sove,
som simpel Kakkelovnstudent*),
paa Prent,
ret godt kan hove,
fordi den gjør hans stærke Fantasi
aldeles fri
for Smagens og Fornuftens Slaveri
og sparer ham pedantisk Bryderi
med Læsning af de Gamle, med Metriken,
med Modersprogets Dyrkning, med Kritiken
og selv med al Ortografi.«

---

*) Oehlenschläger var bleven privat indskreven som Student (den saakaldte »Kakkelovnsexamen«) — se dette Værks første Afdeling, Side 193.

Det hedder:

»Jeg troede, naar især det kom til Skjalde-Kampe,
det være sig med Klinger eller Tampe,
der burde spores dog en Slags Musik
i alle Puf og Stød og Stik
af den Natur, ihvor det gik,
at, hvis man en Tryk-Sexten fik,
saa djærv, at man derved naturlig maatte dumpe
paa sin udødelige Digterrumpe,
man dog, trods Faldets virkelige Gru,
fortryllet af det Træffende, det Fyndige,
det Rette, Nette, Lette, næsten Yndige,
gad dumpe nok engang endnu.
Saaledes gjordes Skjonheds Love gjældende
hos Bønder selv i Slagsmaal mellem Fjeldene.
Hin Valris, for Exempel, der i Kiv
alt havde skilt ved Lemmer eller Liv
for bare Morskabs Skyld og intet Andet
to-tredie Parten af hans Vennekreds i Landet,
blev, da han selv engang til Tidsfordriv
faldt for en Vennehaand, begrædt af alle Helte,
der havde havt det Held med ham at spænde Belte.
Hvorfor? Fordi han, sur og stum og stiv
og strunk og stolt og Stud-lig, Kammeraterne,
han skar til Skamme, gik paa Liv?
Nei! Men fordi blandt samtlige Krabaterne
paa Halling Ingen »skar saa sød en Kniv».
Netop den uforlignelige Lethed,
hvormed han Kniven svang og listed ind og ud
i sin Modstanders Skind og Hud,
den Præcision, den Elegans, den Nethed,
hvormed hvert Snit foer ud og ind,
lig fine Træk af Sommeraftenvind,
i Kontrapartens Hud og Skind,

den Rigtighed i Blik, den Sikkerhed i Rammen,
den Takt, den Gratie, den Rundhed i
hvert Skaar og den fuldendte Harmoni
af Skæring i dem allesammen,
hvorved naturligvis blev til et Maleri,
værdt at betragtes og beundres, Skrammen —
det Alt (som lignes kan ved gode Vers
i lunefuld polemisk Skjærts)
var Aarsag, at man sørgede saa saare
ved denne morderlige Flængers Baare,
som om man, under Svøben af hans Kniv,
i Sognet havde ført et Honningliv.
Ved blot at tænke paa den Saliges saa søde
Manerer flød i Taarer hen Enhver,
der havde set dem kun; og Een især,
de havde kildret ofte halv tildøde,
var (siger man) ved det begrædte Lig
i Sørgeskaren helt utrøstelig.«

Rimbrevet ender med den Erklæring, at Digteren vil vende tilbage med »den søde Kniv«, han brugte sidste Gang, idet han fortæller, at et Brev melder ham

»— — — — hvorlunde selv den Skjald,
der steg engang saa skjønt, gaaer ned af Bakke,
fordi med Alt fra ham man ta'er tiltakke —
og at vort Pindus bli'er tilsidst en Ase-Stald,
hvis ingen Muse mer med Aserne tør snakke —
hvorlunde man gaaer om med et Triumvirat,
der, siden mit Par Ord om Jøderne,
paa Forslag af en buxeløs Krabat
skal ordenlig permanentere Møderne —
hvorlunde, hvis jeg ikke svarer snart
paa Faderens Forsøg i Prose,
selv Sønnen tænke vil, at det er med mig klart,
og Manden i Parnassets Mose

med grønne Hose
forsikkre for sin Broderpart,
at det er Alt tilsammen grumme rart —
hvorlunde man har aldrigen set Mage
til Stilen i de sidste Dage —
hvorlunde, da hvert Glimt af kritisk Lys forsvandt,
ei blot i Støvets Land, men selv i Aanders Rige,
det Ædle maa for det Gemene vige
(hvad jeg, desværre! selv derhjemme fandt
kun altfor sandt) —
og endelig: hvorlunde rent vil synke
Parnasset i et Svælg af Dagligdagseri,
naar denne Sommer er forbi,
hvis ingen Curtius sig over det vil ynke,
sig styrtende med Skjold og Spyd deri.«

Foruden til Oehlenschläger sigtes her øiensynlig til T. C. Bruun og N. T. Bruun samt den godmodige Smagsdommer Rahbek.

Vi ere nu naaede til Baggesens navnkundige Feide mod Oehlenschläger. I denne Belysning faaer Slutningen af den Oehlenschlägerske Fortælling »Eremiten« forhøiet Interesse. Frands støder (som ovenfor sagt) atter sammen med Schwalbe, der kommer dragende som »en Bajas« — Frandses Situation svarer ganske til Oehlenschlägers i 1813, da anden Del af »Digtninger«, hvori Novellen stod, udkom, og Baggesen paany fæstede Bo i Kjøbenhavn. »En ondskabsfuld Ild blinkede i hans Øie«, siges der om Bajas. Der var jo under Baggesens Ophold i Kjøbenhavn i Begyndelsen af 1812 atter opstaaet Splid mellem de to Digtere; og Baggesen erklærer i den Anledning, »at han ikke kan holde det ud« med Oehlenschläger, da denne »i Alt, hvad der ligger udenfor det Poetisk-Plastiske og Fantastisk-Anskuelige« er »rent ravruskende

gal«. A. S. Ørsted skriver i Februar 1813: »Baggesen kommer naturligvis ei til os, ikke heller til Oehlenschläger«*). Frands siger i Novellen: »Jeg forudsaae alle mine Ulykker og var saa bleg som et Lig«. Digtningen ender smukt med, at Frands og Schwalbe ligge paa Kirkegaarden. »Slaaentornen rystede hvide, venlige Blade ned over dem begge, og Gravene voxte hvert Aar nærmere sammen. Paa et lille sort Kors læstes: »Fjendskabet er forbi, Døden forsoner«. I Anledning af en Strid, der opstod, efter Baggesens Død i Oktober 1826, i Bladet »Dagen« mellem to Anonymer (Peder Hjort og J. L. Heiberg) angaaende en Fest paa Theatret til Digterens Minde, indrykkede Oehlenschläger sammesteds et Par Ord, hvori Novellens Slutning: »Døden forsoner« gjenfindes**). Og en Skrivelse fra Oehlenschläger til Direktionen for de kongelige Skuespil med den smukke Epilog »Baggesens Minde« (der fremsagdes af N. P. Nielsen paa den afdøde Digters Fødselsdag den 15de Februar 1827) begynder paa samme Maade: »Fra det Øieblik af, at Døden fuldkommen forsonede mig med salig Baggesen, har jeg ogsaa følet Drift til at plante en Blomst paa hans Grav«***). Epilogen ender:

»Og Livets Taager bort med Døden ile,
hver Storm har lagt sig, Himlen er saa blaa.
Vi til din Grav igjennem Taarer smile;
men Lauren trøster, som vi se derpaa.«†)

Novellens Slutningsord: »Døden forsoner« gjenfindes ligeledes baade i Oehlenschlägers »Levnet« og »Erindringer« i Anledning af Baggesens Død††).

*) »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 311.
**) »Dagen« for 1826, 26nde December.
***) »Af Jonas Collins Papirer«, 1871, Side 104.
†) »Kjøbenhavnsposten« 1827, Nr. 14.
††) »Levnet«, II, 356. »Erindringer«, IV, 50.

Baggesen og Oehlenschläger.

Literaturhistorisk Studie

af

Kr. Arentzen.

Kjøbenhavn.

Otto B. Wroblewskys Forlag.

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

1874.

IV.

1813—1815.

Skeggjöld, skálmöld,
skildir 'ru klofnir.
(Øxetid, Sværdtid,
Skjolde kløves.)

Völuspá.

Les résumés, les narrations concises peuvent convenir à l'histoire d'une époque éloignée, sur laquelle le temps a déjà amené des appréciations jusqu'à un certain point définitives; c'est tout autrement, qu'il faut raconter les événements contemporains ou presque contemporains, que les partis considèrent encore sous des aspects si divers. Le lecteur, qui cherche non pas une satisfaction donnée à ses passions et à ses préjugés, mais une instruction solide et sérieuse, a droit d'exiger qu'au lieu d'un résumé, qui est toujours en réalité un jugement, porté par l'historien, on lui présente toutes les informations, tous les matériaux nécessaires pour le mettre en état de se former lui-même une opinion.

Histoire de la restauration par M. Louis de Viel-Castel, I, 1860, préface, III—IV.

1.

I Vinteren 1813—14 holdt Baggesen anonymt i det af Vennen J. K. Høst udgivne Ugeblad »Dannora« skarpt Øie med Skuepladsen. »Da Baggesen« (siger Overskou) »i Sommeren 1813 kom tilbage til Kjøbenhavn og fra Saisonens Begyndelse blev en flittig Theaterbesøger, forbausedes han over, hvor stærkt Bajadseriet havde grebet om sig paa Skuepladsen, siden han sidst saae den. I September sad han under Forestillingen af »De to Brødre«*) i Parkettet ved Siden af Schwarz og betragtede med stigende Uvillie en Scene, hvori den tidligere som Hans Blok ypperlige Knudsen spillede meget plat og endog drøit haandgribeligt med Madame Rongsted. Pludselig udbrød han oprørt til Schwarz: »Fy for en Ulykke, hvor den geile Skarntyde breder sig! Der maa luges! Der maa luges! Ellers kvæler den os rent det Par kydske Lilier, vi har tilbage!« Det er muligt, at han i dette Øieblik undfangede Ideen: at virke dertil ved den Theaterkritik, som han fra December begyndte i Høst's »Dannora«. I Førstningen fremkom den anonymt; men Sprog og Tanker gjorde strax utvivlsomt, at den kun kunde være af Baggesen. Dog var det ikke blot ved det Eiendommelige deri, at den hævede sig høit over det Almindelige«.**)

*) Et Drama af Kotzebue (se Overskou: »Den danske Skueplads«, III, 745).

**) »Den danske Skueplads«, IV, 360.

Den 19de December lod Baggesen i »Dannora« anonymt trykke en større Anmeldelse af Oehlenschlägers første Tragedie »Hakon Jarl«, som kaldes »vort bedste nationale Sørgespil, vor danske Scenes skjønneste Prydelse, Forfatterens Mesterstykke, dette, trods alle Smaafeil, æsthetisk store Sørgespil«. Der fremhæves »den ægte Shakespearske Tone« mellem Thorer Klake og Grib, »hvori Dolken ordenlig synes som en tredie Person«; og Scenen med den lille Erling kaldes »mageløs«. Der bemærkes dog, »at Stykket, med al sin Fortræffelighed, har tilfælles med alle moderne Dramer i den Shakespearske Smag, eller om man vil: i den gothiske Stil — at Grundtegningen, saa at sige, ikke letteligen tillader en fuldstændig Harmoni i Udførelsen, da Blandingen af det Komiske og det Tragiske allerede ligger i de sammenstillede Karakterer. I »Hakon Jarl« er imidlertid mindre af dette Gøtzvonberlichingeri*) end i vor danske Shakespears øvrige Dramer«. Scenen paa Strandbredden med Korsets Plantning dadles: »Krigshelten forretter her i egenligste Forstand Kirketjenesten i den yderst overflødige Biskops Paasyn og holder mindre en Opmuntringstale til sine Kæmper end en Taksigelses-Prædiken til de Amen syngende Munke«. Der paastaaes, at Digterens »svage Side er Karakterernes Vedligeholden«. Om Scenen i den underjordiske Klippehvælving hedder det, at her er »besynderlige Bommerter«, og at »Digteren har gjort det næsten umuligt for Skuespilleren at frembringe mindste Illusion, da Søvnen modsiges af, hvad han lægger den Sovende i Munden. At denne svarer ordenlig paa, hvad Karker siger, strider aldeles imod alt Begreb om Tankegang i Drømme — og hans sidste Opfordring: »Ha, skynd Dig, skynd Dig, Karker, før jeg vaagner!« synes

*) I en Anmærkning hævdes, »at den Blanding, der tales om, ikke saa egenlig er gammel engelsk som ny tydsk«.

ordenlig at parodiere Somnambulismen. Det erindrer uvilkaarligen om det bekjendte Udraab af Drengen, som man om Aftenen, da han alt var gaaet i Seng, bragte Budskab om hans Moders pludselige Død: »Himmel og Jord, hvor vil jeg blive bedrøvet i Morgen, naar jeg vaagner!« Der ankes ogsaa over »Hakons ilde anbragte kritiske Reflexion over sin Tids Skjalde«. Anmeldelsen ender: »Hvad der var allerønskeligst, er uden Tvivl, at Forfatteren ved tilkommende Opførelser vilde lade Stykket ende med Hakons Død eller i det Høieste med Olafs Udraabelse til Konge og lade Parentationsakten, hvori Thora holder Ligtalen, aldeles udeblive, da samme virkelig, saa at sige, slaaer Vand paa den Ild, Handlingens Gang didindtil Lyn paa Lyn har forøget, og som trods alle enkelte Dulminger, naar det spilles saa godt som det kunde og burde spilles, vilde efterlade i Tilskuernes Bryst en uudslukkelig Beundring af dette Mesterstykkes sande tragiske Herlighed« *).

Denne Anmeldelse er nærmest kun en Kritik over Skuepladsens delvis mislykkede Opførelse af Dramaet »i et Øieblik, da alle Gemytter vare mer end nogensinde maaske stemte til Indtrykket af en nordisk Tragedie« **); og saavel den varme Hyldest af Digterværket som de enkelte dadlende Bemærkninger — hvilke sidste forresten ingenlunde i Et og Alt kunne godkjendes — forekomme blot leilighedsvis i Forbigaaende.

Den 23de Januar næste Aar — efterat Danmark ved Freden med Sverrig i Kiel havde maattet afstaae Norge,

*) Theaterdirektionen havde i sin Tid ligeledes ønsket Thoras Monolog ved Hakons Kiste udeladt (se Oehlenschlägers »Erindringer«, II, 36—37, og Overskou: »Den danske Skueplads«, IV, 134).

**) Dagen før den af Baggesen anmeldte Opførelse af »Hakon Jarl« sluttedes Krigen med en smuk Vaabendaad, idet vor Hær kastede Fjenden tilbage over Eideren og indtog Sehested med Storm.

medens de Allierede trængte ind i Frankrig — optoges i »Dannora« Digtet »Offerstenen« af Baggesen:

»Forfærdelsernes Nat omhyller Jorden,
hvert Havets Lys er slukt, og mørk er Himlen vorden,
rundt Livet bæver under Dødens Fod,
mens — Toppen vildt omhvirvlt af Skyens Torden —
det stammedjærvste Træ, den gamle Bøg i Norden,
flakt, vakler, rystet i sin Rod.
Alt rokkes, falder, styrter i det Fjerne,
trindtom nedsynker Alt i Grus.
Trods utaalmodig Kraft i Hjertefolkets Kjærne —
der slog de gamle Slag igjen saa gjerne —
mod Krampeslag i Kæmpen Ymers Hjerne,
mod Himlens Rasen, mod den blinde Skjebnes Rus
kan intet Mod og ingen Troskab værne.

Men, Surtur! ras, storm, ryst og styrt og knus —
Dig trodser, lig vor Pols urokkelige Stjerne,
i Templet, Nordens Aand engang har bygt,
eet Alter, paa hvis Sten vi offre trygt,
for Ragnarokur uden Frygt.
Fra dette stiger en treenig Flamme,
uslukt af alle Tidens Stormes Brus,
høit gjennem Hvælvingens og alle Pillers Grus,
og det er Enheds Lyst i Brødres skilte Stamme
og Nordens Had til Syd, det evige, det samme,
og Gothers Kjærlighed til Nordens Kongehus.« *)

*) I »Søndagen«, Nr. 3, den 20nde Februar, tryktes dette Digt paany med et Par smaa Forandringer (»Nordens Had til Syd« ombyttedes saaledes med »Nordens Grundmagnet«). I »Maskeradeballet i Danmark 1808, et Syn,« af Grundtvig, lød det ligeledes om »Had til Sydens lumske Gift« (Side 10).

I Slutningen af Januar udstedte Baggesen en Subskriptionsplan paa »Søndagen«, et Ugeblad, hvori det hedder: »Under denne Titel indbyder Forfatteren af »Labyrinten« og »Gjengangeren« til en lille ugenlig Underholdning i Vers og Prosa, bestemt til blot og bar literarisk Tidsfordriv, uden mindste Indblanding af statistisk Nyt eller politisk Gammelt. Den herskende Høkeraand, som nuomstunder despotisk regerer Jorden og mer eller mindre aabenbarer sig i alle smaa og store Verdenshandeler, har tvunget ogsaa ham, meget imod hans Villie, endelig aldeles at opgive Planen til en fuldstændig Udgave af hans samtlige Værker og, for at undgaae en offentlig Tryk-Bankerot, fra nu af at falbyde sit Oplag af Sort paa Hvidt i smaa Partier. Intet Under, at ogsaa han paa en Tid, da Europas ældste Stater og Fædrenelandets gamle Jordegodse parcelleres, da alle Kroner blive Skillemynt, alle Tønder Guld cirkulerende Sedler, og alle Folianter, Kvarter og Oktaver Flyveblade — trods hans sidste Anmeldelse*) har maattet udstykke sin lille Bondegaard paa Sydsiden af det danske Parnas. I Umuligheden af anderledes at kunne fortsætte Bestridelsen af de ham paaliggende literariske Skatter og Afgifter har han forvandlet den Smule Guldsand, han havde liggende paa Kistebunden, til Bladguld, tjenende, som saa, vel ikke længer til Ringe paa Musernes Fingre eller til Strenge paa Kunstens Harper, men idetmindste til at forgylde Pebernødder i Gratiernes Julestue og — Piller i Smagens Officin. Saa liden og hans prosaiske og poetiske Eiendom var, er den dog ved denne periodiske Finantsoperation bleven til en betydelig Strøbank,

---

*) I sit Indlæg i den literære Jødefeide 1813: »Om Jøderne« havde Baggesen anmeldt Udgivelsen af flere »aldeles nye, til Trykken dels aldeles færdige, dels paa lidet nær fuldendte Bind« (se dette Værks tredie Afdeling, Side 268 og 269).

Adspredelses-Fond og Flyve-Masse, der ikke lader ham befrygte nogensinde herefter at standse med Betalingen af sin Gjæld til Publikum, saalænge han lever, og den i Literaturen gængse Skillemynt og Navneværdi blive ved at gjælde« *).

Den 6te Februar udkom Nummer 1 af dette Ugeblad. Det aabnedes med et versificeret »Sendebrev fra de tre Gratier til Udgiveren«. Rimbrevet begynder:

»Du, som Apollo nægtede maaske
paa Daniens Parnas det ærefulde Sæde,
som efter Vessels Død vi undte Dig med Glæde,
og som endnu vi stedse ledigt se;
Du, som han afslog ganske vist den Ære
det Tvilling-Spir, Skjaldungen Evald bar,
(hvis Norge Hakons Digter arvet har)
endogsaa blot som Medregent at bære;
Du, for hvis Alvor, blandet med lidt Skjemt,
i Sang, man fordum af og til gad høre,

*) Johannes Boye taler i Forerindringen til tredie Del af »Statens Ven«, som udkom 1814, ligesaa mismodigt som Baggesen om »den almindelige Klage over Danmarks nærværende Literatur«, i hvilken Anledning det hedder: »Intet Skrift, siger man, sælges og derfor heller ikke trykkes uden det, der angaaer Forlystelser og, kommer det høiere, da Pengevæsen, Jøder og Børsen, fornemmeligt om Piecerne ere stærkt krydrede med Personligheder. — — — De Stænder blandt os, der have mest Evne til at kjøbe, mest Tid til at læse Bøger og (idetmindste kan det fordres) ere tillige saaledes opdragne, at de kan anvende ledige Timer paa Betragtning og Læsning, de ere just de, der kjøbe Bøger mindst, læse Bøger mindst og anvende Sjælens Gaver mindst til at betragte Andet end det, der angaaer timelig Næring og Bjering. Maa vi da ikke, naar Overskuet gaaer videre, udbryde i samme Bøn (dog med større Grund) som Geistligheden ved Reformationen: Herre, bliv hos os, thi det lakker ad Aften!«

vor fædrelandske Nutids Smag og Øre,
til Runekvæder vant, er rent forstemt;
hvem derfor og, af os alene gjemt,
i det Valhalla, som dem lidt beruser
(imellem os!), de norske, danske Muser
for lang Tid siden alt har glemt;
Du, hvem dog ingen Haan og ingen giftig Pille,
selv ingen bagfra-Myrden af dit Navn
(endskjøndt vi leve selv i Kjøbenhavn)
ved vor Beskyttelse kan skille;
Du, som saa ofte fik os til at le,
som tidt fik vore Taarer til at trille,
hvis Sang Enhver af os nu voxne Tre
alt nynnede, da hun var ganske lille;
hvis Spøgelse, da sidst Du gik igjen,
der indjog en naturlig Skræk i Mange,
(skjøndt vi for Spøgelser er vel saa bange
som den og den),
mens alle Dagens store Helte gyste,
os tre smaa Piger dog aldeles ikke kyste,
men ordenlig fik til at løbe hen
i Søndermarken og den næste Have,
hvor man lod Smagen kort tilforn begrave,
som om vi selv en Smule gik igjen;
o Du — hvad skal vi kalde Dig? — vi ville
saa gjerne mellem store Navne dit
i vores eget Sprog udmærke lidt
og uden dog at krænke Nogen sit —
o Du — ja, det gaaer an! — o Du, vor Lille!

Modtag i dette Brev, vi Søstre har med Il
tilskrevet Dig ved Hjælp af tre smaabitte Fjedre,
som i en Snup, fordi vi havde ingen bedre,

vi trak i Flugten ud af Amors Pil,
modtag, i Mønstret for din egen Stil,
den Hilsen, som vi alle vide
blandt alle Hilsener Du bedst kan lide:
vort Smil.«

Hvor gjør ikke denne lette, fine, aand- og kunstfulde poetiske Leg godt under de nedtyngende Tidsforhold, den Oehlenschlägerske Dalen, den Grundtvigske Buldren, den Ingemannske Klynken! Det er som et overgivent Satyrspil ovenpaa en Tragedie, lunefuldt frigjørende, stort i al sin Lidenhed. Gratiernes Lille er kommen tilbage fra sin Udlændighed til Vederkvægelse for Alle, der endnu kunne glæde sig ved hans forunderlige Barnesind, med Latter, der nemt afløses af Taarer, og Taarer, der nemt afløses af Latter, ofte baade leende og grædende [paa een] Gang, omskifteligt som Foraaret med sin Regn og sit Solskin, fortryllende og flygtigt som det. Hvor sirlige og smidige ere ikke alle hans Bevægelser, hvor vugger han sig ikke med uendeligt Velbehag gratiøst i Sprogets gyngende Rhythmer, hvor tumler han ikke overgivent med Tanker og Ord i raskt Boldspil, saa man kan have sin Nød med at følge de lynsnare Slag! Hakon Jarls Digter har, idetmindste tildels, taget Arv efter Evald; selv Vessels Sæde paa vort Parnas negtede Apollo maaske Gratiernes Digter. Nutiden med Øret fuldt af Oehlenschläger-Grundtvigske »Runekvæder« har ikke den fordums Sands for hans »Alvor, blandet med lidt Skjemt«; de fædrelandske Muser have skrevet ham i Glemmebogen »i det Valhalla, som dem lidt beruser«. Men Gratierne svigte ikke deres Sanger. Selv hans Gjengangerfærd kyste dem ikke, men fik dem til at løbe hen i Søndermarken og »den næste Have, hvor man lod Smagen kort tilforn begrave« — som om de Tre selv gik en Smule igjen. Med

Fjedre af Amors Pil skrive de Rimbrevet, hvori de tilsmile ham deres Hilsen, i »Mønstret af hans egen Stil«.

Rimbrevet vedbliver:

»Vi har til Dig en lille Bøn. Paa Hjertet
os ligger noget meget Svært,
som har os længe desto mere smertet,
da Modersmaalet er os alle tre saa kjært
som i dets rene, friske Kjærne værdt —
ja, Baggesen, saa kjært som Haab og Minde,
som Kjærlighed, af begge nært,
som Taagens Flugt for Morgen-Vestenvinde,
som friske Liliers og Violers Duft,
som Duggens Taarer, der paa Rosenblade rinde,
som Lærkens Dirren i den morgenrøde Luft,
som Ynde, Vid og Dyd og Dannemarks Fyrstinde.

Vi har til Dig en lille Bøn, som sagt,
(er Du den gamle, sikkert en Befaling!)
paa hvis Opfyldelse, der taaler ei Forhaling,
os Søstre ligger megen Magt.
Altsaa i Sprogets elskte Navn til Sagen!
Det er i Aandskulturens Nomarki
den Livprovinds, vor Dyrkning blomstrer i,
der ikke kan bestaae ved blot Tiltakketagen!

Og vores Modgangsskaal i Dannemark er fuld;
og skjøndt vi hade Klynken, Graad og Klagen,
vi tidt har ønsket os dybt under sorten Muld.«

— — — — —

Forfølgelser af Smagen, af Kunsten og af Sproget, en Plagen, hvortil man aldrig saae og aldrig hørte Magen, betager

»os Huldguldinder alt vort Huld.
Vi hverken kunne eller ville,
trods den nu halv om halv forkyndte Fred,
udholde det at blive her, Du Lille!
hvis den Forfølgelse skal vare længer ved.

Sig, vil Du, kan Du, tør Du os berede
et nok saa lille, sikkert Tilflugtssted,
et Hul, en Krog, en Vraa, som Hytten ved et Led,
kun ren eg net og pæn — og varm af Kjærlighed,
hvori vi Smaa, mod hvem de alle er saa butte,
os kunde putte,
hvori vi Søstre sammen kunde boe,
saalænge Vintren varer, lidt i Ro,
hvori vi Gratier, som ingen Modens Muse
vil længer huse
(maaske ei heller kan), dog kunde faae lidt Ly
og trives halv om halv, som smaa Violer
i Solens første, tarvelige Straaler,
om ikke faae vort hele Huld paany.

Du eier dog endnu vel inden Muren
af skandinaviske Literaturen
(det er at sige denne Hovedstads)
saa megen, bedre sagt: saa liden Plads,
som der behøves til et Søndagsgilde
for de To, Tre, der gjerne til os kom,
og til en lille Springenom,
ifald vi os lidt lystig gjøre vilde?

— — — — —

O, Holberg, Evald, Vessel! i hvis Rus
var Saligheders Hop og Flugt til Himles Himle,
o, saae paa Sokkens og Kothurnens Grus

i Herrens, i Apollos eget Hus
Jert Øie denne lave Sus og Dus
af alle søgne Dages Træskovrimle!
I se den ei. Men Du har set den, Du!
og ser den dagligen den Dag i Dag endnu.
O, tag af Væggen ned og stem din muntre Lire
og syng mod Dagens Roes en ugenlig Satire.«

Rimbrevet, hvori der — ligesom i »Gjengangeren« — heftigt polemiseres mod »Rosifleng« ɔ: Rahbek*), der dengang redigerede Bladet »Dagen«, ender:

»O, laan os Hus — vi bede Dig —
hver Hviledag, hvorpaa bestandig ilte
til Jorden ned lidt Himmerig
fra den Tid, selv derpaa Naturens Herre hvilte!
O, laan os Gulv, o, laan os Tag
hver, alle Børn især saa kjære, Søndagaften,
hvorpaa man gjerne glemmer i lidt Mag
hver Ugens søgne Hverdagssag;
hvorpaa man glemme kan i nogen Leg
hver Dydens Pris, som faldt, hver Lastens Kurs, som steg;
hvorpaa man glemme vil i ædel Spas
alt fjaset Alvor og alvorligt Fjas,
hvorpaa man glemme bør i Poesi
det flaue Prosaliv, man lever i;
hvorpaa, mens hist et Smil og her et Kys
hver Modgangs-Storm og Torden byder: Tys!

---

*) J. P. Mynster siger: »Ikke ringe Del i at fordærve Tidens Smag havde Rahbeks Lovprisninger, thi han var uudtømmelig i at anbefale maadelige eller endog slette Arbeider« (»Meddelelser om mit Levnet«, Side 58).

man drukner al sin Sorg i Druesaften
og er som En, der aldrig havde havt 'en,*)
og bliver, hopsasa, Du gamle, gode Ven!
— hvad der er bedst — et lille Barn igjen.
Flet os med Smule Kunsten, Dig blev givet,
heroppe, langt fra Sumpen og fra Sivet,
af Modersmaalets Eviggrønt
et Søndags-Tempel ei, men blot en Søndags-Hytte,
hvor der er kun lidt rent og pænt og kjønt
og ei for megen Stads, der os kun lidt kan nytte! —
det norske Hus, Du veed, er alt for mørkebrunt
og kan os spæde Tre mod Kulden ei beskytte**) —
indret det, om Du kan, lidt hyggeligt og lunt,
saa ville vi paa næste Søndag flytte.

End Eet! Vi komme, som vi staae og gaae,
medbringende den Smule, vi har paa —
for Resten Intet. Da vi dog maa hvile
hver Søndagnat, saa maa (nu vil Du smile!)
saa maa vi bede Dig se til
os med en Seng — en Himmel-, om Du vil —
og Omhæng, Tæppe, Lin og Underdyne,
lidt understrøet med Blomster, at forsyne —
kun ei med Vinterblomster***) eller Sne.
Een Seng er mer end nok til alle Tre;

*) De sidste Ord ere, med lidt Forandring, tagne af Vessels versificerede Raad i »Aftenposten« mod Kighosten (se Levins Udgave af Vessel, Side 263).

**) Naturligvis (ligesom ovenfor Versene om »Søndermarken og den næste Have, hvor man lod Smagen begrave«) Hentydning til Hakon Jarls Forfatter.

***) I Slutningen af 1813 havde N. T. Bruun, der alt i den literære Jødefeide var bleven angrebet af Baggesen — se dette Værks tredie Afdeling, Side 269 — udgivet »Vinterblomster, Nytaarsgave for begge Kjøn« (se »Dannora«, 1813, 29nde December).

kun maa Du se at skaffe til den ene
tre Knipling-bræmte, tynde, fine, rene,
ny, lette, lunefulde Pudevaar —
det Øvrige skal vi nok sørge for.

Hist og her i Kjøbenhavn.

Aglaia. Thalia. Eufrosyne.«

Det er altsaa »i Sprogets elskte Navn«, Gratierne rette Opfordringen til deres Digter: Sproget — sige de — »er i Aandskulturens Nomarki den Livprovinds, vor Dyrkning blomstrer i«. Ligeoverfor Oehlenschlägers begyndte geniale Sjuskeri samt Grundtvigs storstilede og Ingemanns mattere Formløshed — for ikke at tale om dii minorum gentium — kunde der være god Grund til en saadan Opfordring.

Efter dette poetiske Sendebrev fra Gratierne følger en Artikel, hvori det blandt Andet hedder: »For omtrent fjorten Dage siden faldt det mig ind at gjøre en af mine literariske Bekjendtere, der siden Bombardementet har lagt det an paa en fuldstændig Samling af nye Danica, et Besøg. Jeg fandt ham siddende mellem en Mængde Bind og Blade, som han havde meget travlt med at ordne efter et vist Princip, som jeg siden kom efter var hverken mer eller mindre end Naturens eget eller i strengere Forstand: dens Nødtørfts. Forelobigen havde han imidlertid fordelt alle Værkerne, smaa og store, i Rader efter blot kronologisk Orden og opstilt en Maaneds Række efter den anden langsmed Væggene i Bunker. Den sidste Maaneds laa endnu udslagen paa Gulvet og fyldte det næsten aldeles, saa at man med eet Blik, saa at sige, kunde overse den hele tolvte Del af Aarets Literatur, omtrent som man i en mindre Firkant overser et oplagt Kortspil. Det første Indtryk, dette flade Syn gjorde paa min Sandselighed, var i egenligste Forstand graat; thi det forekom mig, som om hele den nyeste danske

Literatur tabte sig dels i det Nutidens-Bruunske, dels i det dagligdagse Rahbekske, og som om Kløverknægt var det eneste Herreblad i Spillet — en særdeles flau malerisk Anskuelse.« Bogsamlingen, Digteren færdes i, er fra 1807, altsaa fra det Aar, da han under sit forrige Ophold i Fødelandet sidst for Alvor viede vor Literatur sin Opmærksomhed. Hele den nyeste synes ham at gaae op i N. T. Bruun og Rahbek, og kun Oehlenschläger — thi ham menes der aabenbart med »Kløverknægt«, der forekom Betragteren som »det eneste Herreblad i Spillet« — er af virkelig Betydning.

2.

I næste Nummer af »Søndagen« lod Baggesen trykke Rimbrevet »Til de tre Gratier«, som Svar paa de Himmelskes Sendebrev:

»Udrust mig, Du, som jeg har end tilbage —
trods alle Livets andre Glæders Savn —
i din af mig ukrænkte Moders Favn:
Erindring af min Barndoms første Dage!
udrust mig med det lyse Skjold,
som, Engle-holdt, Uskyldigheden dækker,
naar de smaa Hænder den mod Himlen strækker,
befalende sig Gud i Vold;
udrust mig med det blide, rosenrøde,
duftmilde, friske, linde, tornefri,
kun Barne-Paradiset egne, søde,
forunderlige, svundne Trylleri,
hvorom kun de, sóm Uskyld krænkte, klage:
Det er for evig med de første Dage
forbi!
Og Du, som, før min Tankes Flugt blev fri,

før Hjertet vidste, hvad det var at synde,
sin første Bøn, sin første Poesi,
sin første Kjærlighed min Andagt stammed i,
Du, Himmelske med Uskylds Melodi,
omfavn mig, Modersmaal! i al din Ynde.
Gjenkling mig, som paa Skjødet Du mig klang,
hvor salig jeg omkap med Engle sang,
alt nynnende, som henrykt i Guds Rige,
hvad Hjertet følte, Fantasien saae,
men hvad endnu jeg ikke kunde sige —
og hvad endnu jeg ikke kan forstaae:
Det Høie, Dybe, Himmel-Underlige,
som i din Kingos Julepsalme laa.
Omsus mig med de Nordlys-lette Vinger,
hvorpaa Du, lige høit og tonefuldt,
men mere hjerteligt og mere huldt
end dine Søstre, Dig mod Himlen svinger.
O, fyld mig med din Aand, Du danske, Du,
som var, før Danmark var, som er, som bliver,
naar Hjemmet taber nok en Stavn endnu,
og Folket selv sit Navn som Folk opgiver —
Du, som da lever end, dets Aand, med hellig Klang
for andre Herthas Hytter, andre Throner
i dine store Sønners Heltetoner
og i din lilles kjælne Hyrdesang,
tryl mig idag med al din Velklangs Sødme
og lær mig, letberuset af den Kraft,
Du gjemmer i din Honnings milde Saft,
lig Amor, naar i Uskylds første Rødme
han dypper Spidsen af sin Pil,
med Sittren, som i salig Fare,
og dog med Elskovs egen Il
ei rent uværdig at besvare

de danske Huldgudinders Smil.
Men I, hvorefter al min Stammen leder,
men I, velsignte selv især,
hvis Trillingguddom jeg tilbeder,
omsvæver mig fra hist og her
i Tryllekredsen mer og mere nær!
Hvad er, hvad kan jeg uden Eder?

Med ingen Fryd paa denne Jord
(især paa dens luslidte Side,
og mindst her i vort kolde Nord,
hvor Faa sig rigtig fryde gide)
kan lignes den navnløse Lyst,
den Salighed, hvormed jeg trykte
til mine Læber, til mit Bryst
det Brev, som — aabnet, læst og kyst
saa sittrende, saa tidt, saa tyst —
mig egenlig af Fryd forrykte
saa rent, at, hvis jeg aldrig før
var Digter, blev jeg det, I Hulde —
af Glæde sviml, af Vellyst ør,
af Saligheder fuld tilfulde —
ved, glemt og lille som jeg er,
at faae det hvide Baand af Jer . . .
Hvad siger jeg? . . . det blaa! det blaa! Hver Strimmel
af Eders Baand er danneblaa;
thi danske Pigers Øine, Nordens Himmel
og Glemmigikkens Blomst er saa.
Ja, hulde Gratier! ser mine Taarer trille —
ja, Digter føler jeg mig nu.
Ser mig min sidste Sorg med Et at stille!
Ser mig med Himlen i min Sæbeboble spille!

Jeg er saa ganske, Søde! hvad I ville —
jeg er et lille Barn endnu!
O, kalder mig bestandig Eders Lille!
Til denne Hæder stod just al min Hu.
Stor eller lille — den, Jer aldrig svigter,
stor eller lille — hver en ædel Digter,
I huldt beskytte, sidder uden Gru
paa Toppen af det Bjerg, hvor Helte svimle,
og er, som født dertil, i Himles Himle
med høie Guder Du og Du.

Ja, hulde, søde Smaa, jeg vil berede
Jer Uskylds Overgivenhed
midt i den store Byes stedmoderlige Keede,
saa godt jeg kan, et lille Tilflugtssted.
Ja, jeg vil bygge Jer et Tempel ei, men krandse
den Hytte, jeg Jer alt har bygt;
og i den lille Sal derinde skal vi dandse,
trods Vintrens Sne derude, trygt —
og, oplyst, i en Hulning dybt i Grunden
skal Dannersprogets Støtte staae,
med friske Blomster hver en Helligdag omvunden,
med Holbergs, Evalds, Vessels Navne paa —
men foran Støtten skal, af tre Gestalter
som baaret, hver min Elskte lig,
af snehvidt Marmor hæve sig det Alter,
hvortil I kaldte mig,
hvorpaa med Myrrha-Drys jeg festligen vil nære
den Ild, der, mildt oplysende vor Lyst,
skal lue ren, Urania til Ære,
som Flammen i mit Bryst —
og jeg vil stille mig for Altret hen og messe
for mine søde Smaa:

hvordan Naturen er, naar den er i sit Esse,
og hvordan Troen kan, trods Kirkens Presse,
og Kunsten, trods Naturens selv, bestaae —
og stundom skal jeg i en hellig Tale,
naar vi har spøget længe nok og leet,
som hurtig Bladet vendende Profet,
trods Udbys Vender-om*), andægtig Eder male
vort korte Livs evindelige Hale —
(dog mindre sort og mindre ud i Et) —
hvorledes, for Exempel, Evigheden
kan altid anbefales, ubeset,
dem, som i Tidens Kortenspil herneden
blev Beet,
da just, naar det er Vinter, det, som kommer
og forestaaer,
er, tidlig eller sildig, Vaar og Sommer,
ihvor det gaaer —
og vise skal jeg paa den Livets Scene,
Hr. Ingemann har malt saa ful,
at det er ei saa sort, som Mange mene,
at der er og lidt Grønt. — — — — — —
— — — — — — — — — —
Særdeles vil jeg Et og Andet sige
ved denne høitidsfulde Leilighed
om Veien, som man end kan gaae til Himmerige
med nogenlunde Sikkerhed —
hvordan, blandt Andet, og vi skulle dysse
vor Kummer, til vi komme der,
og elske, lege, skjemte, synge, kysse,
saalænge vi er her.

*) »Udbys Vender-om« sigter naturligvis til Grundtvig (der fra 1811—1813 var personel Kapellan hos Faderen i Udby ved Vordingborg) og hans stadige Omvendelsesprædiken.

Ja, jeg vil tage, naar I vinke, ned af Væggen
den Luth, som taus saa længe hang,
og under Favntag, Kys og Kjæledæggen
hver Søndagaften synge Jer en Sang;
og hvis med hulde Blik I til mig smile,
lidt styrkende mit Mod,
jeg sværger høit ved Amors gyldne Pile,
skal Sangen blive god.
Hver Søsterlilie til dens Klang skal dandse
sig varm og rosenrød —
og ikke mig, men Støtten skal I krandse,
hver Gang min Sang er sød;
thi hvad er jeg? Iblandt Anakreoner
den mindste! Dog
fra mine kyste Læbers Bæven toner,
som Vestvind-Susen gjennem Skovens Kroner,
henhvirvlet af sig selv, det danske Sprog.
Det synger — ikke jeg, som lader ene
mig gjennemklinge hel
af hvert et Englepust, som blev dets rene,
halvaabne, runde Mund tildel.
Som, for Exempel, her, idet jeg skriver
de danske Huldgudinder til —
hvis Stilen Sang og Brevet Vise bliver,
det Modersmaalet er, som Værket driver,
og Pennen dandser, som det vil.
Selv Intet, tør jeg derfor ogsaa vove,
som Altrets Præst,
min Hyttes himmelske Besøg at love
den ønskte Fest.
Alt hvad jeg har af Herlighed i Livet,
I hulde Tre!
blev mig i denne lille Hytte givet,

som her I se —
dens Indgang nemlig. Kommer ind at skue,
hvor Alting staaer
som blæst derinde! Ser den rene Lue,
hvis spidse Tunge høit mod Altrets Bue,
som brændte selv deri mit Hjerte, slaaer!
— — — — — — — — —

Baggesen.«

Gjennem alle Livets Sorger, gjennem alle Forvildelser har Baggesen reddet Barnet. Det græder og smiler i hans Harpe, som Asløg i Heimers. Modersmaalet — der paa »Nordlys-lette Vinger« hæver sig mod Himlen »lige høit og tonefuldt, men mere hjerteligt og huldt« end dets Søstre — klinger i al sin Ynde fra hans Læber, »henhvirvlet af sig selv«; Udlændigheden har ikke formaaet Noget over det. Nu (som ved den forrige Hjemkomst 1806, da »Gjengangeren« o. s. v. udkom) lader han sig »gjennemklinge hel af hvert et Englepust, som blev dets rene, halvaabne, runde Mund tildel«. Marly-Skærsilden med sin Sygdom, Næringssorg og øvrige Kval er, som den aldrig havde været til; Barne-Paradiset ved Hjemmets Belt og Sund med dets Bølge-Vuggesange luller Hjertet til Ro, og det drømmer atter sine første, bedste Drømme. Hvor lifligt overraskende slaaer ikke den danske Aand med sin »Velklangs Sødme« pludselig den imøde, som med menneskelig Medfølelse har fulgt Digteren til Udlandet og set ham gjennem lange, tunge Aar lide og vaande sig der! Al mismodig Grublen, al filosofisk Fantaseren er nu glemt, han bliver atter Digter: fra hans af Musen »kyste Læbers Bæven« toner det danske Sprog, saa »Stilen bliver Sang og Brevet Vise, og Pennen dandser«, tilsmilet af Huldgudinderne. Som ved et Trylleslag er den forunderlige Proteus bleven en Anden eller rettere sagt: den Gamle.

»Ser mig med Et min sidste Sorg at stille!
Ser mig med Himlen i min Sæbeboble spille!«

Han bereder Gratiernes Trillingguddom — Hladejarlens norske Hus er »altfor mørkebrunt« og kan ikke beskytte de spæde Tre mod Kulden — »midt i den store Byes stedmoderlige Keede«, et lille Tilflugtssted, hvor Alt ikke skal være saa ensformigt og sort som hos den sælsomme »Vender-om« N. F. S. Grundtvig eller hos den fra Virkeligheden umandigt flygtende Ingemann, der maler Livets Scene, som dog ikke er uden Haabets Grønt, »saa ful«. Pigernes Jens vil »under Favntag, Kys og Kjæledæggen« paa den, for alle Børn især, saa kjære Søndagaften, da »man glemmer i lidt Mag hver Ugens søgne Hverdagssag«, gribe Luthen, »som hang saa længe taus«, og synge sin Sang, mens

»— — — Nordens mørke Melpomene,
som Natten høi, som Kampens Norne vred,
omtont af Lurer, stolt, med tunge Fjed
hver Offerfest i al sin Herlighed
nedstiger paa den blodbestænkte Scene,
som inden Kredsen af opdyngte Bautastene
den store Blotmand hende krandset har
af alle Fjær af Helas røde Haner
og alt det sorte Løv af Yduns Haves Graner,
som er, som kommer, og som var«.

I sin »Søndagshytte« vil han berede »den ønskte Fest« for Gratierne, der kalde sig

»vi Tre, som Bragur just (især naar han er fuld)
var, er og bliver aldrig ganske huld,

vi Tre, som skjælve, naar vi bare høre nyse
Sexarmen*) eller ham, der er saa stor
som tre Giganter . . . hvad han hedder . . . Thor,
vi Tre, hvem Freia selv, den skjønne Dyse,
som hun i Offerlunden staaer**),
med hendes mindste Blik kan kyse —
vi Tre, dog Børn endnu, hvordan det gaaer —
den Ældste fyldte Femten først i Aar«.

3.

Alt det første Nummer af »Søndagen« sluttede med en »Søndags Efterretning«, der tildels berigtigede Subskriptionsplanen paa Ugebladet, idet det deri hed: »Nutiden og Døgnet ere saa langt fra at være de Kjepheste, hans gode Lune herefter vil ride paa, at han tvertimod i og med dette Søndagsskrift for bestandig har taget Afsked med dem og for Fremtiden vil lade hver Dag have sin egen Plage. Naar han imidlertid desuagtet i sin Anmeldelse har forkyndt aldrig at ville indblande nogetsomhelst statistisk Nyt eller politisk Gammelt, er dette ikke saaledes at forstaae, som om han ængstligen vilde afholde sig fra al Berørelse af statistisk Gammelt og politisk Nyt, hvilket Sidste i Grunden er det aldeles Modsatte af det Første. Anskuelser af Verden som den har været og Anskuelser af Verden som den bør være, hine i Fortiden og disse i Fremtiden, de dreie sig for Resten om Nordpolen eller Sydpolen, passe sig til hellige Betragtninger og høre til de Artikler, der passere toldfrie gjennem alle periodiske Sunde forbi alle Tanke-

*) Stærkodder (se Saxo, sjette Bog).
**) Aabenbart Hentydning til »Hakon Jarl«, hvor Scenen i første Akt jo blandt Andet er henlagt til en Offerlund, i hvilken Freias Billedstøtte bekrandses af Bergthor Smeds Datter Gudrun.

Toldsteder. Kun de søgne Anskuelser af Verden som den er vilde vanhellige vor ikke saa meget bogstavelige som aandelige Hviledag. Smaaladninger altsaa af det Forbigangne (af »Labyrinten« f. Ex.), hvorpaa der hidindtil har ligget et Embargo, som vor Medkrig mod Europas Forstyrrer*) har ophævet, turde nu imellemstunder indløbe i vor lille Søndagshavn; og Udsigten til en skjønnere Fremtid i Fremstillinger af hvad der rimeligvis kan ske og hvad der fornuftigvis og kristeligvis bør ske, idetmindste i Aandernes Rige: det Tilkommende (der altid er poetisk, saalænge det ikke er der) ville vi, med al vor til Side trædende Ærefrygt for det Nærværende, tillade os at — drømme.« Denne Ugebladets Opgiven af »blot og bar literarisk Tidsfordriv« førte paa Grund af Baggesens bittre Stemning mod »Europas Forstyrrer« strax til en Katastrofe. Han, der alt havde prøvet saa Meget, skulde gjøre en ny, uventet Erfaring og, trods sin Loyalitet, komme i Konflikt med sin patriarkalske Enevoldskonge. I et Fragment af »Labyrinten«, »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, der paabegyndtes i Nummer 3 og 4 af »Søndagen«, og hvori Politimesteren ikke havde opdaget noget Lovstridigt, fandt nemlig det danske Kancellis Præsident, Justitsminister Kaas, den fjendtlige Omtale af den franske Keiser, som blandt Andet her kaldtes »Frihedens og Fredens selvkronede Morder«, utilbørlig; og Kancelliet befalede, uagtet Danmark var i Krig med Napoleon, at forbyde Udsalget af disse Nummere og tage alle trykte Exemplarer af dem under Forsegling**); Forbud nedlagdes endvidere mod Nr. 5, forsaavidt det indeholdt en

---

*) Danmark maatte jo efter Freden i Kiel slutte sig til Koalitionen mod Napoleon.

**) De beslaglagte to Nummere af »Søndagen« findes i det kongelige Bibliotheks Exemplar af Ugeskriftet.

Fortsættelse af den paagjældende Artikel*). Baggesen henvendte sig nu til Frederik den sjette i en Audiens, men modtoges saa unaadigt, at han den 12te Marts indgav en Ansøgning til Kongen, hvori det hed: »I mit 50nde Aar, med svækket Helbred og en Øiensvaghed, der allerede to Gange har truet mig med Blindhed, overvældet af Ulykker, har endelig den smerteligste for mig blandt alle truffet mig, den, at have tildraget mig Deres Majestæts Unaade. Jeg har tildraget mig denne ved en i min Uskyldighed af mig begaaet Uforsigtighed. Hverken mit Hoved eller mit Hjerte drømte om at gjøre Noget, der kunde stride mod mit Fædrelands Interesse eller paa nogen Maade mishage min Konge, da jeg i de Blade, hvori jeg — for at have det daglige Brød for mig og min Familie — maa udstykke mine samtlige Værker, lod trykke et Stykke, stilet imod en fjendtlig Magt. Da mit Blad, som alle andre, ikke kunde udkomme, forinden det var erklæret tilladeligt af Deres Majestæts Politi, var jeg saa meget roligere ved dets Udgivelse, min af Omstændighederne nødtvungne Næringsvei. — — — Overalt, Deres Majestæt! fører Censur det med sig, at en Forfatter ofte begaaer en Uforsigtighed, hvor han maaske, overladt til sin egen Konduite, ikke vilde have begaaet den, da han forlod sig paa Censuren. Men ogsaa uvidende at have feilet og med den reneste Hensigt at have

---

*) A. S. Ørsted, der i Foraaret 1813 var bleven Deputeret i de danske Kancelli, voterede dog mod dette Forbud. Ørsted skildrer sin Stilling til Sagen i »Af mit Livs og min Tids Historie« (I, 98) efter Hukommelsen. Hans Yttringer, som »ikke vare at finde«, da han ønskede at gjennemlæse dem, opbevares forresten i Justitsministeriets Arkiv. »Det Uædle og Uanstændige, som Baggesens Adfærd ei er fri for, beskjæmmer sin Forfatter, men kan ikke gjøre ham til Gjenstand for Straffeloven« — erklærede den store Jurist i sin tidligere Husvens Sag.

fortørnet den bedste Konge smerter mig inderligen, og jeg beder Deres Majestæt om Forladelse derfor, som om jeg havde begaaet en Brøde. — — — Deres Majestæt gav mig i Unaade Tilladelse til at indstille min Sag for Domstolene. Men, endskjøndt jeg veed mig inderlig uskyldig og selv i Formen uden mindste Forseelse mod Deres Majestæts Love og Forordninger, kunde det dog kun i den yderste Fortvivlelse falde mig ind at indflye til nogen anden Domstol end Deres Majestæts eget Hjertes, naar det engang er mig tilladt at indflye til dette. — — Mit Livs Bestræbelser have ikke været at bestaae for Retten — thi det bør den usleste Undersaat kunne — men at bestaae med Ære for Deres Majestæt og fortjene de Velgjerninger, jeg har nydt af min Fyrste. Straf mig altsaa, allernaadigste Konge! med enhver Straf, som min Forseelse kan fortjene, kun ikke med Deres Majestæts Unaade, som jeg hverken kan eller vil overleve. Landsforvisning vilde jeg i den Tilstand og de Omstændigheder, hvori jeg nu med min Familie befinder mig, ikke kunne overleve. En Tilbagereise til Kiel, Deres Majestæt! vilde for mig i dette Øieblik være en Landsforvisning; og selv en Dødsdom vilde være mig mindre frygtelig end denne. Jeg forlod Kiel med Deres Majestæts Tilladelse, fordi jeg der ikke engang kunde bestride Husly og simpel Næring med Reduktionen af min Pension og Gage, og fordi jeg troede i Virkeligheden at afbetale min Gjæld til Fædrelandet selv bedre her end der, hvor en dansk Skolemester, en dansk Lektor og danske Læsebøger ere blevne en meget større Fornødenhed end en dansk Professor, der først, naar Elementerne ere bibragte, kan være til virkelig Nytte. Saa meget jeg altsaa ønskede at beholde dette Embede, der mere var at anse som en Ærespost end som en virkelig Staten og Deres Majestæt nyttig Tjeneste, saa meget jeg taber ved at komme ud af en Vei, der dog

efterhaanden vilde sikkre mig et bedre Udkomme — saa villig er jeg dog til at underkaste mig Straffen af dette Embeds Fortabelse, hvis jeg dermed tør haabe at have forsonet min Konge.« Denne overspændte Ansøgning vedføiedes følgende uadækvate Contentum: »Justitsraad Baggesen, Professor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel, ansøger allerunderdanigst om, at Straffen for den af ham begangne Forseelse allernaadigst maa formildes til Afsættelse fra hans Embede med Beholdning af hans hidtil nydte Pension og Gage som Vartpenge«.

I Anledning af Baggesens overvættes Misfornøielse med sin Situation i »det tydske Tomi« — for at bruge Digterens Ord i Rimbrevet til Olufsen 1812*) — fortjener det at fremhæves, at J. L. Heiberg i det næste Decennium ikke trivedes bedre som Lektor i Dansk i Kiel. I et Brev fra 1825 erklærer han, at han »maatte have mer end en Engels Taalmodighed for at holde dette Liv ud«. Han tænkte dengang endog, med H. C. Ørsteds Bifald, paa at emigrere til Preussen og udbrød mismodig: »Hvad hjælper det mig til at skrive paa Dansk?«**) I sine »Erindringer« taler Oehlenschläger om, at han, hvis han ikke var bleven Professor, »maaske var gaaet tilbage til Tydskland og lidt efter lidt bleven en Tydsker, ligesom Steffens«***). Rahbek havde tidligere tænkt paa at vende sit Fædreland Ryggen og akklimatisere sig i Tydskland†). I Belysning af disse Paralleler bliver Baggesens Hjemløshed unægtelig mindre odiøs. Selv N. F. S. Grundtvig udbryder i et Brev 1812: »Underlig synes Døren opladt for mig til ogsaa i Tydsland at forkynde Herrens Ord, og ved første Leilighed agter jeg

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 228.

**) Se »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 86—93 samt 95.

***) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 98.

†) Se dette Værks første Afdeling, Side 57.

at øve mig i at skrive dets Sprog, som ved Guds Bistand ei vil falde vanskeligt« *).

Reaktionen i Europa, hvori Baggesen — som alt tidligere paapeget**) — participerede, kundgjør sig forresten slaaende i Skildringen af »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, hvor det blandt Andet hedder: »Den franske Revolution har gjort os nu Levende Historien om Roms yderste Fordærvelse trolig; men hvad vil gjøre Efterverdenen engang den franske Revolution og Europas yderste Fornedrelse trolig? Jeg haaber: Intet, og at vor Nutids virkelige Begivenheder om tusinde Aar ville blive holdte for Fabler.«

Dagen efter sin Ansøgnings Indgivelse til Justitsminister Kaas udgav Baggesen »Skuddagen, Nr. 0.«, hvori fandtes:

Raad, som jeg, desværre! ikke har fulgt.

Vil Han, som Dagens Mand og Digter, kjære Svoger!
paa begges Bane gjøre store Spring,
gjør Buk paa Buk, gjør Fjas, gjør ingen Ting,
men følg den Nutids Kaas, hvis Dynd sig kroger
igjennem Forgemakker og Prologer
i Døgnets Bugter og i Dagens Sving!«

Dette første Nummer af »Skuddagen« endte med det paa K. L. Rahbek myntede Epigram »Det falske Krigsrygte«:

»Imellem Rosiflengius og mig
er — hedder det i hele Byen — Krig.
Det veed jeg Intet af; medmindre saa man kalder
hvert Forhold mellem En, som slaaer, og En, som falder.«

---

*) Se »Fædrelandet«, 1872, 27nde December, Feuilletonen.
**) Se dette Værks tredie Afdeling, f. Ex. Side 241 o. s. v.

Før Baggesen udgav det første Nummer af »Skuddagen«, havde han begyndt »Lille Søndagaften, et Tilblad til Søndagen«, hvis første Nummer udkom den 5te Marts. Opførelsen af Balthasar Bangs et Par Aar iforveien trykte »Uglspil eller Fastelavnsmandag«, Lystspil i 5 Akter, bragte ham til her at lade Gratierne i et Digt anmelde deres Flugt*), og til at udstede et Krigsmanifest mod den herskende Aand, hvori det hedder: »Vi anklage denne Aand og Tilhængere i Kraft af den Pligt, der paaligger enhver Kunstens Dyrker at gjøre Sit til, hvad han troer Sædelighedens Tarv; og vi forkynde den fra nu af i dette Tilblad til Søndagen aabenbar Krig paa Grund af den Ret, enhver Borger i Literaturen, endog den ringeste, har: af al aandelig Magt at modsætte sig og med alle ham af Muserne betroede Vaaben at bestride Sprogets, Smagens og Anstændighedens Fjender — paa den overjordiske Mark, der i fri Luft svæver høit over alle Personlighedens Enemærker. Vi vide med Vished, at vor Stemme ved denne Leilighed er Tolk for alle ædle Dannemænds og Dannekvinders Følelser, og at Alle ville forene sig med os for at kalde de flygtende Gratier tilbage. Men vi vide og, at vi med denne aandelige Krigserklæring udsætte os for maaske mer end satyriske og for Intet mindre end smagfulde Angreb. Lad møde, hvad der vil! For den himmelske Fane, hvortil vi have svoret, er det sødt at seire, selv paa vor Personligheds jordiske Ruiner. Thi seire ville vi tilsidst i denne Kamp; derfor indestaaer os den i Dannemark, trods alle en Tid lang herskende Jeandefranskelser, Johnbulligheder og Janhaglerier, uforgængelige Dannished, hvis og Trofæen først vil plantes paa vor Grav.« Danmarks usalige Krig var endt, men Baggesen

---

*) »Balthasar Bangs Selvbiografi« ender med Opførelsen af hans »Uglspil« 1814.

mente med J. L. Heiberg (i hans smukke Digt »Vaaren og Freden«):

»— Har vi Fred, kun i krigerske Leire
bør vi den feire« *).

Vor æsthetiske Janus aabnede sit Tempel, Kampen begyndte. Selv paa sin Personligheds jordiske Ruiner, selv om Trofæen først skulde plantes paa hans Grav, fandt han Seiren sød under den himmelske Fane, hvortil han havde svoret: »e dolce naufragar in questo mare!«**) I Strid med Statsmagten, tilkaster han paa samme Tid den dominerende Æsthetik Feidehandsken. Han vilde nu bruge »den søde Kniv«, som han i Kiel havde truet med,

»for denne Mode, som den tamme Sti
hos os herhjemme gjerne gad indføre,
og af hvis vilde tydske Svineri
mig mangt et Grynt paa Dansk kom alt for Øre —
for denne, siger jeg, og sammes ny Fabrik
af yderlig gemene Penneposer
(bestemte til en Polemik,
ved hvilken vilde blues selv Matroser
med bare Klak og lutter Klik
paa Fiskerkjællingers og Gadedrenges Skik)
at gjøre dog lidt Afbræk — — — —«

som det hedder i Rimbrevet »Min Gjenganger-Spog eller den søde Kniv«***). Alt i det andet Nummer af »Lille Søndagaften« den 19de Marts fulgte Krigen umiddelbart ovenpaa Krigserklæringen. Den aabnedes med »Pindsvinet, en allegorisk Fortælling« paa Vers, som begynder:

---

*) J. L. Heibergs poetiske Skrifter, VIII, 1862, Side 288.
**) O, det er sødt paa dette Hav at strande (Leopardi).
***) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 273—277.

»Den bedste Verden i al Ære,
der var, der er endnu, og der skal være
blandt sammes Ilds og Lufts og Jords og Havs
utallige Fuldkommenheder
(om man tør sige saa) paa sine Steder
en Hoben Snavs,
endogsaa paa de højeste blandt alle:
Parnasset og Olymp, Slotsbakken og Valhalle —
hvis ei paa deres Top, som er gemenlig tom,
saa nedenom.
Naturen er, som Mange mene,
saa lidt som Kunsten ganske i det Rene;
den har ei blot en For, men og en Bag*),
hvorpaa Beviser nok leverer os hver Dag —
ja, godt og vel, om netop Dagen
den Dag i Dag os viser mer end Bagen.
Dog, naar man dette Snavs lidt nøiere beser,
er det vel en Fuldkommenhed kun mer
(med Hensyn nemlig paa Forskjellighed af Smag'ne),
da der er Kreaturer, som bekjent,
i Alnaturens femte Element,
der efter Snavs er ordenligen snagne,
og, hvis man Buffon skal og Lacépède**) troe,
er disse Væsners Navn endogsaa Legio,
saavel paa sex og fire som paa to.
I Spidsen af dem alle, sammentagne,
hvis raa Natur, som sagt, er ikke fin,
og hvis Opdragelse lidt falder i det Grove
paa Landet ikke blot, men selv til Hove,
staae de for Resten priselige Svin,

*) »A priori og a posteriori«, hedder det i en Anmærkning.
**) Lacépède fortsatte blandt Andet Buffons store Naturhistorie.

der har den lille Feil — Enhver har sin —
i Fold, i Gaard, paa Mark, paa Gade
sig i den næste, bedste Pøl at bade,
og er der ingen, hver en Vei, de roder i,
at gjøre til en Svinesti.«

Digteren giver sig saa »med Hensyn paa vor Nutids Gang« til at synge »for dem, som boe rundt om Parnasset her i Landet,« om en So:

»En usædvanlig pæn og ærekrillen So
sad Enke efter salig Hr. Gemålen,
en Galt af Adel*), i uskiftet Bo,
ved Foden af Parnas i Dalen
med ni ret vakkre Glutter, hver en Gris,
og overlagde med sig selv, hvorlunde
hun disse kjære Børn — paa Mnemosynes Vis,
hvis velopdragne Døttres Pris
var vidt og bredt i alle Munde —
til alskens Artighed opdrage kunde.
»Endskjøndt hun boer deroppe« (sagde hun)
»og jeg hernede, vil jeg ikke,
hun mig i denne Punkt skal stikke.
Vel sandt, at mine Døttre grynte kun,
mens hendes synge til Apollos Lire;
men mine have sundt Naturgeni
trods hendes, ere Møer, ere ni,
for Feiltrin og for Fald saa meget mere fri,
da de til Hestekilden**) gaae paa Fire.

*) »Han nedstammede i lige Linie fra det berømte Erymanthiske Vildsvin, Herkules havde dræbt« — hedder det i en Anmærkning. Ligesom Baggesen ovenfor kolliderer med Planterigets Naturhistorie ved at give Graner Løv, saaledes her med Dyrerigets ved at forvexle Galt med Orne.

**) Hippokrene — fremstaaet ved Pegasus' Hovslag.

Hvis blot jeg kunde vænne dem fra Søl
i den fordømte nære Pøl,
der lokker dem til noget Andet
end Kildevandet
hver Dag!
Hvis jeg dem bare kunde give Smag
paa Renlighed og faae dem til at hade
det ække Dynd, hvorved de er saa glade!«

Fortællingen vedbliver saa:

»En Asagalt, som længe gjorde Cour
til denne græske So, stod just paa Lur
og hørte hvert et Ord af hendes Tale.
»Jeg vil den ømme Moder« — sagde han —
»husvale.
Mig falder Noget ind. Hvis det gaaer an,
saa vil hun sikkert mig belønne;
hvis ei, saa paa min Iver altid skjønne.
Velan!
En Frier maa, saa godt han kan,
se til at gjøre sine Hoser grønne!«

Min Vildgalt lader, som han Intet havde hørt
og træder ind i Svinestuen,
hvor Alt var net og pænt og rent og tørt
og pynteligt som selve Fruen.
»Madam!« udbryder han, »jeg kommer for at frie
paa ni firbenede Geniers Vegne
(jeg taler ei om mine egne)
til alle deres haabefulde Ni.
Saasnart Konfirmationen er forbi,
og de har staaet deres Prøve
i al den Artighed, hvori
man ser dem dagligen sig øve —

hver fin og pæn og skær og net
og kort, som deres Moder, uden Plet —
vil salig Hr. Sehrimners*) Sønner vise,
hvor høit de agte velopdragne Grise.
De ere nemlig ogsaa ni,
for alle sorte Pletter fri,
som Nordens ædle, vilde Svin bør være.
Hovmester hos dem, har jeg her den Ære
et nifoldt Ægteskab som saa
imellem begge Kuld at foreslaae,
der mer end noget Andet vilde knytte
det meget ønskelige Baand
imellem Nordens Kraft og Sydens Aand
til Jordomrodningens uendelige Nytte.
Paa Medgift ses der ei, hver Asagalt
ta'er Sin foruden mindste Pjalt.
Det Eneste, hvorpaa man ser, som sagt, derneden,
er Renligheden.«

Den ædle Moder vidste knap for Fryd
og Græmmelse til Svar paa denne Tale
at bringe frem den mindste Lyd.
Jeg og mig ei vil plage med at male
den Tvivl, det Haab, den Ærgrelse, den Lyst,
der stred i hendes moderlige Bryst,
især da Døttrene hun saae sig liste
bagud til Boltrepladsen — den bevidste.
Vor Frier saae det og — og glædte sig derved.
»Jeg gjætter alt, Madam!« udbrød han i en Tone,
der kunde selv med Grynten En forsone

*) »Stammefaderen til de nordiske Vildsvin«, hedder det i en Anmærkning.

(hvormed forsoner ikke Kjærlighed?),
»jeg gjætter alt den hemmelige Smerte,
som trykker Deres stolte Moderhjerte:
jeg kjender Pølen tæt herved;
de søde Glutter aldrig mer er glade,
end naar de kunne sig i samme bade;
og hvis den Lyst bestandig varer ved —
God Nat, hvad ingen andre Møer
saa høilig nødig har som unge Søer,
den dyrebare Renlighed!
Jeg læser klart, Madam! i Deres Blikke:
Foreningen for Resten staaer Dem an.« —
»»Min Herre!«« sukked hun, »»jeg nægter ikke,
jeg gav, jeg veed ei hvad, derfor.«« — »Velan!«
udbrød han med Begeistring, »De er Enke.
Vil De mig Deres Klov og Hjerte skjænke,
skal Intet fra min Side blive spart
for at faae Giftermaalet kant og klart.
Jeg har en Ven, et Pindsvin, sandt at sige,
men, trods sin slemt omtalte Spydighed,
uskyldig som en lille Pige,
der i Hovmesterindes Sted
skal lære Deres Døttre Renlighed.
Han er i dette Fag aldeles uden Lige,
lidt skarp, forstaaer sig selv; men det vil Intet sige —
det gjælder Redningen af Dalens Musers Rige!« —
»»Og«« (sukked Soen høit) »»mit Livs Lyksalighed!««

Man snart blev enig om Udførelsen af Planen
til Snavsudryddelsen af slemme Vanen
og, hvis den lykkedes, om Asagaltens Løn,
der havde sukked alt et Aar, som sagt, i Løn.

Kort at fortælle, gamle Pyntekonen,
de Ni kun brød sig lidet om,
fik Afsked, og skarpskjægede Personen,
det frygtelige Pindsvin, kom.

Forandring allesteds og allenstund fornøier.
I Førstningen de Smaa ham kun pudserlig fandt;
med allehaande Skjemt og Løier,
han efterhaanden deres Hjerter vandt:
de strøg med Klovene de smukke Penneposer
(saa kaldte de hans struppede Frisur)
og fandt hans Grynten sød og gjorde Gloser
imellem over hans Figur.

Men denne Glæde vared ikke længe.
En Dag, da paa den gamle Vei
til Kilden han tillod dem ei
sig gjennem Aabningen at trænge
paa venstre Haand, de tænkte: »Han vel maa,
naar endelig vi vil, os lade gaae;
En kan mod Ni dog ikke staae,
ham skal vi snart af Aabningen bortskyde,
den Pennepose-Dør er let at gjennembryde!« —
»Frisk! Løber alle« (lo den Ældste) »til som Een
paa sex og tredive mod fire Ben!«
og de løb til, mens han stod ganske stille,
høit gryntende: »Ta'er Jer i Agt!
De Penneposer er ei med at spille,
hvis I vil denne Vei, som sagt!«
Det standsede dem ei. Men aldrig saae man Mage
til de forunderlige Spring,
hvormed de alle foer tilbage
for Penneposernes i Næse, Mund og Hage

dybt af dem selv indrendte Sting.
Der blev, som man kan tænke sig, en Grynten!
Men nok — til Pølen kom man ei,
man gik med Graad den rette Vei
til Kilden under høire Pynten.

Saa gik det alle Dage. Hvert Forsøg
med Magt, med List, i Alvor og i Spøg,
de ni smaa Frøkener anstilte
for sig at nærme den saa kjære Pøl,
slog feil — og alle Møier vare spildte.

Men, o Natur, o Lyst til Søl!
hvad kan beseire Dig hos Møer,
der engang ere fødte Søer,
hvis Moder engang er en So?
De ni smaa Grise — skulde man det troe? —
lidt efter lidt sig vante til at taale
de ved hver Leilighed gjentagne Sting
af Penneposernes i Vrede reiste Naale
som Rosentorne-Stik, som ingen Ting.
De kjælne Tryner hærdedes, som Snuden
paa Æselet, paa Hesten og paa Studen;
og, som de voxte til, jo tiere dem stak
det ædle Pindsvin — sig til liden Tak —,
jo mer dem Kinden, Næsen, Munden sprak.
jo haardere naturligvis blev Huden.
Tilsidst, trods alle Stød og Stik,
saa snildt han ogsaa vidste sig at vende,
de Bugt med derés skarpe Tugter fik —
engang de rendte ham aldeles overende;
og alle Ni
sprang over ham, som laa deri,

tværs gjennem Aabningen til Pølen,
hvor der paany nu blev en Boltren og en Sølen,
saa slem,
at, da de endelig kom hjem,
selv deres Moder mer ei kjendte dem.«

Allegorien i denne versificerede satiriske Fortælling er ikke vanskelig at forstaae. Strax i Begyndelsen, hvor der siges, at en Hoben Snavs findes selv paa de høieste Steder, og Slotsbakken og Valhal stilles sammen med Parnasset og Olymp, føres Tanken hen til Frederiksberg og dets Fosterson, vor store nordiske Digter. Han er naturligvis Asagalten, Vildgalten, som gjør Cour til Soen, Enken efter den adelige Galt, det berømte græske Vildsvins Ætling, og som arrangerer en Forbindelse mellem Nordens ædle vilde Svin, salig Sehrimners Sønner, hvis Hovmester han er, og Soens vakkre Grise-Glutter med deres sunde Naturgeni, for at knytte Baandet mellem Nordens Kraft og Sydens Aand, som han anser for meget ønskeligt. I Oehlenschlägers første nye Arbeide efter Hjemkomsten fra den store Udenlandsreise, »Digtninger«, 1811, havde han jo i Begyndelsesdigtet »Sigrid« sunget:

»Idunna maa det Herlige forbinde,
af ingen Tid og ingen Tone hemt;
og giver Norden bedste Stof til Toner,
saa tones atter bedst bag Laurens Kroner.
— — — — — —
Tillad da Skjalden venligt her at slynge
om Nordens Gravhøi Sydens Blomsterklynge.«

Og i »Digterens Hjem« sammesteds havde han hævdet, at »hans Fødeland er mellem Syd og Nord«.*). Baggesen

*) Se dette Værks tredie Afdeling Side 101, 102 og 104.

selv er Vennen, det ædle Pindsvin, der, trods sin slemt omtalte Spydighed, er uskyldig som en lille Pige, Grisenes skarpe Tugter til Renlighed — et Fag, hvori han er uden Lige.

Det burleske, farceagtige Element, hvori denne Satire med synligt Velbehag bevæger sig, har til alle Tider været yndet af Humoren. Selv Shakespeares Hamlet gjør Narrestreger; og det Maskerademæssige fremtræder i Aristofanes' Skyer, Hvepser, Frøer, Fugle som i Baggesens Pindsvin*).

4.

Foruden i sine egne Organer vedblev Baggesen at skrive i J. K. Høst's »Dannora« og anonymt der at holde streng Justits paa Skuepladsen — »havde Repertoiret været glimrende i afvigte Saison« (siger Overskou om Vinteren 1813—14), »saa blev det desto maadeligere i denne«**). Dagen efter, at Baggesen i »Lille Søndagaften« havde taget fat paa »Asagalten», begyndte han i »Dannora« en større Anmeldelse af Opførelsen af »Correggio«, som ikke uden Spydighed kaldes »dette næsten alt for æsthetiske Sørgespil«. Han kan dog »ikke modstaae Lysten til strax at give sin Følelse Luft ved at skildre Indtrykket af det Hele, det behageligste i mange Henseender, der er bleven gjort idetmindste paa hans Fantasi, saalænge han har besøgt den danske Skueplads. Ikke som om han jo derpaa havde set opført ligesaa skjønne Stykker som dette, selv endnu skjønnere, endog af samme Forfatter; men aldrig saae han et saa helligt Kunstværk afbryde pludselig en lang Række af vanhellige Haandarbeider og Haandlangerier. Saaledes vil den første Foraarsdag, vi alle med saa megen Længsel ser

*) Se F. T. Vischer's Aesthetik, I, 457.
**) Den danske Skueplads«, IV, 332.

imøde, i Aar synes os den yndigste, vi har oplevet, og efter en saa lang og utaalelig Vinter forvandle Frederiksberg til et fuldkomment Eden. Saaledes vil den næste almindelige Fred, Europa med saa megen Utaalmodighed ser imøde, forekomme dem, hvis Evne til at føle Glæde har overlevet Krigen og dens Følger, Mage til den, der udbredte sig over Jorden ved Kristi Fødsel. Post nubila Phøbus! udbrød Anmelderen for sig selv allerede ved at se »Correggio« paa de Hjørner, der i saa lang Tid havde mere skrækket end lokket ham med deres Plakater; og da han i Skuespilhuset, hvor han for ikke længe siden havde set alleslags franske Petroneller og nederlandske Magdeloner, saae den italienske Madonna selv, saa hellig jomfruelig som Madame Heger fremstilte hende, kunde han knap bare sig for overlydt at udraabe:

Jam redit et virgo, redeunt Saturnia regna,
jam nova progenies coelo dimittitur alto*).

Skuepladsen forekom ham nu saa aldeles ulig en tydsk Fjællebod, et fransk Ambigu-comique og et kjøbenhavnsk Casperl-Theater, som den bør være som den kongelige danske Skueplads — og ikke blot Scenen, men Logerne, Parkettet, Parterret, Galleriet selv syntes ham som ved et pludseligt Trylleri, der i Begyndelsen neppe lod ham fuldelig troe sine egne Øine og Ører, omskabt til et sandt Musernes Tempel. En mild, ren og liflig Vellugt gjennemduftede denne næsten i bogstavelig Forstand af Hollænderies sjunkne Stalde**)

*) Virgils Bucol: IV, 6 og 7.

**) Hentydning til »Hollænderne«, et ved Rahbek, efter fransk og tydsk Bearbeidelse, bearbeidet Goldoni'sk Skuespil i 5 Acter, der gik over Scenen første og eneste Gang i Slutningen af 1813 og skarp dadledes af Baggesen i »Dannora«.

pludselig opstegne italienske Skole; og uagtet alle Muser just ikke vare tilstede, uagtet Gratiernes Dronning ikke var nærværende, foresvævede ham dog en Susen af himmelske Vinger, som om Søstrene, hvis Flugt den »lille Søndag-Aften« saa vemodigen begræd, kom tilbage.«

Under denne, idetmindste i det Hele og Store taget, saa varme Hilsen til Oehlenschlägers Kunstnerdrama stod

Til min Fjende paa Parnasset.

Jeg staaer i Spidsen ei af nogen Slags Gelidder;
jeg er ei Adelsmand, ei Herremand, ei Ridder;
jeg er kun svag mod Dig i alskens Digt — men mærk:
jeg svinger let de Spyd, Du knap formaaer at bære;
jeg har den gode Sag, Samvittighed og Ære;
og min forskandste Mur er intet Sprinkelværk*).

Baggesen.

Anmeldelsen af »Correggio« fortsattes saa i de to næste Nummere af »Dannora« (den 27nde og 30te Marts). »Stykket», siges der, »i og for sig selv betragtet, uden Tilbageblik paa hvad der er dybt derunder, end sige med Hensyn paa hvad der er høit derover, er langt fra at være et tragisk Mesterstykke af Hakon Jarls, Baldur hin godes og Axel og Valborgs Rang, i hvis tragiske Trias Forfatteren synes at have udtømt sin Originalitet og den ham mulige dramatiske Kunst. Vi vilde ikke tillade os Yttringer af denne Frygt, hvis Hr. Oehlenschläger ei fra denne hans Muses sceniske

*) En Anmærkning under Digtet citerer:
— — — Hic murus aheneus esto:
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
(Horatii Epistolarum liber I, 1, v. 60—61.)

Vendepunkt — »Correggio« forekommer os nemlig som et stort poetisk Spørgsmaalstegn af den nordiske Aand, hvis Svar indeholdes i alle følgende Stykker — i en Række af mer og mer romantiske Frembringelser var øiensynligen nedstegen fra den klassiske Høide, han i sin nordiske Ham havde opsvunget sig paa. »Correggio« synder allerede mod den høieste Lov for Tragedien deri, at Hovedpersonen vel er en ulykkelig, men i ingen Henseende en heroisk Karakter — Ulykken, han kæmper med, en blot huslig Elendighed — og Handlingen (hvis der er nogen) uden mindste historisk Betydning, uden mindste Indgreb i eller Standsen af de store Hjul, som drive Tingenes Gang i Verden. Goethe har derfor heller ikke kaldt sin »Tasso« (vor Digters for Øie svævende Prototyp ved denne Udarbeidelse) en Tragedie, uagtet Tasso, ikke som Digter, men som en bekjendt Prindsesses bekjendte ulykkelige Elsker er en ulige større historisk Person end Maleren Allegri, der er hverken mer eller mindre paa Scenen end en brystsvag, fattig Borger, der slæber sig ihjel paa en Sæk Kobberpenge. Men ikke at tale om, at denne bedrøvelige Tildragelse, langt fra at være en Handling, er i egenligste Forstand en blot Liden — og som saadan ikke engang Følge af en Handling (thi formodenlig var Correggio født med Pinden til sin Ligkiste), ikke at tale om, at alle de øvrige handlende Personer Intet bidrage til den egenlige Knudes Opløsning — er den hele Begivenhed i Ordets egenlige Forstand komisk. Komisk, til Komedien henhørende, paa Sokker er nemlig ikke blot Livets gemene Latter, men Livets huslige Graad. »Correggio« er et borgerligt Drama; og som saadant vilde vi Intet have derimod, hvis det ikke, som saadant, hist og her oversprang dets egen Grændse. I et borgerligt Drama bør intet Underværk ske, som f. Ex. det, Magdalene-Billedet bevirker i Scenen mellem Eremiten og Røverne. Det er et

borgerligt Drama i et hidtil eneste Exemplar af sit Slags: et dramatiseret Læredigt nemlig. Den egenlige Knude deri er en theoretisk Opgave og den egenlige Handling en æsthetisk Afhandling.«

Efter den varme Indledning virke disse Bemærkninger unegtelig stærkt afkjølende. Ligesom Grundtvig, mener Baggesen, at Oehlenschläger er dalet. Medens Grundtvig imidlertid — i sit tidligere omtalte Brev til Oehlenschläger — sætter Vendepunktet umiddelbart efter »Hakon Jarl«, altsaa efter Fjernelsen fra Steffens og Romantiken*), sætter

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 121. — I et Brev fra Udby i Slutningen af April 1812 (meddelt i »Fædrelandet«, 1872, 27nde December) siger Grundtvig: »Hvor er det Nordiske i Stærkodder, ja hos Oehlenschläger? Enkelte Træk, der i hvert nyt Digt udslettes og vanhældes mere, dem ser jeg; mange finder jeg samlede i Hakon, men løb ikke Farverne sammen i Axels og Valborgs Taarer? Jo visselig, Oehlenschläger jordede sin nordiske Harpe i Olufskirken med den Gilske Slægt, han græd ved Graven, men han reiste i Correggio et prægtigt Mindesmærke og glemte sit Tab under Beskuelsen af Kunstværket. Den Bane løbe Folkefærd, den samme løbe Digterne, naar de ikke betids give sig i hans Tjeneste, der kan befæste deres Trin paa den slibrige Vei, der ellers river dem fort. Ligesom Valborg efter Døden vilde som en Skygge glædes ved Skyggebilledet af det Forsvundne, saaledes og Oehlenschläger; og det blev neppe vanskeligt i hans sidste Digtes dybeste Toner at opdage en Efterklang af hans forrige Kvad. For nærværende Tid finder jeg ikke Drift til at føre denne Undersøgelse ud som et Modstykke til Dahlmanns, men maaske engang, om Gud vil, og jeg mener, det kan gavne; forinden udvikler Alt sig vel klarere, enten saa Oehlenschläger frelses af Kristus eller gaaer længere fra ham. Stærkodder er aabenbart, med alle sine Gudenavne, slet ikke egenlig gudelig (religiøs); baade Stærkodder og Ingild ere et Slags moralske Allegorier, ligesom Faruk og dennes Aander, ligesom Gjenfærdet hist ere luftige Skygger af det Guddommelige. Naar Digteren begynder at spøge med Aander, da er han ikke langt fra at udle den høiere Aandelighed; en overfladelig Komiskhed spiller allerede synlig i disse Arbeider; Oehlenschläger

Baggesen det først ved og endnu mere efter »Correggio«, altsaa efter Oehlenschlägers Hjemkomst. Enkelte af Indvendingerne mod »Correggio« savne ikke ganske Grund. Det lader sig saaledes upaatvivlelig ikke negte, at Hovedpersonen i dette Drama er noget vel passiv samt uden al tragisk Skyld, og at f. Ex. den vilde Hedning Hakon Jarls kraftige Kampmod gjør en mere ophøiet Virkning end Maler-Martyrens lidt sentimentale uskyldige Liden. Flere Bemærkninger ere derimod aabenbart uholdbare. Ulykken, som Correggio — om hvem det med Urette siges, at han er »hverken mer eller mindre end en brystsvag, fattig Borger« — kæmper med, er saaledes ingenlunde »blot huslig Elendighed«; ligesaa lidt kan Dramaet med Føie kaldes »et dramatiseret Læredigt«; det forholder sig heller ikke saa, at »alle de øvrige handlende Personer Intet bidrage til den egenlige Knudes Opløsning«.

Efter denne Opposition vender Baggesen tilbage til sit mere anerkjendende Udgangspunkt, idet han tilføier: »Uagtet Stykket i vore Øine ikke staaer paa den Kunstens Hylde, hvorpaa Titelen sætter det; uagtet det selv paa den, hvorpaa det virkelig henhører, er langt fra at være Mønster; uagtet det har mangfoldige Smaafeil — glimrer det dog tillige ved saa mange og saa store fortryllende Skjønheder, er Farven og Tonen i det Hele dog saa yndig, at Kritiken med Fornøielse tilsmiler Forfatteren, hvad Guilio Romano siger til Correggio.

— — — — — Selv hvor Kunsten svigted,
hvor flygtigt sig Hukommelsen forvirred,

---

arbeider paa en Komedie eller har den færdig; og hvad betyder alt dette? Denne, hvor en jaloux Mand bliver drillet og narret, kommer til at svare til Freias Alter som hans sidste tragiske Digt til de forrige.«

har I ved Kraft, Fremstilling, Livlighed,
Idee, bibragt selv Eders Feil en Ynde,
som hører, troer man, dette Stykke til —

ønskende at kunne tilsmile ham denne Priis i skjønnere Vers*).« Dramaet kaldes saa »dette sande Kjærmindestykke, der forekommer os paafaldende at give det klareste Begreb om, hvad »en Krands, bundet af sjunkne Kræfters skjønne Virkning«, egenlig er« **).

Den 26nde Marts tryktes i Nr. 3 af »Lille Søndagaften« Fortsættelsen af »Pindsvinet«. De vakkre ni Grise-Glutter havde (som man vil erindre) faaet Bugt med deres skarpe Tugtemester, rendt ham overende, sprunget over ham og boltret sig i Pølen.

»Den arme Niobe blandt Søer
besvimle ved at se saa langt fra Maalet
de spæde Møer,

---

*) I Anledning af Oehlenschlägers Sprogform hedder det senere i Anmeldelsen: »Alle Hr. Oehlenschlägers Skuespil, siden han kom hjem fra Tydskland, ere skrevne i dette romantiske Fe-Sprog (Geniernes formodenlig), der idetmindste hverken er Gudernes eller Menneskenes«. — De ovenfor anførte Linier i tredie Akt bleve senere, forresten uden væsenlig Grund, forandrede lidt af Oehlenschläger. I Fortalen til første Bind af de samlede Tragediers anden Udgave, 1841, siger Oehlenschläger: »Nogle af de mest yndede Stykker, der digtedes paa min første Reise, trængte i den anden Udgave især til Filen, fornemmelig »Correggio«, der først var skrevet paa Tydsk, og hvoraf strax ved Hjemkomsten leveredes en temmelig flygtig Oversættelse«.

**) I sidste Akt af »Correggio« siger Maria til sin lille Søn, der beder hende om at maatte binde sig en Krands af Kjærminder:

»— — ⁄ — — Stakkels Efterslægt,
bind af de sjunkne Kræfters skjønne Virkning
Dig kun en Krands! — — — — — —«

Oehlenschläger forandrede siden dette Sted, som Baggesen havde railleret over.

imens af alle ni blev skraalet:
»O ve, hun døer, hun døer, hun døer!«
Men som de halv gik fra Forstanden,
hun vaktes pludseligen, ak!
idet hun hørte, Laagen smak,
og udenfor den Lyd: »Gemene Pak,
saa gaa til Fanden,
vælg til Dørtærskel Dig en Anden —
jeg siger Tak!«
Det var Hovmesteren, der brugte Kjævlen
for sidste Gang mod dette Svineri.
Han gav, som Pindsvin, frank og fri,
den hele giftesyge Svinesti
Døden og Djævlen
og gik sin Vei, før man ham viste Port —
som jeg i hans Sted ogsaa havde gjort.«

Man vil ikke let kunne undlade ved den her skildrede Hovmestereren at komme til at tænke paa Baggesens Gjengangerfærd under hans foregaaende Ophold i Danmark 1806 og 1807. Fortællingen vedbliver:

»Til Lykke kom min Vildgalt i det Samme.
»Jeg veed Historien!« udbrød han delikat.
»Min Anbefaling bleven er til Skamme;
men Sagen er dog ikke desperat.
Jeg forudsaae, hvad mulig kunde ramme
og havde derfor alt i nogen Tid parat
(i Kost alt tinget hos min Amme)
en anden, mindre spydig Præceptør
for Deres lidt naive Frøken Søer,
der sikkert dem vil gjenne fra den lede
Skruptudsepøl ved Bjergets Fod,
med skarpe Pigger ei, men tvertimod,

ved Hjælp af Kys og Klap og Kjærlighed og Keede.
Jeg beder om Forladelse, Madam!
min er Forseelsen, og min den hele Skam.
Pindsvinet er min Ven, jeg agter ham;
og han har virkelig med sin Methode
forhindret mangt et Vildsvin fra at rode —
men den er rigtignok for stram
for Grise, hvis Natur er tam:
de søde Glutter maa man tage med det Gode!«

Mama tilsmiler ham: »Saaledes tog man idetmindste mig!« Nu skal der anstilles en ny Prøve med en ganske anden Slags Præceptor.

»Hovmesteren, som nu kom ind i Svinesti'n,
var intet Pindsvin, men et simpelt Svin.
Den pæne Fru Mama blev ved at se ham studsig,
og Grisekoret stak i Grin;
thi dels var han paa Kroppen meget smudsig,
dels lugted han af Brændevin
(det Første kom af Roden og af Trasken,
det Sidste høist formodenlig af Masken,
han fik hos Ammen, hvor han var i Kost,
før han tiltraadte denne Post).
Men var hans Anstand ikke just at rose,
var derimod hans Væsen og Maneer
og hvad man kalder Karakter
saa meget desto mere Fod i Hose,
saa let til Takke tagende, saa from,
saa Lune-læns, saa Galde-tom,
saa, kort, (hvad héle Verden synes om)
aldeles modsat en spydagtig Pennepose
og Braaden af en Bi og Tornen af en Rose,
at snart i Gunst han hos de Spæde kom.«

Dette simple Svin, der er smudsig og lugter af Brændevin, og hvis Anstand ikke er at rose, men hvis Karakter er som Fod i Hose, from, let til Takke tagende, o. s. v. — er tydelig nok Hr. Theaterdirektør Rahbek, om hvem selv Hustruen skrev i »et muntert Smædedigt«, at han

»— Dyder besidder i Tusindvis,
men er forresten en lille Gris« —

og om hvem Oehlenschläger siger, at der i hans Personlighed var meget Pudserligt, at han var en Cyniker, manglede Karakterfasthed o. s. v.*)

Nu gik det glat.

»Istedenfor at dadle, stikle, skose,
naar han fik Dit og Dat at se
hos de forlovede Tre Gange Tre,
han strax begyndte med Rosiner af sin Pose,
Kastanier og Sukkergodt
(forstaaer sig af Kartofler blot)
i de smaa Munde dem at putte
og sagde: »Søde Børn, I maa mig dutte!
For Alskens Tvang jeg selv er fri;
saa værer I!
saa skal det gaae som smurt med vores Svineri!
Den sande Kunstens Vei (troer mig, jeg kjender Touren!)
er ikke steil og snoer sig aldrig op
til nogen luftig eller svimmel Top —
man løber lige hen for Næsen i Naturen!«

Her, ligesom ovenfor, er Rahbek let gjenkjendelig paa de enkelte Træk, f. Ex. Dusbroderskabet: »Det var hans Vane«, — siger Oehlenschläger — »strax at drikke Dus med de

*) »Erindringer«, IV, 63—65.

Mennesker, han godt kunde lide, for at stemme dem i en vis fortrolig Tone, som han yndede, da han ikke var en Ven af mange Komplimenter« *). Rahbek sværmede ogsaa for Naturlighed i Kunsten — ligesom vor Tids Realister.

Man kan tænke sig

«De smaa, firbenede, naive Ni
fandt allerkjærest denne Theori«.

De styrte sig strax i Pølen. Den nye Præceptor søger rigtignok at standse dem;

»men da det ikke hjalp, og alle Ni
sprang i,
sprang han bagefter — og holdt Styr paa deres Sølen
i Pølen.
Hvordan? Ved ærligen at boltre sig med dem,
hvor der var mageligst og blødest.
Det gik som smurt, det gik som sødest,
som i et Paradis. Paa Veien hjem
han lærte dem lidt mere ligefrem
at rode —
Altsammen venligen, Altsammen med det Gode.«

Fra Rahbek kommer nu Touren til Oversætteren ved det kongelige Theater, N. T. Bruun, der i sin Tid, »i Egenskab af utrættelig Fri-Oversætter, Bearbeider, Omstøber og Forfatter«, inficerede den danske Skuepladses Repertoire og Fremstillingsstil med en »Masse Smuds og Plathed«. Overskou skildrer N. T. Bruun som »en lille, meget ubehagelig, styg, stærkt koparret Person, der, i elegant Modedragt og udmaiet med Ringe paa Fingrene og i Ørene, straalende

*) »Erindringer«, I, 129 og 130.

Diamantbrystnaal og et halvt Dusin store Signeter ved den brede Uhrkjede, ideligt med impertinent Vigtighed vimsede om iblandt Personalet. Med en Protektors Mine, cynisk i Aand og Sandselighed, affekterede han Venskab for de Ansete, der, i Forventning om ved ham at komme til gode Roller, lode sig hans anmassende Væsen og de slibrige Platituder, hvormed han, endog for Damer, krydrede sin Konversation, befalde, uden dog derved at kunne sikkre sig imod de gemeneste Skjeldsord, hvis han blev uklar med dem. Med Undtagelse af en Enkelt, der, ved at være saa ulykkelig at have legemlige Egenskaber, som i høi Grad faldt i hans Smag, blev hans Achates, betragtede han de Yngre som Satelliter, der pligtskyldigst havde at se op til ham i Haab om at komme til Naade: ned til dem saae han aldrig, medmindre de forsømte den vedbørlige Veneration, i hvilket Fald de kunde være visse paa ikke at blive glemte med Haansord.« Overskou fremhæver hos ham »Overmaalet af ubegrundet Pretension og en Irritabilitet, som bragte ham paa Bistrup« *).

Det hedder i »Pindsvinet«:

»Bag Pølen, som det nu blev Mode
hver Dag at traske lige til,
var (er endnu, hvis man saa vil)
paa Grændsen af det Svin-Ikariske**)
en anden meget større Pøl,
som Egnen kaldte den barbariske***),

*) Overskou: »Den danske Skueplads«, III, 706; »Af mit Liv og min Tid«, Side 270 og 271.

**) »Havet, i hvilket Ikarus dumpede ned, blev af de Gamle, som bekjendt, kaldet det ikariske«, lyder en Anmærkning hertil.

***) »Alt Udenlandsk kaldte Grækerne Barbarisk«, hedder det under Texten.

hvori formodenlig var endnu mere Søl.
Imellem begge flød en Strøm, blandt alle Strømme
den dovneste — som let at dømme —
men dog, trods al dens Mudder og dens Dynd
til Gjennemboltren altfor tynd
for Grise, der endnu ei kunde svømme.
Den fromme Lærer, rørt af deres Graad
og Klagen tidligen og silde,
fordi den Strøm var uden Bro og Baad,
hvorover de saa gjerne vilde,
fandt endelig tilsidst paa Raad;
thi, skjøndt i Vand ret godt han holdt sig oven,
at bringe dem derover paa sin Ryg,
dertil han selv var altfor doven.
»Jeg har en Fætter,« sagde han, »lidt styg
som Arvesynden, fuld af Pletter,
men ellers i sig selv en Fandens Fætter,
der veed i Fold og Flud at gjøre Fax
og svømme kan i Vandet som en Lax —
han være skal vor Oversætter!«

Som han var kaldt, kommer nu den »djævels lille Galt«, netop som man behøver »en Charon til Fæ«; og Svine-Præceptoren tiltaler strax sin »søde Bro'er«:

»Ne vois tu pas ce grand marais,
moitié germain, moitié français,
rempli d'une fameuse boue,
qu'on nomme, je crois, Kotzeboue —
porte nous y, si pour jamais
tu veux, qu'en frère je te loue!«

Vedkommende er strax villig.

»Très volontiers!« ham svarte Fætter Galt.
»Jeg er i Svineri parat til Alt;

hvor der bli'er svømmet, boltret, rodet,
der er jeg med — det ligger mig i Blodet.«

Galten opfordrer saa Grisene til at sætte sig overskrævs paa hans Ryg.

»De Ni dem gave til at fnise,
undselige ved første Hop;
men efterhaanden — ak! de vare Børn og Grise —
de bag binanden sprang paa Fættren op.
Hovmestren selv sad, styrende, paa Gumpen,
tidt nærved Dumpen.

— —

Det gik velsignet. Alle vare glade
ved endeligen og i fremmed Snavs
sig dagligen at kunne bade,
mens ud i Et Hovmestren raable: »Laus!«
Det blev besluttet paa den Vis at age
til udenlandske Pølen alle Dage.

Det fast utroligt er, hvor godt det gled
med Institutet for Naturlighed
i dette Samfund uden Mage
bestandig i det Lave længer ned
i uforstyrret svinesalig Fred.
Det gled, det gled, det gled, det gled
til Bunden selv af det Naive,
hvis Svinesalighed jeg ikke vil beskrive.

Lidt efter lidt det nemlig kom
i Venligheden, Veien dem at vise,
til en Fortrolighed, som de smaa Grise
saa godt som Intet syntes om.
Det gik mod Kunstens Maal ei blot i Mag,

men selv med Kys og Klap og Favnelag
Dag ud og ind hver slagne Dag.«

Tilsidst drev Oversætteren, der »paa Grund af sin Methode« kaldte sig »Sosvinenes Rousseau«, sit Svineri saa vidt, at de spæde Møer fik Lede, »om ikke just til Pølen,

saa dog til Veien og det Maskepi
med ham og Fætteren deri,
ja selv til det bemeldte Slikkeri,
kort sagt, de kedte dem tildøde —
selv Svin kan faae for meget af det Søde.
Tilsidst den Lede og den Kede gik saa vidt,
at, for at undgaae ham og hans, de bleve tidt
tilbage foran Hullet paa det Rene.
Og — hvilken sand Triumf for den miskjendte Ven!
(af hvem endnu jeg eier denne Pen) —
en Aften kom de hjem, de søde Poder,
i Flugten for den altfor kjælne Roder
og raabte: »Moder, Moder, Moder,
giv vores Pindsvin os igjen!«

Man ser, at Baggesens Polemik, eftersom Gjenstanden for den bliver lavere, kommer dybere og dybere ned i det Smuds, hvori alle Komikere ligefra Aristofanes til Heine med genial Cynisme have tumlet sig, lig Solen, der speiler sig saavel i Rendestenen som i Verdenshavet. I »Apologi for min Vidspilde« i »Danfana« 1816 siger Baggesen:

»— Naar den slegne Dagens Gud
med sine lyse Pileskud,
istedenfor af Natten frem at lokke
Cytheres Fuglekor og Floras Blomsterflokke,
kun Myg og andet Utøi klækker ud:

saa gjør han det, fordi, ved Dynd kun at berøre,
det bedste Solskin ei kan Andet gjøre,
fordi der bli'er nødvendig Søl,
hvor Solen straaler i en Pøl,
fordi der bli'er nødvendig Mudder,
hvor Ilden sætter sig mod Vand
og sund Forstand
mod bare Sludder«.

F. T. Vischer erklærer med Føie: »Et cynisk Element er uundværligt til den komiske Kontrast. Uden Cynisme kan det ikke gaae af i det Komiske, alle Humorister have til den ene Side været Cynikere. Komikeren, som er henvist til Sandselighedens Verden, maa nødvendigvis ogsaa være Naturalist og Cyniker.« Og han minder, ligeoverfor dem, der forkaste Cynisme i den moderne Komik, medens de lade den passere for den ældre Tids Vedkommende, om den dog saa idealistiske Jean Paul.*) Overskou's ovenfor gjengivne Skildring vidner tydeligt om, at Baggesen malede »ad vivum«; og i »Samtale i de Dødes Rige imellem otte af vore Genier« i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« 1816 Nr. 1 gjør Forfatteren (H. C. Wosemose) Allusioner i samme Retning.

---

*) Ueber das Erhabene und Komische, ein Beitrag zu der Philosophie des Schönen, S. 172 og 173. Aesthetik, I, 378.

5.

Gjentagne anonyme Angreb paa Baggesen i »Dagen« — der, som ovenfor sagt, dengang redigeredes af Rahbek —, deriblandt af T. C. Bruun*) og A. E. Boye**), fremkaldte i samme Nummer af »Lille Søndagaften«, hvori Fortsættelsen af »Pindsvinet« stod (den 26nde Marts), Replikken:

„Til Dagens Legio paa To eller Krybeskytteriet bag Gjærdet.

Hvis og den ene paa den anden svigter,
Du tusind Pile har mod mig i Ledingsfærd.
Jeg har kun een, men den er alle tusind værd:
den træffer nemlig, hvor jeg sigter.«

Forsaavidt Angrebene i »Dagen« søgte at slaae sig til Ridder paa Baggesen ved at foreholde ham hans tidligere Begeistring for Tidsalderens store Heros***), traf Pilene unegtelig ikke deres Maal: der kunde jo være fuld Føie til at vende sig mod Revolutionens Søn i hans senere Skikkelse som Hersker og Erobrer. Et af disse Angreb lød:

„Mandag følger paa Søndag.

Til — —

I Held og Vanheld Løven Løve bliver.
Nu, Vanheld nærmer sig,

*) Jfr. »Dagen« for 9ende Marts (»Til Digteren«) med T. C. Bruun's »End videre om bemeldte Justitsraad« (Side 17)

**) Jfr. »Dagen« for 11te Marts (»Spørgsmaal til Dagens Udgiver«) med Juniheftet af »Athene«, Side 523, første Anmærkning.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 147 og 169—175.

Du vorder deri ganske Løven lig,
at Skribleren, som og har bøiet Knæ for Dig,
med fravendt Fod sit ringe Spark Dig giver.« *)

I en Anmærkning til »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest« i »Søndagen« Nr. 4, den 27nde Februar, hedder det: »Nærværende Beretning er, saaledes som den er, skreven paa Stedet selv et Par Dage efter Høitiden, paa Fransk i et Brev til Hertuginde W. af Würtemberg. Forfatterens Anskuelser af Nutidens store Begivenheder og Dom om den Forfærdelige, som nu begynder mindre at forfærde, er ikke fra igaar og har fra den Tid af, da han blev indviet i Konsulatets eleusiniske Mysterier, aldrig forandret sig. Lykkeligvis er hans Tænkemaade i denne Henseende for mer end ti Aar siden noksom bekjendt i Tydskland, Schweiz, Frankrig og selv i England, til at han skulde løbe Fare for nu at forvexles med dem, der vise deres Mod i at træde paa Labberne af døde Løver og deres Opoffrelse for den gode Sag ved at ile den Stærkeste til Redning.«

I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn» for 3die Mai lod Baggesen indrykke:

„Forklaring af Dagens Angreb paa min Personlighed.

Hvi hele Hæren, som mig Ene møder,
kun mod mit Hjerte vender alle Stik,
skjøndt sikkert i min rammende Kritik
mit Hoved ene dem for Ho'det støder?
— De veed, at godt det Sidste for sig bøder
og, sundt og stærkt, kan trodse deres Magt;
men at det Første, kjælent, ømt og svagt,
af mange dybe Saar alt længe bløder.«

---

*) »Dagen«, 1ste Marts.

Rahbek bemærker i »Dagen« den 19de Mai i Anledning af disse Vers, der kaldes »det bekjendte Epigram, hvor Hr. Baggesen erklærer sig persona miserabilis, hvad Hjertet angaaer« — foruden at gjentage tidligere Erklæringer, at han ikke læser de Baggesenske Blade — blandt Andet, at han, »langtfra at opstille en Hær, neppe af alt, hvad mod Baggesen er indsendt, har indrykket en Femtedel«, og ender med at karakterisere sin Modstander som »den, der overflødig og uafladelig prostituerer sig«. Ogsaa A. E. Boye angreb i Juniheftet af »Athene« (som vi senere skulle se) Baggesens nysanførte Digt. I »Dagen« for 28nde Juni bemærker Rahbek, »at han for Fremtiden ikke paa nogen tænkelig Maade vil værdige Søndagsskriveren og alle hans Skriverier og Svinerier mindste Opmærksomhed«, medmindre han skulde omsider sættes i den uundgaaelige Nødvendighed »at lade Loven skaffe sig Ret og Fred«.*)

Det Nummer af »Lille-Søndagaften«, vi her dvæle ved, sluttede med følgende Manifest:

„Lille Søndagaftens Bestemmelse.

Fra det Øieblik af, jeg ikke blot besluttede at overlade mig til Driften: at idealisere Livet og udtrykke mine Tanker og Følelser i et ædlere end det almindelige Sprog, men alvorligen bestemte mig til kunstigen at dyrke den Evne, Naturen syntes dertil at have forundt mig — fra det Øieblik af, jeg altsaa med Bevidsthed afstak mig selv det

*) Fremstillingen af Rahbeks og Baggesens Mellemværende paa denne Tid i den Sidstes Biografi (IV, 144), er, hvad der fremgaaer af Ovenstaaende, unøiagtig — dette omfangsrige Arbeide er overhovedet ingenlunde nogen paalidelig Kilde.

besynderlige Maal, jeg paa min Hidtils-Bane gjennem Livet som virksom Medarbeider til Aandens Udvikling og Menneskehedens almindelige Forædling har havt for Øie, stræbte jeg for alle Ting først og fremmest at gjøre mig bekjendt med Digterens uefterladeligste Pligter. Saavel Filosofi som Historie, saavel min egen Tænken som de hellige Exempler af de største Mestere og Mønstere blandt mine Forgængere paa denne Bane lærte mig til fuldeste Overbevisning, hvad min Samvittighed alt i min tidligste Ungdom havde tilhvisket mig: at uden Renhed, Kydskhed og en vis Uskyldighed, om ikke Hellighed, i Fantasi, Sprog og Foredrag Digteren (hvis han med disse Mangler ellers fortjener dette Navn) er og bliver sit Folks og den ham læsende Verdens farligste Fjende, det Modsatte af, hvad han egenligst bør være: Menneske-Dyrets Forædler, Sandselighedens Forfiner og som saadan det selskabelige Livs vigtigste Forskjønner. Hos vilde og barbariske Folk er det hans guddommelige Kald at lægge den første, i oplyste og dyrkede Stater at lægge den sidste Haand paa Borgernes Opdragelse. I Almindelighed har han denne Bestemmelse tilfælles med alle Kunstnere -- thi det Legemlige, Sandselige og oprindeligen Dyriske er Formaalet til Forædling for al egenlig Kunst, ligesom det Aandelige, Oversandselige og oprindelig Fornuftvæsenlige er Gjenstanden til Udvikling for al Videnskab — men i Særdeleshed som Digter, som denne høieste Kunstner, i et Land, hvor Kulturen ikke længer er i sin Begynden, bør han, saa at sige, lægge den sidste Haand paa det allerede ved anden Dannelse forædlede Menneske-Dyr ved at forskjønne selv Aandens Udvikling og forfine endog den høiere Sands, fuldende Menneskets Opdragelse og sætte Kronen paa Kunsternes og Videnskabernes allerede færdige Værk. Med denne ligesaa klare Forstandsanskuelse som dybe Hjertefølelse af Digterens Kald og Bestemmelse

har Forfatteren — efter i et Tidsløb af tredive Aar i de to forskjellige Digter-Luner, i de to forskjellige Forestillingsmaader og i to forskjellige Sprog flittigen selv at have ydet sin ringe, men rene Skjærv paa Musernes Alter — grebet Satirens Svøbe, for, om muligt, at jage de mest ublu Giftsælgere, Skjøger og Pjaltekræmmere ud af Apollos danske Tempel og idetmindste skrække Andre fra modvilligen eller letsindigen at træde i deres Fodspor. Men da der blandt de sidste af disse Vanhellige turde findes mange, der mere af Fattigdom i Aanden end formedelst Snyderi i Hjertet og Skakkrekneb i Hovedet besudle Helligdommen med Falbyden af deres Pjalter, har hans kritiske Billighed og Medlidenhed besluttet foruden hin Horatsiske Svøbe at bruge den næsten ligesaa kildrende som stikkende Horatsiske lille Skjemt-Pil — og, høist formodenlig, meget oftere end hin. Dette Forsøg til Indførelsen af et Slags Politi, hvortil vort Parnas under dets bekjendte barbariske, flaue og smudsige Triumvirat høiligen trænger, vil, efter at have begyndt, hvor »Gjengangeren« slap, fortsættes i nærværende »Lille Søndagaften«. At dens Udgiver har paataget sig det uden Kald fra de benævnte tre Autoriteter og uden at være bedt derom af deres dem tilhængende Partigængere, Dagdrivere og Løsgængere behøver han vel ikke at forsikkre. Opfordringen dertil er bleven ham gjentaget af den eneste literariske Autoritet, han og alle Musernes sande Venner og Dyrkere erkjende: den æsthetiske Samvittighed nemlig, hvis Religion Grækenlands og Roms udødelige Mønstre og alle overalt erkjendte følgende Kunstens Mestere i deres klassiske Værker har aabenbaret ham. Hvorvidt det er klogt af ham at følge denne Opfordring i den Periode, i den Stilling og mellem de Omgivelser, hvori han nu befinder sig, vil uden Tvivl Efterverdenen først med Sikkerhed kunne bedømme, da det

endelige Udfald af hans velmente Forsøg ene kan afgjøre det.«

Baggesens »Horatsiske lille Skjemt-Pil« skal altsaa paa Gratie-Treenighedens Vegne bruges mod vort Parnasses »barbariske, flaue og smudsige Triumvirat« — Asa-Vildgalten (Oehlenschläger), det skikkelige simple Svin (Rahbek) og Oversætter-Galten (N. T. Bruun) — til Opbyggelse for Triumvirernes »Partigængere, Dagdrivere og Løsgængere«, ligesom han bar grebet »Satirens Horatsiske Svøbe« for at jage »de mest ublu Giftsælgere, Pjaltekræmmere og Skjøger« med deres »Snyderi i Hjertet, Fattigdom i Aanden og Skakkrekneb i Hovedet« ud af Apollos danske Tempel. Dette »Forsøg til Indførelsen af et Slags Politi« paa Parnasset — en Fortsættelse af Gjengangerfærden — vies hans lille Søndagaftens Organ. Man kommer herved uvilkaarlig til at tænke paa Versene i Goethes »Zahme Xenien«:

»Ist denn das klug und wohlgethan?
Was willst Du Freund und Feinde kränken!«
— Ich schreibe nicht Euch zu gefallen,
Ihr sollt was lernen!

Efterat Baggesen i det tredie Nummer af »Skuddagen« (Nr. 000), den 27nde Marts, blandt Andet, havde ladet trykke »Dødens Aftensang« med Slutningsversene:

»Hør den sidste Vove trille!
Hør det sidste Vindens Pust!
Tænk: din Sjæl og snart bli'er stille,
snart er og dit Hjerte knust!

I mit Favntags Aftenslummer
ligger al Naturen Lig —
arme Martyr, end din Kummer,
snart jeg favner ogsaa Dig!« —

gik han i »Lille Søndagaften« Nr. 4, den 2den April, atter, vexlende som Maaneden, vi opholde os ved, over til det andet af sine »to forskjellige Digterluner« og den anden af sine »to forskjellige Forestillingsmaader«, idet han sluttede »Pindsvinet«.

Vi forlode sidst de ni Grise-Glutter, lede og kjede af Maskepiet saavel med det skikkelige simple Svin som med dets Fætter, Oversætter-Galten, flygtende hjem, med Raab om at faae Pindsvinet tilbage. »Det var paa Tiden;

»thi hidtil gik det dog paa Fire, men
den djævels Fætteren (den Værste af de Tvende)
var sindet næste Gang, naar de kom hen
til det barbariske Morads igjen,
deri dem rent at endevende.

Hvad (mellem os!) de Ni paa Flugten havde skyndt,
var, at han — med den Ældres Bifaldsnikken,
trods dennes første Bud i Æsthetiken —
dermed alt havde lidt begyndt
tre, fire Gange.«

Baggesen veed forresten ret godt,

»— — — — — — at der er Mange
den Dag i Dag i Byen, hvor jeg boer,
som mene: Faren ikke var saa stor,
og at jeg i mit strenge Lune
ser altfor sort hvert Svine-Spil,
der falder noget i det Brune«.

Fortællingen vedbliver:

»De tvende tidtbenævnte Svinebrødre,
der ikke havde ventet sig

det sidste, rent fortvivlte Skrig
af Døttrene til den usaligste blandt Mødre,
holdt op at le
ved Synet, som i Svinestien
de nu' fik se,
da, hentet af de ældste tre,
det frygtelige Pindsvin indtren i 'en.

Rundt om den smertestumme Niobe
laa slængte ned de snavsbestænkte Poder

— —

og gjentog, skraalende, bestandig: »Moder, Moder,
giv vores Pindsvin os igjen!
Det var vor sande, redelige Ven.
Paa Veien hen til Kildevandet
han vilde vores Vel med al sin Strenghed, men
de to derhenne ville noget Andet.«
Det ædle Pindsvin stod og saae
medlidende paa denne Gruppe;
de To begyndte dem at skuppe
mod Laagen, han lod aaben staae —
da Moderen, som vaagnet op af Dvale,
Forførerne tiltalte saa
med Miner og med Blik, som jeg kan ikke male:
»Herud af Stuen, flux, paa Dør, gemene Svin!
Du mer end Sudler og Du mer end Sluskus,
Du med din Lugt af dovent Brændevin!
Du med din Stank af Dyvelsdræk og Muskus!
Reis alle Børsterne, miskjendte Ven!« —
idet hun vendte Blik og Tryne hen
imod vort Pindsvin — »viis, at Du kan stikke
dem ud hos alle Ni til Punkt og Prikke!«

Pindsvinet strakte knap en Pen af Posen frem,
saa havde Fanden dem,
og han gik ind med Moderen alene
bag Stien i et lille Kabinet,
mens Døttrene stod op og gjorde dem saa rene
som muligt — med en skiden Tvæt.

»Min Herre!« sagde hun, »De har et ædelt Hjerte,
De taler, og De handler uden Skrømt.
Bedrager mig vel Haabet i min Smerte,
at det er ikke mindre blødt og ømt?
Omsonst Naturen Dem med lutter Torne
har neppe Barmen pandsret om,
hvis, som hos mangen simpelbørstet Orne,
den var ufølsom eller tom.
Jeg veed, at Ananassen, Palmen, Rosen
og Honningfuglen selv i Rustning Dem er lig,
mens Paddehatten, Skræppen og i Mosen
Skruptudsen selv er uden mindste Pig.
De vil, i Kraft af den indvortes Sødme
jeg tiltroer Deres ydre Bitterhed,
vist glemme venlig, hvad jeg uden Rødme
kan ikke tænke, sige, røre ved.
Lad Dem en Moders Angst og Taarer røre!
Tag Dem endnu engang af mine Smaa!
De kan Dem ene redde ved at føre
dem fra den Vei, de hidtil vandred paa.
Gjør, hvad De vil, for vores Maal at naae,
skjænd, dadle, skose, prikke, stikle, slaa,
kort, gjør, for rene dem igjen at faae,
hvad De for Deres egne vilde gjøre!«
Pindsvinet svarte rørt: »O, vidste De, Madam,
hvor gjerne jeg dem redde vilde!

Men, ak! trods alle Spyd i denne Ham,
jeg frygter, at det er for silde.
Stik maa der til og ikke blotte Prik;
men med den haarde Hud, de efterhaanden fik,
de lidt vil bryde dem om alle mine Stik.
Vel veed jeg end et Raad, men for saa kjælne Poder
hvo kunde foreslaae deslige vel en Moder?
Jeg kan det ei. Hvis og som selv Papa
jeg var istand dertil, mit eget Hjerte
maaske sig undslog, hvis jeg var Mama.
Ja, var det Drengebørn. Men . . .« —
»Sig mig da
hvad er det for et Raad?« —
»Ordsproget siger . . .
Men nei! — Som sagt, Madam! for unge Piger,
som man har lidt forkjælet og forkyst,
er altfor smertelig en saadan Dyst.« —
»Sig, jeg besværger Dem! Med ingen Smerte
kan kjøbes mig for dyrt den rene Lyst
at trykke mine Døttre pæne, prude,
som salig Hr. Sehrimners Sønners Brude,
selv Brud endnu engang, til dette Bryst!« —

»Velan, Madam! jeg vil endnu det mage,
at hver af dem skal blive Pænhed selv
og, for sin Moder at behage,
istedenfor i Dynd at rode og at rage,
spadsere selv med Vellyst alle Dage
til Musebadet i Kastales Elv.
Kun een Betingelse: den gamle Roser
maa med sin unge Fætter aldrig Fod
i Stien sætte mer, om og lidt Blod
herefter flød ved Stik af mine Penneposer.

Men paa den Fod, som Sagerne nu staae,
vil dette selv kun lidt forslaae.
Der først og fremmest med de Smaa
en Forberedelse maa foregaae,
før hine Stik ret kunne bide paa.
Hvad vilde hjælpe dem at prikke
den ydre Skorpe rundt om deres Hud,
saaledes som de nu ser ud?
Hvis mine Penne dem med Nytte skulle stikke,
de ganske levende maa koges først i Lud!«

Grisemoderen svarer med et Smil, at hun selv sad og tænkte derpaa. Bag hendes Sti — vedbliver hun — staaer den store Kjedel altid og koger, thi hun har hver Dag Vask. Men hvordan faae Døttrene deri?

»Mig falder noget ind. Leg Blindebuk paa Tofte,
som De med dem tilforn har gjort saa ofte!
Vend Legen om og blind dem alle Ni!
Før saa den Ene med den Anden
med Prik og Stik til Mosters Dør paa Randen
og put dem i!
De vil naturligvis forskrækkeligen skrige,
men lad dem skraale — det vil Intet sige!
Jeg indser, de maa skoldes, hvor det gaaer,
med Hud og Haar.«

Denne moderlige Heroisme begeistrer Digteren til Udraabet:

»O, Grisemoder uden Lige!
Skjøndt Fablen sigér kun, at hendes ædle Flesk
var, ubestemt af hvilken Stamme, græsk,
af Karakteren ser man, selv iblinde,
hun var en egenlig Spartanerinde.«

Pindsvinet begynder saa Blindebuk-Legen; men, ak! der kom en Mand med en Slæde iveien.

»Usaligvis sig nemlig maatte hænde,
at just som allerbedst de Tvende sad
i Kabinettet uden mindste Drømmen
om Folkesnak og denne Verdens Dømmen
og Dit og Dat — hvad veed jeg Alt? —
gik Hjørnet om vor Asa-Galt,
for, med en salig Friers hele Varme,
hjemkommen fra en lille Tour,
han havde gjort i den romantiske Natur,
at kaste sig i Enkens Arme.
Han troede Graven vel forvart,
og at det med Opdragelsen derhjemme
var nu saa godt som kant og klart,
da pludselig en Pindsvinstemme
han hørte, standsende sin Fart.
Han titted ind igjennem Sprækken
og saae ved sin Gudindes Fod
Pindsvinet, ak! og, som det lod,
hun Intet havde derimod.
Ved dette Syn man tænke Skrækken,
som isnede hans Asa-Blod!
Alt endtes for hans Syn og vendtes
i Kabinettet, han indstirred i.
Jo mer han stirrede, jo mer det blændtes
af Frygtens eget Kogleri,
og, kort, hans hele Sjæl bespændtes
af den urimeligste Jalousi.«

Man mindes uvilkaarligt om Slutningen af Oehlenschlägers Fortælling »Eremiten« i andet Bind af »Digtninger«, som

udkom i Slutningen af forrige Aar, hvor Frands forfærdet opdager Bajads, og bliver »saa bleg som et Lig« *).

Fortællingen i »Pindsvinet« vedbliver:

»Beslutningen, han tog, var overmaade tragisk:
En efter Anden først at myrde alle Ni,
saa Moderen, saa — Hela staa mig bi! —
naar først af Blod var fuld den hele Sti,
nedstyrte baglængs sin Rival deri,
saa endelig, aldeles svinofagisk,
med Top og Tavl og Hud og Haar og Krop
i Raseri at æde selv sig op.

I denne Stemning løb han rundt om Huset

— —

som ude af sig selv og rent forfuset.
Formodenlig det ogsaa faldt ham ind,
at hver Rivalens Børste var en Pind,
og at det var lidt voveligt alene
at gaae med bare Tænder mod hans Prene.
Med vilde Blik han saae sig om —
og se! de tvende Svinebrødre kom
med hine ni firbenede Genier,
hos hvem Hovmester var vor Frier.

Ulykkelige Pindsvin, medens Du
nu leger omvendt Blindebuk derinde,
lidt tænkende paa mindste fjendtlig Hu,
sig Skjebnen ruster med sin hele Gru
mod Dig og alle dine Pinde!

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 277 og 278.

Vildgalten ei saasnart dem komme saae,
før han begyndte lydt at skraale:
»Hid, Venner, hid, hvis I vil ikke taale,
at Eders hele Verden skal forgaae;
Et Pindsvin, som bestaaer af lutter Naale,
som blot, og det kun halv, i Navnet er et Svin,
bereder vort Parnas, det vilde som det tamme,
hvis ei forinden ham dets Huggetænder ramme,
total Ruin.
Sehrimners Sønner! op og hevner Eders Brude,
som han derinde ta'er med Vold!
Op, Svinebrødre! det er med os ude,
hvis ei blir knust hans Pindeskjold.
Rask, Alle nu som En! Han er alene
derinde med de Ni. Var han af Staal,
vi Alle, skulde jeg dog mene,
især før han faaer Tid at reise sine Prene,
paa ham vel kunne gjøre Kaal.« —
»Ha!« raabte de, »det er den Mester Lutter-Naal,
der Alt vil have paa det Rene!
Vi kjende ham! — Dasz Dich der Deufel, Du! —
Nous le carnuflerons! — A seie med itu!«
Saa skreg den hele Flok, den Ene med den Anden
i deres Miskmask-Sprog, som de var fra Forstanden*),
og alle styrted ind i Stien: »Hø, hø, hø!« —
paa Dansk saa meget som: Den Djævel han skal døe!

---

*) Det er aabenbart »den halvtydske« Oehlenschläger (for at bruge Baggesens Udtryk i Brevet til Pram fra 1812 — se dette Værks tredie Afdeling, Side 221), som Baggesen her lader tale Tydsk, medens N. T. Bruun (ligesom tidligere i »Pindsvinet«) optræder som en Jean de France, og Rahbek, hvis Fader var en jydsk Bondesøn, expektorerer sig paa Jydsk.

De styrtede just ind — saa magede det Fanden,
der havde her skinbarligen sit Spil —
i Øieblikket som, med Øine bundne til,
de Ni sig nærmede til Randen,
hvor, for at tvætte dem, vort Pindsvin stod
paa just ei meget sikker Fod.
Vor Asagalt, det simple Svin og Fætteren
med rasende Forsigtighed
løb alle pludseligen bag paa Tvætteren,
og styrtede ham uden Møie ned
i Luden, som var dygtig hed.
Saa slukkes Renheds Lys! Sic transit mundi gloria!
Han styrted, plumpte, sank; og Alle skreg »Victoria!
Fordømte Pindsvin, lig Du der!
Du kommer Ingen mer paa vort Parnas for nær!«

I Slutningen af »Eremiten« hedder det efter Bajadses Forhaanelser: »Alle Mennesker forundrede sig i høi Grad over denne Uforskammethed, og han var uden Tvivl bleven stenet, hvis ikke Nogle af Byens Ungdom, som han havde faaet paa sin Side ved at bringe dem til at le, havde taget ham i Beskyttelse«. Da »den grusomme Bajads« vedbliver sine Angreb, »kunde Folk ikke holde sig længer. En stærk Karl slog ham i Hovedet, saa han tumlede.« — Hvor høist forskjelligt feiredes anden April 1814 og anden April 1801! Dengang skød Kongedybets Kanoner det nye Aarhundrede ind, og den unge Oehlenschläger stemte sin Harpe; nu var Danmarks Stjerne dalet tilligemed Napoleons, og mørke Skyer dækkede vor poetiske Himmel. Baggesen sang dog lystigt op, ligesom Bjørnstjerne-Bjørnson i vore Dage:

»Jeg vælger mig April!
I den det Gamle falder,

i den det Ny faaer Fæste.
Det volder lidt Rabalder;
dog Fred er ei det Bedste,
men at man Noget vil.

Jeg vælger mig April,
fordi den stormer, feier,
fordi den smiler, smelter,
fordi den Evner eier,
fordi den Kræfter vælter —
I den bli'er Somren til.« *)

Den anden April 1814 erklærede det franske Senat Napoleon for afsat, efterat de Allierede den sidste Marts havde holdt deres Indtog i Paris. Reaktionen indtraadte med det nye Aarhundredes Helt, »stor i Fortrin, stor i Feil«, som J. L. Heiberg siger i »En Sjæl efter Døden« om Oehlenschläger, hvis Stjerne havde hævet sig samtidigt med Korsikanerens, og der nu, medens den uhyre Verdens-Katastrofe fuldbyrdedes, blev kaldt til Orden af Baggesen, det foregaaende Aarhundredes sidste store poetiske Kraft hos os. Frankrig var, ikke mindre end det øvrige Europa, bleven træt af Napoleons kolossale Ærgjerrighed, Despoti og Krige, der havde kostet det Friheden og udgydt Strømme af Blod. Thiers siger: »On ne voyait plus dans Napoléon qu'un fou furieux, des mains duquel il fallait tout de suite et à tout prix tirer la France et soi-même« **). Baggesen havde ligeledes erklæret Oehlenschläger for »rent ravruskende gal« og (for at bruge Billedet fra Rimbrevet »Min Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv«) styrtet sig som en Cur-

*) Bjørnstjerne Bjørnson: »Digte og Sange«, 1870, Side 130.
**) Histoire de l'empire, livre XXXV.

tius i Svælget, hvori Parnasset, efter hans Mening, truede med at synke*).

6.

Dagen efter »Slutningen« af »Pindsvinet« (den 3die April) tryktes i det fjerde Nummer af »Skuddagen« blandt Andet Digtet »Noget for Noget«:

»Klag ikke, Digter, at din Krands
Dig koster Liv og Gods og Ære,
at idetmindste hertillands
Du maa Deslige næsten rent undvære!
Hver borgerlig Sirat og selv hver dyrisk Fryd,
ihvor det gaaer, dog koster Noget.
En offrer slig sin Frihed, En sin Dyd,
en Tredie Tanken og en Fjerde Sproget.
For Intet faaer man høit et Baroni
med intet Andet end Diplomet i.
Det være nok saa lidt, for alle Kroner
betales Noget; selv de nye Throner,
skjøndt for en Spot man ofte slaaer dem til
paa Despotismens Assistensauktioner,
dog koste dem, som slige kjøbe vil,
om ikke mer, dog Fædreland og Ære
med hvad vor Nutid ellers kan undvære**).
Og, Digter, Du, som vil den Krone bære,
for hvilken Fredrik offred til Voltaire,
Du knurrer over en saa billig Pris
som blot den jordiske Lyksaligheds Forlis!«

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 221 og 277.

**) Naturligvis Hentydning til Thronskifterne i Napoleons Tidsalder.

Alle Baggesens tre Organer, saavel »Søndagen« som »Lille Søndagaften« og »Skuddagen«, havde, jævnsides med det Polemiske, indeholdt værdifulde prosaiske og poetiske Arbeider af vor forunderlige Janus, saaledes, foruden flere Fragmenter af Labyrinthens Fortsættelse, — deriblandt »Mit første Ophold i Basel« og »Ankomsten til Venedig« — det aand- og klangfulde store Digt« »Jordens Kjærligheds-historie eller Aarstiderne»*) samt de tidligere omtalte »Knud Vidfadmes Svanesang, digtet i hans Skibbrud 1807,« »Knud Vidfadmes Hjemve, en Klagesang, digtet i Paris 1807«**), »Digtervise«***), o. s. v. I det sjette Nummer af »Skuddagen«, den 17de April, begyndte den Hjemvendte endog en af sine betydeligste og eiendommeligste Produktioner, »Thora fra Havsgaard«, ligesom for slaaende at vise, at han endnu havde Kraft til positiv Virksomhed, endog i større poetisk Stil. Den episke Digters Krands øvede vedblivende sin Tiltrækningskraft paa vor Skjald; og første Sang af »Thora fra Havsgaard«, der tryktes i det ovennævnte Nummer af »Skuddagen«, var unegtelig en ikke lidet lovende Begyndelse til et stort episk Digt. Med hvilken homerisk Anskuelighed, men tillige med hvilket moderne romantisk Clair-obscur er ikke den ensomme Gaard nærved den store, vilde Skov malet! Hvor hensættes man ikke levende i den sildige Efteraarsaften, medens Nordenvinden suser udenfor, i den stille Stue hos Oldingen og den attenaarige Datter, med hvem man gyser, da en Kno banker paa Vinduet! Den uhyggelige Kulsviers Ankomst, Thoras Rædselsgang i den mørke Port mellem Kulsækkene med deres levende

*) Den tydske Original, »Die Jahrzeiten«, havde staaet i »Heideblumen« 1808.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 19—28.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 117.

Indhold, Spændingen, medens den tro Karl, Grimer, i Maaneskinnet i Galop sprænger efter Undsætning, og den gamle Fader slumrer ind ved Piben og Mjødkruset — hvor følger man ikke i bevæget Stemning alle disse Rembrandtske Scener!

»— — — — — — — — — — Da saae hun af Koften pludselig skyde sig frem en skarp Haandøxe med Blod paa; men paa den Blegnendes Læber forvandledes hurtig til Smilen Angestens Krampe. »Hvad har I dog der for en underlig Murske?« spurgte hun mildt; »den er ikke som den, vi har her i Huset!« — »Det er min Kulkniv!« brummed han hult. Da just i det Samme Tolv slog Værket. »Saa skærer I Kul med Knive!« vedblev hun, medens den snorkende Gamles ærværdige Hoved alt nedsank dybere ned mod Disken ved hvert Uhrværkets Igjenslag. »Levende Kul!« gren Morderen lydt, imens han af Barmen Øxen tog frem i det ellevte Slag — men, o! med det tolvte lød det saa ængstelig ventede Smæk paa den gjaldende Bagdør. Øxen af Haanden den Hævende faldt; med Hurtighed Thora greb den og ilte dermed, opspringende, Grimer imøde, der, med en Kølle bevæbnet og taus, nu pludselig indtren. »Alt er i Orden!« han hviskede tyst, imens fra sit Sæde reiste sig, klappende lydt, Kulsvieren — dog i det andet Klap alt Køllen ham traf den brat fremtørnende Pande, knusende med et eneste Slag Mordtankernes Hvælving.«

— — — — — — —

Sagnet om Thora havde Baggesen forresten hørt fortælle en Aften i Vinteren 1806—7 af Sofia Ørsted, Søsteren til Digterkongen, der nu bekæmpedes. Fire Sange til tryktes i paafølgende Nummere af »Skuddagen«. Digterens Behandling af det eventyrlige skaanske Folkesagn i Fortsættelsen af »det natlige Kvad« om »Skjebnens rædsomme Gang og Uskylds Kamp med det Onde« sætter, om end meget mindre end i første Sang, ikke ringe poetiske Kræfter

i Bevægelse og undlader heller ei — hvad man end fristes til at indvende mod denne mørke Hexameterdigtning baade i det Hele og i det Enkelte — at øve en ikke ubetydelig Virkning paa enhver modtagelig Læsers Sjæl.

Det Nummer af »Skuddagen«, hvori »Thora fra Havsgaard« begyndte, sluttede med en »Skuddagsanmærkning«, hvori det hedder: »Da det er kommet mig for Øre, at man hist og her i Publikum skal have yttret den Frygt, at de af mig i Literaturkalenderen indførte, vor danske Læseverden saa fornødne Søndage, trods mit høitidelige Løfte: ret ordenlig at helligholde dem, og en i visse Maader endog altfor festlig Begyndelse med deres Firen*), tilsidst ville blive hverken mer eller mindre end høist overflødige Skuddage og som saadanne forlænge det allerede kun altfor lange Literatur-Skudaar — maa jeg tage mig den Frihed at give mine ærede Læsere og Læserinder et Par Oplysninger, min tilsyneladende Overtrædelse af det tredie Bud angaaende. I min »Lille Søndagaften« (der, efter Hensigten, skulde forholde sig til »Søndagen« som Lille Juleaften til store Juledag eller — som Pebernødder forholde sig til Julekage) anmeldte jeg de Gratiers Flugt, uden hvis Nærværelse jeg idetmindste ikke veed af nogen, endog nok saa lille Høitid at sige. Vel nægter jeg ikke, at et Par af dem snart kom tilbage — hvis ikke havde jeg aldeles nedbrudt min lille Helligdagshytte; men netop den af dem, som jeg under mine nærværende Omstændigheder mindst kunde undvære, var og blev borte, Gratiernes Gratie selv nemlig, Eufrosyne, eller, som Grækerne ogsaa kaldte hende, Eleutheria, paa Dansk: aandelig Frihed, eller maaske bedre: aandelig Utvungenhed. Hendes Bortebliven forbød mig vel ikke ganske

*) ɔ: Feiren. — Hentydning til Brevvexlingen mellem de tre Gratier og Udgiveren i de to første Nummere af »Søndagen«.

at more mig selv og Andre paa en uskyldig Maade; men den gjorde mig det aldeles umuligt at gjøre det paa den engang begyndte Maneer, da hun netop havde Nøglen med sig til Søndagshytten, vi skulde dandse i*). Hvad jeg i denne Forlegenhed kunde foretage med de to andre, var fra den egenlige Helligdagsside hverken hugget eller stukket. Paa Parnasset er mig allerede alt Halvt modbydeligt (og jeg haaber Andre med), men Totrediedel Himmel — jeg tør ikke sige, hvad jeg mener derom — heller rent Helvede! »Kom ihu, at Du helliger Hviledagen!« er rigtignok for Søndagsbladudgiveren et helligt Bud; men, som et paabydende, staaer det dog for mig under det endnu helligere forbydende: Tag Dig i Agt for at vanhellige den! Tiden løb imidlertid, og paa hver Løverdag fulgte, som sædvanlig, Noget, der dog ikke var Mandag. For at fylde dette, i min egenlige Huldgudindes Fraværelse, uden at træde enten den Hyldest, jeg skyldte hende, eller den Fyldest, jeg skyldte mine Kvartal-Prænumeranter, for nær, indførte jeg indtil videre de Helligdags-Hulbødere, jeg kalder Skuddage. Dette er Sagens sande Sammenhæng; og mine Læsere have ingenlunde at befrygte (som det misforstaaede Navn kunde give Anledning til), de skulde faae flere Blade fra min Haand, end de have gjort Regning paa — anset, at jeg er uendelig langt fra at ville forlænge Literatur-Almanakken og indskyde flere Dage deri, end man allerede har. Jeg kan helligen forsikkre, at jeg hellere, hvis det stod til mig, tog de sex Syvendedele af disse bort — især i den literariske Skud-Tid, da Papiret er næsten ligesaa dyrt som Livet, Livet vel saa slet som Papiret og den almindelige Tryk og Betryk værre end begge Dele.«

---

*) Hentydning til Konflikten med Autoriteterne i Anledning af »Søndagen«.

Baggesen havde begyndt sin dramaturgiske Kritik over Oehlenschläger med »Hakon Jarl«, altsaa med Digterens i dobbelt Betydning første Tragedie. Han havde derpaa vedblevet den med »Correggio«, ved hvilket Drama Baggesen (som vi ovenfor hørte) satte Vendepunktet, Begyndelsen til Digterens Dalen. I »Dannora« for 1ste Mai kom saa Raden til »Hugo von Rheinberg«, et af Digterens sidste, ubestridelig svagere Arbeider, der ret gav den gamle Stadssatyrikus Leilighed til at slaae sig løs. Det kaldes »dette Baldur hin godes, Hakon Jarls og Axel og Valborgs Digter høist uværdige Forsøg i det ridderlige Sørgespil«; og der siges: »Trods al den romantiske Trolddom, Forfatteren har ødslet med i Rædsel paa Rædsel, Vidunder paa Vidunder og Usandsynlighed paa Usandsynlighed — trods tre Stil-Afvexlinger: Rim, Prosa og en Slags Jamber — fire Foredragsforandringer: det tragiske, det komiske, det borgerlige og det blandede — fem Forestillingsarter: Sørgespillets, Lystspillets, Idyllens, Operens og Ballettens — og halvsjette Mord (det blot fortalte med iberegnet) — ikke at tale om de ganske nye og aldeles overordenlige magiske Hjælpetropper, af f. Ex. en astrologisk Troldmand med sin Ønskekvist (Zoroaster), af en musikalsk Troldmand med sin Violoncel (o zart!), af en poetisk Troldmand med sin Minnesang (Troubadouren) og af en historisk Troldmand med sin Forelæsning af Snorro Sturleson paa Dansk i et tydsk Værtshus Anno 1229 (Harald) — var Virkningen langtfra ikke at ligne med den, de dramatiske Pots-pourris af Kotzebue gjøre paa Theatret, uagtet den var større (mod Enden idetmindste) end den af de fleste af Forfatterens øvrige Skuespil. Sagen er, at Stykket, saa rigt det er paa overraskende Stillinger, Optrin og Mængden behagende Gyseligheder, ingen egenlig Interesse har, da det mangler aldeles Enhed i Handling, Natur og Sandhed i Hovedpersonernes

Karakterer og, mer end alt Andet, endog den løseste Sammenhæng. Denne Sidste savnes ikke blot i Stoffet og i Formen, men selv i det, for hvilket en Digter vælger sit Stof og bestemmer sin Form — den foresvævende Ide nemlig, hvad enten vi antage den at have været Skildringen af Ridderlivet Anno 1229 eller Fremstillingen af en original tragisk Karakter eller Sandseliggjørelsen af en stor heroisk Tanke; og Stykket synes saa lidet en af sig selv udspunden Fremstilling, at man tvertimod fristes til at troe det sammensat af lutter hinanden fremmede Fragmenter. Den fornemste Handling, den eneste idetmindste, der kan anses for Stykkets egenlige Stofkjerne, er et paa Scenen foregaaende Leflespil mellem en Ægtemand og en anden Ægtemands Hustru; thi Kunigundes lidt vel enfoldige, blot i Blindhed eller i Mangel paa al Karakter bestaaende Dyd: den at taale Alting nemlig — ledsager blot Handlingen, eller egenlig: er den blotte lyse Grund, dens Sorthed er malet paa. Til denne ganske almindelige Begivenheds Fremstilling har Forfatteren fundet for godt at sætte ligesaa mange Personer og Nationer i Bevægelse som Shakespeare til at fremstille Kjernen i et helt Aarhundredes fædrenelandske Historie: 25 nemlig af de første og 4 af de sidste (der endog er een Nation mer end Shakespeare har), ikke at tale om Zoroaster, der, efter Navnet at slutte, synes at være hentet endnu længere borte fra end Nogen af de Andre. At de fleste af disse Personer aldeles Intet bidrage til Handlingens Fremskridt, Udvikling eller Knudens Løsning, vilde man endda til Nød lade gaae, hvis de idetmindste tjente til at sætte den i stærkere Lys eller og blot til at indfatte den. Men de gjennemkrydse den blot, afbryde den og adsprede Opmærksomheden, hendragende denne paa ganske uvedkommende Ting. — — — Intet er mere forfeilet i denne Ridder-Tragedie end den sande Ridderaand

og Korstogtidens Karakteristik. De tre, Ridderen som saadan udmærkende Særkjender: Tro, Galanteri og ægte Tapperhed mangle, enkelte eller tilsammentagne, de her optrædende Riddere. — — Walther og Kunigunde ligne mere Personer fra den Siegwartske Periode*). — — Forfatteren med sit nittende Aarhundrede stikker allevegne igjennem. — — Ufatteligt er det, hvorledes en tragisk Skuespildigter af Oehlenschlägers upaatvivlelige Rang (den vi, med Hensyn paa de herlige Stykker, hvori han blev sin eiendommelige Muse tro, gjerne erkjende den høieste næst Evalds) har kunnet fornedre sig til at sammensætte af alskens tydske Reminiscenser et saa Kotzebueligt Stykke — og, naar han nu engang gjorde det, hvorledes han har kunnet udsætte sig for og paa en Maade trodsende fremkalde en streng Kritik af et som saadant ganske morsomt Spektakelstykke ved at kalde det en Tragedie. Anmelderen, der ulykkeligvis er temmelig fortrolig med Scenerne paa hin Side Beltet og veed, hvor de enkelte tragiske Stænk i denne saakaldte Tragedie har hjemme — Anmelderen, der, trods disse nye tydske Bekjendtskaber, ikke har glemt sine gamle danske Venner og deriblandt den genialske Forfatters egne virkelig originale Stykker — Anmelderen endelig, der ikke blot kjender de nye, men og de gamle Kunstens Mesterstykker og veed, hvad der, trods alle tilladelige Udvidelser af Sfæren, hvori Tragedien bevæger sig, maa være og blive dens uoverskridelige Grændser, hvis den ikke skal ophæve sig selv — tilstaaer, at han har tvivlet, om det ikke var en alvorlig ment satirisk Parodi paa de nyere romantiske Dramer. Den Omstændighed, at Forfatteren allerede har leveret nogle Parodier, uden just at betitle dem som saa-

*) Tydskeren J. M. Millers Roman »Siegwart«, hvori den sentimentale Literaturretning naaede Høidepunktet, udkom 1776.

danne, een paa den Molierisk-Holbergske Komedie. nemlig i »Kanarifuglen«, een paa det Floriansk-Engelske Idylspil i »Ærlighed varer længst« og hele to paa Operen og Operetten i »Faruk« og »Ludlams Hule« — bestyrker ham endnu i denne Tvivl. »Hugo von Rheinberg« er og bliver et virkelig parodisk Stykke som Tragedie — selv naar vi antage, at den Shakespeareske Form og Behandling er og bør være denne Skuespilarts evige Mønster. Parodisk er i Afvexlingen af de tre Stilarter idetmindste Maaden, de afvexle paa, der aldeles vender op og ned paa den Shakespeareske, ved som oftest at lægge de høiere Personer det prosaiske og de lavere det poetiske Sprog i Munden. — — — At en Forfatter, der i sine Forelæsninger og ellers har yttret sit Had til Svulst, idetmindste til Evalds og Baggesens*), tillader sig en saa høi Flugt over alt det Sigelige og Syngelige, kan umulig forklares anderledes end som egenlig parodisk Persiflage. — — — Trods den virkelig tragiske, græsselige, Hakon-Jarlske Udgang, dette romantiske Leflespil faaer, kan den Alt overveiende, atter og atter Alt betænkende Kritik ikke Andet end anvise Tragedien »Hugo von Rheinberg« Pladsen mellem dramatiske Travesteringer og Ironier og henføre det til den Klasse af tragiske Parodier, hvor det Rædsomme, Sørgelige og Rørende har Overvægten i det romantisk blandede Stof, og det Pudserlige, Lystige og Latterlige Overvægten i den romantisk afvexlende Form. Denne Anmelderens alvorlige Mening, efter ikke blot at have læst, set og hørt det mer end engang,

---

*) I sine Forelæsninger over Evalds Værker 1810—11 taler Oehlenschläger baade om Svulst i Almindelighed og om Evalds i Særdeleshed. Om Baggesens findes dog Intet her, lige saa lidt som i Oehlenschlägers Forelæsninger over Schillers dramatiske Værker 1811—12, idetmindste saaledes som disse Debut-Forelæsninger tryktes i den ældste Søns rigtignok baade ufuldstændige og slette Udgave.

men at have studeret det med Lyst til at kunne forene dets Særsyn med det Begreb, ældre Frembringelser have givet ham om Forfatterens Geni — er bleven ham mer end Mening ved nøjere Betragtning af Sproget og Stilen fra Begyndelsen til Enden. At Diktionen helt igjennem er parodisk, vil Ingen negte, der nogenlunde forstaaer vort danske Modersmaal. Umulig kan Digteren anderledes end med Forsæt for at parodiere tydske Sprogfordærvere — maaske ogsaa dem efterabende Danske — have tilladt sig den Vrimmel af Barbarismer, grammatikalske Bommerter, bagvendte Konstruktioner, bombastiske Fraser, udanske Talemaader og uforstaaelige Ord. — — — Uagtet Anmelderen i høieste Grad som Kritiker underskriver Horats' bekjendte

— ubi plura nitent, non ego paucis
offendar maculis*) —

saa kan han dog umulig vende Sentensen aldeles om, og om et Digterværk som dette foreliggende sige:

— ubi pauca nitent, non ego multis
offendar maculis —

saa meget mindre, da de pauca nitentia her ere nær ved at være nulla og de multæ maculæ nærved at være omnia. Dette maa klinge om et Værk af den Skjald, der i sine første dramatiske Arbeider ikke blot lovede, men holdt saa Meget (og hvis Naturevner Anmelderen saa hjertelig som Nogen beundrer, uden just, som de, der aldrig ere komne bag Gjærdet, at forgude dem), nyt og fremmed i et Digter-Keiserdom som det nærværende. — — — Det synes mig,

---

*) Horats: Ars poetica, 351 og 352.

som om jeg hørte Parodien tilskrige mig i Moritz's Udfordring til Hugo:

Hr. Anmelder! er I Helt,
nu, saa vil I ikke negte
først med Landse, saa med Sværd

(Kritik af Stil og Vers)

mod en Ridderskvind at fægte.

(Stykket nemlig).

Lad en Kreds i Græsset slaae!

(»Dannora«).

Kald paa Eders Prygelknægte!

(Metrik, Rhythmik, den sunde Forstand, o. s. v.)

Vi vil se, i Sadlen fast,

(de le)

om vi Heltene beslægte.

(Grammatik smiler)

Saaret I min Fader har;

(Rhythmik og Metrik smile begge to)

men hvad jeg formaaer at mægte,

(Logik og Grammatik le)

vil jeg hevne ham igjen
med min Landses tunge Lægte.

Smagen fniser, og alle Prygelknægtene udbryde med Skoggerlatter i Treugotts Kor:

Det maa hver en Kristensjæl
tilstaae ham: De Rim var ægte!

Anmelderen haaber, at Læseren ikke blot tilgiver ham imellemstunder slige smaa Træk paa Smilebaandet i Drøftelsen

af en tragisk Parodi, men takker ham derfor, da hans samvittighedsfulde Bevisføring ellers let kunde blive altfor kjedsommelig. Recensionen af et Kunstværk, har Schlegel sagt, bør selv være et Kunstværk; og en »Kjærlighed uden Strømper« bør man ikke kriticere med Strømper paa. Det vilde være enten sandt Pedanteri at gaae »Hugo von Rheinberg« igjennem med streng Alvorlighed, eller bitter Swiftisk Ironi. Anmelderen holder sig gjerne i et godmodigt, muntert Lune, kun med fuldkommen aabne Øine, midt imellem begge. Altsaa videre i den engang begyndte Tone!

»— Den skal Minerva krandse,
som vinder denne Kamp!«

(Vinde Kampen er allerede et tabt Slag mere.)

Morits:

(der bestandig forekommer mig Parodien selv)

»Du døer, naar Morits om sin Landse falter!«

Hugo:

(med Anmelderens hele Bifald)

»Ja, Du har Ret, jeg døer — jeg døer af Latter!«

Senere siger Baggesen: »Den hele lange, lærde, astrologo-alchymico-filosofiske Disputats mellem Zoroaster og Hugo indeholder næsten ligesaa mange eftergjorte tydske Bommerter som Replikker. Den parodierer nemlig den nyeste Skoles Filosofi, ligesom det Øvrige dens Poesi. Hvad vilde vor Steffens sige, hvis han nu kom hjem og saae, hvorledes den Mand, der har skrevet »Jesus i Naturen«, nu gjør sig lystig over hans Schellingerte Spinozismus? Lad ham sige, hvad han vil! Med Rette kan Hugos Forfatter svare ham:

Non lusisse pudet, sed nondum incidere ludum*). Os glæder det, at han endelig har indset Galskaben i den hele nye barbariske Romantik, og at han benytter dens fuldendte Studium paa en ham værdig Maade, som Cervantes benyttede den gamles. Saaledes kommer man paa ganske modsatte Veie til det samme Maal; og saaledes ser man evig i alle Revolutioner Ultrarevolutionære ende der, hvor Kontrarevolutionære begyndte.« I Anledning af det store Synderegister, Baggesen møder op med, siger han: »Nugæ! Bagateller! Smaating! udraaber Anmelderen selv ved at se tilbage paa dette lange Katalog af tilsyneladende forsætlige eller uforsætlige Bommerter, og for hans Øre klinger det Horatsiske: Cur ego amicum offendam in nugis**)? Ikke at tale om, at det hele store Værk netop bestaaer af lutter saadanne Smaating, maa jeg desværre svare med den romerske Kritiker: Hæ nugæ in seria ducunt. Hvad vilde Følgen blive for Sproget i Fremtiden, hvis den hele danske Ungdom, der, hvis den og læser andre Digtere, idetmindste ikke troer paa andre end den almindelig erkjendte største (hvilket jeg og vilde gjøre, hvis jeg var i de fleste unge Menneskers Tilfælde), blev ved at anse Pletterne i denne Literaturens Sol for lutter Straaler og hans parodiske Bommerter for alvorlige Skjønheder?« Anmelderen af Dramaet ender med at tale om »de alvorlig skjønne Scener, der ikke vilde skjænde den ædleste Tragedie,« og fremhæver specielt »den kraftig skjønne, ægte Goethiske, naiv-tragiske Scene mellem Ridder Ruprecht og Bygmesteren« og »den store tragiske Nattescene i Kunigundes Sovekammer«, der, »paa enkelte Replikker nær«, kaldes »alvorlig skjøn, hjertelig, rørende«, ligesom den alt tidligere er omtalt som »den

---

*) Horatii epistolarum liber I, 14, v. 36.
**) Ars poetica, 450 og 451.

skjønneste i hele Stykket og den eneste (foruden den herlige Scene mellem Ruprecht og Bygmesteren) Baldurs og Hakons Digter værdige«. Der siges: »Overalt synes i det Væsenlige hele den femte Akt at være alvorlig«; men der hævdes stærkt, at dette ikke er tilstrækkeligt. »Den Afvexling i Tone, Lys og Gestalter, som Efterligningen af Shakespeare har indført, i hvis barbariske Tveform vor Digter desværre har gydet alle sine dramatiske Digtninger, maa dog ikke gaae saa vidt, at det bliver tvivlsomt, om det Tragiske eller Komiske har Overvægten. Hvis vi og ville indrømme, at $^3/_5$ Tragisk med $^2/_5$ Komisk hjemler et Skuespil Navnet af Tragedie, kunne vi dog umulig indrømme, at $^4/_5$ Komisk og $^1/_5$ Tragisk, ligesom paa Grund af det Sidstes specifiske Tyngde, især naar det anbringes i Enden, gjøre det; thi ulykkeligvis har man ganske andre Navne for slige dramatiske Mixturer.« Tilsidst kaldes Dramaet »dette forunderlige Stykke, som Anmelderen ikke uden literarisk og dramatisk gyldig Aarsag i en poetisk Tid som den nærværende har opholdt sig saa længe ved og gjennemgaaet med en under andre Omstændigheder og til andre Tider pedantisk Udførlighed og Strenghed«; og der siges: »Med mindre Agtelse for Kunsten, for Modersmaalet, for det egenlige Publikum og for Forfatterens Navn og Indflydelse havde vi sandelig ikke holdt det for Umagen værdt saa udførlig at bevise vor Paastand, at enten er det et ironisk Mesterværk eller et alvorligt Fuskeri«.

Ligeoverfor disse gjentagne Angreb paa Oehlenschläger, der i den store allegoriske versificerede Fortælling »Pindsvinet« og i Anmeldelsen af »Hugo von Rheinberg« (som, næsten udelukkende, fyldte ikke mindre end otte Nummere af »Dannora« og først endtes den 19de Juni) havde antaget saa betydelige Dimensioner, vil der være gyldig An-

ledning til alt nu foreløbig at søge at klare sig Baggesens kritiske Situation ligeoverfor vor Digterkonge.

Baggesen, der var en Søn af Oplysningens Aarhundrede, paavirkedes stærkt af dettes Filosofi og hilsede Kant som Tankens Messias. Digteren, for hvem Objectiviteten og den sandselige Fylde naturligvis spillede en stor Rolle, kunde dog ikke finde blivende Hvile i den store Filosofs Subjektivisme, der fremhævede det Moralske paa det Sandseliges Bekostning. Baggesen forsøgte én Tid at slutte sig til Fichte, der førte Kants System videre i samme Retning; men Konsekvenserne af Jegets Filosofi virkede snart frastødende paa ham. Schelling skred frem fra den subjektive til den objektive Idealisme og søgte at eftervise Ideens Realisation i Virkeligheden; men det var nærmest mod Naturen, denne geniale Tænker vendte Blikket, og Baggesen, der en Tid havde bøiet sig henimod Naturfilosofien, kunde heller ikke her finde sin tænkende Aand tilfredstillet. Han var derfor tyet til den mere følelsesfulde Filosof Jacobi, ja havde endog opgivet Filosofien for Religionen. Kants subjektive moralske Retning havde vistnok bidraget Sit til at føre Digteren hen til det Ophøiede, paa hvis Tinde han ofte svimlede. Naturfilosofien havde en Tidlang bragt ham til at forsøge poetisk Fremstilling af »det nye Naturens Rige« (for at bruge et Udtryk af »Gjengangeren«); men Udbyttet heraf var kun bleven mer eller mindre vellykkede Fragmenter. Schellings Discipel Steffens havde vakt den unge Oehlenschläger — der saae op til Baggesen — for den nys frembrudte filosofisk-poetiske Morgenrøde, som begeistrede dens danske Neofyt til epokegjørende Digterværker. Uagtet Oehlenschläger nærmest kun var en umiddelbar Natur, der egenlig blot paa anden Haand var bleven indviet i de naturfilosofiske, romantiske

Mysterier*), var hans Muligheders Verden dog saa rig i den gjærende Vaartid, at han — som J. L. Heiberg med Føie fremhæver**) — kunde gjennemgaae »en levende Udvikling« fra »Digte, 1803« til »Nordiske Digte, 1807«, hvori Tanken (f. Ex. i den æsthetisk-kritiske Fortale foran det sidstnævnte Værk) gjør sig stærkt gjældende og synes at forjætte en stor Fremtid i de høieste Ideers Tjeneste. Den eklipserede ældre Broderskjald havde, stærkt greben af hint poetiske Alexandertog med dets uendelige Horizont, varmt hilset »Aladdin-Adam Oehlenschläger«, der havde fundet »den gamle, hellige, forunderlige Lampe, som laa dybt nedgraven i Naturen«, hvilken Noureddin-Baggesen forgjæves havde søgt »med Alvors dybe Grublen«; ja den Distancerede havde tiljublet sin seirrige Medbeiler, der, »høi og herlig, stod med et Hop, som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«, at han var »Danmarks Melpomenes største Digter«. Baggesen havde dog ledsaget sin Hyldest med faderlig, alvorlig Advarsel til Oehlenschläger mod at lade sig forlokke af den naturfilosofisk-romantiske Elverpigedands; og Oehlenschläger vendte sig ogsaa virkelig paa sin Udenlandsreise bort fra de fantastiske Fænomener og fik Øiet op for Hulheden bag den glimrende Overflade. Han fjernede sig endog vel meget fra sin første Begeistrings Kilde, ja efter Hjemkomsten — under de trykkende Tidsforhold, som hos os havde et smaaligere, spidsborgerligere Præg end i de større Lande — kun altfor ofte fra selve det høiere Ideeliv. Da begyndte Baggesen at kalde ham til Orden, stærkere og stærkere rullede den kritiske Torden, og Lynet

*) »Jeg tilstod Schelling« — hedder det i »Erindringer«, III, 159 — »at jeg vel kjendte hans Hovedtanker og Verdensanskuelse af Steffens, men at jeg ikke havde læst Meget af ham«.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 272.

slog ned i det altfor trygge Oehlenschlägerske Digterhjem. J. L. Heiberg siger træffende: »Idet Oehlenschläger, hvilende paa de alt vundne Laurbær, lidt efter lidt gjorde sig det bekvemt og, efter at have opgivet Romantikken, ogsaa opgav de plastiske Karakterer, den sande Handling, den gediegne poetiske Gehalt i mangt nyere Værk og ikke sjelden sank ned fra den poetiske Region til en flad moralsk Livsanskuelses prosaiske Mark, hvor en abstrakt Filantropi traadte i Stedet for den flygtede Idee, rykkede Baggesen i Marken med sin polemiske Pen, for det Første mod Digteren selv, som han endnu bestandig haabede at omvende, og for det Andet mod Publikum, der, hildet i blind Autoritetstro, ansaae hine svage Værker for ligesaa gyldige som de tidligere gediegne og overhovedet stemplede al Kritik over Digterens infallible Muse som oprørerisk, medens den i Kants Skole dannede Baggesen forkastede al Autoritet og kun vilde anerkjende Indsigten som Smagsdommer.« *) At der, specielt hvad Oehlenschläger angaaer, var god Grund for Baggesen til at aabne Felttoget, lader sig ikke nægte; det var virkelig paa Tide, at Allarmtrommen gik. Alt 1812 havde jo Grundtvig (ifølge det ovenfor omtalte Brev fra Udby) tænkt paa maaske engang at levere »et Modstykke« til Dahlmanns varmt anerkjendende »Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker« fra samme Aar. Oehlenschlägers Forelæsninger over Evald og Schiller umiddelbart efter Hjemkomsten, 1810 og 1811, (der rigtignok kun foreligge i den mislykkede ufuldstændige Udgave) staae unegtelig langt tilbage for Fortalen til »Nordiske Digte, 1807,« hvad æsthetisk Tankeudvikling angaaer

*) »Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik«, 1840, I, og J. L. Heibergs prosaiske Skrifter, III, 1861, Side 352.

— ligesom selv de heldigste af de senere poetiske Værker ikke kunne maale sig med de tidligere. Var Baggesen nu Manden til at gjennemføre denne Kamp, og førte han den ligesaa meget sans reproche som sans peur? Disse Spørgsmaal kunne desværre ikke besvares bekræftende. Den Kantske Filosofi, Baggesens væsenlige Udgangspunkt, afgav ikke en tilstrækkelig filosofisk Basis i Almindelighed, og specielt for Æsthetikens Vedkommende lod Kønigsbergerens Subjektivisme Kritikeren i Stikken, idet den kun paa dette Gebet har præsteret Noget, hvad det subjektive Udtryk af det Skjønne, og hvad den ene af det Skjønnes kontrasterende Former, det Ophøiede, angaaer, uden dog paa dette sidste Territorium at kaste Lys over den høieste Form af det Ophøiede, det Tragiske*). Baggesen havde desuden ulige mere Hang til »Tankeleg« — for at bruge hans eget betegnende Udtryk**) — end til streng, følgerigtig Tænkning, der overhovedet ikke let forenes med den digteriske Natur. Hvad der fattedes Baggesen i filosofisk Henseende, søgte han (som J. L. Heiberg ogsaa med Rette fremhæver i den ovenfor anførte Afhandling, der i alt Væsenligt rammer Sømmet paa Hovedet i Bedømmelsen af Baggesens Feide) at erstatte ved poetiske Hjælpetropper; og Satiren traadte derfor ikke sjeldent istedetfor Dokumentationen, »og det saa glimrende, saa energisk, at de bedre Dele af denne Polemik uden Sammenligning ere det Gediegneste, Baggesen nogensinde har skrevet«. Denne Polemik var imidlertid (hvad Heiberg heller ikke er blind for) ingenlunde fri for store Pletter; den fattedes — foruden Feilsyn — hverken »massive Grovheder« eller »forsætlige Misforstaaelser og Fordreielser« og førtes overhovedet

---

*) Jfr. Vischer's Aesthetik, I, 39 og 40.
**) Se dette Værks første Afdeling, Side 119.

med »en vis literær Jesuitisme«. Allerede det af den, vi hidtil have havt Leilighed til at dvæle ved, røber klart nok den Baggesenske Polemiks svage Sider. Angrebet paa Shakespeares »barbariske Tveform« (ɔ: Blandingen af det Komiske og det Tragiske) viser saaledes, at det ikke blot var det legemlige Syn, der svigtede Baggesen (som led af Øiensvaghed), men at han ogsaa savnede Blik for væsenlige æsthetiske Momenter. Polemikens Udskeielser, ja aabenbare Uredeligheder ere ligeledes iøinefaldende nok for Enhver, som gjør sig den Ulejlighed nærmere at undersøge Sagen. Baggesen var — efter egen Tilstaaelse*) — i mange Henseender et, »ved Natur, Kunst og Skjebne, svagt, fantastisk, lidenskabeligt Menneske« med »en umaadelig Irritabilitet«, der umuligt, selv om Aarene havde virket mere beroligende paa ham, end det i Virkeligheden var Tilfældet, kunde være i Besiddelse af en Dommers upartiske, sindige, Alt overveiende, ophøiede Ro, især ikke ligeoverfor Oehlenschläger, af hvem han var baade distanceret og krænket. Idet Baggesen af Oehlenschlägers Produktion vælger den dramatiske til Angrebspunkt, har han iøvrigt ikke blot rettet Øiet paa hans Hovedvirksomhed, idetmindste i kvantitativ Henseende, men ogsaa paa den, der unegtelig frembød de største Blottelser ved Siden af betydelige Fortrin. Forfatteren af »Aladdin« fra Frederik den sjettes Tidsalder var — som alt tidligere fremhævet**) — altfor lidet en Mand i Ordets strengere Forstand og altfor meget et umiddelbart Geni til helt at kunne gjøre Fyldest i det Dramatiske med dets handlekraftige Stræben mod Maalet, der kræver intensivere Villie, radikalere Karakter og større Reflexion.

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 144.
**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 153.

Den 1ste Mai udkom endelig femte og sidste Nummer af »Søndagen«, der, som et Slags Selvforsvar, endte med det lille Digt »Maanens Klage«:

»Jeg arme Maane,
der mig af Jorden maa bestandig lade haane,
som saa foranderlig i Væxt og i Gestalt,
i Farve, Glands og i hvad veed jeg Alt,
at til et Ordsprog selv er bleven min Forandring —
ifald heroppe paa min stille Vandring
jeg stundom synes halv og stundom hel,
snart Intet, snart en Trediedel,
nu lys, nu mørk, nu rød, nu bleg, nu gylden —
siig, slemme Jord dernede! hvis er Skylden?« *)

Foruden endnu et Digt indeholdt dette Nummer Fortsættelsen af Beretningen om »Napoleons og Marie Louises Bryllupsfest«, mod hvilken der jo (som ovenfor fortalt) var nedlagt Forbud, men Politiet havde imidlertid faaet en ny Chef, som ikke kjendte Forbudet og derfor lod Artikelen passere. Den 5te Mai modtog Politidirektøren en Skrivelse fra Kancelliet med Forespørgsel om, med hvilken Hjemmel den forbudte Fortsættelse saae Lyset; og et Par Dage senere (faa Dage efter at den engelske Fregat, paa hvilken Napoleon havde indskibet sig til Elba, kastede

---

*) I Baggesens »Heideblumen, Amsterdam, 1808,« fandtes samme Tanke udtrykt i »Der Dichter«:

»Oft erschein' ich nur halb, oft nur ein Viertel, sogar auch
Nichts bisweilen dem Blick — schelte mich d'rüber, wer will!
Hierin theil' ich des Monds Schicksal, der immer doch ganz ist:
zwischen dem Seher und mir stellt sich was Irdisches oft.«

Anker paa Porto-Ferrajo's Rhed) optoges der i den Anledning Politiforhør over Baggesen. Da den paagjældende Artikel imidlertid ikke indeholdt noget direkte Angreb paa Napoleon, blev der ikke gjort videre ved Sagen. Den tidligere omtalte Ansøgning af Baggesen til Kongen, som Digteren havde afleveret til Justitsminister v. Kaas, det danske Kancellis Præsident, var imidlertid af denne den 3die Mai bleven indsendt til Baggesens nærmeste Foresatte, det Slesvig-Holstenske Kancelli, hvis Præsident, Otto Moltke, forresten var velvillig stemt imod Digteren og raadede ham til snarest mulig at reise tilbage til Kiel, hvilket Raad Baggesen imidlertid ikke fulgte. Den 10ende Mai forlangte saa det Slesvig-Holstenske Kancelli en Erklæring i Anledning af Baggesens i Ansøgningen omtalte Forseelse og forespurgte, hvorvidt det var hans Ønske at afskediges uden Hensyn til Straffen for denne Forseelse. Den 14de Mai erklærede Digteren derpaa, at, hvis den ham af Kongen givne Tilladelse til at opholde sig i Kjøbenhavn den meste Tid maatte ophøre, saae han sig tvungen til at ansøge om sin Afskedigelse med Hensyn til sin Sundhed og sin økonomiske Stilling, da et bestandigt Ophold i Kiel aldeles vilde ødelægge begge. Det Slesvig-Holstenske Kancelli indstillede derpaa, at Baggesen enten maatte beordres strax at vende tilbage til sin Post i Kiel eller, i Overensstemmelse med hans Ansøgning, entlediges fra Embedet i Naade og med Pension. Kongen valgte det Sidste, og 1ste Juni meddeltes der Digteren i Naade Dimission fra Professoratet i Kiel med en Pension af 1500 Rbd., to Trediedele af Gagen (Resten bestemtes til en Lektor i det danske Sprog ved Universitetet i Kiel). Saaledes endte, dog kun indtil videre, »denne udmattende Kamp« (for at bruge Digterens egne Ord) med Regeringen — under hvilken »det halve Kjøbenhavn, især Theatret«, som Baggesen

siger, havde jublet over hans »Forvisning« — en Kamp, der var bleven ført samtidigt med den literære, som alt gav Digteren nok at bestille.

En heftig Galdefeber — en Sygdom, han jo ogsaa før havde lidt af*) — hjemsøgte saa den Haardtprøvede, som netop i dette Øieblik, da han var ifærd med sin Parnas-Feide, kunde have alle sine Sjæls- og Legemskræfter nødig. Det Febrilske og Galdesyge hos vor Forfatter, der netop paa dette Tidspunkt gjorde sig mer og mer gjældende, havde saaledes uden Tvivl en korporlig Basis, ligesom ogsaa hans materielle Stilling og Husliv — den forstandige Fanny misbilligede, som man let kan tænke sig, at Ægtefællen havde givet Slip paa sit Embede — ikke lidet bidrog til at forøge den Irritabilitet, der har skaffet Poeterne Navnet »genus irritabile« **), og hvormed Baggesen specielt alt fra Ungdommen af var kun altfor rigeligt udstyret.

7.

Den 1ste Juni udkom et Nummer af »Skuddagen«, som aabnedes med en »Skuddags-Forklaring« til Prænumeranterne paa Søndagen«, hvori det hedder: »Den mer end lyriske, hartad romantisk-dramatiske Uorden, hvori mine Blade hidtil ere udkomne, og den hele Søndagsværket truende Gaaen-i-Staa paalægger Forfatteren Regnskabs Aflæggelse. Han lovede rigtignok i sammes Forkyndelse »en lille ugenlig Underholdning i Vers og Prosa, bestemt til blot og bar literarisk Tidsfordriv uden mindste Indblanding af statistisk Nyt eller politisk Gammelt«; men allerede i sit første Blad forklarede

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 147, og tredie Afdeling, Side 184.

**) Horatii epistolarum liber II, 2, v. 102.

han nøiere, hvad han dermed egenlig vilde sige, og at dette ikke var saaledes at forstaae, som om han ængstligen vilde afholde sig fra al Berørelse af statistisk Gammelt og politisk Nyt, det netop Modsatte af hvad han skyede. »Anskuelser af Verden som den har været og Anskuelser af Verden som den bør være« i historiske og filosofiske Artikler, troede han, vilde kunde »passere toldfrie gjennem alle periodiske Sunde forbi alle Tanke-Toldsteder«, og regnede derfor paa, at Smaaladninger (af hans utrykte »Labyrint« f. Ex.), hvorpaa der didindtil havde ligget et Embargo, kunde nu, da Med-Krigen mod Europas Forstyrrer havde ophævet denne, imellemstunder indløbe i hans lille Søndagshavn. At han gjorde denne Regning uden Vært, som man siger, maa uden Tvivl undskyldes ham, da han netop troede sig selv Værten og ikke drømte om, at hans hidtil eiede literariske Hus og Gaard paa Parnasset i sammes sidste, stærke Jordskjælv var sunket og indtil videre blevet ham utilgængeligt. Han saae sig i dette ganske forunderlige Tilfælde nødsaget til at forsyne sig umiddelbart med lutter nye Frembringelser, for ugenlig at bestride Husholdningen, han havde paataget sig. Hans hele historiske Formue (den idetmindste, som var henlagt til Helligdagsbekostninger) var saagodtsom fløiten; og det lod, som om det blev ham endnu umuligere end nogen Afbenyttelse af denne, i sin Forlegenhed, at gribe til den filosofiske. Overbevist imidlertid om, at denne Undergang af hans aandelige Eiendom vilde idetmindste have den Lighed med Herkulanums, at det Begravne engang vilde komme for Dagen igjen, stræbte han indtil videre at behjælpe sig, som han kunde, ved istedenfor Søndags-Beværtningen, han maatte ophøre med, at tillave Skuddagens, eller med andre Ord: istedenfor allerede færdige Artikler at udarbeide ganske nye, som det stod i hans Magt at gjøre saa uhistoriske og ufilosofiske, som Øie-

blikket fordrede. Men han tilstaaer oprigtig, at denne lidt vel travle literariske Husholdning i Længden falder ham altfor besværlig, og at han ikke godt kan holde ud at levere nye Epigrammer, end sige nok saa smaa nye episke Digte eller Sange af samme regelmæssig til bestemt Klokkeslet paa Bogtrykkerdrengens Vink hver Uge, saa meget mindre, da han ved sine Blades Udfærdigelse har Noget at sørge for, som andre ellers regelmæssige Penne bryde sig Intet om: Sprog, Stil og Læseværdighed om nogle Aar nemlig. Hertil kommer den Omstændighed, at han ingenlunde i Henseende til Musen er hvad man kalder Herre i Huset, men tværtimod i høieste Grad staaer under Hendes Naades Tøffel og, hvis der ikke skal ligge et sandt poetisk Helvede istedenfor et poetisk Himmerig, maa rette sig efter hendes ikke mindre end økonomiske Nykker. Skuddagsudgiveren har aldeles Intet af det misundelsesværdige Talent at kunne digte paa nogensomhelst anden udtrykkelig Befaling end bemeldte hans Herskerindes, end sige det endnu beundringsværdigere: at kunne digte sig aldeles gjennem Livet uden videre. Det er ham f. Ex. næsten aldeles umuligt at skrive komisk i et tragisk Lune*) og tragisk i et komisk og Umuligheds Umulighed at digte uden enten det ene eller det andet. Med denne fuldkomne Uduelighed til ordenligt literarisk Fabrik- eller Haand-Arbejde vilde det aldrig være faldet ham ind at paatage sig Udgivelsen af et Ugeblad for egen Regning, hvis han ikke allerede havde havt idetmindste et helt Aars saagodtsom færdige Forraad at tage til. Mindst var det faldet ham ind at belæsse sine svage Skuldre med Sligt paa en Tid, da han forudsaae, han vilde faae mer end nok at

*) Tidligere havde Baggesen forresten — en ikke enestaaende Selvmodsigelse hos vor Proteus — hævdet det Modsatte, vistnok ikke ganske uden Grund (se dette Værks første Afdeling, Side 22).

beskjæftige sig ugenlig med ved at modsætte sig den begyndte Omrodning af det danske Parnas og ved at paatage sig det herkuliske Arbeide: at rense Augias-Stalden, hvortil han ved sin Hjemkomst fandt Tempel-Indgangen forvandlet. Nu, han mærker, at Intet af hvad han især havde bestemt til sit Ugeblad kan komme for Lyset, og den begyndte nye Udgave af hans samtlige Værker ikke tillader ham at benytte andre ældre Udarbeidelser, han i Grunden ogsaa meget ugjerne udstykkede — nu, han har faaet alle Nutidens*), Dagens og den gule Athenes Rodemestere paa Halsen — nu, han, saa godt som ene, maa bestaae Eventyret af »den aabenbare Krig«, han forkyndte, »paa Grund af den Ret, enhver Borger i Literaturen, endog den ringeste, har at modsætte sig og med alle ham af Muserne betroede Vaaben at bestride Sprogets, Smagens og Anstændighedens Fjender« **) — nu maa han af Prænumeranterne paa »Søndagen« udbede sig en hel Skudmaaned mellem det udløbne og det næste Kvartal, for idetmindste saalænge at lade hans Muse hvile fra alt høitideligt Arbeide, indtil hun er bleven færdig med de personlige Angribere. Fra nu af indtil Begyndelsen af Juli altsaa udsættes Udgivelsen saavel af »Skuddagen« som af »Søndagen«; og blot »Lille Søndag-Aften«, der fortsætter den begyndte Krig, udkommer i løbende Tid som sædvanlig — selv i det Tilfælde, at Udgiveren skulde forandre sit Opholdssted.«

Som det fremgaaer af Ovenstaaende, var Baggesen ogsaa kommen i Kollision med »den gule Athene«, Maanedsskriftet med det gule Omslag, der udgaves af den 30aarige

---

*) Nutiden ɔ: N. T. Bruún, Oversætteren ved det kongelige Theater.

**) Hentydning til Krigsmanifestet i det første Nummer af »Lille Søndag-Aften«.

Sekretær ved det kongelige Bibliothek C. Molbech, der i sin Tid havde været knyttet til N. F. S. Grundtvig, fra hvem dog snart hans rationellere Natur fjernede ham saa meget, at han endog kom i Polemik med Forfatteren af Verdens-krøniken*). I det Nummer af »Skuddagen«, vi dvæle ved, foretog Baggesen »Afregning med det Gule«, der opsummerer ikke mindre end hundrede »Skjældsord, Skamtitler og Øge-navne, dels Hr. T. C. Bruun efterabede**), dels originale«, f. Ex.: »Jens Baggesen uden Immanuel, Jens Baggesen uden tilgjort tydsk og fransk Glands, Justitsholderen, Justitsraaden med sit Pindsvin, Professoren i Kjøbenhavn hos Studenterne i Kiel, Dagens Pidsker, Napoleons Pidsker, Kagstrygeren i Gjengangeren, Hudfletteren om Søndagen, Hudflaaeren Lille Søndag-Aften, Tugteren i Dannoras pidskende Kammeratskab, den, gjennem hvis Søndage og Skuddage Nutidens Dynd kroger sig, den, som har optaget Hakons Digter i Søndagsaftenens svinske Mysterier, den, som har begyndt og vil fuldende at nedbryde Professor Rahbeks literariske Navn og Rygte hos det danske Publikum«. Afregningen ender: »Den eneste Forandring, hans Glossarium har foranlediget i min og mine Efterkommeres danske Ordbog for Fremtiden***), er den: at det hidtil deri manglende bestemte Navn for en vis Bæk, der har Intet tilfælles med den parnassiske undtagen det at flyde, vil komme til at hedde Molbæk«. I »Dagen« for 21nde Juni besvarede Molbech Baggesens Bemærkninger med »Lidt om det Spraglede eller et Par Antegninger ved Justitsraad Baggesens

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 135.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.

***) Hentydning til Molbechs sproglige Virksomhed (1811 havde han udgivet »Om Dialekter eller Mundarter og Samling af danske Landskabsord«, 1813 »Dansk Haand-Ordbog«).

saakaldte Afregning med det Gule«, hvori det hedder, at »Justitsraaden har paa den senere Tid anlagt en Fabrik af literariske Svinerier og ved ideligen at sysle med at opsamle og tilvirke det urene Vaabenforraad, hvoraf han betjener sig i den Krig, han har forkyndt ikke blot imod Gratierne, men imod al Sømmelighed, Værdighed og Anstændighed paa Parnasset og i Videnskabernes Rige, ei har kunnet undgaae at tilsøle sit literariske Navn og den Agtelse, han endnu kunde have tilbage« — o. s. v. o. s. v. i samme Tone. Hr. Molbech »foragter nu Baggesen nok, for ikke at ændse hverken hans prosaiske og poetiske Satyrkaadhed og hans Bukkespring i de danske Musers Lund eller nogen af hans personlige Fornærmelser,« og beskylder ham for Løgn. Imod denne Dagbladsartikel udgav Baggesen en Brochure: »Species facti, Responsum og Kjendelse i Sagen betræffende C. Molbechs seneste literariske Udaad«. Responsum er, efter Baggesens Opfordring, afgivet af Professor juris, Assessor i Høiesteret Schlegel, der finder Molbechs Yttringer »høist utilbørlige«. Dommen, som er udstedt 1ste Juli fra »danske Musers Tempel« af Apollo og underskreven af Holberg, Evald, Vessel o. s. v., gaaer ud paa, at Molbech »bør, som literarisk personlig Skjendegjæst, Andre til Exempel og Advarsel, paa Parnasset at bøde sine tre Mark«. En Anmærkning til den lyder: »Skulde det falde Nogen ind at spørge, hvorledes Udgiveren har erfaret ovenstaaende Kjendelse, svarer han med en Forgænger af hans Familie:

»Est deus in nobis, sunt et commercia coeli« *).

Denne Brochure fremkaldte en Replik fra Molbech i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« den 23nde Juli i den sædvanlige Tone.

---

*) Ovidii Ars amatoria, III, 549.

Foruden C. Molbech — der (som han selv erklærer) hyldede ikke blot den Oehlenschlägerske Muse, men den romantiske Poesis Skjønhed*), uden dog at være blind for Baggesens, især tidligere, Fortjenester, og angreb Oehlenschlägers og Romantikkens bittre Fjende, Forfatteren af »Hospitalet«, Sander — rykkede ogsaa A. E. Boye, Fuldmægtig i Finantskollegiet, pseudonymt i Marken mod Baggesen. Denne havde i det andet og tredie Nummer af »Søndagen« i Februar ladet trykke en Anmeldelse af Opførelsen af »Barselstuen«, hvori han foreslog, at Holbergs Komedier skulde »renskrives«. Deraf tog A. E. Boye Anledning til en »Epistel fra Hans Mikkelsen til Søndagsskriveren«, som optoges i det samme Aprilhefte af »Athene«, hvori C. Molbechs epitheta ornantia til Baggesen forekom. Denne Skrivelse revser skarpt Baggesens uheldige Indfald, idet den samtidigt paa det Hensynsløseste i Molbechsk Tone angriber Ophavsmanden. Dette Angreb fortsattes senere i Juniheftet af »Athene« i »Hans Mikkelsens anden Epistel til Søndagsskriveren«. I samme Hefte af »Athene« optoges ligeledes fra Boyes Haand »Apologia scriptoris cyclici eller Søndagsskriverens Apologi, af ham selv paa Rim udsat og først indført udi Kjøbenhavns Skilderi**) med Just Justesens og Fleres oplysende Noter«. Det hedder, at Apologien »sjunges omtrent som Pupii poemata flebilia eller Flæbestykker og klinger godt til alle Instrumenter, især til Sækkepibe eller Lire«. I »Notæ« forklares der i Anledning af Udtrykket »scriptor cyclicus«: »Saasom de af vor Søndagsskriver lovede nye Værker — se »Om Jøderne«***) — og de

*) Se »Athene«, 1814, April, Side 394.

**) Det ovenfor anførte Digt af Baggesen »Forklaring af Dagens Angreb paa min Personlighed«.

***) Jfr. dette Værks tredie Afdeling, Side 269.

endnu tidligere lovede Continuationer af »Labyrinthen«, af det Poema heroicum« om Odin og af Homeri danske Version*) ikke endnu ere komne for Lyset, ei heller et eneste af de mange store Løfter i »Søndagen« er gaaet i Opfyldelse, saa tør man vel paa bemeldte Søndagsskriver anvende, hvad Poeten om en vis cyklisk Skribent siger:

»Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?«
Hvad gi'er den Praler vel, som værdt er sligt et Skraal?**) —

og denne meget lovende Autor vil derfor selv finde det passende, at ham saavel udi denne Henseende som formedelst sin øvrige Lighed med de gamle scriptores cyclici tillægges et saadant Navn; og er det synderligt nok, at en lærd Commentator kalder disse cyclici: circulatores vel poetæ vagi, det er udlagt: omvankende Poeter, som ei ere længe paa eet Sted«. I Anledning af »Pupii poemata flebilia« siges der, at disse »kaldes hos Horatium »lacrymosa«***), og Commentatores ere moxen enige udi at forstaae dette ironice«.

I Anledning af nogle Linier i en lille »poetisk Epistel« af N. T. Bruun, »Kvindedyder og Moderværdighed, Nytaarsgave for Damer, 1813«:

»Hvad Rahbek, Baggesen, min Fader skreve
til Hæder for det elskelige Kjøn,
vil efter deres Død paa Jorden leve,
og Kvindens Smil skal være deres Løn« —

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 330 og 334.
**) Horatii Ars poetica, v. 138.
***) Horatii Epistolarum liber I, 1, v. 67.

lod Baggesen i »Skuddagen« 1ste Juni 1814, som her dvæles ved, indrykke:

„Den af K. L. Rahbek saakaldte „Persona miserabilis“ og af T. C. Bruun betitlede „Jødernes Gjenløser“ *).

»Korsfæst ham!« skreg en natlig Dagens Ravn**);
»Korsfæst ham!« skreg de smaa bekjendte Gaders***);
og en Smørvæk opklyngede hans Navn
imellem sin Beskytters og sin Faders.«

Man ser, Baggesen havde Hænderne fulde og slog fra sig til alle Sider. »I Anledning af Opklynger-Epigrammet« rykkedes der i »Dagen« for 22de Juni frem med følgende Smagfuldhed:

»Nei, Straffen maa til Brøden svare!
En slig Person som Tyv ei hænges bør;
man kan sig et saa lumpent Arbeid spare —
han i Foragt jo dog, selvstraffet, døer«.

Da der, af Hensyn til Pladsen saavelsom til Læsernes Taalmodighed, maa gjøres Afkald paa Fuldstændighed, skal her blot endnu nævnes »Epistel til Søndagsbladenes Forfatter, skrevet i Kjøbenhavn af Danæus, Mag. art., Aarhus, 1814«, med Motto af Horatius:

»Nec satis apparet, cur versus factitet, utrum
minxerit in patrios cineres. — — —
— — Certe furit. — — — —†)

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.
**) Rahbek var jo Redaktør af »Dagen«.
***) T. C. Bruun, Forfatter af »Mine Fritimer« o. s. v.
†) Ars Poetica, v. 470—473.

I et lille Indledningsvers spørges der:

»Sig, hvor er Baggesens Ild, og hvor er hans himmelske Skjaldskab?
Hvad har mægtet at slukke den Lue, der fyldte hans Bryst?«

Svaret lyder:

»Dristig indbød han de fyrige Gratier til natlige Møde,
og brat i deres Favn besvimte den gamle Poet.«

Brochuren ender:

»Vid, Domine! det er en fræk og smagløs Ludder,
som Jer indgivet har Jert Søndagaftens Sludder*)«.

Polemikken i vore Dage er næsten urban i Sammenligning med hin Tids Raahed. Paa denne mørke Baggrund kvæges Øiet dobbelt ved den Baggesenske Regnbues brogede Farvespil.

Det var naturligt, at vor Digter i al den Rusk og Slud, hvorunder det Skjønne syntes ham truet med Undergang, saae sig om efter sommerlige Profetier. Saadanne mente han at finde hos en ung Mand, der netop paa denne Tid fremtraadte som Digter. Da P. A. Heiberg i Februar 1800, landsforvist for Overtrædelse af Presselov-

*) De sidste Ord ere en lidt forandret Gjengivelse af Slutningen af Vessels lille Fragment »Om en Jødepige«, der, med Hentydning til et uheldigt Poem af Historikeren Langebek (»Tanker over Juleaftens Feide 1771«), ender:

— — — — — — »Den smageløse Luder,
som indgav Langebek sit Juleaftens Sludder«.

(Se Levins Udgave af Vessel, Side 245 og 246.)

givningen, maatte forlade Danmark, efterlod han en otteaarig Søn, der, efter Faderens Ønske, kom i Huset hos dennes barnløse Ven, K. L. Rahbek, hvor han dog kun blev et Par Aar. Efter derpaa at have været et Par Aar hos en Moster, der var gift med en Dispacheur, vendte Drengen tilbage til Moderen, der alt i December 1801, efterat Ægteskabet med hendes landsforviste Mand var bleven hævet, havde ægtet en anden Landsforvist, den svenske Baron Ehrensvärd, som havde været indviklet i Sammensværgelsen mod Kong Gustav den tredie og, efter dennes Mord paa Maskeraden i Marts 1792, var tyet til Danmark, hvor han, efter sin Moder, kaldte sig Gyllembourg*). I P. A. Heibergs Hus samledes de fleste af den Tids literære Celebriteter og de franske republikanske Diplomater; Bakkehuset var, som bekjendt, i en endnu høiere Grad Samlingsstedet for Alt, hvad der dengang kunde gjøre Fordring paa Aand; hos Gyllembourgs samledes ligeledes Datidens mest udmærkede Mænd, som Oehlenschläger, Weyse, H. C. Ørsted, og svenske Adelige besøgte hyppigt deres Landsmand. »Hvad der upaatvivlelig har havt en afgjørende Indflydelse paa min hele Retning« — siger J. L. Heiberg i sine »autobiografiske Fragmenter« — »er den for unge Mennesker usædvanlige Lejlighed, jeg fra min tidligste Barndom har havt til næsten udelukkende at bevæge mig i det mest dannede og ikke mindre i det fornemme Selskab og mellem Udlændinge« **). Da Oehlenschläger i Sommeren 1805 udgav »Poetiske Skrifter« med »Aladdin« o. s. v., var J. L. Heiberg mellem 13 og 14 Aar. Hvilket dybt

*) Pavels siger, at »Gyllembourg endnu i Mandens Nærværelse skal have begyndt paa den Roman, der endtes med denne Katastrofe« (»Pavels Autobiografi«, 1866, Side 239).

**) J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, XI, 1862, Side 488—490.

Indtryk vor Digterkonges første, herlige Poesier gjorde paa den begavede Dreng, har han senere i sin Manddomsalder selv skildret. »Hine Værker« (siger han) »betoge mig saaledes, at min poetiske Bevidsthed saa at sige først vaktes fra det Øieblik af, da jeg lærte dem at kjende. Ihvor kjær jeg end fik mangen anden Digter, f. Ex. Baggesen, var det dog først ved det Lys, som Oehlenschlägers Værker havde tændt, at jeg lærte at se og forstaae ham.« *) Samme Vinter, som »Poetiske Skrifter« udkom om Sommeren, (i November 1805) skrev den aandfulde Moder et interessant Brev til sin fraskilte Mand, der giver et ypperligt lille Billede af Digterdrengen. »Han er af de Karakterer« (hedder det deri), »som med Voldsomhed gribe en Følelse eller Mening og hænge ved den. Middelveien er Noget, han ikke kjender. Ingen af dem, der ere daglig om ham, drømmer om den alvorlige Karakter, der udvikler sig i denne tilsyneladende flygtige og ubetydelige Dreng. Den Eneste, der maaske virkelig ser ham, som han er, skulde være hans i enhver Henseende respektable Lærer. Han har det største Hang til Sværmeri, til Alvorlighed og Flygtighed tillige, han røber allerede de heftigste Passioner, han kan skjule sig, han kan tie. Han finder ingen stor Fornøielse i at lege med andre Børn, han udvælger sig ingen Fortrolig mellem disse. Hans Yndlingslæsning er Tragedier, den romerske Historie og i det Hele Poesi. Han er overalt meget partisk, bedømmer i Almindelighed alle Mennesker og Ting efter de Begreber, han af denne Læsning indsuger, og efter sit naturlige Hang til Sværmeri, til alt Romantisk og Poetisk. Han forener Barnagtighed, som om han var 6 Aar, med en Tænkekraft og Ideer, der ere mere end 10 Aar for gamle for ham. Han er forøvrigt blot lidt svag undertiden.

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 157.

Hans Moder er hans eneste Fortrolige, hans eneste Veninde, for hvem han Intet skjuler, end ikke sine smaa Daarligheder. Han elsker mig med en sværmerisk, enthusiastisk Kjærlighed; han sørger over hver Dag, han ikke faaer mig at se. Den mindste Uhøflighed mod mig er en Forbrydelse, han i hele Aar kan gjemme i sin Erindring.« *) Alt som Dreng forsøgte han sine poetiske Kræfter i barnlige Holbergske, tildels rimede Skuespil, hvilke han skrev for et Marionettheater, som Digteren L. Kruse (der jo ogsaa spiller en Rolle i Oehlenschlägers Ungdomshistorie) og Komponisten Weyse (der ligeledes var knyttet til Oehlenschläger) havde gjort til ham — for Goethes Barndom er et Marionettheater, han fik forærende, heller ikke uden Betydning. Det er karakteristisk, at J. L. Heiberg strax vender sig til Holberg, som Oehlenschläger til Evald. Efter at have nydt en omhyggelig privat Undervisning (blandt Andet af H. C. Ørsted i Mathematik), tog han 1809 Examen artium og Aaret efter anden Examen. Hans Studenteraar falde altsaa i den ulykkelige Tid efter 1807. Han lagde sig efter Naturhistorie, Mathematik (hvori han ogsaa underviste) samt Astronomi og havde ligeledes Tankerne henvendte paa Filologien, medens han paa samme Tid læste de bedste Digterværker og især studerede Goethe — hans Interesser ere, som man ser, mangesidige. Han forsøgte sig ogsaa undertiden med Held i Poesien, dog i Stilhed, uden at lade mer end en ganske Enkelt se sine Digte — hans Reflexion var for udviklet til, at han før Tidens Fylde skulde vove sig for Lyset med sine Produktioner**). Fra 1811 ere

*) »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 3 og 4.

**) Alt 1806, altsaa kun 14 Aar gammel, tre Aar før han blev Student, havde han vel ladet trykke »Skabelsen, oversat efter Ovids Forvandlinger, I, v. 5—88«, men dette Par Blade kom ikke i Boghandelen.

saaledes de to, først i »Poetisk Kalender af J. L. Heiberg 1819« trykte, Digte »Foraar om Vinteren« og »Til Lærken« samt det først efter Forfatterens Død trykte Digt »Den 9ende November 1811«, Moderens Fødselsdag, hvori det hedder:

»Du, som med høiere Væsner fortrolig,
eier et rent og ungdommeligt Sind,
Du, som din simple, men yndige Bolig
vier til Tempel for Muserne ind —
enten din Livstraad er stor eller liden,
kan Du dog aldrig forkues af Tiden,
hyllet af Musen i Foraarsluft ind«.

I Efteraaret 1812 gjorde han sin første Udenlandsreise, idet han, med en svensk adelig Familie, som havde været længere Tid i Kjøbenhavn, tog til Stokholm, hvor han, under et Fjerdingaars Ophold, bevægede sig i de fornemste Kredse, og hvorfra han gjæstede Upsala o. s. v. Under sit Besøg i Nabolandet skrev han det først 1819 i »Poetisk Kalender« trykte Digt »Brevdue« til Moderens Fødselsdag samt det ligeledes først sammesteds trykte »Hjemkomst«, der ender:

«Der er et Væsen i min stille Bolig,
jeg mægtig i dets skjulte Fremtid staaer,
det er med mig som med sig selv fortrolig,
min Magt til Grunden af dets Hjerte naaer,
foruden mig det ei er glad og rolig,
det kjender mig og venlig mig forstaaer,
det føler med mig, ved min Fryd sig glæder,
og, naar jeg sørger, ved min Sorg det græder.

—

O Du, som med en evig Ungdoms Varme
for mig en trofast Elskerinde var,
modtag din Søn og tilgiv huldt den Arme,
som søgte fjernt, hvad alt i Dig han har!
Du aabner atter dine milde Arme,
paa hvilke Du saa tidt den Spæde bar.
Modtag mig da! Lig Cirkelen jeg vender
til Punktet om, hvor jeg mit Udspring kjender.«

Det er med Hensyn til de sidste Linier ret interessant at lægge Mærke til, hvorledes det Abstrakte alt fra Begyndelsen af gjør sig gjældende i Heibergs Poesi, der i saa Henseende staaer i stærk Modsætning til Oehlenschlägers konkretere Livsfylde. Det er heller ikke ubetegnende, at Leilighedsdigte lykkes den unge Heiberg saa vel; det var jo en Genre, hvori han altid var mer eller mindre heldig, medens Oehlenschläger som oftest var malplaceret i denne Sfære. Efter sin Hjemkomst til Julen studerede han et Par Aar Medicin, men syslede dog især med Æsthetik og Poesi, specielt med den af de tydske Romantikere forherligede italienske og spanske formskjønne romantiske Digtekunst. Han indførtes hos Frederikke Brun, hvis Hus jo, ligesom Hjemmet, var Foreningspunkt for indenlandske og udenlandske Notabiliteter, og hvis unge, yndige og talentfulde Datter, Adelaide, blev Gjenstand for hans poetiske Hyldest, som for Baggesens, hvis Bekjendtskab Heiberg gjorde hos Fru Brun. Den halvandet Aar yngre Peder Hjort skildrer den unge Heiberg som en »pæn, slank, meget rødmusset Student« og fremhæver »hans elegante Humanitet« *). I Bruns Hus gik Digterynglingen under Navnet »L'enfant«. Paa Grundlag

*) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, kirkelig-ethisk Afdeling, Fortale, Side VII.

af den bekjendte Komedie af Molière — med hvilken Digter, ligesom med den franske Literatur i det Hele taget, Heiberg alt tidlig havde stiftet Bekjendtskab — udarbeidede han sit for største Delen versificerede og rimede Skuespil i fire Akter »Don Juan« for det ovenomtalte Marionettheater. Det er karakteristisk, at hans første større Arbeide er baseret paa den store franske Komiker. Oehlenschläger saae dette Skuespil opføres som Marionetkomedie ved en Fest i Fru Gyllembourgs Hus i Begyndelsen af 1812. Da Forestillingen var endt, kom Oehlenschläger hen til den tyveaarige Forfatter, der saa enthusiastisk beundrede Digterkongen, og kyssede kam, idet han varmt roste Arbeidet. »Jeg følte mig som henrykket i Himlen» — fortæller J. L. Heiberg i sine »Autobiografiske Fragmenter« *) — »og dette Kys forblev ikke uden Indflydelse paa min tilkommende Skjebne«. Oehlenschläger fik derpaa Manuskriptet tillaans. I et Brev fra ham til Forfatteren, fra April 1812, hedder det: »Tak for Laan, kjære Heiberg, af Deres Don Juan. Jeg har med Fornøielse læst den og overtydet mig om, at det ikke var Nyheden og Overraskelsen, der indtog mig ved Opførelsen. De har med Lethed og Naivetet, Vittighed og Fantasi vidst at sætte Dem ind i Situationen; og idet De trolig har holdt Dem til de Molièreske Skjønheder, har De hyppig tilføiet egne Træk og selv egne Scener. Dialogen er i det Hele flydende og munter. Det maaske lidt for Raske og Flygtige undskylder Hurtigheden, hvormed det er skrevet, og Bestemmelsen, hvorfor det er skrevet. Donna Elviras Broder**) og Munken røbe Sands hos Dem for det Inderlige og

---

*) J. L. Heibergs »Prosaiske Skrifter«, XI, 1862, Side 494.

**) I »Breve fra og til J. L. Heiberg«, (hvor dette Brev findes Side 35 og 36) staaer: Elviras Søn — hvad der aabenbart beroer paa en Feiltagelse.

Høiere; og Slutningen med Kommandanten har sat mig i Forundring over, at De, som en Yngling, allerede indser, hvor nødvendig Økonomien er for det Pathetiske, naar det skal gjøre Virkning. Bliv saaledes ved med Munterhed og Fantasi, uden Pretension. Jeg skulde tage meget feil, dersom der ikke kom noget Godt ud deraf. Deres A. Oehlenschläger.« Efter »Don Juan« skrev Heiberg, der gjennem sine astronomiske Studier ledede til at gjøre Bekjendtskab med Tycho Brahe, med hvem Digteren havde Fødselsdag tilfælles, i Sommeren 1813 et Syngespil »Tycho Brahes Spaadom«, som indleveredes til Theaterdirektionen, der lovede at antage det, ifald Forfatteren vilde gjøre nogle Smaaforandringer deri og hist og her forkorte det lidt. Men han troede at have opdaget Feil deri, som blot ved en total Omarbeidelse kunde forandres, og lod det ligge indtil videre. Hvor betegnende er ikke denne i saa ung en Alder sjeldne Selvkritik! I et Brev til Forfatteren fra September 1813 siger Fru Rahbek, der havde sin tidligere Pleiesøn af Hjertet kjær, at hun har læst det »med megen Fornøielse«, og fortæller: »Det har interesseret mig i det Hele, især har alt det Deilige, der siges om Tycho Brahe, rørt og glædet mig inderligt og givet mig megen Lyst at faae meget mere at vide om denne mærkelige Mand, end jeg tilforn har vidst. Iblandt Sangene, som alle forekomme mig meget vakkre og nogle ordenlig vidunderlig skjønne, rørte Claras Romanze mig allermest, hvorfor jeg ogsaa har læst den mange Gange*).« Medens Oehlenschläger som begyndende Dramatiker vendte sig til den naivere Oldtids Helteverden, tyede den unge Heiberg til den mere reflekterede nyere

---

*) »Solen sank bag grønne Lund«, der i første Udgave af Skuespillet 1819 gjentagne Gange kaldes »Romanze« og synges af Clara, medens »Du Vandringsmand ved Søen« fremsiges af hende.

Tids videnskabelige Herokreds. Derefter skrev Heiberg »Pottemager Valter, et romantisk Spil i fem Akter«, der, i Forening med »Don Juan«, udgaves ved Juletid 1813 under Titel: »Marionettheater«. I en Forerindring siger Forfatteren: »Den fælles Titel, under hvilken disse tvende Digtninger komme for Lyset, har især til Hensigt at stemme Læseren til det barnlige Sind; thi denne barnlige Aand gaaer mer eller mindre synlig igjennem dem«. Medens »Don Juan« støtter sig til Molière, er »Pottemager Valter« derimod »et frit Spil af Forfatterens Fantasi«, der minder om Tieck — Oehlenschläger kalder i »Erindringer« dette Arbeide »uden Tvivl en af Heibergs mest poetiske Digtninger« *). »Marionettheater« fremkaldte et smukt Digt af Oehlenschläger, som sendtes Heiberg første Juledag tilligemed alle de af Digterkongen selv forlagte senere Værker:

»I Julens Tid, just da det vintergrønne,
det lille Grantræ stod for Lotte smukt
og tyded helligt paa det barnligt Skjønne
med lette Guldblad og forsølvet Frugt,
ved Kjærligheds Trofæ, ved Uskylds Alter
besøgte mig din Juan og din Valter.

Og for min Fantasi jeg saae det samme,
det sælsomt smykte Træ ved Pindus staae

*) »Erindringer«, IV, 28. »Især er den Scene med Valter og Ulf, hvor den Første sværger Gud og Naturen et evigt Fjendskab, sublim og tragisk rystende« — hedder det her med Føie. »Forholdet imellem Rose og Valter er yndigt og rørende«, vedblives der; og Oehlenschläger fremhæver tilsidst som karakteristisk, at »den unge Digter allerede her har en Skræk for at være sentimental, saa at han med Ironi skynder sig at tilintetgjøre det Indtryk, hans Begeistring har gjort, ved Harlekin«.

med spæd, men med en rank og lige Stamme,
med vintergrønne Krone mod det Blaa.
Ei stærke Farver, Frugter end jeg skued;
fantastisk Sølv og Guld i Natten lued —

og vidned om en Aand, som let kan stige,
lig Fuglen, ved det spædeste Forsøg,
og tabe sig i Fantasiens Rige
og mildt forbinde Kjærlighed med Spøg,
hvem Øieblikkets Dunst ei kan forhindre
at flagre did, hvor lyse Stjerner tindre.

Den er til Kunstner og til Digter baaren,
som følger tro Naturen og dens Røst,
som tidlig skjænker Haabets Grønt i Vaaren,
i Somren Blomster, saftig Frugt i Høst.
Den unge Vismand og den gamle Sværmer
sig aldrig Helligdommens Tempel nærmer.

Med Barnligheden sig vort Liv indvier,
Kunst kjender ei Uskyldighedens Tab.
Begynder han med lette Fantasier
og svinger sig til kraftig Lidenskab —
selv maa dog Digteren bestandig være
ei Barn, men holde Barnlighed i Ære.

Thi for den Evige sig alt opløser
hist oppe som en munter Børneleg.
En Bæk for ham er Fossen, naar den øser,
en liden Busk den stærke Kæmpe-Eg,
og Krigerne, som bringe Død og Fare,
en sværmende, balstyrig Drengeskare.

Du har begyndt, som sig en Yngling sømmer:
barok og vild og busket var din Krands.
Endnu din Aand om Dværg og Kæmpe drømmer,
snart aabner ogsaa sig den dybe Sands.
Da ved din Harpe blussende Du tyder
huld Elskov, Lidenskab og sjeldne Dyder.

Som i en magisk, underfuld Laterne
vil da de luende forgyldte Smaa
udvikle sig og hisset i det Fjerne
som store, tragisk-ædle Skygger staa.
Husk da, naar Dig Gudinden Krandse fletter,
Den, som alt sang de smaa Marionetter!«

Vessel hilsede varmt den begyndende Baggesen, og denne Oehlenschläger, nu hilsede Digterkongen ædelt den nye unge Digter*). »Den unge Vismand og den gamle Sværmer« — har Oehlenschläger her maaske tænkt paa N. F. S. Grundtvig og Baggesen? — »nærme sig aldrig Helligdommens Tempel«, siger Digterkongen; den er født til Digter, som trofast følger Naturen og skjænker Haabets Grønt i Vaaren, Blomster i Sommeren og Frugt i Høsten. Som man kan vide, og som Heiberg ogsaa udtrykkelig erklærer i sine »Autobiografiske Fragmenter«, var dette skjønne Digt, ligesom Kysset for »Don Juan«, ikke uden Indvirkning paa den saaledes Anerkjendtes tilkommende Liv. Ogsaa ellers modtoges »Marionettheater« med Bifald; og »Dansk Literatur-Tidende« for 1814 indeholdt en smigrende Anmeldelse, efter Heibergs vistnok rigtige Formodning, af Jens Møller. Denne Recensent

*) Oehlenschlägers Digt til Heiberg tryktes i Martsheftet af »Athene« 1814.

giver Dramaets Hovedtanke en Anvendelse paa Samtiden, idet han udbryder: »Hvormangen Pottemagerspekulant har ikke paa de sidste Aar kunnet triumfere over sine for ligesaa godt ɔ: ligesaa dyrt Kjøb erhvervede Dukater!« I Anledning af, at Medicinen, Digterens Studium, ikke kommer bedre fra det ved Heibergs poetiske Debut end Juraen ved Ingemanns*), bemærker Anmelderen træffende: »Den syndige Doktor Pankreas faaer Prygl hele tre Gange — det eneste Honorarium, som Digteren, skjøndt selv Medicus, har ladet ham oppebære«. Uagtet den »barnlige Aand«, som fremhæves i Forerindringen, beskjæftiger Heiberg sig betegnende alt i det første Hovedværk, han skjænkede Læseverdenen, med dybere Livsproblemer. — I Februarheftet 1814 af »Athene« tryktes det bekjendte, smukke Digt »Uranienborg«, der fandtes i Syngespillet »Tycho Brahes Spaadom«:

»Du Vandringsmand ved Søen,
o stands din raske Gang!
Vend hisset Dig mod Øen
og hør min Mindesang!
Vend derhen dine Tanker,
din Længsel og din Sorg!
Paa hine gule Banker
stod før en Ridderborg.«

I Maiheftet af »Athene« samme Aar tryktes »To Digte af Fru Frederikke Brun, efter Digterindens Manuskript oversatte af J. L. Heiberg«, der indlededes med en Sonet fra Oversætteren til Digterinden, hvilken begynder:

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 140 og 141.

»Du har til mig betroet den Laurbærkrone,
som huld Du vil, o høie Sanggudinde!
omkring de tvende Digterlyrer vinde,
som høiest paa den danske Himmel throne«.

Af de oversatte Digte var nemlig det ene til Oehlenschläger, det andet til Baggesen. Denne Sonet fremkaldte følgende Digt af Baggesen til Fru Frederikke Brun, der indrykkedes i »Skuddagen« den 1ste Juni:

»Den Digter, der, saa sindrig som beskeden,
halv Yngling end, med spæde Vingeskud,
lig dem paa Skuldrene af Amors Brud,
kvad Digterinden denne Sang herneden,
vil engang stor, som nu alt elskelig,
paa mægtige, fuldvoxne, gyldne Vinger
til Sangens Top, hvor Evalds Aand sig svinger,
fra vore Toners Kampplads svinge sig
og, Fremtids Genius i Upartiskhed lig,
naar, Psyche! dit os her alt rakte Bæger
bag Gravens stille Lethe vederkvæger,
sangdømme den i Live førte Krig
imellem Baggesen og Oehlenschläger.«

Ligesom Evald og Vessel hilsede den unge Baggesens poetiske Morgengry*), saaledes hilsede Oehlenschläger og Baggesen den unge J. L. Heibergs. Det var ogsaa klart nok, at en ny, eiendommelig poetisk Genius var fremtraadt. En tiltrækkende Blanding af barnlig Fantasi og Følelse i romantisk Aand med Retning mod Tankeverdenen og med et paa vittig Forstandighed baseret komisk Skjelmeri, i Forening

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 4 og 24-25.

med en sjelden Formsands, maatte uundgaaelig henvende Opmærksomheden paa den unge, begyndende Digter, som efter Ulykkestiden 1807—14, og efterat Tidsalderens kolossale Heros var styrtet, under Restaurationen kom til at spille en større og større Rolle og førte vor Poesi fra den store Fortids Skikkelser i det høie Norden til Nutidens hjemlige smaa Genrebilleder, fra det Heroisk-Tragiske til Satyrspillet og saaledes søgte at forslaae Grillerne under Reaktionstiden. I »Dagen« for 22nde Juni indrykkedes i Anledning af Baggesens Digt til Heiberg nogle Vers »Til Immanuel«, der kalde Forfatteren af »Marionettheater«

»den Digter, som alt i sit Foraar giver
saa sikkre Tegn paa, hvad hans Sommer bliver,«

men hvori der menes, at Heiberg vist har sin Ære langt kjærere, end at han skulde tage Baggesen til Mønster; Immanuel maa heller ikke troe, at den unge Digter vil spilde sin Tid paa at dvæle ved hans »Kaadheds Streger«, deriblandt »hin Haarkløver-Strid, hvori Du skolemestrer Oehlenschläger«.

Hvorledes J. L. Heiberg forresten bedømte Baggesens Feide 1814, kan ses af et Brev fra ham Juli samme Aar, hvori det hedder: »Unegtelig har han Ret i Meget af sin Kritik. Oehlenschläger har virkelig tabt sig, hans seneste Produkter ere matte. Men jeg haaber, at han vil reise sig igjen efter dette Stød.« *) J. L. Heiberg, i hvem Baggesen saaledes 1814 med profetisk Blik — ligesom 1800 i den unge Oehlenschläger — saae sin Efterfølger paa det danske Parnas, kom nu vel just ikke til at »sangdømme« Krigen mellem Baggesen og Oehlenschläger, men han har dog (som alt

*) »Breve fra og til J. L. Heiberg«, Side 60.

ovenfor fremhævet) leveret betydningsfulde Bidrag til Bedømmelsen af den, og han har skrevet den — trods sine af den Heibergske Naturs Skranker betingede Mangler — bedste Vurdering af vor Digterkonge, vi endnu have.

Ligesom formildet ved den paany frembrydende Vaar, endte Baggesen »Skuddagen« den 1ste Juni med Digtet »Stilstand«:

»Du Satyr med Musernes hevnende Pile,
læg nu Dig til Hvile!
Velkommen i hele din Skjønhed, o Vaar!
med Skovenes krusede, bølgende Haar,
med Markernes Pryd, med Engenes Fryd
og kviddrende Lyd!
Nu, Zefyr de duftende Vinger udslaaer,
nu, Livets den fængslende Fjende bortgaaer,
nu, Bækkene mellem omskimrede Pile
fra Lunde til Lunde med Rislen henile,
gaa Digterens Sang
paa blomstrende Veie den vanlige Gang
til ventende Gratiers lønnende Smile!«

8.

I det femte Nummer af »Lille Søndag-Aften« endtes »Pindsvinet« — »Slutningen« i det foregaaende Nummer var ikke definitiv:

»Man sige, hvad man vil, i Selskab og paa Prent
om tre Slags fire store Monarkier,
der efter alle Væsen-Theorier
indslutte skulle, hvad os hidtil er bekjendt
i Tiden og i Rummet og i begge —
paa visse Maader inden fire Vægge:

man har i Tid og Rum og begge glemt,
hvad i de fire Fag Fuldkommenheden
bestandig hindret har og hindre vil herneden —
det femte nemlig, som vi talte om forleden,
og hvis Triumf, til Enden gjemt,
os synes i hvert Hensyn saa bestemt,
at den, der vover sig mod det at væbne,
umulig undgaae kan vort Pindsvins Skjebne.

Igjennem de bekjendte Herredoms
Kvartaler, Assurs, Parsis', Hellas', Roms,
gik i Historien bestandig Noget,
der gjorde hele Verden Livet broget:
det femte, nu fuldendte Despoti
af, saa at sige, lutter Roderi.
Det Øst- og Syd- og Vest- og Nordiskes
et efter andet sjunkne Monarki
har næsten ganske tabt sig i
det Underjordiskes*).

Igjennem Ild og Luft og Vand og Jord
gik og bestandig noget Andet,
fra den Tid Kloden af vor Herre blev forbandet,
der endelig, særdeles her i Nord,
saa vidt er gaaet i de sidste Dage,
at der af hvert tilforn bekjendt
forsvarligt, rent og purt, naturligt Element
er næsten Intet mer tilbage,
at idetmindste Sandsen tidt
gad sporge ligefrem Fornuften,

*) En Anmærkning tilføier. »Niels Klim opréttede det, som man veed«.

om man tør gaae paa Jorden frit,
om der er mer end Vind i Luften,
om Solens Ild os ei bedrager lidt,
og om der ikke selv er noget Andet
i bare Vandet,
kort sagt: om det er ikke rent forbi
med Alt, undtagen med det blotte Snavseri.

Selv gjennem Organismens fire Riger
gik og for længe siden, som man siger,
en Omsiggriber (af en anden Art
end nogen klassisk Fjerdepart),
aldeles ikke let at tæmme,
en høist romantisk unaturlig Fyr,
der, hverken Mineral, Sten, Plante eller Dyr,
saa godt som ingensteds i Verden havde hjemme,
men efterhaanden i vanartigt Spil
med Alle, gjennemrodende Naturen
og undergravende Kulturen,
saa gyseligen voxte til,
at panisk han tilsidst dem Alle kunde skræmme.

Vel løde Stemmer af Afgrundens Skjød,
da Lysets Helt, den hellige, blev fød,
der rundt fra Fjeld og Dal og Skov gjenløde:
Den gamle, store Pan er død!
Maaske han virkelig og dengang døde;
maaske det er hans blotte Lig,
hvis Dødninglugt igjennem alle Stofferne
med overvættes Stank udbreder sig
i Krig og Fred fra Hytterne til Hofferne,
fra Dybets Svælg til Tinde, Himlen næst,
i en almindelig Naturens Pest.

Hvad veed jeg! Men det være, som det vil:
Opløsningen er nær i hvert et Livets Rige,
hvis ei forhaanden alt; og naar man ser sig til,
gjør nuomstunder i det Endelige
den Fule, som har overalt sit Spil
med Form og Stof, i Vers og Prosa,
dels offentlig og dels sub rosa,
fuldkommen ugenert paa Jorden, hvad han vil.«

Man ser, at Digteren, uagtet han i sit Rimbrev til Gratierne ved sin Bladvirksomheds Begyndelse var opsat paa at male mindre Sort i Sort end Grundtvig og Ingemann, desuagtet, efter Keiserrigets Fald, ved Restaurationsperiodens Begyndelse kun øiner lutter Mørke omkring sig, hvorhen han vender Blikket.

»Af alt det slutter jeg, det er paa Tiden
at se mig i mit Pindsvin lidt i Speil
og imod uforbedrelige Feil
jo før, jo bedre rent at ende Striden.
Paa Bredden stod den dumme Molbo-Jyde
taalmodigen og vented paa,
det Flud af skiddent Vand dog Ende vilde faae —
Molbækken flød og flyder og vil flyde!
Lig ham, til evig Tid at staae
paa den Maneer mig Himmelen forbyde!
Jeg ender Striden, jeg begyndte paa
mod Strømmen, Vanen, Moden og mod Tonen.
Dog før jeg ender den og gaaer igjen mit Skud
fra Gergesener-Legionen*),

*) Hentydning til Fortællingen i det nye Testamente om Dæmon-Legionen hos Gergesenerne (se Markus, 5, Lukas, 8, og Matthæus, 8).

hvis Fyrste sidder dybt paa Thronen —
maa jeg fortælle min Fortælling ud.

Vildgalten og det simple Svin og Fætteren
saasnart ei havde styrtet ned
i Luden, der bestandig kogte, Tvætteren,
før i en Hast de Andre foer afsted
til Gjerdet, for at hente Grene
med Stavere, med Ler og store Stene,
for Kjedlen at indfatte trindtomkring
med den uoverskræveligste Ring
og med et Sprinkelværk paa Randen rundt om samme,
som det om runde Have-Fiskedamme,
for at forhindre Fangen ved et Spring
at redde sig, ifald han af en Hændelse
forsøgte paa et sligt før Livets Endelse.
Det var af dem særdeles vel betænkt;
thi trende Gange sprang han, lig en Gjedde,
høit over Randen op, og i den tredde
han hele Kredsen havde sprængt,
hvis ei (som af dem alle blev bemærket)
ham Flugten havde hindret Sprinkelværket.
Med knuset Næsetip og mangen knækket Pen
og ganske stødt tilblods paa Hagen,
han atter baglængs maatte ned igjen
i Lagen.
Man let sig forestiller, hvor de lo,
de Herrer Sprinkelværks-Omsiddere,
ved hvert forgæves Hop, især de to
fornemste Roderiets Riddere:
Bagsvinet og den simple So,
dog var blandt Alle mest Hr. Asagalten fro,

skjøndt hemmelig han skjalv ved mindste Hoppen,
saa stærk endnu sad Angsten ham i Kroppen.

De stakkels Grise, hver ombunden med
sit Blindebukkebind, løb om, som Hinde,
Pindsvinet frygtende med samt dets Pinde,
og mente virkelig i al Uskyldighed,
trods alt, hvad der var sket, at Legen var'de ved.
De ni Sehrimners Sønner tog de Blinde,
hver sin, i denne Hurlumhei;
de skreg, imens Mama med Rolighed derinde
bestandig raabte: »Ska'er Jer ei!« —
hun troede nemlig, Skriget kom af Luden,
der brændte dem en Smule Huden.
De skreg omsonst. Foruden sidste Rest
af Undervisning, Vask og Sligt, foruden
Brudfører, Brudepige, Brudegjest
og al Beredelse til Bryllupsfest,
i Grunden Børn endnu, saagodtsom uopdragne,
knap ordenlig klædt paa, og endelig dernæst —
hvad der var allerslemmest — uden Præst
de stakkels Ni tilægte bleve tagne;
og, førend deres Moder kom og saae,
hvad for et Hus der egenligen laa,
var alt en hæslig Knude bundet,
istedenfor det skjønne Baand
imellem Nordens Kraft og Sydens Aand,
og hvert et Haab igjen at løse den forsvundet.

»Hvad blev der af den arme Fru Mama?
Fik Asagalten hende?« — Kan man spørge?
Spartanerinde var hun — ja,
men ogsaa So. Hun snart holdt op at sørge.

Hun sagde paa sin Svinsk: »Den So, den Galt er gal,
der sværmer for et Renheds Ideal,
som upaatvivleligen er der ikke!« —
og havde Ret som So. Hun endte med at drikke.

»Men Asagalten selv, hans tamme Kammerat
og Eftersætteren, den Helvedes Krabat,
hvad blev der vel af dem i Revolutionen?« —
Et nederlandsk Parnas-Triumvirat,
i hvilket, efter et barbarisk Konsulat,
den Første fik omsider Kronen,
hvorved tilsidst den hele Sti
blev et Svin-Apollonisk Despoti —
dog for det Første kun, som man engang vil høre;
thi, skjøndt det var'de til idag,
med Bygninger, hvis Grund man ei tør røre,
paa Grønsvær, over et Ufore,
det er dog saa en egen Sag,
hvad Evigheden angaaer; og et Rige
som dette vil i første fulde Fred,
naar det har Intet mer at kæmpe med,
sig selv bekrige.
Hvem veed, om Dynastiet ei forgaaer,
idet jeg Undergangen her kun spaaer!

»Og han, der os dog mest interesserte,
den Pølens Hader, Kildens Ven,
paa hvem hvert Haar sig reiste til en Pen
mod det Forkerte,
paa hvem hver Pen blev til en Pind
mod hvad der gik i Stien ud og ind,
paa hvem hver Pind blev til et Spyd
af Iver for Parnassets rene Dyd,

vor Mester Fix, hvis Fax de dog fixerte —
hvad gjorde Han i Luden, som
han saglens, i sin aandelige
Henhøren til et andet Rige,
kun brød sig meget lidet om?« —
Jeg gad dog vidst, fra hvem det Spørgsmaal kom
i det nærværende Parnassets Svinedom!
Hvad han i Luden gjorde? — Han k r e p e r t e.«

Derefter følger »Moral«, som begynder:

»Jeg hører alt en Sværm af dem dernede,
som, stimlet sammen om det Maleri,
mit Lune har slængt ned i deres Rede,
sig finder truffen i hvert Træk deri,
forklare med Forfærdelse hinanden,
hvad der er ment med den og den
i Stien, med hver Galt, som kom derhen,
med Kjedlen, den i Kjedlen slængte Ven
og selv med Sprinkelværket rundt om Randen.
Jeg hører nævne høit den græske So,
der være skal en meget værdig Moder
til yderst vel opdragne Poder
og her i Kjøbenhavn som Enke boe.«

Lægmands Domme anføres først. De sidste af disse lyde saaledes:

»I mangen Klub man vil med Vished vide,
der ganske noget Andet stikker i
mit Pindsvin-Eventyrs Allegori,
som burde standses dog i Tide,
før med Objektet det er rent forbi:
Napoleons det femte Monarki.

Men Politiet raaber: »Sluddersladder!
Jeg har jo selv til Barnet staaet Fadder.
Der er i alt det Væv ei mere Politik,
end der er spansk Tobak i Eriksens Fabrik.
Væv er det!« — »Det er sandt!« udbryder i sin Baas
en af de Munde, man bør ei tilbinde,
paa dem, som tærske, »Væv i alle Vinde;
men der er Gift i denne Vaas.
Med Mo'eren til de Ni han mener vist min Gaas,
der, har hun ikke ni, dog alt har faaet otte
og faaer i næste Høst igjen en lille Lotte
hvorved Fornærmelsen i visse Maader spaaes.«

Derpaa kommer Raden til de Lærdes Domme. Det hedder her blandt Andet:

»Med Asagalten han og Flere troe
jeg mener Ingen uden Hakons Sanger —
som om der ingen anden Digter red
paa Friggas Galt*) og Odins Ganger,
som om han ene vidste lidt Besked
om Asalæren og om Underlivet**),
som om ham ene blev den Evne givet
at gaae Bærsærkegang i Sproget op og ned,
som om ei selv i Skolen mangen Sinke
fik paa sit lille Digtersmørrebrød
smaa Skiver af Sehrimners harske Kjød,
som om han ene var berust af Mjød

---

*) Friggas Galt maa være en Feiltagelse for Freirs.

**) Vistnok Hentydning til N. F. S. Grundtvigs »Om Asalæren« i »Minerva« 1807 og andre nordisk-mythologiske Arbeider samt til hans »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Norden«, 1809—11.

og ene havde spist den hele Skinke.
Med simple Svinet, siger han, er rent,
jeg Ingen uden hans Patron har ment —
som om der ingen Anden her i Landet
sig boltrede med nogenlunde Fynd
i det æsthetiske Morads, hvis Dynd
fortykner ellers bare Vandet,
som om han ene roste blot iflæng
og var aldeles uden Sammenhæng
med alt det Andet.«

Det hedder:

»Det hele Tidens Utøi, smaat og stort,
i Træk af den nu gængse Roden
omkring Parnasset, rundt om Foden,
min Fabel har personliggjort.»

Poemet ender saa:

»Men I To, Tre, som Musen hæved over
ei Pøblen blot, men selv den bedre Kreds,
der høiere paa Bjerget sover —
med det, hvorved den Intet vover
af egne Laurbær, vel tilfreds —
høit over disses magelige Hvile,
som over min Satires Pile:
mit Pindsvin Bifald vinke ned,
hvis sjeldne, sildigere Løns Bebudelse
har mere Værd for min Samvittighed
end alle Legionernes Forgudelse«.

I et Brev til v. Waltersdorff i Paris forklarer Baggesen forresten selv — i Overensstemmelse med det ovenfor Sagte

— at »Soen er den nærværende Dramaturgi i sin hele Udstrækning, det simple Svin den hovedsagelige Theaterdirektør, Stifteren af en uendelig elendig Theaterskole, ogsaa Rosiflengius af mig betitlet; den Fandens Fætter er Hr. N. T. Bruun, der nu forsyner Theatret med lutter fordærvede Oversættelser, som han kalder frie; Asagalten er vor nordiske Digter Oehlenschläger, Sehrimners Sønner hans Parti, Grisene vore nærværende Muser, forsaavidt de ere fornedrede til Tøiter, og Pindsvinet jeg selv«. Hvad Asagalten specielt angaaer, erklærede Baggesen offentligt (som vi strax skulle se), samme Dag »Pindsvinet« endte, den 18de Juni, at dermed var ment Oehlenschlägers »altfor ugenerte Genialitet«.

Baggesens lange versificerede allegoriske Fortælling, der, i Lighed med mange andre komiske Produktioner, f. Ex. af Aristofanes, Rabelais og Fischart, hensynsløst tumler med Sproget som med Modstanderne (i »Fold og Flud«, »gjøre Fax«, »Sluskus« o. s. v.), er ingenlunde sans reproche hverken fra det æsthetiske eller det moralske Standpunkt; men den er af saa megen literaturhistorisk Betydning, at det desuagtet har været nødvendigt her at gjengive alt det Væsenlige af den.

Komiken i »Pindsvinet« er ganske vist noget bred, tung og ufin. Baggesen svæver ikke i olympisk Gudeglæde rask, let og graciøst over sit Stof, men tumler sig altfor direkte polemisk med synligt Velbehag i Snavset. Latteren er ikke Humorens ægte, kjærlige, men nærmer sig til Vrængen. Indtrykket er derfor ogsaa langtfra rent, Arbeidet vækker ikke ublandet komisk Tilfredsstillelse, men efterlader en bitter Bismag af de pathologiske Elementer — hvad Baggesens Kritik i det Hele taget ofte gjør. Man kunde af og til fristes til paa ham selv at anvende hans egne Linier fra forrige Aarhundredes Slutning:

»Pereat al Despoti,
pereat hver Grinebider,
hver en Menneskeberider,
hver en kaad Parnassets Spi!» *)

F. T. Vischer siger med Føie: »Udleen er en Latter, hvorved Tilskueren ikke tager sig selv med i det Komiskes Modsigelse som en almindelig, men holder sig tilbage, det være sig nu egoistisk af og med Skadefryd eller moralsk med Hadets Braad mod det Forkerte, hvorved imidlertid noget Egoistisk ligeledes ligger til Grund. Vittigheden bliver ved denne stofartede Relation til Spot, der kan stige til Haan.« **). I samme Aand havde Jean Paul alt tidligere udviklet: »Humoristen kan ikke fornægte sit Slægtskab med Menneskeheden; medens Spottefuglen, der kun holder sig til enkelte, for ham selv fremmede abderitiske Streger, i den sneverhjertede, egoistiske Bevidsthed om sin Forskjellighed, desto vildere holder sin Kapuzinerprædiken mod Daarskaben«.***) Ikke uden Grund siger Baggesen i »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen«:

»— Jeg har aldrig spøgt af ganske Hjerte
og ingensinde skoggerleet;
den Latter, Noden mig i Livet lærte,
gik ei, som Holbergs, ud i Et«.†)

---

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 137.
**) Aesthetik, II, 310.
***) Vorschule der Aesthetik, § 32.
†) Se dette Værks anden Afdeling, Side 309.

9.

T. C. Bruun var — som tidligere fortalt*) — det foregaaende Aar rykket i Marken mod Baggesen med Brochuren: »Ikke om Jøderne, men deres Gjenløser, Justitsraaden«. I »Lille Søndag-Aften« den 30te April tog Baggesen endelig til Gjenmæle mod dette Angreb, idet han lod trykke »Moralen til »Pindsvinet« eller Allegoriens Forklaringer i Prosa«, med Motto af Horats:

— — servum pecus, ut mihi sæpe
bilem, sæpe jocum vestri movere tumultus!« **)

Artikelen begyndte med »Første Forklaring (der falder noget i det Brune): Svar paa T. C. Bruuns Smudsskrift«. Denne Explikation har ligeledes et Motto af Horats:

Sirenum voces et Circæ pocula novi,
quæ si cum sociis stultus cupidusque bibissem,
vixissem canis immundus vel amica luto sus. ***)

Baggesen erklærer, at nærværende Svar var skrevet allerede ifjor kort Tid efter den mellem andre Datidens Smudsblade mod ham udkommende Paskvil, der fremkaldte det. Men Fjende af individuelle og personlige offentlige Pennefeider af samme Aarsag, hvorfor han er en Hader af Processer, fordi de gemenligen more Publikum, ikke blot paa den ulovlig Angribendes, men tillige paa den sig lovlig Forsvarendes Bekostning — unddrog han sig (trods sin Anmeldelse af et Svar til sin Tid) saa længe som mulig fra

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269.
**) Epist: I, 19, v: 19 og 20.
***) Epist: I, 2, v: 23, 24 og 26 med lidt Forandring.

at nedstige fra den Region, hvori han, selv som kritisk og satirisk Skribent, hidtil bestandigen har opholdt sig, til den lave Kampplads, hans Angriber havde valgt, og hvorpaa han dog ene kunde træffe ham. »Sandt at sige«, vedbliver han, »fandt jeg det — med Ret eller Uret, det maa Efterverdenen afgjøre — heller ikke synderlig Umagen værd offentlig at forsvare mig mod en literarisk Angriber, hvis literariske Venskab vilde gjøre et langt større Skaar i min Skribentære end hans og alle hans Liges Fjendskab nogensinde kunde gjøre det. Jeg troede dengang ikke desuden, at den Rolle, han spiller ved Foden af Parnasset i den almindelige Roden, jeg i min »Lille Søndag-Aften« har erklæret mig imod og med al den mig betroede literariske Magt vil vedblive at bestride, var saa betydelig, som jeg nu har erfaret, den virkelig er. At han kronologisk stod i Spidsen for de literariske Sansculotter, jeg gjør mig en Ære af at bekæmpe, vidste jeg nok; men det var mig aldeles ubekjendt, at de alleryngste Terrorister i Poesien endnu hyldede ham anderledes, end de sidste politiske hyldede Marat. Først nu, da jeg, efter adskillige noksom tydelige Vink, er kommet efter, at der er en nøiere literarisk Sammenhæng, end jeg troede, imellem Fritimerne, Nutiden, Dagen og den saakaldte Athenes sidste Maaned, endevender jeg min første »Lille-Søndagaftens« Plan og istedenfor i dens mig efterhaanden aftvungne, snart fuldstændige Dunciade at give Hr. Professor T. C. Bruun den allersidste Plads, indrømmer jeg ham den allerførste.«

Replikken begynder: »Intet — siger Kardinal Bernis i sine Betragtninger over Versemagerraseriet*) — gjør Digteren saa

*) Kardinal Bernis, født 1715, død 1794, en Tid i Gunst hos Ludvig den femtende og Madame Pompadour og Udenrigsminister i Frankrig, var selv Poet.

meget Afbræk som den Ulykke at have ham uværdige Kunstbrødre. Jeg føier til: Intet er for den sædelige Skribent saa ubehageligt som det Uheld at maatte forsvare sig imod en usædelig Skribler. Hører den Sidste baade til den ene og til den anden Klasse af de Staldbrødre, Horats betegner, hvilke

Sirenum voces et Circæ pocula bibunt,

er en saadan baade

canis immundus et amica luto sus,

og staaer han dog i det borgerlige Liv i en vis Stilling, der ikke tillader at redde sig ved hans offentlige Angreb med taus, foragtende Flugt, saa indtræffer et Tilfælde for den saavel over sin Digterære som Menneskeværdighed ømme Mand, hvori han har mer end almindelig Modenhed nødig for ikke at hævne Muserne paa Gratiernes Bekostning og glemme, hvad han skylder Publikum, over det, som han skylder sig selv. Jeg er i dette slibrige Tilfælde ved at se mig nødsaget til at indlade mig lidt udførligere med Forfatteren af Fritimerne, Rimerierne, Bethuliaden og andre liderlige Produkter. Al anden Sammenligning imellem os tilsidesat, er det vist, at jeg, som samtidig med ham, endog efter hans egen spodske Tilstaaelse, har gjældt som mit Fædrelands pæneste, medens han gjældte som dets smudsigste Skribent, og at han, hvis vi begge fortjene Navn af Digtere, som saadan stod i Venus Vulgivagas Tjeneste, medens jeg offrede til Venus Urania. Det er tillige vist, indtil endog Klage derover, at jeg med Omsorg arbeider paa mit Sprogs Renhed og Udtrykkets Sirlighed, medens han derimod praler med »Skjødesløshed og Had til enhver Skridt afmaalende Tvang og Ord afveiende Varsomhed«.

Da nu ulykkeligvis Kampen imellem os spiller i begge disse Forhold, nytter mig kun lidet ethvert derudenfor liggende muligt Samfald; den Omstændighed f. Ex., at vi begge ere omtrent af lige Alder*), begge Professorer, begge Sproglærere, begge Versemagere (forsaavidt vi begge rime), begge danske Borgere og begge maaske bedre Mennesker, end hvorfor vi synes at holde hinanden. Alt dette har Intet at betyde i den Sag, vi har at afgjøre med hinanden, der i sidste Instans hverken hører til Statens eller Samvittighedens Forum, hverken for den timelige eller evige Konges Domstol, uagtet min Modpart har søgt at indskyde den for samme. Jeg maa altsaa fægte med ham paa aldeles forskjellig Grund, med aldeles ulige Vaaben. Han hverken kan eller vil opsvinge sig til min luftige Høide; jeg kan og vil ikke nedlade mig til hans sumpige Morads; og medens han betjener sig af plumpe, smudsige Sten, maa jeg behjælpe mig med nette, letbefjærede Pile. Saaledes fordrer det vor engang yderst forskjellige Natur som Stridsmænd i Aandernes Rige. Der hører en egen Kunst til at indrette Fægtningen saaledes, at vi virkelig træffe hinanden, især da det er rent umuligt for nogen Kampdommer fuldkommen blot at dele Solen imellem os. Da jeg imidlertid selv har foranlediget (endskjøndt ikke mindre end fremæsket) denne offentlige Kamp, og Hr. Professoren engang paa en ligesaa vovelig som voldsom Maade har begyndt den, maa jeg søge paa min Standpunkt og med mine Vaaben at bestaae den og se til at fælde min smudsige Fjende uden at falde selv i Smudset.« Efter at have fremhævet, at T. C. Bruun mindre angriber hans offentlige end hans private Liv, erklærer Baggesen, at han vil efterligne »Krigspudset af Gabriel i Kamp med Satan. Evald fortæller om denne Kamp

*) T. C. Bruun var forresten over 13 Aar ældre end Baggesen.

(der, ved Modsætningen af det Hoie og det Lave, det Rene og det Smudsige, det Aabenhjertige og det Lumske, netop som Ideal kan tjene hver lignende til Mønster), at han ikke gjorde Andet, da Evas Forfører reiste sig paa Bagbenene imod ham, end foreholdt ham sit skinnende Skjold med de ligesaa eftertrykkelige som rene Ord:

»Se Dig selv og fly, Forbandede!« —

hvorpaa virkelig den ublu Trodser, for første Gang blufærdig, med Haanden for Øinene, tog Flugten*)«. Baggesen erklærer dog, at han »ikke har det mindste at gjøre med Hr. T. C. Bruun som individuelt Menneske, som privat Mand og som Undersaat af vor fælles Konge«, idet han hævder: »Det er mig umuligt som Digter og Tænker, ifølge den samme Natur hos mig, som han kalder maanesyg, med min Aands bestandige Hensyn paa det Evige, som han kalder Svæven i Luften, at elske eller hade, hylde eller bestride noget Andet end det Aandelige. Min Pen bruger jeg blot som Digter og Tænker; mod personlige Angreb vilde en Stok synes mig et passeligere Vaaben, dersom jeg ikke levede i en Stat, hvis Borgere beskyttes af Lovene. Jeg har aldrig tilladt mig Personlighed uden i umiskjendelig uskyldig Spøg og poetisk Skjemt; og selv i en saadan harmfri Leg har jeg aldrig tilladt mig mindste Skygge af Angreb paa Nogens borgerlige Agtelse. Jeg har stundom været bitter imod Penne; men jeg har altid, hvor det gjordes nødigt, udtrykkeligen tilkjendegivet, at jeg ikke sigtede til noget Andet og havde det blot at gjøre med Skribenten.« Med sit Svar vil Baggesen bevise »den Paastand, jeg hidindtil

*) Det er forresten Michael, »den øverste Stridsengel«, der i »Adam og Eva« (i Begyndelsen af fjerde Handling) handler og taler saaledes, medens Gabriel er »Algodheds Sendebud«.

gjemte for mig selv eller blot yttrede mundtlig, naar jeg tænkte paa eller kom paa Tale om Skribenten T. C. Bruun: at han er intet mer eller mindre end Religionens Bespotter, Sædelighedens Forgifter og Sprogets Fordærver«. I Anledning af T. C. Bruuns Øgenavne til Baggesen*) udbryder denne: »Hvad om jeg gav Professoren blot alle de Titler, jeg kunde forklare af hans Skrifter, Udtryk og enkelte Handlinger, og kaldte ham f. Ex. Doctor obscenitatis, Konsulent i Raadet hos Fru Cotytto**), Stifter af det Sotadisiske Selskab i Kjøbenhavn***), fordums ulovlig Skribent, Rimeriernes Forfatter, N. T. Bruuns Fader, Gjenganger til Præsten†), Beskuer af Anines ham alene synlige Hem-

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 269 og 270.

**) Gudinde for Utugt hos Thrakerne.

***) Sotadisk ɔ: smudsig, usædelig, liderlig (efter den gamle græske Digter Sotades).

†) Efter Udgivelsen af »Mine Fritimer« 1783 udstedte O. H. Guldberg en Kabinetsordre til Politimesteren, hvori Bogen befaledes konfiskeret, og Forfatteren paalagdes at betale 100 Rd. i Straf eller i Mangel deraf hensættes paa Vand og Brød. »Men enten han betaler eller ikke«, hed det saa, »da, saasom man maa slutte, at det er et ondt, fordærvet og forargeligt Menneske, ganske ukyndigt i Religion og Kristendom, saa har Du at paase, at han møder hos vores Biskop Balle, hvor han skal undervises deri i tvende Præsters Nærværelse; og skulde han, som det er at formode, befindes uvidende og ukyndig i samme, da, ifald ingen af Præsterne vil paatage sig at give ham behørig Undervisning, skal der antages en Skolemester, til hvem han saa længe skal gaae, til han faaer den fornødne Kundskab. Skulde han herimod findes uvillig eller stridig, da ville vi underrettes derom, for at han, som et forargeligt og ondt Menneske, kan hensættes i Tugt- eller Rasphuset.« Efter Sjællands Stifts- samt Frue Provsties Justits-Protokol, mødte Delinkventen saa hos Biskop Balle. »Ved Overhørelsen i Kristendoms-Sandhederne«, hedder det, »blev hans Kundskab funden saaledes, at han ikke kunde anses for uoplyst. Men han modtog den tilbudne Undervisning af de tilstedeværende Præster, især

meligheder, det smukke Kjøns almindelige Rimskænder, Dværg i Jættekamp mod Baggesen (den sidste Titel giver han sig udtrykkeligen selv i sit Skrift) m. m.!« T. C. Bruuns Erklæring, at han aldrig som privat Mand enten i Ord eller Gjerning havde givet Baggesen allerringeste Anledning til Uvillie imod sig, bekræfter denne Sandheden af og tilføier: »I modsat Fald havde jeg maaske aldrig tilladt mig at skrive imod hans literariske Arbeider, da jeg for længe siden gjorde mig til en Lov: aldrig at angribe nogen Forfatter, som jeg personlig havde Noget imod, forinden han selv offentligen fornærmede mig. Mine Angreb i Literaturen have Intet at bestille med mine personlige Forhold; jeg kan tænke mig en Strid i Aandernes Verden med en hjertelig elsket Ven i den borgerlige, og omvendt. I Skriftverdenen gjælder for mig hverken Venskab eller Fjendskab, deri spiller Friheden udenfor alle andre Forhold, dens Spil vilde ellers rent maatte ophøre. Selv i det gemeneste af alle Spil, siger Ordsproget, gjælder intet Broderskab — hvorledes skulde det gjælde i det høiest tænkelige: i Aandernes Skak mod hinanden?« Baggesen indrømmer forresten Bruun »hans umiskjendelige Kald til Digten og den misundelsesværdige Naturevne, han, som Kunstfusker, har misbrugt«. I Anledning af Bruuns »Forplumring af Navnene Seline og Selene« udbryder Selines Sanger: »Hvad om jeg, naar Fritimernes Forfatter besynger sin Anine, vilde holde dette Navn for et Diminutivum af Anus?« Baggesen spørger: »Vilde der kunne tilflyde ham mindste Rigdom paa aandelig Hæder af min nok saa beviste Mangel paa legemlige Grunker? Vilde deraf, at det blev klart for hele Verden, at jeg var en

---

Stiftsprovsten« — Dr. Schønheyder, Evalds Præst, der foreslog vor udødelige Digter at blive Hospitalslem. Jfr. »Luxdorphiana«, ved Nyerup, 1791, I, 87—90.

huslig ulykkelig Mand, følge ligefrem, at han var en værdig offentlig Lærer?«

I et af de Nummere af »Lille Søndag-Aften«, hvori Ovenstaaende fremkom, indrykkedes desuden (den 21nde Mai):

»Smaapennenes honette Ambition.

Den hele Dagens Trop med grov personlig Hidsen
(Nutidens bag, Fortidens Bruun i Spidsen)
sig ordenligen ret Umage gjør,
En efter Anden, min Foragt at ægge
til Pennehaand engang paa dem at lægge
tilgavns, som sig satirisk hør og bør;
selv en Hr. Molbech vil saa vidt det drive —
han rører mig! jeg og mod ham vil skrive,
naar jeg engang bli'er træt, om ikke før*).
Da mine Slag lidt Ry de Trufne give,
hver Stakkel ønsker sig en lille Tør.
Og rigtignok, idet jeg banker mør
hver ublu Kobberpande her i Live —
Parnassets Banke Tak! — man haabe tør,
af Halveskillinger, de vare før,
i Navnværdi de hele Kroner blive.
Hvo kjendte nu vel en Albin, Pantil,
Pitholeon og Fler i Navne-Templet,
hvis ikke med Satirens skarpe Pil
en Baggesen i Rom dem havde stemplet?**)«

---

*) I »Skuddagen« for 1ste Juni fandtes (som ovenfor fortalt) »Afregning med det Gule«.

**) Se Horatii Ars poetica, 327, samt Sat. I, 10, v. 22 og 78.

Medens Baggesen var ifærd med sit Svar til T. C. Bruun, udgav denne: »End videre om bemeldte Justitsraad« med et Motto af Horats*), som han oversatte saaledes:

»Han Fjæl for Panden har. Pas paa, han er uvane
og stanger for sin Spas endog sin bedste Ven;
ja, hvad paa nogen Tid han om sin Digterbane
har smurt og smører med en edderdyppet Pen,
han har ei Rist og Ro, før Dreng og Kjærling læser«.

Strax i Begyndelsen af denne Brochure hedder det: »Havde Emmas Digter tilkastet mig Staalhandsken, saa havde jeg maaske enten betænkt mig paa at tage den op eller idetmindste med Agtelse mødt min Modstander i Skranken. Naar derimod Svinesti-Gjesten, Justitsraad Baggesen af Kaadhed løber En paa Armen eller, efter sin seneste Skik, kaster hele Nævefulde Skarn paa En, søger man blot frisktvæk at holde ham tre Skridt fra Livet og vise de Forbigaaende hans stygge Unoder. Vistnok ere disse nu blevne til en saa indgroet Vane, at, hvor skarp Luden end gjøres, vil den sikkert ikke aftvætte den; men naar Enhver vedbliver at sparke ham fra sig, vil han formodenlig tilsidst holde sig blot til sine Mæcener og fortjene sin Mad ved deres Tafler, ikke i sit Ansigts Sved, men ved de Mopse- eller Puddel-Kunster, han bekjender sig til i det af hans Digte, hvor han selv behager at betitle sig Hund**).« Senere

*) Sat. I, 4, v. 34 o. s. v.

) Baggesen havde alt 1784 i Rimbrevet »Hunden« til Fru Pram og ligeledes senere, f. Ex. i Pariserrimbrevet fra 1803 »Forfatterens Liv og Levnet i Paris« til Fru Charlotte K (ɔ: Fru Professorinde Kjerulf) i Kjøbenhavn spøgende brugt denne Benævnelse om sig — se »Skjemtsomme Rimbreve, 1807« og dette Værks anden Afdeling, Side 221, hvor Partier af det sidstnævnte Rimbrev anføres.

hedder det: »Jeg kjender ham kun fra tvende Sider: den vittige i nogle af hans første Værker og den ondskabsfulde i alle hans seneste. — — — I min hele Levetid stræbte jeg omhyggeligen efter at ikke gjøre mig Nogen til Fjende. Det smerter mig, at Baggesen i mine sidste Leveaar skulde vorde det. At faae ham til Ven, har jeg rigtignok ikke Raad til, da en saadan Ære letteligt kunde blive ligesaa dyr som dyrebar. — — — Det er lutter Vinde eller Colibradoser*), ikke af en fordærvet Mave, thi dennes gode Fordøielsesevne betvivles ikke, men af et galdefuldt Hjerte, der martres af Mindet om forgangne Ubesindigheder, Følelsen af selvskabte nærværende Krænkelser og Udsigten om tilkommende Ubetydelighed. Men hvor i al Verden kan saadant Snavs komme paa denne pæne Baggesens Tunge, han, der er kjødelig Fætter til Smagens Gud og Musernes samt Gratiernes næste Frænde? Enhver hans fordums Linie duftede jo af Desmer og Fioler, og Zefirerne mylrede om hans Fingre saa tykt som vingede røde Myrer. Skulde han siden hans sidste Promotion**) være bleven ugleset? Ja, Filosofien, der har oplyst saa mangen Hjerne, har rigtignok forplumret nogle. Havde dog Hr. Justitsraaden fremdeles holdt sig til Epikur og fremturet i sit divino far niente eller dette salige Dagdriveri, som hin Vismand tillægger sine Guder, og hvilket ædle Aands-Studium han i saa mange Aar og med saa meget Held har dyrket, endog midt under sine hver Dags hyppige legemlig Pleies Sysler, saa kunde han endnu have sovet paa sit grønne Øre, end videre til-

---

*) I Holbergs »Don Ranudo de Colibrados« siger Ranudos Tjener, Pedro, at Herren og Fruen »har fem à sex Snese Colibradoser i Maven« (Act 2, Scene 1).

**) I Sommeren 1811 var Baggesen bleven kreeret til Doctor philosophiæ ved Kiels Universitet (se dette Værks tredie Afdeling, Side 231).

spist sig Jordens Goder. — — — Det er ikke længere en Gjenganger-Skygge, der viser sine Grinebider-Tænder, nei! han bruger nu begge sine Hænder og overstænker Enhver, han har Noget imod, med saa meget Gadeskarn, at, medmindre han tilsidst bliver liggende i Sølen, er man hver Dag udsat for at faae nye Pletter paa sit Klædebon. — — — Jeg tiltroer Hr. Justitsraaden al mulig Purhed og Maane-Renhed i Tanker, Ord og Gjerninger. Hvad Peccadiller han i sine Skrøbeligheds Dage kan have begaaet, og som da vare bekjendte, men nu længst forglemte, hvis de findes antegnede i Venus Uranias Protokol, ere de dog kun hans egen Sag; og det vedkommer ikke mig hverken at oplyse eller belyse samme. Hvo der er ganske ren, kaste den første Sten! sagde Moral-Læreren, og det var meget skjønt sagt. — — — At fornævnte Velbyrdighed, foruden saa mangfoldig anden Viden og Kjenden, ogsaa kjender til Krigspuds, vilde være formasteligt at betvivle, da han har vandret Arm i Arm med Napoleon*); men det omtalte Gabrielske Klopfægter-Sned: blot at holde sin Modstander Skjoldet for Næsen og skraale: »Se!« turde maaske ikke være ganske tilstrækkeligt. Ja, i Paradis lykkedes det fortræffeligt; men Fanden og især Fandens Unger ere blevne saa snu, siden de fik hin Mundfuld af Kundskabens Træ, at de nu kige bag Skjoldet, og naar de da, istedetfor en Erkeengel Gabriel, opdage kun en sølle Justitsraad, saa le de ad Knebet og raabe: Ikke Andet, min Fa'er, gaa han hjem og læg sig!« Brochuren ender: »Da Deres Velbyrdighed i Kjøbenhavns Skilderi beretter Publikum, at deres Hjerte bløder af gamle Saar, og De formodenlig altsaa er nærved at udraabe med Holbergs Mester Gert: Mutter! ich bin

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 199.

ganz desperat!*) — saa bliver det en Pligt at have blot Medlidenhed med Dem. Forsag altsaa, Hr. Justitsraad, Deres senere Tiders Unoder og se til at komme igjen paa Deres yngere Dages gode Tone, saa kan de muligt endnu gjenvinde en Del af samme Publikums Yndest og henleve roligen og agtet! Dette er mit ligesaa velmente Raad som oprigtige Ønske. Foragter Hr. Justitsraaden dette eller forsmaaer hint, vilde det sandeligt gjøre mig ondt, om hans hele lange Digten og Tragten ikke kronedes med tilbørligt Held, saa at hele Publikum maatte sande en af vore første Digteres Ord om ham: at Hans Velbyrdighed vel stedse havde stræbt at blive gal, men havde aldrig kunnet drive det længere end til at vorde fjantet.«

Da Baggesen midt i sit Svar til T. C. Bruun paa Brochuren »Ikke om Jøderne, men deres Gjenløser, Justitsraaden« modtog dette nye Indlæg, udbrød han: »Ecce iterum Crispinus!« **) og fortsatte saa sit Svar. Her skal kun fremhæves et Par enkelte Steder af Fortsættelsen. Baggesen udbryder: »Jeg er langt fra at billige en vis nymodens, dels eftergjort, dels selvgjort Gammeldagssværmer (hvis hellige Vanvids Ægthed jeg overlader Hjerternes og Nyrernes Ransager at dømme), naar han paa den ene Side forsøger at nedrive Mænd, hvis Skotvinge han næppe er værdig at opløse, ved at sætte dem ved Siden af en T. C. Bruun***),

*) I »Mester Gert Vestfaler« i een Akt (19de Scene) siger Gert: »Ak, jeg er ganske desperat!« hvilken Replik »det er blevet Tradition at sige paa Tydsk« — se Rahbek »Om Holberg som Lystspildigter og om hans Lystspil«, I, 1815, Side 290.

**) Juvenal. Sat. IV, 1.

***) I Grundtvigs »Verdens-Krønike«, 1812, hedder det i »Tvillingrigets Krønike i det sidste Tidsrum«: »Fra 1783 begynder en ny Afdeling i det sidste Tidsrum, og selv dette Aar er rigt paa mærkelige Tildragelser«. Som saadanne fremhæves saa blandt Andet: »Bast-

paa den anden forsøger at opbygge paany et, den sande kristelige Kirke vanærende, Munkekapel af Dumhed og Overtro, som sand kristelig Oplysning forlængst har nedbrudt (medens den falske, desværre! nedbrød Templet selv), som om hint virkelig var dette — jeg er ligesaa langt fra enten at agte eller elske denne, som mig synes, aldeles bagvendte nye Morten Luther, som (da han dog aldrig har vendt sit ham af Himlen betroede Pund imod Sædelighed og Religion) fra at foragte og hade ham; men naar jeg ved Enden af hin skamløse Muses Pralen med sin væksmørende Persons Fremturen i liderlig Sudlen læser:

»Om midlertid en Jesu Kristi Køter,
en Grundtvig nok saa bistert ad mig gjøer*) —
hvad siger det? Før var det Jøter, Gøther;
nu færdes han med Paulus, Svin og Køer.
Fra dem han næst til Daarekisten vandrer,

---

holm udgav sine kristelige Troeslærdomme, Baggesen sine komiske Fortællinger, Thomas Bruun sine Fritimer«. Derpaa følger den nedenfor gjengivne Karakteristik af »Sjællandsfaren« Thomas Bruun, og til den slutter sig saa Bedømmelsen af »Sjællands anden Fuldmægtig«, Baggesen (hvoraf det Væsenligste er gjengivet i dette Værks tredie Afdeling, Side 134 og 135) og af Bastholm, »Øernes tredie Fuldmægtig«, hvilke to Mænd imidlertid kun i ydre Henseende stilles »ved Siden af« Bruun.

*) I »Kort Begreb af Verdens Krønike, 1812«, havde Grundtvig talt om »Thomas Bruuns liderlige og ugudelige Tunge« og karakteriseret ham saaledes: »Sjællandsfaren Thomas Bruun har besudlet mange Blade med ugudelig og liderlig Skjemt og skammelig misbrugt Vittighed og velklingende Vers til at forgifte Troens og Dydens Kilde i sit hellige Udspring. Mangen Mand maa bande den søde Gift, han som Yngling indsugede af de onde Blomster; og endnu paa sine gamle Dage vedbliver den Forblindede at bygge sig et Gravsted af Uterlighed, ja han vil indbilde sine Landsmænd, at det er et godt Træ, som bærer de raadne Frugter.«

hvor alt en Plads man burde ham udse,
forinden ved sit Vaas han rent forandrer
sin hele Hjord til fromme, gale Kre.
At attisk Salt paa sligt et Væsen spilde,
var netop, som om Nogen med en Pind
en Elefant, en Bøffel prikke vilde —
det bider ei paa sligt et skabet Skind*). —

troer jeg, at Hr. Grundtvig med ulige mere Ret kunde parodiere ham tilbage paa følgende (eller en endnu maaske kraftigere) Maade:

Om midlertid en Gergesener Orne,
en Bruun og grynter mod mig nok saa vildt —
hvad siger det? Før paa de Uomskaarne,
nu paa de Skaarne har sit Grynt han spildt.
Fra dem han næst i Svinepølen farer,
hvor alt en Plads ham nylig blev udset,
og hvor, ifald han ei paa Græsk sig varer,
af sit Produkt han blive vil belet.
At Luthers Skjænd paa sligt et Væsen spilde,
var netop, som om En med attisk Salt
til Flesk i Musers Suppe sylte vilde
en skoldet, gammel, tintet sjællandsk Galt**).«

---

*) Citat af Forordene til T. C. Bruuns »Judith eller Bethuliaden, et Digt i ti Sange, 1814«, efter Baggesens Udtryk i hans Svar »det liderligste Smudsdigt, der nogensinde i noget Sprog er bleven smurt«. I Forordene lader Forfatteren Musen tilraabe sig:

»— — — — Person, smør atter væk!« —

hvilken Yttring Baggesen sigter til i Ovenstaaende. »Bethuliaden« havde samme Motto som Baggesens »Nye blandede Digte, 1807«, nemlig Virgils Ord: Paulum majora canamus.

**) T. C. Bruun var jo, ligesom Baggesen og N. F. S. Grundtvig, en Sjællænder; han var født paa Gaunø, hvor Faderen var Godsforvalter.

Man ser, at Baggesen, uagtet han — som ovenfor skildret*) — havde vendt sig fra det 18de Aarhundredes »Oplysning« og kastet sig i Religionens Arme, dog stiller sig polemisk ligeoverfor N. F. S. Grundtvigs »hellige Vanvid«, som han imidlertid indrømmer ulige mere Ret end T. C. Bruuns »skamløse Muse«. Alt i Fortalen til »Nordens Mythologi eller Udsigt over Eddalæren, 1808,« havde Grundtvig vel kaldt Baggesen »vor herlige Digter« og sagt, at han stod »som en Kæmpe mellem Dværgene«, men bebreidet ham hans »Brøde mod Nordens Guder« i den komiske Fortælling »Poesiens Oprindelse« (som Grundtvig endnu tidligere, 1806 i »Lidet om Sangene i Edda« i Rahbeks Maanedsskrift »Ny Minerva«, havde yttret Betænkelighed ved); og i sin Bedømmelse af Baggesen i »Kjøbenhavnske lærde Efterretninger for 1809« havde Grundtvig, ved Siden af Anerkjendelse af den ældre Digters »sjeldne Fortrin«, ikke været blind for hans »Mangler eller Synder«; Karakteristikken i »Verdens Krønike, 1812« der endte: »Sommeren er forbi, afbleget er Farveskinnet, og Fjerene graane i de sjunkne Vinger; o, gid Fuglen dog end, før Vinteren kommer, med den levnede Kraft vilde alvorligen stræbe fra Jord o. s. v.«, kunde naturligvis endnu mindre behage Baggesen**). — Efter en ikke meget vellugtende Blomstersamling af T. C. Bruuns »Samlede poetiske Skrifter«, hvis Udgivelse var begyndt 1812 paa Brummers Forlag, hedder det i Baggesens Svar: »Jeg har anført blot enkelte af de tusinde Gemenheder, Uterligheder og Frækheder, der gjøre Samlingen af denne Smørers saakaldte poetiske Skrifter til den fuldstændigste Smudskule, noget Sprog besidder bagved Smagens Retter-

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 203 o. s. v., 241 o. s. v.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 341, samt tredie Afdeling Side 34, 87 og 134.

steder. Upaatvivlelig findes deri hist og her adskillige vittige og nogle faa endog i reneste Forstand smukke Steder; men man maatte have været endel Aar Pesthuslæge eller parisisk Hospitalskirurg for at udpille dem, som overflødigt Bevis paa, at Intet i Verden, ikke det Sletteste engang, er nogensteds fuldkomment og uden Blanding. Netop disse faa rene Stænk af ualmindeligt Talent bevise hverken mer eller mindre, end at det er Forfatterens egen Skyld, naar han er Religionens Bespotter, Sædelighedens Forgifter og Sprogets Fordærver, da Naturen havde udrustet ham med Evner til at være det Modsatte. Hvis der desuden ingensteds fandtes vittige og skjønne Træk i hans tredive Aars Smørerier, vilde de aldeles ikke være farlige, endsige skadelige; de vilde da, istedenfor at forøge Parnassets Dynd, blot formere Brummers Makulatur; og det var i dette Tilfælde aldrig kommet mig i Sinde at afspeile et Smudsbillede, der opløste sig i bare Smuds — saalidet som det kunde have faldet mig ind at nedværdige den gamle Døgnpen, hvis den aldrig havde skrevet noget Andet end Dagblade og Stykker som de, hvis Navne jeg har glemt *). Uagtet jeg ikke aldeles kan underskrive som Lov den Maxime: altid at tale vel om de Døde, gjælder mig dog som en saadan den: aldrig at tale ilde om hvad der er ganske dødt. Om aldeles Intet bør man Intet sige. Det er ingenlunde T. C. Bruuns tvende prosaiske Sudlerier imod min Person, som have bevæget mig til denne Afspeiling af hans Literaturbillede; thi jeg kjender intet Dødere og Magtesløsere i Verden end aldeles gemene, flaue, sig selv modsigende, udskjældende, Molbechiske Bagvaskelser. Men det er hist og her en lunefuld Jovialitet eller et ægte Satyrtræk i tilfældig Sprogvelklang, det er med eet Ord, hvad der virkelig ligner Menneskegestalt og Men-

*) Der sigtes her til K. L. Rahbek.

neskeansigt i denne Literatur-Uran-Utang, som har bestemt mig til at vise ham i hans hele Afskyelighed — uden dog at tillade mig Gjenspeilingen af hans allerublufærdigste Uterligheder*).

T. C. Bruun fortsatte Feiden med »Beretning om Justitsraadens Tilfælde, Sygdom og Hedenfart«, der begynder: »Marmoret hensmuldrer for Tidens Tand; intet Under, at den hengnaver Menneskets skrøbelige Legeme. Længe allerede havde Hans Velbyrdighed mærket til denne Gnaven. Kroppen eller Futteralet syntes vel endnu saa nogenledes at bevare sit Udseende; men Kjernen — jeg mener hans dyrebare Sjæl — var næsten bleven ligesaa afpillet af Nag og Krænkelser som Frugttræerne i denne Vinter af Harerne. Hvad Sorger, kunde man spørge, mægtede da saa slemt at tære paa en Mand, som jo levede i Ørkesløshed paa Statens Bekostning og i Mag hos Næsten; ja, der, skrupelfuld lige indtil at troe paa skjøn Judith og salig Holofernes, ansaae dog denne Verdens Mammon for en Ting, det tilkom blot gemene Hverdags Mennesker at erhverve, og som disse burde sætte deres Hæder i at meddele slige Kraftgenier? Ak jo! Utaknemmelighed klæber ved Mennesket som Skarn ved spæde Kalve. Ikke at tale om de Krampetræk, Europas politiske Storme foraarsagede hans Hjerte, der, som man veed, føler omkaps med Sensitiven, blødte det ved at se Napoleon ikke bedre paaskjønne hans Nedladenhed mod sig, ved at gaa Arm i Arm med ham i hans Smaaheds Dage, eller Hans Velbyrdigheds forgudende Ode og Knæbøining til og for Keisermanden**). De Kredse, han for sin Modtagelse

*) Baggesens Svar til T. C. Bruun udgaves ogsaa særskilt som Brochure under Titel: »Oran-Utang ved Foden af Parnasset, gjenspeilet i de fornærmede Gratiers Skjold«, med et lille Slutningsdigt: »Blaa Himmel over brun Jord eller Mennesket til Oran-Utang«.

**) Den upaalidelige (jfr. blandt Andet A. S. Ørsteds »Af mit Livs og min Tids Historie«, I. 67 & 72) og desuden mod Baggesen ikke

i saamange Aar havde maattet anstrenge sig for at more og hylde, bleve hver Dag vanskeligere at tilfredsstille. Kjed altsaa af sin Stilling og gysende for Parises, dette nyere Sodomas, nær forestaaende Straffedom, agtede han nu at vende tilbage til det lille Dannemark, for ved sin Forklarelse at forherlige samme, glæde sine Bekjendtere og gotte sig hos dem. Han kom; og ligesom han kom ind i den danske Luft, fik han et patriotiskt Indfald. »Ja«, raabte han i Berusningens Henrykkelse, »det er besluttet! Længe nok har Du, uden at gjøre Noget for det, modtaget Landets Naadesold; det har Ret til dine Naturgavers Anvendelse. Du bidrog i dine yngere Dage til dets Literaturs Fremme; dit Gjengangeri var snavs, dine Matrosviser og dit Flaskebrev læste Faa og have Alle glemt *). Hellig Dig nu den danske Grammaticas Tjeneste! Indgiv Ansøgningen om at vorde ansat ved Universitetet i Kiel som det danske Tungemaals Tolk, Herliggjører og Frelsermand fra fremmed Ukrud!« Som sagt, saa gjort; og se! der throner han paa sin ophøjede Standpunkt. — — — Kometer have en langt udstraktere Bane og skyde en ganske anden Fart end en gemen Planet. Altsaa stundede Hr. Justitsraaden sin højere Bestemmelse imøde. Forgjæves sukkede Kathedret, omsonst hulkede Tilskuerne, Fakulteterne bade, Staden sørgede. »Quo fata trahunt retrahuntque sequamur!« **) raabte han,

---

velsindede, bittre P. A. Heiberg taler i sine »Erindringer« om »den bekjendte Scene, da Baggesen paa Knæ overleverede den første Konsul Bonaparte en høist maadelig Ode i det franske Sprog, hvorfor Bonaparte, der troede, at Manden var afsindig, lod ham vise ud af Værelset«, og fortæller, at »Baggesen søgte om at blive Lektør hos Keiserinde Maria Lovise, men opnaaede ikke sit Ønske« (Side 312). Jfr. P. A. Heiberg: »Om mit Forhold til Baggesen«, Drammen 1826, Side 11. — Angaaende Baggesens Ode til Bonaparte henvises til dette Værks første Afdeling, Side 147 & 148.

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 305 o. s. v., samt tredie Afdeling, S. 19 o. s. v.

**) Virgil: Aeneis, V, 70.

besteg Vognen og naaede Hovedstadens Port eller poetice: Frederiks Hauge. Kongestaden frydede sig ved Tanken om at se i sit Skjød for stedse hint Rigernes Urgeni, der, efter ligesaa lang Omtrasken og fast sælsommere Hændelser end salig Ulysses af flakkende Ihukommelse, nu vendte tilbage for at forskjønne Byen ved der at oprette den danske Grammaticas og den tydske Filosofis Throne. — — Alt, hvad der ikke stiger længere, falder; og aura popularis er af alle hede Ting mest udsat for at afkjøles. Snart tænkte Enhver igjen kun paa sin egen Dont; Niemen og Rhinen passeredes*); og da Bedet, hvori Træet skulde anbringes, ikke endnu var ganske færdigt, saa kom Tingen rent i Langdrag; ja, istedetfor at faae en Plads i Frederiks Hauge, tiltroedes det enten for megen eller for liden Frodighed, og man lod det, som en anden Snylteplante, klynge sig til, hvor det kunde. Imidlertid udbrød hin berygtede ebraiske Feide. Al Verden vidste, Justitsraaden var beslaaet i mangfoldig anden Kundskab og Visdom; men Ingen drømte om, hvilken Hexemester han var i det israelitiske Folks ældre og nyere Historie. Dette Uvidenheds Mørke forsvandt med Et ved Anmeldelsen af hans store Værk: Forsøg til en Filosofi over det israelitiske Folks Historie**). Publikum erfoer, at han nu kraftigst vilde antage sig bemeldte fortrængte Folks Sag og, ved at belære al Verdens Regenter om deres Pligter mod samme, vorde de nu levende Jøders Gjenløser og deres Afkoms evindelige Velgjører. Han harmedes forfærdeligt over alle de andre Forfattere, der havde afgivet sig med dette Æmne. I samme Skrift bebudedes ligesaa høitideligt: Politisk Anmærkning« o.s.v. o.s.v. »Hvor spændtes ikke Opmærksomheden! Ak, hvormange

---

*) 1812 gik Napoleon jo over Niemen mod Rusland; og næste Aar forfulgtes han af de Allierede over Rhinen.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 261.

Forventninger skuffes, hvormange Løfter, og især Justitsraadens, ere lutter Tant! — — — »Godt!« gjenmælede Justitsraaden, »wir haben uns eines Besseren bedacht!*) Denne Gang skal jeg Intet love Jer, men I skulle faae Troen i Hænderne. Paa næste Søndag udkommer mit nye Blad; det skal vise Jer, hvad Karl jeg er; og, naar I faaer døiet det rigtig, saa ville I være ligesaa pure i Sjæl som vise i Forstand, hvis I ellers ikke forinden skulde have leet Eders Maver itu af bare skære Loier, thi deraf har jeg Humlesække fulde i mit Hoveds Pulterkammer.« Denne Gang ventede man ikke længe.« Efter adskillige Uhumskheder fortsættes der: »Galden var flydt over i Blodet, han fnysede af Harme, han aandede Hævn. — — — Istedetfor det belovede Søndags-Blad fremkom nu en Skuddag og derpaa en Lille Søndag-Aften. Hvad der ikke i disse var opfyldt med Flauhed, var det med ondskabsfuld Grovhed. Som en selvbetitlet Grammatikas Ridder angreb han uden Forskjel, hvem han traf paa. Oppustet af vindig Indbildskhed af sine Fortjenesters Valuta, som Ingen efter hans senere daarlige Frembringelser længere vilde anse for god Mønt, sprudede han, lig de Vandskye, giftig Fraade paa enhver anden Skribent. Nogle viste ham lidt til Rette, men nu overgik hans Vrangsind til Afsindighed. Med Et indbildte han sig at være omskabt til et Pindsvin og indsølede sig i et saadant Svinesti-Snavs, at Alle undsaae sig ved at komme ham nær paa offentlig Gade. Venner havde han vel ikke mere, men Medynk talte dog i Fleres Bryst. De erkjendte den menneskelige Aands Svaghed, erindrede adskillige af hans Ungdoms Arbeider og haabede, Tiden vilde bedre baade hans Forstand og hans Hjerte. Selv fra høiere Steder gaves ham faderligt Raad og Formaning. Alt forgjæves! »Jeg er

*) I Holbergs »Jacob von Thyboe« siger Helten: »Wir haben uns bedacht« (Act 3, Scene 5).

et Pindsvin« — raabte han — »og skal stikke Krethi og Plethi, til man stikker mig selv først i Daarekisten og siden i Gravhullet.« Omsonst prøvede Sagtmodigheden paa at forandre og berolige hans Sind. Uden nogen Virkning foreskrev Lægerne stedse voxende Dosis af Nysekruds-Pulvere. Endelig gjorde det tiltagende Raseri hans Forfatning saa betænkelig, at man holdt det for nødvendigt at sende Bud efter Sjælesørgeren.« Pastor Sela kommer saa, prædiker, erklærer, at »Vittighed kun er en Lygtemand, der leder til Moser og Uføre«, og opfordrer Poeten til at forlige sig med Gud og Mennesker og tilstaae, at han angrer sine Expektorationer, der kun vare »menneskelige Lidenskabers Opbrusning«. Baggesen syntes opmærksomt at have hørt paa Formaningen; men pludselig forandredes hans Ansigtstræk, Øinene gnistrede, Næseborene opspiledes, og Læberne bevægede sig heftigt. »Jeg tilstaae«, skreg han med Et i Vildelsens Hidsighed, »at de forstaae deres Grammatica! Jeg erklære, at de ikke ere Fuskere, Pøbelsmørere, Pøbelmorere, Grise, Galte, Orner! Nei, før skal jeg nok engang vove mig op paa Straszborgs Taarn og Jomfruen eller gaae til Bunds i Holmens Kanal! De ere, hvad jeg har paastaaet; thi jeg er Pindsvin og indviet i alle et Svineries grammatikalske og poetiske Hemmeligheder.« — — — Pastoren besværger ham at betænke sin Sjæls Salighed. »Salig!« gjentog Justitsraaden. »Ja, det skal jeg være hos mine Gratier.

At disse Damer gille,
det var, fra jeg var lille,
min Agt at stedse ville.
Hver Anden mod mit Snille
er kun en Orm, en Bille.«

— — — Pastoren vil tilsidst fjerne sig og siger: »De vil gaae didhen, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel, hvor Ormen aldrig skal døe, og Luen aldrig udslukkes!« Dette

virker. Efter nogle Minuters Taushed brister den syge Poet i Graad og rækker Hr. Sela Haanden. »De har talt viselig«, sagde han, »men min Samvittighed er saa kilden, at jeg kan ikke eftergive Noget paa Fru Grammaticas Vegne. Mine Efterstræbere ere Erkesprogfordærvere, Ignoranter, Percaudier«*). — »Ak«, hulkede Patientens Frænder, »sig for vor Skyld, at de skrive dog saa la la!«**) — »Nu vel da!« gjensvarede han, »mit Hjerte smelter. Hør, Hr. Pastor, sig De mig for.« »Hjertelig gjerne!« svarede denne. »Jeg til — — giver Dem!« udtalte Justitsraaden lydeligt og mumlede ved sig selv: »Døden og Djævelen!« Der fortsættes: »Nu blev han berettet og syntes at befinde sig bedre. Men det var Naturens sidste Anstrengelse. Døden havde allerede afsagt den uigjenkaldelige Dom og tegnet sit Mærke paa hans Pande. Himlen løste op for hans Aand, der smuttede ud med det tre Gange gjentagne Pib: Pindsvin! Pindsvin! Pindsvin!« Pamfleten slutter: »Saaledes endte et sælsomt Tilfælde Justitsraadens virkeligt sælsomme Levnet. Hans Ungdoms Arbeider lovede Dannemark i ham en Digter, hvis modnere Alders Værker vilde have fremmet dets Hæder. Dets Genius sukkede ved Tanken om, at dette Haab saa ganske skuffedes, og Alle sagde: »Hvad Skade!« Hans Ligbegængelse hædredes ved et Følge af halvtredsindstyve Vogne, hvorimellem de anseligste Mosaiters, og ved nogle meget skjønne Øines Taarer. Næste Dag stod følgende velmente Indskrift paa hans Gravminde:

»Stands, Vandrer, ei ved denne Marmorsten!
Den Skroget vel af en Justitsraad gjemmer,
dog se Du til at bytte dine Ben,
hvis han endnu din Nærmelse fornemmer;

*) Per Gaudi, Skjældsord (se »Jacob von Thyboe«, Akt 2, Scene 2).
**) I Holbergs »Erasmus Montanus« siger Lisbed: »Ak, min Hjerte, sig for min Skyld, at den er flak!« (Akt 3, Scene 6).

thi Mennesket var af saa bidsk Natur,
imedens han omsnusede i Livet,
at neppe selv i Dødens tause Lur
han har endnu sin Nappelyst opgivet.
Fred ønsker man ei være med hans Støv,
thi den han selv med Ingen vilde holde.
Han var en Blomst, han blev et vissent Løv —
hvad Skade kan dog Galskab ikke volde!«

Det er ikke uden Interesse at lægge Mærke til, hvor forvrænget en Mands Liv kan blive i en skamløs Modstanders Hulspeil, og i hvad Tone en Professor ved Universitetet vovede at polemisere mod en af vore ypperste Forfattere, som — det skyldes der Sandheden at tilføie — rigtignok fristede dertil ved sit eget Exempel.

Uagtet T. C. Bruun havde endt sin Brochure »om Justitsraadens Tilfælde, Sygdom og Hedenfart« — der, ligesom hans Polemik i det Hele taget, (for at bruge Baggesens ovenanførte Ord om ham) ikke er ganske blottet for »lunefuld Jovialitet« og »ægte Satyrtræk«, om end i simpel Stil — med den Erklæring, at, »siden Justitsraaden er nu baade død og begraven, saa vil hvad der fremdeles maatte anføres i hans Navn hverken fortjene eller erholde noget Svar«, udgav han dog, i Anledning af Baggesens Svar, »Gjenganger-Justitsraadens sidste Besked«, der begynder: »Man veed, at Justitsraaden hensov af Harme og Kummer. Om det var i Herren, er ikke saa vist, siden han fremturede i sin Vanart og Overmod til Gispet. Efter denne Hedenfart havde man Føie til at troe, at, hvor han end var bleven henputtet, vilde de Efterlevende være befriede for hans videre Kaadhed og Svinagtigheder. Men man tog feil. Han, der i levende Live saae sit Snit til at gaae igjen, fandt det endnu lettere efter Døden at vorde Gjenganger og som saadan at lade sig

tilsyne i en Ourangoutangs Skikkelse. Et levende Dyr af dette Slags skal ikke være synderligt smukt, en Spøgelse-Tingest af denne Art er et karnalliøskt Bæst. Naturligvis behandles en Digter-Justitsraad, hvor ful han end er, med en Smule Skaansomhed; stinker han formeget af sin Søle, vogter man sig vel for at komme ham nær. Men med et Gjenfærd-Skrog gjør man ingen Omstændigheder, naar man troer saa lidet som jeg og er ikke mere bange for Satan. Med salig Baggesen har jeg erklæret Intet mere at have at skaffe. Han er død og magtesløs, ligesom Giften af hans Braad og Ondskaben af hans Smørerier. Mod ham brugte jeg en Spidsrod, der sved ham i Skindet, hvor tykhudet hans Sjæl end var. Gjenganger-Utingen skal jeg sans façons give det fortjente Spark og dermed lade den løbe.« Han tiltaler saa denne endog »lidt friere end salig Mennesket selv«, ja saa frit, at man af og til næsten har ondt ved at tænke sig Muligheden deraf. Det hedder blandt Andet: »Ifald noget Speil kunde paa een Gang forestille Dig alle de Fjanterier, Kryberier, Tallerkenslikkerier, Ubesindigheder og Uefterretteligheder, hvori Du har gjort Dig skyldig i dine labyrinthiske Kringelkroge, vilde Du ikke studse tilbage og ufrivilligen udraabe: »Fy mig an!« Her hjemme har Du vel før drevet noget af dit Væsen og især paa den senere Tid vist Dig i et ved din Svinesti-Søle ligesaa ækelt som ved din Ondskab forhadt Skue. Men egentligt er det mellem hine Fremmede, ved Neder-Enden af hvis Tafler Du krummede Dig, at Scenen for dine Hokuspokus ligger«. Der tales om »de Slikkerier, Du har tilsnyltet eller tillogret Dig«, om Følelsen af »at have forladt et Embede efter det andet for at agere Dagdriver paa Statens og Næstens Bekostning«, og om »din Malmpande«, som »aldrig var farvet med Undselighedens Rødme«. Der siges: »De Dage, hvori Du frembragte noget Godt, ere saa langt borte, at man

netop blot mindes dem. Apollo havde givet Dig Talent; men han saae den Misbrug, Du gjorde deraf, og lod lidt efter lidt endogsaa Sammes sidste Funke uddøe. Din levende Gjenganger var en Samling af Ondskab og Mund-Kaadhed, strøet med nogle Vittigheds Stænk, der gjorde Dig frygtet og forhadt. Din Parthenais*) var et Skryderi, hvori dit eget Jeg, under Benævnelsen Nordfrank, uafladeligt paatrænger sig Læseren, der til Gjengjæld har overgivet Jomfru-Ridderen med samt hans Møer til evindelig Forglemmelse. Dine Matrosviser befandtes ligesaa væmmelige, som dit Flaskebrev var vandigt. Din Pindsvine-Historie, indseer Du nok selv nu, har bedækket Dig med Skarn og uaftvætteligt Snavs. Og hvor aldeles mangler ikke din Skaaninge-Krønike**) alt hvad der kan skabe Moro og Deltagelse! — — — Der var en Tid i dine Ungdoms Dage, at der taledes meget om din Forkjærlighed for en af Patriarkernes Sønner***); og senere har der ogsaa ymtedes i Staden om din menneskelige Skrøbelighed. Men af alt, hvad der siges, bør man knapt troe det Halve; og naar Hovedbogen engang aabnes, vil Summa lateris vorde os Alle bekjendt. — — — Det gulsotige Øie synes Alting gult. — — — Nogle af dine Ungdoms Arbeider vare gode, andre skjønne, og mange morede. Men hvor ere de hele Digte, som Du saa skrydende udbasunede? Titlerne og Begyndelsen have vi set; men din legemlige og aandelige Vimse-Lyst kvalte allerede i Undfangelsen hine Unger, der, at dømme af de fremkomne Stumper, vilde dog neppe have blevet Andet end Misfostere og Skiftinger. — — — Hvor-

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 215 og 216.

**) ɔ: »Thora fra Havsgaard«.

***) Upaatvivlelig Hentydning til første Mosebogs 38te Kapitel. Baggesen havde i »Pindsvinet« kaldt N. T. Bruun »vor So Jean Jacques«, og T. C. Bruun tager nu Revanche for Fornærmelsen mod Sønnen.

dan staaer dit hele Livs Regning? Paa nogle faa Aar nær af din første Ungdom, hvad har vel hele Resten været? En uafbrudt Række af Usammenhængenheder og Bukkespring. Du har faaet Embeder og gad ingen Ting blive. Du kunde levet uafhængig og hædret enten hjemme eller mellem Fremmede; Du bissede omkring og viste din luslidte Side ud overalt. Du krøb et Øieblik og slog Knep i Lommen et andet. Du fik en Ret Mad hos En og en Hat hos en Anden*) mod at agere Spasmager eller Smigrer. Du forsagedes af Apollo, forstødtes af Gratierne, overlevede dit Rygte, gjorde Dig Fjender og kreperede som blot og bar Justitsraad. Barmhjertighed viste flere Ædle Dig endnu i dine Sottesengs-Dage, og det gjør deres Overbærelse med menneskelige Skrøbeligheder Ære; men henregn ikke denne Medfølelse til Venskab, thi dette kan alene bestaae mellem de Gode, og

the sons would blush, their fathers were thy friends«.

Denne næsten utrolige Brochure ender: »Jeg skal aldrig mere omtale Dig eller Dine. Hvor Du stedes og færdes, er mig ligegyldigt. Men førend vi skilles ad, modtag hermed det Dig tiltænkte og forjættede Spark — og saa, lede Gjenfærd,

I nunc et notas artes meditare per umbras!« **)

10.

Det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften«, hvori Baggesens Svar til T. C. Bruun sluttedes (den 18de Juni), endte med følgende Manifest:

---

*) Hentydning til en Historie, som fortælles i Rimbrevet »Forfatterens egenlige Genialitet« til Kammerjunker v. Benzon (»Skuddagen«, 3die April; »Poetiske Epistler, 1814«.)

**) En forandret Verslinie af Horats (Epistolarum liber II, 2. v. 76).

»Gjengangeren til den danske poetiske Literaturs Despotisme hadende Borgere.

»O, hvor skuffedes jeg gjerne!
Men mit Øre smerter mig.
Ak! fra Helligdommens Skygger,
selv hvor Filomele bygger,
skingre disse vilde Skrig!«

Goethe*).

Udgiveren af »Lille Søndag-Aften«, der begyndte, hvor Gjengangeren slap, troer nu at have opfyldt det Løfte, han gjorde Gratierne i sit første Blad i Henseende til de mest ublu Giftsælgeres, Skjøgers og Pjaltekræmmeres Udjagelse af Apollos danske Tempel — et mere ubehageligt end vanskeligt og forsaavidt intet mindre end herkulisk Arbeide; thi sandelig! hos et Folk, hvor Ordet: Dannished dog engang har kunnet fødes og blive Folkenavn, i et Sprog, som har overtruffet Hellas' egen Karis i Dannelsen af Ordet: yndig, og som udtrykker Skjønhedens Grundbetingelse i Naturen og Kunsten med den snehvideste Farve, blandede Bogstaver formaae at frembringe, i Klangen af det Rene — behøver det ækle Smudsige blot at vises i behørigt Lys for at forjages. Han smigrer sig med aldrig mer at have nødig at lægge mindste Mærke til, hvad han kaldte det Brune paa Parnasset, og anser denne Nederdel af det barbarisk-flaue-smudsige Triumvirat, han lovede at bekæmpe, for ikke saameget styrtet som egentlig sunket med samtlige dertil hørende mindre

---

*) »I Dithyramben mod den nye Skole«, hedder det i en Anmærkning. Versene ere en fri Bearbeidelse af nogle Linier i Digtet »Deutscher Parnasz«:

»O, wie møcht' ich gern mich täuschen!
Aber Schmerzen fühlt das Ohr.
Aus den keuschen,
heil'gen Schatten
dringt verhaszter Ton hervor.«

Dele. Midten og Overdelen ere vel endnu tilbage, det Flaue nemlig og det Barbariske. Men ikke at tale om, at han troer i Forbigaaende allerede at have givet det Første nogle neppe let forvindelige Stød — ved sine blotte Træk paa Smilebaandet over Døgnets Kimen og Dagens Forførelse*) — tvivler han ikke paa, det jo ganske vil falde af sig selv ved Styrtningen af det Sidste, ifølge den almindelige Naturlov, at, naar baade Hoved og Ben falde, Maven umulig kan blive staaende. Hvis den og, trods Afkappen af alt, hvad der er derunder, kunde holde sig i sin Middel-Region (i Tilfælde f. Ex. at Hovedet, formedelst en eller anden Skrue, var fastnaglet til Himlen, der er over os Alle), saa maa den dog, naar denne Skrue løses, nødvendigen neddumpe med samme uden videre. Vi vende os altsaa fra dette Øieblik af mod det Barbariske, Triumviratets Hoved og, saa at sige, første Konsul, om ikke allerede sidste Keiser. Men denne Vending er ingen simpel Dreien-om paa vor Hæl (som den mod Eftersætteren); den er endogsaa mer end en blot Stigen (som den mod den gule Athene allerede var, og ethvert Angreb paa Maven maatte være); den er et virkeligt Opsving i en vel ikke ganske ætherisk, men dog ikke mindre end tyk og usund, end sige mefitisk og forpestet Luft. Kampen, vi nu begynde, spiller ikke længer ved Foden af Parnasset. Thi, hvis den herlige Sehrimners Sønners Hovmester ikke sjeldent nedlader sig til Roderne, der, dels vidende, dels uvidende, staa i hans Tjeneste, har han dog egentlig et ganske andet Sted hjemme end i deres Enemærker. Overser han og ikke, som han synes at indbilde sig, hele Parnasset, saa har han dog virkelig engang staaet

*) Her hentydes upaatvivlelig til »Forføreren«, et borgerligt Sørgespil i 5 Akter af Rahbek (der, som ovenfor sagt, dengang udgav »Dagen«), hvilket første Gang opførtes den 1ste April og fremkaldte et Epigram af Baggesen i »Lille Søndag-Aften« Dagen efter.

paa en af dets tvende Toppe*); og hvo veed, om han ikke, før jeg ser mig til, kan være der igjen, i hvilket Tilfælde min kritiske Kamp imod hans Adfærd vilde ende sig med en kritisk Omfavnelse. Som Foragter af Kunstens evige Regler, som Sprogets Tyran og Parnassets Despot forkynder jeg ham her paa Literaturens, Modersmaalets og Smagens Vegne ærlig aabenbare Krig — ikke blot til disses Hævd, men til hans egen, af ham selv truede Hæders mulige Redning. Med Kæmpeskridt, som jeg hjertelig beundrede, steg han opad paa Parnasset i sine nordiske Digte; men med sand Bersærkergang tramper han nedad i de sydlige — fra det Øieblik, han, beruset af Goethes halvironiske og Tiecks halvafsindige Romantik, nedsaae medlidende paa Schillers og Evalds klassiske Gothik, opoffrende sin høie nordiske Muse for en svimmel tydsk-spansk Meduse. Ingen af vore danske Kæmpere for Sproget, Smagen og Kunstens evige Regler har fordristet sig at klemme denne dramatiske og lyriske Bersærker mellem Kritikens Skjolde. Velan, jeg vil vove det! Han slaaer ellers al Kunst og tilsidst sit Navn ihjel i sin Overgivenhed. Fra min Horats fik jeg allerede efter at have læst Palnatoke, Correggio, Stærkodder og Hugo von Rheinberg, endnu før jeg begyndte Læsningen af Kanarifuglen, Mads Gedebuk**), Faruk, Ludlams Hule og Røverborgen, følgende lille Tilskrift under Navn af:

Momus til Knud Vidfadme.

Din store Tragos vel steg op
med Brudgomsskridt og Bue

---

*) »— Høi og herlig, stod Du med et Hop,
som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«
hed det jo 1806 i Rimbrevet »Noureddin til Aladdin« (se dette Værks anden Afdeling, Side 271).

**) ɔ: »Ærlighed varer længst«, i hvilken lille Idyl Handlingen dreier sig om en Gedebuk.

paa tvende Ben, og Pindi Top
begyndte halv at grue;
men da han løb mod Evald hen
med Hornene som Lire,
blev Føbus vred og sagde: »Ven,
gaa ned igjen paa Fire!« *)

Den, der maaske med noget mere Skin af Ret end Hr. Oehlenschläger turde drømme sig den danske Horats**),

---

*) I »Knud Vidfadmes Svanesang, digtet i hans Skibbrud 1807« (som tryktes i det første Nummer af »Lille Søndag-Aften«) hedder det:

»Din Oehlenschläger stiger op
med Brudgomsskridt og Bue,
og Dalens Skjød og Klippens Top
er tændt af Solens Lue.«

(se dette Værks tredie Afdeling Side 27).

Tragos, hvoraf Ordet Tragedie kommer, betyder en Buk.

**) Oehlenschlägers Slutningslinier i Digtet »Christiansholm« (hvilket Landsted Grev Schimmelmann 1810 havde overladt den unge Ægtemand til Sommerbolig — se dette Værks tredie Afdeling Side 97) lyde:

» — Mæcen er ei forsvundet.
Høit mod Nordens kolde Is
er den Ædle atter fundet.
Gid Horats var ligervis!«

I Digtet »Tilbageblik paa Rom« hedder det, hvor Oehlenschläger skildrer »Dødsfaren, hvori han svævede« ved Vandfaldet i Tivoli:

» — — — — — — Horatses Aand
har reddet Dig i Dag, da Faren trued!«

(Begge disse Digte stode i første Bind af Oehlenschlägers »Digtninger«, som udkom 1811).

1817 fortæller Oehlenschläger hjemme hos sig selv i Fleres, deriblandt Præsten og Poeten Fredrik Schmidts Nærværelse om »den Livsfare, han havde været i ved Tivoli«; og Schmidt slutter Beretningen herom saaledes: »At han, som han sagde, tænkte, at Horats og Virgil vilde have ham ned til sig, og betydede dem, at han havde Lyst til endnu at spadsere lidt om paa Jorden, forekom mig at være

følende sit Kald og sit literariske Værd, uden opblæst Stolthed, og kjed af de Unoder, hvormed han har gjengjældt en kun altfor hyldende literarisk Agtelse fra min Side, undsiger ham, i denne tilkastede Handske, med den offentlige Erklæring: at Recensionerne i »Dannora« af Hakon Jarl, Correggio og Hugo ere af mig, Gjengangeren, og at end ydermere med Asagalten fornemmelig er ment Freias Alters, Langelandsreisens, Jesus i Naturens, Kanarifuglens, Faruks, Mads Gedebuks, Mutter Ludlams, Røverborgens, Digtningernes, Novellernes og det parisiske Trimeterbrevs altfor ugenerte Genialitet. Vi love høitideligen ved alle Muser og alle Gratier at føre denne Krig paa en dem ene værdig, aldeles upersonlig Maade, med blotte blanke, himmelske Vaaben — vel ikke uden Kløgt og uden Kraft, men uden Gift og uden Galde. Da vi imidlertid have det baade med hans komiske og tragiske Hærge-Tropper at gjøre, forkynde vi ham forud, at vi ogsaa ruste os paa en dobbelt Maade, med alvorlig Kritik nemlig af hans tragiske og med skjemtsom af hans komiske Stykker, ligesom vi tillige ville blande Skjemt og Alvor mod hans Blandinger. Dette synes os baade ret og billigt — og, hvad der, selv i kritisk Polemik, ingenlunde er at foragte, mindst kjedsommeligt. Vor Hensigt er ingenlunde at bestride den fordum nordiske Digter Adam Oehlenschläger, hvis Vaulundur, Thors Reise til Jothunheim, Baldur, Hakon, Axel og Valborg og enkelte skjønne Smaadigte vi hjerteligen elske og beundre. Vor Bestræbelse gaar kun ud paa at nedrive, hvad der er ham egenlig fremmed: den nærværende, paa

---

en Kompliment, han gjorde sig selv mere end dem, og det kunde nok ikke skade, om han gjorde sig lidt mere bekjendt med Klassikerne, førend han tænkte paa at komme i det Selskab» (se »Fr. Schmidts Dagbøger, udgivne i Uddrag af N. Hancke«, Side 329 og 330).

ham indpodede spansk-tydske Romantiker, hvis mangfoldige Kviste nedgroe mod Jorden, skyde op igjen og gjennemkrybe med Ukruds hele Frugtbarhed

»— den hele vilde Have
paa Holbergs, Evalds, Vessels sjunkne Grave«

i overhaandtagende Efterabelser af hans Efterligninger. Vor Hensigt er, hvis denne Bestræbelse ikke ganske skulde lykkes os, idetmindste at gjøre saavel ham som Publikum opmærksom paa den uendelige Skjødesløshed, hvormed han forsømmer alle Kulturskjaldens Pligter i sin ligesaa magelige som tyranniske Misbrug af alle den barbariske Bardes Rettigheder — og at han derved ulige mere skader sig selv end hvilkensomhelst foregaaende, samtidig eller efterkommende Medbeiler paa Parnasset.«

Det er unægtelig en sand Lise fra Bruun at vende tilbage til Baggesens, om end ikke heller dadelfri, dog idetmindste aandfuldere Virksomhed; og det er ikke mindre opmuntrende, at Baggesen »smigrer sig med aldrig mere at have nødig at lægge Mærke til, hvad han kaldte det Brune paa Parnasset«, thi denne »Nederdel« af det saakaldte »Triumvirat« er visselig af en saadan Beskaffenhed, at man helst ser sig fritaget for at have mer end høist nødvendigt med den at bestille. Det er heller ikke uden en vis Tilfredsstillelse at erfare, at Baggesen troer at kunne opgive videre Kamp med Rahbek, hvis væsenlige Betydning jo er knyttet til det foregaaende Aarhundrede og derfor senere ikke frembyder stor Interesse. For Samtiden kunde vistnok en Polemik mod Bruun — hvis samlede Værker endog (som ovenfor sagt) netop dengang udgaves — og endnu mere mod Rahbek — der med Juni Maaneds Slutning ophørte med sin af Baggesen angrebne Redaktion af Bladet »Dagen« — være af ikke saa ganske liden Betydning; men dette er

naturligvis i langt ringere Grad Tilfældet for os, der alt ved et Par Menneskealdere ere fjernede fra hine Dage. Kampen, der nu skal rettes udelukkende mod »Hovedet«, fører, hvad Baggesen med Føie fremhæver, op »i en vel ikke ganske ætherisk, men dog ikke mindre end tyk og usund, end sige mefitisk og forpestet Luft«, som den Rahbekske og Bruunske; og man aander ganske anderledes let i den Oehlenschlägerske Høide end »ved Foden af Parnasset«. En saadan Standsen af vor Digterkonge paa hans Skraaplan, en Paapegen af »den Skjødesløshed«, hvormed han i sine sidste Værker forsømte »Kulturskjaldens Pligter«, var — som tidligere bemærket — vistnok betimelig; men Baggesens Krigsmanifest røber jo rigtignok, hvad der alt fremgik af de tidligere Angreb, at Kritikeren, som det da ogsaa var at vente, ikke gik til Feiden med tilstrækkelig overlegent, uhildet Blik, kritisk Konsekvens og ærlig Taktik. Talen om »Goethes halvironiske Romantik«, Opregningen af Langelandsreisen og Jesus i Naturen (for kun at fremhæve det mest Slaaende) blandt Oehlenschlägers mislykkede Arbeider viser — ligesom det tidligere omtalte Angreb paa Shakespeares »barbariske Tveform« —, at Baggesen altfor meget var en Søn af det foregaaende Aarhundrede til at formaae at fælde en almengyldig poetisk Dom. Om Trimeterbrevet, der ligeledes med Urette henregnes til Oehlenschlägers svagere Poesier, havde Baggesen ovenikjøbet i sit Svar erklæret, at dette Digt

»gjenkaldte mig det hele Trylleri,
hvormed din Hakon mig beruste; mer
end noget andet Kvad, Dig Musen huld
indgav, det viste mig i fulde Glands
din Modenhed og Manddom«. — — — *)

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 290.

Selvmodsigelse fattes altsaa heller ikke. Præcedenserne berøve desværre ogsaa Baggesens Løfte: »at føre denne Krig med blotte himmelske Vaaben, uden Gift og uden Galde«, dets væsenligste Betydning. Udtrykket: at Oehlenschläger »nedsaae medlidende paa Schillers og Evalds klassiske Gothik«, i Forbindelse med de tilsvarende Linier i »Momus til Knud Vidfadme« om Oehlenschlägers Forhold til Evald ere alt langtfra »himmelske Vaaben« eller »uden Gift og Galde«. De af Oehlenschlägers ældste Søn efter Faderens Død udgivne Forelæsninger om Evald og Schiller berettige idetmindste ingenlunde til saadanne Yttringer*).

Under denne heftige literære Kamp havde Baggesen fortsat sin Strid med Autoriteterne. Den 28nde Juni havde han, i Anledning af den ovenfor omtalte Beslaglæggelse af det tredie og fjerde Numer af »Søndagen«, tilskrevet Justitsministeren, for at bevirke Beslaget ophævet. Han havde ved denne Leilighed erklæret, at den paagjældende Artikel, »hvis den blev fuldendt, vilde komme til at indeholde en Apologi for min fordums Beundring af hin Erobrer og fra een Side idetmindste lade ham vederfares Ret mod de feige Skriblere, der blot ile hans Overvindere til Hjælp og bjæffe mod den døde Loves Hale«, idet han tilføiede, at han var »endnu længere fra at nedkaste sig for tomme Nathuer end for skarpe Ørnekløer«; og at det neppe nogensinde kunde falde ham ind at skrive mer mod hin despotiske Helt, end han havde skrevet. Samme Dag resolverede det danske

*) Selv J. P. Mynster siger forresten, at det var »med Indignation«, han læste Oehlenschlägers »Anfald« paa Balders Død af Evald (se »Meddelelser om mit Levnet«, Side 57)), hvorved han dog ikke kan sigte til Forelæsningerne, da disse først udkom efter Biskoppens Død, og de i »Athene« 1813 trykte Artikler om Evald, hvortil uden Tvivl Forelæsningerne ere benyttede, ikke indeholde nogen Kritik over Balders Død.

Kancelli, at det skulde have sit Forblivende ved Forbudet. Den 2den Juli indsendte Baggesen saa en Promemoria til Kancelliet, hvori han fornyede Fordringen om at faae sin uden Lov og Dom beslaglagte Eiendom tilbage og bemærkede, at han i modsat Tilfælde saae sig nødsaget til »at indkomme hos Hans Majestæt Kongen med en Klage over vilkaarlig Behandling«. Da Kancelliet derpaa den 5te Juli, gjennem Politidirektøren, lod ham tilkjendegive, at Resolutionen ikke toges tilbage, indgav han den 12te Juli en Ansøgning til Kongen, hvori han bad om, at hans Sag maatte »vorde undersøgt og paadømt efter Lands Lov og Ret«. Herpaa modtog han, atter gjennem Politidirektøren, den Besked, at det havde behaget Hans Majestæt ved en Resolution af 12te August at bifalde Kancelliets Foranstaltning og allernaadigst at befale, at det dermed skulde have sit Forblivende.

Baggesen standsede saa sin Virksomhed som Bladudgiver, der havde dannet en ny, mærkelig Episode i hans forunderlig brogede Liv.

Naar man betænker, at han førte sit literære Felttog herhjemme under kun lidet lystelige huslige Forhold, forpint af Næringssorg, svagelig, ja syg, hjemsøgt af Galdefeber og Øiensvaghed, medens han samtidig kolliderede med Regjeringen, ja med Enevoldskongen selv, der endog nægtede den Forfulgte Adgang til Domstolene, vil man ikke kunne Andet end beundre den Baggesenske Aands uendelige Elasticitet, og man tvinges til at fælde en mildere Dom over, hvad menneskelig Svaghed der indblandede sig i hans talentfulde og i mange Henseender berettigede og betydningsfulde Polemik.

I »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« for 9ende August fandtes forresten et indsendt Digt:

»Til Fædrelandets Skjald.

Henslæng, o Skjald, din altfor spidse Pil!
Se! Musen beder Dig med Taareøie.
Sjung atter Emma, sjung med venligt Smil,
hvad fordum sødt gjenlød paa Sydens Høie.
Akilleus' Vrede tolk, Odysseus' Færd —
lad Hellas' Sang i Herthas Dale tone!
Den gamle Baggesen Du atter vær —
og Dannerfolket vil din Isse krone!« *)

Baggesens Pil var vel unægteligt af og til altfor spids; men det beroede dog paa en Misforstaaelse at bede ham henslænge den. Den kritisk-satiriske Virksomhed var af væsenlig Betydning for ham og heller ikke lidet ønskelig i og for sig; han dreves dertil af en Side i sin Natur, som gjorde sig stærkt gjældende, jævnsides med det mere Positive, alt i hans tidligste Tid, og naturligvis ikke kunde Andet end bringe ham i Kollisioner**). Hos alle i Retning af det Komiske begavede Aander — saaledes Holberg og Vessel blandt Forgængerne, J. L. Heiberg blandt Efterfølgerne — har det Polemiske altid spillet en væsenlig Rolle. Deres lunefulde Ord lød (for at bruge Chr. Wilsters Udtryk i hans vakkre Digt »Ludvig Holberg«) »som rensende Stormvind«. Det er ikke for Intet, at Holberg var samtidig med Brorson, Vessel med Evald og Baggesen med Oehlenschläger. »Alenekampen eller Apologi for Literaturbladene, August 1814« (hvormed »Poetiske Epistler«, der udkom samme Ef-

---

*) »Emma« tryktes første Gang i »Minerva« 1786 og 1787. — En druebevoxet Høi i Apenninerne begeistrede Baggesen i Foraaret 1794 til hans lille, smukke »Dichterlied«. — 1796 begyndte Baggesen at oversætte Homer. Se dette Værks første Afdeling, Side 29, 116—117 og 137—139.

**) Se dette Værks første Afdeling, Side 31—34.

teraar, ende) indeholder ligesom et Svar til ovenstaaende Digt. Epistelen er viet de

»— Faa, hvis ædle, skjønne, fine Sands
den aandelige Graad i Livet fatter,
naar Skjebnens vilde Spil er saare grumt,
men, naar det tamme bliver altfor dumt,
begriber og den aandelige Latter«.

Og det hedder deri om de polemiske Blade mod »Døgnlegionen ved Parnassets Fod«:

»De ere Børn af samme muntre Fader,
de samme lattermilde Moder har,
som de, man overalt i Byens store Gader
engang, forkjælende, paa Hænder bar.
De alle, naar I dem lidt grandt betragte ville,
har Træk — om Mundene især —
af Søsteren: »Da jeg var lille«,
som hele Sjælland havde dog saa kjær.
Vel er det Drengebørn, desværre!
men hvor det gaaer, i Livets Spil
(skjøndt Duen er min Lyst, det veed vor Herre!)
lidt Høg der maa dog ogsaa til.
Sandt nok! jeg ønskte heller at forøge
det Kuld af aandelige Smaa,
der fromt og venligen i Blomsterbede spøge
med Fløiels Faldehatte paa
og, naar de Pærer kun og Blommer faae,
med Kys og Klap og Favntag aldrig helme —
jeg heller, siger jeg, formerte slig en Trop
end den, som her nu træder op
i vilde, martialske Hop
med Fyrresabler, Guldpaphjelme

og Hyldebøsser, halv til Hest
og halv til Fods, og uden Naade fælder
ei Skræpper blot og Tidseler og Nælder,
men Paddehatte selv, som den kan bedst,
Skarntyder og Kaalhov'der, naar det gjælder.
Stod det til mig (trods Tidsel og trods Tjørn
i Enden af Parnassets Have,
mod hvilke Drengene er rent af Lave),
jeg gjerne Musen saae til Barsel lave
med lutter fredelige Pigebørn.
Men jeg kan ikke foreskrive,
hvad det skal blive.
Naturen raader her; og denne vil engang
ei Hunner blot, men Hanner undertiden
i min og Musens Ægtesang
aldeles uden min og Musens Viden.« o. s. v.

Til de Faa, hvis »ædle, skjønne, fine Sands« (for at bruge Baggesens ovenanførte Ord) ikke blot fattede »den aandelige Graad i Livet«, men ogsaa »den aandelige Latter«, der ikke blot havde Sands for det Tragiske, men ogsaa for det Komiske, hørte Schack Staffeldt. Denne Digter, der, ligesom Baggesen, med Urette var bleven stillet i Skygge*), havde alt 1807 umiddelbart efter Udgivelsen af Baggesens »Gjengangeren og han selv« i en Tilskrift »i alt det Skjønnes og Herliges Navn« takket »den ædle Odysseus« for hans »Gang til den kritiske Circes fortryllende Ø, hvis bedøvende og bedaarende Urter tyngede saa mangt et Hoved til Jorden«, og erklæret, at »den betænksomme Penelopeia, Kunsten, venter

*) J. M. Thiele siger ikke uden Grund om Staffeldt, at han ikke var anerkjendt som Digter, at vor Literatur endnu ikke havde tilegnet sig ham, og at Mængden troede, han var forrykt eller idetmindste forskruet (se »Af mit Livs Aarbøger«, Side 93).

sin Ægteviedes fuldendede Hevn«*). Med ikke mindre Sympathi var han Vidne til Baggesens fornyede Kamp 1814. Den sværmeriske, ulykkelige Lyriker var Aaret iforveien bleven Amtmand over Gottorp Amt og samme Aar tillige Overdirektør i Byen Slesvig. 1815 laa Baggesens Blad »Søndagen« foran ham i Kjøbenhavn, som den poetiske Amtmand — der følte sig som »en til allehaande Færdigheder i at staae Skildvagt, fyre en Kanon af, stille sig død an afrettet Sangfugl, som derved har ophørt at synge«**) — dengang gjæstede; og han yttrede: »Hvor det har fornøiet mig, at Baggesen saaledes har taget Bladet fra Munden! Oehlenschläger har fortjent det Meste af det. Om ham kan man med Sandhed sige, at han i den senere Tid har rystet Versene ud af Ærmet.«***)

Baggesens Angreb paa Rahbeks Theatervirksomhed foranledigede en større Artikel i Septemberheftet af »Athene«: »Rahbek, forsvaret mod Baggesen«, der fremkaldte en »Anmærkning« fra Baggesen i »Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn« 4de Oktober, hvilken besvaredes i Oktoberheftet af »Athene«. »I Anledning af de sidste anonyme, pseudonyme og kakonyme Galde-Forsøg i et vist gult Maanedskrift« indrykkede Baggesen saa i J. K. Høst's Ugeblad »Den nordiske Tilskuer« (en Fortsættelse af »Dannora«) den 8nde November Digtet:

»Kritikens Smil.

Parnassets Maske-Fæ
saalænge raabte: Bæ!

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 337 og 338.

**) »Samlinger til Staffeldts Levnet, fornemmelig af Digterens efterladte Haandskrifter«, udgivne af F. L. Liebenberg, II, 435.

***) Se Thiele: »Af mit Livs Aarbøger«, Side 97.

til Reglerne,
at Føbus sendte, vred,
en skjemtsom Muse ned
til Keglerne,
for med en skarp Kritik
at holde lidt i Skik
Bebæerne
og vække med en Pil
i hvert et Skjemtens Smil
Mæhæerne.
Idet hun steg forbi
den gamle Svinesti
paa Tæerne
saa pænt, saa net, saa let,
sig vogtende for Plet
paa Klæ'erne,
sprang frem, en Ræv ret lig,
en Ting, som kaldte sig
Hans Mikkelsen,
med nok en Tingest — men
der lod som Statens Ven
paa Skikkelsen*).
Hen over Smagens Bræt
hun mellem dem saa let
ei slippede;
den ene stamped her,
den anden tramped der —
det vippede.
I Grøften, hvor en gul

*) »Den unge Boye, en Søn af Statens Ven«, som det hedder i Fr. Schmidts Dagbøger, Side 338. Baggesens ovenomtalte Angriber A. E. Boye var en Søn af Johannes Boye, Forfatter af »Statens Ven«, hvoraf tredie Bind netop udkom 1814.

Pyt-Nixe legte Skjul
bag Træerne,
Tak ske det Vipperi!
Kamenen plumped i
til Knæerne.
Til Lykke havde hun
de sorte Strømper kun
paa Benene,
da med de hvide paa
man neppe nu kan gaae
langs Stenene,
end sige nedenom
det gule Svinedom
bag Hækkene,
hvis fordum brune Søl
har nu gjort rent til Pøl
Molbækkene —
til Lykke, thi paa Sort
faldt rent for Øiet bort
det Stødende,
hvorfor og, lige fro,
den Himmelske belo
sit Mødende —
til Lykke, siger jeg;
hun ellers, paa sin Vei
sig vendende,
var steget op igjen,
paa min for fine Pen
lidt skjændende,
til Hevn paa 'Pindi Top
den hele Gudetrop
antændende,
fra Himlen Ild og Svovl

paa baade Per og Povl
nedsendende
og, med det Dommerblik,
hun af Apollo fik,
i brændende
satirisk Polemik
al videre Kritik
aldeles endende.«

11.

I Januar 1814 udkom første Hefte af »Figurer efter Thorvaldsen med poetiske Forklaringer af Oehlenschläger«. I det første Digt, »Jason«, hedder det:

»Der staaer han mandig nu og rolig,
bevæbnet i sin Fædrebolig,
med Vædderskindet paa sin Arm,
og smiler i en ædel Harm
til Nidingen, der ser den Høie
og neppe troer sit eget Øie.«

Det andet Digt, »Amor og Venus«, ender:

»Misundelse maa døe af Harm,
naar den vil Kjærligheden saare.«

Tredie Hefte af disse Figurer, som udkom i December, indeholder, blandt Andet, »Kristus med Børnene«:

»Føl, Sværmer, din Vildfarelse med Smerte!
Se Jesu Kirke her og se hans Maal:
Uskyldigheden i et venligt Hjerte —
ei Præstestolthed, intet Munkebaal.«

Man fristes unegtelig til at antage disse Vignetters Ord adresserede til Jens Baggesen og N. F. S. Grundtvig, der jo

begge, hver paa sin Vis, havde taget tilorde mod Digterkongen.

I April udkom Syngespillet »Røverborgen«, der opførtes Maaneden efter. I Vinteren 1802 havde Oehlenschläger udgivet en Oversættelse af en af Kjærlighed og Kamp, Røverborgsromantik o. s. v. overstrømmende tydsk Ridderroman, »Adelaide og Aimar«; en Episode i denne danner Grundlaget for Syngespillet. »Den herlige Kuhlau — siger Oehlenschläger i »Erindringer« —, »som endnu kun var bekjendt af sin Instrumentalmusik, bad mig at skrive sig et Syngespil. Kuhlau syntes mig rask og effektfuld, jeg skrev »Røverborgen«. »Røverborgen« har en broget og, uagtet sin Fremstilling af Fare og Grumhed, munter Kolorit. Scenen foregaaer i Provence, Provencerosen fletter sig ind i de Elskendes Krands, Toner fra Troubadourernes Tid lyde ind i enkelte Partier; fra det nære Spanien skjænker Kalderon et velklingende Versemaal til at flyve let hen over Røverscenerne, i hvilke man mere forbauses over Røvernes naive Grumhed end forfærdes over deres Afskyelighed. I »Røverborgen« ere sydlige Røvere, der lide saa lidt af Samvittighedsnag og Kamp med moralske Følelser, at de tvertimod lege med Mord og Drab som Drenge med deres Kjephest. Birgitte og Camillo ere de mærkværdigste Karakterer i Stykket« *) Overskou siger, at det »ikke blot dengang modtoges med stor Enthusiasme, men altid vil blive regnet til de herligste Kunstværker i det danske Theaters Syngespil-Repertoire«; og han bemærker med Føie, at dets Feil »ikke ere af væsenlig Indflydelse paa den theatralske Virkning«, idet han tilføier, at »de mange interessante musikalske Situationer, der vexle i stor og smuk Forskjellighed, den heldige Fordeling af Syngenummerne, det ypperlige Valg af

---

*) »Erindringer«, III, 44.

rhythmiske Former, Handlingens Livlighed og den romantiske Tone, som hviler over det Hele, ere fortræffelige Egenskaber«. Han erklærer endvidere: »Med Hensyn til den Komponist, som den var bestemt for, maatte Texten endogsaa kaldes ypperlig, da den var meget rig paa Motiver til Udvikling af netop de Ideer og Følelser, som vare hans Genies mest eiendommelige, hvorfor dette ogsaa aabenbarede sig saa karakteristisk og fyldigt i denne hans første Komposition, at den strax maatte erkjendes for et med stor kunstnerisk Kraft udført Mesterværk.« Til Stykkets Lykke bidrog ogsaa »en i det Hele fortræffelig Udførelse«.*)

Den 30te September begyndte Baggesen i »Dannora« en vidtløftig Kritik af »Røverborgen«, som alt var blevet nævnet nedsættende i det ovenfor gjengivne Krigsmanifest mod Oehlenschläger i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni. Denne Kritik begynder med at insinuere, at Stykket muligvis kunde være »en yderst fri Oversættelse af et eller flere franske Boulevardstykker eller en Ordunderlægning til et pantomimisk Melodram«; og Bearbeidelsen siges »mere at være gaaet hurtigt fra Haanden end tænksomt fra Hovedet eller følsomt fra Hjertet«. Planen forekommer Baggesen »yderst maadelig, for ikke at sige slet. Hovedbegivenheden, den tredobbelte Myrden af Ridder Aimar og hans Redning, hvortil saa mange Anstalter ere gjorte, er aldeles ikke motiveret og i høieste Grad usandsynlig«. Om »Stykkets Indretning i Tiden«, hedder det: »Grændseløsere Skjødesløshed lader sig neppe tænke end den: at lade endel af første Handling spille Dagen efter endel af den anden og de sidste Scener af samme førend den allerførste«. Om Karaktererne siges der, at

*) »Den danske Skueplads«, IV., 350 o. s. v., hvor der ogsaa findes en interessant Skildring af Hannoveraneren Kuhlaus Liv og Karakter.

nogle af dem ikke blot ere unaturlige, men »lidt mere, modnaturlige«. I Anledning af Røverhusholdersken Birgitte, mod hvem der polemiseres stærkt, hedder det: »Vor Forfatter kan ikke noksom fjerne sig fra det Ækles Grændser, da han netop i Sprogrenhed, Stilsirlighed og skjøn Verskunst — især siden han kom tilbage fra Tydskland — er længere tilbage end nogen af Danmarks øvrige Digtere«. Camillo kaldes »en hellig Røverknægt, der hverken er mer eller mindre end Skurkeri og Ædelmodighed, Falskhed og Aabenhjertighed, Feighed og Tapperhed, Grumhed og Fromhed i een Person. Han hører til Familien af disse splinternye Oehlenschlägerske moralske Mulatter, hvorom man kunde fristes til at sige med Jesper: »Man skulde tænke, en Løve havde været Herrens Fa'er og et Faar Herrens Mo'er« *). Der siges: »Hvad Sproget, Diktionen, Versene angaaer, kjende vi ikke Mage til sammes Skjødesløshed og Slethed i noget andet dansk Skuespil, Original eller Oversættelse. Ikke blot den simpleste Grammatik og Metrik, men den gemeneste naturlige Logik er saaret paa hver Side. Var det ikke af en Digter, der engang (skjøndt aldrig fra Sprogets og Stilens Side) har leveret et Mesterstykke; var det ikke ved Hjælp af en fortryllende Musik og et tildels ypperligt Spil blevet interessant som Forestilling — vilde vi finde det ligesaa meget det unyttigste som det ubehageligste Arbeide af Verden kritisk at gjennemgaae, hvad der er saa dybt under al Kritik. Men foruden Hensyn paa Forfatterens Navn og farlige Exempel paatrænger sig os en ganske egen Grund til at værdige det udførlig Drøften, nemlig, at det indeholder en næsten utrolig fuldstændig Prøveliste paa alle de Feil, Digteren for Skuepladsen, for Sangen, for Deklamationen og selv for den blotte Læsning bør undflye.

*) »Jacob von Thyboe«, Akt 2, Scene 2.

Det er, som om Forfatteren deri havde villet levere et Mester-Fuskeri ved Overtrædelse af alle hidtil antagne Kunstens Regler. Saaledes er det f. Ex. paafaldende, at han ikke har ladet det blive ved at blande bundne og ubundne Vers iflæng med hinanden, som i nogle af hans andre Stykker, men, ligesom for at indføre een Synd mod de store Bud i Digterloven mer, lagt sine elskovsfulde Damer i sværmeriske Scener de haardeste Jamber og sine vilde Røvere derimod i de græsseligste Optrin de blødeste rimede Vers i Munden. Der fattes virkelig blot, at Arierne skulde være aldeles i Prosa, ligesom Mordfortællingerne ere i Rim, for fuldkommen at bagvende den Lov, der hidtil har gjældet for Anbringelsen af Diktionens Dur og Moll i dramatisk Poesi. Næsten helt igjennem bliver sjunget, hvad der egentlig blot burde tales, og talet, hvad der bedre lod sig synge. Det er os en Gaade, hvorledes en Digter som Hr. Oehlenschläger kan tillade sig at behandle Sproget med en saa uendelig Skjødesløshed, som næsten hver Linie i dette Stykke røber; hvorledes han kan indbilde sig, at en bestandig Vaasen i ovenikjøbet slette Rim, hvis den og for en Del undgaaer Opmærksomheden paa Scenen (hvor saameget Andet beskjæftiger den kun halvt hørende Tilskuer) lader sig læse uden Ækel af nogenlunde dannede Mennesker; og hvorledes hans æsthetiske Samvittighed ikke tilhvisker ham (forinden Kritiken udraaber det overlydt), at hans sidste Stykker bestaae saagodtsom af lutter Pletter.« Der spørges saa: »Men hvorledes gaaer det til, at et Theaterstykke, saa slet digtet og saa slet skrevet, saa fuldt af alle mulige Slags Feil, og især vrimlende af de allerværste: egentlige Flauheder, ovenikjøbet aldeles unationalt, har kunnet gjøre endog den mindste Lykke paa Scenen? — og hvorledes lader det sig forklare, at man, selv med alt det, heller læser

det end Snese andre Stykker, hvori der er ikke tiende Parten af dets Pletter?« Svaret lyder: »Hvad dets nogenlunde Lykken paa Scenen angaaer, da forklares denne lettelig af den fortryllende Musik og af det mesterlige Spil. Hvad Indtrykket ved Læsningen angaaer, som vi, trods alt, hvad vi have anmærket, indrømme et vist jeg veed ikke hvad, der er aldeles modsat det almindelige Indtryk af Fuskeri, og gjør, at man, næsten imod sin Villie, morer sig lidt, idetmindste er langtfra at falde i Søvn, som ved andre ulige bedre skrevne og langt mindre feilfulde dramatiske Forsøg, da skyldes dette upaatvivlelige Fortrin en vis sandselig Kraft og Livelighed, der næsten aldrig ganske mangler vor Forfatters endog allersletteste Produkter. »Røverborgen« er et i det Hele yderst trivialt, i nogle dets Dele høist urimeligt og i andre overmaade flaut Sudleri; men det er med alt det et Digterværk — i Ordets karakteristiske Forstand — Takske Forfatterens rigtignok vilde og uregerlige, men levende og kraftige Fantasi og hans, om ogsaa stundom aldeles skjæve, dog altid poetiske Anskuelse af Livet og Tingene! Ere hans Karakterer ogsaa usammenhængende, urimelige, selv flaue eller modnaturlige, saa have de dog alle et vist Relief formedelst de ham egne kjække og djærve Penselstrøg. Er ogsaa hans Sprog skjødesløst, broget, fuldt af Barbarismer og i det Hele saa inkorrekt som vel muligt, saa er det dog billedrigt. Er ogsaa hans Diktion stundom opskruet og stundom nedskruet, hist indtil sandseløs Svimmelsvulst, her indtil tankeløs Plathed, saa er den dog altid mer eller mindre malerisk. Aldeles prosaisk er Intet, undtagen hans Vers, der, som saadanne, egentlig ikke engang ere til uden for det blotte Øie. Overalt er Hr. Oehlenschläger væsenligt malerisk Digter, kun har han, som saadan, blot Titians varme Kolorit og Correggios tryllende Lys og Skygge, men aldeles Intet af Rafaels herlige Komposition

og skjønne Tegning*). I nærværende Røverborg, som heltigjennem ikke besidder noget andet Værd end det, Farve-, Lys- og Skyggespillet giver dens brogede Theaterdække, er imidlertid nederlandsk, hvad der i hans første Stykker berettigede til ovenstaaende Sammenligning. Vi troe ikke passeligere at kunne udtrykke vore Følelser i Henseende til den Ringeagt for Kjenderes og Efterverdenens Dom, en af Naturen saa begavet Forfatter røber ved Udjasken af Stykker som dette, end ved at parodiere til Slutning et Par af Røverborgens Dialoger i en Samtale mellem den gamle Kritik og den nye Romantik.

Gammel Kritik.

— — — — — Saa Fru Romantik
slet Intet kjender til Samvittigheden?
(den æsthetiske nemlig.)

Ny Romantik.

Hidtil har Gud bevaret mig min Helbred.
Jeg har ei lidt af Sting, Samvittighed,
(ikke engang af Vittighed)
Vapeurs og hvad de dumme Streger hedde,
(Evald var stærk i Streger, som man veed)
som kommer af et hypokondert Blod;
men jeg har ogsaa tidlig lært at finde
mig i Omstændighederne, mit Barn!
(i Jamber f. Ex. som disse.)

Kritiken (i Tanker).

Hvorledes var det nu? I blev jo ranet?

Ny Romantik.

Ja, jeg blev ranet i mit tredie Aar
(tre Aar omtrent varede Perioden af de »Nordiske Digte«)

---

*) I Baggesens Digt »Frederiksbergs Slot«, Pendantet til Oehlenschlägers »Korsør« i »Langelands-Reise«, hedder det jo ligeledes, at der er »Intet af Rafael« (se dette Værks anden Afdeling. Side 297).

i Polen, Preussen eller hvad det hedder.
(Sachsen hedder det.)

Du vide maa, jeg er et Grevebarn;
(Jarl Hakons formodentlig)

thi jeg blev stjaalet af et Slot med Taarne
og kunde gaaet i Fløil og Hermelin
saa godt som Du og Nogen.
(i ægte dansk Sprogdragt.)

Men, min Tro!
Zigeunerne
(Vildtydskerne)

er ogsaa brave Folk.
De tugtede mig op, det maa jeg sige!
Som Lille stjal jeg, smidig, som en Ræv
i Gaasestien. Da jeg ældre blev,
da spaaede jeg i Hænder og af Kaffe,
stjal mangen Ridder Guldet af sin Lomme,
mens han, forelsket, stjal mit Øiekast;
(spiller maaske paa Goethe)

thi jeg var deilig, maa Du troe!
(Det er sandt!)

To Arme
som dreiet til at favne med — et Bryst,
som raabte: Plads! hver Gang det steg —
(Det er sandt!)

To Ben,
en Ryg, en Midie!
(Det har Flere!)

Nu det er forbi!
(Desværre! rent forbi, paa Benene, Ryggen og Midien nær.)

Jeg var lidt brun i Huden;
(Det er ogsaa sandt!)*)

*) Depping karakteriserer Oehlenschläger som en smuk Mand med

thi de beitsed
mig ind med Svinefedt for Middagssolen.
(Vildtydskerne nemlig.)
Og jeg blev Dronning, maa Du vide! ægted
Zigeunerkongen,
(Tieck)
red i Flammetaft,
med Messingkrone, Flor i Haaret, gjennem
den dunkle Skov. Min Mand blev hængt.
(kritisk nemlig.)
De Andre
lod mig i Stikken; og jeg sad i Fængsel.
Jeg skulde rettes, for jeg havde kommet
lidt Fluegift i Grøden til en Kone,
som havde Braser og solvspændte Sko.
(spiller maaske paa Hugos Konemord.)
Men jeg kan dirke. Jeg slap ud af Hullet,
laa som en Hund i Skoven, peb af Sult.
Da kom den tappre Ridder-Skjald fra Hulen
med sine Svende, dryppende med Blod.
Han tog mig til sig i sin Røverborg.
Fra den Tid har jeg kogt for ham og hans
og hjulpet dem med hvad der forefalder.
(romantisk Snak.)

— — — — — — — — — — —

Gammel Kritik.

— — — — — Ei, hvad hører jeg!

Ny Romantik.

Et Digt, lidt Sukkerværk, sandt Marcipan
for Børn og unge Piger, hvad man kalder

---

et ganske italiensk Fysiognomi (se dette Værks anden Afdeling, Side 196.)

en Gaade, lutter Tant — kun med et Mundbid
Moral i Limonaden, Cremor Tarter
istedetfor Citron! Ei Videre!

Gammel Kritik

(til Baldur, Hakon Jarl, Axel og Valborg).

Hvad siger I om Eders Faders Sang?

Baldur, Hakon Jarl, Axel og Valborg.

— — — — — Spørg ham selv, Hr. Ridder!

Ny Romantik.

Det er en kraftig Drik, thi den er brygget
af stærk Muskatvin, stødte Dødningben,
Salpeter, Ingefær. Paa Retterstedet
har jeg den blandet i en Hovedskal,
(Fantasiens)
mens Synderen
(Smagen)
paa Hjulet laa deroppe
med uldne Sok paa Benet, uden Sko
(end sige Kothurner)
og stivnedes i Blæsten,
(aura popularis)
som tog fat
i Haaret og de halv nedfaldne Laser.
Der maa det laves, hvis det ret skal virke.

(til Kritiken)

Drik med!

Gammel Kritik.

Nei Tak! Det er for stærkt for mig.
Jeg er ei vant, jeg kan ei taale det.

Ny Romantik.

Nu, I maa lære taale Meget end!
(Nun Ihr muszt lernen dulden Vieles noch!)

Slige Vers f. Ex. »Lehrt Kommando, Ihr dummen

Dänen!« hed det militærisk i gamle Dage til danske Landsoldater. I vore nye klinger den samme Parole poetisk til danske Studenter. Men Kritiken, der ikke blot har udtraadt sine Regens- og Kloster-Bornesko, men set sig noget om baade i den gamle og ny Literaturverden, bryder sig kun lidt om dette Kjøbenhavnske Daraussens kategoriske Imperativ. Vant til Sofokles', Shakespeares, Racines, Schillers og Evalds Trylle-Nektar i Pindi krystalne Skaaler, bortslænger den med Haan og Ækel slige Hexe-Kraftsupper i Galgebakkens Hovedskaller.« I en »Slutningsanmærkning« hedder det saa: »Nærværende kritiske Dom over »Røverborgen« ser ikke blot ud som, men er (i vore Tanker og efter vor Hensigt idetmindste) en virkelig kritisk Fordømmelse. Vi gjore ingen Roverkule af vort Hjerte og tilstaae i Slutningen uden Sky, hvad vi i Præmisserne have paastaaet. Men ligesaa lidt som vi i Bedømmelsen af »Hakon Jarl«, med Dadelen af enkelte Karakterer, Scener og Udtryk, har tænkt eller havt til Hensigt at nedrive hint Stykke (hvilket vi hjerteligen i det Hele og de langt fleste Dele beundrede), ligesaa lidt drømme vi om nu, ved Fordømmelsen af et helt Syngespil som »Røverborgen«, at ville nedrive Digteren selv. Thi, hvis og ikke blot dette Misværk og det endnu værre, Hugo von Rheinberg, men Ludlams Hule, Kanarifuglen, Faruk. Ærlighed varer længst, Freias Alter, Langelandsreisen, Novellerne og de fleste af hans »Digtninger« vare tilintetgjorte eller (rigtignok bedre) aldrig vare blevne til, vilde han dog som Forfatter af Aladdin, de »Nordiske Digte« og adskillige herlige Ballader — »Valravnen« f. Ex. *) — være og blive, om ikke Dannemarks allerstørste, saa dog en af Dannemarks store Digtere, selv naar man vil indskrænke disses Tal til det allermindste. Tvertimod, vi troe

*) I »Digte, 1803« (se dette Værks anden Afdeling, Side 40).

paa den sandeste, kraftigste og veldædigste Maade i egenligste Forstand at dyrke Hr. Oehlenschlägers Genius og sande Hæder ved med djærve Hug (der gjøre os selv ondt i Armen) at kappe de vilde Skud og raadne Grene, der ikke blot vansire, men saftudsuge sammes frodige Træ, hvilket, kritisk beskaaret og befriet især fra de mangfoldige fremmede Indpodninger og dets Stamme omkrybende Plante-Smarodsere, pleiet med flittigt Sprog- og Kunst-Studium og gjødet med nogle flere nærende Kundskaber, endnu maaske turde vorde det herligste i Iduns nordiske Have. Vi haabe trygt (hvis ogsaa Grenene sukke, og Smaadrengene, der netop bedst kunne naae de vantrevne Frugter paa hine ud over Kunstgjærdet hængende Vanskud, skraale over vore ubarmhjertige Hug), at Dryaden selv, som boer i Stammen (den vi vel vogte os for at saare), engang taknemmelig vil velsigne Kjækheden af vor Beslutning, Styrken af vor Arm og Skarpheden af vor Øxe. Er hun, hvad vi virkelig troe hende at være, vil hun blot hade den, »der ligger ved Roden af Træet« *), hvilken vor Behandling netop har til Hensigt at befrie hende for. Skulde imidlertid denne lidt forkjælede Dryas ganske miskjende vor Gartner-Omhu, saa er vor Trøst, at Iduna selv ikke vil miskjende den, thi hun veed — idetmindste vil hun engang vide det — at aldrig hyldede en samtidig Genius ærligere en anden end vor Forfatterens af de »Nordiske Digte«. Vel kunne vi ikke tale om en vis Tilbedelse, som vi maa overlade de blindt Forelskede; men sikkerlig kan ingen ældre Søster oprigtigere elske den yngre, vi turde sige: selv ingen Moder sin Datter end Baggesens Muse den Oehlenschlägerske. Netop fordi denne livfulde, vevre, blomstrende Muses naturlig-skjønne

---

*) Upaatvivleligt Hentydning til Nidhug, der gnaver Roden af Ygdrasils Ask ved Niflheim.

Gestalt, smukke Øine og blussende Kinder ligesaa høit skattes af vort Blik som hendes indre Godmodighed af vort Hjerte, beklage vi indtil Græmmelse, der (i Betragtning af hendes Egensindighed i denne Punkt) gaaer over til Vrede, at hun saa aldeles forsømmer sig selv ved ikke at anvende mindste Omhu paa sin Paaklædning — for ikke at sige: Pynt — og Renhed idetmindste — for ikke at sige: Pænhed. Vi ønskede hende velopdraget i den Grad, hvori hun er lykkelig begavet, ikke mindre tækkelig og anstændig klædt end velskabt og ligesaa ren og pæn som rød og hvid; især gad vi formaae hende til baade med det Onde og med det Gode at aflægge de fremmede tydske Fagter og Grimacer og visse fjantede Lader, der ofte gjøre hendes eiendommelige nordiske Skjønhed aldeles usynlig. Vi have til den Ende foreholdt hende den strenge Kritiks ubarmhjertige Speil og ladet hende høre Efterverdenens Dom om hendes sludskede Optræden paa Scenen i den senere Tid, nærende det Haab, at Vanen endnu ikke er bleven til en anden Natur, og at hun, ved klarligen og tydeligen at se, hvad ingen kjøbenhavnsk Dommer har turdet, og hvad ingen Smigrer eller Hykler har kunnet eller villet sige hende, alvorligen vil gaae i sig selv og betænke, at en Digter, der forsømmer sit Sprog og aldrig filer sine Vers, trods den herligste Fantasi, ligesaa sikkert gaaer glip af udødelig Hæder, som en aldrig sleben Diamant af straalende Glands, trods den ædleste Stenkjerne.«

Umiddelbart efter denne vidtløftige Filippika mod »Røverborgen« og sluttende sig dertil fulgte i »Dannora« (den 14de Oktober), under Titel »Schillers Klage«, en Fordanskning af Baggesen af de tre sidste Strofer i Schillers skjønne Digt til Goethe, da denne bragte Voltaires »Mahomed« paa Scenen. Den begynder:

»Bort fra vor Scene maatte Kunsten vende,
despotisk hersker der nu Fantasi.
Den Skuepladsen vil, som Verden, tænde;
Høit blandes vildt og plat med Lavt deri« —

og ender:

»Men til det Bedre være han os Fører!
Han gaae igjen med Reglen i sin Haand
og rense vor vanhelligede Scene
til værdig Borg igjen for Melpomene!«

Baggesen viser, ligesom Schiller, hen til »den ædle Scene«:

»Vellyd og Sirlighed sig der forene
med Orden paa Forstandens faste Grund;
med rhythmisk Dands, endog i mindste Dele,
til smagfuldt Tempel hæver sig det Hele«.*)

I Baggesens poetiske Replik til Oehlenschläger 1807, i Anledning af dennes Svar paa Rimbrevet »Noureddin til Aladdin«, hed det:

»— — — — — — Aldrig skrev
en Ven den anden med en mere huld
og tillidsfuld Fortrolighed end jeg
til Skjemtens Aladin min Skjemts Noureddin.
En Hyldest mere varm og inderlig
og mere hædrende — — — —
— — — — jeg troede selv umulig«.**)

---

*) I »Erindringer« (III, 60—62) polemiserer Oehlenschläger stærkt mod dette Schillerske Digt, der var bleven brugt imod ham, medens han tidligere, i sine Forelæsninger over Schillers dramatiske Værker, 1811—1812, havde ydet det retfærdig Anerkjendelse (se »Om Evald og Schiller«, II, 16).

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 290.

Baggesen siger 1814 med lignende Ord: »Aldrig hyldede en samtidig Genius ærligere en anden end vor Forfatteren af de »Nordiske Digte«. Sikkerlig kan ingen ældre Søster oprigtigere elske den yngre, vi turde sige: selv ingen Moder sin Datter end Baggesens Muse den Oehlenschlägerske. Denne livfulde, blomstrende Muses naturlig-skjønne Gestalt, smukke Øine og blussende Kinder skattes ligesaa høit af vort Blik som hendes indre Godmodighed af vort Hjerte.« Naar H. C. Ørsted, J. P. Mynster*) og Oehlenschlägers andre Venner, hvoraf nogle naturligvis vare »blindt forelskede«, tillægge Baggesen de sletteste Motiver til hans Adfærd mod Digterkongen, er dette en aabenbar Uretfærdighed. Baggesen var virkelig greben af »Aladdin«, »Vaulundurs Saga«, »Nordiske Digte«, »Axel og Valborg« og meget Andet af Oehlenschlägers tidligere Poesi. Naar han imidlertid (som alt ovenfor fremhævet) i sit Krigsmanifest i det sidste Numer af »Lille Søndag-Aften« i Juni opregner »Langelands-Reise« og »Jesu Liv i den aarlige Natur« blandt mislykkede Værker af Digterkongen — hvad han for det første Værks Vedkommende gjentager i Kritiken over »Røverborgen« i Oktober — er han øiensynlig paa Vild-

---

*) Angaaende H. C. Ørsteds Opfattelse af Baggesens Forhold til Oehlenschläger som »en virkelig Noureddins« henvises til dette Værks anden Afdeling, Side 283. I et Brev fra J. P. Mynster til Brøndsted fra Slutningen af Feidens Tid, 1819, tales om »Baggesens Muse, d. e. hans Ondskab« (se »Breve fra J. P. Mynster«, Side 137); og i »Meddelelser om mit Levnet« hidledes Baggesens »uværdige og uvittige Polemik« af, at hans tidligere æsthetiske Grundsætninger vare gjældende hos hans daværende Omgangskreds, af, »at den fornemme Verden paa den Tid var aldeles indtagen mod Oehlenschläger«, og af de personlige Konflikter mellem de to Digtere, idet der tilføies, at Baggesen »aldeles ikke var en saadan Strid voxen«, at den gav Exempel paa, at det gaaer an »at tilsidesætte al Sandhed, Billighed og Anstændighed« (Side 222).

spor; og det Samme gjælder ogsaa mer eller mindre om Opfattelsen af Andet, f. Ex. af »Correggio«. At Oehlenschläger var ifærd med at dale efter sin Hjemkomst, vil dog ingen Uhildet kunne nægte; og specielt hvad Formen angaaer — som Baggesen fra sin tidligste Tid havde lagt saa megen Vægt og Vind paa, skjøndt rigtignok langtfra ikke altid med lige Held — var der visselig god Anledning til at gaae i Rette med dens »altfor ugenerte Genialitet«, der ikke mindst gjør sig gjældende i Digterens sidste Værk, »Røverborgen«, hvis fantasifulde Livlighed og Kraft, maleriske Diktion og øvrige poetiske Fortrin, Baggesen forresten ingenlunde er blind for, trods de — ikke altid berettigede — haarde Ord, som hagle ned over denne Syngespiltext. For sin bittre Polemiks Vedkommende tænkte han:

»Lad det bryde, lad det gjære!
Stem ei Strømmen, taal dens Brag!
Den vil bære
Grøde til en Sommerdag!« *)

Selv Oehlenschlägers varme Beundrer Peder Hjort saae sig nødt til at kalde den store Digter til Orden paa Grund af hans senere »materialistiske Form«. I denne Kritikers anonyme Anmeldelse af »Ludlams Hule« i Molbechs »Athene« 1816 hedder det træffende: »Et af de store Fortrin, der udmærker Digterens Poesi fremfor alle hans Forgængeres, er hans levende Anskuelse af Naturen og hans rige Fantasi i at opfatte og fremstille dennes utallige Gjenstande. Den skylde vi i hans dramatiske Værker indtil »Hugo« den harmoniske Dialogens Form, i hvilken deilige poetiske Billeder afvexle i behagelig Mangfoldighed med kraftfulde, klare Tanker og ædle Udbrud af Hjertets reneste Følelser. I disse

---

*) C. Hostrup: »Sange og Digte fra tredive Aar«, 1872, Side 333.

Farver bryde sig paa det Frappanteste Karakterernes i alle Retninger udkastede Straaler. Just i dette selvstændige, mægtige Sprog udtalte sig saa ofte den store Aand, der følte, at hans Villie var urokkelig, og i Følelsen af denne Frihed overlod sig, tryg, til en høiere Styrelse. Fra disse herlige Ord og Tanker, Sjælens rette Handlinger, var det stedse, at den sande dramatiske Interesse udgik. Men hin Sprogets og Dialogens Harmoni er med Et forsvundet i »Hugo« og »Røverborgen«. Fantasien danner i hine to Digte ikke nogen blot Form for en høiere ideel Gehalt, men dens Billeder søge ligesom at bestaae ved sig selv; de ere ikke Variationer paa et karakteristisk Udsagn som Grundthema, men de ere lutter Themaer, der alle ville være det første; de komme dernæst saa hyppigen ovenpaa hinanden, at de dels fortrænge det Ideelles Aabenbarelse i Tanker, Følelser og betegnende Ord, dels svæve saa vidt omkring, da de ved Nyhed og Mangfoldighed maa søge at frappere, at de enten blive ufattelige eller trætte Læserens Fantasi, der ene sættes i Beskjæftigelse, medens de andre Sjæleevner rent hvile. Disse Billeder tabe derfor ofte den største Del af deres Betydning og gaae over til et ideeløst Fantasispils Fostre. Denne Mangel paa ideel Gehalt kan kun erstattes ved at sammendynge en Mængde af Realitet, hvis Fylde dog kun er tilsyneladende, da den skjuler sin Tomhed bag et blændende Skjær. En saadan Maade at fantasere paa fortrænger i Grunden al Poesi, og den maa derfor ogsaa ophæve den dramatiske Karakteristik og den rene Objektivitet.«

En Følge af Oehlenschlägers Navnkundighed var desværre ogsaa, at han maatte producere flere og flere Leilighedsdigte, en Genre, hvori han som oftest ingenlunde var heldig.

12.

I Efteraaret udkom »Poetiske Epistler« af Baggesen. Ligesom Polemiken i J. K. Høst's »Dannora« og Digterens egne Blade slutter sig til »Gjengangeren« fra det foregaaende Ophold i Hjemmet, saaledes slutter »Poetiske Epistler« sig til »Skjemtsomme Rimbreve« fra samme Tid. Disse Epistler, der værdigt træde i deres Forgængeres Fodspor, have, ligesom Rimbrevene, et Motto af Horats; paa Titelbladet staaer nemlig: »Contentus paucis lectoribus« *). Alt i det tidligere omtalte Brev til Gjerlew fra Marts 1806 havde Digteren jo erklæret: »Det Ønske at læses af Mange har jeg aldrig havt. Mit kjæreste er: at læses længe af Faa.« **) Epistlerne indledes med »Rimbrevenes Æmne eller Lunets Poetik, en Brevvexling mellem mig og min Muse», med Mottoet:

»Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo,
quæ nec in æde sonent certantia, judice Tarpa,
nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris« ***).

Medens den svulstige Poet (hedder det i Citatet) tager Livet af sin Helt, skriver jeg disse spøgende Digte, der hverken skulle oplæses høitideligt eller opføres paa Theatret den ene Gang efter den anden. — Man vil ikke kunne værge sig for at finde Allusion til den Oehlenschlägerske Kothurne i dette Citat af Horats. Det er interessant at lægge Mærke til, hvilken stor Rolle den romerske Literatur spiller for den ældre Tids Mænd, i Modsætning til den yngre Slægt, der staaer ganske anderledes udenfor den, ja endog, som N. F. S. Grundtvig, gjør Front imod den,

*) Hor. Sat. I, 10, v. 74.
**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 249.
***) Hor. Sat. I, 10, 36—39.

og for hvem den græske er af meget større Betydning. Brevvexlingen bestaaer af fire Epistler, hvoraf den første fra Kjøbenhavn er betitlet: »Nedfordringen. Til min høittravende Muse.« Den begynder:

»O Du, der alt i mange, lange,
høitidelige Søndags-Sange
har døvet skikkelige Folk,
en Stentor lig iblandt Poeter,
som Evighedens Agent Holck*),
som Mælkeveienes Trompeter
og Himmelens og Havets Tolk;
der altfor tidt med Storm og Torden,
Orkaners Hvin og Bølgers Brag
og alskens Tegn før Dommedag
har skrækket dem, som boe paa Jorden;
der, altid dyb og altid høi,
det ene Ben hos Antipoder,
det andet over Maanens Broder,
i Hymner, Epopeer og Oder
har hidtil gjort en Fandens Støi —
min Genius! . . . hvad vil jeg sige?
min Muse! (thi trods alle Brog

*) Agent Holck, død 1783, den bekjendte Udgiver af »Aftenposten« og meget Andet, der i sine Poesier ofte forsøgte sig i det Høie og i sine versificerede Taksigelser for Gaver til veldædige Øiemed gav Anvisning paa Himlen, hvilket Sidste Vessel spøgede med i sit Poem »Til Agent Holck«:

»Agent Holck,
de Fattiges Tolk,
Sygekassens Patriark!
jeg dig sender her en Mark,
i det Haab, at Himmelen
giver en Dukat igjen.«

og stive Støvler, paa Du drog
i Hexametrets Heltesprog,
Du er og bliver dog en Pige)
min Muse! hør dog! lad Dig sige!
Hvis Du maa blæse, vel, saa blæs!
Hvis Du dit Bryst, som er i Fare,
trods min Advarsel, ei vil spare,
i Himlens Navn, saa pib, saa hvæs!
Men lad den udenlandske Skare
af Uveir og Dravater fare
og syng Dig engang dygtig hæs
paa Hverdagsveiret i mit Fjæs!
Istedenfor at laane Toner,
der kyse danske Mænd og Koner,
fra Romertidens gamle Væld
og nye Verdners fjerne Fjeld,
lad endelig din Hurra-Stemme
dem patriotisk hente hjemme
fra Nutidssangens egen Elv:
fra Lilleverdnen i Dig selv!

Det er Dig bleven til en Vane
at føite rundtomkring, paa Tydsk,
til Fods, til Hest, til Vogns, i Kane,
til Skibs endog, paa fremmed Bane,
om hvad Du nok saa godt paa Jydsk
for ingen Ting, min Glut, kan have.

— —

De Smagens Ærter, Du vil saae,
for Folkets ,aandelige Mave
deraf en Livret at tillave,
florere, grønne, gule, graa,
her i din Skjebnes egen Have.
Pluk dem, og lad din Fod kun staae

samt Hest og Vogn og Skib og Kane!
For her af Store som af Smaa
at blive liidt og selv, som saa,
Dig Vei til Kryds af Ærens Fane,
til Hæders-Gal af Dagens Hane
og anden Evighed at bane
Du har ei mindste Skridt at gaae.
Summa Summarum: sid kun stille,
min Sangs udødelige Nille!
og skot til Speilet paa vor Væg,
hver Gang jeg rager af mit Skjæg.«

Idet Napoleons kolossale heroiske Drama nærmer sig sin tragiske Afslutning, for at afløses af Restaurationen, vender Tidsalderen sig henimod det mere Dagligdags. J. L. Heibergs Vaudeviller, Moderens kjøbenhavnske Hverdagshistorier og Blichers jydske Noveller skulle under Bourbon-Regimentet lægge Beslag paa den danske Læseverdens Opmærksomhed, ligesom Tiecks Noveller paa den tydske Læseverdens — paa samme Maade polemiserede jo i sin Tid Cervantes mod Romantiken og lod Samtiden og Virkeligheden gjøre sig gjældende i Poesien. Baggesen, der paa Høidepunktet af det eventyrlige Keiserdømmes Magtudvikling havde tilstræbt »paulo majora« *), udsteder nu »Nedfordringen« til »sin høittravende Muse« og mener, som i sin tidligste Forfatterperiode, at »han ikke gjorde galt, om han, beskeden, holdt sig til det Lave« **). Hverdagsbegivenheden med Skjægafragningen er alt tilstrækkeligt Æmne. Epistelen ender:

»O, høisangsyge Beltets Muse
her har Du Stof, hvis Du vil bruse;

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 327.
**) Se sammesteds, Side 328.

hvis Du vil episk slaa Dig løs,
søg her dit Æmne, søde Tøs!
Reis ei til Jotunheim, som Auka*),
til kunstig Dyst mod lutter Dunst,
naar Du har Slagsmaal in natura.
Quod potest fieri per pauca
(det gjælder i hver Musekunst)
non debet fieri per plura.
Gjør aldrig noget Skridt omsonst!
Søg i en Mammuth-Kjæft ei Tænder,
der findes i din egen Mund,
og løb ei gal til Verdens Ender
for Perler, som, naar ned Du sender
din Dykker i det Dyb, Du kjender,
Du finder paa din egen Bund!«

Efter et Gjensvar fra Musen i »Elysium« følger den tredie Epistel: »Nedfarten til Helvede eller Naturens ars poetica«, hvori Forfatteren, som »logerer i et Baghus paa næsten Pebersvende-Vis« — Brevvexlingen maa vel altsaa være fra Tiden, før Fanny kom til Kjøbenhavn — apostroferer Musen og siger:

»Jeg priser vel Økonomien;
men, naar dens Forbud strækker sig
til Husbehov i Poesien —
behold Økonomi for mig!
Den Skjald, som lægger sig for Anker
i sammes borgerlige Bæk,
istedenfor at male Tanker,
tilsidst vil male bare Blæk.

---

*) Thor — for Rimets og for Kortheds Skyld (hedder det i en Anmærkning).

Jeg la'er alt længe Vinen fare,
selv Snus jeg holder Maade med;
men aldrig lærer jeg at spare
paa Rim og Sang og Kjærlighed.
Vær Du kun rolig hist, min Putte!
saa vidt vil aldrig gaae min Nød;
jeg haaber, jeg med dem kan rutte
hernede lystig til min Død.«

Det hedder:

»Mig synes, Digteren bør more
sit Selskab lidt paa Livets Vei;
jeg derfor ei det lange Store
kan lide, thi det morer ei.
Mig synes, at han bør i Sange
sin Næstes Aand opmuntre lidt;
jeg derfor ei det store Lange
kan udstaae, thi det kjeder tidt.
Mig synes, at hans høie Stemme
bør være Tidens ædle Tolk,
og at hans Aand bør være hjemme,
hvis han vil synge for sit Folk.
Mig synes endelig, at Gaaden,
som løses bør i Poesi,
er ikke Knuden selv, men Maaden,
som Knuden løses paa deri.«

Man ser, at Baggesen stadigt nu — i Modsætning til Tendensen under sit forrige Ophold i Hjemmet, saaledes som den fremtraadte i »Gjengangeren og han selv eller Baggesen over Baggesen«, i Forordene til »Nye blandede Digte« og i Forerindringen til den under Titel »Digtervandringer« paabegyndte nye Udgave af »Labyrinten« — vender sig fra det

Høie og Store til det Lave og Lunefulde, fra det Fremmede til det Hjemlige, idet han, som sædvanligt, stærkt accentuerer »Maaden«, hvorpaa det poetiske Stof behandles, som det, der egentlig gjør Kunsten til Kunst. »Salig Vessels Enke« *) kommer atter til Ære. Ligesom Baggesen under sit forrige Ophold i Hjemmet sagde sig fra »den skjemtsomme Rolle« **), saaledes vender han sig nu bort fra sine dengang forsøgte »paulo majora«. I Rimbrevet »Naturens ars poetica« hedder det:

»Men sig mig — Haanden paa dit Hjerte —
har Du Dig aldrig mangen Gang
tilladt lidt vel for megen Prang***)
med fremmed Salighed og Smerte?
Var ingen Tid din høie Sang
tildels for søgt, tildels for lang?
Bag Katters og Keruskers Grave
paa søndre Siden af den Elv,
der flyder bag om Anguls Have —
langt fra Korsør og fra Dig selv —
fuld af en tydsk Enthusiasmus,
Du gjorde Dig engang til Rasmus
og skreg i høie Tordenskrald
om Rhinens og om Rhonens Fald†).
I tolv forfærdelige Sange,
hvis næsten Sleipnerske Galop
med Sexfodtrampen ei holdt op††),

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 4.

**) Se dette Værks anden Afdeling, Side 327.

***) Prang ɔ: Prunk.

†) »Stikler paa høie Kapitler i »Labyrinten« og paa adskillige af mine tydske Oder« (hedder det i en Anmærkning).

††) »Sleipner, Odins Hest, havde otte Fødder; Hexametret har kun et Par mindre« (forklares der under Texten).

Du gjorde halve Verden bange
for Svindelen paa Skrækhorns Top*).
I andre fem, endskjøndt lidt mindre,
dog noget nær af samme Sort,
Du løb, saavidt jeg kan erindre,
Gud veed hvorhen, paa Havet bort,
passerte Linien og svedte —
da lidt til Helvede Du kom
paa vaade Veien der — og ledte
med Cook, jeg veed ei mer hvorom,
formodentlig om Krigs-Spektakler,
om Heltedaad og Død og Dom
og andre Helvedes Mirakler,
som der kan siges Meget om**).
Vel veed jeg, at af alle Pligter,
hvis ellers Vold og Mord er Pligt,
den største for den store Digter
er den: at udbasune Sligt;
vel veed jeg, at hans Pen bør stræbe
med ufortroden Sved og Hu
for Alting: at opvække Gru,
fra Graven frem igjen at slæbe
hvert Lig og nok engang endnu
de Dræbte kunstigen at dræbe,
mens, Haaret reist, med Ha! og Hu!

---

*) »Stikler paa min »Parthenais«« (hedder det i en Anmærkning). Om dette Digt, hvori Svimmelheden (ligesom i »Labyrinten«) males gribende, henvises til dette Værks anden Afdeling, Side 215—216.

**) »Stikler paa »Oceania«« (hedder det i en Anmærkning). Dette paabegyndte store tydske episke Digt, hvoraf Fragmenter tryktes i »Heideblumen, 1808«, omtales i dette Værks tredie Afdeling, Side 179—181.

med vilde Blik og blodig Læbe
han bider Pennen selv itu,
for at faae Næsten til at flæbe.
Jeg veed den Lov saa godt som Du.
Jeg veed, at i det dygtig Høie,
som nye Ridder-Epopeer*),
Tragedier og saadant Mer,
en Digter have maa Shak-Peer,
Shak-Paul og gamle Shak-Homer,
ja selv Shak-Fanden i Maneer
og Maade mer end Gud for Øie;
thi Død er engang Livets Lyst,
og store Sjæles største Glæde
naturligvis, næst blodig Dyst
i Krig, er den: i Fred at græde.
Hver Digter finde bør et Horn,
som det, der, efter Sagn, tilforn
blev bragt til Hakon Jarl hin onde,
hvorpaa det Sprog fra tusind Aar
i gyselige Runer staaer:
Giv Guderne det Bedste, Bonde!**)
Og Digteren har ganske Ret,
naar han, som Helten, tolker det:
Giv hvad Du finder uden Plet,
Uskyldigheden selv — og sæt,
den og var spiret af din Æt —
sit Banesaar! Forstaa mig ret:
Slaa din Medlidenhed for Panden
g giv den hele Verden Fanden!

*) 1814 udkom Ingemanns store Eventyrdigt »De sorte Riddere«, en romantisk Epopee i Oktaver.

**) Se Oehlenschlägers »Hakon Jarl«, 4de Akt.

Hvis Du det ei formaaer i Daad,
som Jorden ret i Blod kan bade,
saa skjænk dog Næsten blodig Graad
paa gyselige trykte Blade!
Hvis Du ham ei kan pine slemt
for Alvor, og Dig lykkes ikke
ham tragisk dybt ihjel at stikke,
søg idetmindste ham at prikke
tildøde med lidt tragisk Skjemt!

— — — — — — — — — —

Det er den paa den hele Klode
fra Fyen til Monomotapa*)
bestandig, trods hver anden Mode,
vedtagne, gængse, gamle, gode
Naturens ars poetica:
Med Blod af Haanden, Sved af Panden,
i Runer paa dit Skrivebord,
som i Ruiner af en Jord,
forskriv din Sjæl fra Gud til Fanden!
Hver Helt og Digter, som blev stor,
fra Arilds Tid til Helved foer.

— — — — — — — — — —

Den Sandhed er som Fod i Hose.
Men, bedste Pige, hør mig ud!
Du lystre kan det store Bud
og tømme Fru Pandoras Pose
med meget mindre Hovedbrud,
foruden just at gaae dit Skud
fra mig, Dig selv og gode Venner

*) En Landstrækning i det sydøstlige Afrika, hvis Beboere ere Kaffere, engang et mægtigt Rige, nu delt i Smaastater, hvor Portugiserne have nogle Etablissementer.

til fjerne, fremmede Gehenner*)
i Frost og Hede, Storm og Slud.
De Helvedtange, Dig maa klemme
for dine Strenge høit at stemme
til en harmonisk Trylleklang,
Du finder ganske rolig hjemme
samt alskens Stof til deilig Sang.
Naar Du vil lede ret engang
i eget Hus, i eget Gjemme,
Du aldrig komme kan i Trang
for Nok til Nødtørft af det Slemme.

— — — — — — — — — —

Her, o min Snut, mit Godt, mit Liv,
min væne Mø, min Brud, min Viv!
(lær af de mange kjælne Navne,
hvor jeg umulig Dig kan savne,
Du Søde! til min Tidsfordriv),
her har Du mine ringe Tanker
om Æmnet til din Fremtidssang,
om hvad der her i Verden vanker
af Optrin, værd din Harpes Klang.
Læg Dig i Havnen her for Anker,
tag Seilet ind og luk i Laas
selv din Kahytdør! Lad derude,
hvor Jordens Jettestorme tude,
og Havets Kæmpebølger slaaes,
sig tumle hver en Helteflaade
af ny og gamle Orlogsbaade,

---

*) Gehenna ɔ: Hinnoms Sønners Dal, en Dal Syd for Jerusalem, hvor paa Moloksdyrkelsens Tid Mennesker offredes til Afguden. Senere afskyede Jøderne Stedet, bragte Aadsler og al Slags Urenlighed derhen for at brændes og brugte Ordet for Helvede, i hvilken Betydning det anvendes i det nye Testament.

der gaae tilsidst dog uden Naade
den russiskes og vores Kaas*)!
Istedenfor af dem at tigge,
hvad dog for Sedler ei kan faaes,
lad dem, du Fredens Engel, ligge
tilfelts i deres eget Vaas!
Læg for bestandig af den Vane
til fjerne Kyster at omflane,
bliv hos mig, som en stille Svane,
at Ingen mer hos Dig skal ane
Fjærvingen af den vilde Gaas« **)!

— — — — — — — — —

Den sidste af disse fire Epistler — der unegtelig ere dygtig lange og (hvad Forfatteren selv siger om endel af sine Sange) »næsten aldrig Ende faae« —, Musens Gjensvar paa den foregaaende, kaldes »De fire Elementer eller Digtverdenen«. Det hedder deri strax i Begyndelsen:

»Dit Hjertes Laas jeg havde dirket
alt længe for at se deri,
hvad Dig forhindred op at stige
saa let som Nogen dine Lige
til Ærens Top i Poesi.
Jeg fandt det, bedste Ven, paa Bunden:
en ganske lille bitte Trevl,
hvoraf en Taa af Baggehunden
var, som med Spindelvæv, omvunden,

*) Ikke blot den dansk-norske Flaade, men ogsaa den russiske blev bragt til England.

**) I »Rimbrevpennen eller den Korsørske Svane« til Oehlenschläger i Paris havde Baggesen jo brugt det samme Billede om sin »versepistolariske« Muse (se dette Værks tredie Afdeling, Side 6).

der lignte metafysisk Vrævl —
betragtet nemlig af mit Øie,
der skuer klart og skarpt og nøie,
men uden Tvivl for mangt et Syn
en sand Klopstockisk Englevinge,
hvorpaa din Sang sig kunde svinge
selv over Himlen, som et Lyn.
Jeg fandt ved nærmere Betitten
af Trevlen (rigtignok lidt kritten),
den ei var snoet af danske Haar,
men speiet af Daraussens Blaar,
og sagde til mig selv: Pernille,
o, hvis det kunde lykkes Dig
ham den af Hjertet ud at pille,
hvor vilde han da svinge sig
til danske Venusiner-Toppen*)
med Hud og Haar og hele Kroppen!
Han blev i rimet Snakkerads
en nordisk, evig læst Horats!
Jeg greb et Blad og skrev Dig Vinket
med egen Haand, imens Du sov,
som, gode Sanger! Gud ske Lov
Dig ind i Hjertet dybt har blinket
og med sit danske Lyn fortært,
hvad der var tydsk og Intet værdt.«

Senere siges der, blandt Andet:

»Lad Dig af Sluddren ei forføre
om Alting skabende Geni.
Den, som vil Alt af Intet gjøre,
gjør Noget, der er Intet i.

---

*) Horatius var født i Venusia i Apulien.

Den Efterligning af vor Herre
med Penne-Bliv i Sort paa Hvidt
har mangen Digter-Faust, desværre!
hos Fanden taget paa Kredit.
Men hvordan vil det gaae herneden
med Skabningen, som deres Pen
har jasket ud for Evigheden,
naar Fanden tager Sit igjen?
Den Jord, det Vand, den Luft, den Flamme,
dit Digt nødvendig have maa,
hvis ei ved mindste Stød, som ramme,
det atter skal igjen forgaae,
maa, trods de Kakkelovnsstudenter,
der over Grundighed slaae Streg*),
af sande Verdenselementer
i første Form alt bære Præg.
Tag derfor i dit Digtervæsen,
hvis Du vil ikke tage feil,
for Alting først Dig selv ved Næsen,
men altid overfor dit Speil!«

Det hedder: »Det sande Underliv er her«; Digteren skal ikke søge »med Langtfrahenterne bag Mælkeveiens Kildevæld«. Epopeen viger for Rimbrevet, Homer og Virgil for Horats; »metafysisk Vrævl« opgives, ligesaavel som »Klopstockisk Englevinge« og »Daraussens« andre Herligheder. Lad Oehlenschläger, Grundtvig og Ingemann gaae i Høiden; Baggesen vil holde sig til Jorden. Digteren bør studere »Monodramet af sit Liv«.

*) Oehlenschläger var bleven privat indskreven som Student (den saakaldte »Kakkelovnsexamen«) — se dette Værks første Afdeling, Side 193 — hvad Baggesen ogsaa tidligere havde railleret med (se dette Værks tredie Afdeling, Side 274).

»Og dette Monodram er atter —
kun i det Lille, hvis Du vil —
Naturens store Skuespil,
fuldt af Allivets Graad og Latter.
Det er in duodecimo
Det store Værk in folio,
som har vor Herre til Forfatter.
Al Himlens Fryd, al Helveds Skræk,
al Jordens Salighed og Smerte
staaer malt deri med fine Træk —
det er min Digters fulde Hjerte,
den Digters, som, med alle Feil,
med alle smaa og store Lyder,
i hvad han lever, lider, nyder,
i hvad ham smerter, ængster, fryder,
er engang Livets rene Speil.
. . . Du falder, troer jeg, alt i Tanker,
Dig falder ind maaske min Død.
Føl da — jeg sidder paa dit Skjød!
Føl her, hvor stærkt mit Hjerte banker!
Vaagn af din lange Digterslum!
Du troer mig i Elysium —
jeg var der rigtignok forleden,
Du bød jo selv mig vandre heden,
Du gav Dig af med Politik
mod ham, der hele Verdens Lykke
har slugt, den lille, store Tykke,
hvorved jeg en Slags Svindsot fik
paa Halsen og saagodtsom døde.
Men nu er ganske det forbi,
nu har Du sonet ud din Brøde
med alt det Søndagsskriveri,
din Pen har nylig maattet bøde

til Søgnedagens Politi,
skjøndt ingen Brøde var deri.
Nu sidder Dig paa Skjødet atter
Kronions lille danske Datter
foruden mindste Muleri
med hvad Du vil i Poesi,
Kys, Blomster, Mandler, Æbler, Pærer
og Sukker med lidt Peber i.
Alt, hvad jeg har, jeg Dig forærer,
fordi, trods Sydens Himmerig,
hvori, mens Du bag Elben dvælte,
Dig mine Søstre lidt forkjælte,
Du dog ei ganske glemte mig.«

Det karakteristiske Rimbrev ender:

»Tro mig — nu spøger jeg ei længer:
Det Stof, hvortil en Digter trænger,
er i ham selv og rundtomkring,
saavel en Andens som hans eget —
hvad og det er, er ligemeget —
fra næsten Alt til Ingenting.
Bryd Dig kun lidt om dem, som leve!
Følg fordums Mestres gamle Skik,
og paa din Vei Dig foresvæve
kun Efterverdenens Kritik!
I Sang, som Evigheden fryder,
der altsaa gjør lidt mer end lyder,
forherlige, hvad kom og gik
i Livet med dets Øieblik!
Græd eller le, som Lunet byder!
Men gjør mig ikke Kinden vaad!
Le heller ei for tort! Du saarer
Dig mere selv end hine Daarer

med hver en altfor Swiftisk Braad.
Hvis, som jeg haaber, Du mig kaarer
til Styrmandinde paa den Baad,
hvortil Naturen gav Dig Aarer,
føi dette Vink til mine Raad:
Jeg elsker Smil og store Taarer,
men hverken Latter eller Graad!«

Baggesen har med disse sidste Ord træffende angivet det Territorium, indenfor hvis Grændser han havde sin Hovedstyrke. Den Evaldske Graad laa ikke ret for ham, ligesaalidt som den Holberg-Vesselske Latter. En lunefuld Mellemsfære af Smil og Taarer var — som alt fremhævet i Begyndelsen af dette Værk*) — hans Muses eiendommeligste og bedste Vuggegave.

Af de øvrige Digte i »Poetiske Epistler« have de fleste været nævnte og delvis gjengivne tidligere, saaledes »Fortsættelsen af da jeg var lille« **), de to Rimbreve »til Fru Cecilia v. X« ***), »Jens Napoleon eller Fadder-Herlighed og Navn-Værdi« †), »Runen, literarisk Efterretning fra Daraussen« ††), »Første og anden Efterretning om Kjøbenhavns Bombardering«, »Rimbrevpennen eller den Korsørske Svane«, »Den vakte Knud eller Bombardementets mulige Følger«, »Væddeløbet i det Lave«, »Den danske Matros eller Flaskebrevet«, »Min Aftensang i Frankrig« †††), »Hunde-Komedien

*) Første Afdeling, Side 35.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 254.

***) Sammesteds, anden Afdeling, S. 264 (Det ene af dem staaer i en Almanak paa Kongens Bibliothek blandt de Baggesenske Papirer med Overskriften: »Til Lilia. Kjøbenhavn, den 27nde Oktober 1806.«).

†) Tredie Afdeling, S. 251, jfr. II, 303.

††) II, 352.

†††) III, 3, 6, 11 og 12, 15, 19 og 21 (»Knud Vidfadmes Hjemve« hedder i Epistlerne »Min Aftensang i Frankrig«).

eller den portative Himmel«, »Den danske Naso i det tydske Tomi«, »Min Gjenganger-Spøg eller den søde Kniv«, »Min egenlige Genialitet«, »Anakreon til Psycharion«, »Immanuel til Ida«, »Elleskovs Mysterier«, »Den mistænkelige Tandpine« og i det Hele taget Digtene til Familien v. Astrup paa Antvorskov*).

»Poetiske Epistler« ende med »Alenekampen eller Apologi for Literaturbladene til Statsmanden X, Filosofen Y og Digteren Z, alle tre for nærværende Tid udenbyes (med en Tilsendelse af disse Epistler og mine øvrige sidste Arbeider), August 1814«. Dette store Rimbrev, som alt er omtalt, slutter:

»For Dig, Du fjerne, lyse, fri og rene
Kulturens, Kunstens, Smagens Overret
nedlægger jeg mod Døgnets Pseud-Athene
mit Lille Søndag-Aftens Klagebræt,
tre Søndagsnummere — dels med, dels uden Mage —
ni nulbetegnede tilhørende Skuddage
tilligemed et helt Dannora-Sæt.
Læs dem og døm mig i behørig Vidde
fra Kampens Plads, hvor, altfor nær
den lille Svøbes Sving imod den hele Hær,
Kampdommerne herhjemme sidde.
Kun faa blandt disse reise sig paa Tæer,
for, hvad der handles om, at se lidt klarlig
og Striden at bedømme noget varlig.
De selv, hvis og de høine sig og se,
trods Vrimlen og trods Støvet og trods Dampen,
hvor høit man forurettet mig i Kampen,
dog, klogt betænkende, de ere kun to, tre,
forsigtig holde deres Dom tilbage,

---

*) III, 189, 218, 219, 228, 258, 264 og 273.

mens mig, der er kun een, de hjertelig beklage
som uklog og som gal maaske.
Ja, Mængdens Overskuer! Dig tør sige
den ædle Muse, rød som Blod:
at hun, imod et Angreb uden Lige
paa Dannished, i Danmark ene stod,
og at hun ikke rødmer ved at segne
tilsidst maaske for et elendigt Skud
som det, der blæste Baldur Lyset ud,
paa mine — men paa mine Fjenders Vegne
der, skjøndt i Antal langt mig overlegne,
og skjøndt jeg, hvor det gaaer, dog er kun een,
imod min ene lille Pen forlegne,
nedbryde samtlige Parnassets sidste Hegne,
for ikke blot hver indbildt Mistelten,
men Fulheds marveløse Dødningben
og Løgnens ned fra Maanen faldne Sten
paa min Personlighed at lade regne.

Du, som, da sidst mit Navn for Pøblen blev en Boldt,
mens selv var borte den forfulgte Sanger,
huldt over dennes spøgende Gjenganger
din Kunstdommyndigheds Ægide holdt —
Du vil ei finde mer end børlig jomfrustolt,
naar, taus, den rødmende Kamene,
sig selv bevidst i hendes kydske Daad,
foragter Skamløshedens Klafferbraad
og hyller sig i sin Uskyldighed alene.
Den Sag, for hvilken jeg begyndte Krig
mod Nuets, Timernes og Dagens,
var Sprogets, Kunstens, Sædernes og Smagens —
og den forsvarer jeg urokkelig.

Men da jeg — trods min Borgeræres Morden*),
trods Nuforfølgelsen af dem,
jeg, engang agtet i mit Hjem,
hjalp broderligen selv paa Banen frem —
troer og urokkelig paa Dannished i Norden:
fornærmte jeg ei blot, min ædle Trias! Dig
og hver en Enkelt, Dig i Adel lig,
men Danmarks Aand og hin den store Dommer,
der, ubestikkelig, med Eftertiden kommer,
hvis jeg mod Dagens, Timens, Nuets Skrig
med Andet end med hvad jeg har bedrevet,
med Andet end hvad jeg mod dem har skrevet
forsvarte mig.
Nei, selv nu skjulte Trende! Solen lig,
for Øieblikke, Timer, Dage
vel Dannishedens Aand kan skjule sig;
men straalende den vende vil tilbage!
Min rene Stemme, Sandheds kjække Tolk
vil engang — naar de Storme, som nu bruse,
vildt overdøvende den kjælne Muse,
har lagt sig — skjelnes af mit Folk!
Det vil engang — naar Hines Skrig er glemte,
der, Skraal i Skraal, dets Øre lidt forstemte —
gjenkjende Danas egen Melodi,
de Hjemmets Toner, ingen Tydsk mig lærte,
som Dannersprogets Kilde risler i,
som smelte hver en Tidens Lyst og Smerte
til Henflud i en evig Harmoni,
og som med Renheds eget Trylleri
gjenklinge vil i Folkets rene Hjerte,
naar Sangforfølgelsen bag Graven er forbi!«

*) Germanisme, ɔ: Myrden.

Hvorledes Baggesen forresten paa dette Tidspunkt fremhævede Religionen paa Filosofiens Bekostning, kan ses af et lille Digt, hvormed han i den første Halvdel af Oktober hyldede Biskop Balle paa dennes 70aarige Fødselsdag, og som findes i J. K. Høst's »Den nordiske Tilskuer« den 1ste November. Det hedder deri:

»Held den, der sig har valgt en Bog,
hvis Lærdom ingentid bedrog,
der, nok saa tidt lært udenad,
naar Platos, Kants og Fichtes sviger,
med nye Sandheder beriger
fra første til det sidste Blad!«

Den 8nde November tryktes sammesteds »Til Jens Baggesen. Ode af Vosz. 1800. Efter det Tydske.« Vosz'es Digt havde i sin Tid staaet i en af J. G. Jacobi — F. H. Jacobi's Broder — udgiven »Taschenbuch für das Jahr 1802«. Det hedder blandt Andet i dette kunstlede Poem:

»Uforført af det ny Slæng, som med Barbarstads
Skjønhed pynter, din Plads vælg Du, med Rafael,
af Apellerne lært: heller i Grækerkreds
sidst end først i Modernes Hob«.

13.

I »Den nordiske Tilskuer« optoges den 22nde November Digtet »Blot Genialitet« af Baggesen, som begynder:

»Hvad? Dannelse, Kritik og Hovedbrud?
Hvortil det alt?, Den store Digter fødes!
Lig Pallas, springer han paa Skjebnens Bud
i fulde Rustning af Naturen ud —
herved paa hver en Kunstens Mangel bødes!«

O, jeg er kjed af dette Sludderi!
Hvis Springet var saa let fra Jord til Himmel,
voldtog hver dunet Pebling alle Ni.
Fantasten fødes og med Fantasi!«

Det var ikke ubetegnende, at Oehlenschläger afsluttede det første Stadium paa sin Digterbane med »Aladdin«, denne Forherligelse af Naturgrunden og Umiddelbarheden ligeoverfor Reflexionen, der stilles i det Ondes Tjeneste; og det var ligeledes karakteristisk, at Baggesen strax optraadte som en grublende Noureddin i Modsætning til Eventyrhelten Aladdin. Grundlaget for Oehlenschlägers Dannelse var uimodsigelig høist mangelfuldt; og det var visselig heller ikke nogen solid Bygning, som var bleven opført derpaa. Især havde hans aandelige Liv efter Hjemkomsten snarere baaret Præg af Tilbagegang end Fremgang. Han stolede — som alt tidligere bemærket*) — formeget paa, at Geniets forunderlige Lampe ikke behøvede Olie som enhver anden. F. Schmidt fortæller en i den Henseende karakteristisk Scene ved Digterkongens Bord 1817: »Da den beskedne C. Heger tog sig den Frihed at yttre, at Studium, Flid og Øvelse ere fornødne til at danne en stor Kunstner, blev han fornemt afvist af Oehlenschläger og betydet, at Geniet gjorde Alt«**). »Le génie« — siger Thiers i Anledning af Napoleons Thronfrasigelse og Bourbonernes Tilbagekomst 1814 — était en discrédit, et on n'entendait parler que de l'antique sagesse«. Baggesen forsøgte en lignende poetisk Restauration. Hvad der dengang dømtes om Napoleon: »C'était un homme de génie sans doute, mais absolument

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 187.
**) F. Schmidts Dagbøger, Side 330.

dépourvu de raison, et avec lequel l'Europe avait été réduite à en venir aux dernières extrémités«*) — svarede ganske til, hvad Baggesen erklærede for Oehlenschlägers Vedkommende.

I samme Nummer af »Den nordiske Tilskuer« begyndte Baggesen en meget vidtløftig Kritik af »Axel og Valborg«, den skjønneste Frugt af Oehlenschlägers Ophold i Paris. Den indlededes paa følgende Maade: »Førend vi indlade os i en kritisk Bedømmelse af dette virkelig herlige, alle danske Hjerter fortryllende, bedste Værk af vor, desværre! altfor tidlig, altfor blindt og altfor barnagtigt forgudede Digter, agte vi det tjenligt at forudskikke et Par almindelige Bemærkninger. Den filosofiske Kritiks æsthetiske Provinds er en af de mindst dyrkede i vor Literatur. Paa nogle hist og her frempippende Tanker af Lessing nær, som enkelte Kunst-Skolemestere Aar ud og Aar ind henstrøede uden foregaaende Pløining, og som de nyere Skoledrenge, hvis blotte Leg i Kunstens Enemærker gaaer ud paa at lade Naturen raade, med deres Riden paa nytydske Kjepheste igjen nedtraadte, har det danske Parnas siden Carstens, Baden og den begyndende Rahbek været uden mindste Hævd. Den skjønne Literaturs frie Republik har, efter Ophævelsen af alle Love og Sønderrivelsen af alle Baand, været overladt til det fuldkomneste Anarki, saa længe til endelig en forvoven Genialitet og en fræk mekanisk Trivialitet sammentraf til Opfyldelsen af et i sit Slags eneste Tvillingdespoti, hvis tvetydige Virkning især er kjendelig paa vor Skueplads. Det urimeligste Duumvirat, der lader sig tænke, behersker for Øieblikket sammes Krebsgang i det nationale Tragiske og Komiske; og den offentlige Smag eller rettere sagt: Usmag tager slavisk tiltakke paa den ene Side med de mest

*) Histoire de l'empire, livre XXXV.

udsvævende fantastiske Hexerier og paa den anden Side med de flaueste prosaiske Gemenheder. Hint gjælder for Geni og dette for Talent; Begrebet om begge er ligesaa dybt sunket, som det alt længe var forkert. Fra den ene af disse dramatiske Medregenter vender Kritiken aldeles sine Blikke som poetisk uværdig til endogsaa blot alvorlig Dadel. Over-, Om- og Eftersætteren N. T. Bruun spiller vel en saare betydelig Rolle i den kjøbenhavnske Nutids Theaterverden, men aldeles ingen i den blivende danske dramatiske Literatur. Paa Skuepladsens Tvillingtop ved Siden af Oehlenschlägers forekommer os hans Pegasus en Træhest ved Siden af en Helhest. Den Sidste tager sig dog endnu, trods Halten paa det fjerde Ben, artig nok ud som den nordiske Melpomenes hvide Hippogryf; men den Første, der har aldeles ingen Fødder at gaae paa, kunne vi ikke engang lade gjælde for den nordiske Thalias grønne Æsel. Det sletteste Arbeide af Hr. Oehlenschläger staaer altfor høit over det bedste af Hr. Bruun fra Idealitetens Side betragtet, til at det et Øieblik kunde falde os ind at sammenstille dem andensteds end i det Virkelige, hvor en Jørgen Hattemager desværre altfor ofte tør sige til en Kong Salomon: »Veien er ligesaa vel for mig som for Dig!« Vi have det ene og alene med den egenlige Genialitet, med det virkelige Kunst-Talent at gjøre.«

Man ser, at Baggesen her, ligesom tidligere, henter Billedet af Despotiet, der afløser Anarkiet i den skjønne Literaturs frie Republik, fra det Napoleonske Keiserdømme. Ligesom før, i Anledning af Baggesens Manifest i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni, er der atter her Leilighed til at glæde sig over, at Baggesens dramaturgiske Kritik vender sig fra hvad der »vel spiller en saare betydelig Rolle i den kjøbenhavnske Theaterverden, men aldeles ingen i den blivende danske dramatiske Li-

teratur« til »den egenlige Genialitet, det virkelige Kunst-Talent«.

Baggesen vedbliver: »En upartisk Vurdering af det Oehlenschlägerske Kunst-Talent efter foregaaende Berigtigelse af de her gængse Begreber om Geni og Talent, er vort nærværende Formaal. Denne Berigtigelse er ikke laant af nogen fransk belletristisk Katekismus eller af nogen tydsk æsthetisk Drømmebog, men et ligefremt og simpelt Resultat af didhen hørende almindelig erkjendte, for alle dyrkede Nationer og Tidsaldere gjældende Sandheder«. — Partierne om Talent og Geni i Jean Paul's »Vorschule der Aesthetik« fra 1804, hvoraf anden Udgave udkom 1812, ere forresten ikke ganske uden Lighedspunkter med Baggesens Udvikling, skjøndt vor Æsthetiker erklærer ikke at staae i Gjæld til nogen »tydsk æsthetisk Drømmebog«.

Det hedder: »Næst Frihedens er maaske intet Navn i den nyere Tid blevet saa misbrugt og i egenligste Forstand taget saa forfængeligt som Kunstens, fra det Øieblik Gjæringen i de europæiske Gemytter, der frembragte den politiske Revolution i Frankrig, udbrød som filosofisk og poetisk Revolution i Tydskland. Saavel i det ene som i det andet af de derved opstandne Anarkier gik man imidlertid snart over fra det Objektive til det Subjektive, og hvad i Borger-Uvæsenet hist blev kaldt Patriotisme, blev i Digter-Uvæsenet her kaldt Geni. Det Karakteristiske, begge havde tilfælleds, var Lovtrodsen. Uagtet man nu alt længe har faaet Øinene aabne for Betydningen af en politisk Heros, er det langt fra, at man endnu ligesaa klart indser, hvad en filosofisk eller poetisk Genius egenlig vil sige — det næsten aldeles Modsatte nemlig af, hvad saaledes blev kaldet.«

Baggesen søger saa at trække Grændselinierne mellem Geni og Talent, aabenbart med Tankerne henvendte paa sig selv og Oehlenschläger og søgende sin egen Ære fremmet

og Medbeilerens forringet under Udviklingen — »so fühlt man Absicht, und man ist verstimmt«, som Goethes Tasso siger. »Geni« (hedder det) »kunde man kalde alsidig, Talent ensidig Naturbegavelse til den Kunst, man udøver. Hint tør ingen af de høiere eller lavere Sjæleevner fattes; deres Fuldstændighed og Symmetri er endog vigtigere end Graden af hvilkensomhelst i og for sig selv; ingen bør herske, men alle bestyres af Fornuften — en Bestyrelse, der indfinder sig af sig selv, hvor alle endelige Kræfter ere samlede og lige modne. Talentet derimod kan fattes færre eller flere af Geniets Evner, naar kun Styrken af dem, det besidder, er overordenlig, og Forstanden, der i Alt, hvad der ikke er helt, spiller Fornuftens Rolle, ikke ganske mangler. Hvo, der har sandt Geni til Kunsten, opfinder eller fuldender den. Talentet udvider blot dens Spillerum. Det opfindende Geni spiller blot i raa Tidsaldere, i Sprogets Barndom. Det fuldendende Geni gaaer i det opfindendes Spor, men uden slavisk Efterligning. Den ægte, store, det er at sige: den med alle høiere og lavere Evner i et harmonisk Forhold udrustede, sin Udvikling dyrkende og sin Dyrkning fuldendende Kunst-Genius kjender paa sin Bane Intet uden Fremskridt. Den egenlige Kunstner, Evighedens Borger, ældes ikke; forlænges hans Kunstnerliv, gaaer det ham som Ørnen, Cederen og den rhinske Vin: han bliver ædlere, skjønnere og kraftigere med Alderen. Det store, glimrende Talent derimod, det er at sige: den ufuldstændige, blot ved Overvægt af enkelte, gemenlig lavere Kræfter sig udmærkende Naturbegavelse, den nu saakaldte romantiske Genialitet, der ofte blænder sig selv og Andre mer end den klassiske Genius, netop ved straalende Fremragen af en eller anden særdeles Evne (f. Ex. Fantasi), hæver sig og synker i allehaande Bugter. Dens uordenlige Bevægelse er snart fremad, snart tilbage, i forskjellige Retninger, hvis

Spring og Fald i det Hele danne en større Bue, der, efter at have naaet en vis Høide, sænker sig igjen mod Jorden. Talentet har sin Morgen, Middag og Aften, sit Foraar og Efteraar, sin Sommer og Vinter — og i Almindelighed varer dets Aftagen længer end dets Tiltagen, især naar denne har været overordenlig glimrende.«

Baggesen gaaer derpaa over til at stille Oehlenschlägers Digter-Horoskop. »Digteren Oehlenschläger« (hedder det), »uden egenlig poetisk Geni i den her antagne Betydning, er af Naturen begavet med et uhyre poetisk Talent. I den blotte Fantasis lykkeligste Momenter overflyver han stundom alle talentfulde Digtere, kun er det mer enten et Spring eller et glimrende Raketskud end en Flugt; han falder brat igjen fra sin Høide eller slukkes pludselig i samme, uden egenlig at dale, ved slige Leiligheder.«

Efter disse indledende Bemærkninger af mer eller mindre Gyldighed med deres Slutningsvending, der aabenbart ikke lader Oehlenschläger — som ubestridelig var et stort, om end fremherskende umiddelbart, Geni — vederfares fuld Ret, gaaer Baggesen over til sin specielle Opgave: Bedømmelsen af »Axel og Valborg«. Der siges: »Digteren Oehlenschlägers dramatiske Talent kulminerede i »Axel og og Valborg«, hans i det Hele, naar man henser paa Alt, hvad der hører til et Sørgespil, fortræffeligste Stykke. Med Hensyn paa det Enkelte glimre de foregaaende og et Par af de efterfølgende ved stundom varmere Kolorit, ofte kraftigere Penselstrøg og hist og her anbragte større tragiske Figurer; men i intet er saa simpel Komposition, saa rigtig Tegning, saa vel fordelt Lys og Skygge og saa skjøn tragisk Holdning. Begyndelsen og Midten ere næsten ganske mesterlige, kun Enden er aldeles mislykket, og, strengt taget, har Katastrofen hverken hjemme i Kunsten eller i Naturen. Desuagtet fortjener det Plads mellem de største tragiske Digteres Mesterstykker

af anden Rang — og hvor faa ere de af første! Havde Forfatteren aldeles udeladt de to sidste Akter og sluttet med en let af Handlingen selv udspringende Katastrofe ved Enden af den tredie vilde vi ikke betænke os paa at indrømme det en af de allerhøieste Pladser mellem de rørende Sørgespil i Udødelighedens Tempel.«

Det gjør unegtelig godt, ovenpaa den skarpe, i mange Henseender berettigede Kritik over »Røverborgen« og »Hugo von Rheinberg«, at vende tilbage til det anerkjendende Udgangspunkt, »Hakon Jarl«, hvorfra Baggesen begyndte sin Bedømmelse af det Oehlenschlägerske Drama. »Hakon Jarl« kaldtes iøvrigt (som ovenfor fremhævet) i Slutningen af forrige Aar »vort bedste nationale Sørgespil«, medens Baggesen nu stiller »Axel og Valborg« øverst. At de to sidste Akter i »Axel og Valborg«, ligesom i »Correggio« staae tilbage for de tre første, lader sig neppe negte. Oehlenschlägers fremherskende umiddelbare Genius røber her Savnet af den tilstrækkelige dramatiske Villiekraft, der, seirrig, fører Handlingen til Ende i Katastrofens afgjørende Krisis. At Correggio døer under Vægten af en Pengesæk af Blodstyrtning, og at Valborg — for at bruge Thaarups spydige Udtryk*) — døer »af en Vise«, er en Afslutning, der øiensynlig viser, at Digteren ikke havde tilbørlig tragisk Spændkraft, men var tilbøielig til at lade Tragedien udmunde i blød Følsomhed. Hvorledes kunde det ogsaa være anderledes hos en dansk Digter fra Frederik den sjettes Tidsalder!

»I tre Sørgespil« (siger Baggesen) »har Oehlenschlägers poetiske Talent været nær ved at yttre sig som tragisk Geni — var det maaske virkeligen i disse. Vi ville nemlig ikke, at den af os angivne Bestemmelse skal for hin og

---

*) Se »Oehlenschlägers Erindringer«, III, 19.

denne besynderlige Gren af Kunsten gjælde ligesaa strengt som for Kunstens Omfang i Almindelighed: med blot Talent som Digter i Ordets øverste Forstand kan man have Geni til det dramatiske Fag; med blot Talent til dette overhovedet kan man have Geni til det Tragiske eller til det Komiske; og selv med blot Talent til det Tragiske er det tænkeligt, at en dramatisk Forfatter kan have Geni til det skrækkende eller til det rørende Sørgespil. I »Baldur hin gode«, »Hakon Jarl« og »Axel og Valborg« har vor dramatiske Digters umiskjendelige Genialitet frembragt en national tragisk Trias, der vil sikkre hans nordiske Muse Udødelighed, saa længe dansk Literatur er til; og, noget forandrede, hist og her beskaarne, og fornemmelig Stil- og Vers-forbedrede, ville disse Stykker ikke blot prange i det hjemlige Tempel, men engang overføres i Kunstens europæiske Pantheon.«

Naar Baggesen her med Hensyn til »Hakon Jarl«, »Baldur hin gode« og »Axel og Valborg« er tilbøielig til at indrømme Oehlenschläger dramatisk, specielt tragisk »Geni«, medens han kun tilkjender ham »et uhyre poetisk Talent« som Digter i det Hele taget — feiler Kritikeren upaatvivlelig. J. L. Heiberg sætter med langt mere Ret Oehlenschlägers væsenlige Storhed i den lyrisk-episke Digtekunst*). Alt i Kritiken over »Røverborgen« havde Baggesen iøvrigt hævdet, at »det Dramatiske er og bliver Oehlenschlägers sande Fag«, med den æsthetisk forkastelige Motivering: fordi »Oehlenschläger væsenlig er malerisk Digter« **).

Idet »Axel og Valborg« nu tages for, hedder det: »Hovedfeilen er, at Forfatteren i dette, som i næsten alle hans dramatiske Arbeider, miskjendende sit Talents saavelsom Kunstens Natur og Grændserne for hans egenlige Geni,

*) Se Kritiken over »Væringerne i Miklagard« (»Flyvende Post«, 1827; »Prosaiske Skrifter«, 1861, III).

**) »Dannora«, 14de Oktober.

har villet for Meget og med Evne til at glimre i den Euripides'ske Sfære tillige har lagt det an paa at straale i den Sofokles'ske. Ogsaa i »Axel og Valborg« har han villet slaae to tragiske Fluer med eet Smæk ved paa een Gang at være elegisk rørende og heroisk skrækkende i et og det samme Stykke, hvilket ingenlunde lader sig gjøre uden paa den sande Enheds og Helheds, altsaa paa Kunstens og den fuldkomne Skjønheds Bekostning, allermindst naar Æmnet er idyllisk, og Handlingen spiller i et saa indskrænket Rum som det Indre af en Kirke. Han har ikke blot villet for Meget og for Forskjelligt i Forening af det Ømme og det Rædsomme, men de to Yderligheder af Begge, hvorved Maleriet i det Hele faaer Anseelse af de gamle hollandske Søkort, hvorpaa de seilende Skibe ere vel saa store som Øerne, de seile forbi. Disse Misgreb i Naturen, disse Misforstaaelser af Kunsten, disse Uskjønsomheder i Behandlingen af et Æmne er det især, hvad der hindrer os i at tilkjende vor Forfatter ægte dramatisk Geni — ligesom hans fuldkomne Mangel paa Harmoni, Velklang og vedligeholdt Adel i Stil, Vers og Udtryk ikke tillader os at tiltroe ham den fuldstændige Naturbegavelse, der fordres til ægte Digtkunst.«

Det hedder saa: »Da vi fuldt og fast troe, at dette fortrinlige, som det er, allerede prisværdige Sørgespil letteligen kan tilrundes og forædles til et dramatisk Mesterværk, holde vi det for Umagen værdt, fremfor alle hans øvrige tragiske Forsøg, udførligen at drøfte det. Vi ville først skærpe Opmærksomheden paa det Fortræffelige, der allerede er forhaanden. Vor samvittighedsfulde Betragten af Axel og Valborgs skjønne Sider, henreven af een Yndighed efter den anden, indtil den høieste theatralske Rørelse, vi kjende paa vor Skueplads, udbryder her i lutter Lovtaler, først og fremmest over Digterens Valg af Æmnet — over Kjækheden og Skjønsomheden af Scenens Anlæg i Kirken, hvorved

Stedet ikke blot faaer Enhed, men Hellighed — og over den naive, barnlig-fromme, sande Digterfølelse, hvormed Æmnets Hovedfarve og Grundtone er ømmeligen vedligeholdt fra Begyndelsen til Enden af den egenlig sammenhængende Forestilling. Endog Diktionen har en ualmindelig Renhed og ægte dansk naturlig Simpelhed, fri for Svulst og idetmindste gemen Plathed; selv Versene (hvis de og sjelden egenlig ere det) have, med al deres prosaiske Ligefremhed, en vis Ynde; og Dialogen er heltigjennem yderst fortræffelig. Den blotte Idee: dramatisk at behandle til virkelig Opførelse paa Skuepladsen den herligste blandt vore Oldsange, den med alle den første Kjærligheds søde Minder i danske Hjerter evig gjenklingende Axel Thordsens Vise, fortjener Lovtale og en sig Idealet nogenlunde nærmende Udførelse taknemmelig Beundring. Overalt har Ingen, selv ikke Evald, set og følt som han, hvad poetisk Guld der skjuler sig i vor barbariske Oldtid; for dennes hemmelige Skatte blev ham en sand Ønskekvist beskæret, og i dens Gruber er han hjemme som mesterlig Bjergmand. Hans Talent yttrer sig her som sandt Geni. De til Handlingens Udførelse bestemte Personer ere vel valgte og ingen egenlig overflødig: det sjeldneste af alle Særsyn i vor Digters Dramer. Expositionen er ikke blot simpel og naturlig, men en af de mønsterskjønneste, vi kjende. Den gjør paa den passeligste Maade paa een Gang bekjendt med Tiden, Stedet, Personerne og Begivenheden og stemmer Gemyttet til den Tone, som hersker i det Hele.« Efter at have gjennemgaaet første Akt paa en Maade, der røber dyb Forstaaelse af og varm Begeistring for alt det Herlige i den, siger Baggesen: »Var det altfor uparadisiske Hagetryk og Indseglkys og den som V og A og A og V i tvende Parter adskilte Sjæl bleven borte, vilde vi ikke tage i Betænkning at erklære denne første Akt fra Begyndelsen til Enden, paa Axels mislykkede, lidt

vel lange, lidt vel skruede Monolog nær« — Baggesen forarger sig, blandt Andet, her ikke uden Grund over »det fransk mythologisk lærde Galanteri, der ender Monologen« med Ordene »en kristen, mere grum Gudinde« — »et fuldkommen elegisk dramatisk Mesterstykke og den skjønneste første Akt, vi kjende i noget Drama«. Det hedder derpaa: »Anden Akt, der, ligesom den første egenlig indeholder Axel og Valborgs, fremstiller Axels og Hagens Møde, svarer aldeles til sin Forgænger i skjøn Simpelhed; og Handlingen fremskrider med ædle, store, naturlige Skridt, knyttende den tragiske Knude. Ligesaa skjønt som usøgt er her det symmetriske Forhold i Personernes Optræden. Hvad Vilhelm var i første Akt som grupperende Figur, er her Sigurd; og Mellemkommeren i dette som i hint Møde er Sortebroderen Knud, Paradisets Satan. En Skjønhed mere i Kompositionen er det ogsaa, at Valborg ikke optræder i denne Akt, hvorved Forvandlingen fra Moll til Dur i den sceniske Afvexling bliver føleligere.« Sortebroder Knud karakteriseres neppe med Rette (»paa det hæslige Endeligt nær«) som »den bedst tegnede og fortræffeligst udmalte af alle Oehlenschlägers dramatiske Karakterer«. Der gjøres for anden Akts Vedkommende kun Indvendinger mod »nogle Vidtløftigheder og en altfor prosaisk Dagligdagstone« i Hakons Samtale med Axel, og blot et Par enkelte Udtryk dadles specielt. »Tredie Akt« — hedder det videre —, »der indeholder Tragediens bristende Kjerne, løser Handlingens egenlige Knude og fremstiller den skjønneste blandt alle rørende Scener paa vor Skueplads«. Efter begeistret at have gjengivet Hovedtrækkene i denne Akt indtil Sortebroder Knuds Overskæren af Linklædet, udbryder Baggesen: »Her opgiver den uskyldige Kjærlighed sin Aand, ikke blot i Axels og Valborgs knuste, men i alle Læseres og Tilskueres gjennemisnede Hjerter, og den ægte tragiske Interesse kan

umuligen overleve denne Aandsopgivelse. Hvad nu følger, maa være Hvile og ikke Handling, tragisk Tilfredsstillelse og ikke ny tragisk Anstrengelse, en elegisk Ligbegængelse, om man vil, men ingenlunde et heroisk Spilop i den hellige Domkirke. Dette synes Digteren selv et Øieblik at have følt ved Enden af den vemodige Afskeds-Samtale, som forundes Axel og Valborg for sidste Gang:

Farvel! — Farvel! — Vi ses igjen! — Hos Gud!«

Baggesen udbryder saa, »med den reneste hjertelige Interesse for Fuldendelsen af dette søde danske Drama«, i følgende Ord: »Bort med hele den fjerde bittre, udenlandske Akt og sammes Forberedelse mod Enden af tredie! Bort med Biskop Erlands gamle, Nordens Kjærlighed aldeles uvedkommende, Elskovshistorie! Bort med hin fremmede »Mellemting af Lam og Tiger, klækket ud og bragt til Verden, da Venus formørkedes af en ildrød Komet«, denne »Uting, tilsammensat af stride Elementer«, og det yderst uværdige Spilop, denne Uting foreslaaer og udfører! Bort med de vagtholdende Kæmpers Udtog af den norske Historie og Fortællingen om Kyrieelax, der kunde være morsomme nok ved enhver anden Leilighed, men her upaatvivlelig slaae Vand (om ogsaa et Slags Vievand) paa Læsernes og Tilskuernes egenlige Interesse! Bort, bort, bort især med Spøgelset, der er intet Spøgelse, men dog et Spøgelse — dette tydske Gjenfærd af den norske Konge, den fuldkomneste Parodi af Geisten i »Hamlet«, man kan tænke sig paa en Skueplads, og saa meget urimeligere, da denne deus deorum ex machina, langtfra at løse en, overnaturlig Mellemkomst værdig, Knude, ikke udretter det Allermindste til de Elskendes Redning, thi den virkelig udførte Snigmyrden af Sortebroder Knud nytter til aldeles Intet!*) Alle disse Ho-

*) N. F. S. Grundtvig havde jo ligeledes i det tidligere anførte Brev fra Udby 1812 klaget over, at Oehlenschläger begyndte »at spøge med Aander«.

kuspokus fra Daraussen fordærve den himmelske »Axel og Valborg«. En aldeles urigtig Theori om Kunsten og Mangel paa Agtelse, om ikke paa Sands for det Skjønne i Kompositionen har hævnet sig paa den yderst talentfulde Forfatter ved denne som ved saamange andre Leiligheder. I alle hans Dramer er noget Æmnet egenlig Uvedkommende indblandet, fordi han mere ser paa Rigdom af Materie end paa Skjønhed i Form*), og fordi han (som vi allerede have bemærket) med al Magt, saa at sige, vil anbringe Storm og Havblik i samme Søstykke. Æmnet til »Axel og Valborg« er bestemt elegisk-tragisk; Forfatteren har villet skrække, hvor han blot burde røre. Hertil kommer hans Lyst til Anbringelse af det Underfulde og til at spille, efter den nytydske Maneer, paa Overtroens Strenge. Med lidt vel blind Hylden af Shakespeares og Goethes ofte barbariske Sammenstillinger og Kraftyttringer forbinder han en endnu blindere Foragt for de Gamles og de franske Mesteres større Simpelhed, strengere Kunst og omhyggeligere Fuldendelse — ikke betænkende, at Kunsten mere maa studeres i de korrekte Monstres lærelige Former end i de genialske Mesteres ulærelige Begeistring.« Man ser, at Baggesen, uagtet han deltager i Tidsalderens Reaktion**), dog ikke billiger den »nytydske Maneer: at spille paa Overtroens Strenge« — ligesom han jo ogsaa forholder sig polemisk mod N. F. S. Grundtvig. Angrebet paa »Shakespeares og Goethes ofte barbariske Sammenstillinger og Kraftyttringer« viser atter

---

*) Selv Oehlenschlägers Ven Peder Hjort saae sig jo (som ovenfor fremhævet) nødt til at bebreide nogle af Digterens senere Værker »Mangel paa ideel Gehalt«, der »erstattes ved at sammendynge en Mængde af Realitet, hvis Fylde dog kun er tilsyneladende, da den skjuler sin Tomhed bag et blændende Skjær«.

**) Se f. Ex. dette Værks tredie Afdeling, Side 203 o. s. v. samt 241 o. s. v.

her, at Kritikeren altfor meget tilhørte den ældre, i den franske Skole dannede Tid og derfor ikke var en ganske uhildet og kompetent Dommer.

Hovedpunkterne i den Baggesenske Bedømmelse af »Axel og Valborg« ere hermed gjengivne. Den er ikke blot den største af Baggesens dramaturgiske Kritiker, men upaatvivlelig ogsaa den omhyggeligst udarbeidede; og der har derfor været god Grund til, trods dens ikke faa Skjævheder, at dvæle længere ved den, saameget mere som den drøfter en af vor Digterkonges skjønneste Tragedier. *)

Baggesen slutter sin Bedømmelse: »Vi troe med nærværende Kritik, som med vore forrige Bedømmelser, blot at gjøre den talentfulde Digter og store tragiske Dramatiker opmærksom paa sin egen Samvittighed. Det skulde ikke alene gjøre os meget ondt, men overordenlig forundre os, om denne ikke tidlig eller sildig underskrev alle vore, intet mindre end søgte Bemærkninger. Vor Hensigt var og er blot at vække den; og sandelig! vi troe det venskabeligere handlet, end om vi med tilsyneladende Venlighed taug bomstille eller, lig de samvittighedsløse Smigrere og Hyklere, gav os til at visselulle, for saa meget som muligt at befordre dens søde Søvn. Vor kritiske Strenghed er djærv og skarp i Forhold til vor poetiske Hylden af den herlige Naturgave, vi med inderlig Bedrøvelse se paa Veien til Ødelæggelse. Saalænge den af os hilsede »Danmarks Melpomenes største Digter« **) i sin tragisk-dramatiske Aabenbarelse gik opad, beundrede vi lydeligere end nogen Anden;

---

*) I Aftrykket i Baggesens danske Værker findes meningsforstyrrende Trykfeil, f. Ex. »organisk Kaos« istedetfor »anorgisk Kaos«.

**) Yttring i Baggesens »Noureddin til Aladdin. Til Digteren Adam Oehlenschläger i Paris.« fra 1806, som findes i »Skjemtsomme Rimbreve« (se dette Værks anden Afdeling, Side 271).

medens han syntes at gaae nedad i Kunsten, taug vi, haabende snart en anden Vending; men da denne Nedgang vedbliver, truende med dybere og dybere Synken, raabe vi høit, hvad vi engang forgjæves hviskede. Vi gjentage dette Raab, medens det endnu er Tid, lidet bekymrede om sammes Skurren i den vaagne menneskelige Forfatters Øre, naar det kun trænger ind i den slumrende guddommelige Sangers Hjerte.«

I Sverig havde den gamle Skole — som dengang kæmpede pro aris et focis mod Fosforismen, Romantikens nom de guerre i Nabolandet — forresten angrebet »Axel og Valborg«, der var bleven oversat paa Svensk, i Fosforist-Antagonisten Wallmark's »Journal för Litteraturen och Theatern« April 1812; og Baggesens Ven J. K. Høst ilede med samme Aar at gjengive denne Filippika paa Dansk i Brochuren »Axel og Valborg, udenlands vurderet«. Det svenske Angreb støtter sig tildels paa et tydsk i »Zeitung für die elegante Welt«, 1810, og dvæler for sit eget Vedkommende, uden at kjende Originalen, med karakteristisk formel Iver, mest ved Versifikationen, saaledes som denne fremtræder i Gjengivelsen. I de svenske Romantikeres Organ »Polyfem« tog Oversætteren af dette Arbeide af »den skald, hvars like Danmark erkänner sig aldrig hafva ägt,« skarpt tilorde mod hvad han kalder »en litterär wanwetting«, eftersom »svenska allmänheten ännu är aldeles owan wid detta slag af skådespel, som här första gången wisat sig för dess ögon« *).

I J. K. Høst's Ugeblad »Den nordiske Tilskuer« tryktes i Januar 1815 et stort Rimbrev af Baggesen »Horn-Koncerten eller Skærsildseventyret. Til Generalkrigskommissær Astrup. I Anledning af Benefice-Forestillingen paa Theatret

*) »Polyfem«, femte Samlingen, Nr. 46—48.

den 10ende December 1814.« Heraf skal blot gjengives nogle Linier angaaende den danske Skueplads, om hvilken Overskou erklærer, at den paa den Tid »var i dyb kunstnerisk Fordærvelse« *).

»Jeg paa vor Skueplads til Himmel
og Helved alt var længe vant,
men Mage til saa tydsk en Svimmel
min jydske Sjæl der aldrig fandt.« —

hedder det strax i Begyndelsen. Senere siges der om »Musefængslet«, at det

»—, velbeset fra flere Sider,
især i vore sidste Tider
vel lignes kan ved Gravens Skjød —
dels for de brune Fjælle-Bure,
med Støv og Sod og Muld bestrøed'**) —
dels for de skumle, døve Mure,
hvis Vægge lidt man burde skure
med Asken af den gamle Nød,
hvorpaa de nye Taarer flød —
dels for den Rolle, Hel nu spiller
paa Knokler mellem Sammes Piller —
dels for den Varme stundom der,
som og et Tegn paa Graven er
— thi som en Ven af Huset melder
er lummert i Mo'er Helas Kjælder***) —
dels for det meget Spøgeri,
som ellers gaaer i Svang deri.«

*) »Den danske Skueplads«, IV, 389.
**) Hentydning til N. T. Bruuns Theatervirksomhed.
***) Sigter til Skildringen af Helheim i Oehlenschlägers »Baldur hin gode«.

14.

I Baggesens Krigsmanifest mod Oehlenschläger i det sidste Nummer af »Lille Søndag-Aften« i Juni indrømmedes der, at denne virkelig engang havde staaet paa en af Parnassets tvende Toppe — i Overensstemmelse med Rimbrevet »Noureddin til Aladdin« fra 1806, hvori det hed:

»— Høi og herlig, stod Du med et Hop,
som Hakon Jarl, paa Fjeldets Top«.

Baggesen udbrød derpaa: »Hvo veed, om han ikke, før jeg ser mig til, kan være der igjen!« Angriberen havde en Følelse af, at det »frodige Træ« — for at bruge Ordene i Kritiken over »Røverborgen« — trods »de vilde Skud og raadne Grene«, som han stræbte at kappe »med djærve Hug«, dog »endnu maaske turde vorde det herligste i Iduns nordiske Have«. Ogsaa den unge J. L. Heiberg, der (som ovenfor fortalt) indrømmede Baggesen »Ret i Meget«, haabede jo, at Oehlenschläger vilde »reise sig efter dette Stød«. Baggesens Ord vare profetiske og gik i Opfyldelse tidligere, end han vist havde ventet. I December 1814 — samme Maaned, i hvilken Oehlenschlägers anden Søn William, opkaldt efter Shakespeare, som den første efter Goethe, fødtes, — udkom »Helge«, et Digterværk, der ikke overgaaes af nogetsomhelst af Skjaldens bedste Arbeider. Man kan ikke ret vel værge sig for den Tanke — det kunde da heller ei let være anderledes —, at Baggesen ikke forgjæves havde kaldt Digteren til Orden. De heftige Angreb maatte selvfølgelig virke stærkt paa Oehlenschlägers letbevægelige poetiske Natur, røre dygtigt op i ham, ruske ham ud af det selvtilfredse dolce farniente, hvortil han unegtelig vel meget havde hengivet sig, bringe ham til at løsrive sig fra alt det Besnærende og sænke sig ned i sit Væsens in-

derste Dyb, hvor de store Kræfter slumrede*). »Helge« er skrevet i Sommeren 1814. Digteren siger i sit »Levnet« og sine »Erindringer«: »Jeg vendte altid tilbage til det Nordiske, naar jeg en Tidlang havde afvexlet med andre Arbeider. Jeg følte mig begeistret igjen til at male et stort Billed af det Gammelnordiske. For ret uforstyrret at overlade mig til denne Begeistring, leiede jeg mig et Værelse paa Frederiksberg i Degneboligen; og her sad jeg, hvor en Væg kun skilte mig fra den Skole, hvor jeg havde nydt min første, nødtørftige Børnelærdom, og skrev Helge.« Hvilket gribende Billede! Medens den Baggesenske Kamplarm raser i Kjøbenhavn, tyer Digterkongen fra Hovedstaden og Familielivet til Barndomshjemmet og det Gammelnordiske, for, alene med sig selv og sin udødelige Genius, ligesom Antæos, at hente ny Styrke fra Moderjorden. Det lille Værelse i Degneboligen, hvor kun en Væg skiller ham fra Skolen, i hvis »Svinesti« den lille Aladdin i sin Tid havde gaaet med de Frederiksbergske »Gadedrenge« uden at lære noget Ordenligt — bliver den mindeværdige Scene for vor store Digters Gjenfødelse. Medens Aarhundredets Helt seirrig ilede fra Val til Val, havde den danske Skjald i Udlandet, ikke mindst i Paris, skrevet sine første nordiske Mesterværker; »Helge« forfattes i stille Timer i den ensomme Frederiksbergske Degnestue, medens den faldne Kæmpe paa det engelske Krigsskib, som Fange, førtes til den fjerne Ø i Atlanterhavet med den udbrændte Vulkan, til hvis Klippe den moderne Prometheus

---

*) Alt 1811 kunde Præsten og Poeten Frederik Schmidt hos Fru Rahbek for Oehlenschlägers Vedkommende »ikke Andet end finde det Ønske, at han ved en Ydmygelse maatte blive vækket af sin Forblindelse, sigtende til hans Sjæls Bedste« (se »F. Schmidts Dagbøger«, Side 97).

skulde smedes, og under hvis Taarepile hans Grav skulde hæve sig — den tragiske Afslutning paa det kolossaleste nyere Heltedigt. Selv Baggesen havde jo ogsaa (i Kritiken over »Axel og Valborg«) erklæret om Oehlenschläger: »Ingen har set og følt som han, hvad poetisk Guld der skjuler sig i vor Oldtid; for dennes hemmelige Skatte blev ham en sand Ønskekvist beskæret, og i dens Gruber er han hjemme som mesterlig Bjergmand«. Kritikerens dertil føiede Bemærkning: »Havde han holdt sig inden denne nordiske Kreds, var han i den senere Tid maaske stegen ligesaa høit som han er dybt falden i vor Beundring« — har maaske været et Fingerpeg for den Angrebne, der bragte ham til at vende tilbage til den nye poetiske Verden, han havde fundet i det gamle Norden, paa hvis Territorium »det røde Guld« (for at bruge Ordene i »Guldhornene«) var blevet fremdraget »af sorten Muld« ved Forfatteren af »Hakon Jarl«, »Baldur hin gode« o. s. v.

»Helge« bestaaer, som bekjendt, af to Romancecykler, den mindre, »Frodes Drapa«, og den større, »Helges Eventyr«, samt af Tragedien »Yrsa«. Grundlaget afgav de to første Fortællinger i Hrolf Krakes Saga om Frode og Halfdanssønnerne Hroar og Helge. Evald havde begyndt at behandle dette Stof i dramatisk Form, og man har et Fragment af hans »Helgo« *). Alt det første Vers af den første Romance i Oehlenschlägers Digtning: »Frode paa Vifils Ø« bærer Præget af den romantisk malende Kunstnerevne, der var Digterens bedste Vuggegave og gjorde ham til saa stor en Mester paa det lyrisk-episke Gebet:

»Kong Frode staaer i Leiregaard,
han gav sin Broder Ulivssaar,

*) Se »Evalds samtlige Skrifter«, ved F. L. Liebenberg, V, 212—218.

det var stor Ynk og Smerte:
ung Halfdan ligger krum paa Skjold
med Staalet i sit Hjerte.«

Halfdans to Smaadrenge hæve sig frem for Læserens Blik fra denne mørke Basis; og Helge, Digtets Hovedperson, træder strax i Forgrunden med hele sin Eiendommelighed:

»Ung Helge river, gram og vred,
en smækker Gren fra Pilen ned:
»O kunde jeg ham standse!
O, var jeg Mand, som jeg er Gut,
og var min Kjæp en Landse!««

I den næste Romance: »Hroar og Helge i Jordhuset« udfolder Modsætningen mellem de to unge Kongesønner sig.

»Helge.

Jeg seiler vore Snekker
paa Søens Vover
og hævder Danmarks Hæder
paa alle Have.

Hroar.

Jeg kneise vil med Kronen
ved Leirekilder
og holde Ret i Riget
og reise Staden.«

Det Dramatiske gjør sig lige fra Begyndelsen stærkt gjældende indenfor de lyrisk-episke Grændser. De to modsatte Karakterer belyse atter hinanden i Scenen ved Faarestien hos Søsteren, Fru Signelil, Sævar Jarls Hustru, hvilken Scene ligeledes er i Dialogform. I Slutningsdigtet af »Frodes Drapa« vil Hroar skaane den flygtende Frode, men Helge

raaber: »Kun Hevn! Kun Hevn!« og »Hevnens Følger og Hevnens Kval« antydes alt, idet Havfruen, som Frode har dyrket, »grunder paa blodig List«, medens Nidingen synker i sin antændte Gudegaards rædselsfulde Baal.

»Men dybt i Fjorden
en dæmpet Torden
sig høre lod.
En Gysen farer
i Helteskarer,
i Kongens Blod.
Paa alle Kyster
slaaer Bølgen op,
og Sivet ryster
sin Blomstertop.«

Med disse mystisk anelsesfulde Akkorder, der ere ligesom et Præludium for det i Fremtidens Skjød hvilende Tragiske, slutter den første Romancecyklus.

Hvad der antydes i Slutningen af »Frodes Drapa«, bryder frem i den anden Romancecyklus: »Helges Eventyr«. Tangkjær, den romantiske Personifikation af Havets vilde, men bedaarende Magt, som Helge i sin brusende Ungdoms overstrømmende Kraftfylde hengiver sig til, fremtræder i hele sin dæmoniske Skjønhed og — Hæslighed som Digtningens Midtpunkt, svarende til Heltens egen dunkle Naturgrund og derfor ogsaa hans Nemesis.

»Fair is foul, and foul is fair«,

lyder den Macbeth'ske Hexesang*). I Romancen »Havfruen besøger Konning Helge« — en af Digtningens kosteligste Perler — bedaarer Hexen Helten; og i den næste Ro-

*) Shakespeare: Macbeth, Akt 1, Scene 1.

mance: »Havfruens Sang paa Dybet« klinger hendes »frækkeste Latter« gjennem Stormen:

»Vælter, I Kattegats skummende Bølger!
Havfruen dølger
ikke sin Glæde.
Skum, o Du Skibenes farlige Stræde;
rør Dig fra Grunden!
Hevnen er funden.
— — — — — —
Helge skal spredes som Avner for Vinden.
Listigt har Kvinden
saaret hans Hjerte.
Lysten, som hun ham i Armene lærte,
vældig skal bruse,
Barmen ham knuse.«

I den skjønne Romance »En Fugl sjunger for Kongen« bruser Lysten, som han hengav sig til i Havfruens Arme, og hvis Frugt er den deilige, men falske Skulde, atter op i Helten; han bestiger Skibet og drager til Dronning Oluf i Saxenland. Helges Ustyrlighed — »en Ganger uden Tømme« — fremhæves stadigt ved Modsætningen, »den sjeldne Broder, som var Kampens Hader«. »Helges Eventyr« ender med Romancen »Oluf kommer til Havfruen«: Kongens to Elskerinder mødes; og den ulykkelige beskæmmede Saxerdronning føder Datteren, som hun, forbittret, kalder Yrsa efter sin Tævehund.

»Hevnens Time kommer!«

Med disse Slutningsord, banes Veien for Tragedien »Yrsa«, hvori Digtningen — der, som alt ovenfor fremhævet, selv i de to første, episke Partier ofte er ikke lidet dramatisk — udmunder som Floden i Havet.

I denne Tragedie, der, ligesom »Baldur hin gode«, er i antik Stil, stilles Helge ligeoverfor sin ulykkesvangre Fortid, idet han atter mødes baade med Tangkjær og Oluf. Ligesom Ødip, uafvidende, ægter Moderen Jokaste, saaledes ægter Helge, uafvidende, Datteren Yrsa. Havfruernes Korsang lyder:

»Dybt i vort Havs Mørke nedstødt,
vi forsmaae ei Hevnen, som vinker.
Hvor en Mands vidtskuende Norne
har os vist Vei til hans Fordærv,
hendes Vink da gjerne vi følge,
uden Ynk ham bringe vi Kval.

— — — — — — — —

I vor fugtige Hules kjølige Strømme
dukke vi ville, Vandfuglene lig,
titte med Smil gjennem hvislende Blade,
lytte til Kvalen, plaske med Fryd,
le og gjøe, Havhesten bestige,
tumle paa Bølgernes Top,
blæse paa Sneglehornet og synke
fro i det yndige Skum.«

Da Oluf aabner Helges Øine, udbryder han:

»O, min Broder, fredegode Hroar, i din Bøgeskov,
hil Dig, Du har valgt det Bedste, fromme, lykkelige Drot!
Blodet flyder let og roligt i dit Bryst som Kilderne
ved dit skyggefulde Leire, stormer ei som Helges Hav.
Hvorfor lød min vilde Stolthed ei dit Varsel, gode Svend!
da Du kaldte mig fra Hevnen over Brodermorderen?
Gyseligt har Nornen straffet. Men jeg sprang paa Bægeret
af det luefyldte Hekla, agted ingen Lavastrøm,
agted ei, at Saalen brændte, lo ad Tragten, voved mig
over Randen selv — nu styrter, redningsløs, den Snublede!«

Den haardtstraffede Konge gaaer saa levende ind i Gravhøien, og Oluf søger og finder sin Død i Bølgerne, ad hvilken de danske Kæmper seile hjem »til det kjærligt vinkende Fædreneland« med Yrsa, Moder til Hrolf Krake, som skal »forsone sin Fødsel med Dyder«.

En høi homerisk Naivetet — upaatvivlelig uovergaaet, ja vel neppe naaet i moderne Poesi — hvorover der hviler et forunderlig romantisk Skær, er eiendommelig for dette herlige Digterværk, der, baade hvad Ide, Handling og Karakterer angaaer, hører til det Bedste, nogen Literatur har at opvise, ligesom det ogsaa i Henseende til Formen — hvori blandt Andet Kæmpevisen, Niebelungenlied og den græske Tragedie gjenklinge med stor Virkning — maa regnes til det Fortræffeligste af det meget Fortræffelige, vor Digtekunst i dette Aarhundrede har præsteret.

Smaapletter, som at den vilde Jætte Ægir gjøres til Repræsentant for det rolige Hav, istedetfor den milde Van Niørd, at Helge, den ufødte Hrolf Krakes Fader, i Gravhøien synger Bjarkemaal, ere ikke af nogensomhelst væsenlig Betydning; og rent forsvindende ere de yderst faa Udsættelser, der vilde kunne gjøres paa den ypperlige Sprogform.

Man maa imidlertid upaatvivlelig give P. L. Møller Ret, naar han bemærker: »Vistnok er »Helge« et Mesterværk, hvortil ingen anden Literatur kan fremvise Mage; men Formen lider en lille Forstyrrelse derved, at Digtet pludseligt springer over i den, særskilt betragtet, ligesaa fortræffelige Tragedie »Yrsa« og ikke kan ende uden denne. Denne Besynderlighed kan selv det ypperste Geni i Udførelsen ikke fuldstændig udslette, og det er for en delikat æsthetisk Følelse et Brud paa Harmonien.« *)

*) »Adam Oehlenschläger, et Erindringsblad« (i Feuilletonen af »Den Berlingske Tidende«, 1861, November).

At »Helge« fandt stærk Gjenklang hinsides Sundet, fik et slaaende Vidnesbyrd, da Fragmenter af Tegnérs »Frithiofs Saga« 1820 og 1822 tryktes i »Iduna«. 1825 udkom denne Digtning fuldstændigt og vandt, uimodsigelig med megen Uret, et langt større Navn end sit Forbillede, ja oversattes paa næsten alle europæiske Sprog. »En nordisk Saga, behandlet i en Cyklus af Romancer i de forskjelligste Karakterer og Versemaal« — saaledes begynder J. L. Heiberg med Føie sin skarpe Anmeldelse af Tegnérs Frithiof — »erindrer saa levende om Noget af det Ypperligste, som vor Literatur besidder, Romancerne i Oehlenschlägers Helge, at en dansk Kritiker, som betragter Tegnérs Frithiof, ikke kan lade være at bringe denne i Sammenligning med hint Digt, selv uden Hensyn paa, at den danske Digters Værk upaatvivlelig har foresvævet den svenske under Udarbeidelsen af hans« *). Ogsaa om andre Arbeider af Oehlenschläger kan man af og til mindes i »Frithiofs Saga«. I »Axel og Valborg« siger Sortebroder Knud saaledes til Axel i første Akt:

»— I Italien er skjønne Kvinder,
trinde som Lilier, blussende som Roser,
blide som Duer, fyrige som Ild«.

Og i det første i »Iduna, 1820« trykte Digt, »Frithiof og Bjørn«, siger den Sidste:

»Will Du, så hämtar jag Dig af det kram
hastigt en laddning från glödanda Söder,
röda som rosor och spaka som lam«.

---

*) »Flyvende Post«, 1827. »Prosaiske Skrifter«, V, 186l.

I »Palnatoke« siger Helten i sidste Akt:

»Der gaaer en grusom Frister gjennem Livet,
den stygge Vagnhoft o. s. v.«

og ønsker Pletten af sit Skjold. Og i »Frithiof på sin Faders hög« (i »Iduna, 1822«) hedder det:

»Det går en frestare igenom lifwet,
den grymme Nidhøgg o. s. v.«

og Frithiof ønsker, ligesom Palnatoke, Pletten af sit Skjold. Palnatokes Tale om Kraft og Fromhed i Begyndelsen af anden Akt gjenfindes ligeledes, i »Forsoningen«, (»Iduna, 1822«), hvor Baldur ogsaa kaldes Baandet, der sammenholder Valhals Krands, ligesom i »Baldur hin gode«. Disse Exempler, der kunne forøges med ikke faa flere, vise tilstrækkeligt, hvilken Rolle »Skaldernas Adam« spillede for Tegnér.

15.

Da de Allierede i Slutningen af 1813 vare trængte frem til Kongeaaen, kom der Røre blandt de Kjøbenhavnske Studenter. Den 4de Januar 1814 kom en Ven af N. F. S. Grundtvig, en jydsk theologisk Kandidat, ved Aftenstid op til ham og fortalte, at der var udgaaet en Opfordring til Jyderne om at gribe til Vaaben, og at nogle Studenter tænkte paa at ile dem tilhjælp. Grundtvig mente, at der uden Tvivl maatte endnu mere Nød til, inden der, saavel ved Universitetet som i Landet i det Hele taget, blev den Stemning, der behøvedes, forat Noget kunde udrettes, men erklærede, at, naar han troede, det var paa Tiden, vilde han ogsaa være til Tjeneste. Der kom saa Bud, at Studenterne vare i Bevægelse og havde i Sinde at drage afsted uden videre. Grundtvig gik nu ud med Vennen for at tage Tingene nærmere i Øiesyn. Næste Morgen samledes Grundtvig med en lille Flok paa Frederiks Hospital, hvor man enedes om at opbebie Kongens Tilladelse og at indbyde Medstuderende til et Møde paa Ehlers' Kollegium samme Aften, hvor Grundtvig skulde tale. Der samledes saa en stor Mængde; og Grundtvig, som havde affattet den korte Indbydelse til Mødet og underskrevet den tilligemed tolv Andre, oplæste en i Hast skreven Tale. Det hed deri blandt Andet: »Jeg er ung, ogsaa i mine Aarer vælter Blodet sig med glødende Ungdommelighed, ogsaa mit Hjerte banker

heftigt for det gamle Dannemark, det bankede saa, saalænge jeg mindes, fra Barndoms tidlige Alder, og dets Slag har tonet i min Sang over Dannemarks Skove. Men jeg er Guds Ords viede Tjener, og ve mig, om jeg, uden at stirre stadelig paa det Ord, som bliver evindelig, vilde følge Hjertets Opbrusning! — — — Vi vil opreise Folket, men hvormed? Vi veed, saalænge det kan reises, maa det ske paa Sjælens Bud. Kun ved Tro paa det evige Liv kan Folket opreises, ved Tro siger jeg, ikke ved Tanke og Drøm. — — — Saa prøve da Enhver sig selv alvorlig, om han ogsaa har den faste Tro og Tillid til den levende, almægtige Gud, om det er i hans Navn, han vil udgaae og tale og virke og staae og falde, om Herren det vil; om han har den Guds Fred, som overgaaer al Forstand, som alene kan styrke ham i Angest og trøste ham, hvordan saa Tingene og Seiren vendes! Hvo, som ei har denne Tro og Fred, han røre sig ikke, før de ere vundne; thi foragter han dem, da gaaer han til Fordærvelse, og har han dem ikke, da duer ikke han til at opreise Folket eller staae paa Farens Dag som en luende, lysende Støtte til Fjendernes Skræk og til Venners Opmuntring; men kan boglærde Mænd ei saaledes staae, da have de Intet at gjøre i Vaabengny.« Han endte med at sige, at, dersom Nogle vare enige med ham om det Sindelag, som burde raade hos Fædrelandets Hjælpere, og følte sig besjælede af det, da vilde han samles med dem næste Aften. Paa dette Møde Helligtrekongersdag talede Grundtvig atter i Korthed for en stor Forsamling i samme Aand og oplæste en Skrivelse til Kongen. Derpaa gik han, idet han bad dem, der vare af hans Mening, at følge med; og til denne snevrere Kreds af nogle og Fyrgetyve talede han saa igjen, efterat Mængden havde adspredt sig. Et nyt Møde af Grundtvigs Meningsfæller fastsattes til næste Aften. Omtrent Hundrede mødte, Grundt-

vig talede atter og sagde blandt Andet: »Betænker, at, om I blive her, da vil I faae Eders Navn at høre, føiede til mit med Latter og Spot!« Henvendelsen til Kongen underskreves derpaa af ham og 42 Andre, hvoraf over Halvdelen vare Theologer, næsten kun theologiske Studenter. Det hed i den: »Det er os ikke givet at vide Tiden eller Stunden, naar Herren vil bruge os; vi vide kun det, at vi skal være rede, naar han kalder. Det agte vi for hans Kald gjennem sin Tjeners Mund, naar Deres Majestæt opkalder Jyllands Mænd til at værge om Landet og fordrive Fjendernes Hær. — — — Vi mene, at, naar Opbudet sker, da var det bedst, at de, som følte Kald til at tale til Folket i Guds Navn, skulde, helst som Præster, drage omkring, tale Guds og Kongens Ord og siden følge Hæren. De Øvrige derimod troe vi duelige til at fordeles i Bondehæren som Underbefalingsmænd, der ved Lydighed, Mod og Standhaftighed kunde lyse i den snevrere Kreds og, saa at sige, bære Hæren til Seir.« Blandt Underskriverne vare ogsaa den 19aarige Præstesøn Poul Martin Møller, Stud. theol., samt dennes Skolekammerat fra Nykjøbing paa Falster Nikolai Søtoft, ligeledes Stud. theol., der begge allerede dengang forsøgte sig i Poesi. Poul Møller, der var bleven Student 1812, skrev paa den Tid til sin et Par Aar yngre Broder, som endnu gik i Nykjøbing lærde Skole, at han havde tegnet sig »for at følge Danmarks Banner mod det sorte Havs sortskjæggede Børn« *). Efter en kort Bøn sagde Grundtvig til Slutning: »Brødre! Det kunde maaske forundre Eder, at jeg hartad ikke har nævnet det velsignede Navn, efter hvilket vi kaldes, og paa hvilket vi alle ere døbte, det Navn, som jeg ellers frilig bekjender som den eneste Troes og

---

*) Poul Møllers Levnet ved F. C. Olsen (»Efterladte Skrifter af P. M. Møller«, tredie Udgave, VI).

Saligheds Grundvold: vor Herre Jesu Christi hellige Navn. Jeg har troet at turde tie dermed, fordi min Tro maa være Eder alle vitterlig; jeg har troet at burde, fordi jeg veed, hvor mægtig Tidens Strøm har bruset og henrevet i de sidste Dage, hvilken Taage der fremkogledes for vore Øine, saa de sent faae Syn paa Guds Herlighed i den Herres Jesu Christi Aasyn, fordi jeg ei vilde friste Nogen af Eder til eet Ord, han ei kunde ærlig udsige, endelig fordi jeg veed, at hvo, som frygter Gud og holder sig til ham, skal og i sin Time komme til al Sandheds Erkjendelse, ja, at alle Guds Børn engang skal mødes til Troens og Guds Søns Erkjendelses Enhed. Men ligesom den Klædning, jeg bærer, skal minde Eder om, hvis Tjener jeg er, saaledes er det og min Skyldighed at vidne lydelig for Eder, hvad jeg veed er Sandhed: Der er intet andet Navn under Himmelen givet Menneskene at vorde salige udi; og den Guds Fred, som overgaaer al Forstand, forvarer Hjerter og Tanker i Kristo Jesu; ja uden ham kan vi slet Intet gjøre; og dersom Nogen ikke bliver i ham, han er som en visnet Gren, hvilken de sanke til at brænde.« *) Og han udbrød: »Lad det ikke forundre Eder, om Verden hader Eder; den haver hadet mig førend Eder!« Den 15de Januar modtog Grundtvig fra Chefen for Livkorpset, Overhofmarskalk Hauch, en Svarskrivelse fra Kongen paa Grundtvigianernes Ansøgning saavelsom paa en anden i samme Sag fra endel af Livkorpsets Medlemmer, hvori det hed, »at vi med Glæde ville benytte os af disse brave Studerendes gode Villie, naar Omstændighederne skulde udfordre det«. Paa et Møde næste Søndagaften oplæste Grundtvig denne Skrivelse i en talrig For-

---

*) Naar man, ifølge Grundtvigs Paastand, »slet Intet kan gjøre« uden Kristus, er det forresten unegtelig en stærk Selvmodsigelse, at der ikke toges Hensyn til »Frelseren« ved denne Leilighed.

samling og holdt saa en Slutningstale, hvori det blandt Andet hed: »Det er ikke liden Tak, jeg skylder Eder, thi jeg sagde Eder forud, at I, ved at enes med mig i en saadan Handel, udsatte Eder for at dele den Spot og Haan, hvormed Verden krandser mit Navn og min Gjerning, og dog bleve I hos mig, endskjøndt Endel af Eder neppe have den Tro, som er det hos mig, der egenlig forarger Verden, men og det, som styrker mig til at foragte dens Roes og bære dens Forhaanelse. — — — Det skal være min sidste, inderligste Formaning til Eder: Frygter Gud og ærer Kongen!« De Allieredes Reaktion, mod hvis Indtrængen med Vaabenmagt i Danmark Grundtvig prædikede, stod, som man ser, med ham selv paa Talerstolen midt i Hovedstaden, visende bort saavel fra den filosofiske Tanke som fra den poetiske Drøm til Troen, forherligende Alter og Throne, i diametral Modsætning til Revolutionstidsalderen i det foregaaende Aarhundrede.

I »Helligtrekongerlyset eller tre Dages Hændelser paa Dannemarks Hoiskole« aflagde saa Grundtvig Beretning om denne nye, unegtelig lidt barnagtig-fantastiske Episode i hans bevægede Liv*). Den lille Bog, som er bleven benyttet til ovenstaaende Skildring, indlededes med et større

*) Peder Hjort, der blev Student 1811, fortæller om dette Foretagende som Øre- og Øienvidne: »Pontecorvos pludselige Indfald ved Nyaarstid 1814 i Holsten for at erobre Norge vakte et svært Røre ogsaa imellem de Studerende, og i forskjellige Kredse holdtes der Taler. Ubekjendtskab med Vinter-Tilstanden derovre forøgede Heftigheden. En Dag vare vi flere samlede i Uniform. Den liden, i sine Anskuelser faste T. opfordrede da til at forlange af Kongen, at vi, hans »Livkorps« skulde tillades at komme med i Krigen som et godt Exempel for Alle og som Pligt imod Forgængernes Minde. Enkelte vare som ude af sig selv; og En huggede i den store, gammeldags Kakkelovn med Sablen, saa Gni-

Digt »Til Fædrelandet«, dateret »Nytaarsnat og Nytaarsdag efter gammel Stil«, og en Fortale, dateret den 10ende Januar, hvori det blandt Andet hedder: »Da jeg er en Guds Ords Præst og ei det sidste Aar bundet til noget vist Sted i Landet, bad jeg alt for længe siden Dannerkongen at lade mig følge Hæren som Præst, naar Fædrenelandet blev antastet. — — — Jeg har talt og jeg har sjunget i Herrens Navn for mine Brødres Øren. Af Spot og Vrede og Fortalelse har jeg faaet nok; men det mistrøstede mig ikke, thi jeg vidste, at det saa maatte være. Men det Bifald, jeg vandt, det mistrøstede mig, det tomme Ja, det kraftløse Bifald, der ei kunde opvække en Eneste til at opløfte sin Stemme med mig til at forkynde aabenbarlig sit Syn af

---

sterne stode om i Stuen; en kraftig Jyde holdt Vredestaler over den Skjæbne, der kunde være overgaaet hans stakkels Søstre iblandt russiske Barbarer o. lign. Alle mødte da paa Ehlers' Kollegium flere Dage i Træk, hvor nu Kapellan Grundtvig og et Par Snese Studerende, hvoraf ikke faa udenfor Livkorpset og næsten en Trediepart kun Fjerdingaars-Studenter, vilde, at man skulde søge Kongens Tilladelse til at maatte drage omkring som Præster i Jylland og styrke Folket ved Guds Ord, eller, om de ei formaaede at bruge just Ordet, da at virke som Anførere i en Opbudshær. For den større Mængdes Ønske om at kaldes i Krigen slet og ret som Soldater talte især T., og der kom ogsaa et Andragende til Kongen istand i den Retning. Grundtvig, efter sit Naturel, stiftede strax Clique, tog Løfte og gav Haandslag o. s. v. Ogsaa han indsendte et Andragende. — — — Der kom forresten strax den Besked tilbage fra Kongen paa Hindsgavl igjennem Livkorpsets Chef, Overhofmarskal Hauch: »Vi ville med Glæde benytte os af disse brave Studerendes gode Villie, naar Omstændighederne skulde udfordre det«. Grundtvig og hans Prædikanter fik ingen særegen Besked og behandledes som en anden »Del af Korpsets Medlemmer«, hvorover han skal være bleven smækvred.« Flere ansaae med Rette Freden for nærforestaaende. (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, II, XLIV—XLVI).

Tidens Elendighed, sin Tro paa det foragtede Guds Ord, sit Forsæt: i Jesu Navn at kæmpe og lide for Brødrene — det mistrøstede mig. Den verdslige Bekymring, den Fladhed, der syntes at have hjemsøgt selv de Fleste af de Bedre, forfærdede mig, ja, nødte mig hartad til at anse min Gjerning som endt, min Tale som sluttet hernede.«

1814 udgav Grundtvig endvidere »Roskilde-Rim« og »Roskilde-Saga, til Oplysning af Roskilde-Rim«. Den første Bog er helliget Frederik den sjette med et, Juleaften 1813 dateret, Digt, som begynder smukt:

»Vandret har jeg mellem Kongegrave,
gjennemvandret den forgangne Old,
sammenbundet har jeg der de Stave,
som jeg fandt paa Sagas brede Skjold.
Paa de sært høitidelige Steder
Skjalden gik i sine Præsteklæder,
med Guds Ord han føied Stav til Stav,
læste Messe over Kongegrav« —

og hvori det gribende hedder:

»O, foragt ei denne sære Stemme!
Det er underligt at være Skjald.
Røsterne fra Oven vi fornemme
i det hemmelige Tonefald.
Hvad vi sige, selv vi ikke vide;
men o ve den Skjald, som vilde stride!
Herren selv maa sine Ord forstaae:
han har skabt, hvad Skjaldeøiet saae.«

Denne vidtløftige, ikke sjelden taagede og formløse theologisk-historiske Rimkrønike, som forelæstes i Udkast ved Landemodet i Roskilde i Efteraaret 1812, taler karakteristisk

om »Hellas' Gøgleglands« og siger, ligesaa betegnende, med samme pietistiske Betragtning af Holberg, som vi tidligere have mødt hos Grundtvig*):

»Tvillingnord, Du Moder kjær!
Du var kommet Svælget nær;
og paa Svælgets Rand med Paars,
skoggrende, Du drog til Aars,
skoggred vildt i Gøglehus,
medens Helligdommens Buer
braged under stærke Luer,
styrted, smuldrende, i Grus« —

hvilke sidste Linier hentyde til Kjøbenhavns Ildebrand i Holbergs Tid. — Enhver ikke ganske grundtvigianiseret Læser maa unægtelig ei sjelden overfor Grundtvigs »sære Stemme« fristes til at give ham Medhold i, at han ikke veed, hvad han selv siger, og at Herren maa forstaae ham; og en Spottefugl vilde erindre om, at Don Quixotes Vaabendrager, Sancho Pansa, ligesom Guds Vaabendrager Grundtvig, appellerer til den Høiestes Forstaaelse**). Begeistringen rev Grundtvig, uden tilstrækkelig Modvægt af Besindigheden, tidt med sig, saa han blev »ude af sig selv«; og hans Pathos er derfor ikke sjelden i høi Grad planløs og formløs. Grundtvigs Personlighed var ogsaa for substantiel til altid at lade det religiøse, moralske og historiske Stof gaae organisk helt og holdent op i Formen, hvorved først den poetiske Skjønhed tilveiebringes. I »Roskilde-Rim« findes forresten de to be-

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 112 og 114.

**) »Wahrlich, Sancho« (versetzte Theresa) »seit Du Dich zu einem Gliede der irrenden Ritterschaft gemacht hast, sprichst Du auf solche krumme Art, dasz Dich kein Mensch mehr versteht«. — »Wenn mich nur Gott versteht, Frau!« antwortete Sancho. (Tiecks Oversættelse af Don Quixote, tredie Oplag, II, 39).

kjendte, vakkre Romancer om »Vilhelmus Bisp og Konning Svend« og om »Mester Ole Vind«, ligesom Bogen naturligvis ogsaa ellers indeholder baade dybt følte og smukke Ting. — »Roskilde-Saga« er ligeledes helliget Kongen med et Digt, dateret: »Ugen før Pindse«, hvori det blandt Andet hedder:

»Had maa jeg friste, og Spot maa jeg lide,
Verden med Latter vil døve min Sang,
dog tør jeg Harpen, mens Timerne skride,
stemme til Klang«.

Bogen indledes med et større Digt, »Fortalerim«, som begynder:

»Skjalde i det usle Døgn!
vist I mene, I tør sjunge
Løst og Fast og Sandt og Løgn,
som det kommer Jer paa Tunge,
mene, naar kun Eders Kvad
klinger godt i Verdens Øre,
naar, som Vinden Skovens Blad,
det kun Hjerterne kan røre,
da skal, prisende, vi kalde
Eder lige gode Skjalde,
hvor saa Hjerterne henvendes,
hvilken Lue der saa tændes.
— — — — — — — —
Daarlighed, som knap har Mage!
Blindhed i de lyse Dage!
Trods al Verdens kloge Mænd,
trods hver Skjald, som Verden lover,
om min Røst og farer hen
som de hedenfarne Vover,

dog et Feidebrev jeg maa
sende Dig i bundne Stave,
for som Løgner ei at staae,
thi og jeg fik Digtergave.«

Grundtvigs exklusive Patriotisme giver sig ikke mindre Vidnesbyrd end hans exklusive Orthodoxi. Det hedder: »Efter Israel var intet Folk i Verden saa øiensynlig Herren kjært som just de Danske, ingensteds var hans Husholdning for Menneskens Øine den i Kanaan saa lig som her«. Hans hyperpoetiske Prosa er, ligesom hans Poesi, ei sjelden i høi Grad uklar og maniereret; og Spotten, han klager over, savnede ingenlunde rig Anledning. Ikke uden Grund taler han selv i »Fortalerim« om, at tidt »sig Synerne forvirred, og Tankerne blev vilde«, og om, hvad han »forvirret fortegned«.

Samme Aar udkom »En liden Bibelkrønike for Børn og Menigmand«. I Fortalen, som er dateret den 29nde December 1813, hedder det: »Det kan vises, hvorledes Bibelen beviser selv sin Sandhed, formedelst de Spaadomme, som opfyldtes mange hundrede Aar efter, at de vare udsagte, og ved at vise, hvilke Mennesker Jesus og de hellige Skribentere var, saa det var umuligt, at de kunde lyve; og det blev da en egenlig Bibelkrønike. Det kan vises, hvor klarlig Gud har stadfæstet sit Ord og forklaret sin Søn ved at give Ordet Kraft og Seir i attenhundrede Aar, saa alle dets Fjender bleve beskjæmmede, og ved allerede at lade mange af de Spaadomme opfyldes, som staae i Ordet om de Tider efter Herrens Bortgang; det blev da Guds Kirkes eller Menigheds Krønike. Til en Indgang i to saadanne Bøger har jeg skrevet denne lille Bog i Jesu Navn, og skriver de tvende, om Gud vil.« Historien føres i faa Træk til den nyeste Tid; og ved Siden af Forfatterens Begeistring

for Alteret giver hans hyperloyale Følelse for den danske Throne og vore ingenlunde ulastelige Konger sig Luft i følgende Ord, mod hvilke der kunde være ikke saa ganske Lidet at indvende: »Nu ere trehundrede Aar, mindre end 23, udløbne siden den Dag, da Lærd og Læg med een Mund stadfæstede paa en Rigsdag i Kjøbenhavn, at Guds Ord skulde læres rent og purt efter den hellige Skrift og Morten Luthers Katekismus; otte Konger, Søn efter Fader, have i den Tid siddet paa Kong Kristian den tredies Stol; den niende sidder der nu; og Gud har velsignet dem alle, saa de i gode og onde Dage have beholdt Dannemarks og Norges Spir med deres Undersaatters Troskab og Kjærlighed, ja, paa den sidste nær, ere alle de Afdøde hensovne i Fred og hvile deres Ben i Roskilde Kirke. Det er da at vente, at de ogsaa have givet Himlens Gud Ære og elsket hans Ord; og det maa vi bekjende, at der er intet Land, enten fjern eller nær, hvor en saadan Række af Konger har elsket Retfærdighed og Guds hellige Ord o. s. v.«

1814 udkom desuden »Kort Begreb af Verdens Krønike, betragtet i Sammenhæng, første Bind«. Fortalen, som er dateret: almindelig Bededag, begynder betegnende: »Jeg fremlægger herved for Menigheden Begyndelsen til et Værk, hvormed jeg ligesaa lidt, ja vel mindre end ved noget andet venter at vinde Verdens Bifald, men er just derfor ogsaa des vissere paa, at det, under den Guds Velsignelse, i hvis Navn det begyndtes og skal fuldføres eller standse, vil bære Frugt til hans Ære og Udbredelse af hans Enbaarnes, vor Herres Jesu Kristi Rige paa Jorden.« Grundtvig gaaer derpaa over til at tale om Arbeidets Forgænger fra 1812*) og siger: »Der jeg lod den liden Bog om Verdens Krønike udgaae, hvis største Feil er, at den i sin første Del ei

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 133—135.

holder sig tæt nok til Bibelen, blev jeg spurgt, hvad Bibelen havde med Historien at gjøre, og hvorlunde jeg turde kalde en Bog et kort Begreb af Verdens Krønike, som kun sagde, hvorledes den Gud, Bibelen forkynder, har styret Tiderne i deres Løb til at forkynde hans Ære og hans Ords evige Sandhed, og hvorledes han dømmer Mænds og Folkefærds Levnet og Idrætter. Jeg har i mit Gjenmæle*) viist, hvor umuligt det er, at Kristne kan spørge saa, hvilket Galenskab det er at spørge om, hvad den Bog, der i sin største Del er Historie om Mennesket, om Slægtens Ophav, Vilkaar, Trang og Frelse, ja, som igjennem de mange Aarhundreder synlig bestemte Verdens Skikkelse, hvad den Bog har med Historien at gjøre.« Der vedblives: »Nu agter jeg at lade Historien selv besvare det Spørgsmaal, at vise, hvorledes det Mørke, som hviler over de gamle Hedninges Levnet, ene kan opklares ved Bibelens Lys, hvorledes Frelserens Fødsel synlig beredtes i de gamle Dage, hvorledes hans Menigheds Udbredelse og Renselse, hans Legems Opbyggelse trods al Helvedes Magt er det Maal, hvortil alle den ny Tids store Begivenheder og Omskiftelser ses henledte«. Grundtvig mener, at »den Time er kommet, da Historien skal begynde at aflægge sit store Vidnesbyrd om Kristo«; og han siger om sig selv, at »Gud haver givet ham synderlig Kjærlighed til de forbigangne Dage«, at »det fra Barnsben har været hans Lyst at gjennemvandre dem i Aanden ved Sagas Haand«, at »ikke mange af hans Jævnaldrende have læst mere end han, fornemmelig Historie, thi han har læst, hartad saalænge han kan mindes«. Han fortæller, at »overlegent Arbeide og Legems Svaghed, hvormed han længe har kæmpet« nødte ham til at standse, »Gud veed om for stedse eller hvorlænge«, hvor første Del af den

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 135 og 136.

paatænkte større kristelige Verdenskrønike ender, »i en bedrøvelig Egn, ved Babels Floder«, og at han, »idetmindste en Stund maa forlade Byen«. Bogen er en sælsom Blanding af hyperorthodox Prædiken, historisk, næsten udelukkende bibelhistorisk, Fortælling, og mer eller mindre fantastiske Gisninger, som der ingen Grund er til at dvæle ved i denne Sammenhæng, saameget mere som Grundtvigs sproglige og øvrige Kundskaber aabenbart langtfra vare tilstrækkelige — »jeg er, allermest i det hellige Sprog, kun lidt forfaren«, tilstaaer han selv, hvor Talen er om de fem Mose Bøger, og senere siger han: »Jeg maa atter bekjende, at jeg er et Barn i de hellige Sprog«, »jeg er langtfra at være sproglærd«. At Grundtvigs dybtbevægede religiøse og poetiske Aand forresten heller ikke her har ladet sig uden Vidnesbyrd, er en Selvfølge.

1814 udkom ligeledes Grundtvigs »En mærkelig Spaadom, ogsaa om Dannemark, efter en gammel Haandskrift«, med Motto af Pauli første Brev til Thessalonikerne: »Foragter ikke Profetier!« Det er en Forklaring af endel Spaadomme i Bibelen »om den store Anti-Krist eller sidste Forfølgere«, hvilken Grundtvig havde fundet i sin Aaret i Forveien afdøde gamle Faders Papirer i Landsbypræstegaarden, der ogsaa skal have præsteret baade Dobbeltsyn og Gjengangeri *). Forklaringen er fra Midten af det foregaaende Aarhundrede og paa en taabelig Maade møntet paa Frederik den Anden af Preussen, medens Udgiveren i sin Fortale, dateret den 16de Februar, som er større end den lille »Spaadom« selv, mener, at man maa tænke paa Napoleon ved de benyttede Steder af Profeterne og Johannes' Aabenbaring, og at »Dyret« er Frank-

*) Se »Nordisk Maanedskrift«, udgivet af L. Helveg o. s. v., Odense, 1874, Side 49 og 50.

rigs Aand i det Hele«. Imod dette Spaadoms-Uvæsen rykkede H. C. Ørsted anonymt i Marken i »Dansk Literatur-Tidende« samme Aar. Brødrene Ørsted, der havde personligt Bekjendtskab til Grundtvig*), fandt naturligvis ingenlunde hans supranaturalistiske Extase, der af og til i en foruroligende Grad syntes at nærme sig Sindsforvirring, god at se til og lystelig at faae Forstand af. I Anledning af »Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng, 1812« havde A. S. Ørsted blandt Andet skrevet til Broderen, som dengang var i Paris paa en Udenlandsreise: »Dette Menneskes Ufornuft og Smagløshed har ingen Grændser. Den menneskelige Fornufts største og ædleste Produkter tillader han sig at behandle med Haan. Alt, hvad der ikke er ægte luthersk (han taaler hverken Afvigelse til Høire eller Venstre) er ham en Vederstyggelighed.« **) Og A. S. Ørsted beklager, at Grundtvig, der ellers slaaer sig til Ridder paa næsten alle Mennesker herhjemme, har givet ham et meget godt Skudsmaal***), idet han tilføier, at han, hvis han var mere frisk, dog ikke kunde holde sig fra at lære Grundtvig Mores. Herpaa svarer H. C. Ørsted: »At Grundtvig skal gaae Ram forbi, gjør mig meget ondt. Havde jeg været i Kjøbenhavn, troer jeg, at jeg havde overtaget dine Partes, om det end ikke vilde være blevet saa kraftigt, som Du selv

*) Se »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 274 og 275.

**) I Anledning af lignende Fænomener i Tydskland skriver Steffens 1825 til J. P. Mynster, at han har erklæret sig imod »enhver kristelig Sekt, der holder sine Medlemmer for »de Opvakte« og kalder aandløs Forsmaaen af Videnskab og Kunst og alt Ædelt og Stort i Verden Kristendom« (se »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 114).

***) Se »Kort Begreb af Verdens Krønike«, 1812, Side 410, hvor der siges om en Indledning til Kirkeretten af A. S. Ørsted, at den »er opbyggeligere end de fleste Prækener nuomtide«, og at »den Lovlærde der og i et Par Afhandlinger gjør de Skriftkloge til Skamme«.

kunde have gjort det. Dette Menneskes Fornuftfjendskab har længe gjort mig tilbøielig til at tage fat paa ham engang. Dog under jeg ham bedre endnu at falde i dine Hænder. Dit Brev indeholder allerede drøie Epigrammer over ham. Men hvo har sagt, at han strax skal have sin Straf?« *) I Anmeldelsen i »Dansk Literatur-Tidende« hedder det: »Skrifter af den Beskaffenhed som nærværende pleier Kritiken ellers taus at forbigaae eller i det Høieste medynksfuldt at kundgjore deres Tilværelse. Ved Tid og Omstændigheder erholder derimod denne Spaadom en tilfældig Vigtighed, idet den udgives og anbefales af en Mand, der nu paa nogen Tid har forvirret mange Hoveder. Ved Udgivelsen af de her anmeldte Blade har han endnu overgaaet sig selv og fremlagt en saa afgjørende Prøve paa sin Forvirring, at det nu ikke mere tør være vanskeligt at kalde de Bedre blandt dem, han har vildført, tilbage til Sandhedens Erkjendelse. Vi ville forberede dette efter Omstændighederne ikke uvigtige Foretagende ved at kaste et Blik paa hans hele Skribentkarakter og de Omstændigheder, hvorunder han har virket. Grundtvig forener med en let bevægelig Indbildningskraft og en Art af Veltalenhed den djærve Selvtillid i Yttringen af sine Meninger, der udkræves til at virke paa den store Hob, og derhos befinder han sig i en Uklarhed og et Vilderede, der ikke tillader den uøvede Læser eller Hører at gjennemskue hans Paastandes Intethed. Mørket maa hos dette Slags Skribentere skjule Tomheden. Udrustet med disse Egenskaber, understøttes han endnu af Tidsalderens Aand eller rettere sagt: har han forstaaet at gribe det deri, som just maatte begunstige hans Foretagender. Vor Tidsalder befinder sig saavel i en aandelig som i en politisk Gjæring. Foran den var gaaet et Aarhundrede,

*) Se »Breve fra og til H. C. Ørsted«, første Samling, Side 310—312.

hvori de fleste Videnskaber havde naaet en forhen ukjendt Høide og Oplysningen en større Udbredelse end nogensinde før. Men ved denne Forstandens hurtige Udvikling, hvorved den dels blev sat i Stand til at forklare af bekjendte Grunde Meget, der før var blevet betragtet som uudgrundelig Hemmelighed, dels lærte at indse det Falske i Meget af det, der før betragtedes som hellig Sandhed, forledtes Mange til den overmodige Indbildning, at de nu maatte være i Stand til at forstaae Alt, og at Intet kunde være Sandhed, hvortil deres Snildhed ei kunde finde Nøglen. Vel henrev dette Overmod langtfra ikke Alle, men det greb dog, især hos den halvoplyste Hob, om sig paa en farlig Maade og parrede sig naturligt med et sørgeligt Letsind i alt det, der angaaer Menneskets høieste Anliggender. Omsider begyndte nogle dybere Aander med kraftig Stemme at kalde de øvrige tilbage til fornyet Tro som til høiere Erkjendelse, idet de viste dem, hvor grovelig den beregnende Forstand havde forvildet sig, naar den vilde beherske Troens Rige, og at desuden Fornuften ikke kunde forstaae sig selv uden at forudsætte noget Høiere. Paa samme Tid havde hin ensidige Forstandsudvikling indblandet sig i en af de voldsomste Statsomvæltninger, den nyere Tid har set, og ved at bidrage storligen til dens blodige Forvirring kraftigt opskrækket mangen frugtbar Aand af Letsindighedens Dvale. Saaledes forenede sig da en stor Statsbegivenhed med en forandret Retning i Aandernes Verden for at befordre det samme Maal. En fornyet Stræben mod det Guddommelige begyndte da nu hos mange af de høiere begavede Aander at aabenbare sig i Livet som i Kunst og Videnskab. Overalt søgte man Tingenes Sammenhæng med deres evige Udspring, i Naturen, i Verdensbegivenhederne, i de høiere Anelser, der opfylde vort Bryst. Den sig selv nu bedre forstaaende Fornuft viste Menneskene tilbage til de Religions-

hemmeligheder, en overilende Forstandsbrug havde forført dem til at forlade. Meget antydedes, Andet forberededes, Alt sattes i Bevægelse. Men i denne Gjæring indblandede sig mange mere Bog- og Kunst-lærde end ved alvorlig Selvbetragtning og Verdensiagttagelse for Livet dannede Mænd. For dem gjaldt den forhøiede Viden mere end det forædlede Liv. Disse nøiedes ikke med roligt at bidrage deres til at besjæle og, hvor det udkrævedes, omdanne den gamle forhaandne Kundskabsmasse. Nei, Alt skulde hastigt omskabes efter visse, fordetmeste i sig selv skjønne, men ved ensidig Brug snart vanskabte Ideer. Disse Bestræbelser antoge ved deres Ensidighed let et Skin af Følgestrenghed, som de mere sindigt Fremskridende umuligt strax kunde give deres, idetmindste ei i Læserhobens Øine. Det Skin, som blændede de Andre, blændede Forfatterne selv. De fik snart den Overbevisning, at alle de, som ikke vilde antage deres Systemer, maatte være svage Hoveder, om ei med Sløvhed forene en ondskabsfuld Sandhedssky. Man talte offentligt om de anderledes Tænkende i Medfør af denne altfor letsindigt dannede Overbevisning. De herligste Mænd forhaanedes; Tilhængerne derimod vare Mennesker, der udmærkede sig fra Mængden og vare fulde af nye Ideer, thi, vel at mærke, saaledes kaldte man de mange uformodede Anvendelser, der paatrænge sig ethvert, endog middelmaadigt Hoved, naar han først har antaget en ny Betragtningsmaade. Det blev nu endogsaa let at skabe nye Systemer, idet man uden stor Anstrengelse efterhaanden opdagede de forskjellige Grene, den første Ensidigheds-Stamme kunde skyde. Enhver Idee, som Tidsalderens bedre Aand havde vakt, blev nu af færdige Eftersnakkere udtrukket og udspændt til skrækkelige eller latterlige Vanskabninger. Paa Ringeagt mod alt, hvad den forrige Tidsalder havde frembragt, maatte især ei spares. — — — Havde fortræffelige

Mænd ladet os føle det Dybe i den indiske Aand eller det Herlige i den nordiske Kraft, strax gaves der Folk, som ikke vilde vide af noget Skjønt og Herligt, uden det kom fra Orienten, Andre, som forsikkrede, at de kun havde hjemme dybt i Norden*). Havde nogle ved ingen Opdragelsesfordom blændede Protestanter gjort opmærksom paa visse idealske Skjønheder i den katholske Kirkeforfatning, hvilke Luther vist ikke har bortkastet uden for deres uundgaaelige Misbrugs Skyld, saa bekom man strax en Sværm af katholske Protestantere, der iøvrigt ikke maa forvexles med de faa Vildførte, men mere redelig Sindede, som virkelig antoge den romerske Troesbekjendelse**). At saamange Mennesker af bedre Anlæg henreves og endnu daglig henrives af denne Strøm, kan kun forklares af deres Trang til noget Høiere, forenet med en Kraftløshed eller Mangel af Mod til at prøve det, man tilbød dem. Dette maatte saa meget mere indtræffe, som en feilagtig Opdragelse i de sidste 30 Aar mere havde søgt paa den bekvemmeste Maade at lære Ungdommen Tanker og Systemer end at øve den i at tænke. Vor Tidsalders Mennesker savnede derfor i de modnere Aar ofte den mandige Kraft i Sjælen, der udfordres til at sætte en

---

*) Aabenbart Hentydning til en Linie af Grundtvig i Digtet, hvormed »Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord« 1809 tilegnedes Oehlenschläger:

»— Ikkun dybt i Norden jeg har hjemme«

(se dette Værks tredie Afdeling, Side 92). I »Meddelelser om mit Levnet« (Side 190) siger J. P. Mynster paa lignende Maade om Stiffaderens Søstersøn Grundtvig: »Da Oehlenschläger havde stemt sin nordiske Harpe, fik Grundtvig ogsaa en saadan, og dengang hedte det: »Ikkun dybt i Norden jeg har hjemme«.

**) Maaske hentyder Oehlenschlägers Ven her ogsaa til Digterkongens anden store Medbeiler, Staffeldt, hvem man jo tillagde Tendens til Katholicisme (se dette Værks tredie Afdeling, Side 64).

Dæmning mod Sværmeriet. Deres paa en Sandgrund byggede Systemer omkastedes let ved det mindste Vindstød, og med ligesaa liden Møie modtoge de igjen de nye Systemer, man, færdigt bygte, tilskød dem. Hermed blander sig endnu et Beskedenheds-Træk af de fleste Mennesker, at de formode, at den Mand, der dristigt taler, som var han i Besiddelse af en høiere Gave, virkelig har Noget forud for dem, og at de ikke kunne handle bedre end vælge ham til Veileder; men med dette i sig selv skjønne Træk forenede man desværre altfor ofte det Letsind ikke at undersøge, om den, man valgte til Veileder, først havde prøvet sig selv og sine Kræfter, før han vovede at føre et saadant Sprog. Hvad endeligen Religionsforvildelserne især angaaer, saa fandt disse en endnu virksommere Forberedelse end nogen af de andre derved, at de fleste Mennesker af den yngre Slægt ikke have læst Bibelen, endnu mindre ere fortrolige dermed. Under slige Omstændigheder fremstod Grundtvig to Gange som Partihøvding. Neppe havde Oehlenschlägers digteriske Blik i den nordiske Oldtid begeistret det danske Folk, før Grundtvig fremstod som Overbegeistret og saae dybt ned paa Oehlenschläger*), der ikke kunde nøies med at være blot nordisk, og paa de Lærde, der ikke havde samme System deri som han. Uagtet de lykkeligere Glimt, man hist og her kan finde i hans nordiske Mythologi, vil dog Ingen, der upartisk, efter at have gjennemlæst den, spørger sig selv, hvad han deraf har lært,

---

*) I en Anmærkning hertil siges der: »Den Roes, Grundtvig undertiden med fuld Mund tildeler Oehlenschläger og andre Mænd, som han har talt om i samme Tone, tjener mere til at ophøie den, som dog er dem overlegen, end til at lade hine vederfares Retfærdighed«.

kunne negte, at de store Forventninger, hele Bogens Tone opvækker, ikke ere blevne anderledes opfyldte end den udmattede Søfarers, der har taget en fjern Taage for et ham herligt tilvinkende Land. Dog denne Ensidigheds Uvæsen er for Intet at regne mod den, hvorfor den maatte gjøre Plads. Det er Religionens hellige Sag, hvorom her handles. Den Alvor, den høiere Stræben, den Længsel efter Gud, dem Verdensbegivenhedernes Gang saavelsom Videnskabernes havde fremkaldt, og som kun behøve kjærligt at ledes for at føre Menneskene til høiere Lys og Harmoni, disse misbruger hans vilde, indsigtsløse Begeistring til at anrette nye Forvirringer. Han paastaaer at tale Kristendommens Sag og at forklare den i samme Aand som Luther, dens herlige Talsmand; men ser man nærmere til, saa er det kun Lutherdommen, saaledes som den en Tid lang saae ud i nogle indskrænkede Hoveder, han prædiker. Ved at give denne Forestillingsmaade for den ægte Kristendom, sætter han den saaledes i Strid med Fornuft, Oplysning og Videnskab, at han nødvendigvis mere maa skade end gavne den gode Sag. — — — Det hæsligste Træk i Grundtvigs Forfatterkarakter er upaatvivleligen Mangel paa Kjærlighed. Næsten altid udtaler han det, han holder for Sandhed, i Haan og Fordømmelser over anderledes Tænkende. Saaledes teede han sig, førend Religionen blev Gjenstand for hans Kamplyst, saaledes endnu, da han ene vil tale Religionens store Sag. Den herlige Lære: at sige Sandhed i Kjærlighed synes ham fremmed. — — — Kalder man det Sandhedskjærlighed at udgive et Værk over en af de høieste Gjenstande, vanskabt i dets Form, uklart, fuldt af Feiltagelser og endnu fuldere af ligesaa ukjærlige som ubegrundede Domme? — — — Sværmere sætte Aandens Præg paa Urimelighed og Løgne; hvo ikke har den rette

Prøvesten, tager dem for det rene Guld*).« Om den anmeldte Bog siger Ørsted med Føie: »Man læse Spaadommen med Bibelen ved Haanden, og man vil forbauses over Fortolkerens Dristighed, men endnu mere over Udgiverens, der ved en forkert Forklaring af en allerede forkert Forklaring vil indbilde os, at han giver os en Skat af høiere Visdom.«

Paa samme Tid som Baggesen kaldte Oehlenschläger til Orden og underkastede ham en skarp Kritik, gjorde altsaa vor Digterkonges Ven H. C. Ørsted det Samme med sin Adams Medbeiler Grundtvig. Det var ogsaa paa høie Tid, at der blev taget alvorlig til Orde mod Udskeielserne. Ørsteds Skildring af Grundtvig og Reaktions-Tidsalderen i det Hele taget er unegtelig i mange Henseender træffende. En anden Sag er det derimod, om Kritikeren ikke feilede ved at forudsætte en Mulighed af Harmoni mellem den dogmatiske Tro og den forskende Tanke, hvorved ikke en af Parterne forulempes. Til Grundtvigs supranaturalistiske Profet-Extase og deraf fremkaldte hyppige Formløshed danner Ørsteds klare Tankegang og Fremstilling en uendelig velgjørende Modsætning. »Enhver Forestilling, der frembyder sig som Sandhed,« — siges der træffende og smukt i Anmeldelsen — »maa først prøves i sin Rod og Udspring, derpaa ordnes i alle sine Led og Dele til et klart og sammenhængende Heelt og endeligen prøves i sit Forhold til de øvrige antagne Sandheder. Ei bør man hvile, før man ser dem alle i Harmoni. Er dette sket, maa man søge at meddele den fundne Sandhed til Andre; og elsker man den

*) I en Anmærkning citeres Goethes Ord:

»Fürsten prägten so oft auf kaum versilbertem Kupfer
ihr bedeutendes Bild, lange betrügt sich das Volk.
Schwärmer prägen den Stempel des Geists auf Unsinn und Lügen;
wer den Probirstein nicht hat, nimmt sie für redliches Geld.«

og sine Medmennesker ret, søger man at fremstille den i den fuldendteste Form, man formaaer at give den. Elsker Skribenten Sandheden med sin hele Sjæl, vil han ganske glemme sig selv i dens Betragtning. Al hans Opmærksomhed er rettet hen paa at fremstille den værdigt og at gjøre den antagelig for alle dem, som ønske at være gode. I de menneskelige Overbevisningers Dissonanser opsøger han med Omhyggelighed de skjulte Akkorder, der for det finere aandelige Øre opløser dem i en almindelig hellig Harmoni. De vildfarende Meninger falde da som oftest bort uden nogen Gjendrivelse og endnu oftere, uden at denne rettes mod Personer. Dette vil ikke letteligen fordres, uden hvor Hovmod, Overfladiskhed og Forkjettringssyge, laanende Geniets Glands, vildfører Mængden.«

Som Svar paa denne Anmeldelse udgav Grundtvig, (der — som ovenfor sagt — i sin Fortale til den paabegyndte nye Verdenskrønike, dateret almindelig Bededag, havde talt om »Legems-Svaghed«, der nødte ham til at nedlægge Pennen, og erklæret, at han, »idetmindste en Stund«, maatte forlade Byen): »Hvem er den falske Profet? Hvem forvirrer Folket?« med Motto af første Kongernes Bog: »Jeg forstyrrer ikke Israel, men Du og dine Frænder, idet I forlode Jehovas Bud, og Du vandrede efter Baalim.« Denne heftige Replik indledes med en Gjengivelse af en af Davids Psalmer:

»Mit Lys og min Frelse, det er Jehovah;
for hvem skal jeg frygte endda?«

Fortalen, som er dateret den 15de April, begynder: »Endelig er en Mand traadt op imod mig, som forstaaer mig, som veed paa en Maade, hvad han vil, og hvad han siger. Visselig, naar Ordet maa have Modstandere, da ønsker jeg det saadanne.« Grundtvig nødes til at anerkjende sin

Modstander — en Anerkjendelse, der dog ikke forhindrer de stærkeste, Anerkjendelsen aldeles ophævende, Ukvemsord (der siges saaledes: »Recensionen maa ene betragtes som et Kunstværk af Løgn og Bagvaskelse«). I den lille Bog erklærer Forfatteren: »Hvad Uklarheden og Vilderedet angaaer, da er det vist nok, at Saadant spores i mine første Arbeider, thi Naturfilosofien havde smittet af, Gud ske Lov! ei paa mit Hjerte, men dog paa min Tankegang og mit Tungemaal.« De Fleste ville forresten vist finde Grundtvigs tidligere Arbeider, baade hvad Indhold og Form angaaer, ulige klarere end de, hvorved vi nu dvæle.

»Imod den store Anklager« var Titelen paa Ørsteds Svar, der begynder: »I lang Tid saae jeg med Harme, hvorledes Grundtvig forvildede en ikke liden Hob af lettroende Læsere ved uden Betænkning offentligt at fremsætte som rene Udsagn af den hellige Skrift de urimelige Anvendelser, han deraf gjorde paa de store Verdensanliggender, især paa alt det, der, ved Siden af Religionen, er bleven udrettet til Menneskets aandelige Udvikling formedelst Kunster og Videnskaber. Jeg følte dybt, at hans vilde Skrig mod de fleste af disses skjønneste Værker, at den skammelige Iver, hvormed han stræbte at stemple til Guds Fjender saa mange herlige Mænd, som alle Venner af sand Gudsfrygt hidindtil havde glædet sig ved at henregne til deres Samfund, ikke kunde Andet end stifte Skade hos de Ubefæstede. Jeg troede det derfor min Pligt at overvinde den Modbydelighed, jeg maatte have for at betræde vor Literaturs Krigsmark paa en Tid, da man fordetmeste der ser kæmpes med saa uværdige Vaaben.« De sidste Yttringer ere aabenbart ogsaa myntede paa Baggesen. — Ligesom Anmeldelsen i »Dansk Literatur-Tidende« gjør Ørsteds Svar et overordenlig velgjørende Indtryk; og det vil

lønne sig for enhver Ven af vort Aandsliv at gjøre sig bekjendt med disse to vakkre Aktstykker i deres Helhed.

Ørsteds Replik var ikke lille, endnu større er den derpaa følgende af Grundtvig (der — som han siger i sin overmodigt spøgende Fortale — var beskjæftiget med Oversættelsen af «gamle Snorros Krønike og Rimberts kostelige Saga om den hellige Ansgar«): »Imod den lille Anklager, det er Prof. H. C. Ørsted, med Bevis for, at Schellings Filosofi er ukristelig, ugudelig og løgnagtig, 1815«. Bogen begynder med »En ny lystig Historie om den lille Anklager«, tildels holdt i samme Tone som Fortalen; derpaa følger et Afsnit »Om Filosofien i Almindelighed og om Schelling og Naturfilosofien i Særdeleshed«, hvorpaa der gaaes over til »Om min Verdenskrønike«. I den sidstnævnte Afdeling udbryder Grundtvig i Anledning af den aandsbeslægtede Ingemann, der jo hørte til de faa gode Venner, mellem hvilke og Bøgerne Grundtvig paa den Tid førte et Slags Eremitliv midt i Hovedstaden*): »Glæde for Danmark, at hun har fostret en Søn i de sorte Ridderes kjærlige Skjald, som er Broder til Novalis, men som i Gudsfrygt frelstes fra hans Vildfarelse og synes beskikket til at afbilde det Naturens gaadefulde Tempel, Novalis stirrede paa, afbilde det som en sand Guds Kirke, hvor Morgenstjernens Sang gjenlyder i hellige Toner, hvor, bag det flygtende Mørke, Morgenrøden forkynder det evige Lys, som brødes paa Korset, men sprængte Dybets Lænker, fordunklede Solens Skin og lyser evig ene i det nye Jerusalem. Ja, et Omrids har han alt i Havkirken tegnet, hvis Mage endnu Ingen saae fra Skjaldskabs Pensel**). Gud bevare ham i Ydmyghed og barnlig Hengivenhed og stadfæste ham i Jesu Kristi Sandheds Tro!

---

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 138.

**) Hentydning til »De sorte Riddere«.

Da skal han se større Ting end disse og vorde den kommende Tids Seer i Naturens Speil, som han alt var dens Herold; da skal Harmoniens fuldbaarne Tone klinge liflig i hans Øre fra det Fjerne; han skal opgive den daarlige Forventning at høre den fra Dybet, at høre den i denne Verden, men des vissere skal han skjelne dens brudte Lyde fra Sirenestemmerne, des vissere skal han høre den klarlig i sig og om sig, naar han, som en forklaret Støvharpe, svinger sig til det forjættede Land, hvor Tonen som Længslen har hjemme og gjennemklinger Evigheden som en Jubelsang for den Gamle af Dage, som en Brudesang om Sønnens evige Bryllup i Faderens Hus, om Sandheds og Skjønheds evige sammensmeltende Formæling, som en Takkesang af Bruden til den sande Herkules, der hengav sig i Døden for at udrive hende af Plutos Vold og Mørkets Fængsel.« Derpaa følger et Forsvar for »Spaadommen om Antikrist«, om hvilken Grundtvig siger, at den faldt ham i Hænderne »paa en Tid, da hver Kristen kan se, at Antikristens Time nærmer sig med stærke Skridt, da en Mand sad paa Frankrigs Throne og udstrakte sit Jernspir over hartad hele Europa, som, saavidt Mennesker kan dømme, indvortes lignede den beskrevne Tyran mer, end Nogen i Kristenheden før haver, o. s. v.« Det hedder: »Endnu hersker den samme Vantro i Landene, endnu færdes der en feig, kraftløs og overmodig Slægt, som elsker Verden og de Ting, som ere af Verden, som er rede til af Frygt og andre verdslige Hensigter at forgude de Verdens Herrer, som have Magten, og holder sig skadesløs ved at haane dem, der have mistet den, ved at nægte og trodse den Herrernes Herre og Kongernes Konge, som haver al Magt i Himmelen og paa Jorden. — — Skeer der ei en snar Omvendelse i Landene til Gud og hans Kristus, Noget, der, desværre! er langtfra at være rimeligt, da vil den samme Slægt, der nu jubler og trodser, komme til at bløde og hyle under Sværd og store Plager.«

Der siges: »Jeg kan og vil ikke nægte, at enkelte store Ting, saasom en nær tilstødende Trængsel og Fristelse paa Jorderige, gammel Kristendoms Gjenfødelse i Dannemark og Norge for den Slægts Øine, som alt er oppe, Tvillingrigets kjærlige Gjenforening i de samme Dage, Dannemarks og sjette Frederiks Hæder og Pris blandt Folkene og Sverrigs dybe Fald, disse Ting har jeg omtalt som aldeles visse; men det Første erkjender jeg som en nødvendig Følge af Guds klare Husholdning og Profeternes Tale, og de store Syn om Fædrenelandet har jeg seet i dets Krønikes Forbilleder og hørt stadfæste gjennem Profeternes gaadefulde Taler. — — — Vil nogen oplade Øjet for Thorkild Danskes Kamp i Forening med de sorte Riddere (Historiens Aand) og Viduvelts Seir*), han skal se, at en anden Skjald, uden at tænke derpaa, har forkyndt Kristendommen og Dannemark samme Triumf som jeg.« Bogen ender med en »Slutning«, som nærmest henvender nogle bevægede Ord til den »sandhedskjærlige Læser«.

1814 udkom ogsaa en Brochure af Grundtvig med Titel: »Skal vi troe paa Gud eller paa Athene? eller om Tro og Fornuft«. Den foranledigedes ved en anonym Afhandling i Juniheftet af »Athene« (af Kapellan ved Holmens Kirke A. K. Holm), som var myntet paa vor Troeshelt: »Et Par Ord om at tage Fornuften fangen under Troens Lydighed«. I denne Brochures Polemik mod »Athenienseren«, som Grundtvig spottende kalder sin Modstander, hævdes naturligvis Fornuftens fuldstændige Afhængighed af Troen som det ene Rette.

Endelig udkom samme Aar Grundtvigs »Herren kommer! Prædiken over første Advents Evangelium til Høimesse paa Frederiksberg«, som indledes med en Fortale

*) Hentydning til »De sorte Riddere«.

paa over et Ark, dateret »Anden Advents Søndag«, fra Først til Sidst et Mosaik af Skriftsteder, hentede fra Profeterne, Psalmerne og Job*), og med en versificeret Gjengivelse af en af Psalmerne. Det var samme Aar, som Forfatteren af »Helge« vandt fornyet Styrke ved at tye til Barndomshjemmet og den nordiske Oldtid, at den privatiserende Præst, der fordybede sig i Orienten, prædikende i Frederiksberg-Kirke, i østerlandsk Exstase udbrød: »Er det den sidste Times Tegn, at der ere blevne mange Antikristne, som udgik fra Menigheden selv, o! da have vi ei længere Vidnesbyrd behov om, at vi nærme os de sidste Dage, thi aldrig var paa Jorderig de frafaldne Modstanderes Tal saa stort, ja, hvad siger jeg! aldrig var den kristne Kirke fra sin Fødselsdag mer landflygtig«.

Styrken, hvormed den politiske Reaktion, ikke mindre end den religiøse, gjorde sig gjældende hos os, som i den øvrige Verden, paa denne Tid, fremhæves med Grund i en Anmeldelse af første Bind af »Athene« i »Dansk Literatur-Tidende for 1814«. Den begynder: »Det er i frisk Minde, med hvilken vemodig Deltagelse det danske Publikum ledsagede »Minerva« til Hvile, da hun i Aaret 1808 omsider bukkede under for Aarenes Vægt. Det kunde synes, som 23 Aar var ingen Alder for en Gudinde; men naar man betænker de nuomstunder trykte (for ikke at sige: undertrykte) Gudinders sædvanlige Skjebne og Levetid, da vil man med Føie undres over, at »Minerva« (som Maanedsskrift) næsten i en hel Menneskealder kunde vedligeholde den danske Læseverdens Yndest«. Som »den fornemste Omstændighed, der be-

*) I det ovenfor anførte Brev til J. P. Mynster fra 1825 taler Steffens i Anledning af lignende Fænomener i Tydskland om »dieses eingeschränkte sich Herumdrehen in einengenden Bibelausdrücken« (se »Af efterladte Breve til J. P. Mynster«, Side 114).

gunstigede »Minerva« igjennem det længste Tidsrum af hendes Existens,« nævnes »den større Trykkefrihed og den tilladte Anonymitet«; og der siges: »Fra den Tid af (1799) Pallas mistede dette sit sande Palladium, saae man hende pludseligen tabe sin Ungdomskraft og med stærke Skridt nærme sig den sygelige og hivende Alderdom«. I Anledning af det nye Maanedsskrift, der var fremstaaet »i Danmarks skrækkeligste Trængselsaar«, ønskes der, at »Tiderne vilde begunstige dette Foretagende, og fremfor Alting det ovenomtalte Palladium maatte gives dem tilbage«. Der vedblives saa: »Det er ei alene saa mange Fædrelandets Uheld (af hvilke efter Sandsynlighed adskillige kunde været afværgede, hvis Forordningen af 27nde September 1799 ikke havde været), som gjør Recensenten det til hellig Pligt imod Konge og Fædreland at fremsætte dette Ønske; det er ogsaa en Sammenligning imellem dette første Bind af »Athene« og hvilketsomhelst af »Minerva« fra Skrivefrihedens Dage. I Henseende til videnskabeligt Værd viger »Athene« ingenlunde »Minerva; men desto mer staaer hun tilbage, naar der spørges om statsborgerlig Interesse. Istedetfor at man i det gamle Maanedsskrift fandt de allervigtigste af Statsbestyrelsens Grene drøftede med Frimodighed og ofte tillige med Sagkundskab, saa hersker i »Athene« om alle deslige Gjenstande den dybeste og sørgeligste Taushed: ei et Ord om Lovgivning, om Skole- og Opdragelsesvæsen, intet om civil eller geistlig eller militær Administration, med mindre man hertil vilde regne den frimodige G. L. Badens Excerpter af nogle Holbergske Yttringer, der rigtignok, skjøndt fødte under Censurens Herredømme, ville tykkes mange Læsere endnu for vore Dage høist djærve. Skulde dette være et blot Tilfælde? Neppe; thi det Samme gjælder om alle vore øvrige Tidsskrifter. Eller er det, fordi alle vore Indretninger nu have naaet Fuldkommenhedens Spidse, fordi

ingen Misbrug mere gaae i Svang, fordi alle Embedsmænd og Forvaltere ere blevne samvittighedsfulde, uegennyttige, Pligten og Kongen tro? Vi vide desværre, at det ikke er saa, at aldrig traadte Egennytten og dens grimmeste Datter, Bestikkeligheden, frækkere frem, end siden Krigen forøgede Undersaatternes Byrde og (rigtignok tillige) Embedsmændenes Trang. Imidlertid ville dog vist de Fleste have gjort samme Erfaring som Recensenten, at det ligesaa ofte var de rigeligen aflagte som de slet lønnede, der begik Underslæb og anden Udaad. Men hvis Ingen vovede at pege paa Feil i Administrationen, da dristede man sig endnu mindre til at gjøre Forslag til Forandringer i Lovgivningen eller til Modifikationer i visse af Øieblikkets Trang fremkaldte og derfor (ifølge den menneskelige Naturs Feilbarhed) neppe uforbederlige Foranstaltninger. Saaledes gjorde f. Ex. ingen Skribent i Krigens Begyndelse, da vort Pengevæsen lidt efter lidt forværredes, opmærksom paa Farligheden og Fordærveligheden af Kreditsystemet baade for det offentlige og private Vel; Ingen foreslog itide det Middel, som ved Udsættelse ikke blev mindre nødvendigt, men vel mindre mildt: nye Skatters Paalæg; først da Regeringen forlod hint System, hørtes Banlysning derover i Skrifter, som med megen Sagkundskab udviklede og forsvarede det nye Pengevæsen, men forbigik dets svage Sider, som nu atter ved dyrekjøbt Erfaring lidt efter lidt ere fremtraadte for Lyset og da, som man kunde vente det af en saa faderligsindet Regering, strax blevne en Gjenstand for Undersøgelse og Afhjælpning. Recensenten kunde paa samme Maade anføre Exempler af andre Grene paa høist vigtige Gjenstande, hvorom det var ønskeligt at indsigtsfulde Mænd havde talt i »Athene« eller andre Skrifter. Men imedens de egenlige Lærde berigede Literaturen med det ene vigtige Videnskabsværk efter det andet, var det, som om Haanden var lam og Tungen stum

paa dem, som havde Kald og Evne til at tale og skrive offentligen om de egentlige Statsanliggender.« I Begyndelsen af »Udkast til den danske Literaturs Historie fra Begyndelsen af det 19de Aarhundrede indtil det norske Universitets Aabnelse ɔ: Aar 1801—1813« (i »Historisk Kalender, udgiven af L. Engelstoft og J. Møller«, første Aargang, 1814) havde Jens Møller, der var Forfatter til den nys omtalte anonyme Anmeldelse af »Athene« *), samme Aar sagt: »Selv den løseste Berørelse af Statsstyrelsen er forbunden med mange Vanskeligheder og Farer«. Orla Lehmanns Fader, Kommiteret i Kommercekollegiet og, ligesom Jens Møller, alt Andet end revolutionær, dømmer ikke mildere. »Det er sørgeligt at se« — hedder det i hans Dagbøger fra den Tid — »hvorledes den almindelige Nød har fremkaldt Havesyge, Feighed og Kryberi. Hvo der vil kjende Forskjellen mellem Frihed og Slaveri, han sammenligne Danmark under den frisindede Regering i Slutningen af det forrige Aarhundrede med det Adjutant-Despoti, som Frederik den sjette nu laante sit Navn« **).

Vi have ovenfor hørt Grundtvig med Glæde hilse Ingemann og dennes 1814 udkomne »De sorte Riddere, et romantisk Epos i ni Sange« ***). Dette store Eventyrdigt i ingenlunde altid vellykkede ottave rime aabnes med en »Prolog«, hvori det hedder:

»De komme fra et længst forsvundet Old
og fra Romancias de dunkle Høie,

---

*) Se »Dansk Literatur-Tidende for 1814«, Side 165 (for dette kritiske Tidsskrifts Vedkommende var forresten det ellers bestaaende Anonymitetsforbud blevet ophævet).

**) »Orla Lehmanns efterladte Skrifter«, I, 6.

***) I »Brage-Snak om græske og nordiske Myther og Oldsagn«, 1844, lovpriser Grundtvig, efter en Menneskealders Forløb, paany »De sorte Riddere« som »et i sit Slags mageløst Digt« (Side 302—304).

og hvad de bære i det sorte Skjold
vil tykkes underligt for mangent Øie;
dog ei betydningsløs er deres Gang,
skjøndt Tidens Røst om deres Idræt tier:
hvad lønlig gjennem Verdenshjertet klang,
udtoner kun i Harpemelodier.«

Bogen har et Motto af Zacharias Werner, den excentriske Romantiker, som Grundtvig jo ogsaa syslede med*), af en lignende Tankegang som de sidste Verslinier:

»Was sie geseh'n, vermeldet die Geschichte;
das Unsichtbare läszt sie dem Gedichte«.

»De sorte Riddere« — under hvis Udarbeidelse Forfatteren faldt i en heftig Nervefeber — knytter sig tildels til nogle Momenter i en gammel Ridderroman, der er bleven optagen i vor Folkeliteratur, og afbilder (for at bruge Digterens egne Ord i hans »Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed fra 1811 til 1837«) den Ingemann'ske Verdensanskuelse »i en Række af symbolisk fantastiske Tankebilleder«, som »mere ligne Skyggerne fra en laterna magica end Naturens og Menneskelivets Speilbilleder i den objektive Digtnings Kilde«. Ingemanns tidligere Lærer og stadige Lovpriser, Jens Møller taler i sin anonyme Anmeldelse af »De sorte Riddere« i »Dansk Literatur-Tidende for 1815« om Digtets »fine ætheriske Tendens, der vel ogsaa stundom gaaer over til asketisk Neoplatonisme« og bemærker, at »ingen af vore Landsmænd har spundet Allegoriens Traad saa fin som Hr. Ingemann«. Digterens Forbittrelse mod det foregaaende revolutionære Aarhundredes Oplysning skaffer sig

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 115 og 116.

Luft i Vers som følgende, der ikke give Grundtvigs filippiske Taler i samme Anledning Noget efter:

»Paa Tænkefrihed raabte Kjødets Slave,
Oplysning nævntes Tidens nye Aand;
men Helvedfakler var dens lumske Gave:
i Støv sank Himmelens og Jordens Baand;
afsindig dandsed Tvivlerne paa Grave,
til Spot blev Varsler, Trusler blev til Haan;
tidt flammed Himmelsværdet i det Fjerne,
men Kløgten lo kun ad den sjeldne Stjerne.«

Den religiøse Reaktion, som bestandig voxede, gjorde sig ogsaa mere og mere gjældende hos Ingemann, der endnu for et Par Aar siden i anden Del af sine »Digte« havde forherliget Kundskabstræet og sunget:

»Bedre saa i Skyggerne at vanke
ene med den stille Tanke,
som i mandig Flugt vil Lyset naae,
end som Børn i Paradiset gaae.« o. s. v.*)

Den nyere Filosofi, hvori Staffeldt fordybede sig, forkjættres af Ingemann — som af Grundtvig — i anden Sang, hvor Trolden Pystrich siger:

»Og klart jeg fattede det store Ene:
af samme Rod det sprang mangfoldigt ud
i tusind Verdners Millioner Grene,
i tusind Grenes Myriader Skud;
og i Metaller, Planter, Dyr og Stene
flød samme Verdenslivsstof, samme Gud;

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 150.

og Stof i Aand og Aand i Stof sig tabte;
og Liv, med Død formælet, selv sig skabte.

Og Livet saae jeg Verden gjennemflyde
og, selvoprundet, synke i sig selv.
Jeg voved Rummets Gravsten at opbryde,
og under den flød Tidens store Elv.
Her vilde Sandhedsdragen mig forbyde
at trænge videre, den raabte: Skjælv!
Men da afsvor jeg Faderen og Sønnen
og Aanden — og Erkjendelse var Lønnen.«

Ved Ridder Rods Verdensdespoti i næstsidste Sang føres Tanken uvilkaarligt hen til den ogsaa af Grundtvig som Antikrist betragtede Napoleon; og de overvundne Konger, som sammenkaldes for at grunde »et Fredens Tempel« paa Gruset af dette Verdensdespoti, bringe En til — ikke uden et ironisk Smil — at mindes Kongressen i Wien 1814 og den hellige Alliance Aaret efter. »De sorte Riddere« kalder Ingemann med Rette i tredie Udgave (i »Samlede Skrifter«) sit »betydeligste Ungdomsdigt«. Hvor forskjellig er ikke denne hyperidealistiske »continued allegory or dark conceit« — for at bruge Spensers Ord om »the fairy queen« i Begyndelsen af et Brev til Walter Raleigh — fra »Aladdin eller den forunderlige Lampe«, vor Digterkonges Hovedværk i hans første poetiske Periode, eller fra dennes samme Aar som »De sorte Riddere« udkomne »Helge«! I sit »Tilbageblik« siger Ingemann med Føie om Forholdet til Oehlenschläger: »Vor divergerende Retning har jeg allerede i min første Digterperiode betegnet paa den anskueligste Maade for enhver poetisk Psykolog i »De sorte Riddere««. Eventyrdigtet — hvori Ingemann (som Jean Paul siger) »maler Æther i Æther

med Æther« *), og hvori den romantiske Karfunkel — som Baggesen havde spottet i sin »Karfunkel- oder Klingklingel-Almanach für vollendete Romantiker und angehende Mystiker auf das Jahr der Gnade 1810« **) — naturligvis ikke fattes, ender betegnende:

»Og Kjærligheden var en Kerub vorden,
som rosenstrøede Geniussens Gang,
imens den svang sig, haabfuld, mod sin Stjerne
og nynned fra det gaadefulde Fjerne:

Hist, hvor Stjernen blinker,
mig en Verden vinker,
skjønnere end den, jeg svæver i.
Derfor jeg mig svinger
høit paa Svanevinger,
farer Eder, flygtende, forbi.« o. s. v.

Man kan ligeoverfor Ingemann ikke undlade at mindes Hegels træffende; af den med Ingemann aandsbeslægtede Novalis fremkaldte Polemik mod denne »blosze Sehnsüchtigkeit des Gemüthes, statt des wirklichen Handelns und Seyns«, denne »Leerheit von bestimmten Interessen«, denne »Scheu vor der Wirklichheit«, denne »Schwindsucht gleichsam des Geistes« ***). Og F. T. Vischer fremhæver med Grund, at det er et Misforhold, naar Følelsens Inderlighed har Overvægten i den poetiske Anskuelse, da i saa Fald »die Grenzen und Maasze des Gegenstands verzittern in der allzu lebhaften Theilnahme des Gefühls, die Objectivität zerschmilzt im weichen Elemente« †). Jean Paul kalder saa-

---

*) Vorschule der Aesthetik, anden Udgave, § 2.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 191 og 195—198.

***) Vorlesungen über die Aesthetik, herausgeg. von Hotho, I, 1835, S. 205.

†) Aesthetik, II, 317.

danne poetiske Naturer betegnende »passive, kvindelige Genier«.*)

16.

Hvad der endnu hvilede i umiddelbar harmonisk Enhed hos »Skaldernas Adam«, der, efter Slaget paa Rheden, i Aarhundredets Morgengry gjenfødte vor Poesi: Idealismen og Realismen, maatte efterhaanden træde ud fra hinanden. Idealismen, der alt kom stærkt tilorde i Schack Staffeldt, gjorde sig under Ulykkesaarene mellem Kjøbenhavns Bombardement 1807 og Freden i Kiel 1814 afgjort gjældende gjennem Grundtvigs og Ingemanns Supranaturalisme. Den ene af de Hovedforfattere, der skulde skaffe den af de to Supranaturalister forurettede Virkelighed Æresopreisning og vende sig mod den reale Verden, ved hvis Genrebilleder man i Restaurationsperioden søgte at forslaae Grillerne over de Skuffelser, som den foregaaende eventyrlige Herotid havde endt med — J. L. Heiberg er alt bleven ført frem for Læseren. Vi vende os nu til ham, der, samtidig med J. L. Heibergs kjøbenhavnske Vaudeviller, i sine jydske Noveller skulde aabne »en hel ny poetisk Verden«.

Steen Steensen Blicher er født den 11te Oktober 1782 i Midtpunktet af Jylland paa Grændsen mellem Heden og Marken i Vium Præstegaard i Nærheden af det gamle Viborg.

»Min Fødestavn er Lyngens brune Land,
min Barndoms Sol har smilt paa mørken Hede,
min spæde Fod har traadt den gule Sand,
blandt sorte Høie boer min Ungdoms Glæde« —

synger Hedelærken i Slutningen af »Hjemve« i den første Digtsamling**). Faderen — hvis Moder skal nedstamme

*) Vorschule der Aesthetik, § 10.
**) »Digte«, Aarhus, 1814, I, 74.

fra Morten Luther — var Landsbypræst og, ligesom N. F. S. Grundtvigs, af en gammel Præstefamilie; Stamfaderen var en Bondesøn fra Vensyssel. Digterens Moder var en Præstedatter fra Ribeegnen, hvis Moder (ligesom Grundtvigs) nedledte sin Herkomst fra Skjalm Hvides berømte Slægt. Sønnen kom næsten dødfødt til Verden — han opkaldtes efter en mødrene Slægtning, en Godseier — og knap et Aar gammel, var han alt i Fare igjen, ligesom ofte senere. I sin Opvæxt var han svagelig og langsom af Nemme. Derimod var det Erotiske tidlig udviklet hos ham, ligesom hos Dante, Byron, Burns, Evald, Baggesen og saamange andre Digtere; og ikkun syv Aar gammel, var han allerede forelsket i en Pige af den dobbelte Alder (syv Aar efter kastede han sin Kjærlighed paa en nygift, sextenaarig Kone). Han undervistes i Hjemmet af Faderen, der 1795 forflyttedes til Randlev ved Aarhus; denne var en gammel Orthodox, theologisk og topografisk Forfatter samt latinsk Digter (han døde i Spentrup Præstegaard hos Sønnen, henved 91 Aar gammel). 1797 kom Drengen, halvfemtende Aar gammel, ind i Mesterlektien i Randers Latinskole under en dygtig Rektor. Efter, ligesom Grundtvig, kun at have gaaet et Par Aar i Skole, dimitteredes han, hvis Helbred nu var bleven fortræffelig, knap 17 Aar gammel, 1799 til Kjøbenhavns Universitet. I de to paafølgende Aar tog han anden Examen og gav sig saa ifærd med Theologien, medens han — som hendroges til Realiteten og gjerne vilde gjøre Figur — samtidig gik baade i Dandse- og Fægteskole. I Foraaret 1801 paadrog han sig ved uforsigtig Badning en Brystsvaghed, Lægerne opgave ham som uhelbredelig svindsotig, og han syntes at være Graven nær. Da besluttede han at være sin egen Læge. I Vintren 1801 modtog han en Huslærerpost hos en Prokurator paa en Gaard paa Falster, søgte Bevægelse ved Jagt, stræbte at styrke Lungerne med

Fløitespil og ophørte med den foreskrevne strenge Diæt — og Kuren lykkedes. Paa Falster stiftede han, gjennem Forfatteren af Lystspillet »Gulddaasen«, Agronomen Olufsen, Bekjendtskab med Ossians Digte, der øvede stor Tiltrækningskraft paa ham, som paa Samtiden i det Hele taget. Efter to Aars Forløb vendte han i Efteraaret 1803, sundere end nogensinde tilforn, tilbage til Kjøbenhavn, hvor han om Vinteren (ligesom Oehlenschläger og Grundtvig) hørte Steffens' vækkende Forelæsninger. Han lagde sig nu (ligesom J. L. Heiberg) med Iver efter de levende Sprog, hvad der dengang ingenlunde var almindeligt *). De Ord og Talemaader, han ikke forstod, maatte han, paa Grund af Fattigdom, slaae op i Lexika paa de offentlige Bibliotheker; den eneste Undervisning, han havde Raad til at tage, bestod i, at han gav en indfødt Londoner The og Aftensmad for at tale Engelsk med sig. Desuden beskjæftigede han sig med Poesi, Æsthetik, Historie og Geografi. Han færdedes overhovedet paa den Tid mest mellem Bøgerne. For at leve maatte han give en Mængde Informationer, en Tid havde han Kommunitetet og Regensen, 1806 fik han en fordelagtig Plads som Hovmester for et Par smaa danske Vestindianere. 1807 udkom første Del af hans fortjenstlige Oversættelse af Macphersons Ossian (anden Del udkom to Aar efter). Om Ossian, der, som bekjendt, ogsaa øvede stor Indflydelse paa den unge Goethe og hans Samtid, siger en tydsk Literaturhistoriker træffende, at denne Taage, der lagde sig paa

*) Peder Hjort siger om Aarhundredets første Decennium: »Bekjendtskabet til de nyere Sprog og deres Literaturer var den Gang meget sjelden; og man hørte det udtrykkelig fremhæve, at en Mand tillige havde Lyst og Tid til at interessere sig for dem — thi Danmark traadte just nu i livligere Samkvem med Europa« (»Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, II, Indledning, XVII).

de spæde Planter, tjente til at holde disse fugtige og friske i deres første Fremspiren og at danne Overgangen for dem fra Nattens kjølige Mørke til Dagens varme Lys, om Taagen end maatte vige for den opgaaende Sols Straaler*). Samme Aar, som første Del af Blichers Ossian udkom, tilslørede mørke Taager vor Horizont. Under Hovedstadens Bombardement stod Blicher — ligesom Ingemann, der ogsaa sværmede for Ossian**), — paa Volden blandt Studenterne og modtog sin Ilddaab. Hans Bolig gik op i Luer tilligemed hans Eiendele og poetiske Forsøg — samme Skjebne overgik Ingemann — deriblandt en Tragedie, »Fostbrødrene«. Med en Skipper slap han derpaa over Kattegat til Jylland, hvor han opholdt sig næsten et Aar hos Faderen i Randlev Præstegaard. I Efteraaret 1808 drog han paany til Hovedstaden for tredie Gang at tage fat paa Examenslæsningen. Da Faderen ikke kunde understøtte ham synderligt, havde han det i Begyndelsen meget knapt; han kom dog snart paa Valkendorfs Kollegium, hvor Grundtvig var paa samme Tid. I Foraaret 1809 tog han saa endelig theologisk Embedsexamen; og Aaret efter udnævntes han til Adjunkt ved Randers Latinskole, hvori han jo selv havde gaaet, og giftede sig strax med sin nylig afdøde, gamle Farbroders smukke, syttenaarige jydske Enke, Datter af en »Skriverkarl«, der havde ægtet den henved 60aarige Præst umiddelbart efter at være bleven konfirmeret af ham og medbragte en Søn af dette Ægteskab. Denne overgivne Barne-Enke, hvis sortebrune, brændende Øine bedaarede Digteren, bidrog ikke mindst — og det paa en flagrant Maade — til hans Livs Ulykke. Hans ældste trykte Digt, som aabner første Del af »Digte«, er netop fra 1810, hans Alders 28nde Aar. Denne Introduktion begynder:

---

*) Vilmar: Geschichte der deutschen National-Literatur, dritte Auflage, 1848, II, 183.

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 141.

»Endnu engang, I længst henfarne Dage!
fremstiger bag de mørke Manddoms Aar,
min Ungdoms Drømme bringer mig tilbage,
før jeg i Aldrens kolde Vinter staaer!

Og Mindet kommer, lig en Aftenrøde
paa Stormens lange, skybehængte Dag;
jeg ser dens Ild paa Klippetinden gløde
og glemmer Tordnens rædselsfulde Slag.

Henrykt jeg føler Fortids svundne Glæder,
de fjerne Dage ere atter nær;
og sød er Taaren, som mit Øie væder:
den stille Tungsind er mit Hjerte kjær.«

Digtet ender:

»Saa høi og haabfuld var mit Hjertes Længsel,
saa freidigen begyndte jeg min Gang.
Min stærke Villie kjendte intet Fængsel,
min Sjæl sig over Bjerg og Bølge svang.

Saa yndig smilte Livet mig imøde —
een Glædesstrøm fra Vugge og til Grav!
Lys var min Dag og fjern dens Aftenrøde
og uden Storme Verdens vide Hav.

Jeg fløi i Rummet ud. Svag var min Vinge.
Fra Fantasiens Æther dalende,
jeg følte Skjebnens Kæmpehaand mig tvinge —
den til min snevre Dal mig knugede.

Min Ungdoms Drøm — saaledes Du opfyldes!
Er det de stolte Løfter, Du mig gav?

Se! Tiden løber — ogsaa jeg henskylles
med Hoben ud i Glemsels mørke Hav.

Saa mangt et Ungdoms-Aar er alt henrunden,
de skjønne Drømme daare mig ei mer.
Den dunkle Morgentaage er forsvunden,
jeg Verden nu i Middagslyset ser.

Dog een, o een endnu jeg har tilbage!
Far hen, o Elskov, Helteros og Magt;
rul frem, I Alderdommens kolde Dage! —
af denne Drøm har intet Lys mig vakt.

Af evig Ild opflammet, skal jeg sjunge;
henrykt skal Tusind lytte til min Røst,
min Røst igjennem Tiderne skal runge
paa Fjeld, i Dal — ufødte Slægters Lyst.

Kom, naar Du vil, Du Livets skumle Fjende!
Oplad Dig, Grav! — mit Navn er ikke der;
Du kan det ei til Kampestenen binde,
skjøndt Øiet slukt og Hjertet bristet er.

Mit Navn vil i de fjerne Dage mindes,
og Fremtids Børn mit Kvad forlyste vil,
naar Ingen veed, hvor Skjaldens Gravhøi findes,
og Ingen af hans Slægt er mere til.»

Den jydske Embedsmand og Ægtemand paa Manddommens Dørtærskel ser aabenbart Livet i ligesaa mørk Belysning som Grundtvig, Ingemann og Staffeldt. Tonerne fra denne Ulykkestid havde en ufrisk Klang. Poesien løfter dog ogsaa ham op over den mørke Virkelighed, om end med noget

tunge Vingeslag. Haabet, at Tusinder, glade, skulle lytte til hans Røst, at hans Digtning vil forlyste Fremtidens Børn, og hans Navn mindes i de fjerne Dage — denne Drøm slipper han ikke, som saamangen anden, der er forsvunden med hans Ungdom. I et Brev fra samme Aar kalder han Poesien sit »Yndlingsfag, som turde være hans Hovedbestemmelse«. Hvor er Digterens Haab ikke gaaet herligt i Opfyldelse — om end paa anden Maade, end han sagtens dengang i sin tungsindig pathetiske Stemning tænkte sig det! Hans Adjunktvirksomhed varede forresten ikke længe: alt næste Aar opgav han Embedet, der, især under de uheldige Forhold i Krigsaarene, var aldeles utilstrækkeligt til at ernære Familien, som var bleven forøget med en Søn; i et Brev fra Foraaret 1811 siger han desuden: »At blive behandlet af mine Superiører til Løn for min Møie strengt som en Skolepog og foragteligt som en Leiesvend, dette er mere, end hvad jeg kan eller vil bære.« I samme Brev taler han om sin »Bestemmelse, som jeg siden min voxne Alder har følt og vidst Digtekunsten at være«.*) Han drog atter tilbage til Faderen i Randlev, hvis Præstegaardsavling han forpagtede. 1813 skrev han et Par varme Indlæg i human Aand i den literære Jødefeide, som dengang fandt Sted**): »Bør Jøderne taales i Staten?« og »Bedømmelse over Skrivtet »Moses og Jesus«« — der begge udkom i Aarhus. Den første mindre Piece har som Motto nogle Verslinier af Vosz, der ende: »Wir glauben all' an einen Gott«. I den anden, større, der har et Motto af Johannes Müller, hedder det i Forerindringen, at Blicher ikke veed, »hvorledes

*) Dette, saavelsom det nylig omtalte Brev findes aftrykt i »Samlinger til jydsk Historie og Topografi«, II, 1868—69, Side 194—196. (»To Breve fra S. S. Blicher med tre dertil hørende Digte«).

**) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 260 o. s. v.

Forfatteren til »Hvad har stakkels Neger gjort?« *) har kunnet føre over sit Hjerte at skrive saadan en Forerindring til saadan en Bog«; og i Brochuren kaldes Bogen »dette Skamskrift paa Religion, Fornuft og Dyd«; Blicher udbryder til Slutning: »Oplysningens Sol er endnu langt fra sin Middagshøide. Endnu i det nittende Aarhundredes Morgen fordømmer man en hel Nation; man løser Negerens Lænker og opløfter Bondens Hoved, men Jøden vil man forstøde som et uforbederligt Barn.« Næste Aar (1814) udkom første Del af Blichers »Digte«, ligeledes i Aarhus. Denne lille Bog aabnes med det ovenomtalte Indledningsdigt. »Min Yndlingsdal« har et lignende Præg og ender:

»Nu har jeg ledt om Dalen fjern og nær,
men ingensteds endnu jeg den har fundet!
Derfor jeg Sorgen i mit Hjerte bær',
og derfor have mine Taarer rundet.

Jeg ser den Sky, som hisset nærmer sig;
jeg hører Stormen fra dens mørke Sider.
De hule Tordner rulle trindt om mig,
og Solen rød bag Uveirsskyen glider.

Farvel da, Du min Barndoms skjønne Drøm!
Den strenge Skjebnes Røst mig grusomt vækker.
Jeg hvirvles bort i mine Dages Strøm
og Armene forgjæves mod Dig strækker. **)

*) En Linie af en Sang i Syngespillet »Peters Bryllup« af Thaarup (anden Akt, syvende Scene).

**) Dette Digt findes i en tidligere, kortere og ufuldkomnere Form i det ovenfor omtalte Brev fra Foraaret 1811 under Titel »En Barndoms Drøm«.

Det Bedste i den lille Samling er vistnok den Cyklus af Smaaskildringer (Schweizeren i Paris, Provençalen i England, Araberen i Schweiz, Huroneren i Arabien og Normanden i Holland), som betitles »Hjemve«, hvoraf nogle Slutningslinier ovenfor ere anførte. »Ynglingen i den store Stad« røber lidt Paavirkning af Oehlenschlägers »Eventyret i den fremmede Stad« og Staffeldts »Et Aar i Padua«, »Trende Nætter« og »Ruinens Indvaaner«. Største Delen af Bogen (hvori der findes Oversættelser af Goethes »Erlkönig« og Schillers »Der Taucher«) bestaaer af det uheldige fortællende Digt i fire Sange »Habor og Signe«. I sin Besvarelse af det æsthetiske Prisspørgsmaal for Aar 1800 om den nordiske Mythologis Brugbarhed havde den unge Oehlenschläger, der endnu dengang famlede om i Taage, sagt: »Den, som især kan tjene til Mønster for, hvorledes Digte af dette Slags skal behandles, er Ossian«.*) Hvor forbauses man ikke ved at se, at Blicher 1814, efter alt hvad »den nordiska sångarekungen« havde præsteret, samme Aar som »Helge« udkom, endnu i »Habor og Signe« stod paa hint uholdbare Standpunkt! I Vinteren 1813 til 1814 havde Oehlenschläger forresten alt forfattet sin Tragedie »Hagbarth og Signe«, der dog først udkom i Marts 1815. — Blichers digteriske Debut var ingenlunde mere lovende end Ingemanns; han havde endnu ikke fundet sit rette Selv, endnu ikke opdaget sin nye poetiske Verden.

*) Se dette Værks første Afdeling, Side 199.

17.

I Begyndelsen af 1815 udgav A. E. Boye »En liden Morskabsbog for Alle og Enhver eller Bidrag til en Contrafey af den vidtberømte nyeste Critique ved Peter Wegner, candidatus philosophiæ et philologiæ« *). Den aabnes med en »Dedicatio«, som begynder: »Indbyggerne udi de nye Boder, sær alle dem, som høre til den faste Stok, formeldes vor Respekt og venligste Salutem. Der skrives, kjære Venner! nuomstunder saamange Dedicationes, at det tidt haver baade forundret og ærgret mig, at Ingen dedicerede til Eder. Thi siden Hans Mikkelsen, fordum Borger og velmeriteret Hvidtølsbrygger udi Kallundborg, for rum Tid siden Saadant foretog sig, idet han nemlig tilskrev Eder den første Bog af sin Peder Paarses Krønike, er det mig ikke vitterligt Sligt at være sket. — — — Hvad Eder, kjære Venner! angaaer, da haaber jeg, Enhver tilstrækkeligen kjender Eders Kuriositet og Begjærlighed efter slige Skrifter, som afhandle kortvillige og lærde Materier; og er det endel af denne Aarsag, endel formedelst den billige Fortrydelse over, at I af andre Autores ere blevne saa ganske forbigaaede, at jeg haver understaaet mig at tilegne Eder dette ringe Skrivt.«

---

*) Wegner hed en Skuespiller paa Holbergs Tid, efter hvis Fornavn vor store Komikers Henriker, hvilke han gav, opkaldtes (se Overskou: »Den danske Skueplads«, I, 172).

Det hedder saa: »I blive derudi nærmere bekjendte med en Helt i den lærde Verden, der udi sit Fag er vel saa stor som den berømmelige Peder Paars fordum, og som, denne store Mands Bedrifter ufortalt, haver endog udført vel saa store Gjerninger som han. Nogle af denne vor Helts ældre lærde Værker, saasom hans Matrosviser og hans Vise om Jomfru Dannebrog*), vil allerede være Eder bekjendte; og endel af hans nyeste Skrivter, saasom hans vel noget svinske, men dog hel poliske Pindsvin, om de end ikke ere Eder bekjendte (som jeg dog haaber), da burde de være det, eftersom man tydeligen ser, hvormeget Autor ved Udarbeidelsen haver havt Læsere af Eders Slags udi Sigte.« Dedikationen ender med at henvise Nybodersfolkene, der maatte ønske at faae Forklaring paa Noget i Skriftet, f. Ex. Latin, til »Den nordiske Tilskuer«. J. K. Høsts i November 1814 begyndte Ugeblad, »saasom han er saavel Autors som vor Helts Ven af Hjertet og desuden en vel- og grundlærd Mand«. Dedikationen er »skrevet udi Klosterstræde« og undertegnet »Just Justesen, philosophiæ Baccalaureus et civis Callundb.«. Derpaa følger »Fortale til den gunstige Læser«, hvori det hedder: »Den Autor, imod hvis Kritik og Polemik nærværende lidet Skrivt er stilet, fremstod for omtrent et Aar siden paany som ubeføiet og uæsket Angriber af flere Skribenter, tildels hans fordums Venner. Han fortsatte siden jævnligen sine Angreb, snart i korte Epigrammer, snart i lange Kritiker, snart i plumpe Allegorier. At modsætte sig en saadan Adfærd og derved udeholde Ensidighed og al Slags egenmægtig Ordføren fra Literaturen var Hensigten med de her samlede, for en Del Tid efter anden forhen trykte opuscula. Forfatteren har, samlet, udgivet dem tilligemed det Nye, her leveres, dels for des sikkrere at

*) Se dette Værks tredie Afdeling, Side 19—28.

naae hint Øiemed, dels for at levere et nogenlunde fuldstændigt Bidrag til en Karakteristik af vor Literaturs nyeste polemisk-kritiske Periode. Sagtens er det at vente, at hin Polemiker vil ved ugenlige, men oftest ubetydelige, smaa og store Udfald vedblive sin Angrebskrig; og i det Tilfælde skal ogsaa (naar og om fornødent maatte eragtes) den her begyndte Forsvarskrig blive fortsat.« Underskriften er: »P. W.«. Den lille Bog indeholder først de ovenfor omtalte, i April- og Juni-Heftet af »Athene« 1814 optagne to Epistler fra Hans Mikkelsen til Søndagsskriveren. Man støder her paa Oehlenschlägersk Tankegang og Udtryksmaade. Digterkongen havde 1807 skrevet til Fru Rahbek om Baggesen: »Jeg kjender ikke et Stykke af ham, hvor Tonen er fuldkommen vedligeholdt, som den burde være.' Han deiser fra det Ene til det Andet. — Saa slentrer den til høire, saa til venstre Side — Svæven og Svaien og Springen. — Baggesens Aand er Løgn og Affektation.« *) I Boyes første Epistel tiltales Baggesen: »Jeg gad dog vide, hvilket Værk af Omfang, der kunde passere for et fuldendt sammenhængende Heelt, I havde at legitimere Eder med; om I havde nogen Komposition, hvori een Hovedtone heltigjennem herskede. Af denne diffuse Skrivemaade og Vankelmod udi Grundsætninger følger den hensigtsløse Hoppen fra det Ene i det Andet. — Det slingrer fra den ene Side til den anden. — Svaien og Svæven og Hoppen. Usandhed og Affektation er Eders senere Værkers Aand«. Paa begge Steder sættes Baggesen op paa en »Kjephest«, og hans »Klingklang« og Filosoferen forhaanes for at fremhæve yderligere Lighedspunkter. Det er intet Under, at Oehlenschläger i »Erindringer« med synlig Glæde dvæler ved og excerperer

---

*) Se dette Værks anden Afdeling, Side 284, 285 og 287.

Boye*): det var jo tildels Kjød af hans Kjød og Blod af hans Blod. Efter disse to Epistler følger i Peter Wegners Morskabsbog »Apologia scriptoris cyclici eller Søndagsskriverens Apologi«, der havde staaet i Juniheftet af »Athene« 1814 og ligeledes tidligere er omtalt. Foruden de ovennævnte, før trykte, Sager, som tildels vare blevne »forbedrede og forøgede«, indeholder den lille Bog »En Scene udi Elysium«, om hvilken det i en Anmærkning hedder, at den er »et Fragmentum af et lidet Drama, kaldet: Criticus udi egen Indbildning eller den fine Smags Dragoner«**). Denne Scene foregaaer mellem Holberg og en fra Danmark nylig ankommen Beundrer af Baggesen, hvis Værker og Person hensynslost forhaanes. Boyes »Morskabsbog« ender med et Par Smaadigte, der referere sig til Vessels bekjendte Digt til Baggesen***). Det første er

»Til Jens Immanuel Baggesen,

da han erklærede Oehlenschläger Krig.

Mod Oehlenschläger Du gi'er ud dit Manifest —
o først saa godt som sidst lad falde Flag!
thi, naar man tabe skal, at tabe uden Slag
er, efter mine Tanker, bedst.
Rivalen er for stærk og Du for svag:
han handler i sin Kraft, Du praler,
han stiger i sin Flugt, Du daler.
Dog, dalende, lad det Dig være Trøst:
Hvad fordum skjønt Du skrev, end læses skal med Lyst.«

*) »Erindringer«, III, 75—81

**) Holberg havde jo skrevet en Komedie »Philosophus udi egen Indbilding«. Udtrykket »Den fine Smags Dragoner« er hentet fra Begyndelsen af Evalds »De brutale Klappere«.

***) Se dette Værks første Afdeling, Side 24 og 25, jfr. 31, 32 og 34.

Det andet lille Digt er

»Til Adam Oehlenschläger.

Tillad, at her et Raad jeg sender Dig
i Vessels Ord og efter Vessels Skik,
Correggios Sanger, Melpomenes Ven!
Spids aldrig mod Immanuelsk Kritik
din Pen;
thi taabelig Kritik, har Vessel sagt,
for stor en Ære sker,
om mer paa Hjerte den bli'er lagt,
end mens man ler —
derfor, »om Myrias Immanueler
bidsk til Dig skeler« *),
gaae roligt ad din Vei!
Til Tidsfordriv engang iblandt
skjænk ham, der altfor lang din »Axel« fandt**),
et Smil — forresten ænds ham ei!«

At karakterisere Forfatteren af »Poetiske Epistler« o. s. v. som dalende, og at stille Immanuel Baggesen sammen med Emanuel Balling, Redaktøren af »Aftenposten«, der i sin Tid angreb Digteren af »Komiske Fortællinger« — er unegtelig et stærkt Stykke. Og ligeoverfor Raadet til Oehlenschläger: aldeles ikke at ændse Baggesens Kritik, fristes man at gjentage Peder Hjorts Ord i Anledning af Digterkongens Venner: »Se! saaledes behandlede de ham, saaledes bedroge de ham«***).

*) Citat af Vessels Digt til Baggesen — Hentydning til Emanuel Balling, Redaktør af »Aftenposten« (se dette Værks første Afdeling, Side 32).

**) Hentydning til Baggesens Kritik af »Axel og Valborg«.

***) »Kritiske Bidrag til nyere dansk Tænkemaades og Dannelses Historie«, literærhistorisk Afdeling, I, 110.

Rettelser og Tillæg.

Side 2, Linie 6 fraoven: Tone, læs: Scene.
» 47, » 5 franeden: man, » men.
» 69, » 14 fraoven: med, » mod.
» 70, » 5 » Det her gjengivne Digt er en fordansket Omarbeidelse af et tydsk Digt til Oehlenschläger fra Foraaret 1807 (se Jens Baggesens Biografi ved August Baggesen, III, Tillæg, 132—133).
» 87, Linie 11 fraoven: Udtryk, læs: Indtryk.
» 164, » 16 og 19 fraoven: De to her omtalte anonyme Artikler mod Baggesen i »Athene« vare af A. E. Boye.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 08 03 07 010 1